

ชาติกฤษกถา ๑ เอกนิပါတวณฺณา (๑) - หน้าที่ 1
*เล่มที่ 28 หน้า 1

ชาติกฤษกถา
เอกนิပါတ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

กนฺถารมฺภกถา

ชาติโกฏิสหสฺเสหิ	ปฺมาณฺรหิตํ หิตํ
โลกสฺส โลกนาถน	กตํ เยน มहेสินา
ตสฺส ปาเท นมสฺสิตฺวา	กตฺวา ฐมฺมสฺส จญฺชตี
ลํขณฺจ ปติมานฺตฺวา	สพฺพสมฺมานภาชนํ
นมสฺสนาทีโน(๑) อสฺส	ปฺญฺญสฺส รตนตฺตเย
ปวตฺตสฺसानุภาเว	เจตฺวา(๒) สพฺเพ อุปทฺทเว
ตํ ตํ การณฺมาคมฺม	เทสิตานิ ชฺฐิติมตา
อปณฺณกาทีนึ ปุรา	ชาติกานิ มहेสินา
ยานิ เยสุ จิริ สตฺถา	โลกนิตฺถรณฺตฺถิโก
อนนฺเต โพธิสมฺภारे	ปริปาเจสิ นายโก
ตานิ สพฺพานิ เอกชฺฌํ	อาโรเปนฺเตหิ สงฺคหํ
ชาติกํ นาม สงฺคีตํ	ฐมฺมสงฺคาหเกหิ ยํ
พุทฺธวํสฺส เอตสฺส	อิจฺจนฺเตน จิริญฺจิตี
ยาจิตฺ อภิกนฺตฺวาน	เถเรน อตฺถทสฺสีนา

๑. สී. ย. นมสฺสนาทีโต ฯ ๒. สී. ย. เกตฺวา

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 2

อัสสฏฺฐวิหารเณ	สทา สุตฺถวิหารินา(๑)
ตเถว พุทฺธมิตฺเตน	สนฺตจิตฺเตน วิญญา
มहींสาสกวํสมฺหิ	สมฺภูเตน นยญญา
พุทฺธเทเวณ จ ตถา	ภิกฺขุณา สุตฺถพุทฺธินา
มหาปฺริสจฺริยานํ	อานุกาवं อจินฺตีย์
ตสฺส วิชฺโชตยนตสฺส	ชาตกสฺสตถวณฺณํ
มหาวิหารวาสีนํ	วาทนามคฺคณิสฺสิตํ
ภาสิสฺสํ ภาสโต ตํ เม	สาธฺมคณฺหนฺตฺถ สาธโวติ ฯ

นิทานกถา

สา ปนายิ ชาตกสฺส อตถวณฺณา พุเรนิทานํ
 อวิพุเรนิทานํ สนฺติเกนิตานนฺติ อิมานิ ตีณิ นิตานานิ
 ทสฺเสตฺวา วณฺณิยมาณา เย นํ สฺวณฺนฺติ เตหิ สมฺภวาทมโต
 ปญฺจาย วิญญาตตฺตา ยสฺมา สฺฏฺฐุ วิญญาตนา นาม โหติ
 ตสฺมา นํ ตานิ นิตานานิ ทสฺเสตฺวา วณฺณยิสฺสามิ ฯ

ตตฺถ อาทิตฺโต ตาว เตสํ นิตานานํ ปฺริจฺเจโท
 เวทิตพุโพ ฯ ที่ปงฺกรปาทมูลสมฺมึ หิ กตาทินิหารสฺส มหาสตฺตสฺส
 ยาว เวสฺสนฺตรตฺตภาวา จวิตฺวา ตฺสิตปฺปุเร นิตพุตฺติ ตาว
 ปวตฺโต กถามคฺโค พุเรนิทานํ นาม ตฺสิตกวนโต ปน
 จวิตฺวา ยาว โพธิมณฺเฑ สพุพฺพญฺตปฺปตฺติ ตาว ปวตฺโต
 # ๑. สී. ย. สพุทฺธิหารินา ฯ

*เล่มที่ 28 ทูเรนิทาน์ หน้า 3

กถามคฺโค อวิทูเรนิทาน์ นาม สนฺตฺติเกนิทาน์ ปนฺ เตสุ
เตสุ จานเนสุ วิหโรโต ตสฺมี ตสฺมีเยว จานเน ลพฺภตฺตีติ ฯ

ทูเรนิทานกถา

ตตฺริทํ ทูเรนิทาน์ นาม อิตฺโต กิร กปฺปสฺตสฺสทสฺสาธิกาน์
จตุณฺนํ อสงฺเขยฺยาน์ มตฺถเก อมรฺวตี นาม นกริ อโหสิ
ตตฺถ สุเมโธ นาม พุราหฺมโณ ปฏฺิวสฺติ อุกฺโขตฺ สุขาโต
มาติโตจ ปิตฺติโตจ สํสุทฺทคฺคหณฺนิโก ยาว สตฺตมา กุลปฺริวณฺฺญา
อกฺขิตฺโต อนุปกฺกณฺฺโจ ชาตีวาเทน อภิรุโป ทสฺสนิโย ปาสาทิโก
ปรมาย วณฺณโปกฺขรตฺาย สมนฺนาคโต ฯ โส อณฺฺณํ กมฺมํ
อกฺควา พุราหฺมณฺสิปฺปเมว อุกฺกณฺฺหิ ฯ ตสฺส ทหฺรกาเลเยว
มาตาปิตโร กาลมกํสุ ฯ อตฺสฺส ราสีวทฺธโก อมจฺโจ อายโปตฺถกํ
อาหริตฺวา สุวณฺณรชตฺมณฺิมุตฺตาทิกฺริเต คพฺเพ วิวริตฺวา
เอตฺตกนฺเต กุมาร มาตฺสฺนตฺกํ เอตฺตกํ ปิตฺสฺนตฺกํ เอตฺตกํ
อยฺยกเปยฺยกานนฺติ ยาว สตฺตมา กุลปฺริวณฺฺญา ฐนํ อจฺจิกฺขิตฺวา
เอตํ ปฏฺิปปฺชชาหิตี อาห ฯ สุเมธปณฺฺหิโต จินฺเตสิ อิมํ ฐนํ
สํหริตฺวา มยฺหิ ปิตามหาทโย(๑) ปรโลกํ กจฺจฺจฺนฺตา เอกํ
กหาปณฺมปิ คเหตุวา คตา นาม นตฺถิ(๒) มยา ปนฺ คเหตุวา
คมนการณํ กาคุํ วณฺฺญตฺตีติ ฯ โส รณฺโย อาโรเจตฺวา นคร
เกริญฺจาราเปตฺวา มหาชนฺสฺส ทาน์ ทตฺวา ตาปสฺปพฺพชฺช
๑. ม. ปิตุปีตามหาทโย ฯ ๒. ม. น คตา ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 4

ปพฺพชฺช ๑ อิมสฺส ปนตฺถสฺส อวิภาวตฺถํ อิมสฺมี จาเน สฺเมธกถา
กเถตพฺพา ๑ สา ปเนสา กิณฺจาปี พุทฺธวเส นินฺนตฺริ อาคตาเยว
คาคาสมฺพนฺเชน(๑) ปน อาคตตฺตา น สฺกฺกฺจ ปากฺกฺวา ตสฺมา ตํ
อนฺตรนฺตรา คาคาสมฺพนฺทรที่ปเกหิ วจเนหิ สทฺธิ กเถสฺสาม(๒) ๑

สุเมธกถา

กปฺปสฺตสทฺสสาธิกานํ จตฺนุนํ อสงฺเขยฺยานํ มตฺถเก
ทสฺหิ สทฺเทหิ อวิวิตฺตํ อมรฺวตฺติติ จ อมรฺนฺติ จ ททฺธนามํ
นคฺริ อโหสิ ยํ สนฺชาย พุทฺธวเส วุตฺตํ

กปฺเป จ สตสทฺสเส จตุโร จ อสงฺขิเย

อมฺริ นาม นคฺริ ทสฺสเนยฺยํ มโนรมํ

ทสฺหิ สทฺเทหิ อวิวิตฺตํ อนฺนปानสมายุตฺนฺติ ๑

ตตฺถ ทสฺหิ สทฺเทหิ อวิวิตฺตฺนฺติ หตฺถิสทฺเทน อสฺสสทฺเทน
รตฺสทฺเทน เภริสทฺเทน มุทฺติงฺกสทฺเทน วิณฺาสทฺเทน กิตฺสทฺเทน(๓)
สขฺสทฺเทน สมฺมุชฺชสทฺเทน(๔) ตาพฺสทฺเทน อสฺถ (๕) ขาทถ ปิวถาติ
ทสฺเมน สทฺเทนาติ อิเมหิ ทสฺหิ สทฺเทหิ อวิวิตฺตํ อโหสิ ๑

เตสํ ปน สทฺทานํ เอกเทสเมว คเหตฺวา

หตฺถิสทฺทํ อสฺสสทฺทํ เภริสขฺจรถานิ จ

ขาทถ ปิวถ เจว อนฺนปानเนน โฆสิตฺนฺติ ๑

๑. สී. ยู. คาคาพฺนฺชเนน ๑ ๒. ม. ม. กเถสฺสาม ๑

๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑ ๔. ม. สมฺมุสทฺเทน ๑ ๕. ม. อสฺนาค ๑

พุทฺธวเส อิมํ คถํ วตฺวา

นคฺริ สพุพฺพคสมฺปนฺนํ สพุพฺพมมฺมุปาคตํ (๑)

สตุตฺรตนสมฺปนฺนํ นานาชนสมากุลํ

สมิทฺธํ เทวนคฺริว อาวาสํ ปุณฺณกมฺมิมํ ฯ

นคเร อมรเวตฺติยา สุเมโธ นาม พฺราหฺมโณ

อเนกโกฏิสนฺนิจโย ปหูตฺชนธลฺลว

อชฺฌายโก มนฺตฺชโร ตินฺณํ เวทาน ปารกุ

ลกฺขณํ อิติหาเส จ สชฺมเม ปารมี คโตติ

วุตฺตํ ฯ อถกทิวสํ โส สุเมธปณฺฑิตอ อูปริ ปาสาทวฺรตเล

รโหคโต หุตฺวา ปลลงกํ อากฺขิตฺวา นิสินฺโน จินฺเตสิ ปุณฺนพฺภเว

ปณฺฑิต ปฏิสนฺธิคณฺ्हํ นาม ทุกฺขํ ตถา นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตภูจฺจเน(๒)

สรีรเกทนํ อหํ จ ชาตฺธิมฺโม ชฺราธมฺโม พฺยาธิมฺโม

มรณฺธมฺโม เอวํกุเตน มยา อชาตี อชฺริ อพฺยาธี อทุกฺขํ(๓) สุขํ สีตลํ

อมตฺมหานิพฺพานํ ปฺริเยสฺสิตฺตุ วฏฺฏติ อวสฺสํ ภวโต มุจฺจิตฺวา

นิพฺพานคามินาเอเกน มคฺเคน ภาวิตพฺพนฺติเตน วุตฺตํ

รโหคโต นิสิตฺติว เหวํ จินฺเตสิหนฺตทา

ทุกฺโข ปุณฺนพฺภโว นาม สรีรสฺส ปเกทนํ ฯ (๔)

ชาตฺธิมฺโม ชฺราธมฺโม พฺยาธิมฺโม จหํ(๕) ตถา

อชฺริ อมรํ (๖) เขมํ ปฺริเยสฺสิตฺตานิพฺพุตี ฯ

๑. ม. สพุพฺพมม... ฯ ๒. ม. นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตภูจฺจเน ฯ

๓. สี่. ยฺ. อทุกฺขมฺสุขํ ฯ ๔. ม. จ เกทนํ ฯ ๕. ม. สหํ ฯ

๖. ม. อมตํ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 6

ยมนุณิมิ ปุติกายิ นานากุณปปริติ
ฉทุททธิตฺวาน กจฺเจยฺยิ อนเปกฺโข อนตฺถิโก ฯ
อตฺถิ เหหิติ โส มคฺโค น โส สกฺกา น เหตุเย
ปริเยสฺสสามิ ตํ มคฺคํ ภวโต ปริมุตฺติยาติ ฯ

ตโต อุตฺตรปี (๑) เอวํ จินฺเตสฺสิ ยถา หิ โลเก ทุกฺขสฺส
ปฺฏิปกฺขภูตํ สฺขํ นาม อตฺถิ เอวํ ภเว สติ ตปฺปฺฏิปกฺเขน
วิกเวนาปี ภวิตพฺพํ ฯ ยถา จ อฺเณห สติ ตสฺส วุปฺสมภูตํ
สีตมฺปิ(๒) อตฺถิ เอวํ ราคาทีนํ อคฺคินํ วุปฺสมเนน นิพฺพานนาปี
ภวิตพฺพํ ฯ ยถา จ ปาปกสฺส(๓) ลามกสฺส ฆมฺมสฺส
ปฺฏิปกฺขภูโต กลฺยาโณ อนวชฺชฆมฺโมปี อตฺถิเยว เอวเมว โข
ปาปิกาย ชาติยา สติ สพฺพชาติเขปนโต อชาติสงฺขาเตน
นิพฺพานนาปี ภวิตพฺพเมวาติ ฯ เตน วุตฺตํ

ยถาปี ทุกฺখে วิชฺชนฺเต สฺขํ นามปี วิชฺชติ
เอวํ ภเว วิชฺชมาเน วิกโว อิจฺฉิตพฺพโก ฯ
ยถาปี อฺเณห วิชฺชนฺเต อปริ วิชฺชติ สีคลํ
เอวํ ติวริชฺศกฺคิ วิชฺชเต(๔) นิพฺพานํ อิจฺฉิตพฺพกํ
ยถาปี ปาเป วิชฺชนฺเต กลฺยาณมฺปิ วิชฺชติ
เอวเมว ชาติ วิชฺชนฺเต อชาติ อิจฺฉิตพฺพกนฺติ (๕) ฯ

๑. ม. อุตฺตรปี ฯ ๒. ม. สีตมฺปิ ฯ ๓. ม. ยถา จ ปาปสฺส ฯ

๓. ม. วิชฺชนฺเต ฯ ๔. ม. อชาติปิฉฉิตพฺพกนฺติ ฯ

*เล่มที่ 28 ทุเรนทานัน หน้า 7

อปริปี จินฺเตสิ ยถา นาม คุธราสิมฺหิ นิมฺกุเคน
 ปุริเสน ทูโรโต ปญฺจวณฺณปทุมสณฺณนํ มหาตปากํ ทิสฺวา
 กตเรน นุ โข มกุเคน เอตฺถ คนฺตพฺพนฺติ ตํ ตปากํ กเวสิตุํ
 ยุตฺตํ ฯ ยํ ตสฺส อคเวสนํ น โส ตปากสฺส โทโส [ปุริสฺสฺเสว
 โทโส] เอวเมว กิเลสฺมลโรชน(๑) อมตฺมทานิพฺพานตปากเอ
 วิชฺชนฺเต ยํ ตสฺส อคเวสนํ น โส อมตฺนิพฺพานมหาตปากสฺส
 โทโส ปุริสฺสฺเสว โทโส ฯ ยถา จ โจเรหิ สมฺปริวาริโต
 ปุริโส ปลาชนมฺกุเค วิชฺชฺมานเปี สเจ น ปลาชติ น
 โส มกุคฺสฺส โทโส ปุริสฺสฺเสว โทโส เอวเมว กิเลสฺหิ
 ปริวารेतฺวา กหิตสฺส ปุริสฺสฺส วิชฺชฺมานเยว นิพฺพานคามิมฺหิ
 สิเว มกุเค มกุคฺสฺส อคเวสนํ นาม น มกุคฺสฺส
 โทโส ปุคฺคฺลสฺเสว โทโส ฯ ยถา จ พฺยาธิปฺพิโต ปุริโส
 วิชฺชฺมาน พฺยาธิตฺติกฺจฺจเก เวชฺเช สเจ ตํ เวชฺชํ กเวสิตุวา
 พฺยาธิ น ติกฺกฺจฺจาเปติ น โส เวชฺชสฺส โทโส ปุริสฺสฺเสว
 โทโส เอวเมว โย กิเลสฺพฺยาธิปฺพิโต ปุริโส กิเลสฺวฺปสมฺมกุคฺโกวิทฺ(๒)
 วิชฺชฺมานเมว อจฺริยํ น คเวสติ ตสฺเสว โทโส น กิเลส-
 วินาสกฺสฺส อจฺริยสฺสาติ ฯ เตน วุตฺตํ

ยถา คุถกโต ปุริโส ตปากํ ทิสฺวาน ปุริตํ
 น คเวสติ ตํ ตปากํ น โทโส ตปากสฺส โส ฯ

[] มรฺมมโปตฺถเก นตฺถิฯ ๑. ม. ...โรชน ฯ
 # ๑. ม. กิเลสฺวฺปสมฺมกุคฺโกวิทฺ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 8

เอวํ กิเลสมถโรเว	วิชฺชนุตเต อมตฺตุนฺตเพ
น กเวสตี ตํ ตพากํ	น โทโส อมตฺตุนฺตเพ ฯ
ยถา อริหิ ปริรุทฺโธ	วิชฺชนุตเต คมนมฺปเถ
น ปลายตี โส ปุริโส	น โทโส อณฺชสสฺส โส
เอวํ กิเลสปริรุทฺโธ	วิชฺชมานเณ สีเว ปเถ
น กเวสตี ตํ มคฺคํ	น โทโส สีวมณฺชเส ฯ
ยถาปี พุยาธิตฺโต ปุริโส	วิชฺชมานเณ ติกิจฺจเก
น ติกิจฺจาเปตี ตํ พุยาธึ	น โทโส โส ติกิจฺจเก
เอวํ กิเลสพุยาธึหิ	ทุกฺขิตฺโต ปรีปิตฺโต(๑)
น กเวสตี ตํ อจาริยํ	น โส โทโส วินายเกตี ฯ

อปริปี จินฺตเสสิ ยถา มณฺฑนชาติโก ปุริโส กณฺเฐ
อาสตุตํ กุณฺเป นทฺเทตฺตวา สฺวึ กจฺเจยฺย (๒) เอวํ มยาปี
อิมํ ปุติกาโย นทฺเทตฺตวา อนเปกฺเขน นิพฺพานนคฺร์ ปวิสิตฺตพฺพํ ฯ
ยถา จ นรนาโรโย อุกฺการกฺมมฺยิ(๓) อจฺจารปสฺสาวํ กตฺวา น
ตํ อจฺจณฺเณ วา อาทาย ทสฺนเตน วา เวเจตฺตวา กจฺจณฺตติ
ชิกฺจณฺมานา ปน อนเปกฺขาว นทฺเทตฺตวา กจฺจณฺตติ เอวํ มยาปี
อิมํ ปุติกาโย อนเปกฺเขน นทฺเทตฺตวา อมตฺตนิพฺพานนคฺร์
ปวิสิตฺตํ วญฺญตี ฯ ยถา จ นาวิกา นาม ชชฺชรรนาว่า
อนเปกฺขา นทฺเทตฺตวา กจฺจณฺตติ เอวํ อหฺมปิ อิมํ นวหิ
๑. สී. ย. ปรีปิตฺโต ฯ ๒. ม. กจฺจณฺตติ ฯ ๓. ม. อุกฺการกฺมมฺยิ ฯ

วณมุเขหิ ปคฺฆมรณฺตํ กายํ ฉทฺทเขตฺตวา อนเปกฺโข นิพฺพานปฺริ
ปวิสิสฺสามิ ฯ ยถา จ ปฺริโส นานารตนาณิ อาทาย
โจเรหิ สทฺธิ มคฺคํ คจฺจนฺโต อตฺตโน รตนาสภเยน เต
ฉทฺทเขตฺตวา เขมํ มคฺคํ คณฺหาติ เอวํ อยมฺปิ กรชกาโย
รตนาวิโลปกโจรสทิสฺโส ฯ สจําหํ เอตฺถ ตณฺหํ กริสฺสามิ
อริยมคฺคกุตฺตลธมฺมรตนาเมว (๑) นสฺสิสฺสตี ตสฺมา มยา อิมํ โจรสทิสฺ
กายํ ฉทฺทเขตฺตวา นิพฺพานนคฺริ ปวิสิตฺถุ วฏฺฏตีติ ฯ เตน วุตฺตํ
ยถาปี กุณฺเป ปฺริโส กณฺเจ พทฺธํ ชิคุจฺฉิย (๒)
โมจยิตฺวาน คจฺเจยฺย สฺขี เสรี สยฺวตี
ตเถวิมํ ปฺตีกายํ นานากุณฺปสณฺจยํ
ฉทฺทยิตฺวาน คจฺเจยฺย อนเปกฺโข อนตฺถิโก ฯ
ยถา อุจฺจารภูจฺจานมฺหิ กริสฺ นรนาโร
ฉทฺทยิตฺวาน คจฺฉนฺตี อนเปกฺขา อนตฺถิกา
เอวเมว(๓) อิมํ กายํ นานากุณฺปปฺริตํ
ฉทฺทยิตฺวาน คจฺฉิสฺสํ วจฺจํ กตฺวา ยถา กุณฺตี ฯ
ยถาปี ชชฺชริ นาวํ ปลุกฺคํ อุตฺถาหิณี
สามิ ฉทฺทเขตฺตวา คจฺฉนฺตี อนเปกฺขา อนตฺถิกา
เอวเมวํ อิมํ กายํ นวจฺฉิทฺถํ ฐวสฺสํ
ฉทฺทยิตฺวาน คจฺฉิสฺสํ ชิณฺณนาวิว สามิกา ฯ
๑. ม. ...รตน์ เม ฯ ๒. ม. ชิคุจฺฉิย ฯ ๓. ม. เอวเมวํ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 10

ยถาปี ปุริโส โจเรหิ คจฺจนฺโต ภาณฺมมาทีย

ภณฺทจฺเจทภยํ ทิสฺวา ฉทฺทฺทฺยิตฺวาน คจฺจติ

เอวเมว อัย กาโย มหาโจรสโม วีย

ปฺหายิมํ คมิตฺตสามิ กุสลจฺเจทนาภยาติ ฯ

เอวํ สุเมธปฺณฺทิตฺโต นานาวิชาหิ อุปมาหิ อิมํ

เนกขมมฺบุปฺลัหิตํ อุตฺถํ จินฺเตตฺวา สกนิเวสเน อปฺริमितโภกคฺขนุชฺ

เหฏฺฐา วุตฺตนเยน กปณฺทริกาทินํ วิสฺสชฺเชตฺวา มหาทานํ

ทตฺวา วตฺตกาเม จ กิเลสกาเม จ ปฺหาย อมรนครโต

นิกฺขมิตฺวา เอกโกว หิมวฺนฺเต ฐมฺมิกํ นาม ปพฺพตํ นิสฺสาย

อสุสมํ กตฺวา ตตฺถ ปณฺณสาตฺถจ จงฺกมฺมจ มาเปตฺวา

[อุตฺตโน ปุณฺณพลฺเลน มาเปสิ] ปฺลยฺหิ นีวรณฺโทเสหิ วิวชฺชิตฺตํ(๑)

เอวํ สสมาหิตฺเต จิตฺเตติ อาทินา นเยน วุตฺเตหิ อฏฺฐหิ

การณฺคฺเชหิ สมุเปตํ อภิญฺญาสงฺขาตํ พลํ อahrtิตฺวา(๒) ตสฺมี

ตสฺสมปฺเท นวโทสสมนฺนาคตํ สากฺกํ ปชฺหิตฺวา ทฺวาทส-

คฺคุณสมนฺนาคตํ วากจิริ นีวาเสตฺวา อิติปพฺพชฺชํ ปพฺพชฺชิ ฯ

เอวํ ปพฺพชฺชิตฺโต อฏฺฐโทสสมาภิญฺณํ ตํ ปณฺณสาถํ ปฺหาย

ทสฺคฺคุณสมนฺนาคตํ รุกฺขมฺมํ อุปคฺนฺตฺวา สพฺพํ ฐลฺยวิกิตํ

ปฺหาย ปวตฺตผลโภชโน หุตฺวา นิสฺชชฏฺฐานจงฺกมฺนวเสน ปธานํ

ปทหนฺโต สตฺตาหพฺพนฺตเรเยว อฏฺฐนฺนํ สมาปตฺตินํ ปฺลยฺนฺนํ

[] มรฺมมโปตฺถเก นตฺถิ ฯ ๑. ม.วิวชฺชิตฺตํ ฯ

๒. ม. อahrtิตฺตํ ฯ

*เล่มที่ 28 ทุเรณินัน หน้า 11

จ อภิณณานัน ลากิ อโหสิ ฯ เวนนุตติ ยถาปตติติ อภิณณาพลล
ปาปฺณิ ฯ เตน วุตฺติ

เอวาทิ จินฺตยิตฺวาน	เนกโกภฺฐิตฺตํ ฐนํ
นาถานาถานํ ทตฺวาน	หิมวณฺตํ อุปากมี ฯ
หิมวณฺตสฺสวาทูเร	ฐมฺมิโก นาม ปพฺพโต
อสุสโม สุกโต มยฺหํ	ปณฺณสาลา สุมาปีตา ฯ
จงฺกมํ ตตฺถ มาเปสี	ปฺลจฺโทสวिवฺชฺชิตฺตํ
อภฺจฺจกฺกสมฺเปตฺติ	อภิณฺณาพลมาหริ ฯ
สาฏฺกํ ปชฺหี ตตฺถ	นวโทสมฺปากตฺตํ
วากจิริ นีวาเสสี	ทฺวาทสฺสคฺกสมฺปากตฺตํ ฯ
อภฺจฺจโทสสมาภิณฺณํ	ปชฺหี ปณฺณสาลกํ
อุปากมี รุกฺขมฺลํ	คฺคฺเคนหิ ทสฺหุปากตฺตํ ฯ
วาปีตํ โรปีตํ ฐณฺณํ	ปชฺหี นีรวเสสโต
อเนกคฺคฺกสมฺปฺนฺนํ	ปวตฺตผลมาทียี ฯ
ตตฺถปฺปฺชานํ ปทฺหี	นีสชฺชชฺชฺชจฺจจกฺกเม
อพฺกนฺตรมฺหิ สตฺตาเห	อภิณฺณาพลปาปฺณินฺนิตฺติ ฯ
ตตฺถ อสุสโม สุกโต มยฺหํ	ปณฺณสาลา สุมาปีตาติ

อิมาย ปาฬิยา สุเมธปณฺทิตฺเตน (๑)สยํ ปณฺณสาลาจกฺกมา(๑) สหตฺถา
มาปีตา วิย วุตฺตา ฯ อยํ ปเนตฺถ อตฺถโถ มหาสตฺตํ หิมวณฺตํ
๑. ม. อสุสมปณฺณสาลาจกฺกมา ฯ

อชฺโฆคาเหตุวา อชฺช ฐมมิกํ ปพฺพตํ ปวิสฺสสามิตฺติ(๑) ทิสฺวา สกฺโก
เทวานมินฺโท วิสฺสุกมฺมเทวปฺตฺตํ อามนฺเตสิตาต อัยฺ สุเมธปณฺฑิตो
ปพฺพชิสฺสามิตฺติ นิกฺขนฺโต เอตสฺส วสนญฺจानํ มาเปหิติ ฯ
โส ตสฺส วจันํ สมฺปญฺจิจิตฺวา รมณียํ อสฺสมํ สุกตฺ(๒) ปณฺณสาถํ
มโนรมํ จงฺกมณฺจ มาเปสิ ฯ ภควา ปน ตทา อตฺตโน
ปฺลฺลณานุภาเวน นิปฺพนนํ ตํ อสฺสมปทํ สนฺธาย(๓) สารีปฺตฺต ตสฺมี
ฐมมิกปพฺพเต

อสฺสโม สุกโต มยฺหํ ปณฺณสาลา สุมาปีตา

จงฺกมํ ตตฺถ มาเปสิ ปณฺจโทสววิชฺชิตนฺติ

อาห ฯ ตตฺถ สุกโต มยฺहनฺติ สุกโต มยา ฯ ปณฺณสาลา
สุมาปีตาติ ปณฺณจฺจนฺน สาลาปิ เม สุมาปีตา ฯ

ปณฺจโทสววิชฺชิตนฺติ ปณฺจิเม จงฺกมโทสา นาม
ถทฺทวิสมตา อนฺโตรฺกฺขตา คหณจฺจนฺนตา อติสมฺพาธา
อติวิสาธตาติ ฯ ถทฺทวิสมญฺมิภาคสฺมี หิ จงฺกเม จงฺกมฺนตสฺส
ปาทา รุชฺชนฺติ โฝฏฺฐา อญฺจหนฺติ จิตฺตํ เอกกฺคตํ (๔) น ลภติ
กมฺมญฺจานํ วิปฺชฺชติ ฯ มุทฺธสมตฺเต ปน ฬาสฺวิหารํ อากมฺม
กมฺมญฺจานํ สมฺปชฺชติ ฯ ตสฺมา ถทฺทวิสมญฺมิภาคตา เอโก
โทโสติ เวทิตพฺพา ฯ จงฺกมสฺส อนฺโต วา มชฺเฌ วา
โกฏฺฐิยํ วา รุกฺเข สติ ปมาทมาคมฺม จงฺกมฺนตสฺส นลาญฺญํ

๑. ม. ปวิสฺสสามิตฺติ นิกฺขนฺตํ ฯ ๒. ม. สุกตฺตํ ฯ

๓. ม. อสฺสมปทํ สนฺธาย ฯ ๔. ม. เอกกฺคํ ฯ

*เล่มที่ 28 ทุเรณินัน หน้า 13

วา สีสั วา ปฏิหณตตีติ อนุโตรุกขตา ทุตโย โทโส ฯ
ติณตาทิกหนจณนเน จงกเม จงกมนโต อนุชการเวลาย
อูรคาทิกเ ปาณ อุกกมิตวา วา มาเรติ เตหิ วา
ทฎุโจ ทุกข์ อาปชชตีติ กหนจณนตา ตติโย โทโส ฯ
อติสมพาเช จงกเม วิตุถารโต รตนิกเ วา อทุฒรตนิกเ วา
จงกมนตสฺส ปริจเจเท ปกขลิตฺวา นขาปี องฺคุติโยปี กิษฺชนตีติ
อติสมพาชตา จตุตฺโต โทโส ฯ อติวิสาเล จงกเม จงกมนตสฺส
จิตฺตํ วิชาวตี เอกกุกคํ น ลภตีติ อติวิสาเลตา ปญจโม
โทโส ฯ ปุถฺลโต ปน ทิยทุฒรตนํ ทฺวิสุ ปสฺเสสุ รตนมตฺตํ
อนุจกมํ ทิมโต สฎฺฐิจิตฺตํ มุทฺตลํ สมวิปฺปิกณฺณวาลุกํ
จงกมํ วฎฺฐติ เจตฺยศิริมฺหิ ทิปฺปสาทกมฺหิ นทฺเตรสฺส จงกมนํ
วिय ตาทิสํ ตํ อโหสิ ฯ เตน วุตฺตํ(๑) จงกมํ ตตฺถ มาเปสิ
ปญจโทสวิวชฺชิตฺนติ ฯ

อฏฺฐกฺขณสมฺเปตฺนติ อฏฺฐหิ สมณฺสุเขหิ อูเปตฺติ ฯ อฏฺฐิมานิ
สมณฺสุขานิ นาม ธนธณฺณปริคฺคหาภาโว อนวชฺชปีณฺทปาต-
ปริเยสนภาโว นิพฺพุตปีณฺทปาตญฺชนภาโว รฎฺฐํ ปิเพตฺวา
ธนสารํ วา สีสกหาปณาทีนิ วา คณฺหนฺเตสุ ราชกุเลสุ
รฎฺฐปีพนกิลเสภาโว(๒) อุกฺกรณฺเสสุ นิจฺจนฺทราคภาโว โจรวิโลเป
นิพฺภยภาโว ราชราชมฺหามตฺเตหิ อัสสฎฺฐภาโว จตุสฺส ทิสาสฺส
๑. ม. เตนานห ฯ ๒. ม. ราชกุเลสุ รฎฺฐปีพนกิลเสภาโว ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 14

อปปฏิหตภาโวติ ฯ อิหํ วุคฺคํ โหติ ยถา ตสฺมี อสฺสเม
วสนฺเตน สกฺกา โหนฺติ อิมานิ อฏฺฐสมณฺสฺขานิ วินฺทิตฺตํ เอวํ
อฏฺฐคฺคณฺสมุเปตํ ตํ อสฺสมํ มาเปสินฺติ ฯ

อภิณฺวาพลมาหริณฺติ ปจฺจนา ตสฺมี อสฺสเม วสนฺโต
กสิณฺปริกมฺมํ กตฺวา อภิณฺวานนฺจ สฺมาปตฺตึนฺนฺจ
อุปฺปาทนฺตถาย อนิจฺจโต ทฺกฺขโต วิปสฺสนํ อารภิตฺวา
ถามปฺปตฺตํ วิปสฺสนาพลํ อหรี ฯ ยถา ตสฺมี วสนฺโต ตํ
พลํ อหริตฺตํ สกฺโกมิ เอวํ ตํ อสฺสมํ ตสฺส อภิณฺวตฺถาย
วิปสฺสนาพลสฺส อนฺจจฺจวิกํ กตฺวา มาเปสินฺติ อตฺถโธ ฯ

สาฎกํ ปชฺหี ตตฺถ นวโทสมฺปาคตฺนฺติ เอตฺถายํ
อนฺุปฺพุพิกถา ฯ ตทา กิร กุฎฺเณจฺงกมาทิปฏฺิณฺนํทิตํ ปุปฺสุปค-
ผลฺลุปฺครุกฺขสณฺณนํ รณฺณิยมฺมรฺฐสฺสลิลํ(๑) อปคตฺวาพมิกภีสนก-
นानาสทฺทสฺกฺณํ ปวิเวกฺกขมํ อสฺสมํ มาเปตฺวา อลฺงกต-
จฺงกมสฺส อุโภสุ อนฺุเตสุ อาลมฺพนผลกํ สํวิธาย นิสีทนฺตถาย
จฺงกมเวมชฺเณ สมตลํ มุคฺควณฺณํ เสลํ มาเปตฺวา อนฺุโตปณฺณ-
สาลายํ ชฎามณฺฑทลวากจิริตฺทณฺฑทกฺกทิกาทิกเก(๒) ตาปสฺปริกฺขาร
มณฺฑทเป ปานียฆฏฺุปานียสฺงขํ ปานียสฺราวกํ(๓) อคฺคิสาลายํ
อฺงการกปฺลลทารุอาทีนฺติ เอวํ ยํ ยํ ปฺพุพชิตานํ อุปการาย
สํวตฺตติ ตํ ตํ สพุพํ มาเปตฺวา ปณฺณสาลาย ภิตฺตียํ ย
๑. ม. รณฺณิยํ มรฺฐสฺสลิลาสยํ ฯ ๒. ม. ตฺทณฺฑทกฺกทิกาทิกเก ฯ
๓. ม. ปานียสฺราวานิ ฯ

เกจิ ปพพชิตุกามา อิเม ปริกขาระ คเหตฺวา ปพพชนฺตุติ
อกุขรานิ ฉินฺทิตฺวา เทวโลกเมว คเต วิสุตฺตมฺมเทวปฺตเต
สุเมธปณฺฑิโต หิมวณฺต์(๑) คิริกนฺทรานุสาเรน(๒) อตฺตโน
นิวาสนานุรูปี ผาสุกฺกฺจฺจัน โอลเณฺโต นทีนิตฺตเน
วิสุตฺตมฺมนิมิตฺติ สกฺกทตฺติยํ รมณฺิยํ อสฺสมํ ทิสฺวา จงฺกมนโกฏฺฐิ
คนฺตฺวา ปทวลลฺลขํ อปสฺสนฺโต ชฺวํ ปพพชิตา ชฺรคามे ภิกขํ
ปฺริเยสิตฺวา กิลนฺตฺรฺปา อาคนฺตฺวา ปณฺณสาถํ ปวิสิตฺวา
นินฺนนา ภวิสฺสนฺตฺติ จินฺเตตฺวา โลกํ อากเมตฺวา อตฺตวิย
จिरายนฺติ ชานิสฺสามีติ ปณฺณสาตากุฏฺฐิวาริ วิวริตฺวา อนฺโต
ปวิสิตฺวา อิตฺ จิตฺ จ โอลเณฺโต มหาภิตฺติยํ อุกุขรานิ
วาเจตฺวา มยฺหํ กปฺปิยปริกขารา เอเต อิเม คเหตฺวา
ปพพชิสฺสามีติ อตฺตนา นิตฺตปารฺตฺติ สาฏฺกยฺกํ ปชหิ ๑ เตนาน
สาฏฺกํ ปชหิ ตตฺถาติ ๑ เอวํ ปวิฏฺโฐ อหํ สาริปฺตฺต ตสฺสํ
ปณฺณสาลาโย สาฏฺกํ ปชหิ ๑

นวโทสมฺปาคตฺตฺติ สาฏฺกํ ปชหนฺโต นว โทเส ทิสฺวา
ปชหินฺติ ทีเปติ ๑ ตาปสฺปพพชฺชํ ปพพชิตานํ หิ สาฏฺกสฺมี
นว โทสา อฺปฏฺจหนฺติ ๑ เตสฺ ตสฺส มหคฺขมาโว เอโก
โทโส ปฺรปฺฏิพฺทตฺตาย อฺปฺปชชนภาโว เอโก ปฺริโกเณ
ลหุํ กิลิสฺสนภาโว เอโก ๑ กิลิฏฺโฐ จ(๓) โชวิตฺพุโพ จ รัชิตฺพุโพ
๑. ม. หิมวณฺตปพพตฺปาเท ๑ ๒. ม. อโย ปาโง นตฺติ ๑
๓. ม. หิ ๑

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 16

จ โหติ ฯ ปริโกเคน ชีรณภาโว เอโก ฯ ชินฺณสฺส หิ ตุนฺนํ
วา อคฺคพฺพานํ วา กาทพฺพํ โหติ ฯ ปุณฺ ปรีเยสฺนาย
ทฺรภิสฺมภฺวภาโว เอโก ตาปสฺสปพฺพชฺชาย อสฺสารูปภาโว
เอโก ปจฺจตฺถิกานํ สาสฺสณภาโว เอโก ฯ ยถา หิ นํ
ปจฺจตฺถิกา น คณฺหนฺติ เอวํ โคเปตพฺพโ หติ ฯ ปรีภฺยชฺนตฺส
วิภฺยชฺนชฺนภาโว เอโก กเหตุวา วิภฺยชฺนตฺส ชนฺชการมฺหิจฺจภาโว
เอโกติ ฯ

วากจิริ นีวาเสสินฺติ ตทา อหํ สารีปุตฺต อิมํ นว
โทเส ทิสฺวา สากฺกํ ปหาย วากจิริ นีวาเสสี มฺลชฺชติณฺ
หิรหิรี กตฺวา คณฺเถตฺวา กตํ วากจิริ นีวาสนปารุปนตฺถาย
อาทียินฺติ อตฺถโธ ฯ

ทฺวาทสคฺคณฺมุปากตฺนฺติ ทฺวาทสหิ อานิสฺเสหิ สมนฺนาคตํ ฯ
วากจิริสฺมี หิ ทฺวาทส อานิสฺสา อปฺปกุณฺมํ สุนฺทรํ กปฺปิยนฺติ
อัยํ ตาว เอโก อานิสฺโส สหตฺถา กาคุํ สกฺกาติ อัยํ
ทฺุติโย ปริโกเคน สณฺนิกํ กิลิสฺสติ โชวียมาเนปี(๑) ปปฺลฺยโจ
นตฺถิติ อัยํ ตติโย ปริโกเคน ชินฺณเนปี(๒) สิปฺพิตพฺพภาโว
จตฺตฺถโธ ปุณฺ ปรีเยสฺนตฺส สฺเชน ภรณภาโว ปฺลฺยโม
ตาปสฺสปพฺพชฺชาย สาสฺสารูปภาโว ฉฺชโจ ปจฺจตฺถิกานํ
นินฺรูปโกคภาโว สตฺตโม ปรีภฺยชฺนตฺส วิภฺยชฺนชฺนภาโว
๑. ม. โชวียมาเนปี ฯ ๒. ม. ชินฺณเนปี ฯ

อฏฺฐโม ธารณ สลลหุกภาโว นวโม จีวรปจฺเจเย อปฺปิจฺจนภาโว
ทสโม วากุปฺปตฺติยา ฌมฺมิกอนวชฺชภาโว เอกาทสโม วากจีเร
นฏฺฐเปปี อนเปกฺขภาโว ทฺวาทสโมติ ฯ

อฏฺฐโทสสมาภินฺณํ ปชหี ปณฺณสาลกนฺติ กถํ ปชหี
โส กิร วรสาฎกยฺกํ โอมุญฺจิตฺวา จีวรํเส ลกฺคิตํ
อนชปฺปฬทามสทิสํ รัตตวากจีริ คเหตุวา นิวาเสตฺวา ตสฺสุปริ
อปริ สุวณฺณวณฺณํ วากจีริ ปรีทหิตฺวา ปุณฺนาคปฺปฬ-
สนฺนุตรสทิสํ(๑) สชฺรุ อชินจมฺมํ เอกํลํ กตฺวา ชฎามณฺฑลํ
ปรีมุญฺจิตฺวา(๒) จุพาย สทฺฐี นิจฺจลภาวกรณฺตถํ สารสฺฐี
ปเวเสตฺวา มุตฺตาชาลสทิสาย ลิกฺกาย ปวาพวณฺณํ กุณฺฑิกํ
โอทหิตฺวา ตีสุ จาเนสุ วงฺกกาชฺ อาทาย เอกิสฺสาย
กาชโกลฺเลีย กุณฺฑิกํ เอกิสฺสาย องฺกุสปจฺฉนฺติทณฺฑกาทีนิ
โอลกฺเคตฺวา ขาริภาริ องฺเส กตฺวา ทกฺขิณฺน หตฺถเณ
กตฺตรทณฺฑํ คเหตุวา ปณฺณสาลโต นิกฺขมิตฺวา สฏฺฐิจิตฺถเ
มหาจฺงกเม อปราปริ จงฺกมนฺโต อตฺตโน เวลํ โอลเเกตฺวา
มยฺหํ มโนโรโต มตฺถกํ ปตฺโตโต โสภติ วัต เม ปพฺพชฺชา
พฺพชฺชปจฺเจกพฺพชฺชาทีหิ สพฺเพหิ ธีรปฺริเสหิ วนฺณิตา โลมิตา
อຍํ ปพฺพชฺชา นาม ปหีนํ เม คิหิพนฺธนํ นิกฺขนฺโตสมิ
เนกฺขมฺมํ(๓) ลทฺธา เม อุตฺตมปพฺพชฺชา กริสฺสามิ สมณฺชมฺมํ
๑. ม. ปุณฺนาคปฺปฬสนฺนุตรสทิสํ ฯ ๒. ม. ปฏฺฐิมุญฺจิตฺวา ฯ
๓. ม. เนกฺขมฺมํ ฯ

ลภิสฺสามิ มกฺคผลสุขนฺติ อุตฺตสาหชาโต ขาริกาञ्ช โอตฺตารตฺตวา
จกฺกมเวมชฺเชม มุคฺควณฺณสิลาปฏฺเฐ สุวณฺณปฏฺิมา วิย นิสฺสินฺโน
ทิวสภาคํ วิตฺตินาเมตฺตวา สายนฺนุสสมยํ ปณฺณสาถํ ปวิสิตฺตวา
วิทลมณฺจกปสฺสเส (๑) กฏฺจตฺตฤทฺธิกาย นิปนฺโน สรฺริรํ อุตฺตํ คาทาเปตฺตวา
พลวปจฺจเส ปพฺพชฺฉิตฺตวา อตฺตโน อาคมนํ อาวชฺเชสิ อหํ
ฆรราวาเส อาทินนํ ทิสฺสวา อมิตฺโภกํ อนนฺตํ ยถํ ปหาย
อรณฺณํ ปวิสิตฺตวา เนกขมฺมกเวสโก หุตฺตวา ปพฺพชฺฉิตฺโต อิตฺตทานิ
ปฏฺุจาย ปมาทจารี จริตฺตํ น วฏฺฏติ ๑ ปวิเวกํ ทิ ปหาย
วิจฺรนฺตํ มิจฺฉาวิตกฺกมกฺจิกา ขาทนฺติ อิทานิ มยา
วิเวกมนฺุพฺรเหตฺตํ วฏฺฏติ ๑ อหํ ทิ ฆรราวาสํ ปฺลิตฺโพรโต ทิสฺสวา
นิกฺขนฺโต อยํ จ มนาปา ปณฺณสาลา เวพฺพวปฺกวณฺณา
ปฺริภณฺนทกฺตา ภูมิ รชตวณฺณา เสตภิกฺคฺติโย กโปตปาทวณฺณํ
ปณฺณจฺจนํ วิจิตฺตตฺตฤทฺธวณฺโณ วิทลมณฺจโก (๒) นีวาสผาสูกํ
วสนนฺุจจันํ น เอตฺโต อติเรกตฺตรา วิย เม เคหสมฺปทา ปณฺณายตฺติติ
ปณฺณสาลาเย โทเส วิจฺฉินฺนโต อฏฺุจ โทเส ปสฺสสิ ๑

ปณฺณสาลาปฺริภอกฺคสมิํ ทิ อฏฺุจ อาทินฺนวา มหาสมฺภาเรณ
ทพฺพสมฺภาเร สโมชานตฺตวา กรณฺปฺริเยสนภาโว เอโก
อาทินฺนโว ตินฺนปณฺณมตฺตกาสุ ปตฺตาสู ตาสํ ปุณฺนปฺปุนํ
จเปตฺตพฺพตฺตาย นิพฺพุทฺทชฺคฺคนภาโว ทฺตติโย เสนาสนํ นาม
๑. ม. น เอตฺโต ๑ ๒. ม. มหาสมฺมารมฺเณน ทพฺพสมฺภาเร ๑

*เล่มที่ 28 ทูเรนิทาน์ หน้า 19

มหลลทสฺส ปาปฺณาติ อเวลาย วุฏฺฐาปิยมานสฺส จิตฺเตกคฺคตา
น โหตีติ อฏฺฐาปนียภาโว ตติโย สีตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
กายสฺส สฺขุมลกรณภาโว จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ปาปํ สกฺกา กาคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
มยฺหนฺติ ปริคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
สทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต (๑) สตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต อุกามจฺกฺคฺคฺคฺคฺค (๒) สาธาธณตฺต
พฺหุสาธาธณภาโว อฏฺฐโม ฯ อิติ อิม อฏฺฐ อาทินเว ทิสฺวา
มหาสตฺตฺตฺตฺตฺตฺต ปณฺณสาลํ ปชฺหิ ฯ เตนาน อฏฺฐทิสฺสมากิณฺณํ
ปชฺหิ ปณฺณสาลกนฺติ

อุปาคมี รุกฺขมฺลํ กุณฺเหิ ทสฺหุปาคตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ทสฺหิ กุณฺเหิ อุปตํ รุกฺขมฺลํ อุปคโตสฺมิตฺติ วทติ ฯ ตตฺตฺตฺต
ทสฺ กุณฺนา อุปปสฺมารมฺภตา เอโก กุโณ ฯ อุปคมนมตฺตกเมว
หิ ตตฺตฺตฺต โหติ ฯ อุปปฏฺธิชคฺคฺคฺคฺค (๓) ทฺตฺตฺตฺต ฯ ตํ หิ สฺมมฺมจฺจํ
ปริโภคพาสฺสํ โหติเยว ฯ อนฺนฏฺฐาปนียภาโว (๔) ตติโย ฯ ครหํ น
ปฏฺธิจฺจาทติ ฯ ตตฺตฺตฺต หิ ปาปํ กโรนฺนฺโต ลชฺชตีติ ครหาย
อุปปฏฺธิจฺจนฺนภาโว จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต ฯ อพฺโภกาสฺวาโส วีย กายํ น
สฺนฺนฺนเมตฺตีติ กายสฺส อสฺนฺนฺนเมทฺตภาโว ปณฺจโม ปริคฺคฺคฺคฺคฺคภาโว
จจฺจฺจฺจ เคาลยปฏฺธิเชโป สตฺตฺตฺตฺตฺต พฺหุสาธาธณ เคาเห วีย
๑. ม. ...วาโสติ ฯ ๒. ม. อุกามจฺกฺคฺคฺค... ฯ ๓. สฺ. ย. อุปปชคฺคฺคฺค ฯ
๔. ม.อนฺนฏฺฐาปนียภาโว ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 20

ปฏิกุคิสสามิ นํ นิกุขมถาติ นีหรรณกาภาโว อฏฺฐโม
วสนุตตฺส สปริตติกาโว นวโม รุกุขมุตเสนาสนตฺส คตคตฏฺฐาเน
สุลภตาย อนเปกฺขภาโว ทสโมติ อิม ทส कुณ ทิสฺวา
รุกุขมฺลํ อุปกโตตฺสมีติ วทติ ฯ

อิมานิ เอตฺตกานิ การณานิ สลลภุเขตฺวา มหาสตุโต
ปฺนทิวเส ภิกุขาย คามํ ปาวิสิ ฯ อตฺส สมนฺตตฺตคาม
มนุสฺสา มหนฺเตน อุตฺสาเหน ภิกุขํ อํทฺส ฯ โส ภตฺตกิจฺจ
นิฏฺฐาเปตฺวา อตฺสํ อากมฺม นิสีทิตฺวา จินฺเตสิ นาทํ
อาหารํ น ลภามิติ ปพฺพชิตฺ สนิทฺธาหาโร นามส
มานมทปริสมเท วฑฺฒเตติ อาหารมฺลภตฺส จ ทฺกฺขตฺส อนฺโต
นคฺติ ยนฺนุนาทํ วาปีตโรปีตฺตชฺฌณนิพฺพตฺตํ อาหารํ
ปชหิตฺวา ปวตฺตผลโกชโน ภเวยฺยนฺติ ฯ โส ตโต ปฏฺฐาย
ตถา กตฺวา ฆณฺเณโต วายมนฺโต สตฺตาหพฺภนฺตเร อฏฺฐ
สมาปตฺติโย ปญฺจ อภิญญาโย จ นิพฺพตฺเตสิ ฯ เตน วุตฺตํ

วาปีตํ โรปีตํ ชฺฌณํ ปชหี นีรวเสสโต

อนेกคุณสมฺปนฺนํ ปวตฺตผลมาทิยํ ฯ

ตตฺถปฺปชานํ ปทหี นิสชฺชฏฺฐานจฺงกเม

อพฺภนฺตรมฺหิ สตฺตาเห อภิญญาพลปาปฺปนิฺนติ ฯ

เอวํ อภิญญาพลํ ปตฺวา สฺมุชฺเตปเส สมาปตฺติสุเขน
วิตินาเมเนเต ทิปฺงฺกโร นาม สตฺตา โลเก อุตฺปาทิ ฯ ตตฺส

ปฏิสนธิชาติสมุโพธิธมมจกุกปวตฺตเนสุ(๑) สกลาปี ทสสหัสสี โลกธาตุ
สงฺกมฺปี สมฺปกมฺปี สมฺปเวธิ มหาวิรว วิรวี ทวตฺตีส
ปฺพุพนิมิตฺตานี ปาตฺรหฺสฺ ๑ สุเมธตาปโส สมฺปาตฺตีสฺเซน
วีตินาเมนฺโต เนว ตํ สทฺทมฺสฺโสสี น ตานีปี นิมิตฺตานี
อทฺทส ๑ เตน วุตฺตํ

เอว เม สิทธิปตฺตสฺส วสีภูตสฺส สาสเน

ทีปฺงฺโร นาม ชิโน อุปฺปชฺชิ โลกนายโก ๑

อุปฺปชฺชนฺเต จ ชายนฺเต พุชฺฌนฺเต ธมฺมเทสเน

จตุโร นิมิตฺเต นาทฺทลฺ(๒) ฉานรตฺตสมฺปิโตติ ๑

ตสฺมี กาลे ทีปฺงฺกรทสฺพลอ จตุหิ ชิณาสวตฺตสฺสเสหิ

ปริวฺโต อนฺุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน รมฺมํ นาม นครํ

ปตฺวา สุทฺตฺสนมฺมหาวิหารเ ปฏิวสตี ๑ รมฺมนครวาสินอ ทีปฺงฺโร

กิริ สมณิสฺสโร ปรมฺภิสฺมฺโพธิ ปตฺวา ปวตฺติตปวธมฺมจกฺโก

อนฺุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน รมฺมนครํ ปตฺวา

สุทฺตฺสนมฺมหาวิหารเ ปฏิวสตีติ สุตฺวา สปฺปีนฺวณฺิตาทีนํ เจว

เกสฺชฺชานํ วตฺตจฺจาทนฺานํ จ คาทาเปตฺวา คนฺธมาลาทีหตฺถา

เยน พุทฺโธ เยน ธมฺโม เยน สงฺโฆ ตนฺุณินฺนตปฺโปณตปฺพุการา

หุตฺวา สตฺถารํ อุปฺสงฺกมิตฺวา วนฺุทิตฺวา คนฺธมาลาทีหิ

ปฺุเชตฺวา เอกมฺนตํ นิสินฺนา ธมฺมเทสนํ สุตฺวา สุวตฺตนาถ

๑. ม. ...สมฺโพธิ... ๑ ๒. ม. นาทฺทลฺ ๑

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 22

นิมนฺเตตฺวา อุกฺขายาสนา ปกฺกมึสุ ฯ

เต ปุณฺทิวเส มหาทานํ สชฺเชตฺวา นครํ อลงฺกริตฺวา
ทสพลสฺส อากมนมคฺคํ อลงฺกโรนฺตา อุตฺถกนิฺนฺนฺภูจฺาเนสุ ปัสฺสุ
ปกฺกขิปิตฺวา สมิ ภูมิตลํ กตฺวา รชตปฏฺฐวณฺณวาลุกํ อากิรฺนฺติ
ลาชานิ เจว ปุปฺพานิ จ วิกิรฺนฺติ นานาวิราเคหิ วตฺเตหิ
ชชปฏฺฐาเก อุตฺสาเปนฺติ กทฺลียो เจว ปุณฺณฆฏฺปนฺติโย(๑)
จ ปติฏฺฐาเปนฺติ ฯ ตสฺมี กาลे สฺมุชตฺวาปโส อตฺตโน อสฺสมปทา ฯ
อฺกฺคนตฺวา เตสํ มนฺุสฺसानํ อฺปฺริกาเคน อากาเสน กจฺฉนฺโต
เต หฏฺฐคฺคฺุเจ มนฺุสฺเส ทิสฺวา ที นฺุ โข การณฺนฺติ
อากาสโต โอรุยฺห เอกมนฺฺติ จิตฺโต มนฺุสฺเส ปุจฺฉิ อมฺโก
กสฺส ตฺมุเห อิมํ มคฺคํ อลงฺกโรถาติ ฯ เตน วุคฺคํ

ปจฺจนฺตเทสฺวิสเย	นิมนฺเตตฺวา ตถาคตํ
ตสฺส อากมนํ มคฺคํ	โสเชนฺติ คฺคฺุจฺมานสา ฯ
อหนฺเตน สมเยน	นิกฺขมิตฺวา สกสฺสมา
ฐนฺนฺโต วากจฺีรานิ	กจฺฉามิ อมฺุพเร ตทา ฯ
เวทชาตํ ชนํ ทิสฺวา	คฺคฺุจฺหฏฺฐํ ปโมทิตํ
โอโรหิตฺวาน กคฺนา	มนฺุสฺเส ปุจฺฉิ ตาวเท ฯ
คฺคฺุจฺหฏฺฐโ จ ปมฺุทิตฺโต	เวทชาโต มหาชโน
กสฺส โสธียติ มคฺโค	อณฺุชสํ วฏฺุมายนฺนฺติ ฯ

๑. ม. ปุณฺณฆฏฺปนฺติโย ฯ

*เล่มที่ 28 ทุเรณินัน หน้า 23

มนุสฺสา อาหิสฺส ภูเต สฺเมธ น ตฺว ชานาสิ
ทีปฺงฺกรทสพลโล สมฺมาสมฺโพธิ ปตฺวา ปวตฺติตปวรธมฺมจฺโก จาริกํ
จรมานโน อมฺหากํ นครํ ปตฺวา สฺทสฺสนมฺหาวิหารํ ปฏฺิวสฺติ
มยฺนุตํ ภควนฺตํ นิมนฺตยิมฺหา ตสฺเสตํ พุทฺธสฺส ภควโต
อาคณฺนมคฺคํ อลงฺกโรมาติ ๑ สฺเมธตาปโส จินฺตฺสิ พุทฺโธติ
โฆ โฆสมตฺตกํปี โลเก ทลฺลภํ ปเคว พุทฺธฺปฺปาโท มยาปี
อิมฺหิ มนุสฺเสหิ สทฺธิ ทสพลสฺส มคฺคํ อลงฺกริตฺตุ วัณฺณตฺติติ ๑
โส เต มนุสฺเส อาห สเจ โภ ตฺเมหฺ เอตํ มคฺคํ พุทฺธสฺส
อลงฺกโรธ มยฺหํปี เอกํ โโอกาสํ เทถ อหํปี ตฺเมหฺหิ สทฺธิ
มคฺคํ อลงฺกริตฺตฺสามิติ ๑ เต สาธฺตฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา
สฺเมธตาปโส อิทฺธิมาติ ชานนฺตา อฺทกฺกนฺโนกาสิ สลฺลภฺเขตฺวา
ตฺว อิมํ จานํ อลงฺกโรหิติ อทฺสฺ ๑ สฺเมธตาปโส พุทฺธารมฺมณฺปีตี
คเหตฺวา จินฺตฺสิ อหํ อิมํ โโอกาสํ อิทฺธิยา อลงฺกริตฺตุ ปโหมิ
เอวํ อลงฺกโต ปน มม มนํ น(๑) ปรีโตเสสฺสติ อชฺช มยา
กายเวยฺยววจฺจํ กาคฺตุ วัณฺณตฺติติ ปัสสุ อหริตฺวา ตสฺมี ปเทเส
ปฏฺิจฺฉิปี ๑

ตสฺส ตสฺมี ปเทเส อนลงฺกเตเยว ทีปฺงฺกรทสพลโล
มฺหานุภาวานํ ฉพฺภิณฺญาชีณาสวานํ จตฺตฺหิ สตสฺสทฺสเสหิ ปรีวฺโต
เทวตาสุ ทิพฺพคณฺฐมาลาทีหิ ปุชฺชนฺตฺสิ ทิพฺพสงฺคีเตสฺส ปวตฺตฺนฺเตสฺส
๑. ม. มม มนํ น ๑

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 24

มนุสเสสุ คนุเรหิ(๑) เจว มาลาทีหิ จ ปุชยนเตสุ อนนุตาย
 พุทฺธลีพฺหาย มโนสีลาตเต วิชฺฌมาโน สีโห วิย ตํ อลงฺกต-
 ปฏฺยตฺตํ มคฺคํ ปฏฺยชฺชช ๑ สุเมธตาปโส อกฺขิณี อุมฺมีเลตฺวา
 อลงฺกตมคฺเคน อากจฺจนฺตสฺส ทสพลสฺส ทวตฺตีสมหาปฺริส-
 ลกฺขณปฏฺยมนฺตํ อสีตฺยานุพฺยชฺชเนหิ อนฺนุรชฺชิตฺ(๒) พฺยามปฺปภาย
 สมปฺริวาริตฺ มณฺวิณฺณคคณตเต นานปฺปการา วิชฺชุตฺตา วิย
 อเวพาเวพฺภูตา(๓) เจว ยฺกคฺคยฺกคฺคภูตา จ ฉพฺพณฺณมฺนพฺพุทฺธรสมฺมโย
 วิสฺสชฺชเนตฺตํ รุปรคฺคปฺปตฺตํ อตฺตภาวํ โอลเกตฺวา อชฺช มยา
 ทสพลสฺส ชีวิตปฺริจจาถํ กาทฺถ วฏฺฏติ มา ภควา กลลํ
 อกฺกมิ มณฺนิผลกเสตฺถํ ปน อกฺกมฺนโต วิย สทฺธี จตฺถิ
 จินฺนาสวตฺตสทฺสเสหิ มม ปิฏฺฐจฺจ มทฺทมาโน คจฺจตฺตํ ตํ เม
 ภวิสฺสตี ทิฆรตฺตํ หิตาย สุขายาติ เกเส โมเจตฺวา อชินจมฺม-
 ชฏฺฐามณฺทลวากจฺจิราณี(๔) กาทฺถวณฺเณ กลเล ปตฺถธริตฺวา มณฺนิผลกเสตฺถ
 วิย กลลปิฏฺฐเจ นิปชฺชช ๑ เตน วุคฺตํ

เต เม ปุฏฺฐจา วียากํสุ(๕) พุทฺโธ โลเก อนฺนุตฺตโร
 ทิปฺงฺกโร นาม ชินฺโน อฺปฺปชฺชช โลกนายโก
 ตสฺส โสริยเต มคฺโค อณฺชลํ วฏฺฐมายนํ ๑

- # ๑. ม. มานุสสกนุเรหิ ๑ ๒. สี. ย. อนฺนุพฺยชฺชิตํ ๑
- # ๓. ม. อาเวพา... ๑ ๔. ม. อชินจมฺมชฏฺฐามณฺทลวากจฺจิราณี ๑
- # ๕. ม. วียากํสุ ๑

*เล่มที่ 28 ทูเรนิทาน์ หน้า 25

พทุโธติ มม สุตวาน ปิติ อุปฺปชฺชิตาวเท
พทุโธ พทุโธติ กถยนฺโต โสมนสฺสํ ปเวทยี ฯ
ตตฺถ จตฺวา วิจฺฉินฺเตสึ ตฺถุจฺจํ สํวึคฺคมานโส
อิธ พิชานี โรปิสุสํ ขโณ เว มา อุปฺจจฺจกา ฯ
ยทิ พุทฺธสฺส โสเธธ เอโกกาถํ ททาธ เม
อหฺมปิ โสธยิสฺสามิ อณฺชถํ วณฺณายนํ ฯ
อํสุ เต มโฌกาเส โสเธตุ อณฺชถํ ตทา
พทุโธ พทุโธติ จินฺเตนฺโต มคฺคํ โสเธมํหํ ตทา ฯ
อนิฏฺฐิเต มโฌกาเส ทิปฺงกโร มหามฺุณี
จตฺุหิ สตสฺหสฺเสหิ นพฺภินฺณเวหิ ตาทิหิ
จิณฺณาสเวหิ วิมเลหิ ปฏฺิปปชฺชิต อณฺชถํ ชิโน ฯ
ปจฺจุกฺคมนา วตฺตนฺติ วชฺชนฺติ เภริโย พหุ
อาโมทิตา นรมฺุ อารุการํ ปวตฺตยํ ฯ
เทวา มนฺุสฺเส ปสฺสนฺติ มนฺุสฺสา ปสฺสนฺติ เทวตา
อุโภปี เต ปณฺชลิกา อณฺยนฺติ ตถาคตํ ฯ
เทวา ทิพฺเพหิ ตฺริเยหิ มนฺุสฺสา มานฺุสเกหิ จ
อุโภปี เต วชฺชนฺตา อณฺยนฺติ ตถาคตํ ฯ
ทิพฺพํ มนฺุทารวํ ปุปฺผํ ปทุมํ ปาริฉตฺตํ
ทิโสทิสํ โอยิรฺนฺติ อากาเส คตา(๑) มฺุ ฯ

๑. ม. อากาสนภคตา ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 26

จมปัก สลลข(๑) นีปี	นาคปุณฺนาคเกตกั
ทีโสทิส อุกฺขิปนฺติ	ภูมิตลคตา นรา ฯ
เกเส มุญฺจิตฺวาทิ ตตฺถ	วากจิริ จ จมมกั
กลเล ปตฺถริตฺวาน	อวกฺขุโช นิปชฺชหิ ฯ
อุกฺกมิตฺวาน มํ พุทฺโธ	สท สิสฺเสหิ กจฺจตุ
มา กลเล(๒) อุกฺกมิตฺถ	หิตาย เม ภวิสฺสตีติ ฯ

โโส กลลปิฏฺเจ นิปนฺนโกว ปุณฺ อุกฺขินิ อุมฺมิเลตฺวา ทีปงฺกรทส-
 พลสฺส พุทฺธสิริ สมปฺสฺสมานิ เอวํ จินฺเตสิ สเจ อหิ
 อิจฺเจยฺยํ สพฺพกิลเส ฉาเปตฺวา สัณฺนวโก หุตฺวา รมฺมนคริ
 ปวิเสยฺยํ อญฺญาตเวเสน ปนฺ เม กิลเส ฉาเปตฺวา
 นิพฺพานปตฺติยา กิจจํ นตฺถิ ฯ ยนฺนุนาหิ ทีปงฺกรทสฺพลอ วีย
 ปรมาสฺสมุโพธิ ปตฺวา รมฺมนาวํ อาริเปตฺวา มหาชนํ
 สัสารสาครา อุตฺตารेतฺวา ปจฺจนา ปรีนิพฺพาเยยฺยํ อิทํ มยฺหิ
 ปฏฺฐิรูปนฺติ ฯ ตโต อญฺฺจ รมฺเม สโมธานेतฺวา พุทฺธภาวาย
 อภินิหาริ กตฺวา นิปชฺชชิ ฯ เตน วุคฺคํ

ปจฺจวิยฺยํ นิปนฺนสฺส	เอวํ เม อาสิ เจตโโส
อิจฺจมาโน อหิ อชฺช	กิลเส ฉาปเย มม ฯ
กึ เม อญฺญาตเวเสน	รมฺมํ สจฺจิกเตนิจ
สพฺพพญฺญุตํ ปาปฺปณฺติตฺวา	พุทฺโธ เหสฺสํ สเทวเก ฯ

๑. ม. สลลข ๑ ๒. ม. มา นั กลเล ๑

*เล่มที่ 28 ทุเรณินัน หน้า 27

กี เม เอเคน ดิณเณน ปุริเสน ถามทสุสีนา
สพพณญุตฺ ปาปุณิตฺวา สนฺตารเสตุํ สเทวเก ฯ
อิมินา เม อธิกาเรน ปุริเสน ถามทสุสีนา(๑)
สพพณญุตฺ ปาปุณามิ ตาเรมิ ชนตํ พหุํ ฯ
ลัสสาร โสตํ ฉินฺทิตฺวา วิทฺธฺเสตฺวา ตโย ภเว
ชมนฺนาวํ สมารุญฺห สนฺตารเสตุํ สเทวเกติ ฯ

ยสุมา ปน พุทฺธตฺตํ ปตฺถเนตฺตสฺส

มนุสฺสตฺตตํ ลิงฺกสมฺปตฺติ เหตุ สตฺถารทฺสสนํ
ปพฺพชฺชา กุณฺสมฺปตฺติ อธิกาโร จ ฉนฺตฺตา
อฏฺฐมฺมสโมชานา อภินิหารโ สมิชฺชติ ฯ
มนุสฺสตฺตภาวสฺมีเยว หิ จตฺวา พุทฺธตฺตํ ปตฺถเนตฺตสฺส

ปตฺถนา สมิชฺชติ นาคสฺส วา สุปฺณฺณสฺส วา เทวตฺยา

วา ปตฺถนา โน สมิชฺชติ ฯ มนุสฺสตฺตภาเวปิ ปุริสฺสิงเค จิตฺสฺเสว

ปตฺถนา สมิชฺชติ อิตฺถิยา วา ปณฺทกนปฺสกกอุภโตพฺยญฺชนกานํ

วา ปตฺถนา โน สมิชฺชติ ปุริสฺสฺสาปิ ตสฺมี อตฺตภาเว อรหตฺตปฺปตฺติยา

เหตุสมฺปนฺนสฺเสว ปตฺถนา สมิชฺชติ โน อิตฺรสฺส ฯ

เหตุสมฺปนฺนสฺสาปิ(๒) สเจ(๓) ชีวฺมานกพฺุทฺธสฺเสว สนฺติเก ปตฺถเนตฺตสฺส

ปตฺถนา สมิชฺชติ ปรีนิพฺพุเต พุทฺธเช เจตฺยสนฺติเก วา

๑. ม. กเตน ปุริสฺตฺตเม ฯ ๒. สฺง เหตุสมฺปนฺเนปิ ฯ

๒. เหตุสมฺปนฺเนปิ ฯ ๓. สพฺพตฺถ อัย สทฺโท นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 28

โพธิมุเล วา ปตฺเถนตฺตส น สมิขฺฉติ ฯ พุทฺธานํ สนฺติเก
ปตฺเถนตฺตสปี ปพฺพชฺชาลิ่งเก จิตฺตฺเสว สมิขฺฉติ โน คิหิลิ่งเก
จิตฺตฺส ฯ ปพฺพชิตฺตฺสปี ปญฺจาภิญญาอภฺจฺจสมาปตฺติลาภินเวย
สมิขฺฉติ โน อิตฺตฺส(๑) อิมาย คุณสมฺปตฺติยา วิรหิตฺตฺส ฯ
คุณสมฺปนฺเนนาปี เยน อตฺตโน ชีวิตํ พุทฺธานํ ปริจฺจตฺตํ
โหติ ตฺตฺส อิมินา อธิกาเรน อธิการสมฺปนฺนฺสฺเสว สมิขฺฉติ
น อิตฺตฺส ฯ อธิการสมฺปนฺนฺสฺสปี ยตฺต พุทฺธการกธ(๒)มฺมานํ
อตฺถาย มหนฺโต ฉนฺโท จ มหนฺโต อุตฺสาโห จ วายาโม
จ ปรีเยญฺจิจ จ ตฺตฺเสว สมิขฺฉติ น อิตฺตฺส ฯ

ตฺตฺริทํ ฉนฺทมหนฺตฺตาย โอปมฺมํ สเจ หิ เอวมฺตฺส
โย สกลจกฺกวาพคพฺภํ เอโกทกฺกิตฺตํ อตฺตโน พาหุพลน
อฺตฺตฺริตฺวา(๓) ปารี ฉนฺตํ สมตฺโถ โส พุทฺธตฺตํ ปาปุณาติ ฯ
โย วา ปน สกลจกฺกวาพคพฺภํ เวพฺพคฺมุพฺสญฺฉนฺนํ พฺยูหิตฺวา
มทฺทิตฺวา ปทฺสา ฉจฺฉนฺโต ปารี ฉนฺตํ สมตฺโถ โส
พุทฺธตฺตํ ปาปุณาติ ฯ โย วา ปน สกลจกฺกวาพคพฺภํ สตฺติโย
อาโกญฺเจตฺวา นินฺนฺตรํ สตฺติผลสมากิณฺณ(๔) ปทฺสา อกฺกมมาโน
ปารี ฉนฺตํ สมตฺโถ โส พุทฺธตฺตํ ปาปุณาติ ฯ โย วา
ปน สกลจกฺกวาพคพฺภํ วิตฺตจฺจิตฺตฺจการภริตํ ปาทฺเหหิ มทฺทมาโน
๑. ม. อัย สทฺโท นตฺถิ ฯ ๒. ม. พุทฺธการกธมฺมานํ ฯ
๓. สී. ย. ปตฺริตฺวา ฯ ๔. ม. สตฺติผล... ฯ

*เล่มที่ 28 พุเรนิทานิ หน้า 29

ปารี คนตุ้ สมตโถ โส พุทธตติ ปาปณาตีติ ฯ โย เอเตสุ
เอกมปี อตตโน ทุกกริ น มณตติ อหิ เอตมปี อุตตริตวา
วา คนตุวา วา ปารี กหเสสสามิติ เอวิ มหนุตเทน จนนุเทน
จ อุตสาเหน จ วายาเมน จ ปรีเยญจिया จ สมนุเนาโต
โหติ ตสส ปตถนา สมิมตติ น อิตรสส ฯ สุมธตาปโส
ปน อิม อญจ รมเม สโมธานตวา พุทธภาวาย อภินิหาริ
กตวา นิปชชิ ฯ

ทีปงกโรปี ภควา อาคนตุวา สุมธตาปสส สีสภาเค
จตวา มณีสหปชชิ อุกฆาณโต วิย ปณจวณณปสาท-
สมปนนานิ อภินิ อุมมีเลตวา กลลปิฏเจ นิปนุ สุมธตาปัส
ทิสวา อัย ตาปโส พุทธตตาย อภินิหาริ กตวา นิปนุโน
สมิมตติสสตี นุ โข เอตสส ตถนา อูทาหุ โนติ อนาคตีสถาณิ
เปเสตวา อุปธารนุโต อิตโต กปปสตสทสสาธิกานิ จตตาริ
อสงเขยยานิ อติกกมิตวา โคตโม นาม พุทโธ ภวิสสตีติ
ตตวา จิตโกว ปรีสมชเฒ พุยาภาสิ ปสสธ โน ตุมเมห
อิม อุกคตปี ตาปัส กลลปิฏเจ นิปนุนนติ ฯ เอวิ ภนตติ ฯ
อัย พุทธตตาย อภินิหาริ กตวา นิปนุโน สมิมตติสสตี อิมสส
ปตถนา อิตโต กปปสตสทสสาธิกานิ จตุนนุ อสงเขยยานิ
มตถเก โคตโม นาม พุทโธ ภวิสสตี ฯ ตสมี ปนสส
๑. ม. อิมตติสสตี นุ โข อิมสส ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 30

อตุตภาเวกปิลวตถุ นาม นครี นิวาโส ภวิสฺสตี มายา
นาม เทวี มาตา สุตฺโททโน นาม ราชา ปิตา อคฺคสาวโก
อุปติสฺโส นาม เถโร ทุตฺติยสาวโก โกลิตโต นาม เถโร
พฺพุทฺฐปฏฺฐาโก อานนฺโท นาม อคฺคสาวิกา เขมานาม เถรี
ทุตฺติยสาวิกา อุปลวณฺณา นาม เถรี ภวิสฺสตี ปริปกฺกฉาโณ
มหาภินิกฺขมณํ กตฺวา มหาปธานํ ปทหิตฺวา นิโครธมฺมเล
ปายาสํ ปฏฺฐิคฺคเหตฺวา เนรลฺขรราย ตีเร ปริภุชฺชิตฺวา โภชฺฉิมณฺฑํ
อารุญฺห อสฺสตุตฺตรุกฺขมฺมเล อภิสฺมพฺพชฺฉมฺมิตฺตีติ ฯ เตน วุตฺตํ

ทีปฺงฺกโร โลกวิฑู	อาหุตฺตินํ ปฏฺฐิคฺคโห
อุสฺสสีสเถ มํ จตฺวาน	อิทํ วจนมพฺพริ
ปสฺสสธ อิมํ ตาปสํ	ชฏฺฐิลํ อคฺคตาปนํ
อปริเมยฺเย อิตฺโต กปฺเป	พฺพุทฺฐโ โลเก ภวิสฺสตี ฯ
อหฺนุ กปิลวหฺยา รมฺมา	นิกฺขมิตฺวา ตถาคโต
ปธานํ ปทหิตฺวาน	กตฺวา ทุกฺกรการิกํ ฯ
อชฺปาตฺรุกฺขมฺมุลสมฺมึ	นีสิตฺติตฺวา ตถาคโต
ตตฺถ ปายาสํ ปคฺคยฺห	เนรลฺขรรมฺมเปหิตฺติ ฯ
เนรลฺขรราย ตีรมฺหิ	ปายาสํ อาทาย (๑) โส ชิน
ปฏฺฐิยตฺตวรมคฺเคน	โพชฺฉิมฺมมฺหิ เอหิตฺติ (๒)
ตโต ปทกฺขิณํ กตฺวา	โพชฺฉิมณฺฑํ อนุตฺตโร
อสฺสตุตฺตรุกฺขมฺมุลมฺหิ(๓)	พฺพชฺฉมฺมิตฺติ มหายโส ฯ

๑. ม. อทฯ ๒. ม. โพชฺฉิมมฺมเปหิตฺติ ฯ ๓. ม. อสฺสตุตฺตรุกฺขมฺมุลมฺหิ ฯ

*เล่มที่ 28 วรรณิทาน หน้า 31

อิมสฺส ชนิกา มาตา มายา นาม ภวิสฺสตี
ปีตา สฺพุทฺโธ นาม อัยฺย เหฺสฺสตี โคตโม ฯ
โกลิโต อุปติสฺโส จ อคฺคา เหฺสฺสนฺตี สาวกา
อนาสวา วีตฺราคา สฺนตฺจิตฺตา สฺมาหิตา
อานนฺโท นามุปฺภุจฺจาโก อุปฺภุจฺจิสฺสตีมิ ชินฺ ๑
เขมา อุปฺปลวณฺณา จ อคฺคา เหฺสฺสนฺตี สาวิกา
อนาสวา วีตฺราคา สฺนตฺจิตฺตา สฺมาหิตา ฯ
โพธิ ตสฺส ภควโต อสฺสตีโถติ ปฺวฺจจฺตีติ ฯ
สุเมธตาปฺโส มยฺหํ กิร ปตฺถนา สมิชฺฌิสฺสตีติ

โสมนสฺสปฺปโต อโหสิ ฯ มหาชนฺ ทิปฺงฺกรทสฺพลสฺส วจัน
สุตฺวา สุเมธตาปฺโส กิร พุทฺธพิชฺชํ พุทฺธงฺกุโรติ ญฺจตฺตฺตฺตฺตฺตฺ
อโหสิ ฯ เอวญฺจสฺส อโหสิ ยถา นาม ปฺริโส นที
ตฺรณฺโต อชฺชฺเคน ติตฺถเณน อุตฺตรตีตุ อสฺสโกนฺโต เหนฺจฺจา ติตฺถเณ
อุตฺตรตี เอวเมว มยฺมฺปิ ทิปฺงฺกรทสฺพลสฺส สาสเน มคฺคผลํ
อลภฺมานา อนาคเต ยथा ตฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี ตทา
ตว สฺมมฺขฺยา มคฺคผลํ สจฺจิกาคฺตุ สฺมตฺถา ภเวยฺยามาติ ปตฺถนํ
จปฺยีสฺสุ ฯ ทิปฺงฺกรทสฺพลสฺส โลปี โปธิสฺสตี ปสฺสตีตฺวา อญฺจฺหิ
ปฺปฺมฺมฺญฺจฺหิ ปฺเชตฺวา ปทกฺขิณฺ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ เตปิ
จตฺตฺสทสฺสสฺงฺขฺยา จิณฺาสวา โปธิสฺสตี คณฺเฑหิ เจว มาลาหิ
จ ปฺเชตฺวา ปทกฺขิณฺ กตฺวา ปกฺกมฺยฺสฺสุ ฯ เทวมนฺุสฺสา ปน
ตเถว ปฺเชตฺวา วนฺทิตฺวา ปกฺกนฺตา ฯ โปธิสฺสตี สพฺเพลลํ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 32

ปฏิกุกนุตกาเล สยนา วุฏฺจาย ปารมิโย วิจินิสฺสามิตฺติ
 ปุปฺพราสิมตฺตเก ปลฺลงฺกํ อากุชิตฺวา นิสฺสิทฺติ ๑ เอวํ นิสฺสินฺเน
 โปธิสฺตฺเต สกถ ทสฺสทสฺสจกฺกวาทเวตฺตา สนนฺนิปตฺติวาทา สาธุกาโร
 ทตฺวา อยฺย สุเมธตาปส โปธานกโปธิสฺตฺตานํ ปลฺลงฺกํ
 อากุชิตฺวา ปารมิโย วิจินิสฺสามาติ นิสฺสินฺนกาเล ยานิ
 ปุพฺพนิมิตฺตานํ นาม ปลฺลณายนฺติ ตานํ สพฺพานิปี อชฺช
 ปาตฺตฺตานํ นิสฺสํสเยน ตฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ มยเมตฺถ ชานาม
 ยสฺเสตฺตานํ นิมิตฺตานํ ปลฺลณายนฺติ เอกนฺเตน โส พุทฺโธ
 โหติ ตฺวํ อตฺตโน วีริยํ ทพฺหํ กตฺวา ปกฺกณฺหาติ โปธิสฺตฺตํ
 นานปฺปการาหิ อุตฺตีหิ อภิตฺตฺตฺนีสฺสุ(๑) ๑ เตน วุตฺตํ

อิทํ สุตฺวาน วจนํ	อสมฺมสฺส มหฺลสิโน
อาโมทิตา นรมฺรู	พุทฺธพีชงฺกุโร(๒) อຍံ ๑
อุกฺกฏฺจิสฺสทฺทา วตฺตนฺติ	อปฺโปโฆเณตฺติ(๓) ทสนฺติ จ
กตฺตชฺชลิ นมฺสฺสนฺติ	ทสฺสทสฺสสิ สทเวกา ๑
ยทิมฺมสฺส โลกนาถสฺส	วิรัชฺฉิสฺสาม สาสนํ
อนาคตฺมฺหิ อทฺธานเ	เหสฺสาม สมนฺมุขา อิมํ ๑
ยถา มนฺุสฺสา นทํ ติรฺนตา	ปฏฺิติดฺตํ วิรัชฺฉิมฺย
เหฏฺฺจาทิตฺตํ คเหตุวาน	อุตฺตรนฺติ มหฺานทํ
เอวเมว มยํ สพฺเพ	ยทํ มุญฺจามิมํ ชินํ
อนาคตฺมฺหิ อทฺธานเ	เหสฺสาม สมนฺมุขา อิมํ ๑

๑. ม. อภิตฺตฺตฺนีสฺสุ ๑ ๒. ม. พุทฺธพีชํ กิร ๑

๓. ส. ย. อปฺโปโฆเณตฺติ ๑ ม. อปฺโปโฆเณตฺติ ๑

*เล่มที่ 28 ทุเรณิทานี หน้า 33

ทีปงฺกโร โลกวิทฺว	อาหุติํ ปฏิกุคฺโค
มม กมฺมํ ปกิตฺเตตฺตวา	ทกฺขินปาตมฺพุทฺธริ ฯ
เย ตตฺถ อาลํ ชินปฺตฺตา	สพฺเพ ปทกฺขินมกฺกํ มํ
เทวา มนุสฺสา อสุรา ยกฺขา อภิวาเทตฺวาน	ปกกมม ฯ
ทสฺสนํ เม อติกฺกนฺเต	สสงฺฆे โลกนายนเก
ตฺถุจฺจฺจนฺ(๑) จิตฺเตน	อาสนา วุฏฺฐหิ ตทา ฯ
สุเขน สุจิตฺโต โหมิ	ปาโมชฺเชน ปโมทิตฺโต
ปีติยา จ อภิสฺสนฺโน	ปลฺลงกํ อากฺขี ตทา ฯ
ปลฺลงฺเกน นิสิตฺติวา	เอวํ จินฺเตสิทํ ตทา
วสีฏฺโต อหํ ฉานเ	อภิณฺญาปรามิ คโต
สทฺสฺสียมฺหิ โลกมฺหิ(๒)	อิสฺโย นตฺถิ เม สมา
อสโม อิทฺธิชฺชมฺเมสุ	อลภี อิทิสํ สุขํ ฯ
ปลฺลงฺกาภฺชเน มยฺหิ	ทสฺสทฺสฺสาธิวาสินฺโน
มหานาถํ ปวตฺเตตฺถํ	ธฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
ยฺ(๑) ปฺพุเพ โปธิสฺตฺตานํ	ปลฺลงฺกาวรรมาภฺชเ
นิมิตฺตานํ ปทิสฺสนฺติ	ตานํ อชฺช ปทิสฺสเร
สีตํ พุยฺปกตํ โหติ	อฺฉฺฉนฺนจ วุปฺสมมฺติ
ตานํ อชฺช ปทิสฺสนฺติ	ธฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ
ทสฺสทฺสฺสี โลกธฺาตฺ	นิสฺสทฺทา โหติ นีรากลฺลา
ตานํ อชฺช ปทิสฺสนฺติ	ธฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิ ฯ

๑. สี่. ภูโจ ภูเจนน ฯ ม. ภูจฺจฺจฺจน ฯ

๒. ม. สทฺสฺสียมฺหิ โลกมฺหิ ฯ ๑. ม. ยา ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 34

มหาวาตานิ วายนฺติ	น สนนฺติ สวณฺติโย
ตานิ อชฺช ปทิสฺสนฺติ	ฐฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
ถลชา ชลชา ปุปฺผา	สพฺเพ ปุปฺผนฺติ ตาวเท
เตปชฺช ปุปฺผิตา สพฺเพ	ฐฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
ลตา วา ยทิวา รุกฺขา	ผลํ ชาเรณฺติ ตาวเท
เตปชฺช ผลิตา สพฺเพ	ฐฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
อากาสญฺจา จ ภูมิญฺจา	ผลธฺรา(๑) โหนฺติ ตาวเท
เตปชฺช รตนา โชนฺติ	ฐฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
มานุสกา จ ทิปฺพา จ	คฺิริยา วชฺชนฺติ ตาวเท
เตปชฺช โภ อภิรวนฺติ	ฐฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
วิจิตฺตปุปฺผา กคฺนา	อภิวสฺสนฺติ ตาวเท
เตปิ อชฺช ปทิสฺสนฺติ (๒)	ฐฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
มหาสมฺมุทโท อภฺชติ	ทสฺสทฺสฺสี ปกมฺปติ
เตปชฺช โภ อภิรวนฺติ	ฐฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
นิริเยปี ทสฺสทฺสฺเส	อคฺคิ นีพฺพนฺยิ(๓) ตาวเท
เตปชฺช นีพฺพตา อคฺคิ	ฐฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
วิมโล โหติ สฺริโย	สพฺพา ทิสฺสนฺติ ตารกา
เตปิ อชฺช ปทิสฺสนฺติ	ฐฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
อโนวญฺเจน อุทเกน(๔)	มหิยา อุพฺพิชฺชติ ตาวเท
ตมฺปชฺชอุพฺพิชฺชเต มหิยา	ฐฺวํ พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ

๑. ม. ผลธฺรา ฯ ๒. ม. ปวสฺสนฺติ ฯ ๓. ม. ทสฺสทฺสฺเส

อคฺคิ นีพฺพนฺติ ฯ ๔. ม. อุทกํ ฯ

*เล่มที่ 28 ทุเรณิทานี หน้า 35

ตาราคณา วิโรจนติ	นกุขตุตา คคนมณฑล
วิสาขา จันทิมาตุตา	ฐวั พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
พิลาสยา ทริสยา	นิกุขมนติ สกาสยา
เตปชช อาสยา จุฑธา	ฐวั พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
น โหติ อรติ สตุตานิ	สนตุฎฐา โหนติ ตาวเท
เตปชช สพุเพ สนตุฎฐา	ฐวั พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
โรคา ตทูปสมมนติ	ชิมจญา จ วินสฺสตี
ตานิปชช ปทิสฺสนติ	ฐวั พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
ราโค ตทา ตนุ โหติ	โทโส โมโห วินสฺสตี
เตปชช วิคตา สพุเพ	ฐวั พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
ภยฺ ตทา น ภวติ	อชฺชเปตี ปทิสฺสตี
เตน ลิงฺเคน ชานาม	ฐวั พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
รโช นุทฺธิสฺสตี อุทฺธ	อชฺชเปตี ปทิสฺสตี
เตน ลิงฺเคน ชานาม	ฐวั พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
อนิฎฺฐคฺนุโธ ปกฺกมติ	ทิตฺพคฺนุโธ ปวายติ
โสปชช วายติ คฺนุโธ	ฐวั พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
สพุเพ เทวา ปทิสฺสนติ	จเปตฺวา จ อรูปิโน
เตปชช สพุเพ ทิสฺสนติ	ฐวั พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
ยาวตา นิรยา นาม	สพุเพ ทิสฺสนติ ตาวเท
เตปชช สพุเพ ทิสฺสนติ	ฐวั พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 36

กุฑุททา (๑) กวาฎาเสลา จ น โหนุตาวรณา ตทา
 อากาสกุตตา เตปชช ชุวั พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
 จุตี จ อุปปตฺติ จ ขณฺเ ตสฺมี น วิชชติ
 ตานิ อชช ปทิสฺสนฺติ ชุวั พุทฺโธ ภวิสฺสตี ฯ
 ทพฺหํ ปกฺคณฺห วิริยํ มา นีวตฺต อภิกฺกม
 มยฺมเปตฺติ วิชานาม ชุวั พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ ฯ

โโพธิสฺสโต ทีปงฺกรทสพลสฺส จ ทสสทสฺสจกฺกวาพเทวตานิ
 จ วจันํ สุตฺวา ภิชฺโยโส มตฺตตาย สลฺลชาตฺสสาโห หุตฺวา
 จินฺตฺเตสิ พุทฺธา นาม อโฆมวจนา นตฺถิ พุทฺธานํ กถาย
 อณฺณตฺตํ ฯ ยถา หิ อากาเส จิตฺตเลทฺทสฺส ปตฺนํ ชุวั
 ชาตฺสส มรณํ อรุณฺเ อุกฺกเต สฺริยสฺส อฏฺฐจัน
 อาสยา นิกฺขนฺตฺสึหสฺส สึหนาทนทนํ ครุคฺคพฺภาย อิตฺถิยา
 ภารโฆจันํ ชุวั อวสฺสัภาวี(๒) เอวเมว พุทฺธานํ วจันํ นาม
 ชุวั อโฆมํ อทฺธา อหํ พุทฺโธ ภวิสฺสามีติ ฯ เตน วุตฺตํ

พุทฺธสฺส วจันํ สุตฺวา ทสสทสฺสึน จุกฺกั
 ตฺถุจฺหฏฺโฐ ปโมทิตฺโต เอวํ จินฺตฺเตสิหนตฺทา ฯ
 อเทวชฺฌวจนา พุทฺธา อโฆมวจนา ชินา
 วิตถํ นตฺถิ พุทฺธานํ ชุวั พุทฺโธ ภวามิหํ ฯ
 ยถา จิตฺตํ นเถ เลทฺทสฺส ชุวั ปตฺติ ภูมियํ
 ตเถว พุทฺธเสฏฺฐจันํ วจันํ ชุวัสฺสตํ
 วิตถํ นตฺถิ พุทฺธานํ ชุวั พุทฺโธ ภวามิหํ ฯ

๑. ม. กุฎฎา ฯ ๒. ม. ภารโฆโรปนํ อวสฺสัภาวี ฯ

*เล่มที่ 28 พุเรนิทาน์ หน้า 37

ยถาปี สพฺพตฺตทานัน	มรณํ ชฺวสฺสฺสตี
ตเถว พุทฺธเสฏฺฐจัน	วจนํ ชฺวสฺสฺสตี ฯ
ยถา รตฺติกุขเย ปตฺเต	สุริยสฺสฺสคฺคมนัน ชฺว
ตเถว พุทฺธเสฏฺฐจัน	วจนํ ชฺวสฺสฺสตี ฯ
ยถา นิกฺขนฺตสยฺนสฺส	สีหสฺส นทนนํ ชฺว
ตเถว พุทฺธเสฏฺฐจัน	วจนํ ชฺวสฺสฺสตี ฯ
ยถา อาปนฺนตฺตทานัน	ภารโฆโรปนัน ชฺว
ตเถว พุทฺธเสฏฺฐจัน	วจนํ ชฺวสฺสฺสตฺตฺตตี ฯ

โส ชฺวหา พุทฺโธ ภวิสฺสามีตี เอวํ กตฺตฺตฺตฺตฺตจฺจโน
 พุทฺธการเก ชฺมเม อุปฺชาเรตฺตํ กหํ นุ โข พุทฺธการกา
 ชฺมมา ที อุทฺธิ อุทาหุ อโช ทิสาสฺสู วิทิสาสฺสูติ อนุกฺกเมน
 สกถํ ชฺมมฺชาตฺตํ วิจันนุโธ โปราณกโพิสฺสเตหิ อาเสวิตฺตนิเสวิตํ
 ปจฺมํ ทานปารมี ทิสฺวา เอวํ อตฺตทานัน โอวทิสฺสูเมชฺปณฺจทิต
 ตฺวํ อโธ ปญฺจาย ปจฺมํ ทานปารมี ปุเรยฺยาสี ฯ ยถา หิ
 นิกฺกฺชฺชิตฺโต อุทฺทกฺกมฺภโธ นิสฺเสสฺสํ กตฺวา อุทฺทํ วมตฺติเยว น
 ปุณฺ ปจฺจาหฺรติ เอวเมว ตฺวํปี ฐนํ วา ยลฺลํ วา ปุคฺคํ
 วา ทาริ วา องฺคปจฺจจฺจํ วา อนโนโลเกตฺวา สมฺปคฺตฺตฺตฺตจฺจกานัน
 สพฺพํ อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตํ นิสฺเสสฺสํ กตฺวา ททฺมาโน โพิชฺริกฺขมฺมุเล
 นิสฺสิตฺตฺวา พุทฺโธ ภวิสฺสฺสตีติ ฯ ปจฺมํ ทานปารมี ทพฺพํ กตฺวา
 อธิญฺจาสี ฯ เตน วุคฺคํ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 38

หนุท พุทฺธกร ฐมฺเม	วิจิณามิ อโศกโต
อุทฺธ อโศ ทส ทิสา	ยวตา ฐมฺมชาตฺยา ฯ
วิจิณฺโตนฺโต ตทาทกฺขี	ปจฺมํ ทานปารมี
ปฺพุพเพหิ มหะสีหิ	อนฺุจฺฉณฺ์ มหาปถิ ฯ
อิมํ ตฺวํ ปจฺมํ ตาว	ทพฺหํ กตฺวา สมาทีย
ทานปารมิตํ กจฺฉ	ยทิ โภสี ปตฺตฺมิจฺฉณฺ์ ฯ
ยถาปี กุมฺโภ สมฺปฺณฺโณ	ยสฺส กสฺสจฺจ อโศกโต
วมเต อุทกํ นิสฺเสถ	น ตตฺถ ปรีรกฺขติ
ตเถว ยาจเก ทิสฺวา	หีนมฺกุกฺกุฐมฺชฺฉิมเม
ททาหิ ทานํ นิสฺเสถ	กุมฺโภ วีย อโศกโตติ ฯ

อถสฺส น เอตฺตเกหฺว พุทฺธการกฐมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ
 อุตฺตรปี (๑) อุปฺชารยโต ทฺติยํ สีลปารมี ทิสฺวา เอตทโหสิ
 สฺเมรปณฺฑิต ตฺวํ อโศ ปญฺจาย สีลปารมีปิ ปฺุเรยฺยาสิ ฯ ยถา
 หิ จมฺริมิโค นาม ชีวิตมฺปิ อนฺโณโลเกตฺวา อตฺตโน วาลเมว
 รกฺขติ เอวํ ตฺวมฺปิ อโศ ปญฺจาย ชีวิตมฺปิ อนฺโณโลเกตฺวา
 สีลเมว รกฺขนฺโต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ ฯ ทฺติยํ สีลปารมี ทพฺหํ
 กตฺวา อธิญฺจาสิ ฯ เตน วุตฺตํ

น เหเต เอตฺตกาเยว	พุทฺธฐมฺมา ภวิสฺสเร
อณฺเณปิ วิจิณิสฺสามิ	เย ฐมฺมา โภชิปาจนา ฯ

๑. ม. อุตฺตรปี ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ

*เล่มที่ 28 ทุเรณินัน หน้า 39

วิจันนุโต ตทาทุกชี	หุติย สีสปารมี
ปุปฺพเกหิ มหะสีหิ	อาเสวิตนเสวิต ๑
อิมํ ตฺวํ หุติยํ ตาว	ทพฺหํ กตฺวา สมากิย
สีลปารมิตํ คจฺจน	ยถิ โปธิ ปตฺตุมิจฺจนสิ ๑
ยถาปี จมรี วาลํ	กิสฺสมิณฺจิจิ ปฏฺฐิลคฺคิตํ
อุเปติ มรณํ ตตฺถ	น วิโกเปติ วาลธิ
ตเถว จตุสฺส ญฺมิตฺส	สีลานิ ปริปุรย
ปริรอกฺข สพฺพทา สีลํ	จมรี วิย วาลชินฺติ ๑

อถสฺส น เอตฺตเกหฺว พุทฺธการกมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ
 อุตฺตรปี อุปรารยโต ตติยํ เนกขมฺมปารมี ทิสฺวา เอตทโหสิ
 สฺเมธปณฺทิต ตฺวํ อโธ ปญฺจาย เนกขมฺมปารมีปี ปุเรยฺยาสิ ๑
 ยถา หิ จิรี พนฺธนาคาเร วสฺมาโน ปุริโส น ตตฺถ สินนํ
 กโรติ อถ โข อุกฺกณฺจิจิตฺเตว อวสิตฺกามา โหติ เอวเมว
 ตฺวํปี สพฺพภเว พนฺธนาการสทิสเส กตฺวา สพฺพภเวหิ
 อุกฺกณฺจิจิต มุจฺจิตฺกามา หุตฺวา เนกขมฺมาภิมฺโขว โหหิ เอวํ
 พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ ๑ ตติยํ เนกขมฺมปารมี ทพฺหํ กตฺวา
 อธิญฺจาสิ ๑ เตน วุตฺตํ

น เอตฺตเกหฺว	พุทฺธมฺมา ภวิสฺสเร
อณฺเณปี วิจินิสฺสามิ	เย ธมฺมา โปธิปาจนา ๑
วิจันนุโต ตทาทุกชี	ตติยํ เนกขมฺมปารมี
ปุปฺพเกหิ มหะสีหิ	อาเสวิตนเสวิต ๑

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 40

อิมิ ตฺวํ ตติยํ ตาว	ทพฺหิ กตฺวา สมากิย
เนกขมฺมปารมิตํ คจฺฉ	ยถิ โปธิ ปตฺตุมิจฺฉสิ ฯ
ยถา อญฺญมเร ปุริโส	จิริ วุญฺโจ ทฺกขทฺทิตโต
น ตตฺถ รากํ ชเนติ	มุตฺตึเยว คเวสตี ฯ
ตเถว ตฺวํ สพฺพภเว	ปสฺส อญฺญมเร วिय
เนกขมฺมาภิมุโข โหหิ	ภวโต ปริมุตฺติยาตี ฯ

อถสฺส น เอตฺตเกเหว พุทฺธการกธมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ
 อุตฺตริปิ อุปฺชารยโต จตฺตถิ ปญฺญา ปารมึ ทิสฺวา เอตทโหสิ
 สฺเมธปณฺฑิตํ ตฺวํ อโธ ปญฺจาย ปญฺญาปารมึปิ ปุเรยฺยาสี
 หีนมชฺฉิมกฺกญฺเจสฺส กณฺธิ อวชฺเชตฺวา สพฺเพปิ ปณฺฑิตे
 อุปสงฺกमितฺวา ปญฺหิ ปุจฺเจยฺยาสี ฯ ยถา หิ ปิณฺฑปาทจารโก
 ภิกฺขุ หีนาทิภะเตสฺส กุเลสฺส กิณฺธิ อวชฺเชตฺวา ปฎิปาฎิยา
 ปิณฺฑาย จรฺนฺโต จิปปิ ยাপนํ ลภตี เอวํ ตวมฺปิ สพฺพปณฺฑิตे
 อุปสงฺกमितฺวา ปญฺหิ ปุจฺฉนฺโต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ ฯ จตฺตถิ
 ปญฺญาปารมึ ทพฺหิ กตฺวา อธิญฺจาสี ฯ เตน วุตฺถิ

น เอตฺตกาเยว	พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเฬปิ วิจินิสฺสามิ	เย ธมฺมา โปธิปาจนา ฯ
วิจินฺนฺโต ตทาทุกฺชี	จตฺตถิ ปญฺญาปารมึ
ปุพฺพเกหิ มหะสิหิ	อาเสวิตนฺเสวิตํ ฯ
อิมิ ตฺวํ จตฺตถิ ตาว	ทพฺหิ กตฺวา สมากิย
ปญฺญาปารมิตํ คจฺฉ	ยถิ โปธิ ปตฺตุมิจฺฉสิ ฯ

*เล่มที่ 28 พุเรนิทาน์ หน้า 41

ยถาปี ภิกขุ ภิกขุโนโต	หีนมุกกฏจกถา
กุลานี น วิวชเชนุโต	เอว ลภติ ยาปนี
ตเถว ตวั สพุกกาลิ	ปริปุจจโนโต พุช ชน
ปลญญาปารมิต คนตุวา	สมโพธิ ปาปุณิสสตีติ ฯ
อถสส น เอตตเถว พุททการกมเมหิ ภวิตพพุนติ	
อตุตตีปี อุปชารยโต ปลญม วิริยปารมี ทิสวา เอตทโหสิ	
สุมेषปลนจิต ตวั อโต ปฏจาย วิริยปารมีปี ปุเรยยาสิ ฯ ยถา	
หิ สีโห มิคราชา สพพอิริยาปเถสุ ทพหวิริโย โหติ เอว	
ตวัปี สพพภเวสุ สพพอิริยาปเถสุ ทพหวิริโย อนินวินวิริโย	
สมาโน พุทโธ ภวิสสตีติ ฯ ปลญม วิริยปารมี ทพห	
กตุวา อธิจจาสิ ฯ เตน วุตต	
น เอตตเถว	พุททชมมา ภวิสสเร
อญญเอปี วิจินิสสามิ	เย ชมมา โพธิปาจนา ฯ
วิจินโนโต ตทาทุกชี	ปลญม วิริยปารมี
ปุพพเกหิ มหะสีหิ	อาเสวิตนิเสวิต ฯ
อิม ตวั ปลญม ดาว	ทพห กตุวา สมายิย
วิริยปารมิต คจจ	ยทิ โพธิ ปตตุมิจจสิ ฯ
ยถาปี สีโห มิคราชา	นิสชชฎจางจกเม
อนินวินวิริโย โหติ	ปกคหิตมโน สทา
ตเถว ตวั สพพภเว	ปกคณห วิริย ทพห
วิริยปารมิต คนตุวา	สมโพธิ ปาปุณิสสตีติ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 42

อถสฺส น เอตฺตเกเหว พุทฺธการกฺขมฺเมหิ ภวิตฺพุพฺพนฺติ
อุตฺตริปี อุปรารยโต ฌฏฺฐํ ขนฺติปารมี ทิสฺวา เอตทโหสิ
สุเมธปณฺฑิตํ ตํ อโธ ปฏฺฐาย ขนฺติปารมีปี ปุเรยฺยาสี
สมฺมานเนปี อวฺมานเนปี ขโมว ภเวยฺยาสี ยถา หิ ปจฺวิย
นาม สฺจิปิ ปกฺขิปนฺติ อสุจิปิ น เตน ปจฺวี
สิเนหํ น ปฏฺิฆํ กโรติ ชฺมติ สหติ อธิวาเสติเยว เอวเมว
ตฺวํปี สมฺมานเนปี อวฺมานเนปี ขโมว สฺมานโน พุทฺโธ
ภวิสฺสตีติ ฯ ฌฏฺฐํ ขนฺติปารมี ทพฺหํ กตฺวา อธิฏฺฐาสี ฯ
เตน วุตฺตํ

น เอตฺตเกเว	พุทฺธชฺรมา ภวิสฺสเร
อถฺเยปี วิจฺนิสฺสามิ	เย ชฺรมา โปธิปาจนา ฯ
วิจฺนฺนโต ตทาทุกฺชี	ฌฏฺฐมํ ขนฺติปารมี
ปฺพุพฺเพหิ มหฺสีหิ	อาเสวิตฺนฺเสวิตํ ฯ
อิมํ ตํ ฌฏฺฐมํ ตาว	ทพฺหํ กตฺวา สฺมาทฺย
ตคฺคฺท อเทวชฺชฺมมานโส	สมฺโพธิ ปาปฺณิสฺสตีติ ฯ
ยถาปี ปจฺวี นาม	สุจิปิ อสุจิปิ จ
สพฺพํ สหติ นิกฺเขเป	น กโรติ ปฏฺิฆมฺมทฺย (๑)
ตเถว ตฺวํปี สพฺเพสํ	สมฺมานาวฺมานกฺขโม
ขนฺติปารมิตํ คนฺตฺวา	สมฺโพธิ ปาปฺณิสฺสตีติ ฯ

อถสฺส น เอตฺตเกเหว พุทฺธการกฺขมฺเมหิ ภวิตฺพุพฺพนฺติ

๑. ม. ตยา ฯ

*เล่มที่ 28 พุเรนิทาน์ หน้า 43

อุตุตรีปี อุปธารยโต สตุตมัม สจจปารมี ทิสฺวา เอตทโหสิ
สุเมธปณฺฑิต ตฺวํ อโธ ปญฺจาย สจจปารมีปี ปุเรยยาสิ อสนิยา
มตุถเก ปตมานายปี ธนาทีนํ วเสน(๑) สมฺปชานมุสวาทำ
นาม มา อภาสิ(๒) ยถา หิ โอสธิตารกา นาม สพฺพอุตุสุ
อตุตโน กมนฺวีถิ อวิชหิตฺวา(๓) อญฺญา ย วิถิยา น กจฺจติ
สทวิถิยาว กจฺจติ เอวเมว ตฺวํปี สจจํ อปฺปฬาย(๔) มุสวาทำ
นาม อกรโธนฺโตเยว พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ สตุตมัม สจจปารมี
ทพฺพหิ กตุวา อธิญฺจาสี ฯ เตน วุตฺตํ

น เหนเต เอตฺตกาเยว	พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเณปี วิจินฺสุสामी	เย ธมฺมา โปธิปจนา ฯ
วิจินนฺโต ตทาทุกฺชี	สตุตมัม สจจปารมี
ปฺพุพเพหิ มหะสีหิ	อาเสวิตนิเสวิตํ ฯ
อิมํ ตฺวํ สตุตมัม ตาว	ทพฺพหิ กตุวา สมหิย
ตตุถ อเทวชฺฌวจโน	สมฺโพธิ ปาปฺมุณิสฺสตี ฯ
ยถาปี โอสธิ นาม	ตุลาภูตา สเทเวเก
สมเย อุตุวสุเส วา	น โวกุภมตี วิถิโต
ตเถว ตฺวํปี สจจเจสุ	มา โวกุภมตี วิถิโต
สจจปารมิตํ คนฺตุวา	สมฺโพธิ ปาปฺมุณิสฺสตี ฯ
อถสฺส น เอตฺตเกเหว	พุทฺธการกธมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ

๑. ม.ธนาทีนํ อตุถาย ฉนฺทาทีวเสน ฯ

๒. สී. มา อภาสิ ฯ ๓. ม. ชหิตฺวา ฯ ๔. ม. ปฬาย ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 44

อุตุตรีปี อุปธารยโต อฏฺจมํ อธิฏฺจานปารมีปี ทิสฺวา เอตทโหสิ
สุเมธปณฺฑิตํ ตํ อโธ ปฏฺจาย อธิฏฺจานปารมีปี ปุเรยฺยาสี
ยํ อธิฏฺจาสี ตสฺมี อธิฏฺจานเน นิจฺจโล ภเวยฺยาสี ฯ ยถา
หิ ปพฺพโต นาม สพฺพทิสาสฺ วาเตสฺ ปหรนฺเตสฺ น กมฺปติ
น จลติ อตุตฺโน จานเนยว ติฏฺฐติ เอวเมว ตํปี อตุตฺโน
อธิฏฺจานเน นิจฺจโล โหนฺโตว พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ ฯ อฏฺจมํ
อธิฏฺจานปารมี ทพฺหํ กตฺวา อธิฏฺจาสี ฯ เตน วุตฺตํ

น เหนตฺเตตฺตกาเยว พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อณฺเณปี วิจินิสฺสามิ เย ธมฺมา โโพธิปาจนา ฯ
วิจินนฺโต ตทาทุกฺขี อฏฺจมํ อธิฏฺจานปารมี
ปฺพพฺเพหิ มเหสีหิ อาเสวิตฺนเสวิตํ ฯ
อิมํ ตํ อฏฺจมํ ตาว ทพฺหํ กตฺวา สมาทีย
ตตฺถ ตํ อจฺจโล หุตฺวา สมฺโพธิํ ปาปฺณิสฺสตีติ ฯ
ยถาปี ปพฺพโต เสโล อจฺจโล สุปฺติฏฺฐิตो
น กมฺปติ ภูสฺวาเตหิ สกฺกฺจฺจานเนว ติฏฺฐติ
ตเถว ตํ อธิฏฺจานเน สพฺพทา อจฺจโล ภว
อธิฏฺจานปารมิตํ คนฺตฺวา สมฺโพธิํ ปาปฺณิสฺสตีติ ฯ
อถสฺส น เอตฺตเกเหว พุทฺธการกธมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ

อุตุตรีปี อุปธารยโต นวํ เมตฺตปาปารมี ทิสฺวา เอตทโหสิ
สุเมธปณฺฑิตํ ตํ อโธ ปฏฺจาย นวํ เมตฺตปาปารมีปี ปุเรยฺยาสี

*เล่มที่ 28 ฐเรณิทาน หน้า 45

อหิตะสุปี หิตะสุปี เอกจิตโต ภาเวยยาสิ ฯ ยถา หิ อุทกนุนาม
ปาปชนสุสปี กลุยาณชนสุสปี สีตภาวํ เอกสทิสํ กตฺวา
ผรติ เอวเมว ตฺวํปี สพฺพสตุเตสุ เมตฺตจิตฺเตน เอกจิตฺโตว
โหนโต พุทฺโธ ภวิสฺสสึติ ฯ นวํ เมตฺตาปารมี ทพฺหํ กตฺวา
อธิฏฺฐาสิ ฯ เตน วุตฺตํ

น เหนฺต เอตฺตกาเยว	พุทฺธธมฺมา ภวิสฺสเร
อณฺเณปี วิจินิสฺสามิ	เย ธมฺมา โปธิปาจนา ฯ
วิจินฺนโต ตทาทุกฺชี	นวํ เมตฺตาปารมี
ปฺพุพฺเพหิ มหะสีหิ	อาเสวิตฺนเสวิตํ ฯ
อิมํ ตฺวํ นวํ ตาว	ทพฺหํ กตฺวา สมาทีย
เมตฺตาย อสโม โหหิ	ยถิ โปธิ ปตฺตุมิจฺฉสิ ฯ
ยถาปี อุทกํ นาม	กลุยาณฺเณ ปาปเก ชเน
สํ ผรติ สีเตน	ปวาเหติ รโชนํ
ตเถว ตฺวํปี หิตาหิตะ	สํ เมตฺตาย ภาว
เมตฺตาปารมิตํ คนฺตฺวา	สมฺโปธิ ปาปฺณิสฺสสึติ ฯ

อถสฺส น เหนฺตคเกเหว พุทฺธการกธมฺเมหิ ภวิตพฺพนฺติ
อุตฺตรีปี อุปรารยโต ทสํ อุเปกฺขาปารมี ทิสฺวา เอตทโหสิ
สุเมธปณฺฑิตํ ตฺวํ อโตะ ปญฺจาย อุเปกฺขาปารมีปี ปุเรยฺยาสิ
สุเขปี ทุกฺเขปี มชฺฌตฺโตว ภาเวยฺยาสิ ฯ ยถา หิ ปจฺวี นาม
สุจิมฺปิ อสุจิมฺปิ ปกฺขิปมาเน มชฺฌตฺตาว โหติ เอวเมว ตฺวํปี

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 46

สุขทุกเขสุ มชฺชตฺโตว โหนฺโต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ ฯ ทสฺม

อุเปกฺขาปารมี ทพฺหิ กตฺวา อธิญฺจาสี ฯ เตน วุคฺคตฺ

น เอตฺตกาเยว	พุทฺธชมฺมา ภวิสฺสเร
อญฺเณปี วิจินิสฺสามิ	เย ชมฺมา โปธิปจฺจนา ฯ
วิจินฺนฺโต ตทาทุกฺชี	ทสฺม อุเปกฺขาปารมี
ปฺพุพฺเพหิ มหะสีหิ	อาเสวิตฺนเสวิตฺ ฯ
อิมํ ตฺวํ ทสฺมํ ตาว	ทพฺหิ กตฺวา สมากิย
ตุลาญฺโต ทโปห หุคฺวา	สมฺโพธิ ปาปฺมุณิสฺสตีติ ฯ
ยถาปี ปจฺวี นาม	นิกฺขิตฺตํ อสุจิสฺสุจิสฺ
อุเปกฺขติ อุโปเปเต	โกชานฺนยวชฺชิตา(๑)
ตเถว ตฺวํ สุขทุกฺเข	ตุลาญฺโต สทา ภว
อุเปกฺขาปารมิตฺ คนฺตฺวา	สมฺโพธิ ปาปฺมุณิสฺสตีติ ฯ
ตโต จินฺเตสิ อิมสฺมี โลก	โปธิสฺสเตหิ ปุเรตพฺพา

โปธิปริปจฺจนา พุทฺธการกชมฺมา เอตฺตกาเยว ทส ปารมีโย
 จเปคฺวา อญฺเณ นคฺถิ อิม่าปี ทส ปารมีโย อุทฺธ อากาเสปี
 นคฺถิ เหญฺจ ปจฺวียปี ปุเรตฺถิม่าทีสุ ทิสาสฺปี นคฺถิ มยฺหํเยว
 ปน หทยมฺสพฺพนฺตเร ปตฺติญฺจิตาติ ฯ เอวํ ตาสํ หทยเย ปตฺติญฺจิตภาวํ
 ทิสฺวา สพฺพาปี ตา ทพฺหิ กตฺวา อธิญฺจาย ปุณฺปนฺนํ สมฺมสนฺโต
 อญฺโลมปฺภฺยโลมํ สมฺมสฺติ ปรียนฺเต คเหตุวา อาทิ ปาเปติ
 # ๑. ม. โกปา... ฯ

*เล่มที่ 28 ทูเรนิทาน์ หน้า 47

อาทิมุหิ คเหตุวา ปริยนเต จเปติ มชฺเฌ คเหตุวา อุภโต
โอสปาเปติ อุภโต โภฏิสฺส คเหตุวา มชฺเฌ โอสปาเปติ ฯ
พาหิรภณฺฑปฺริจฺจาโค ทานปารมี นาม อํคปฺริจฺจาโค
ทานอุปารมี นาม ชีวิตปฺริจฺจาโค ทานปรมตฺถปารมีโย
นามาติ ทส ปารมีโย ทส อุปารมีโย ทส ปรมตฺถปารมีโย
มชฺเฌ คเหตุวา ยนฺตเตลฺล(๑) วินิวิญฺเฌนฺโต วिय มหาเมรุมตฺถ(๒)
กตฺวา จกฺกวาพมหาสมุทฺทํ อาลฺุเพนฺโต วिय จ สมฺมสิ ฯ
ตสฺเสวํ ทส ปารมีโย สมฺมสนฺตสฺส ชฺมฺมเตเชน จตฺตุนฺหฺตาธิกานิ
เทว โยชนสฺตสฺสพฺพลา อัยฺ มหาปจฺวี หตฺถินา
อกฺกนฺตฺนพฺพลาโป วिय ปิพฺปิยมาณํ อจฺจุยฺนตฺตํ วिय จ มหาวิรวํ
วิรวมาณา สงฺกมฺปิ สมฺปกมฺปิ สมฺปเวธิ กฺุลาจกฺกํ วिय
เตลยฺนตฺจกฺกํ วिय จ ปฺริพฺภมิ ฯ เตน วุตฺตํ

เอตฺตกาเยว เต โลเก เย ชฺมฺมา โพธิปาจนา
ตทฺทฺธํ นตฺถิ อญฺญตฺร ทพฺพํ ตตฺถ ปติฏฺฐหฺ ฯ
อิเม ชฺมฺเม สมฺมสฺโต สภาวสฺรสฺสภฺชเฌ
ชฺมฺมเตเชน วสุธา ทสฺสพฺพสิ ปกมฺปถ ฯ
จลตี รวตี ปจฺวี อจฺจุยฺนตฺตํ ปิพฺพิตํ
เตลยฺนตฺต(๓) ยถา จกฺกํ เอวํ กมฺปติ เมทนีติ ฯ

๑. สี่. ยู. ปรมตฺถปารมีโยติ ยมกเตลฺล ฯ

ม. ปรมตฺถปารมีคย ยนฺตเตลฺล ฯ ๒. ม. มหาเมรุม

มตฺถิ ฯ ๓. ม. เตลยฺนเต ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 48

มหาปจวียา กมฺปมานาย รมฺมนครวาลีโน สณฺจาคู
 อสกุโกนฺดา ยฺคุนฺตวาทพฺภาทา(๑) มหาสาลา วีย มฺจุฉิตฺตา
 ปวตฺตีสุ(๒) ฯ ฆณฺฑาทินิ กุลาตภาชนานิ ปวณฺณฺฏานานิ อณฺณมณฺณ
 ปหรนฺตานิ จุณฺณวิจฺจณฺณานิ อเหตุํ ฯ มหาชโน กิตฺตลิตฺโต
 สตุถาริ อุปสงฺกมิตฺวา กิณฺนุ โข ภควา นาคาวณฺโณ อัย
 ญฺชยฺกฺขเทวตาสุ อณฺณตราวณฺโณติ น หิ มยฺ เอตํ ชานาม
 อปีจ โข สพุโฬปี อัย มหาชโน อุปทฺทฺโต กิณฺนุ โข
 อิมสฺส โลกสฺส ปาปกํ ภวิสฺสตี อุทาหุ กุลฺยาณํ กเถถ
 โน เอตํ การณฺนติ อหา ฯ อถ สตุถา เตลฺลํ กถิ สุตฺวา ตุมฺเห
 มา โข ภายิตฺถ มา จินฺนฺตยิตฺถ นตฺถิ โว อิตฺถนิทานํ ภย
 โย โส มยา อชฺช สฺมุเชปฺณฺฑิตฺโต อนาคเต โคตโม นาม
 พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยาगतฺโต โสทานิ(๓) ทส ปารมิโย สมนฺนสฺส ตสฺส
 ทส ปารมิโย สมนฺนสฺส วิโลเกนฺตสฺส (๔) รมฺมเตเชน สกตทส-
 สหสฺสี โลกธาตุ เอกปฺปหาเรณ กมฺปติ เจว รวติ จาติ
 อหา ฯ เตน วุคฺคํ

ยวตา ปรีสา อาสิ	พุทฺธสฺส ปรีเวสเน
ปเวธมานา สตา ตตฺถ	มฺจุฉิตฺตา เสสิ ญฺมิยฺ ฯ
ฆณฺฑานกสฺสทฺธานิ	กฺมฺภินฺนญจ สตา พหุ
สณฺจจฺจณฺณมถิตา ตตฺถ	อณฺณมณฺณ ปวณฺณฺฏิตา ฯ

๑. สุยา. ยฺคุนฺตวาทปฺปหตา ฯ ๒. ม. มฺจุฉิตฺตมฺจุฉิตฺตา ว ปปตฺตีสุ ฯ
 # ๓. ม. โส ทส ฯ ๔. ม. วิโลเพนฺตสฺส ฯ

*เล่มที่ 28 ทุเรณิทานํ หน้า 49

อุพพิคฺคา ตติตา กิตา ภนฺตา พุยถิตมานสา
 มหาชนา สมากมฺม ที่ปงฺกรมฺปาคมม ฯ
 กิ ภาวิสุตฺติ โลกสุต กลฺยาณํ อถ ปาปกํ
 สพุโพ อุปทุโต โลโก ตํ วิโนเทหิ จกฺขุม ฯ
 เตสํ ตหา สณฺญาเปสิ ที่ปงฺกโร มหามฺนิ
 วิสุตฺตฺฐา (๑) โหถ มา ภาถ อิมสฺมี ปจฺวิกมฺปน ฯ
 ยมห์ อชฺช พฺยาภาสิ พุทฺโธ โลเก ภาวิสุตฺติ
 เอโส สมฺมสฺตี ฐมฺม พุทฺธมฺมิเมเสสโต
 เตนายํ กมฺปิตา ปจฺวี ทสสทฺสฺสี สเทเวเกติ ฯ

มหาชโน ตถาคตฺสฺส วจันํ สุตฺวา ภูจฺจตุจฺโจ มาลาคนฺธ-
 วิเลปนํ อาทาย รมฺมนครา นิกฺขมิตฺวา โพธิสฺตตํ อุปสงฺกมิตฺวา
 มาลาทีหิ ปุเชตฺวา วนฺทิตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา รมฺมนครเมว
 ปาวิสิ ฯ โพธิสฺตโตปิ ทส ปารมิโย สมฺมสฺติตฺวา วีริยํ ทพฺหํ
 กตฺวา อธิจฺจาย นิสินฺนาสนา วุจฺจาสิ ฯ เตน วุตฺตํ

พุทฺธสฺส วจันํ สุตฺวา มโน นิพฺพายิ ตาวเท
 สพุเพ มํ อุปสงฺกมฺม ปฺนปิ อภิวนฺทิสฺสุ ฯ
 สมากิยิตฺวา พุทฺธคฺณํ ทพฺหํ กตฺวาน มานสิ
 ที่ปงฺกรํ นมสฺสิตฺวา อาสนา วุจฺจหิ ตทาติ ฯ

อถ โพธิสฺตตํ อาสนา วุจฺจหนฺตํ สกททสสทฺส-
 จกฺกวาพเทวตา สนฺนิปตฺติตฺวา ทิพฺเพหิ มาลาคนฺธเหหิ ปุเชตฺวา

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 50

วณฺทิตฺวา อยฺย สุเมธตาปส ตยา อชฺช ทีปฺงกรทสพลสฺส
ปาทมูลฺล มหตี ปตฺถนา ปตฺถิตา สฺวา เต อนนฺตราเยน สมิชฺฌตฺถ
มา เต ภยฺ วา นมฺภิตตฺตํ วา อโหสิ สรีเร อปฺปมตฺตโกปี
โรโค มา อปฺปชฺชชิ จิปปี ปารมฺมโย ปุเรตฺวา สมนฺมาสมฺโพธิ
ปฏฺธิพฺพชฺฌ ยถา ปุปฺปสุปฺภา ผลฺลูปฺภา รุกฺขา สมเย ปุปฺพนฺติ
เจว ผลนฺติ จ เตว ตฺวํปี ตํ สมยฺ อนตฺถิกมิตฺวา จิปปี
สมฺโพธิมฺตฺตมํ สฺสสฺส
อาทีนฺติ อุตฺตมํกลานฺติ ปยฺริทฺทาหํสฺสฺสฺสฺสฺส
เอวํ ปยฺริทฺทาหิตฺวา อตฺตโน อตฺตโน เทวภูจฺจานเมว อคฺมํสฺสฺส
โพธิสฺส
เทวตาหิ อภิตฺถุโต อหํ ทส ปารมฺมโย ปุเรตฺวา
กปฺปสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
จตฺตุนํ อสงฺเขยฺยานํ มตฺถเก พุทฺโธ
ภวิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
วิริยํ ทพฺพํ กตฺวา อธิฏฺฐาย นภํ อพฺภูกฺกนฺตฺวา
หิมวณฺตเมว อคฺมาสิ ฯ เตน วุตฺตํ

ทิพฺพํ มานุสฺสํ ปุปฺปํ เทวา มานุสกา อโภ
สโมกฺกรนฺติ ปุปฺเพหิ วุฏฺฐหนฺตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
เวทยนฺติ จ เต ตฺถุจฺจํ เทวา มานุสกา อโภ
มหนฺตํ ปตฺถิตํ ตฺถุหํ ตํ ลภสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สพฺพตีโย วิวชฺชนฺตฺ สพฺพโรโค(๑) วินสฺสฺส
มา เต ภวตฺตวณฺตราโย (๒) สฺส จิปปี โพธิมฺตฺตมํ ฯ
ยถา สมเย สมปฺตฺเต ปุปฺพนฺติ ปุปฺพิโน ทฺมา
ตเถว ตฺวํ มหาวีร พุทฺธธฺมาณฺน ปุปฺพสฺสฺส

๑. ม. โสโก โรโค ฯ ๒. ม. ภวณฺตวณฺตราโย ฯ

*เล่มที่ 28 ทูเรนิทาน์ หน้า 51

ยถา เย เกจิ สมฺพทุฐา	ปุรุยฺ ทส ปารมี
ตเถว ตฺวํ มหาวีร	ปุรย ทสปารมี ฯ
ยถา เย เกจิ สมฺพทุฐา	โพธิมณฺฑมฺหิ พุชฺฌเร
ตเถว ตฺวํ มหาวีร	พุชฺฌสฺสุ ชินโพธิยํ ฯ
ยถา เย เกจิ สมฺพทุฐา	ธมฺมจกฺกํ ปวตฺตยฺ
ตเถว ตฺวํ มหาวีร	ธมฺมจกฺกํ ปวตฺตย ฯ
ปฺนฺณมาเย ยถา จนฺโท	ปฺริปฺนฺโน วิโรจติ
ตเถว ตฺวํ ปฺนฺณมโน	วิโรจ ทสทสฺสฺสฺยํ ฯ
ราหุมนฺโต ยถา สฺริโย	ตาเปน อติโรจติ
ตเถว โลกา มุจฺจิตฺวา	วิโรจ สิริยา ตฺวํ ฯ
ยถา ยา กาจิ นทีโย	โอสรนฺตฺมิ มโหทธี
เอวํ สทเวกา โลกา	โอสรนฺตฺตวนฺตฺติเก
เตหิ อุตฺตปฺปสฺสฺโต โส	ทส ธมฺเม สฺมาทีย
เต ธมฺเม ปฺริปฺเรนฺโต	หิมวณฺตฺ(๑) ปาวิสี ตทา ฯ

สเมชกถา นิฏฺฐิตา ฯ

รณฺมณครวาสินปี โข นครํ ปวิสิตฺวา พุทฺธปฺปมฺขสฺส
ภิกฺขุสํฆสฺส มหาทานํ อทฺถุ ฯ สคฺถา เตสํ ธมฺมํ เทเสตฺวา
มหาชนํ สรณาทิสฺส ปตฺติฏฺฐาเปตฺวา รณฺมณครมฺหา นิภฺขมิตฺวา ตโต
อุทฺธิปปี ยาวตายุกํ ติฏฺฐนฺโต สพฺพิ พุทฺธกฺกจฺจํ กตฺวา อนุกฺกเมน
อนฺปาทิสฺเสสาเย นิพฺพานชาตฺยา ปฺรินิพฺพายี ฯ ตตฺถ ยํ วตฺตพฺพิ
๑. ม. ปวนํ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 52

ต้ สพุฬุ พุทฺฐวเส วุตฺตนเยเนว เวทิตพุฬุ ๑ วุตฺตํ หิ ตตฺถ
ตทา เต โภชยิตฺวาน สสงฺฆํ โลกนายกํ
อุปคณฺ्हํ สรณํ ตสฺส ทีปฺงฺกรสฺส สตฺถุโน ๑
สรณาคมนเน กณฺจि นีเวเสติ ตถาคโต
กณฺจि ปญฺจสุ สึเลสุ สึเล ทสฺวิเช ปรี ๑
กสฺสจิ เทติ สามณฺณํ จตุโร ผลมุตฺตเม
กสฺสจิ อสม ฐมฺเม เทติ โส ปฏิสมฺภิทา ๑
กสฺสจิ วรสมาปตฺติโย อญฺจ เทติ นราสโก
ติสุโส กสฺสจิ วิชฺชาโย ฉพฺภิณฺณา ปเวจฺฉติ ๑
เตน โยเคน ชนกาญฺ โอวตฺติ มหามุณี
เตน วิตุฏฺวาริกํ อาสิ โลกนาถสฺส สาสนํ ๑
มหาหนฺุสกกฺขนฺุโร ทีปฺงฺกรสนามโก(๑)
พฺหุ ชเน ตารยติ ปรีโมเจติ ทุคฺคตี ๑
โพชนเยยฺย ชนํ ทิสฺวา สตสฺสสฺเสปิ โยชเน
ขณฺเนน อุปคณฺุควาน โโพเชติ ตํ มหามุณี ๑
ปจฺมาภิสสมเย พุทฺุโร โกฏิสตฺมโพชฺยิ
ทุติยาภิสสมเย นาโถ นวุติโกฏิมโพชฺยิ(๒) ๑
ยทา จ เทวภวณฺุหิ พุทฺุโร ฐมฺมมเทสฺยิ
นวุติโกฏิสหฺสฺसानํ ตติยาภิสสมโย อหุ ๑

๑. ม.ทีปฺงฺกรสนามโก ๑ ๒. ม. นวุติโกฏิมโพชฺยิ ๑

*เล่มที่ 28 ฐเรณินัน หน้า 53

สนุนิปาตา ตโย อาลั	ทีปงกรสส สตฺถโน
โกฏิสตสหสฺสานัน	ปจโม อาสิ สมากโม ฯ
ปุน นารทญฺญมฺหิ	ปวิเวกคเต ชิน
ชีณาสวา วิตมลา	สมีสฺ สตโกฏियो ฯ
ยทา วสี(๑) มหาวีโร	สุทฺตสนสิทฺตจฺเจ
นวุติโกฏิสหสฺเสหิ	ปวาเรติ มหามฺนิ(๒) ฯ
(๓)อหฺ เตน สมเยน	ชฎิลอ อุกฺคตาปโน
อนตฺติกขมฺหิ จร โณ	ปญฺจาภิญญาสุ ปารคฺช ฯ
ทลวีสสหสฺสานัน	ธมฺมาภิสมโย อหุ
เอกทฺวินฺนํ อภิสมโย(๔)	คณฺนาโต อสงฺขโย
วิตฺถาริกํ พาหุชฌณฺ	อิทฺธํ ผิตฺ อหุ ตทา
ทีปงกรสส ภควโต	สาสนํ สุวิโสธิตํ ฯ
จตฺตาริ สตสหสฺสานิ	นพภิญญา มหิทฺธิกา
ทีปงกรํ โลกวิทฺ	ปริวารนฺตฺติ สพฺพทา ฯ
เย เกจิ เตน สมเยน	ชหนฺตฺติ มานุสมฺภโว
อปฺปตฺตมานสา เสขา	ครหิตา ภวนฺตฺติ เต ฯ
สุปฺปฺผิตฺ ปาวจัน	อรหนฺตฺเตหิ ตาทิหิ
ชีณาสเวหิ วิมเลหิ	อุปฺโสภตฺติ สเทวเก ฯ

๑. ม. ยมฺหิ กาลอ ฯ ๒. สฺ. ตทา มฺนิ ฯ

๓. ม. พุทฺธวีสโปตฺถเก นตฺติ ฯ ๔. ม. อภิสมยา ฯ

*เล่มที่ 28 ทุเรณิทาน หน้า 54

นกรั รมมวดี นาม	สุเมโธ(๑) นาม ขตุติโย
สุเมธา นาม ชนิกา	ทีปงกรสุส สตุถุโน ๑
[ทส วสุสสหัสธานี	อการ อชฎาวสี ชิโน
หังสา โกลญา มายูรา กุขุย ตโย ปาสาทมุตตมา ๑	
ตีณิ สตสหัสธานี	นาริโย สมลنگตา
ปทุมมา นาม สา นารี	อุสภกขนุโร จ อตุโรไซ ๑
นิमितเต จตุโร ทิสฺวา	หตุถิยานน นิกุขมิ
อนูนทสมาสานิ	ปธานัน ปทหิ ชิโน ๑
ปธานจาริ จริตุวาน	อพุชฺณิ มานสา มุณี
พุรหุมนา ยาจิโต สนฺโต	ทีปงกรโร มหามุณี ๑
วตฺตจกโก มหาวิโร	นนุทาราเม วสี ชิโน
นินฺนโน สิริสมุลมฺหิ	อกาสิ ติตฺถิมทุทนน ๑]
สุมงฺคโล จ ติสฺโส จ	อเหตุ อคฺคสาวกา
สาครโร(๒) นามุปฏฺจาโก	ทีปงกรสุส สตุถุโน ๑
นनुทา เจว สุนนุทา จ	อเหตุ อคฺคสาวิกา
โพธิ ตสฺส ภควโต	ปิปลฺลิตฺติ ปวฺจจติ ๑
อสีติหตุถุมุพฺเพโร	ทีปงกรโร มหามุณี
โสภติ ทีปฺรกุโขว	สาตราชาว พุคฺคิโต ๑

๑. ม. สุเทโว ๑ [] รมมมโปตฺถเก นตฺถิ ๑

๒. สี. สาครโล ๑ ม. สาครโต ๑ ย. โสภิตโต ๑

*เล่มที่ 28 ฐเรณิทาน หน้า 55

สตสหัสสวาสานี	อายุ ตสฺส มหสิโน
ดาว ตัญญาโน โส	ดาเรสิ ชนตี พหุ ๑
โซตยิตวาน สทฺธมมัม	สนฺตารेतฺวา มหาชน
ชลิตฺวา อคฺคิกฺขนฺโธว	นิพฺพุโต โส สสาวโก ๑
สา จ อิทฺธี โส จ ยโส	ตานี จ ปาเทสุ จกฺกรตนาณิ
สพฺพิ ตมนฺตรหิตฺ(๑)	อนฺริตฺตา สพฺพสงฺขาราทิ(๒) ๑
(๑)ที่ปงฺกรสฺส อปรเณ	โกณฺทลฺโล นาม นายโก
อนนฺตเตโช อมิตยโส	อปฺปเมยฺโย ทฺุราสโทติ(๓) ๑
ที่ปงฺกรสฺส ปน ภควโต	อปรภาเค เอกํ อสงฺเขยฺย

อติกกมิตฺวา โกณฺทลฺโล นาม สตฺธา อุทฺปาติ ๑ ตสฺสาปิ
 ตโย สวากสนฺนิปาตา อเหตุ ๑ ปจฺมสนฺนิปาเต โกณฺิสตสฺสสฺสํ
 ทฺุติเย โกณฺิสทฺสสฺสํ ตติเย นวฺติโกณฺิโย ๑ ตทา โพธิสฺสโต
 วิชิตฺวา นาม จกฺกวตฺตี หุตฺวา โกณฺิสตสฺสสฺสสงฺขสฺส
 พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสํฆสฺส มหาทานํ อทาสี ๑ สตฺธา
 โพธิสฺสโต พุทฺโธ ภวิสฺสสึติ พุยากริตฺวา ฐมฺมํ เทเสสิ ๑
 โส สตฺถุ ฐมฺมกถํ สุตฺวา รชฺชํ นียฺยาเทตฺวา ปพฺพชิ ๑
 โส ตึณฺิ ปิฏฺกานิ อุกฺคเหตฺวา อญฺฺจ สฺมาปฺตฺติโย ปญฺจ
 อภิญฺญาโย จ อุปฺปาเทตฺวา อปริหีนชฺฌาโน พุรฺหมโลเก
 # ๑. ม. ตมนฺตรหิต ๑ ๒. ม. นนฺ ริตฺตา สพฺพสงฺขาราทิ ๑
 # ๓. สึ. ม. ย. อัย คาถา อายุปฺปมาณํ อโหสิติ วจนโต ปรี ทิสฺสติ ๑
 # ๔. สึ. โพธิสฺสตฺสส ๑

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 56

นิพพตติ ฯ โภณฑถณนพทุทสุส ปน รummวตี นาม นครี
อานนุโท(๑) นาม ขตติโย ปิตา สุชาตนา นาม เทวี มาตา
ภทโท จ สุกทโท จ เทว อคคสาวกา อนรุทุโธ นาม
อุปฏฐาโก ติสสา จ อุปติสสา จ เทว อคคสาวิกา
ศาลกถุยาณี โโพธิ อฏฐาสีติหตถุพเพธึ สรีริ วสสตตสหสฺสั
อายุปฺปมาณํ อโหสิ ฯ

ตสฺส อปรภาเค เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกกมิตฺวา เอกสมฺมึเยว
กปฺเป จตฺตาริ พุทฺธา นิพพตฺตีสุ มงฺคโล สุมโน เรวโต
โสภิตฺติ ฯ มงฺคลสฺส ภควโต ตโย สาวกสนฺนิปาตา อเหตุ
เตสุ ปจฺมสนฺนิปาเต โภฏิสตสหสฺสภิกขุ อเหตุ ทุติเย
โภฏิสหสฺสั ตติเย นวุติโภฏีโย ฯ เวมาติภภาตา กิรฺสฺส
อานนุทกฺมาโร นาม นวุติโภฏีสงฺขาย ปริสาย สทฺธี
ธมฺมสฺสวณฺตถาย สตฺถุ สนฺติกํ อคมาสิ ฯ สตฺถา ตสฺส
อนฺุพฺพิกถํ กเถสิ ฯ โส สทฺธี ปริสาย สห ปฏิสมฺภิทาหิ
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ สตฺถา เตสํ กุลปฺตฺตานํ ปุพฺพจริตํ
โอบโลเกนฺโต อิทฺธิมยปตฺตจิวรฺสฺส อุปนิสฺสยํ ทิสฺวา ทกฺขิณฺหตฺถํ
ปสาเรตฺวา เอถ ภิกฺขโวติ อาห ฯ สพฺเพ ตํ ขณฺเวย
อิทฺธิมยปตฺตจิวรฺธา สฏฺฐิวสฺสิกตฺเถรา วิย อากปฺปสมฺปนฺนา
หุตฺวา สตฺถาริ วณฺทิตฺวา ปริวารยีสฺสุ ฯ อยมสฺส ตติโย
๑. ม. สุนนุโท ฯ

สาวกสนุนิปาโต อโหสิ ฯ

ยถา ปน สพฺเพสิ(๑) พุทฺธานิ สมฺนฺตา อสีติหตฺถปฺปมาณาเยว
สรีรปฺปกา อโหสิ น เอวํ ตสฺส ฯ ตสฺส ปน ภควโต
สรีรปฺปกา นิจฺจกาลํ ทสฺสหฺสฺสีโลกธาตุมฺหิตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ
รฺกฺขปจฺวีปพฺพตสมฺมุตฺตาทโย อนฺตมโส อุกฺขลิกาทีนึ อฺปาทาย
สุวณฺณปฏฺฐปริโยนฺทฺธา วิย อหฺลํ ฯ อายุปฺปมาณํ ปนสฺส
นวุตฺตวสฺสทสฺसानิ อโหสิ ฯ เอตฺตํ กาลํ จนฺทิมสุรียาทโย
อตฺตโน ปภาย วิโรจิตุมฺหาสกฺขีสุ ฯ รตฺตนิทิวสฺส ปฺริจฺเฉโท
น ปญฺญาตีตฺถ ฯ ทิวา สุรียาโลเกน วิย สตฺตา นิจฺจ
พุทฺธาโลเกเนว วิจฺรึสุ ฯ สายํ ปุปฺผิตฺถุสฺमानํ(๒) ปาโต
สกฺกนาทีนญฺจ(๓) วเสน โลโก รตฺตนิทิวปฺริจฺเฉทํ สลฺลทฺทฺเขสิ ฯ
กึ ปน อญฺเฒสํ พุทฺธานิ อยฺมานุภาโว นตฺถิติ โน
นตฺถิติ ฯ เตปี हि อากฺขมฺมานา ทสฺสหฺสฺสี วา โลกาธาตุมฺ
ตโต วา ภียโย อภาย สเรยฺยํ ฯ มงฺกฺลสฺส ปน ภควโต
ปฺพพฺพตฺถนาวเสน อญฺเฒสํ พุยามปฺปกา วิย สรีรปฺปกา
นิจฺจกาลเมว ทสฺสหฺสฺสีโลกธาตุมฺหิตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ โส กิร
โพธิสตฺตจฺริยกาเล เวสฺสนฺตฺรสฺสทิสฺเส อตฺตภาเว จิตฺโต สปฺตฺตทาโร
วงฺกปฺพตฺสทิสฺเส ปฺพพฺพเต วสิ ฯ อเถโก ขรทาจิโก นาม ยกฺโข
มหาปฺริสฺสฺส ทานชฺฌาตฺยตฺถํ สุตฺวา พุราหฺมณฺวณฺเณน
๑. ม. อญฺเฒสํ ฯ ๒. ส. ปุปฺผนฺทฺถุสฺमानํ ฯ
๓. ม. รวณกสกฺกนาทีนญฺจ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 58

อุปสงฺกมิตฺวา มหาสตุตฺติ เทว ทารเก ยาจิฯ มหาสตุโต
ททามิ พุราหฺมณฺสฺส ปุตฺตเกติ หฺมฺจฺปหฺมฺโจ อุตฺกปริยฺนตฺติ ปจฺวี
กมฺเปนฺโต เทวปี ทารเก อทาสีฯ ยกฺโข จงฺกมฺนโกภฺยิ
อาลมฺพนผลกฺกํ นิสฺสาย จตฺวา ปสฺสนฺตฺสฺเสว มหาสตุตฺสฺส
มุลกฺลาเป วีย เทว ทารเก ขาทิฯ มหาปฺริสฺสฺส ยกฺโข โอลฺเกตฺวา
มฺเข วิวฺภมฺตฺเต อคฺคิชาลํ วีย โลหิตฺธาริ อคฺคิรฺมานํ ตฺสฺส
มฺโข ทิสฺวาปี เกสฺสกมฺตฺติปี โทมฺนสฺสํ น อุปฺปชฺชิฯ สฺทินฺนํ
วต เม ทานนฺติ จินฺตฺยมาณฺสฺส ปนฺสฺส สฺริเร มหฺนตฺติ ปิตฺติสฺมณฺสฺสํ
อฺทปาติฯ โส อิมฺสฺส เม นิสฺสนฺเทน อนาคเต อิมินาว
นิหาเรณ รสฺมิโย นิกฺขมฺนตฺติ ปตฺถนํ อทาสีฯ ตฺสฺส ตํ
ปตฺถนํ นิสฺสาย พุทฺธฺภูตฺสฺส สฺริโรโต รสฺมิโย นิกฺขมิตฺวา เอตฺตํ
จํานํ ฝรฺริสุฯ

อุปฺปปีสฺส ปุพฺพจฺริยฺ(๒) อตฺถิฯ โส กิร โปทิสฺตฺตกาเล
เอกสฺส พุทฺธสฺส เจตฺยิ ทิสฺวา อิมฺสฺส พุทฺธสฺส มยา
ชีวิตํ ปฺริจฺจชิตฺตุํ วฏฺฏฺตีติ ทณฺฑทฺทีปิกาเวจฺจนินฺยาเมณ สกฺลสฺริริ
ปฺริเวเจตฺวา รตนมฺกฺลํ(๓) สตฺสทฺสฺสกฺษณิกํ สุวณฺณปาตี สปฺปีสฺส
ปุราเปตฺวา ตตฺถ สทฺสฺสวฏฺฏฺโย ชาเลตฺวา ตํ สีเสนาทาย
สกฺลสฺริริ ชาลาเปตฺวา เจตฺยิ ปทฺถฺยิณํ กโรนฺโต สกฺลรตฺติ
วีดินาเมสิฯ เอว ยาว อรฺุณฺคฺคฺมณา วายมฺนตฺสฺสาปีสฺส

๑. ม. พุราหฺมณฺสฺส ฯ ๒. ม. ปุพฺพจฺริตฺติ ฯ

๓. ม.รตนมตฺตมกฺกพิ ฯ

*เล่มที่ 28 พุเรนิทาน์ หน้า 59

โลมกุปมตฺตปิ อุตฺมํ น คณฺหิ ฯ ปทุมคพุกํ ปวิฏฺฐกาโล วิย
อโหสิ ฯ ฌมฺโม หิ นามสฺ อตฺตानํ รกฺขนฺตํ รกฺขติ ฯ
เตนาห ภควา

ฌมฺโม หเว รกฺขติ ฌมฺมจารี
ฌมฺโม สฺวจินฺโณ สุขมาวหาติ
เอसानิสฺสํโส ฌมฺเม สฺวจินฺเณ
น ทุกฺคตึ คจฺจนฺติ ฌมฺมจารีติ ฯ

อิมสฺสปี กมฺมสฺส นิสฺสนฺเทน ตสฺส ภควโต สรีโรภาโส
ทสฺสทสฺสีโลกธาตฺถุ ฝริตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ

ตทา อมฺหากํ โปชิสฺสโต สฺรุจึ นาม พฺราหฺมโณ
หฺตฺวา สตฺถาริ นิมฺนเตสฺสามิติ อฺปสฺงกมิตฺวา มชฺฐรชฺมมกถํ
สฺตฺวา เสฺว มยฺหํ ภิกฺขํ คณฺหถ ภนฺเตติ อหา ฯ
พฺราหฺมณ กิตฺตเกหิ เต ภิกฺขุหิ อตฺถโถติ ฯ กิตฺตกา ปน
โว ภนฺเต ปรีวารา ภิกฺขุติ อหา ฯ ตทา ปน สตฺถ
ปจฺมสนฺนิปาโตเยว โหติ ตสฺมา โกฏิสฺตสทสฺสนฺติ อหา ฯ
ภนฺเต สพฺเพหิปี สทฺฐี มยฺหํ เกเห ภิกฺขํ คณฺหถาติ ฯ สตฺถา
อธฺวาเสสิ ฯ พฺราหฺมโณ สฺวาตนาเย นิมฺนเตตฺวา เกหํ คจฺจนฺโต
จินฺเตสิ อหํ เอตฺตกานํ ภิกฺขุนํ ยาคฺภตฺตวตฺถาทีนึ ทาตฺถุ
สทฺถโกมิ นิสฺสิทฺถจฺจานํ ปน กถํ ภวิสฺสตีติ ฯ

ตสฺส ตา จินฺตา จตฺราสีติโยชนสทสฺสมตฺถเก จิตฺตส

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 60

เทวธโย ปณทุกมพลลิตาสนสฺส อุณหภาวํ ชเนตี ๑ สกโก
โก นุ โข มํ อิมสฺมา จานา จาเวตฺกาโมติ ทิพฺพจกฺขุณา
โอโลเกนฺโต มหาปฺริสฺสํ ทิสฺวา สฺรุจึ นาม พฺราหฺมโณ พุทฺธปฺปมฺขํ
ภิกฺขุสงฺฆํ นิมนฺเตตฺวา นิสฺสีทนฺนฺจฺจานตฺถาย จินฺเตสิ มยาปี
ตตฺถ คนฺตฺวา ปุณฺณโกฏฺฐาสฺสึ คเหตฺวํ วัฏฺฐตีติ วัฏฺฐกิวณฺณํ
นิมนฺนิตฺวา วาสีฬรฺสฺสฺสฺสฺส มหาปฺริสฺสฺส ปฺรโต ปาตฺรโหสิ ๑
โส อตฺถิ นุ โข กสฺสจึ ภตฺติยา กตฺตพฺพนฺติ อหา ๑ มหาปฺริโส
ตํ ทิสฺวา ก็ กมฺมํ กริสฺสฺสตีติ อหา ๑ มม อชานนตีปฺปี
นาม นตฺถิ เกหํ วา มณฺฑปํ วา โย ยํ การฺเรติ ตสฺส
ตํ กาคฺคฺ ชานามิติ ๑ เตนฺหิ มยฺหํ กมฺมํ อตฺถิติ ๑ ก็
อยุยาติ ๑ สฺวาตนาถ เม โภจฺจิสฺสฺสสฺสฺสภิกฺขุ นิมนฺนิตฺวา เตสฺ
นิสฺสีทนฺนฺจฺจปํ กริสฺสฺสตีติ ๑ อหํ นาม กรเยยฺยํ สเจ เม ภตฺติ
ทาตฺถึ สกฺขิสฺสฺสธาติ ๑ สกฺขิสฺสฺสामी ตาตาติ ๑ สาธุ กริสฺสฺสामीติ
คนฺตฺวา เอกํ ปเทสฺสํ โอโลเกสิ ๑ ทฺวาสสโยชนปฺปมาโณ(๑) ปเทโส
กสิณฺนมนฺฑลํ วัชฺ สมนฺตโล อโหสิ ๑ โส เอตฺตเก จานเ
สฺตตฺตรตฺนมโย มณฺฑปโป อฏฺฐหฺตฺติ จินฺเตตฺวา โอโลเกสิ ตาวเทว
ปจฺวี ภินฺทิตฺวา มณฺฑปโป อฏฺฐหฺติ ตสฺส โสวณฺณมเยสฺ
ถมฺเภสฺสุ รชตฺมยา ฆฏฺฐกา อเหสฺสุ รชตฺมเยสฺสุ ถมฺเภสฺสุ
ปวาพฺมยา ปวาพฺมเยสฺสุ ถมฺเภสฺสุ
๑. ม. ทฺวาทสฺเตรสโยชนปฺปมาโณ ๑

*เล่มที่ 28 พุเรนิทานิ หน้า 61

มณิมยา สตุตรตนมเยสุ สตุตรตนมยาว ฆฎกา อเหตุ ๑ ตโต
มณฑปสฺส อนฺตรนฺตเรณ กิงฺกนิคฺชาลํ(๑) โอลมฺพตฺตติ โอลเกสิ ๑
สท โอลโลกเนเนว ชาลํ(๒) โอลมฺพิ ยสฺส มนฺทวาเตริตฺตส
ปฺลยจฺจกิกฺสเสว ตฺริยสฺส มจฺจรสทฺโท นิกฺคจฺจติ ทิพฺพสงฺคีตป-
ปวตฺตนาโก วิย โหติ ๑ อนฺตรนฺตฺรา คนฺชทามมาลาทามิ
โอลมฺพนฺตฺตติ จินฺเตสิ คนฺชทามมาลาทามานิ โอลมฺพิสุ ๑
โกฏิสตฺสทสฺสสงฺขานํ กิกฺขุณฺ อาสนานิ จ อาธารกานิ จ
ปจฺวี กิณฺทิตฺวา อุจฺจหนฺตฺตติ จินฺเตสิ ตาวเทว อุจฺจหิสุ ๑
โกณเณ โกณเณ เอเกกา อุทกจฺจายฺโย อุจฺจหนฺตฺตติ จินฺเตสิ
อุทกจฺจายฺโย อุจฺจหิสุ ๑ เอตฺตํ มาเปตฺวา พฺราหฺมณฺสฺส สนฺติกํ
คณฺตฺวา เอหิ อยฺย ตว มณฺชปํ โอลเกตฺวา มยฺหิ ภตี
เทหิตฺติ อห ๑ มหาปฺริโส คณฺตฺวา มณฺชปํ โอลเกสิ ๑
โอลโลกเนตฺสเสวสฺส สกฺลสริริ ปฺลยจฺวณฺณาย ปิตฺติยา นิรนฺตรํ
มุจฺจํ อโหสิ ๑ อถสฺส มณฺชปํ โอลโลกยโต(๓) เอตทโหสิ นายิ
มณฺชปํ มนฺุสฺสญฺเตน กโต มยฺหิ ปน อชฺฌาสยฺ มยฺหิ
คณฺ อากมฺม อทฺธา สกฺกสฺส ภาวนํ อุณฺหํ อโหสิ ตโต
สกฺเกน เทวรณฺณา อยฺ มณฺชปํ กโต ภวิสฺสตีติ ๑ น
โฆ ปน เม ยุตฺตํ เอวฺรูเป มณฺชเป เอกทิวสฺสเยว ทานํ
ทาตุํ สตุตฺตาหํ ทสฺสามิติ จินฺเตสิ ๑ พาทฺริกทานํ หิ
๑. ม. กิงฺกนิคฺชาลํ ๑ ๒. ม. โอลโลกเนเนว กิงฺกนิคฺชาลํ ๑
๓. ม. โอลโลกยโต ๑

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 62

กิตตกำปี สمانัน โปธิสตุตทานัน ตุฏฐิจิ กาคุนุ น สกโกติ ฯ
อลงกตสีลัน ปน ฉินฺทิตฺตวา อณฺชิตอกฺขิณิ อุปปาฏฺเฐตฺตวา หทยมํลัน
วา อุพฺพตฺเตตฺตวา ทินฺนกาเล โปธิสตุตทานัน จาคัน นิสฺสาย
ตุฏฐิจิ นาม โหติ ฯ อมฺหากำปี หิ โปธิสตุตฺตสฺส สิวฺราชชาตเก
เทวสิกกั ปณฺจสฺสทสฺสทฺทหาปณฺณานิ วิสฺสชฺเชตฺตวา จตฺตสฺส ทฺวาเรตฺต
นกรรมชฺเฌ จ ทานัน เทนฺตสฺส ตัน ทานัน จาคตุฏฐิจิ อุปปาเทตฺต
นาสกฺขิ ฯ ยทา ปนสฺส พุราหฺมณฺณวณฺณเณน อาคนฺตฺตวา สกโก
เทวราชา ออกฺขิณิ ยาจิ ตทา ตานิ อุปปาฏฺเฐตฺตวา ททมานสฺเสว
หาโส อุปปชฺชฺชิ เกสฺสกมตฺตัมปิ จิตฺตัม(๑) อณฺณตฺตตฺต นานโหสิ ฯ
เอวํ ทินฺนทานัน นิสฺสาย โปธิสตุตทานัน ติตฺตติ นาม นตฺติ ฯ
ตฺสฺมา โสปี มหาปุริโส สตฺตทาหิ มยา โกฏฺฐิตฺตสฺสทสฺสทฺสงฺขานัน
ภิกฺขุณฺนํ ทานัน ทาตุ วณฺณตฺตีติ ฉินฺเตตฺตวา ตสฺมี มณฺญาเป
พุทฺธบุปฺมขัน ภัทฺทฺทฺสงฺฆํ นิสีทาเปตฺตวา สตฺตทาหิ ควปานนฺนาม
ทานัน อทาสิ ฯ ควปานนฺนติ มหนฺเต มหนฺเต โกลมฺเพ(๒) ชีรสฺส ปฺปุเรตฺตวา
อุทฺทเนสฺส อารโเปตฺตวา ฆนฺนปาทกฺเก ชิเร โธเก ตณฺฑุเล
ปทฺทชฺชิตฺตวา ปทฺทกมฺรฺสทฺททฺทจฺจณฺณสฺสปีหิ อภิสฺสงฺขตฺตํ โภชนัน
วฺจฺจติ ฯ มนฺุสฺสาเยว ปน ปรีวีสิตฺตํ นาสกฺขีสุ เทวาปี
เอกนฺตริกา หุตฺตวา ปรีวีสิตฺตํ ฯ ทฺวาทสฺเตรสโยชนป-
ปฺมาณฺณจฺานมฺปิ ภัทฺทฺท คณฺหิตฺตํ นปฺโปโหสิเยว เต ปน ภัทฺท
๑. ม. จิตฺตสฺส ฯ ๒. ม. มหนฺเต มหนฺเต โกลมฺเพ ฯ

*เล่มที่ 28 พุเรนิทาน์ หน้า 63

อตุตโน อานุกาเวน นิสีทิสฺ ๗ ปรีโยสานทิวเส สพุพภิกขุณั
ปตุเต โชวาเปตุวา เกสชชตุถาย สปปินวนีตมธฺผาณิตาทีนิ
ปุเรตุวา ติจิวเรหิ สทุธี อทาสี สงฺฆนวกภิกขุณา
ลทฺฐจิวรสากฺกา สตสทฺสคฺฆนกา อทาสี ๗

สตฺถา อนุโมทนั กโรนุโต อัยฺ ปุริโส เอวรूपั มหาทานั
อทาสี ๗ โโก นุ โข ภวิสฺสตีติ อุปรารนุโต อนาคเต
กปฺปสตสทฺสสาธิกานั ทฺวินัน อสงฺเขยฺยานัน มตฺถเก โคตโม
นาม พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ ทิสฺวา มหาปุริสั อามนฺเตตุวา ตฺวั
เอตฺตกั นาม กาลั อติกกมิตฺวา โคตโม นาม พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ
พฺยาภาสึ ๗ มหาปุริโส พฺยากรณั สฺตุวา อหิ กิร พุทฺโธ
ภวิสฺสามิ โโก เม ฆราวาเสน อตฺถิ ปพฺพชิสฺสามิติ
จินฺเตตุวา ตถารูปั สมฺปตฺตี เขพฺปิณฺฑั วिय ฉทฺเทตุวา สตฺถ
สนฺติเก ปพฺพชิ ปพฺพชิตฺวา พุทฺทวจนัน อุกฺคณฺหิตฺวา
อภิญญา จ สมฺปาตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตุวา อายุปรีโยसान
พฺรหฺมโลเก นิพฺพตฺติ ๗

มฺกฺลสฺส ปน ภควโต นครั อุตฺตรั นาม อโหสิ
มาตาปี อุตฺตรา นาม เทวี ปีตาปี อุตฺตรโร นาม
ขตฺติโย สฺสเทโว จ ฆมฺมเสโน จ เทว อุกฺคสาวกา ปาลิโต
นาม อุปฺภูจาทโก สิวลึ จ อโสกา จ เทว อุกฺคสาวิกา
นาครุกฺโข นาม โพธิ อฺภูจาสีตีหตฺถพฺเพชฺ สรริ อโหสิ ๗

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 64

นวุติวสุตสหัสธานี จตุวา ปรินิพพายิฯ ปรินิพพุเต ปน ตสุมี
ภควติ เอกปฺปหารเนเว ทสจกฺกวาพสหัสธานี เอกนุชการานิ
อहेสิ สพฺพจกฺกวาเพสุ มนุสฺसानํ มหนุตฺ อโรทนปริเทวานํ อโหสิ ฯ
โกณฺฑทฺถลฺลสฺส อปเรน มงฺคโล นาม นายโก
ตมํ โลเก นิหนุตฺวาน ฐมฺโหมกฺกมภิชาเรยิติ ฯ
เอวํ ทสสหัสสีโลกธาตุํ อนุชการิ กตุวา ปรินิพพุตสฺส
ตสฺส ภควโต อปรภาเก สุมโน นาม สตฺธา อุทปาติ ฯ
ตสฺสาปี ตโย สวากสนฺนิปาตา อहेสิ ฯ ปจฺมสนฺนิปาเต โกณฺฐิตสหัสสภิกฺขุ
อहेสิ ทฺตฺติเย กณฺจนปฺพุตตมฺหิ นวุติโกณฺฐิตสหัสธานี(๑) ตตฺติเย
อสีติโกณฺฐิตสหัสธานี(๒) ฯ ตทา มหาสตฺโต อตุโล นาม นาคราชา
อโหสิ มหิทฺธิโก มหानุภาโว ฯ โส พุทฺโธ อุปฺปนฺโนติ
สุตฺวา ฅาตีสํฆปริวฺวุโต นาคภวนา นิภุมิตฺวา โกณฺฐิตสหัสส-
ภิกฺขุปรिवารสฺส ตสฺส ภควโต ทิพฺพตฺตริเยหิ อุปหาริ การเตวา
ปจฺเจกํ ทุสฺสยฺขานิ ทตุวา สรณฺสุ ปตฺติจฺจาสิ ฯ โสปี นํ สตฺธา
อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ พุยาภาสิ ฯ ตสฺส ภควโต นคริ
เขมิ นาม อโหสิ สุทฺตฺโต นาม ราชา ปีตา สิริมา
นาม มาตา สรโณ จ ภาวิตฺตฺโต จ เทว อคฺคสาวกา
อุเทโน นาม อุปฺภูจฺจาโก โสณา จ อุปฺโสณา จ เทว
อคฺคสาวิกา นาครุกฺโข จ โพธิ นวุติหตฺถพฺเพธึ สรีริ
๑. ม. นวุติโกณฺฐิตสหัสธานี ฯ # ๒. ม. อสีติโกณฺฐิตสหัสธานี ฯ
๓. ม. เขมิ ฯ

*เล่มที่ 28 ทุเรณินัน หน้า 65

นวุติเยว วสสสหสฺสานิ อายุปฺปมาณํ อโหสิ ฯ

มจฺจลสฺส อปเรน สุมโน นาม นายโก

สพฺพชฺรมเมหิ อสโม สพฺพสฺตฺตานมุตฺตโมติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค เรวโต นาม สฺตฺถา อุทปาติ ฯ

ตสฺสาปี ตโย สาวกสนฺนิปาตา อเหตุํ ฯ ปจฺมสนฺนิปาเต คณฺนา นาม

นตฺถิ ทฺตฺติเย โภทฺติสฺตสฺสทฺตฺตํ อกุญฺญ อเหตุํ ตถา ตตฺติเย ฯ ตทา

โพทฺติสฺสโต อติเทโว นาม พุราหุมนฺโณ หุตฺวา สฺตฺถุ ชฺมมเทสนํ

สฺตฺถวา สรณฺสฺส ปตฺติญฺจาย สิริสฺสิ อญฺชลิ จเปตฺวา ตสฺส

สฺตฺถุโน กิเลตฺตปฺปหานเ วณฺณํ วตฺวา สฺตฺถวา(๑) อุตฺตราสฺงเคน ปุञฺ

อกาสิ ฯ โสปี ตํ พุทฺโธ ภวิสฺสสิตี พฺยากาสิ ฯ ตสฺส

ปน ภควโต นกรํ สฺสชฺฌวตี(๒) นาม อโหสิ ปีตาปี วิปฺโล

นาม ขตฺติโย มาตา วิมลา(๓) นาม เทวี วรุโณ จ พุราหุมนฺเทโว

จ เทว อคฺคสาวกา สมภโว นามปฺญฺจาโก ภทฺทา จ

สฺสภทฺทา จ เทว อคฺคสาวิกา นาคฺคฺชฺว โภทฺติ สิริริ

อสิตีหตฺถุพฺเพหิ อโหสิ อายุ สฺสญฺจ วสสสหสฺसानิตี ฯ

สฺมฺนสฺส อปเรน เรวโต นาม นายโก

อนฺนูปโม อสฺสิโส อตฺถโล อุตฺตโม ชิโนติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค โสภิตโต นาม สฺตฺถา อุทปาติ ฯ

ตสฺสาปี ตโย สาวกสนฺนิปาตา อเหตุํ ฯ ปจฺมสนฺนิปาเต โภทฺติสฺตํ อกุญฺญ

๑. ม. วตฺวา ฯ ๒. ม. ชฺฌวตี ฯ ๓. ม. วิปฺลา ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 66

อहेสิ ทุติเย นวติโกฏิโย ตติเย อสีติโกฏิโย ฯ ตทา โพธิสตโต
อชิโต นาม พุราหุมนโณ หุตฺวา สตฺถุ ชมฺมเทสนํ สุตฺวา
สรณฺสฺส ปตฺติงฺกุจาย พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสํฆสฺส มหาทานํ
อทาสี ฯ โสปี นํ พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ พุยาทาสี ฯ ตสฺส ปน
ภควโต นครํ สฺฐมฺมนฺนาม อโหสิ ปิตาปี สฺฐมฺโม นาม
ราชา มาตาปี สฺฐมฺมา นาม เทวี อสโม จ สฺสุนฺตโต
จ เทว อคฺคสาวกา อโนโม นามปฺญฺจาโก นกุลา จ สฺฐาตา
จ เทว อคฺคสาวิกา นาครุกฺโขว โพธิ อญฺจปณฺณาสหตฺถุเพชฺช สรีริ
อโหสิ นวติ วสฺสสหสฺसानิ อายุปฺปมาณนฺติ ฯ

เรวตสฺส อปรณ โสภิต นาม นายโก
สมาहित สนฺตจิตฺโต อสโม อปฺปฏิปฺกฺกโลติ ฯ
ตสฺส อปรภาเค เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกกมิตฺวา เอกสฺมี

กปฺเป ตโย พุทฺธา นิพฺพตฺตีสุ อโนมทสฺสี ปทุโม นารโทติ ฯ
อโนมทสฺสีสฺส ภควโต ตโย สาวกสนฺนิปาตา ปจฺม อญฺจภิกฺขุ-
สทสฺสหสฺसानิ อहेสิ ทุติเย สตฺตติ(๑) ตติเย นวสีติโกฏิสฺสหสฺसानิ(๒) ฯ
ตทา โพธิสตโต เอโก ยกฺขเสนาปติ อโหสิ มหิทฺธิโก
มหานุภาโว อเนกโกฏิสทสฺसानํ ยกฺขานํ อธิปติ ฯ โส พุทฺโธ
อุปฺปนฺโนติ สุตฺวา อากนฺตฺวา พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสํฆสฺส
มหาทานํ อทาสี ฯ สตฺถาปี นํ อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ

๑. ม. สตฺต ฯ ๒. ม. น ฯ

*เล่มที่ 28 พุเรนิทานํ หน้า 67

พุยาภาสิ ฯ โอนมทสฺสิสฺส ปน ภควโต จนฺทวดี นาม นคร
 อโหสิ ยสฺวา นาม ราชา ปิตา ยโสธรา นาม มาตา
 นิสโก จ โอนโม จ เทว อคฺคสาวกา วรุโณ นามุปฺภุจฺจาโก
 สุนฺทรี จ สุมนา จ เทว อคฺคสาวิกา อชฺชนรุโก โโพธิ สรีริ
 อฏฺฐปณฺณาสทตฺตพฺเพธฺ อโหสิ วสฺสตตสทสฺสํ อายุติ ฯ
 โสภิตสฺส อปเรน สมฺพุทฺโธ ทิปฺพุตฺตโม
 โอนมทสฺสํ อมิตยโส เตชสิ ทฺรติกฺกโมติ ฯ
 ตสฺส อปรภาเค ปทุโม นาม สตฺถา อุทปาติ ฯ ตสฺสาปี
 ตโย สวากสนฺนิปาตา อเหตุํ ฯ ปจฺมสนฺนิปาเต โกฏฺฐิตตสทสฺสภิกฺขุ
 อเหตุํ ทฺติเย ตีณิ สตสทสฺसानิ ตติเย อคามเก อरणฺเณ
 มหาวนสณฺฑทวาสินํ ภิกฺขุณํ เทว สตสทสฺसानิ ฯ ตทา ตถาคเต
 ตสฺมี วนสณฺฑเท วสนฺเต โพธิสฺสโต สีโห หุตฺวา สตฺถารํ
 นิโรธสมาปฺตตี สมาเป็นฺนํ ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต วนฺทิตฺวา ปทกฺขินฺ
 กตฺวา ปิตฺติโสมนสฺสชาโต ติกฺขตฺตํ สีหนาทํ นทิตฺวา สตฺถาหํ
 พุทฺธารมฺมณปีตี อวิขหิตฺวา ปิตฺติสฺสเนว โคจฺราย อปกฺกมิตฺวา
 ชีวิตฺปริจฺจาคํ กตฺวา ปยฺรูปาสมาโน อฏฺฐาสิ ฯ สตฺถา
 สตฺถาหจฺเจน นโรธา วุฏฺฐิจิตฺโต สีหํ โอลเกตฺวา ภิกฺขุสงฺฆเมปี
 จิตฺตํ ปสาเทตฺวา สงฺฆํ วนฺทิสฺสตีติ ภิกฺขุสงฺฆโฆ อากจฺจตฺติ
 จินฺเตสิ ฯ ภิกฺขุ ตาวเทว อากมฺิสฺส ฯ สีโห สงฺฆเม จิตฺตํ
 ปสาเทสิ ฯ สตฺถา ตสฺส มนํ โอลเกตฺวา อนาคเต พุทฺโธ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 68

ภวิสฺสตีติ พุยาภาสิ ฯ ปทุมสฺส ปน ภควโต จมฺปกนฺนาม
นกริ อโหสิ ปทุมโม(๑) นาม ราชาปีตา มาตา อสฺมา
นาม เทวี มาตา สาลโถ จ อุปฺสาลโถ จ เทว อคฺคสาวกา วรุโณ นาม
อุปฺภูจฺจาโก รามา จ สุรามา จ เทว อคฺคสาวิกา โสณฺรฺกฺโข
นาม โปธิ อฏฺฐปณฺณาสหตฺถุเพธิ สิริริ อโหสิ อายุ
วสฺสตตสฺสสนฺติ ฯ

อนมทสฺสตีสฺส อปเรน สมฺพุทฺโธ ทิปฺพุตฺตโม
ปทุมโม นาม นามเนน อสโม อปฺปฏิปฺกฺคโลติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค นารโท นาม สตฺถา อุทฺปาติ ฯ

ตสฺสาปี ตโย สวากสนฺนิปาตา อหฺลฺสุ ฯ ปจฺมสนฺนิปาเต โภกฺกิสฺตสฺส-
ภิกฺขุ อหฺลฺสุ พุติเย นวฺติ โภกฺกิสฺสสนฺนิ ตติเย อสีติ โภกฺกิ-
สฺสสนฺนิ ฯ ตทา โปธิสฺสโต อสิปฺพุพฺพชฺช ปฺพุพฺพชิตฺวา
ปณฺจสฺส อภินฺณาสฺส อฏฺฐสฺส จ สฺมาปตฺตีสฺส จินฺณวสี หุตฺวา พุทฺธปฺปมฺขสฺส
ภิกฺขุสฺสํสฺส มหาทานํ ทตฺวา โลหิตจฺนฺทเนน ปุชฺช อภาสิ ฯ
โสปี ตํ อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พุยาภาสิ ฯ ตสฺส
ภควโต ฌณฺวตี นาม นกริ อโหสิ สุเทโว นาม ขตฺติโย
ปีตา อนอมา นาม มาตา ภทฺทปาโล(๒) จ ชิตฺมิตฺโต
จ เทว อคฺคสาวกา วาเสฏฺโฐ นาม อุปฺภูจฺจาโก อุตฺตรา จ ผคฺคฺคฺฉิ
จ เทว อคฺคสาวิกา มหาโสณฺรฺกฺโข นาม โปธิ สิริริ อฏฺฐาสีติ-
๑. ม. อสโม ฯ ๒. ม. ภทฺทสาโล ฯ

*เล่มที่ 28 ทุเรณิทานํ หน้า 69

หตฺถุเพริ อโหสิ นวุตฺวสฺสสหฺสฺสานิ อายุติ ฯ

ปทุมสฺส อปเรน สมฺพุทฺโธ ทิปฺพุตฺตโม

นารโท นาม นามเนน อสโม อปฺปฏิปุคฺคโลติ ฯ

นารทพุทฺธสฺส อปรภาเค เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกฺกมิตฺวา

อิโต สตฺสสฺสทฺทปฺมตฺถเก เอกสฺมี กปฺเป เอโกว ปทุมตฺตรพุทฺโธ

นาม อุทฺปาติ ฯ ตสฺสาปี ตโย สวากสนฺนิปาตา อเหตุํ ฯ ปจฺเม

โกฏิสตฺสสฺสทฺทิกฺขุ อเหตุํ ทฺติเย เวการปฺพุทฺเต นวุติโกฏิ-

สหฺสฺสานิ ตฺติเย อสฺตีโกฏิสหฺสฺสานิ ฯ ตทา โพธิสฺตฺโต

ชฺฉิลो นาม มหารุจิโย หุตฺวา พุทฺธปฺปมฺขสฺส กิกฺขุสฺมฺส

สจิวริ ทานํ อทาสิ ฯ โสปี นํ อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสสฺตี

พฺยาทาสิ ฯ ปทุมตฺตรสฺส ปน ภควโต กาลे ติตฺติยา นาม นาเหตุํ

สพฺเพ เทวมนุสฺสา พุทฺธเมว สฺรณํ อคมฺสฺ ฯ ตสฺส นคริ

หํสวตี นาม อโหสิ ปีตา อานนฺโท นาม ขตฺติโย มาตา

สุชาตา นาม เทวี เทวโล จ สุชาโต จ เทว อคฺคสวาทา สุมโน

นามฺปฺภูจฺาโก อมิตา จ อสฺมา จ เทว อคฺคสวาทิกา สลพฺรฺกฺโข(๑)

ลโพธิ สฺริริ อฏฺฐปณฺณาสหตฺถุเพริ(๒) อโหสิ สฺริรปฺปภา สมฺนตฺโต

ทฺวาทส โยชนานิ คณฺหิ วสฺสสตฺสสฺส อายุติ ฯ

นารทสฺส อปเรน สมฺพุทฺโธ ทิปฺพุตฺตโม

ปทุมตฺตรโร นาม ชินอ อุกฺโขโก สวาทฺรูปโมติ ฯ

๑. ม. สลลรฺกฺโข ฯ ๒. ม. อฏฺฐปณฺณาสหตฺถุเพริ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 70

ตสฺส อปรภาเค ตีส(๑) กปฺปสทสฺसानิ อติกกมิตฺวา
สุเมโฆ จ สุชาโต จาติ เอกสุมี กปฺเป เทว พุทฺธา
นิพฺพตฺตีสุฯ สุเมธสฺสาปี ตโย สวากสนฺนิปาตา ปจฺมสนฺนิปาเต
สุทฺตสนนฺนเร โกภูิสตฺธิณาสวา อเหตุํ ทฺติเย ปน นวุติโกฏฺเฑโย
ตฺติเย อสฺติโกฏฺเฑโยฯ ตทา โพธิสฺตฺโต อุตฺตโร นาม มาณโว
หุตฺวา นิทฺทิตฺวา จปิตฺเตว อสฺติโกฏฺเฑนํ วิสฺสชฺเชตฺวา
พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสํฆสฺส มหาทานํ ทตฺวา ฌมฺมํ สุตฺวา
สรณฺสฺส ปตฺติจาย นิภฺขมิตฺวา ปพฺพชฺชฺฯ โสปี นํ อนาคเต
พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พฺยาภาสิฯ สุเมธสฺส ภควโต สุทฺตสนนฺนาม
นคฺริ อโหสิ สฺวตฺโต นาม ราชา ปิตา มาตาปี สฺวตฺตา
นาม สฺมโน(๒) จ สพฺพกาโม จ เทว อคฺคสาวกา สากโร
นามุปฺภฺจาโก รามา จ สุรามา จ เทว อคฺคสาวิกา
มหานิมฺพฺรฺกฺโข(๓) โพธิ สรีริ อญฺจาสีตฺติหตฺถุพฺเพชฺชํ อโหสิ อายุ
นวุติ วสฺสสทสฺसानีติฯ

ปทุมุตฺตรสฺส อปรน สุเมโฆ นาม นายโก

ทฺราสโท อคฺคเตโช สพฺพโลกุตฺตโม มุนีติฯ

ตสฺส อปรภาเค สุชาโต นาม สตฺถา อุทฺปาทีฯ ตสฺสาปี
ตโย สวากสนฺนิปาต อเหตุํฯ ปจฺมสนฺนิปาเต สญฺจิกฺขุสฺตสทสฺसानิ(๔)

๑. สี่. ตีส กปฺปสทสฺसानิฯ ม. สตฺตติกกปฺปสทสฺसानิฯ

๒. ม. สรโณฯ ๓. ม. มหานิมฺพฺรฺกฺโขฯ ๔. ม. สญฺจิกฺขุสฺตสทสฺसानิฯ

*เล่มที่ 28 ทุเรณินัน หน้า 71

อहेลฺลํ ทุตฺติเย ปณฺณาสํ ตตฺติเย จตฺตทาฬีสํ ๑ ตทา โปธิสตฺตโต
จกฺกวตฺติราชา หุตฺตวา พุทฺโธ อุปฺปนฺโนติ สุตฺตวา อุปฺสงฺกมิตฺตวา
ธมฺมํ สุตฺตวา พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสํฆสฺส สทฺธี สตฺตหิ รตฺเนหิ
จตฺตมทาฬีปฺรชฺชํ ทตฺตวา สตฺตถฺ สนฺตฺติเก ปฺพพฺพิ ๑ สกฺลรฏฺฐวาสิโน
รฏฺฐปฺปาทํ คเหตฺตวา อารามิกกิจฺจํ สาเชนฺตวา พุทฺธปฺปมฺขสฺส
ภิกฺขุสํฆสฺส นิจฺจํ มหาทานํ อทฺตฺส ๑ โสปี นํ สตฺตถา
อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พุยาภาสิ ๑ ตสฺส ภควโต
นคฺริ สฺมมฺงคฺตํ นาม อโหสิ อุกฺคโต นาม ราชา ปิตา
ปภาวตี นาม มาตา สฺทสฺสโน จ สฺทเทโว จ เทว อุกฺคสาวกา
นารโท นามปฺภุจฺจาโก นาคา จ นาคสมาลา จ เทว
อุกฺคสาวิกา มหาเวพฺพุรฺกฺโข โโพธิ ๑ โส กิร มนฺทจฺฉิทฺโท
ฆนฺกขนฺโธ อุปฺริ นิกฺคตาหิ มหาสาขาหิ โมรปฺปิณฺณกลาโป
วีย วิโรจิตฺถ ๑ ตสฺส ภควโต สรีริ ปณฺณาสหตฺถพฺเพธึ
อโหสิ อายุ นวฺติ วสฺสสทฺสทานีติ ๑

ตตฺตเถว มณฺฑกปฺปมฺหิ สฺฐาโต นาม นายโก

สีหหนุสภกขนฺโธ อุปฺปเมยฺโย ทฺุราสโทติ ๑

ตสฺส อปฺรภาเค อิตฺโต อฏฺฐารสภปฺปสตฺตมตฺถเก(๑) เอกสฺมี กปฺเป

ปฺยทสฺสี อตฺถทสฺสี ธมฺมทสฺสีติ ตโย พุทฺธา นิพฺพตฺตีสุ ๑

ปฺยทสฺสีสุสาปี ตโย สาทกสนฺนินฺปาตา อहेลฺลํ ๑ ปจฺเม โภฏิสตฺตสทฺสภิกฺขุ

๑. ม. อฏฺฐารสภปฺปสตฺตมตฺถเก ๑

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 72

อहेสิ ทุติเย นวุติโกฏิโย ตติเย อสีติโกฏิโย ฯ ตทา โพธิสตุโต
กสฺสโป นาม มาณโว ตินฺณํ เวทานํ ปารจฺกโต หุตฺวา
สตุถุ ฌมฺมเทสนํ สุตฺวา โกฏิสตฺตสทฺสฺสนปริจฺจาเคน สงฺฆารามํ
การตฺวา สรณฺสุ จ สีเลสุ จ ปตฺติจฺจาสี ฯ อถ นํ สตุถา
อฏฺฐารสกปฺปสฺตจฺเจเนน พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ พุยาภาสี ฯ ตสฺส
ภควโต อโนมนฺนาม(๑) นครํ อโหสิ ปิตา สุตินฺโน นาม
ราชามาตาจฺนฺทา นาม เทวี ปาลีโต จ สพฺพทสฺสี จ
เทว อคฺคสาวกา โสภิตโต นามปฏฺจาโก สุชาตา จ ฌมฺมทินฺนา
จ เทว อคฺคสาวิกา กกุชรฺกฺโข(๒) โพธิ สรริ อสีติหตฺถพฺเพธ อโหสิ
นวุติ วสฺสสทฺสฺสนาํ आयุติ ฯ

สุชาตสฺส อปเรน สยมภฺย โลกนายโก

ทฺวาราสโท อสมสโม ปิยทสฺสี มหายโสติ ฯ

ตสฺส อปรภาเค อตฺถทสฺสี นาม สตุถา อุตฺปาที ฯ

ตสฺสาปี ตโย สวากสนฺนิปาตา อहेสิ ฯ ปจฺเม อฏฺฐนวุติ-
ภิกฺขุสตฺตสทฺสฺสนาํ อहेสิ ทุติเย อฏฺฐาสีตฺตสทฺสฺสนาํ(๓) ตถา
ตติเย ฯ ตทา โพธิสตุโต สฺสีโม นาม มหิตฺฐิกตาปโส หุตฺวา
เทวโลกโต มนฺทารวปฺปพฺจจฺจตฺตํ อahrtฺวา สตุถารํ ปุเชสิ ฯ
โสปี นํ อนาคเต พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ พุยาภาสี ฯ ตสฺส
ภควโต โสภิตํ นาม นครํ อโหสิ สาคโร นาม ราชา
ปิตา สุตฺสสนา นาม มาตา สนฺโต จ อฺปสนฺโต จ

๑. ม. อโนมํ นาม ฯ ๒. ม. กกุชรฺกฺโข ฯ

๓. ม. อฏฺฐาสีตฺตสทฺสฺสนาํ ฯ

*เล่มที่ 28 ทูเรนิทาน์ หน้า 73

อคุคสาวกา อภโย นามุปฏุจาโก ฐมมา จ สุฐมมา
จ อคุคสาวิกา จมปกรุกโข โพธิ สรริ อสีติหตุฎุเพธ(๑)
อโหสิ สรริปฎา สมนุตโต สพุพกาลั โยชนมตุดั ผริตวา
อฏุจาสิ आयु वसुसत्तसहसनुति ฯ
ตตุเถว มณฺฑกปฺปมฺหิ อตฺตทสฺสี นราสโก
มหาตมฺ นิหนุตวาน(๒) ปตฺโต สมโพธิมุตตมनुติ ฯ
ตสฺส อปรภาเค ฐมมทสฺสี นาม สตุธา อุทปาที ฯ
ตสฺสาปี ตโย สาวกสนฺนิปาตา อเหตฺุ ฯ ปจเม โกฏิสตภิกขุ อเหตฺุ
ทุดิเย สตตติโกฏियो ตติเย อสีติโกฏियो ฯ ตทา โพธิสตุโต
สกุโก เทวราชา หุตวา ทิพฺพคนฺธปฺปฺเพหิ จ ทิพฺพคฺริเยหิ
จ ปุชฺช อกาสิ ฯ โสปี นํ อนาเคเต พุทฺโธ ภวิสฺสสีติ
พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต สรณฺนนาม นครํ อโหสิ ปิตา
สรโณ นาม ราชา มาตา สุนนฺทา นาม ปทุโม จ ผุสฺสเทโว จ
เทว อคุคสาวกา สุนตฺโต นามุปฏุจาโก เขมา
จ สพุพนามา จ เทว อคุคสาวิกา ติมฺพชาลรुकโข โพธิ ฯ
พิมฺพิชาโลคิปี วุจฺจติ สรริ ปนสฺส อสีติหตุฎุเพธ อโหสิ
วสुसत्तसहसु आयुति ฯ
ตตุเถว มณฺฑกปฺปมฺหิ ฐมมทสฺสี มหายโส
ตมฺนุชการํ วิธมิตฺวา อติโรจติ สเทวเกติ ฯ
ตสฺส อปรภาเค อิตฺ จตฺนวุตฺติกปฺปมตฺถเก เอกสุมฺมิ กปฺเป
๑. ม. อสีติ... ฯ ๒. ม. นิหนุตวาน ฯ

เอโกว สิทฺตฺโต นาม พุทฺโธ อุทฺปาติ ฯ ตสฺสาปี ตโย
สาวกสนฺนิปาตา อหฺลฺ ๑ ปจฺมสนฺนิปาเต โภกฺกิสฺตสฺสทฺสภิกฺขุ อหฺลฺ
ทฺติเย นวฺติโกภฺปิเย ตฺติเย อสฺติโกภฺปิเย ฯ ตทา โพธิสฺตฺโต
อุคฺคเตโช อภิญญาพลสมฺปนฺโน มจฺจโล นาม ตาปโส หุตฺวา
มหาชฺมพฺพลํ อหริตฺวา ตถาคตฺสฺส อทาสี ฯ สฺตฺถาปี ตํ
ผลํ ปรีภุชฺชิตฺวา จตฺตฺนวฺตฺติกปฺปมตฺถเก ตํ พุทฺโธ ภวิสฺสสฺติ
โพธิสฺตฺตํ พฺยาทาสี ฯ ตสฺส ภควโต นคฺริ เวการนฺนาม
อโหสิ ปิตา ชยเสโน นาม ราชา มาตา สฺมุสฺสา นาม
สมฺพโล จ สฺมุตฺโต จ เทว อุคฺคสาวกา เรวโต อุปฺนฺจจาโก
สีวลา จ สฺรามา จ เทว อุคฺคสาวิกา กณฺณการุโข โพธิ
สฺริริ สฺมฺมจฺหตฺถพฺเพ อโหสิ วสฺสทฺสทฺสสฺสํ อายุติ ฯ
ชฺมมทฺสฺสิสฺส อปเรน สิทฺตฺโต โลกนายนโก
นิหนฺตฺวาน ตมํ สพฺพิ สฺริโย อพฺภุคฺคโต ยถาติ ฯ
ตสฺส อปรภาเค อโธ ทฺวานวฺตฺติกปฺปมตฺถเก ติสฺโส
ปฺสุสฺสตี (๑) เอกสฺมี กปฺเป เทว พุทฺธา นิพฺพตฺตีสุ ฯ ติสฺสทฺส
ภควโต ตโย สาวกสนฺนิปาตา อหฺลฺ ๑ ปจฺมสนฺนิปาเต ภิกฺขุณฺ
โภกฺกิสฺตํ อโหสิ ทฺติเย นวฺติโกภฺปิเย ตฺติเย อสฺติโกภฺปิเย ฯ
ตทา โพธิสฺตฺโต มหาโกโล มหายโส สฺฐาโต นาม ขตฺติโย
หุตฺวา อสิปฺพพฺชฺชํ ปพฺพชฺชิตฺวา มหิทฺธิกาว่า ปตฺวา พุทฺโธ
๑. ม. สฺสุสฺโส ฯ

*เล่มที่ 28 ทุเรณิทานี หน้า 75

อุปปนโนติ สุตวา ทิพพมนุทรรวปทุมปาริฉุตตกปุปฺพานิ
อาทาย จตุปฺปริมชฺเฒ คจฺจนฺตํ ตถาคตํ ปุเชติ อากาเส
ปุปฺผวิตานํ อกาสิ ฯ โสปี นํ สตุถา อโโต ทฺวานวุติกปฺเป
พฺพุโร ภวิสฺสตีติ พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต เขมฺนฺนาม
นกรํ อโหสิ ปิตา ชนสนฺโร นาม ขตุติโย มาตา ปทุมมา
นาม พฺรหฺมเทโว จ อุทโย จ เทว อคฺคสาวกา สมฺจฺโค นาม
อุปฺปฺจฺจาโก ผุสฺสา จ สฺวตฺตาจ เทว อคฺคสาวิกา อสนฺรฺกฺโข
โพธิ สรีริ สฺกฺขิจฺหตฺถพฺเพธ อโหสิ วสฺสตฺสทฺสฺสํ อายฺยติ ฯ
สิทฺทตฺตสฺส อปเรน อสโม อปฺปฏิปฺกฺคโล
อนนตฺตีโล อมิตยโส ติสฺโส โลกคฺคณายโกติ ฯ
ตสฺส อปรภาเค ปฺสุโส นาม สตุถา อุทปาติ ฯ ตสฺสาปี
ตโย สวากสนฺนิปาตา ปฺจฺมสนฺนิปาเต สฺกฺขิจิ ภิกฺขุสฺตสฺสทฺสฺสานิ
อเหตุํ ทฺติเย ปณฺณาส ตฺติเย ทฺวตฺตีสฺสทฺสฺสทฺสฺสานิ(๑) ฯ ตทา
โพธิสตุโต วิชิตาวิ นาม ขตุติโย หุตฺวา มหารชฺชํ ปหาย
สตุถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา ตีณิ ปิฏฺฏกานิ อคฺคเหตุวา มหาชนสฺส
ชฺมมกถํ กเถสิ สีสฺปารมี จ ปฺเรสิ ฯ โสปี นํ พฺพุโร ภวิสฺสตีติ
ตเถว พฺยากาสิ ฯ ตสฺส ภควโต กาสิ นาม นกรํ อโหสิ ชยเสโน
นาม ราชา ปิตา สิริมา นาม มาตา สฺรฺกฺขิโต จ
ชฺมมเสโน จ เทว อคฺคสาวกา สภฺโย นามุปฺปฺจฺจาโก จาลา
๑. ม. ทฺวตฺตีสฺส ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 76

จ อุปจาตา จ เทว อคฺคสาวิกา อามลกรุกฺโข โโพธิ สริริ
อฏฺฐปณฺณาสหตฺถุเพรฺหิ อโหสิ นวฺติวสฺสสหฺสฺทานิ อายุติ ฯ
ตตฺถเว มณฺฑกปฺปมฺหิ อหุ สตฺถา อนฺนตฺตโร
อนฺูปโม อสมสโม ปุสฺโส โลกคฺคณายโกติ ฯ
ตสฺส อปรภาเค อโธ เอกนวฺตีกปฺเป วิปสฺสี นาม ภควา
อุทปาที ฯ ตสฺสาปี ตโย สวากสนฺนิปาตา อเหตุํ ฯ ปจฺมสนฺนิปาเต
อฏฺฐสฏฺฐิ ภิกฺขุสตสหฺสฺทานิ อเหตุํ ฯ พุติเย เอกสตสหฺสฺตํ
ตติเย อสฺตีติสหฺสฺทานิ ฯ ตทา โพธิสฺตฺโต มหิพุทฺธิโก มหानุภาโว
อตุโล นาม นาคราชา หุตฺวา สตฺตฺรตนฺขจิตฺโต สวณฺณมยฺมहापी
ภควโธ อทาสี ฯ โสปี นํ อโธ เอกนวฺตีกปฺเป พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ
พฺยาภาสิ ฯ ตสฺส ภควโธ พนฺธุมา นาม นครี อโหสิ
พนฺธุมา นาม ราชา ปิตา พนฺธุมา นาม มาตา ขณฺโธ
จ ติสฺโส จ เทว อคฺคสาวิกา อโสโก นามปฏฺฐจาโก จนฺทา
จ จนฺทमितฺตา จ เทว อคฺคสาวิกา ปาตลिरุกฺโข โโพธิ สริริ
อสฺตีติหตฺถุเพรฺหิ อโหสิ สริริปฺปภา สทา สตฺตฺต โยชนานิ ผริตฺวา
อฏฺฐจาสิ อสฺตีติ วสฺสสหฺสฺทานิ อายุติ ฯ
ปุสฺสสฺส อปรเรน สมฺพุทฺโธ ทิปฺพุตฺตโม
วิปสฺสี นาม นามเนน โลกอุปฺปชฺชิจฺจุมาติ ฯ
ตสฺส อปรภาเค อโธ เอกคฺตีสกปฺเป สิขี จ เวสฺสฏ
จาติ เทว พุทฺธา อเหตุํ ฯ สิขิสฺสาปี ภควโธ ตโย สวากสนฺนิปาตา

*เล่มที่ 28 ทุเรณินัน หน้า 77

อहेสิ ๑ ปจมนนนิปาเต ภิกขุสทสหัสสิ อโหสิ ทุติเย อสีติ-
สทสทานิ ตติเย สตตติสทสทานิ ๑ ตทา โพธิสตุโต อรินทโม นาม
ราชา หุตวา พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกขุสํมสฺส สจิวริ มหาทานิ
ปวตเตตฺวา สตฺตรตฺนปฏิมณฺฑิตํ หตฺถิรตฺนํ ทตฺวา หตฺถิปฺปมาณํ
กตฺวา กปฺปิยภณฺฑํ อทาสิ ๑ โสปี นํ อิตฺโต เอกตฺตีสกปฺเป
พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พุยาทาสิ ๑ ตสฺส ภควโต อรุณวตี
นาม นครํ อโหสิ อรุโณ นาม ขตฺติโย ปิตา ปภาวตี
นาม มาตา อภิกฺขุ จ สมภโว จ เทว อกฺคสาวกา เขมฺงโร
นาม อุปฺภูจฺจาโก เขมา(๑) จ ปทุมมา จ อกฺคสาวิกา
ปฺนฺนทริกรุกฺโข โพธิ สิริ สตตฺติหตฺถุพฺเพธ อโหสิ สิริปฺปภา
โยชนตฺตยํ ฝริตฺวา อฏฺฐาสิ สตตฺติ วสฺสทสทานิ आयुติ ๑
วิปฺสสิสฺส อปเรน สมพุทฺโธ ทิปฺพุตฺตโม
สิชิวุโย นาม ชิโน อสโม อปฺปฏฺฐิปกฺคโลติ ๑
ตสฺส อปรภาเค เวสฺสภู นาม สตฺถา อุตฺปาติ ๑
ตสฺสาปี ตโย สาวกสนฺนิปาตา อहेสิ ๑ ปจมนนนิปาเต อสีติ-
ภิกขุสทสทานิ(๒) อहेสิ ทุติเย สตตฺติ ตติเย สฏฺฐิ ๑ ตทา
โพธิสตุโต สทฺสโน นาม ราชา หุตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส
ภิกขุสํมสฺส สจิวริ มหาทานิ ทตฺวา ตสฺส สนฺตฺเถ ปพฺพชิตฺวา
อจารคฺณสมฺปนฺโน พุทฺธรรตเน จิตฺตีการปีติพฺหุโล อโหสิ ๑
๑. ม. สขิลลา ๑ ๒. ม. อสีติภิกขุสทสทานิ ๑

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 78

โสปี นั ภควา อิตโต เอกคตีสกปเป พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ
พฺยาภาสิ ฯ ตสฺส ปน ภควโต อโนมนฺนาม นครี อโหสิ
สุปฺปตีโต นาม ราชา ปิตา ยสวตี นาม มาตา โสโณ
จ อุตฺตโร จ เทว อคฺคสาวกา อุปฺสนฺโต นามฺปฏฺจาโก
ทามา จ สุมาลา(๑) จ เทว อคฺคสาวิกา สาลรฺกฺโข โโพธิ สรีริ
สฺกฺขิจิตฺตพฺเพธ อโหสิ สฺกฺขิจิ วสฺสสทฺสฺทานิ आयูติ ฯ
 ตตฺถเว มณฺฑกปฺปมฺหิ อสโม อปฺปฏฺิปกฺคโล
 เวสฺสฏฺ นาม นามน โลเก อุปฺปชฺชิ โส ชินฺติ ฯ
 ตสฺส อปรภาเค อิมสฺมี กปฺเป จตฺตาริ พุทฺธา
นิพฺพตฺตีสุ กกุสนฺโธ โจนาคมนโน กสฺสโป อมฺหากิ ภควาติ ฯ
กกุสนฺธสฺส ภควโต เอโกว สาวกสนฺนิปาโต ตตฺถ จตฺตาริ ส-
ภิกฺขุสทฺสฺทานิ อเหตุ ฯ ตทา โโพธิสฺสโต เขโม นาม ราชา
หุตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสํมสฺส สปตฺตจิวริ มหาทานญฺเจว
อญฺชนาทีนิ เกสฺซฺชานิ จ ทตฺวา สตฺถุ ฐมฺมเทสนํ สุตฺวา
ปพฺพชฺชิ ฯ โสปี นั สตฺถา พฺยาภาสิ ฯ กกุสนฺธสฺส ปน
ภควโต เขมํ นาม นครี อโหสิ อคฺคิตฺตโต นาม พฺราหฺมโณ
ปิตา วิสาขา นาม พฺราหฺมณิ มาตา วิฐุโร จ สญฺชีโว
จ อคฺคสาวกา พุทฺธิโธ นามฺปฏฺจาโก สาขา จ
สาร์มฺภา(๒) จ อคฺคสาวิกา มหาสิริสฺรฺกฺโข โโพธิ สรีริ
๑. ม. ทามา จ สุมาลา จ ฯ ๒. ม. สามา จ จมฺปกา จ ฯ

*เล่มที่ 28 ทุเรณิทานี หน้า 79

จตฺตาฬีสหตฺตฺตฺเพรฺ อโหสิ จตฺตาฬีส วสฺสสหฺสฺสานิ อายฺยติ ฯ
 เวสฺสทฺตฺส อปรเณ สมฺพทฺโธ ทิปฺทตฺตโม
 กกุสนฺโธ นาม นามเณ อปฺปเมยฺโย ทฺราสโทติ ฯ
 ตสฺส อปรภาเค โจนาคมนฺ นาม สตฺธา อุทฺปาติ ฯ
 ตสฺสาปี เอโก สวากฺสนฺนิปาโต ฯ ตตฺถ ตีส ภิกฺขุสหฺสฺสานิ
 อเหตฺุ ฯ ตทา โพธิสฺสโต ปพฺพโต นาม ราชา หุตฺวา
 อมจฺจณฺปริวฺโต สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา ฆมฺมเทสนํ สฺตฺวา
 พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิมนฺเตตฺวา มหาทานํ ปวตฺเตตฺวา
 ปตฺตณฺณจินฺปฏฺฐโกเสยฺยกมฺพลทฺถุณานิ เจว สฺวณฺณปาทฺถจ(๑)
 ทตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชฺิ ฯ โสปี นํ พฺยาภาสิ ฯ ตสฺส
 ภควโต โสภวตี นาม นครี อโหสิ ยณฺณทตฺโต นาม
 พฺราหฺมณฺเณ ปิตา อุตฺตรา นาม พฺราหฺมณฺณี มาตา ภิยฺโยโส(๒)
 จ อุตฺตโร จ เทว อกฺคสาวกา โสตฺถิโช นามปฺฐจาโก
 สมฺพทฺทา จ อุตฺตรา จ เทว อกฺคสาวิกา อุทฺมฺพรรุโก โโพธิ
 สริริ ตีสหตฺตฺตฺเพรฺ(๓) อโหสิ ตีส วสฺสสหฺสฺสานิ อายฺยติ ฯ
 กกุสนฺทฺส อปรเณ สมฺพทฺโธ ทิปฺทตฺตโม
 โจนาคมนฺ นาม ชินฺ โลกเชฏฺโจ นฺราสโภติ ฯ
 ตสฺส อปรภาเค กสฺสโป นาม สตฺธา อุทฺปาติ ฯ
 ตสฺสาปี เอโกว สวากฺสนฺนิปาโต ฯ ตตฺถ วิสฺติภิกฺขุสหฺสฺสานิ
 # ๑. ม. สฺวณฺณปาทฺถจ ฯ ๒. ม.ภิยฺโยโส ฯ
 # ๓. ม. ตีสหตฺตฺตฺเพรฺ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 80

อเหตุ ๗ ตทา โพธิสตุโต โชติปาโล นาม มาณโว หุตวา
ติณณ เวทานัน ปารคู ภูมียิ จ อนตติเกเข จ ปากโก
ฃฎีกการสตุส กุมภการสตุส มิตุโต อโหสิ ๗ โส เตน สทุธิ
สตุถาริ อุปสงกมิตุวา ฃมมกถิ สตุวา ปพพิชิตวา อารทุธิวิโร
ตีณิ ปิฎกานิ อุกคเหตุวา (๑)วตุตปฎิวตุตสมปตุติยา พุทุสตุสสาสนัน
โสเกสิ ๗ โสปี นัน สตุถา พุยากาลิ ๗ ตสตุส ภควโต ชาตนคริ
พาราณสี นาม อโหสิ พุรหุมทตุโต นาม พุราหุมโณ
ปีตา ฃนวัตติ นาม พุราหุมณิ มาตา ติสุโส จ ภารทวาโช
จ เทว อุกคสาวกา สพพมิตุโต นามุปฎุจาโก อนุพา จ
อรุเวพา จ เทว อุกคสาวิกา นิโครฐรุกโข โพธิ สิริริ วิสติ-
หตุถุเพธิ อโหสิ วิสติ วสุสสหตุสทานิ आयुติ ๗

โกนาคนนสตุส อปเรน สมพทุธิ ทิปทุตุตโม

กสตุสโป นาม นามน (๒) ฃมมราชา ปกุงโรติ ๗

ยสุมิ ปน กปเป ทิปุงกรทสพโล อุทปาติ ตสุมิ กปเป

อณเเวปี ตโย พุทุธา อเหตุ ๗ เตสิ สนตุติกา โพธิสตุตสตุส

พุยากรณัน นตุติ ตสุมา เต อิช น ทสตุติตา ๗ อฎุจกถายิ

ปน ตมหา กปปา ปฎุจาย สพเพปี พุทุเช ทสเสตุอิทำ วตุตติ

ตณหุงโร เมรุงโร อโถปี สรณุงโร

ทิปุงโร จ สมพทุธิ โกณทุณโย ทิปทุตุตโม

๑. ม. วตุตวาตุตสมปตุติยา พุทุสตุส สาสนัน โสเกสิ ๗

๒. ม. โคตุเตน ๗

*เล่มที่ 28 พุเรนิทาน์ หน้า 81

มจฺกโต จ สฺมโน จ	เรวโต โสภิตो มฺนิ
อนมทสฺสี ปทุโม	นารโท ปทุมุตฺตโร
สุเมโห จ สุชาโต จ	ปิยทสฺสี มหายโส
อตฺตทสฺสี ฐมฺมทสฺสี	สิทฺตฺตโถ โลกนายโก
ติสฺโส ปุสฺโส(๑) จ สมฺพุทฺโธ	วิปสฺสี สีขิ เวสฺสภู
กกุสนฺโห โกนาคมโน	กสฺสโป จาปี นายโก
เอเต อเหตุํ สมฺพุทฺธา	ชฺตฺรารา(๒) สฺมาหิตา ฯ
สตรึสึว อฺปฺปนฺนา	มหาทมวิโนทนา
ชฺลิตฺวา อคฺคิชนฺธา	นิพฺพุตา เต สฺสาวกาติ ฯ

ตตฺถ อมฺหากํ โปธิสฺตฺโต ที่ปงฺกราทีนํ จตุวิสฺตฺติยา
 พุทฺธานํ สฺนฺติเก อธิการํ กโรนฺโต กปฺปสฺตสฺสทฺสฺสาธิกานิ
 จตฺตารี อสงฺเขยฺยานิ อากโต ฯ กสฺสปฺสฺส ปน ภควโต
 โอรภาเค จเปตฺวา อิมํ สฺมมาสมฺพุทฺธํ อญฺโฆ พุทฺโธ นาม
 นตฺถิ ฯ อิติ ที่ปงฺกราทีนํ จตุวิสฺตฺติยา พุทฺธานํ สฺนฺติเก
 ลทฺทพฺยากรโณ ปน โปธิสฺตฺโต เยนน

มนุสฺสตฺตํ ลิงฺกสมฺปตฺติ	เหตุ สฺตถารทสฺสนํ
ปพฺพชฺชา คุณสมฺปตฺติ	อธิกาโร จ ฉนฺทตา
อฏฺฐธมฺมสโมธานา	อภินิหารो สมิชฺฌตฺติ

อิม อฏฺฐ ธมฺเม สโมธานเตว ที่ปงฺกรปาทมฺเถ กตฺถาภินิหารเณ
 # ๑. ม. พุสฺโส ฯ ๒. ม. วิตฺรารา ฯ ๓. สี. ย. เยน ปน เตน ฯ
 # ม. โปธิสฺตฺโต เยนน ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 82

หนุท พุทธกรธ ฐมเม วิจิณามิ อิตโต จิตโตติ อุตสาห์ กตุวา
วิจิณนุโต ตทาทกขี ปจมี ทานปารมินุติ ทานปารมิตาทโย
พุทธุการกา ฐมมา ทิฏฐา เต ปุเรนนุโตเยว ยาว เวสสนุตรตต-
ภาวา อากมิ ฯ อากจณนุโต จ เย เต กตาทินิหารานัน
โพธิสตุตทานัน อานิสสา สัวณณิตา

เอวั สพุพุกสมปนุณา โพธิยา นียตา นรา
สัสาร(๑)ทิมมทุชานัน กปโปโกฏิสเตหิปี ฯ
อวิจิมหิ นุปปชชนุติ ตถา โลกนตเรสุ จ
นิชฌามตณหา ชุปปีปาสา น โหนุติ กาลกณชิกา ฯ
น โหนุติ ชุททกา ปาณา อุปปชชนุตาปี ทุกคตี
ชายมานา มนุสเสสุ ชจจณุชานภวนุติเต ฯ
โสตเวกกุลตา นตถิ น ภวนุติ มุคปภิกกา
อิตถิภาวั น กจณนุติ อุกโตพยุชชนปณุทกา ฯ
น ภวนุติ ปริยาปนุณา โพธิยา นียตา นรา
มุคตา อานนุตริเกหิ สพุพคถ สุทฐโคจธา ฯ
มิจจาทิฏฐี น เสวนุติ กम्मกรियทสสนา
วสมานาปี (๒)สตุเตสุ อสณณัน นุปปชชเร ฯ
สุทฐาวาเสสุ เทเวสุ เหตุ นาม น วิชชติ
เนกขมมณินุณา สปปุริสา วิสยตุตา ภวาภเว
จรณุติ โลกตถจริยาโย ปุเรนนุติ สพุพปารมิติ

๑. ม. สัสร... ฯ ๒. ม. สกุเคสุ อสณณัน นุปปชชเร ฯ

*เล่มที่ 28 ทูเรนิทาน์ หน้า 83

เต อนิสเส อธิคนตุวาว อากโต ฯ ปารมิโย

ปุเรตสฺส จสฺส อกิตฺติพฺราหฺมณกาเล สงฺขพฺราหฺมณกาเล
ชนฺชยราชกาเล มหาสุทฺสสนกาเล มหาโควินฺทกาเล นิมิ-
มหาราชกาเล จนฺทกุมารกาเล วิสยฺหเสฏฺฐิกาเล สิวีราชกาเล
เวสฺสนฺตรกาเลติ ทานปารมิตาย ปุริตตฺตภาวานํ ปริมาณฺนาม
นตฺถิ ฯ เอกนฺเตน

ปนฺสฺส สสฺสปณฺฑิตชาตเก

ภิกฺขาย อูปคตํ ทิสฺวา สกตฺตानํ ปริจฺจซี

ทานเนน เม สโม นตฺถิ เอสา เม ทานปารมิตี ฯ (๑)

เอวํ อตฺตปริจฺจาคํ กโรนฺตสฺส ทานปารมิตา ปรมตฺตปารมี(๒)

นาม ชาตา ฯ ตถา สีลวราชกาเล จมฺเปยฺยนาคราชกาเล

ภฺริทตฺตนาคราชกาเล จทฺทนตฺตนาคราชกาเล ชยทฺทิสฺราชปฺตฺต-

กาเล อตีนสฺตฺตุมารกาเลติ สีลปารมิตาย ปุริตตฺตภาวานํ

ปริมาณํ นาม นตฺถิ ฯ เอกนฺเตน ปนฺสฺส สงฺขปาลชาตเก

สุเลหิ วิชฺฌมฺยนฺเตปี โกฏฺฐมฺยนฺเตปี(๓) สตฺติภิ

โกชปฺตฺเตน กุปฺปามิ เอสา เม สีลปารมิตี ฯ (๔)

เอวํ อตฺตปริจฺจาคํ กโรนฺตสฺส สีลปารมิตา ปรมตฺตปารมี นาม

ชาตา ฯ ตถา โสมนสฺสกุมารกาเล หตฺถิपालกุมารกาเล อโยฆร-

ปณฺฑิตกาเลติ มหารชฺชํ ปหาย เนกฺขมฺมปารมิตาย ปุริตตฺตภาวานํ

ปริมาณํ นาม นตฺถิ ฯ เอกนฺเตน ปนฺสฺส จุลลสฺสโตสมชาตเก

๑. บ. จริยา. ๓๓/๑๐/๕๖๗ ฯ ๒. สී. ปรมตฺตปารมิตา ฯ

๓. ม. วิชฺฌมฺยนฺโตปี โกฏฺฐมฺยนฺโตปี ฯ ๔. บ. จริยา. ๓๓/๒๐/๕๗๘ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 84

มหารชฺช หตฺถกคฺคิ เขปปีณฺทว นทฺทยิ
จชโต น โหติ ลคฺคณิ เอสา เม เนกขมฺมปารมีติ
เอวํ นิสฺสงฺกตาย รชฺชํ นทฺทเตตฺวา นิกฺขมฺนตฺสฺส เนกขมฺม
ปารมีตา ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ ตถา วิธฺรปณฺฑิตกาเล
มหาโควินฺทปณฺฑิตกาเล กุฑฺททาลปณฺฑิตกาเล อรกปณฺฑิตกาเล
โพธิปริพฺพชกกาเล มโหสฺสรปณฺฑิตกาเลติ ปญฺญาปารมีตายน
ปุริตตฺตภาวานํ ปริมาณํ นาม นตฺถิ ฯ เอกนฺเตน ปนสฺส
เสนกชาตเก เสนกปณฺฑิตกาเล
 ปญฺญา ย วิจินฺนโตหิ พฺรหฺมณิ โมจยิ ทฺวา
 ปญฺญา เม สโม นตฺถิ เอสา เม ปญฺญาปารมีติ
อนฺโตภสฺสคคฺคิ สปฺปํ ทสฺเสนตฺสฺส ปญฺญาปารมีตา ปรมตฺถปารมี
นาม ชาตา ฯ ตถา วีริยปารมีตาทีนฺมปิ ปุริตตฺตภาวานํ ปริมาณํ
นาม นตฺถิ ฯ เอกนฺเตน ปนสฺส มหาชนกชาตเก
 อตีรทสฺสี ชลมชฺเฌ หตา สพฺเพว มานุสา
 จิตฺตสฺส อญฺญถา นตฺถิ เอสา เม วีริยปารมีติ
เอวํ มหาสมฺมทฺธิ ตฺรนตฺสฺส [๑] ปวตฺตา วีริยปารมีตา
ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ ขนฺติวาทิชาตเก
 อเจตฺนํ โกฏฺเฌนฺเต ติเณหน พฺรสุนา มํ
 กาสิราเช น กุปฺปามิ เอสา เม ขนฺติปารมีติ ฯ
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ปวตฺตาติ ทิสฺสติ ฯ

*เล่มที่ 28 ทูเรนิทาน์ หน้า 85

เอวํ อเจตนาภาเวน วिय มหาทุกขํ อธิวาเสนุตตสฺส ขนฺติปารมิตา

ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ มหาสุตโสมชาตเก

สจฺจวาจํ อนฺรูกฺขนฺโต จชิตฺวา มม ชีวิตํ

โมเจสึ เอกสํตํ ขตฺติเย เอสา เม สจฺจปารมิตี (๑)

เอวํ ชีวิตํ จชิตฺวา สจฺจมนฺรูกฺขนฺตสฺส สจฺจปารมิตา

ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ มุคปกฺกชาตเก

มาตา ปิตา น เม เทสฺสา นปี เทสฺสํ มหายํ

สพฺพณฺตุตํ ปิยํ มยํหํ ตสฺมา วตมธิฏฺฐหิณฺติ (๒) ฯ

เอวํ ชีวิตํปิ จชิตฺวา วตํ อธิฏฺฐหนตฺตสฺส อธิฏฺฐานปารมิตา

ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ สุวณฺณสามชาตเก

น มํ โกจิ อุตฺตตสฺติ นปีหํ ภายามิ กสฺสจิ

เมตฺตทาพเลนฺอุปตฺถทฺโร รามิ ปวเน (๓)สทาติ (๔)

เอวํ ชีวิตํปิ อนโนโลกตฺวา เมตฺตทายนตฺตสฺส เมตฺตทาปารมิตา

ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ โลมหํสชาตเก

สุสานเน เสยฺยํ กปฺเปมิ จวภูจิกํ อฺปฺรชายหํ

คามมณฺฑลา อฺปฺกนฺตฺวาน(๕) รุปี ทสฺเสนฺตฺนิน(๖)ปฺปกนฺติ (๗)

เอวํ คามทารเกสฺสุ นิฏฺฐจฺจนาทิหิ เจว มาลาคนฺธฺรูปหาราติหิ จ

๑. สึ. ปรมตฺถสจฺจปารมิตี ฯ ๒. พุ. จริยา. ๓๓/๒๑/๕๗๑ ฯ

๓. ม.ตทาติ ฯ ๔. พุ. จริยา. ๓๓/๓๓/๕๕๓ ฯ ๕. สึ. ย. โคมณฺฑลา

อฺปฺกนฺตฺวา ฯ ม. คามณฺฑลา อฺปฺกนฺตฺวา ฯ ๖. ม.ทสฺเสนฺตฺนินปฺปกนฺติ ฯ

๗. พุ. จริยา. ๓๓/๓๕/๕๕๔ ฯ

สุขทุกข์ อุปฺปาเทนเตสุปี อุเปกฺขํ อนตฺวตฺตฺนตฺตฺส อุเปกฺขาปารมิตา
ปรมตฺถปารมี นาม ชาตา ฯ อยเมตฺถ สงฺเขโป ฯ วิตุถารโต
ปเนส อตุโถ จริยาปีฎฺกโต คเหตุพุโธ ฯ เอวํ ปารมฺมโย ปุเรตฺวา
เวสฺสนตฺตรตฺตภาเว จโต

อเจตนาํ ปจฺวี อวิญญา ย สฺขํ ทุกฺข์

สาปี ทานวสา(๒) มยฺหํ สตฺตกฺขตฺตุมกมฺปถาติ (๑)

เอวํ มหาปจฺจวิกรมฺพนานิ มหาปฺลฺลณานิ กตฺวา อายุปริโยसानะ
ตโต จโต ตฺสิตทวเน นิพฺพตฺติ ฯ อิติ ทีปงฺกรปาทมูลโต
ปฏฺจาย ยาว อยํ ตฺสิตปฺเร นิพฺพตฺติ ตํ(๑) ทูเรนิทานํ นามาติ
เวทิตพฺพิ ฯ

ทูเรนิทานกถา นิฎฺจิตา ฯ

๑. พุ. จริยา. ๓๓/๘/๕๖๕ ฯ ๒. ม. ทานพลา ฯ

๓. ม. เหตุตํ ฌานํ ฯ

อวิทุเรณิทานํ

ตฺสิตฺปุเร วสนฺเตเยว ปน โปธิสฺตเต พุทฺธโกลาหลนฺนาม
อุทฺปาที ๑ โลกสฺมี หิ ตีณิ โกลาหลานิ อุปฺปชฺชนฺติ
กปฺปโกลาหลํ พุทฺธโกลาหลํ จกฺกวตฺติโกลาหลนฺติ ๑ ตสฺส
วสฺสสฺตสฺส อจฺจเยน กปฺปญฺจานํ ภวิสฺสตีติ โลกพฺยูหา
นาม กามาวจรเทวา มุตฺตสิรา วิกิณฺณเกสา รุทฺมฺชา อสฺสูนิ
หตฺถेหิ ปุณฺณมานา รตฺตวตฺถนินฺวตฺถา อติวีย วิรูปเวสฺชาริโน
หุตฺวา มนุสฺสปเถ วิจฺรนฺตา เอวํ อารโจะนฺติ มาริสฺสา อิตฺโต
วสฺสสฺตสฺส อจฺจเยน กปฺปญฺจานํ ภวิสฺสตีติ อโย โลโกปี
นสฺสิสฺสตีติ มหาสมฺพุทฺโฑปี นสฺสิสฺสตีติ อยญฺจ มหาปจฺวี สินฺนุ
จ ปพฺพตฺราชา อุทฺทฺทฺยหิสฺสนฺติ วินสฺสิสฺสนฺติ ยาว พุรฺหมโลกา
วินาโส ภวิสฺสตีติ เมตฺตํ มาริสฺสา ภาวเถ กรุณฺมํ มุทิตํ
อุเปกฺขํ มาริสฺสา ภาวเถ มาตฺรํ อุปฺปญฺจหถ
กุเลเชฏฺฐาปจายิโน โทธาติ ๑ อิทํ กปฺปโกลาหลนฺนาม ๑
วสฺสสฺสวสฺสสฺส อจฺจเยน ปน สพฺพพฺณฺณพฺพุทฺโธ โลเก อุปฺปชฺชิสฺสตีติ
โลกपालเทวตา อิตฺโต มาริสฺสา วสฺสสฺสวสฺสสฺส อจฺจเยน พุทฺโธ
โลเก อุปฺปชฺชิสฺสตีติ อุคฺโขมเสนฺติโย อาหิณฺนฺนฺติ ๑ อิทํ
พุทฺธโกลาหลนฺนาม ๑ วสฺสสฺสวสฺสสฺส อจฺจเยน จกฺกวตฺติราชา
อุปฺปชฺชิสฺสตีติ เทวตาเยว อิตฺโต มาริสฺสา วสฺสสฺสวสฺสสฺส อจฺจเยน
จกฺกวตฺติราชา โลเก อุปฺปชฺชิสฺสตีติ อุคฺโขมเสนฺติโย อาหิณฺนฺนฺติ ๑

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 88

อิทํ จกฺกวตฺติโกลาหลนฺนาม ฯ อิมานิ ตีณิ โกลาหลานิ
มหนฺตานิ โหนฺติ ฯ

เตสุ พุทฺธโกลาหลสพฺทํ สุตฺวา สกถสสทฺสจกฺกวาพ-
เทวตา เอกโต สนนฺิปตฺติวา อสุโก นาม สตฺโต พุทฺโธ
ภวิสฺสตีติ ฌตฺวา ตํ อุปสงฺกมิตฺวา อายาจนฺติ อายาจมานา
จ ปุพฺพนิมิตฺเตสุ อุปฺปนฺเนสุ อายาจนฺติ ฯ ตทา ปน สพฺพาปี
เทวตา เอเกจกฺกวาเพ จาตุम्मหาราชสกกฺสุยามสนฺตฺสตีต-
นิมฺมานรติปรนนิมิตฺวสวตฺติมหาพฺรหฺเมหิ สทฺธี เอกจกฺกวาเพ
สนนฺิปตฺติวา ตฺสตีทวเน โปธิสตฺตสฺส สนนฺิกิ กนฺตฺวา มาริสา
ตุมฺเหหิ ทส ปารมิโย ปุเรนฺเตหิ น สกกสมฺปตฺตี น
มารสมฺปตฺตี น จกฺกวตฺติสมฺปตฺตี น พฺรหฺมสมฺปตฺตี ปฺญฺเจนฺเตหิ
ปุริตา โลกนิตฺถรณฺตฺถาย ปน สพฺพญฺญตฺตํ ปฺญฺเจนฺเตหิ ปุริตา
โส โว อิทานิ กาโล มาริส พุทฺธตฺถาย สมโย มาริสา
พุทฺธตฺถายาติ ยาจิสฺสุ ฯ

อถ มหาสฺตฺโต เทวตานํ ปฺฏิญฺญํ อทฺตฺวา กาลทีปเทสฺกฺล-
ชเนตฺติอายุปริจฺเจทวเสน ปญฺจ มหาวิโลกนฺานิ วิโลเกติ ฯ ตตฺถ
กาโล นฺุ โข อกาโล นฺุ โขติ ปจฺมํ กาลํ วิโลเกสิ ฯ ตตฺถ
วสฺสสทฺสทฺสโต อุกฺกัรฺ วทฺถมิโต อายุกาโล กาโล นาม น
โหติ ฯ กสฺมา ฯ ตทา หิ สตฺตานํ ชาตฺชรามรณานิ น
ปฺญฺณายนฺติ พุทฺธานญฺจ ฐมฺมเทสฺนา ติลกฺขณวินิมฺตฺตา นตฺถิ

*เล่มที่ 28 อวิหุเรนิทาน์ หน้า 89

เตสั อนิจจัน ทุกขมนตตาคี กเถนุตานัน กถนุณาเมตติ
กเถนุตีติ เนว โสตพพัน น สททหิตพพัน(๑) มณฺณนุติ ตโต
อภิสมโย น โหติ ตสฺมี อสตี อนิยุยานิกัง สาสนัน โหติ
ตสฺมา อกาโล ๑ วสฺสสโต โอนัน आयुกาโลปี กาลो น
โหติ ๑ กสฺมา ๑ ตทา สตุตา อุตฺสนนฺกิลเสา โหนติ
อุตฺสนนฺกิลसानญจ ทินฺโน โอวาโท โอวาทฏฺจानเน น ติฏฺจติ
อุทเท ทณฺฑราชิ วิย โส จิปปัน วิคฺจจติ ตสฺมา โสปี อกาโล ๑
วสฺสสตสฺสโต ปฏฺจาย เหนฺจจา วสฺสสโต ปฏฺจาย อุทฺธ
อายุกาโล กาลो นาม ๑ ตทา จ วสฺสสตกาลो ๑ อถ มหาสตุโต
นิพฺพตฺติตพฺพกาลोติ ปสฺสิ ๑

ตโต ทิปี วิโลเกนฺโต จตุตาโร มหาทีเป โอลเกตุวา
ตีสุ ทิปेषุ พุทฺธา น นิพฺพตฺตุนฺติ ชมฺพุทีเปเยว นิพฺพตฺตุนฺตีติ
ทิปี ปสฺสิ ๑ ตโต ชมฺพุทีโป นาม มหา ทสโยชนสฺส-
ปริมาโณ กตรสฺมี นฺ โข ปเทเส พุทฺธา นิพฺพตฺตุนฺตีติ
โอกาลัน วิโลเกนฺโต มชฺฉิมเทสั ปสฺสิ ๑ มชฺฉิมเทโส นาม
ปุรตฺถิมาย ทิสาย กชฺงฺคณัน นาม นิคโม ตสฺส อปเรน
มหาสาโล ตโต ปรี ปจฺจนฺติมา ชนปทา โอรโต มชฺฉเ ๑
ปุพฺพทกฺขิณาย สลฺลวตี(๒) นาม นที ตโต ปรี
ปจฺจนฺติมา ชนปทา โอรโต มชฺฉเ ทกฺขิณาย ทิสาย
๑. ม. สทฺธาตพพัน ๑ ๒. ส. สลฺลวตี ๑

เสตกณฺณิกนฺนาม นิกโม ตโต ปรี ปจฺจนฺติมา ชนปทา โอรโต
มชฺเฌ ปจฺฉิมาย ทิสาย ญฺนนฺนาม พุราหฺมณกาโม ตโต
ปรี ปจฺจนฺติมา ชนปทา โอรโต มชฺเฌ อุตฺตราย ทิสาย
อุสิรทฺฐโซ นาม ปพฺพโต ตโต ปรี ปจฺจนฺติมา ชนปทา
โอรโต มชฺเฌติ เอวํ วินเย วุตฺโต ปเทโส ๗ โส อายามโต
ตีณิ โยชนสตานิ วิตุถารโต อทฺตมเตยฺยานิ ปริกฺเขปโต
นวโยชนสตานีติ ๗ เอตสฺมี ปเทเส พุทฺธา จ ปจฺเจกพุทฺธา
จ อกฺกสาวกา จ อสีติมหาสาวกา จ จกฺกวตฺติราชาโน จ
อณฺเณ จ มหเสทฺธา ขตฺติยพุราหฺมณกหปติมหาสาธา อุปฺปชฺชนฺติ
อิทํ เจตฺถ กปฺปิตฺตํ นาม นครํ ตตฺถ มยา นิพฺพตฺติตพฺพนฺติ
นิฏฺฐํ อคฺมาสิ ๗

ตโต กุลํ วิโลเกนฺโต พุทฺธา นาม เวสฺสกุเล วา
สุทฺทกุเล วา น นิพฺพตฺตนฺติ โลกสมฺมเต ปน ขตฺติยกุเล
วา พุราหฺมณกุเล วา ทฺวีสุเยว กุเลสุ นิพฺพตฺตนฺติ อิทานิ
จ ขตฺติยกุลํ โลกสมฺมตํ ตตฺถ นิพฺพตฺติสฺสามิ สุทฺโชนมหาราชา
ปิตา เม ภวิสฺสตีติ กุลํ ปสฺสิ ๗ ตโต มาตริ วิโลเกนฺโต
พุทฺธมาตา นาม ปุริสโลลา สุราธฺตฺตา น โหติ กปฺปิตฺตสฺส
ปน ปุริตปารมี ชาติโต ปญฺจาย อชฺฉนฺตปญฺจสีลาเยว โหติ
อณฺเญจ มหามายา นาม เทวี เอทิสี อัย เม มาตา
ภวิสฺสตีติ กิตฺตํ ปนสฺสา อายฺติ ทสนฺนํ มาสํ อปฺริ

*เล่มที่ 28 อวิหุเรนิทาน์ หน้า 91

สตต ทิวธานี ปสฺสตี ฯ

อติ อิมิ ปญจมหาวิโลกนัง วิโลเกตฺวา กาโล เม มาริส
พุทธกาวยาคี เทวตานัง สงฺคหัง กโรนฺโต ปฏฺยณฺถิ ทตฺวา
คจฺจถ ตุมฺเหติ ตา เทวตา อโยเชตฺวา ตฺสิตเทวตาหิ ปริวฺโต
ตฺสิตปุเร นนฺทวนํ ปาวิสึ ฯ สพฺพเทวโลเกสุ หิ นนฺทวนํ
อตุลฺยิเยว ฯ ตตฺร นนฺทวเน เทวตา อโต จฺโต มาริส สุกฺตี คจฺจถาติ
ปฺพเพทกกุสลกมฺโมกาถํ สารยมานา วิจฺรนฺติ ฯ โส เอวํ
เทวตาหิ กุสลํ สารยมานาหิ ปริวฺโต ตตฺถ วิจฺรนฺโต จวิตฺวา
มหายาย เทวียา กุจฺฉิสฺสมี ปฏฺยสนฺธิํ คณฺหิ ฯ เยน ปน
วิธานเนน คณฺหิ ตสฺสสาวิภาวคฺถํ อัย อนุปฺพุทฺธิกา ฯ

ตทา กิร กปิลวคฺคฺชนฺนเร อาสาพฺพหฺนฺกฺขตฺตํ(๑) สงฺฆมฺภุจฺจํ
อโหสิ ฯ มหาชนโน นกฺขตฺตํ กิพฺพิ ฯ มหายายปิ เทวึ ปฺุเร
ปฺุณฺณมาย สตฺตมทิวสโต ปฏฺยาย วิคตฺสุราปานํ มาลาคนฺธ-
วิภูสนสมฺปนฺนํ นกฺขตฺตกิลํ อนุภวมานา สตฺตมทิวเส ปาโตว
อุฏฺฏาย คนฺโชนฺนเกน นฺหายิตฺวา จตฺตาริ สตฺสหฺสฺसानิ
วิสฺสชฺเชตฺวา มหายานํ ทตฺวา สพฺพาลงฺการวิภูสิตา วรโกชนํ
ภุจฺฉิตฺวา อุโปสถงฺคานิ อธิฏฺฏาย อลงฺกตปฏฺยิตฺตํ สิริคพฺภํ
ปวิสิตฺวา สิริสยเน นินฺนา นินฺทํ โอกมฺมานา อิมิ สฺปิณฺ
อทุทส จตฺตาริ กิร นํ มหาราชาโน สยเนเนว สทฺธิ

๑. ม. อาสาพฺพหฺนฺกฺขตฺตํ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 92

อุกุขิปิตวา หิมวนต์ ปวิสิตวา สฏฺฐิโยชนิกเก สีลาตเล
 สตฺตโยชนิกสฺส มหาสาลรูกฺขสฺส เหฏฺฐา จเปตฺวา เอกมนต์
 อฏฺฐิสฺส ฯ อถ เนลฺลึ เทวีย อากนฺตฺวา เทวี่ อโนตตฺตทหิ
 เนตฺวา มนุสฺสมลหฺรณตฺถิ นฺหาเปตฺวา ทิพฺพวตฺถิ นินฺวาสาเปตฺวา
 ทิพฺพคนฺเชหิ วิลิมนฺปาเปตฺวา ทิพฺพปฺปฺผานิ ปิลนฺธาเปตฺวา ตโต
 อวิทฺเฐเร เอโก รชตปฺพทโต ตสฺส อนฺโต กนกวิมานิ อตฺถิ ตตฺถ
 ปาจिनฺโต อจฺจอีสํ ทิพฺพสยนิ ปณฺณาเปตฺวา นิสชฺชาเปลฺลึ ฯ
 อถ โพธิสฺตฺโต เสตวรวารโณ หุตฺวา ตโต อวิทฺเฐเร เอโก
 สุวณฺณปฺพทโต ตตฺถ วิจฺริตฺวา ตโต โอรุยฺห รชตปฺพทตฺ
 อารุหิตฺวา อุตฺตรทิสฺโต อากมฺม รชตทามวณฺณาย โสณฺฑาย
 เสตปฺทุมํ กเหตุวา โกลฺยจนาทํ นทิตฺวา กนกวิมานิ ปวิสิตฺวา
 มาตฺสยนิ ติกฺขตฺถุ ปทกฺขิณิ กตฺวา ทกฺขิณปฺสฺสํ ปทาเลตฺวา
 กุจฺฉิปฺปวิฏฺฐสทิสฺโส อโหสิ ฯ เอวํ อุตฺตรสาพฺพนกฺขตฺเต ปฏฺฐินฺธิ
 คณฺหิ ฯ

ปฺนทิวเส ปพฺพุธา เทวี่ ตํ สุปินฺ รณฺโณ อาโรเจสิ ฯ
 ราชา จตฺสฏฺฐิมตฺเต พุราหฺมณปาโมกฺเข ปกฺโกสาเปตฺวา โคมย-
 หริตฺพลิตฺตตาย ลาชาทึหิ กตมฺงฺคลสฺสการาย ภูมียา มหารหานิ
 อาสนานิ ปณฺณาเปตฺวา ตตฺถ นิสินฺนानิ พุราหฺมณานิ
 สปฺปิมรฺฐสฺสการภิสฺงฺขตฺสฺส วรปายาสสฺส สุวณฺณรชตปาติโย
 ปฺเรตฺวา สุวณฺณรชตปาตีหิ ปฏฺฐิขฺชิตฺวา อทาสิ อณฺเณหิ จ

*เล่มที่ 28 อวิทุเรณิทาน์ หน้า 93

อหตวตถกปิตคาวิทานาทีหิ สทฐี เต สนุตปุเปสิ อถ เตสิ
สพพกามสนุตปุปีตานัน สุปินัน อาโรเจตวา กิ ภาวิสสตีติ
ปุจฺฉิ ฯ พุราหุมนฺวา อาหิสฺสู มา จินฺตยิตฺถ มหาราช เทเวีย
เต กุจฺฉิมฺหิ คพฺโภ ปติจฺฉิตฺโต โส จ โข ปุริสคพฺโภ
ปติจฺฉิตฺโต น อิตฺถิคพฺโภ ปุคฺคโต เต ภาวิสสตี โส สเจ อการี
อชฺฉวาวสิสฺสตี ราชา ภาวิสสตี จกุกวตฺติ สเจ อการา
นิกฺขมม ปพฺพชิสฺสตี พุทฺโธ ภาวิสสตี โลกเ วิวญฺจณฺโทติ ฯ

โพธิสตฺตสฺส ปน มาตฺตกุจฺฉิมฺหิ ปฏิสนฺธิคณฺขณฺเวย
เอกปฺปหารเนว สกถสสฺสตี โลกธาตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
สมฺปเวริ ฯ ทวตฺตีส ปุพฺพนิมิตฺตานิ ปาตฺตรहेสิ ฯ ทสฺส
จกุกวพสฺสเสสฺสู อปฺปมาโณ โสภาโส ฝริ ฯ ตสฺส ตํ สิริ
ทญฺจกามา วิย อนฺธา จกฺขุณี ปฏิลภิสฺสู ฯ พริธา สทฺทำ
สฺฉิสฺสู ฯ มุคา สมฺมาลปิสฺสู ฯ ชุชฺชา อชฺฉคตฺตา อहेสิ ฯ
ปงฺกุลลา ปทสา คมนัน ปฏิลภิสฺสู ฯ พนฺชนคตา สพฺพสคฺตา
อนฺทพฺพนฺธนาทีหิ มุจฺฉิสฺสู ฯ สพฺพพนฺเรสฺสู อคฺคิ นิพฺพายิ ฯ
ปิตฺติวิสเย ชุปฺปิปาสา วุปฺสมิสฺสู ฯ ติริจฺฉานคตฺตานัน ภยํ นาโหสิ ฯ
สพฺพสคฺตานัน โรโค เจว ราคาทิกิเลสคฺคิ จ วุปฺสมิสฺสู ฯ
สพฺพสคฺตา ปิยวาจา อहेสิ ฯ มชฺฐเรนาการเณ อสฺสา หสิสฺสู
วารณา คชฺฉิสฺสู ฯ สพฺพตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อณฺญญิตฺตานิเวย ฯ มนฺุสฺสานัน หตฺถุปคานิ อากรณานิ วิริวีสฺสู ฯ

สพฺพา ทิสสา วิปฺปสฺสนฺนา อเหตฺุฯ สตฺตฺตานํ สุขํ อุปฺปาทยมาโน
มฺหุ สีสฺโต วาโต ปวายีฯ อกาลเมโฆ ปวสฺสตีฯ ปจฺวิโตปิ
อุทกํ อุพฺภิชฺชิตฺวาปี สนฺนฺทติฯ ปกฺขิโน อากาสกมฺนํปี วิชฺหีสฺสุฯ
นทียो อสนฺนฺทมาณา อญฺจิสฺสุฯ มหาสมฺมุตฺเท มธฺธู อุทกํ
อโหสิฯ สพฺพตฺตฺถกเมว ปณฺจวณฺณเหหิ ปทฺตฺเมหิ สณฺณนฺนํ ตลฺลํ
อโหสิฯ ถลชชฺลชาทินิ สพฺพปฺปฺผาณิ ปฺปฺผีสฺสุฯ รุกฺขานํ ขนฺนฺเชสฺสุ
ขนฺนฺชปฺตฺตฺมาณิ สาขาสฺสุ สาขปฺตฺตฺมาณิ ลตาสฺสุ ลตปฺตฺตฺมาณิ
ปฺปฺผีสฺสุฯ ถเล สิลาตลลานิ กิณฺนิตฺตฺวา อุปรูปริ สตฺตฺต สตฺตฺต
หฺตฺตฺวา ทณฺนฺชปฺตฺตฺมาณิ นาม นิกฺขมฺมีสฺสุฯ อากาเส โอลมฺพิต-
ปฺตฺตฺมาณิ นิพฺพตฺตฺตีสฺสุฯ สมนฺตโต ปฺปฺผวสฺสตี วสฺสตีฯ อากาเส
ทิพฺพตฺตฺตฺรียานิ วชฺชีสฺสุฯ สกฺลทสฺสทสฺสตี โลกชาตฺตฺ วณฺณญฺตฺตฺวา
วิสฺสญฺจมาลาकुลฺลํ วิย อุปฺปิปฺเพตฺตฺวา พนฺนฺชมาลาภาไป วิย อลงฺกต-
ปฺปฺปฺทิตฺตฺตฺมาลาสนฺนํ วิย จ เอกมาลาภาลินิ วิปฺผุรฺนฺนฺตฺวาลวิชนิ
ปฺปฺผุรฺนฺนฺชปฺตฺตฺตฺวา สิตฺตา ปรมฺโสมฺมกฺคปฺตฺตฺตา อโหสิฯ

เอวํ กหิตฺตฺปฺปฺทิสฺนฺนฺชกฺคสฺส โปธิสฺตฺตฺตฺตฺส ปฺปฺทิสฺนฺนฺชิตฺโต ปฺปฺทฺจาย
โปธิสฺตฺตฺตฺตฺส เจว โปธิสฺตฺตฺตฺตฺส มาตฺตฺยา จ อุปฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ขคฺคทตฺตฺตา จตฺต
ทวปฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อารกฺขํ คณฺหีสฺสุฯ โปธิสฺตฺตฺ-
มาตฺตฺยา ปฺปฺริเสสฺสุ รากจิตฺตํ นฺนฺชปฺชชฺชิตฺตฺตฺต
ลาภคฺคยสคฺคปฺตฺตฺตา
จ อโหสิ สฺสุชนิ อกิลนฺนฺตฺกายา โปธิสฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อนฺนฺโตกฺกฺกฺกฺกฺก
วิปฺปสฺสนฺเน มณฺธิรตฺตฺเน อวฺวตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
วิย ปสฺสตีฯ ยสฺมา

*เล่มที่ 28 อวิหุเรนิทาน์ หน้า 95

โพธิสตุเตน วสิตกัจฉิ นาม เจตียคพุภสทิสาน สกกา โหติ
อณฺเณน สตุเตน อาวสิตฺตุ วา ปริภุญชิตฺตุ วา ตสฺมา
โพธิสตุตมาตา สตุตาทาหชาเต โพธิสตุเต กาลิ กตฺวา ตฺสิตปฺปุเร
นิพฺพุตฺติ ฯ ยถา จ อณฺเณ อิตฺติโย ทสฺมาเส อปฺปตฺวาปี
อติกกมิตฺวาปี นิสินฺนาปี นิปนฺนาปี วิชายนฺติ น เหว
โพธิสตุตมาตา ฯ สว ปน โพธิสตุตฺ ตสฺมาเส กัจฉิยา
ปริหริตฺวา จิตา จ วิชยติ ฯ อยฺยเจสา โพธิสตุตมาตุ
ธมฺมตา ฯ

มหามายาปี เทวี ปตฺเตน เตลฺล วิย ทสฺมาเส กัจฉิยา
โพธิสตุตฺ ปริหริตฺวา ปริปฺนุณฺณคพฺภา ฌาติขริ คนฺตุกามา
สุทฺโธทนมหาราชสฺส อาโรเจสิ อิจฺฉามหิ เทว กุลสนฺตํ
เทวทหนคริ คนฺตุนฺติ ฯ ราชา สาธฺติ สมฺปญฺจิฉิตฺวา กปิลวตฺตุโต
ยว เทวทหนครา มคฺคิ สมิ การเตตฺวา กทฺทลฺปิณฺณฆฺฏช-
ปฺฐากาหิ(๑) อลงฺการาเปตฺวา เทวี สุวณฺณสีวิกาย นิสิตฺทาเปตฺวา
อมจฺจสทฺสเสน อุกฺขิปาเปตฺวา มหนฺเตน ปรีวารเณ เปเสสิ ฯ
ทฺวินฺนํ ปน นครานํ อนฺตเร อุกฺขยนครวาลีนํปี ลุมฺพินิวนํ
นาม มงฺกลสาลวณฺ อตฺติ ฯ ตสฺมี สมเย มฺลโต ปญฺจาย
ยว อคฺคสาขา สพฺพิ เอกผาลิมฺลลฺ(๒) อโหสิ ฯ สาขนฺตเรหิ เจว
ปฺปฺพฺนฺตเรหิ จ ปญฺจวณฺณา ฆมฺรวณฺณา(๓) นานปฺปการา จ
๑. ม. กทฺทลฺปิณฺณฆฺฏชปฺฐากาหิ ฯ ๒. ม.เอกพาลิมฺลลฺ ฯ
๓. ม. ฆมฺรคณา ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 96

สกุณสงฺฆมา มธฺรุตฺสเรณ วิภูษนฺตา วิจรนฺติ ฯ สกฺลํ ลุมฺพินิวนํ
จิตฺตลตาวนสทิสํ มหानุภาวสุส รมฺโย สุสขฺชิตฺตํ อาปานตล-
มณฺฑลํ วย โหติ ฯ เทวียา ตํ ทิสฺวา สาลวนกิลํ กิพิตฺตคามตา(๑)
อุทปาติ ฯ อมจฺจา เทวี คเหตุวา สาลวนํ ปวิสฺสึ ฯ สา
มจฺจลสาลมฺลํ คนฺตฺวา สาลสาขายํ คณฺหิตฺตคามา อโหสิ ฯ
สาลสาขา สุเสทิตเวตฺตคฺคํ วย โอนมิตฺวา เทวียา หตฺถปถํ
อุปกจฺฉิ ฯ สา หตฺถํ ปสาเรตฺวา สาขํ อคฺคเหสิ ฯ

ตาวเทว จสฺสา กมฺมชวตา จลิสฺสุ ฯ อถสฺสา สานฺธิยา
ปริกฺขิปีตฺวา มหาชนฺ โปฏฺกมิ ฯ สาลสาขํ คเหตุวา
ติฏฺฐมานายเวย จสฺสา คพฺภวฺจฺจจฺฉานํ อโหสิ ฯ ตํ ขณฺเวย
จตฺตาโร วิสุทฺถจิตฺตา มหาพฺรหฺมาโน สุวณฺณชาลํ อาทาย
สมฺปตฺตา เตน สุวณฺณชาเลน โพรสิตฺตํ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา มาตุ
ปุโรโต จเปตฺวา อตฺตมฺนา เทวี โหหิ มหฺสกุโข เต ปฺตุโต
อุปฺปนฺโนติ อาหฺสึ ฯ

ยถา ปน อณฺเวย สตฺตา มาตุจฺฉิตฺโต นิภฺขมฺนฺตา
ปฏฺิกฺกุเลน อสุจฺฉินา มกฺขิตา นิภฺขมฺนฺติ น เวย โพรสิตฺโต ฯ
โส ปน ฌมฺมาสนฺโต โอตฺรนฺโต ฌมฺมกฺกิลโก วย นิสฺเสณฺนิโต
โอตฺรนฺโต ปฺริโส วย เทว หตฺถเ จ ปาเท จ ปสาเรตฺวา
จิตฺโกว มาตุจฺฉิตฺตสมฺภเวณ เณจฺฉิ อสุจฺฉินา อมกฺขิโต สุทฺโธ
๑. ม. กิพิตฺตคามตาจิตฺตํ ฯ

*เล่มที่ 28 อวิทุเรนิทาน์ หน้า 97

วิสุทฺโธ กาสีกวตฺเต นิกฺขิตฺตมณฺริตฺนํ วิย โชตยฺนโต มาตฺตฺกฺจฺฉิตฺโต
นิกฺขมิ ฯ เอวํ สฺนฺเตปี โปธิสฺตฺตฺสฺส จ โปธิสฺตฺตฺมาตฺยา จ
สฺกฺการตฺถํ อากาสโต เทว อุตฺกธฺรา นิกฺขมิตฺวา โปธิสฺตฺตฺสฺส
จ มาตฺยา จ สรีเร อุตฺถํ คหาเปสฺสุ ฯ

อถ นํ สุวณฺณาเลน ปฏิกฺคฺเหตฺวา จิตานํ พุรฺหฺมานํ
หตฺถโต จตฺตฺวาโร มหาราชาโน มงฺกฺลสมฺมตฺยา สุขสมฺผลฺสฺยา
อชินปฺปเวณฺนิยา คณฺหีสุ ฯ เตสํ หตฺถโต มนฺุสฺสา ทฺกฺกฺจฺมฺพฺภฺกเณ
ปฏิกฺคฺคณฺหีสุ ฯ มนฺุสฺसानํ หตฺถโต มุจฺฉิตฺวา ปจฺวิยํ ปตฺติฏฺจาย
ปฺรตฺถิมทิสํ โอลฺเกสิ ฯ อนเณกานิ จกฺกฺวาพสฺสฺสฺสานิ เอกงฺกณฺณานิ
อหฺลํ ฯ ตตฺถ เทวมนฺุสฺสา กนฺุชฺมาลาทีหิ ปุชฺยมาณา มหาปฺริส
อิชฺ คุมฺเหหิ สฺทิสฺโส อณฺุโย นตฺถิ กฺุโต อุตฺตริตฺโรติ
อาหํสุ ฯ เอวํ จตฺสฺโส ทิสฺสา อนฺุทิสฺสา เหมจฺจา อฺุปริธิ ทสฺปี
ทิสฺสา วิทิสฺสา อนฺุวิโลเกตฺวา อตฺตฺนา สฺทิสํ อทิสฺวา อยํ
อุตฺตรทิสฺสาคิ สฺตฺตฺปทฺวิตีหาเรณ อคฺมาสิ มหาพุรฺหฺมฺนา เสตฺจฺฉตฺถํ
ธารยมาเนน สุยาเมณ เทวปฺตฺเตน วาลวีชนี อณฺุณฺาหิ จ
เทวตฺาหิ เสสฺราชกฺกฺรณฺุชฺทตฺถาหิ อนฺุคฺมฺมาโน ตโต
สฺตฺตฺมปฺเต จิตฺโต อฺุคฺโคหฺมฺสมิ โลกสฺสาคิ อาทิกํ อาสภิวาจํ
นิจฺฉาเรนฺุโต สีหนาทํ นทฺิ ฯ

โปธิสฺตฺโต หิ ตีสุ อตฺตภาเวสุ มาตฺตฺกฺจฺฉิตฺโต นิกฺขนฺตฺมตฺโตว
วาจํ นิจฺฉาเรสิ มโหสฺสฺตฺตภาเว เวสฺสนฺตฺตภาเว อิมฺสมิ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 98

อตุตภาเวติ ฯ มโหศชตตภาเว กิรุตส มาตุกัจฉิตโต นิกขมนุตสเสว
สกุโก เทวราชา อากนตุวา จนนุสนาริ หตุเถ จเปตวา
คโต ฯ โส ตัง มุฏจियิ กตุวา นิกขมนุโต ฯ อถ นัง มาตา
ตาท กิ คเหตุวา อากโตสิตี ปุจฉิ ฯ โอสธิ อมมาติ ฯ
อิตติ โอสธิ คเหตุวา อากตตตา โอสชทารโกเตววสุส นามัง
อกังสุ ฯ ตัง โอสธิ คเหตุวา จาฏियิ ปกัจฉิสิ ฯ อากตาคทานัง
อนุชชริทานัง ตเทว สพพโรควุปสมาย เกสชช อโหสิ ฯ ตโต
มหนตัง อิทัง โอสธิ มหนตัง อิทัง โอสถนุตติ อูปปนุนวจัน
อูปาทาย มโหสโรเตววสุส นามัง ชาตัง ฯ เวสสนุตตรตตภาเว
ปน มาตุกัจฉิตโต นิกขนมตมตโต ทกขินหตุถิ ปสาเรตวาว
อตุถิ นุ โข อมม กิจฉิ ชนัง เกสสมิ ทานัง ทสสามิติ
วทนุโต นิกขมิ ฯ อถสุส มาตา สชเน กุเล นิพพตุโตสิ
ตาทาติ ปุตตสุส หตุถิ อตุตโน หตุถเตเล กตุวา สหสสุตถวิกัง
จปาเปสิ ฯ อิมสมิ อตุตภาเว อิมปิ สีหนาทัง นทีติ ฯ

เอว โพรชิตตุโต ตีสุ อตุตภาเวสุ มาตุกัจฉิตโต
นิกขนมตมตโตว วาจัน นิจฉาเรสิ ฯ ยถา จ ปฏิสนุชิกขณ
เอว ชาตกขณเปิสส ทุตตีส ปุพพนิมิตตานิ ปาตุรहेสิ ฯ
ยสมิ ปน สมเย อมหากัง โพรชิตตุโต ลุมพินิวเน ชาโต
ตสมิเยว สมเย راهุลมาตา เทวี จนนุโน อมจโจ กาพุทายิ
อมจโจ อานนุโท ราชกุมารโ(๑) กนุถโก อสุสราชา มหาโพธิรุกโข
๑. สี. อาชานิโย หตุถิราชา ฯ ยู. อัย สทุโท น ทิสสุติ ฯ

*เล่มที่ 28 อวิหุเรนิทาน์ หน้า 99

จตุตถาริ นิธิกมุภโย จ ชาตาฯ ตตถ เอกา คาวุตปุปมาณา
เอกา อหุตโยชนปุปมาณา เอกา ตिकाวุตปุปมาณา เอกา
โยชนปุปมาณา อโหสิตี อิมะ สตต สหชาตา นาม ฯ
อุภยนครวาสิโน โภชิสตตํ กเหตุวา กปิลวตถุณครเมว อคมิสฺสุ ฯ
ตํ ทิวสฺสเยว กปิลวตถุณคระ สุทฺโททนมหาราชสฺส ปุตฺโต ชาโต
อัย กุมาริ โภชิตเล นิสฺสิทิตฺวา พุทฺโธ ภวิสฺสตีตี ดาวตีสภวเน
หฏฐตฺถุจา เทวสงฺฆมา เจลฺลกเขปาทีนึ ปวตฺเตนตา กิฬิสฺสุ ฯ
ตสฺมี สมเย สุทฺโททนมหาราชสฺส กุฎุปโก อฏฐสมาปตฺติลาภึ
กาพเทวโล(๑) นาม ตาปโส ฯ โส ภคตฺตกิจฺจํ กตฺวา ทิวา-
วิหารตฺถาย ดาวตีสภวณฺํ กนฺตฺวา ตตถ ทิวาวิหาริ นิสฺสินโน
ตา เทวตา ทิสฺวา กิการณา ตุมฺเห เอวํ ตฺถุจฺมานสา กิฬิต
มยฺหเมตํ การณฺํ กเถถาตี ปุจฺฉิ ฯ ตํ เทวตา อหํสฺสุ มาริส
สุทฺโททนมหาราชสฺส ปุตฺโต ชาโต โส ตทา โภชิตเล นิสฺสิทิตฺวา
พุทฺโธ หุตฺวา รมฺมจกํ ปวตฺเตสฺสตี ตสฺส อนนฺตํ พุทฺธลีฬหิ
ทฏฺฐํ รมฺมณฺจ โสคฺคํ ลจฺจมาตี อิมินา การณฺเณ
ตฺถุจฺมฺหาตี ฯ โส ตาสิ วณฺํ สุตฺวา จิปปิ เทวโลกโต
โอรุยฺห ราชนิเวสณฺํ ปวิสิตฺวา ปญฺญตฺตาสเน นิสฺสินโน ปุตฺโต
กิริ เต มหาราช ชาโต ปสฺสิสฺสामी นนฺติ อาห ฯ ราชา
อลงฺกตปฏฺิยตฺตํ กุมาริ อานาเปตฺวา(๒) ตาปสฺสิ วณฺทาเปตฺตุ อภิหริ ฯ
โภชิสตฺตสฺส ปาทา ปริวตฺเตตฺวา ตาปสฺสสฺส ชฏฺาสุ ปตฺติฏฺฐหิสิ ฯ
๑. ม. กาพเทวีโล ฯ ๒. ม. อาหาราเปตฺวา ฯ

โพธิสตุตตสฺส หิ เตนตตภาเวณ วณฺทิตพฺพยุตฺตโก นาม อณฺโณ
ปฺกุกฺโกโล นตฺถิ ฯ สเจ อชานนฺตา โพธิสตุตตสฺส สีลํ ตาปสฺส
ปาทมฺมูเล จเปยฺยํ สตฺตธา ตสฺส มุทฺธา ผลเยยฺย(๑) ฯ ตาปโส
น เม อตฺตานิ นาสตํ ยุตฺตนฺติ อญฺญาเยสนา โพธิสตุตตสฺส
อณฺชลี ปกฺกเหสิ ฯ ราชา ตํ อจฺฉริยํ ทิสฺวา อตฺตโน ปฺคตํ
วณฺทิตํ ฯ

ตาปโส อตีเต จตฺตافیส กปฺเป อนาคเต จตฺตافیสาคี
อสีตี กปฺเป อนุสฺสรตี โพธิสตุตตสฺส ลกฺขณสมฺปตฺตี ทิสฺวา
ภวิสฺสตี นุ โข พุทฺโธ อุททา นนฺติ อูปฺชาเรนฺโต นิสฺสํสเยน(๒)
พุทฺโธ ภวิสฺสตีตี ฉตฺวา อจฺฉริยปฺริโส ยนฺนตี ลีลํ อกาสิ
ตโต อหํ อิมํ พุทฺธญฺจํ ทญฺฺจํ ลภิสฺสามิ นุ โข นนฺติ
อูปฺชาเรนฺโต น ลภิสฺสามิ อนฺตราเยว กาลํ กตฺวา
พุทฺธสฺเตนปี พุทฺธสฺสเยนปี คนฺตฺวา โพเชตฺตํ อสภฺกญฺเยยฺย
อรุปรกฺเว นิพฺพตฺตีสฺสามีตี ทิสฺวา เอวรูปํ นาม อจฺฉริยปฺริสํ
พุทฺธญฺจํ ทญฺฺจํ น ลภิสฺสามิ มหตี จ เม หานี(๓) ภวิสฺสตีตี
ปโรตี ฯ

มนุสฺสา ทิสฺวา อมฺหากํ อโย อิทาเนว หสิตฺวา ปฺน
โรทิตฺตมฺปญฺจิสฺสโต(๔) กิณฺนุ โข ภนฺเต อมฺหากํ อโยปฺคตฺตสฺส โกจิ
อนฺตราโย ภวิสฺสตีตี ปฺจฺฉิสฺสํ ฯ นตฺถเตตฺตสฺส อนฺตราโย นิสฺสํสเยน
๑. ย. มุทฺธํ ผลเยยฺย ฯ ๒. ม. ย. นิสฺสํสยํ ฯ ๓. ม. วัต เม ชานี ฯ
๔. ม. ปโรตี ฯ

*เล่มที่ 28 อวิหุเรนิทาน์ หน้า 101

พทุโธ ภวิสฺสตีติ ฯ อถ กสฺมา ปโรทิตฺถาติ ฯ เอวรूपิ มหาปุริสั
พทุทฐฏฺติ ทฏฺจํ น ลภิสฺสามิ มหตี วต เม หานิ(๑) ภวิสฺสตีติ
อตุตฺตานํ อนุโสจฺนฺโต โรทามิติ อาท ฯ ตโต กิ นุ
โฆ เม ฌาติเกสุ โภจิ เอตํ พทุทฐฏฺติ ทฏฺจํ ลภิสฺสตีติ(๒)
อุปฺชาเรนฺโต ภากิเนยฺยํ นาลกทารกํ อทุทส ฯ โส
ภกিনিยา เภหํ กนฺตุวา กหนฺเต ปฺตุโต นาลโกติ ฯ อตุถิ
เคเห อยฺยาติ ฯ ปกฺโกสาหิ นนฺติ ปกฺโกสาเปตฺวา อตุตฺโน
สนฺติกํ อากตํ อาท ตาต สฺทุโธทนมหาราชสฺส
กุเล ปฺตุโต ชาโต พทุทฺชงฺกุโร เอส ปญฺจตีส วสฺसानิ
อติกกมิตฺวา พทุโธ ภวิสฺสตี ตฺวํ เอตํ ทฏฺจํ ลภิสฺสตี
อชฺเชว ปพฺพชาหิติ ฯ สตุตฺตาสีตโกฏฺฐเน กุเล นิพฺพตฺตทารโก
น มํ มาตุโล อนฺตุเถ นิโยเชสฺสตีติ จินฺเตตฺวา ตาวเทว
อนฺตราปณฺโต กาสายานิ เจว มตุติกาปตฺติ จ อหฺราเปตฺวา
เกสมสฺสุ โอิหฺเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา โย
โลเก อตุตฺตมปฺกุกฺโล ตํ อทุทิสฺส มยฺหิ ปพฺพชฺชาติ โโพธิ-
สตุตฺตานิฆํ อลฺขลึ ปกฺคยฺห ปญฺจปติฏฺฐิตฺเตน วนฺทิตฺวา ปตฺติ
ถวิกายํ ปกฺขิปฺตฺวา องฺสกุญฺเญ ลกฺเคตฺวา หิมวณฺตํ ปวิสฺตฺวา
สมณฺชรมํ อกาสิ ฯ โส ปจฺมาภิสฺสมุโพธิปฺตฺติ(๓) ตถาคตํ
อุปฺสงฺกมิตฺวา นาลกปฏฺธิปํ ทถาเปตฺวา ปุณฺ หิมวณฺตํ ปวิสฺตฺวา
๑. ม. วต เม หานิ ฯ ๒. ม. ลภิสฺสตี น ลภิสฺสตีติ ฯ
๓. ม. ปรมมา... ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 102

อรหตฺตํ ปตฺวา อุกฺกฏฺจปฏิปทํ ปฏิปนฺโน สตฺต มาเส อายุ
ปาเลตฺวา เอกํ สุวณฺณปพฺพตํ นิสฺสาย จิตฺโกว อนฺุปาทีเสสาย
นิพฺพานธาตฺยา ปรินิพฺพายี ฯ

โพธิสฺตตฺตํปี ปญฺจมทิวเส สีสํ นฺหาเปตฺวา นามคหณฺ์ปสฺส
คณฺ์หิสฺสามาตี ราชภวนํ จตฺตฺชชาติคณฺ์เรตี วิลิมปีตฺวา
ลาชปญฺจมกานี ปุปฺผานี วิกิริตฺวา อสมภินฺนปายาสี ปจาเปตฺวา
ติณฺณํ เวทานํ ปารเกเต(๑) อฏฺจสฺตพฺราหฺมณฺ์(๒) นิมฺนเตตฺวา
ราชภเวเน นิสีทาเปตฺวา สุโกชนํ โภเชตฺวา มหาสกฺกาโร กตฺวา
กินฺนุ โข ภวิสฺสตีตี ลกฺขณานี ปฏิกุคฺคหาเปลฺลํ(๓) ฯ เตสฺ

ราโม ชฺช ลกฺขโณ สุชาติมนฺตี(๔)

โภชํ สุยาโม โภณฺ์ทลฺโย สุตฺตโต

เอเต ตทา อฏฺจ อเหสฺ พฺราหฺมณา

นพฺงควา มนฺต พฺยากรีสฺสูตี

อิมํ อฏฺจ พฺราหฺมณา ลกฺขณปฏิกุคฺคาหกา อเหสฺ ฯ ปฏิสนฺธิ-
คหณทิวเส สฺปีโนปี เอเตเหว ปฏิกุคฺคหิตโต ฯ เตสฺ สตฺต ชนา
เทว องฺคฺลียํ อุกฺขิปิตฺวา เทวธา พฺยากรีสฺสู อิมํหิ ลกฺขณฺ์หิ
สมนฺนาคโต อการํ อชฺฌาวสมาโน ราชา โหตี จกฺกวตฺตตี
ปพฺพชมาโน พุทฺโธตี สพฺพํ จกฺกวตฺตตีรณฺ์เย สิริวิภวํ

๑. สี. ยู. ปารเก ฯ ม. ปารงฺคเต ฯ ๒. สี. อฏฺจสฺตฺตรสฺตํ

พฺราหฺมณฺ์ ฯ ๓. ม. ปรีคฺคหาเปลฺลํ ฯ ๔. ม. ยู. จาปี มนฺตี ฯ

อาจิกขีสุฯ เตสั ปน สพุพทหโร โคตเตน โกณทณโย นาม
มาณโว โพธิสตุตตสส ลกขณานัน นิปฺพตฺตี โอลเกตุวา เอตสส
อการมชฺเฒ จานการณัน นตฺถิ เอกนฺเตเนว วิวญฺจุนโท พุทฺโธ
ภวิสฺสตีติ เอกเมว องฺคุลึ อุกฺขิปิตฺวา เอกั พุยากรณัน อกาสิฯ
อัยฺ หิ กตาริการโ ปจฺฉิมภวิสฺสโต ปณฺณาย อิตเร สตฺต
ชเน อภิภวิตฺวา อิมหิ ลกฺขณหิ สมฺนฺนาคตสส อการมชฺเฒ
จानัน นาม นตฺถิ อัสสยั พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ เอกเมว คตี
อทุทส ตสฺมา เอกั องฺคุลึ อุกฺขิปิตฺวา เอกั พุยาภาสิ [๑]ฯ

อถ เต พุราหฺมณา อตฺตโน ฆรานิ คนฺตฺวา ปฺตฺเต
อามนฺตยีสฺส ตาตา อมฺเห มหฺลลกา สุทฺโธทนมหาราชสฺส
ปฺตฺตํ สพุพฺพณฺตฺตปฺตฺตํ มยฺ ลเกยฺยาม(๒) วา โน วา ตุมฺเห ตสฺมี
กุมารเ สพุพฺพณฺตํ สมฺปฺตฺเต ตสฺส สาสเน ปพุพฺพชฺเวยฺยาถาติฯ
เต สตฺตปี ชนา ยาวตายุกั จตฺวา ยถากมฺมํ คตาฯ
โกณฺทณฺณมาณโว อโรโค อโหสิฯ โส มหาสตฺเต
วฺจฺฉิมินฺนฺวาย มหาภินิกฺขมฺนั อภินิกฺขมิตฺวา อนุกฺกเมน อรุเวถั
คนฺตฺวา รณณิโย วต อัยฺ ภูมิภาโค อถั วติทํ กุลปฺตฺตสฺส
ปฺชานตฺถิกสฺส ปฺชานายาติ จิตฺตํ อุปฺปาเทตฺวา ตตฺถ วาสั
อุปกเต มหาปฺริโส ปพุพฺพชิตฺติ สุตฺวา เตสั พุราหฺมณานัน
๑. ม. เอตฺถนฺตเร อตฺตสฺส นามั คณฺหนฺตา สพุพฺพโลกสฺส
อตฺถลิตฺทฺธิกรตฺตา สิทฺทฺธิ โถติ นามมกัสนฺติ ทิสฺสตีฯ
๒. ม. ย. สมฺภเวยฺยามฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 104

ปุตเต อุปสงกมิตฺวา เอวมาห สิทฺทตฺถกฺมาโร กิร ปพฺพชิตฺโต
โส นิสฺสํสยฺ พุทฺโธ ภวิสฺสตี สเจ ตุมฺหากํ ปิตโร อโรคา
อสุํ อชฺช นิกฺขมิตฺวา ปพฺพเชยฺยํ สเจ ตุมฺเห ตํปี อิจฺเจยฺยาถ
เอถ อหํ ตํ มหาปฺริสํ อนุปพฺพชิตฺตํมิตฺตํ เต สพฺเพ
เอกจฺจนฺทา ภวิตฺถ นาสกฺขีสุํ ตโย ชนา ปพฺพชิตฺตํ
โกณฺฑลฺลพฺราหฺมณํ เชฏฺฐกํ กตฺวา อิตฺเร จตฺตารो ปพฺพชิตฺตํ
เต ปณฺจชนา ปณฺจวคฺคิยตฺเถรา นาม ชาตา ฯ

ตทา ปน ราชา กิํ ทิสฺวา มยฺหํ ปุตฺโต ปพฺพชิตฺตํ
ปฺจุจฺจํ จตฺตาริ ปพฺพนิมิตฺตานํติ ฯ กตฺตลฺลจ กตฺตลฺลจาทิ ฯ
ชราชินฺณํ พฺยาธิตํ มตฺ(๑) ปพฺพชิตฺตํติ ฯ ราชา อิตฺโต ปฏฺจาย
เอวรูปานํ มม ปุตฺตสฺส สนฺตํกํ อุปสงกมิตฺตํ มา อทฺถ มยฺหํ
ปุตฺตสฺส พุทฺธภาเวน กมฺมํ นตฺถิ อหํ มม ปุตฺตํ
ทฺวิสทฺสสฺสปริตฺตทึปปริวารานํ จตฺตุนํ มหาทึปานํ อิตฺตริยาธิปฺจจํ
รชฺชํ การเนตฺตํ นตฺตีสโยชนปริมณฺฑลฺลาย ปฺริสาย ปฺริวตฺตํ
คคณตฺลเ วิจฺจมานํ ปสฺสิตฺตกาโมมฺหิตฺตํ เอวณฺจ ปน วตฺวา
อิมํสํ จตฺตปฺปการานํ ปฺริสานํ(๒) กุมารสฺส จกฺขุปเถ อากมณ-
นินฺวารณตฺถํ จตฺตสฺส ทิสฺสสฺส คาวเต คาวเต อารกฺขํ จเปสิ ฯ
ตํ ทิวสฺสยจ ปน มงฺคลฺลจฺจเน สนฺนินฺปติเตสฺส อสฺตีติยา ฅาติกฺล-
สทฺสเสสฺส เอกเมโกว(๓) เอกเมกํ ปุตฺตํ ปฏฺจิชานีสุํ อยฺย พุทฺโธ
๑. ม. กาลกตฺตํ ฯ ๒. ม. นิมิตฺตานํ ฯ ๓. ม. เอกโก ฯ

วา โหตุ ราชา วา มยฺ เอกเมกํ ปุตุตฺตํ ทสฺสาม สเจปี
พุกุโธ ภวิสฺสตี ขตุตฺตยสมณฺเหว ปุรกฺขิตปริวาริโต วิจฺริสฺสตี
สเจปี ราชา ภวิสฺสตี ขตุตฺตยกุมารฺเหว ปุรกฺขิตปริวาริโต
วิจฺริสฺสตีตี ๑ ราชานี โปธิสฺสตุตฺตสฺส อุตฺตมรูปฺชรา(๑) วิคตสพฺพโทสา
ชาติโย ปจฺจุปฏฺฐเปตี ๑ โปธิสฺสตุโต อนนฺเตน ปริวารน
มหนฺเตน สิริโธภกฺเคน วฑฺฒตี ๑

อถกทิวสํ รัญโธ วปฺปมฺงคฺคํ นาม อโหสิ ๑ ตํ
ทิวสํ สกฺลนคฺคํ เทววิมานํ วิย อลงฺกโรนฺตี ๑ สพฺเพ
ทาสกมฺมกราทโย อหตฺวตฺถนฺิวตฺถา กนฺธมาลาปฏฺิณฺฑิตา ราชกุเล
สนฺนิปตฺนตี ๑ รัญโธ กมฺมนฺเต นงฺคสทฺสฺสํ โยชฺชิตี ๑ ตสฺมี
ปน ทิวเส เอกน อุนานี อฏฺุจสตนงฺกลานี สทฺธิ พฺลิตฺทท-
รฺสฺมีโยตฺเตหิ รัชตปริกฺขิตฺตานี โหนฺตี ๑ รัญโธ อาลมฺพนนงฺคคฺคํ
ปน รัชตฺสฺวณฺณปริกฺขิตฺตํ โหตี ๑ พฺลิตฺทททานํ สิงฺกานี
รฺสฺมีโยตฺตปโฏทานี สฺวณฺณปริกฺขิตฺตानฺว โหนฺตี ๑ ราชา
มหาปริวารน นคฺรา นิกฺขมฺนฺโต ปุตุตฺตํ คเหตุวา อคฺมาสิ ๑
กมฺมนฺตฏฺุจานฺเ เอก โข ชมฺพุรฺกฺโข พฺลิตฺททลาโส สนฺทจฺฉาโย
อโหสิ ๑ ตสฺเสว เภฏฺุจา กุมารฺสฺส สยฺนํ ปญฺญา(๒)เปตฺวา
อุปริ สฺวณฺณตารกฺขจิตฺวิตานํ พนฺธาเปตฺวา สานฺธิปากาเรน
ปริกฺขิปาเปตฺวา อารกฺขํ จเปตฺวา ราชา สพฺพาลงฺกาเรน
๑. ม. อุตฺตมรูปฺสมฺปนฺนา ๑ ๒. ม. ปญฺญาปาเปตฺวา ๑
เอวมฺปริปี ๑

อลงกริตวา อมจจกณปริวโต นงฺกถกรณญฺจานํ อคมาสี ฯ ตตฺถ
ราชา สุวณฺณนงฺกถํ คณฺหาติ อมจฺจา เอเกนฺนญฺจสตาณิ
รชตฺนงฺกถาณิ กสฺกา(๑) เสสนงฺกถาณิ ฯ เต ตาณิ กเหตุวา
อิโต จิโต จ กสฺนฺติ ฯ ราชา ปน โอรโต ปาริ คจฺฉติ
ปารโต โอรํ คจฺฉติ ฯ เอตสฺมี จาเน มหาสมฺปตฺติ(๒) โหติ ฯ
โพธิสฺสत्ตํ ปริวาเรตฺวา นิสินฺนชาติโย รณฺโฆ สมฺปตฺตี
ปสฺสิตฺสามาติ อนฺโตสสาณิโต พหิ นิกฺขนฺตา ฯ โพธิสฺสโต อิโต
จิโตปี โอลเณโต กณฺจิจิ อทิสฺวา เวเคน อญฺจาย ปลฺลงฺกํ
อาภุชิตฺวา อาณาปาเน ปริกฺคเหตุวา ปจฺมชฺฌานํ นิพฺพตฺเตสิ ฯ
ชาติโย ขชฺชโกชฺชนฺตเร วิจฺรมาณา โถกํ จิรายีสุ ฯ เสสรุกฺขานํ
ฉายา นีวตฺตา ตสฺส ปน รุกฺขสฺส ปริมณฺฑลา หุตฺวา
อญฺจาสี ฯ ชาติโย อยฺยปฺตฺโต เอกโกติ เวเคน สามี อุกฺขิปิตฺวา
อนฺโต ปวิสฺมาณา โพธิสฺสत्ตํ สยเน ปลฺลงฺเกน นิสินฺนํ ตณฺจ
ปาฎิหาริยํ ทิสฺวา คนฺตฺวา รณฺโฆ อาโรเจสุ เทว กุมาโร
เอวํ นิสินฺโน เอวํ อณฺเณสํ รุกฺขานํ ฉายา นีวตฺตา(๓)
ชมฺพุรฺกฺขสฺส(๔) ปริมณฺฑลา จิตาติ ฯ ราชา เวเคนาคนฺตฺวา
ปาฎิหาริยํ ทิสฺวา อิํ เต ตาต หุตฺยวณฺทนนฺติ ปฺตฺตํ
วณฺที ฯ

๑. ม. ย. กสฺสกา ฯ ๒. ม. ย. มหาสมฺปตฺตี อนฺโกลิ ฯ

๓. สී. อนตฺวตฺตา ฯ ย. อตฺวตฺตา ฯ ๔. ม. ชมฺพุรฺกฺขสฺส ปน ฯ

ย. ชมฺพุรฺกฺขสฺส ฉายา ฯ

*เล่มที่ 28 อวิหุเรนิทานํ หน้า 107

อถ อนุกกเมน โภชิตตฺโต โสฬสวสุตฺตเทสิโก ชาโต ฯ
ราชา โภชิตตฺตสฺส ตินฺณํ อุตฺตํ อนุจฺจวิเก ตโย ปาสาทะ
การสิ เอกํ นวภูมิกํ เอกํ สตฺตภูมิกํ เอกํ ปญฺจภูมิกํ
จตฺตาทิสฺสทสฺสา จ นาฏกิตฺติโย อฏฺฐจาเปสิ ฯ โภชิตตฺโต เทโว
วีย อจฺจราตงฺฆปริวฺโต อลงฺกตนาฏกปริวฺโต นิปฺปริเสหิ ตฺริเยหิ
ปริจาริยมาโน มหาสมฺปตฺตี อนุภวนฺโต อุตฺตวาเรน เตสุ ปาสาทะ
วิหฺรติ ฯ ราหุลมาตา ปนฺตสฺส อคฺคฺมเหสิ อโหสิ ฯ

ตสฺเสว มหาสมฺปตฺตี อนุภวนฺตสฺส เอกทิวสํ ฃาติสงฺฆสฺส
อพฺกนฺตเร อัย กถา อูทปาที สิทฺตฺโต กิฬปาสุโตวิหฺรติ
น กิฬฺจิ สิปปํ สิภฺขติ สงฺคามะ ปจฺจปฏฺจิตฺเต กิ ภริสฺสตีติ ฯ
ราชา โภชิตตฺตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตาต ตว ฃาตกา สิทฺตฺโต
กิฬฺจิ สิปปํ อสิภฺขิตฺวา กิฬปาสุโต วิจรตีติ วทฺนฺติ เอตฺตํ
ปตฺตกาเล(๑) มนฺยสิตีติ ฯ เทว มม สิปปํ สิภฺขนฺกิฬฺจํ นตฺติ
นคเร มม สิปปทสฺสนตฺถํ เภริณฺจาราเปถ อโธ สตฺตเม
ทิวเส ฃาตกาณํ สิปปํ ทสฺเสสฺสามีติ ฯ ราชา ตถา อกาสิ ฯ
โภชิตตฺโต อภฺขณเวริวาลเวริสฺสเวริสทฺตเวริปฺงฺกานปฺงฺกชฺนุคฺคเห(๒)
สนฺนิปาตาเปตฺวา มหาชนฺตสฺส มชฺเฒ อณฺเฒหิ ชฺนุคฺคเหหิ
อสาธารณํ ฃาตกาณํ ทฺวาทสฺสิปปํ ทสฺเสสิ ฯ ตํ สรภงฺคชาตเก
อากตฺนเยเนว เวทิตพฺพํ ฯ ตทา ตสฺส ฃาติสงฺโฆ นิภฺกงฺโข อโหสิ ฯ

๑. ม. ย. เอตฺถ กิ ปตฺตกาเล ฯ

๒. ม. ย. อภฺขณเวริวาลเวริชฺนุคฺคเห ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 108

อถกทิวสั โปธิสตุโต อูยฺยานภูมี คณฺตุกาโม สารถิ
อามนฺเตตฺวา รถั โยเชหิตี อาห ฯ โส สาธฺวตี ปฏิสฺสฺฐิตฺวา
มหารหิ อุตฺตมรถั สพฺพาลงฺการณ อลงฺกริตฺวา กุมฺพปตฺตวณฺณ
จตุตฺวาโร มงฺคฺลทินฺนฺว โยเชตฺวา โปธิสตุตฺตสฺส ปฏินิเวเทสิ(๑) ฯ
โปธิสตุโต เทววิมานสทิสั รถั อภิรุหิตฺวา อูยฺยานาภิมุโข
อคมาสิ ฯ เทวตา สิทฺชตฺตกุมารสฺส อภิสมฺพฺชฺฉนฺนกาโล อาสนฺโน
ปฺพพฺพนิมิตฺตํ ทสฺเสตฺตสามาติ เอกํ เทวปฺตฺตํ ชรราชฺชฺริ ขณฺฑทนต์
ปฺลิตเกสั โคปาลณฺตีวงฺกํ โอบกฺคสฺริริ ทณฺฑทนต์ ปเวรฺมาน
กตฺวา ทสฺเสสฺสุ ฯ ตํ โปธิสตุโต เจว สารถิ จ ปสฺสฺสนฺติ ฯ ตโต
โปธิสตุโต สารถิ สมฺม โโก นามสฺส ปฺริโส เกสาปิสฺส
ยถา อณฺเณสนฺติ มหาปทานเ อากตฺนเยเนว ปฺจฺจุตฺวา
ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา ธีรตฺถุ วัต โภ ชาติ ยตฺร หิ นาม
ชาติสฺส ชรา ปณฺณายิสฺสตีติ สัวิกฺคหทโย ตโต จ ปฏินิวตฺติตฺวา
ปาสาทเมว อภิรุหิ ฯ ราชา กิการณฺนา มม ปฺตฺโต จิปฺปี
ปฏินิวตฺตตีติ ปฺจฺจุติ ฯ ชินฺณปฺริสั ทิสฺวา เทวาทิ อาหํสฺสุ ฯ
ชินฺณกํ ทิสฺวา ปพฺพชิสฺสตีติ กสฺมา มํ(๒) นาเสถ สิฆํ เม
ปฺตฺตสฺส นาฏกานิ สชฺเชถ สมฺปตฺตี อนฺนทวนฺโต ปพฺพชฺชาย
สตี น กริสฺสตีติ วตฺวา อารกฺขํ วจฺจเมตฺวา สพฺพทิสาสฺสุ
อทฺถมโยชเน จเปสิ ฯ

๑. ม. ย. ปฏินิเวเทสิ ฯ ๒. ส. ตสฺมา มา มํ ฯ

ปุเนกทิวส์ โภธิสตุโต ตเถว อูยยานัน กจจนุโต
เทวตาทินิมมิตัง พุยาธิตปริสั ทิสฺวา ปุริมเนเนว ปุจฺจิตฺวา
สัวิกุคททโย นีวตฺติตฺวา ปาสาทัง อภิรุหิ ฯ ราชานปี ปุจฺจิตฺวา
เหฏฺฐา วุตฺตนเนเนว สัวิทฺทิตฺวา ปุณ วทฺธเตตฺวา สมฺนตโต
ติคาวุตฺตปฺปมาเณ ปเทเส อารกฺขัง จเปสิ ฯ อปฺริ เอกทิวส์
โภธิสตุโต ตเถว อูยยานัน กจจนุโต เทวตาทินิมมิตัง กาลกตัง
ทิสฺวา ปุริมเนเนว ปุจฺจิตฺวา สัวิกุคททโย ปุณ นีวตฺติตฺวา
ปาสาทัง อภิรุหิ ฯ ราชานปี ปุจฺจิตฺวา เหฏฺฐา วุตฺตนเนเนว
สัวิทฺทิตฺวา ปุณ วทฺธเตตฺวา สมฺนตโต โยชนปฺปมาเณ ปเทเส
อารกฺขัง จเปสิ ฯ อปฺริ ปน เอกทิวส์ อูยยานัน กจจนุโต
ตเถว เทวตาทินิมมิตัง สุนีวตฺตสฺปารุตัง ปพฺพชิตัง ทิสฺวา โโก
นามโส สมฺมาติ สารถี ปุจฺจิ ฯ สารถิ กิณฺจาปี พุทฺธปฺปาทสฺส
อภาวา ปพฺพชิตัง วา ปพฺพชิตคฺคฺเณ วา น ชานาติ
เทวานุภาเวเน ปน ปพฺพชิตโต นามโส เทวาติ วตฺวา ปพฺพชฺชชย
คฺคฺเณ วณฺเณสิ ฯ โภธิสตุโต ปพฺพชฺชชย รุจฺจि อุปฺปาเทตฺวา
ตัง ทิวส์ อูยยานัน อคฺมาสิ ฯ ทิฆฺมาณกา ปนาหุ จตฺตาริ
นิมิตฺตานิ เอกทิวเสเนว ทิสฺวา อคฺมาสิติ ฯ

โส ตตฺถ ทิวสภากัง กิพิตฺวา มงฺคลโปกฺขรณียิ นฺหาตฺวา
อฏฺฐจฺงคเต สุริเย มงฺคลสิลาปฏฺฐเณ นิสีทิ อตฺตานิ อลงฺการา-
เปตฺกานิ ฯ อถสฺส ปริจาริกา นานาวณฺณานิ ทฺสฺसानิ

นนานปุปการา อารณวิกติโย มาลาคนุชวิเลปนานิ จ อาทาย
สมนุตา ปรีวาเรตฺวา อฏฺฐิสฺสุ ฯ ตสฺมี ขณฺเ สกฺกสฺส นิสินฺนาสนํ
อุณฺ्हํ อโหสิ ฯ โส โก นฺุ โข มํ อิมฺมหา จานา จาเวตฺกาโมติ
อุปฺชาเรนฺโต โปธิสฺตตฺส อลงฺกรณกาลํ ทิสฺวา(๑) วิสฺสกมฺมํ
อามนฺเตสิ สมฺม วิสฺสกมฺมํ สิทฺทตฺตฺกมาโร อชฺช อทฺตฺมรตฺติกสมเย
มหาภินิกฺขมฺนํ นิกฺขมิสฺสตี อยมสฺส ปจฺฉิโม อลงฺกาโร อุยฺยานํ
คนฺตุวา มหาปฺริสํ ทิสฺวา(๒) สพฺพาลงฺกาเรหิ อลงฺกโรหิตี ฯ โส
สาธฺตฺติ ปฏฺิสิสฺสนฺติวา เทวานุภาเวน ตํ ขณฺเเยว อุปฺสงฺกมิตฺวา
ตสฺเสว กปฺปกสฺทิสฺโส หุตฺวา กปฺปกสฺส หตฺถโต เวจนฺทสฺสํ
กเหตฺวา โปธิสฺตตฺส สีสํ เวเจติ ฯ โปธิสฺตโต หตฺถสมฺพสฺเสเนว
นายํ มนฺุสฺโส เทวปฺตุโต เอโสติ อณฺุณาสิ ฯ เวจเน(๓) เวจฺติมตฺเต
สิสโมลฺยิ มณฺิรตนาการเณ ทสฺสสฺสสฺสํ อพฺุคฺคจฺฉนิ ปฺน เวจเนตฺส
ทสฺสสฺสสฺสนฺติ ทสฺกขตฺตุ เวจเนตฺส ทสฺ ทสฺสสฺสสฺसानิ
อพฺุคฺคจฺฉิสฺสุ ฯ สีสํ ขุทฺทกํ ทสฺसानิ พฺุณฺิ กถํ อพฺุคฺคตานิตี
น จินฺเตตฺทพฺิ ฯ เตสฺ หิ สพฺพมฺहनฺตํ สามลตาปฺุปฺปมาณฺ(๔)
อวเสสฺยานิ กุสุมฺพกปฺุปฺปมาณฺานิ (๕) อहेลฺุ ฯ โปธิสฺตตฺสีสํ เกเสหิ
อากิณฺณ(๖) กิณฺชกฺขควจฺฉิตํ วิย กุยฺยกปฺุปฺพิ อโหสิ ฯ

อถสฺส สพฺพาลงฺการปฏฺิมนฺจิตฺสฺส สพฺพตาลาวจเรสุ

- # ๑. ม. อลงฺกาเรตฺกามตํ ฅตฺวา ฯ
- # ๒. สพฺพตฺถ อยํ สทฺโท น ทิสฺสตี ฯ ๓. ม. เวจเนน ฯ
- # ๔. ม. อามลกปฺุปฺปมาณฺ ฯ ๕. ม. กุสุมฺพก... ฯ
- # ๖. มรฺมมโปตฺถเก เกเสหิ อากิณฺณนฺติ นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 28 อวิหุเรนิทาน์ หน้า 111

สกานิ สกานิ ปฎิภาณานิ ทสฺสยนฺเตสุ พุราหฺมณฺเสสุ ชย
นรินฺ(๑)ทาติอาทีหิ วจนฺหิ สุตมาฆตฺนฺชกาทีสุ(๒) จ นานปฺปการเหหิ
มจฺจลวจนฺตฺติโฆเสหิ สมฺภาเวนฺเตสุ สพฺพาลงฺการปฎิภฺนฺตฺติ
รถวรี อภिरุหิ ฯ

ตสฺมี สมเย ราหุลมาตา ปุตฺตํ วิชยิตฺติ สุตฺวา
สุทฺโฆทนมหาราชา ปุตฺตตสฺส เม ตฺวญฺจึ นเวเทถาติ สาสนํ
ปหิณฺนิ ฯ โโพธิสฺสโต ตํ สุตฺวา ราหุโล ชาโต พนฺธนํ ชาตฺนฺติ
อาห ฯ ราชาเกีเม ปุตฺโต อวจาติ ปุจฺฉิตฺวา ตํ วจนํ
สุตฺวา อีโต ปฏฺจาย เม นตฺตาราหุลกฺุมารโเตว นาม โหตฺตฺติ
อาห ฯ โโพธิสฺสโตปี โข รถวรี อารุญฺห มหนฺเตน ยเสน
อติมนฺรเมน สิริโสภกฺเคน นครํ ปาวิสิ ฯ ตสฺมี สมเย กิสาโคตฺมี
นาม ขตฺติยกณฺญา อฺปริปาสาทวตฺลคฺคา นครํ ปทกฺขิณฺ
กฺรฺมานสฺส โโพธิสฺสโตสฺส รุปลิรี ทิสฺวา ปิตฺติโสมนสฺสชาตา อิมํ
อฺทานํ อฺทานฺเสสิ

นิพฺพุตา นฺน สามีตา นิพฺพุโต นฺน โส ปิตา
นิพฺพุตา นฺน สามี นารี ยสฺสายํ อีทิสฺโส ปตีติ ฯ

โโพธิสฺสโต ตํ สุตฺวา จินเตสิ อัย เอวํ อาห เอวรูปํ
อตฺตภาวํ ปสฺสนฺติยา มาตุ หทยํ นิพฺพายติ ปิตุ หทยํ
นิพฺพายติ ปชาปติยา หทยํ นิพฺพายตีติ กสฺมี นฺ โข
๑. ม. ชยนฺนทาติ ฯ ๒. ม. สุตมาฆธาทีสุ ฯ

นิพพุเต ททย์ นิพพุตุนนาม โหตีติ ฯ อถสฺส กิเลเสสุ
วิรุตตมานสฺสฺส เอตทโหสี ราคคฺคิมฺหิ นิพพุเต นิพพุตุนนาม
โหติ โทสคฺคิมฺหิ นิพพุเต นิพพุตุนนาม โหติ โมหคฺคิมฺหิ นิพพุเต
นิพพุตุนนาม โหติ มานทิจฺฉิอาทิสฺส สพฺพกิเลเสสุ ทฺรเถสุ
นิพพุเตสุ นิพพุตุนนาม โหติ อัย เม สุวณฺณํ สาวะสี
อหํ หิ นิพฺพานํ กเวสนฺโต จรามิ อชเชว มยา ฆฺรราวาถํ
ฉทฺเทตฺวา นิกฺขมมํ ปพฺพชิตฺวา นิพฺพานํ กเวสีตฺถุ วัณฺณตีติ ฯ
อัย อิมิสฺสา อาจฺริยาโก โหตฺตุติ กณฺจโต โอมุณฺจิตฺวา
กิสาลอคตมียา สทฺสสคฺคฺชนิกํ(๑) มุตฺตาทาหารํ เปเสตี ฯ สา จินฺเตตี
สิทฺทตฺตถฺกฺมาโร มยิ ปฏฺิพฺพทฺชิจฺฉโต หุตฺวา ปณฺณากาโร เปเสตีติ
ปีติโสมนสฺสชาตา อโหสี ฯ

โพธิสฺสโตปี มหนฺเตน สิริโสภกฺเคน อตฺตโน ปาสาทํ
อารุหิตฺวา สิริสยเน นิปฺชชฺชิ ฯ ตาวเทว นํ สพฺพพาลงฺการ-
ปฏฺิมนฺชิตา นจฺจตีตาทิสฺส สฺสติกฺขิตา เทวกณฺญา วีย ฐป-
โสภกฺคปฺปตฺตา อิตฺถิโย นานาตุรียานิ คเหตฺวา สมฺปรีวาเรตฺวา
อภฺรมาเปนฺติโย นจฺจตีตฺวาทิตานิ ปโยชยีสฺส ฯ โพธิสฺสโต กิเลเสสุ
วิรุตฺตจิตฺตตาย นจฺจาทิสฺส อนภฺรโต มุหุตฺตํ นิทฺทํ โอกฺกมฺมิ ฯ ตา
อิตฺถิโย ยสฺสตุถาย มยํ นจฺจาทีนํ ปโยเชม โส นิทฺทํ อุปกโต
อิทานํ กิมตฺถํ กิลมามาติ คหิตคหิตานํ ตูรียานํ อชฺโฆตฺถริตฺวา
๑. ม. สตสทฺสคฺคฺชนิกํ ฯ

นิปชชีสุ ฯ คนฺธเตลปทีปา ฌายนฺติ ฯ โปธิสตุโต ปพฺพชฺฉิตฺวา
สยนปีฏฺเฐ ปลฺลงฺเคน นิสินฺโน อทฺทส ตา อิตฺถิโย ตฺริยภณฺฑานิ
อวตฺถริตฺวา นิทฺทายนฺติโย เอกจฺจา ปคฺขมริตฺเทพา ลาลากิสิณฺน-
คตฺตา เอกจฺจา ทนฺเต ขาทนฺติโย เอกจฺจา กากจฺฉนฺติโย
เอกจฺจา วิปฺปลนฺติโย เอกจฺจา วิวญฺมุขา เอกจฺจา อปคตฺวตฺถา
ปากฏฺวิจฺฉสมฺพาธกฺขานา ฯ โส ตาสํ วิปฺปการํ ทิสฺวา
ภิชฺโชโส มตฺตตาย กามสฺส วิรตฺตจิตฺโต อโหสิ ฯ ตสฺส
อลงฺกตปฏฺิยคฺคํ สกฺกภวนสทิสํปี ตํ มหาตลํ อปวิญฺจนาณากุณฺปะ-
ภริตฺ(๑) อามกฺสุสานํ วิย อุปฏฺจาสิ ตโย ภวา อาทิตฺตเกหสทิสา
ขายีสุ อุปทฺทตํ วต โภ อุปสคฺคํ(๒) วต โภติ อุทานํ ปวตฺตติ
อติวิย ปพฺพชฺชชย จิตฺตํ นมิ ฯ

โส อชฺเชว มหาภินิภฺขมณฺ์ นิภฺขมิตฺุ วญฺญตฺติ สยนา
วญฺจาย ทฺวารสมิปี คนฺตฺวา โภ เอตฺถาติ อาห ฯ อุมฺมาเร
สีสํ กตฺวา นิปนฺโน ฉนฺโน อหํ อยฺยปฺตฺต ฉนฺโนติ อาห ฯ
ฉนฺน อหํ อชฺช มหาภินิภฺขมณฺ์ นิภฺขมิตฺุกาโม เอกํ เม อสฺสํ
กปฺเปหิตี ฯ โส สาธฺฐ เทวติ อสฺสภณฺฑกํ กเหตุวา อสฺสสาถํ
คนฺตฺวา คนฺธเตลทีเปสฺ (๓) ชลนฺเตสฺ สมนฺตโต ปสฺสริตฺวิตานสฺส(๓)
เหฏฺฐา รณฺณิเย ญฺมิภาเค จิตฺตํ กนฺถกํ อสฺสราชฺ์ ทิสฺวา
อชฺช มยา ตเมว กปฺเปตฺุ วญฺญตฺติ กนฺถกํ กปฺเปสิ ฯ โส
๑. สี. ยฺ. วิปฺปวิทฺธ... ฯ ม. อปวิทฺธ... ฯ
๒. ม. อุปสคฺคํจํ ฯ ๓. ม. ชลนฺเตสฺ สมนฺตปฏฺฐวิตานสฺส ฯ

กปฺปิยมาโน อญฺญาสิ อัย เม กปฺปนา อติทพฺพา(๑) อญฺเฐสุ
ทิวเสสุ อุตฺตยานกัปปาทิกมนกาเล กปฺปนา วีย น โหติ มยฺหิ
ออยฺยปฺตุโต อชฺช มหาภินิกฺขมน์ นิกฺขมิตฺตกาโม ภวิสฺสตีติ
ตโต ตฺถุจฺจมานโส มหาหสิตํ หสิ ฯ โส สทฺโท สกถนคฺริ
ปตฺถธิตฺวา กจฺเจยฺย ฯ เทวตา ปน สนนฺิรุมฺหิตฺวา(๒) น กสฺสจิ
โสตุํ อํทฺสู ฯ โปธิสฺสโตปิ โข จนนฺิ เปเสตฺวาว ปฺตุตฺติ ตาว
ปสฺสิสฺสสามีติ จินฺเตตฺวา นิสินฺนปถลฺลงฺกโต วุฏฺฐาย ราชูล-
มาตฺตฺสยฺนญฺจานํ(๓) คนฺตุวา กพฺภทฺวาริ วิริ ฯ ตสฺมีขณฺเ
อนฺโตกพฺเพ คนฺธเตลภริตฺธิโป ฌายติ ฯ ราชูลมาตาปิ โข
สุมฺนมลฺลิกาทีนํ ปุปฺพานํ อมฺมมตฺเตน(๔) อภิปฺปกิณฺเณ สยเน
ปฺตุตฺตสฺส มตฺถเก หตฺถํ จเปตฺวา นิตฺทายิ ฯ โปธิสฺสโต อุมฺมาเร
ปาํ จเปตฺวา จิตฺทโกว โอลเกตฺวา สจําหิ เทวียา หตฺถํ
อปเนตฺวา มม ปฺตุตฺติ คณฺหิสฺสสามิ เทวี ปพฺพชฺฉิสฺสตี เหว
เม คมนนฺตราโย ภวิสฺสตี อํหิปี พุทฺโธ หุตฺวา จ อากนฺตุวา
ปฺตุตฺติ ปสฺสิสฺสสามีติ ปาสาทลโต โอตฺริ ฯ ยํ ปน ชาติภุจกถายํ
ตทา สตฺตทาหชาโต ราชูลกุมาริ โหตีติ วุตฺติ ตํ เสสฺสญฺจกถาสฺ
นตฺถิ ฯ ตสฺมา อิทเมว คเหตุพฺพิ ฯ

เอวํ โปธิสฺสโต ปาสาทลตา โอตฺริตฺวา อสฺสสมิปี คนฺตุวา
เอวมาห ตาต กนฺถก อชฺช เอกฺรตฺตี มํ ตารย อํหิ ตํ นิสฺสาย
๑. ม. อติกาพฺพา ฯ ๒. ม. ตํ สทฺทํ นฺิรุมฺหิตฺวา ฯ
๓. ม. ...วสนญฺจานํ ฯ ๔. ม. อมฺพณมตฺเตน ฯ

พทุโธ หุตฺวา สเทวกั โลกั ตาเรตฺตสามีติ ฯ ตทา อุตฺตลฺงฺฆิตฺวา
กนฺถกสฺส ปิฏฺฐี อภิรุหิ ฯ กนฺถโก คีวโต ปฏฺจาย อายาเมน
อฏฺฐารสหตฺโตว โหติ ตทฺนฺจฺฉวิเณน อฺพฺเพเชน สมฺนฺนาคโต
ถาณชวสมฺปนฺโน สพฺพเสโต โธตฺตงฺขสทิสฺโส ฯ โส สเจ หเสยฺย
วา ปทสทฺทํ วา กเรยฺย สทฺโท สกถนฺครี อวตฺถเรยฺย
ตสฺมา เทวตา อตฺตโน อานฺุภาเวน ตสฺส ยถา น โกจิ สฺฐมาติ
เอวํ หลิตฺสทฺทํ สมนฺิรุมฺหิตฺวา(๑) อกฺกมณฺปทวารเร หตฺถตฺตลानी
อฺปนฺนามลฺุ ฯ โโพธิสฺตฺโต อสฺสปีฏฺฐิจิวรคฺโต(๒) ฉนฺนํ อสฺสสฺส พาลธึ
กาหาเปตฺวา อทฺมฺรตฺตคิสมเย มหาทฺวารสมึปปี ปตฺโต ฯ ตทา
ปนฺ ราชา เอวํ โโพธิสฺตฺโต ยาย กายจิ เวลาย นฺครทฺวารึ
วิวริตฺวา นิภฺขมิตฺุ นาสกฺขิสฺสตีติ ทฺวิสฺ ทฺวารกฺวาณฺุสฺ เอเกกั
ปฺริสฺสทฺสเสน วิวริตฺพฬั การาเปสิ ฯ โโพธิสฺตฺโต ยถาพลสมฺปนฺโน(๓)
หตฺถคิณฺนาย โกณฺิสทฺสทฺสทฺถินั พลั ชาเรติ ปฺริสคณฺนาย
ปฺริสโกณฺิสทฺสทฺสทฺสพลั(๔) ชาเรติ ฯ ตสฺมา โส จินฺเตสิ สเจ
ทฺวารึ น วิวเรยฺย อชฺช กนฺถกสฺส ปิฏฺฐเจ นิสินฺโนว พาลธึ
คเหตฺวา จิตฺน ฉนฺเนน สทฺธีเยว กนฺถกั อฺรุหิ นิปฺปีเพตฺวา
อฏฺฐารสทฺถุพฺเพธึ ปาการึ อฺปฺปตฺติตฺวา อติภฺกมิตฺตสามีติ ฯ ฉนฺโน
จินฺเตสิ สเจ ทฺวารึ น วิวริสฺสตี อหิ อฺยฺยปฺตฺติ มม
ขณฺุเช นิสึทาเปตฺวา กนฺถกั ทกฺขิณฺเนน หตฺถเณ กุจฺฉิย
๑. ม. สมนฺิรุมฺหิตฺวา ฯ ๒. ม. อสฺสวรสฺส ปฏฺฐิจิเวมฺชคฺโต ฯ
๓. ม. ถาณพลสมฺปนฺโน ฯ ๔. ม. ทสโกณฺิสทฺสทฺสปฺริสานั ฯ

ปริกขิปนุโต อุปกจจนฺตเร กตุวา ปาการิ อุปฺปติตฺวา
อติกกมิตฺตสํมิตฺติ ฯ กนฺถโกปี จินฺตลีสฺส เจ ทวาริ น วิวริสฺสตี
อหิ อตฺตโน สามิกิปี ปิฏฺฐจियิ ยถานิสินฺนเมว จนฺเนน พาลธึ
คเหตุวา จิตฺเตน สทฺธิณฺนเมว อุกฺขิปิตฺวา ปาการิ อุปฺปติตฺวา
อติกกมิตฺตสํมิตฺติ ฯ สเจ ทวาริ น อปารูปยิตฺถ(๑) ยถาจินฺติตฺตเมว
ตีสุ ชเนสุ อณฺณตโร สมฺปาเทยฺย ฯ ทฺวารเ อธิวฏฺฐา เทวตา
ปน ทวาริ วิวริ ฯ

ตสฺมีเยว ขณฺเ มาโร ปาปีมา โปธิสฺสตี นินฺตเตสฺสํมิตฺติ
อาคณฺตฺวา อากาเส จิตฺโต อาห โภ มาริสฺส มา นิกฺขมิ
อิโต เต สตฺตเม ทิวเส จกฺกรตฺนํ ปาตุภวิสฺสตี ทฺวิสฺสตี-
ปริตฺตทึปปริวารานํ จตฺตุนํ มหาทีปานํ รชฺชํ การเสสฺสตี
นินฺตเตหิ มาริสฺสตี ฯ โกลิ ตฺวณฺตี ฯ อหิ วสวตฺตี มาริมฺหิตฺติ ฯ
मार ชานามหิ มยฺหิ จกฺกรตฺนปาตุภวา อนฺตฺถิโกหิ รชฺเชน
ทสฺสทฺสตีโลกธาตุํ อุนฺนาเทตฺวา พุทฺโธ ภวิสฺสํมิตฺติ อาห ฯ
मारो อิโตทานิ ปฏฺฐาย กามวิตฺตํ วา พยาปาทวิตฺตํ
วา วิหีสาวิตฺตํ วา จินฺติตฺตกาเล ชานิสฺสํมิตฺติ โอตาราเปกฺโข
ฉายา วิย ตํ อณฺจจจนฺโต(๒) อณฺพนฺธิ ฯ

โปธิสฺสตีโตปี หตฺถคตํ จกฺกวตฺตฺติรชฺชํ เขพฺปิณฺฑํ วิย
อนเปกฺโข ฉทฺเทตฺวา มหฺนฺเตน สกฺกาเรน นครา นิกฺขมิ
อาสาพฺพณฺณมยฺหิ อุตฺตราสาพฺพนฺทฺตฺเต วตฺตมาเน นิกฺขมิตฺวา
๑. ม. อวาปริยิตฺถ ฯ ๒. .อนปคจจนฺโต ฯ

*เล่มที่ 28 อวิทูเรนิทาน หน้า 117

จ ปน นคร์ อปโลเกตุกาโม ชาโตฯ เอวญจ ปนสฺส
จิตเต อุปฺปนฺนมตฺเตยว มหาปฺริส น ตยา นีวตฺติตฺวา
โโอลกนกมฺมํ กตฺนฺติ วทฺมานา วีย ปจฺวี กุลาจกุกํ วีย
ภิชฺชิตฺวา ปรีวตฺติฯ โพรฺธิสฺสโต นคราภิมุโข จตฺวา นคร์
โโอลเกตฺวา ตสฺมี จาน(๑) กนฺถกนฺีวตฺตนเจตฺติยฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
กนฺตพพมคฺคาภิมุโข กนฺถกํ กตฺวา ปายาสี มหนฺเตน สกฺกาเรน
โอฟาเรน สิริโสภกฺเคนฯ ตทา กิรฺสฺส เทวตา ปฺรโต สฏฺธิ-
อูกฺกาสฺส
วามปฺสฺสโต สฏฺธิฯ อปฺรา เทวตา จกฺกฺวาพมฺขวญฺญิยฺ
อปฺปมาณา อูกฺกา ธารยฺยฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
จ ทิพฺเพหิ กนฺเชหิ มาลาหิ จุณฺเณหิ ฐฺเปหิ (๒) ปุชฺชมาณา
กจฺจ
จมนเมฆวญฺญิกฺกาโล วีย(๓) นภตลํ นีรฺนฺตฺรํ อโหสิฯ ทิพฺพานิ
สฺงฺคีตานิ ปวตฺตีสุฯ สมนฺตโต อฏฺฐสฏฺฐิจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
สมฺมททกฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
กาโล วีย วตฺตติฯ

อิมินา สิริโสภกฺเคน กจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
๑. ม. ปจฺวีปฺปเทเสฯ ๒. ม. ฐฺเมหิฯ ๓. ม. จมนเมฆวญฺญิกฺกาเล
ธาราหิ วียฯ ๔. สී. ยฺ. อฏฺฐจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
ม. อฏฺฐสฏฺฐิจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ

ตีณิ รชชานิ อติกกมม ตีสโยชนมตถเก อโนมานทีตีริ ปาปุณิ ฯ
 ก็ ปน อสุโส ตโต ปริ คนตุ่ น สกโกตติ ฯ โน น
 สกโกติ โส หิ เอวํ จกุกวาพคพุกํ นาภिया จิตจกุกสส
 เนมิวภูฏํ มททนโต วย อนนเตน(๑) จริตวา ปุเร ปาตราชเมว
 อากนตุวา อตตโน สมปาทิตํ ฆตตํ ภูยชิตุํ สมตฺโถ ฯ ตทา
 ปน เทวตานากสุปณณาทิหิ อากาเส จตวา โอสสภูเจหิ
 คนุชมาลาทีหิ ยาว อูรูปฺพเทสา สณฺณนํ สรีริ อากทฺตติตวา
 คนุชมาลาชภูฏํ ฉินฺทนตฺสส อติปฺปลฺโย อโหสิ ตสฺมา
 ตีสโยชนมตฺตเมว อคมาสิ ฯ โพรชิตฺตโต นทีตีเร จตวา ฉนฺนํ
 ปุจฺฉิ กิณฺนาม อัย นทีติ ฯ อโนมา นาม เทวาติ ฯ ยเทว
 อมฺหากํปิ ปพฺพชชา อโนมา ภวิสฺสตีติ ปณฺหिया ฆมฺมฺเณนโต
 อสฺสสฺส สณฺณํ อทาสิ ฯ อสุโส อูปตติตวา อฏฺฐอฺฐสภวิคฺคธาราย
 นทียา ปาริมตีเร อฏฺฐาสิ ฯ

โพรชิตฺตโต อสฺสสฺส ปิฏฺฐิจโต โอรุยฺห รัชตปฏฺฐสทิสเส
 วาลุกาปุลิเน จตวา ฉนฺนํ อามนฺเตสิ สมม ฉนฺนํ ควํ
 มยฺหํ อารณฺณานิ เจว กนฺถกญฺจ อาทาย คจฺฉ อีเรวาทํ
 ปพฺพชิสฺสามีติ ฯ อหํปิ เทว ตยา สทฺธิ ปพฺพชิสฺสามีติ ฯ
 โพรชิตฺตโต น ลพฺภา ตยา ปพฺพชิตุํ คจฺฉเวว ตวนฺติ ติกฺขตฺตุ
 ปฏฺฐิพาทิตวา อารณฺณานิ เจว กนฺถกญฺจ ปฏฺฐิจฺฉาทตฺวา จินฺเตสิ
 # ๑. ม. อนนเตน ฯ

อิม มยฺหํ เกสา สมณสารูปฺปา น โหนฺตฺติ ฯ อญฺโณ
โพธิสตุตฺตสฺส เกเส จินฺนํทิตฺตํ ยุตฺตฺรโป นตฺถิ ตโต สยเมว
เตน ขกฺเคน จินฺนํทิสฺสามิตฺติ ทกฺขิณฺเนน หตฺถेเนน อสี คณฺหิตฺวา
วามหตฺถेเนน โมลียา สทฺธิ จุลํ คเหตุวา จินฺนํทิตฺตํ เกสา
ทฺวํกุลมตฺตา หุตฺวา ทกฺขิณฺโต อวตฺตมาณา สีลํ อลฺลียีสุ ฯ
เตลํ ยาวชิวํ ตเทว ปมาณํ อโหสิ มสฺสุ จ ตทฺนฺรูปํ ฯ
ปฺน เกสมสฺสุโอาหารณฺกิจฺจํ นาม นาโหสิ ฯ โพธิสตุตฺโต สห
โมลียา จุลํ คเหตุวา สจําหํ พุทฺโธ ภวิสฺสามิ อากาเส
ติฏฺฐตฺตํ โน เจ ภูมียํ ปตฺตฺติ อนตฺถิกฺเข จิปี ฯ ตํ จูฬามณฺเฑวณฺํ
โยชนปฺปมาณญฺจํ กนฺตฺวา อากาเส อญฺจาสี ฯ สกฺโก
เทวราชา ทิพฺพกฺขุณา โอลิเกตฺวา โยชนิยรตนจฺงฺโกฏฺเฑน(๑)
สมปฺปฏิจฺจิตฺวา ตาวตีสภวเน จูฬามณฺเฑติเย นาม ปตฺติฏฺฐาเปสิ ฯ
ยถา อาห

เฉตฺวาน โมลី วรคฺนฺชวาสิตํ
เวหายลํ อุกฺขิปี อคฺคปฺคฺคโล
สทฺสฺสเนตฺโต สิริสา ปฏฺฐคฺคหิ
สุวณฺณจฺงฺโกฏฺวเรน วาสโวติ ฯ

ปฺน โพธิสตุตฺโต จินฺนเตสิ อิมานิ กาสิกวตฺถานิ มยฺหํ น
สมณสารูปฺปานิตี ฯ อถ กสฺสปฺพุทฺธกาเล ปฺราณสหายโก
๑. สี. ย. ...จฺงฺโกฏฺเฑน ฯ

ฉฐิการมหาพฺรหฺมา เอกพฺพุทฺชนฺตริ อปฺปตฺเตน มิตฺตภาเวน
จินฺเตสิ อชฺช เม สหายโก มหาภินิภฺขมฺนํ นิภฺขนฺโต
สมณปริกฺขารมสฺส คเหตุวา คจฺฉิสฺสามิตี ฯ
ติจิวรณฺจ ปตฺโต จ วาสิ สฺวจิ จ พนฺธนํ
ปริสฺสาวเนน อฏฺฐเจเต ยฺยตฺตโยคสฺส ภิกฺขุโนตี ฯ
อิเม อฏฺฐ ปริกฺขारे อahrtiva อทาสี ฯ โพธิสฺตฺโต อรหฺตฺตพฺุชฺช(๑)
นิวาเสตฺวา อุตฺตมปฺพพฺุชฺชาเวสํ คณฺหิตฺวา ฉนฺน มม วจเนน
มาตาปิตฺตุนมาโรคฺยํ วเทหิติ อฺยโยเชตี ฯ ฉนฺโน โพธิสฺตฺตํ
วณฺหิตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ กนฺถโก ปน ฉนฺเนน
สทฺฐิ มนฺตยมานสฺส โพธิสฺตฺตสฺส วจฺฉํ สฺวณฺนโต จตฺวา
นคฺคิทานิ มยฺหิ ปฺน สามิโน ทสฺสนนฺติ จกฺขุปถิ วิชฺชนฺโต
โสภิ อธิวาเสตฺถุ อสฺกโกนฺโต หทยे ผลิเต กาลิ กตฺวา
ดาวตีสภวเน กนฺถโก นาม เทวปฺตฺโต หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ
ฉนฺนสฺส ปจฺฉมิ เอโกว โสโก อโหสิ ฯ กนฺถกสฺส ปน
กาลกิริยาย ทฺุติเยน โสเกน ปีฬิโต โรทฺนฺโต ปรีเทวณฺโต
อคมาสี ฯ

โพธิสฺตฺโตปิ ปพฺุชฺชิตฺวา ตสฺมีเยว ปเทเส อนฺุปฺยณฺนาม
อมฺพวนํ อตฺถิ ตตฺถ สตฺตาทํ ปพฺุชฺชสาสุเชน วิตฺตินาเมตฺวา
เอกทิวเสเนว ตีสโยชนมคฺคํ ปทสา ฉนฺตฺวา ราชคหํ ปาวิสี
๑. ม. อรหฺตฺตพฺุชฺช ฯ

ปวิสิตุวา จ ปน สปทาน์ ปิณฺฑทาย จริ ฯ สกถนคฺริ
โพธิสตุตฺตสฺส รูปทสฺสเนน ธนปาลเกน ปวิภูจฺจราชคหิ วีย
อสุรินฺเทน ปวิภูจฺจเทวนคฺริ วีย จ สงฺโฆภิตฺติ(๑) อคมาสิ ฯ อถ
ราชปฺริสา อากนฺตุวา เทว เอวรูปโป นาม สตุโต นคเร
ปิณฺฑทาย วิจฺจติ เทโว วา มนฺุสฺโส วา นาโค วา
สุปณฺโณ วา โก นาม เอโสติ น ชานามาติ อารโจะสิ ฯ
ราชา ปาสาทเตล จตุวา มหาปฺริสํ ทิสฺวา อจฺฉริยพฺภุตชาโต
ปฺริเส อาณาเปสิ กจฺฉถ ภณ วิมฺสถ สเจ อมนฺุสฺโส
ภวิสฺสติ นคฺรา นิภฺขมิตุวา อนฺุตรธายิสฺสติ สเจ เทวตา
ภวิสฺสติ อากาเสน กจฺฉิสฺสติ สเจ ปน นาโค ภวิสฺสติ
ปจฺจวีย นิมุชฺชิตฺวา กมิสฺสติ สเจ มนฺุสฺโส ภวิสฺสติ ยถาลทฺธ
ภิกฺขํ ปฺริภฺญชฺชิตฺติ ฯ

มหาปฺริโสปี โข มิสฺสกกกตฺติ สหฺริตุวา อลํ เม เอตฺตํ
ยาปนาชาติ ฌตุวา ปวิภูจฺจทวารเนว นคฺรา นิภฺขมิตุวา
ปณฺฑทปพฺพตจฺฉายาย ปฺรตฺถาภิมฺโข นิสฺสิทิตฺวา อาหาริ
ปฺริภฺญชฺชิตฺตุ อารทฺโธ ฯ อถสฺส อนฺุตานิ ปฺริวตฺติตฺวา มุขเณ
นิภฺขมนาการปฺปตฺตานิ อหฺสิ ฯ ตโต เตน อตฺตภาเวณ
เอวรูปสฺส อาหารสฺส จกฺขุณาปี อทิภฺจปฺพตฺตาย ปฺริภฺญชฺชิตฺวา
อภฺญชฺชิตฺวา โว อตฺตนาเว อตฺตานิ โวทิ สิทฺทตฺถ ตฺว
๑. ม. สงฺโฆภิ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 122

พหุสฺสทกอนุนปานเ กุเล ติวสฺสติกคณฺฐสาตีโกชนนนานคฺครส-
โกชนนฺจฺจเน นิพฺพตฺติตฺตวา เอกํ ปัสฺสูกฺกํ ทิสฺวา กทา นุ
โฆ อหํปี เอวรฺูโป หุตฺวา ปิณฺฑทาย จริตฺวา ปริภุญฺชิสฺสสามิ
ภวิสฺสตี นุ โฆ เม โส กาโลติ จินฺเตตฺตวา นิกฺขมฺนฺโต
อิทานิ กิณฺณามตํ กโรสีติ เอวํ อตฺตทานํ โอวทิตฺวา นิพฺพิกาโร
หุตฺวา อาหารํ ปริภุญฺชิ ฯ

ราชปริสา ตํ ปวฺตฺตี ทิสฺวา คณฺฐวารญฺโหล อารโจะสฺสุ ฯ
ราชา ทฺตสฺเสว วจันํ สุตฺวา เวเคน นคฺรา นิกฺขมิตฺวา
โพธิสฺตตฺตสฺส สนฺตํกํ คณฺฐวา อิริยาปถสฺมีเยว ปสีทิตฺวา
โพธิสฺตตฺตสฺส อิสฺสรียํ นิยุยาเทสิ ฯ โพธิสฺตโต มยฺหํ มหาราช
วตฺตูกาเมหิ วา กิเลสกาเมหิ วา อตฺถโถ นตฺถิ อหํ
ปรมาภิสฺสมุโพธิํ ปญฺญชฺนฺโต นิกฺขชฺนฺโตติ ฯ ราชฯ อนเกปฺปการิ
ยาจฺนฺโตปี ตสฺส จิตฺตํ อลภิตฺวา อทฺธา ตฺवं พุทฺโธ ภวิสฺสตี
พุทฺธญฺเจเตน ปนฺ เต ปจฺมํ มม วิชิตฺํ อากนฺตพฺพนฺติ [๑] ฯ
อยเมตฺถ สงฺเขโป ฯ วิคฺคทาโร ปนฺ ปพฺพชฺชํ กิตฺตยิสฺสสามิ ยถา
ปพฺพชฺชิ จกฺขุมาติ อิมํ ปพฺพชฺชชาสฺสจฺจ(๒)สทฺทํ(๓) อญฺจกถาย โอลเเกตฺวา
เวทิตฺพฺโพ ฯ

- โพธิสฺตโตปี รญฺโหล ปญฺญญํ ทตฺวา อนฺนปฺพเพน
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ปญฺญญํ คณฺหีติ ทิสฺสตี ฯ
๒. ม. ปพฺพชฺชชาสฺสจฺจ สทฺธี ฯ ๓. บ. ๒๕/๓๕๔/๔๐๕ ฯ

จาริกณฺจรมานโน อาพาริ จ กาลามิ อุตฺทกั จ รามปุตฺตํ
อุปสงฺกมิตฺวา สมาปตฺติโย นิพฺพตฺเตตฺวา นายิ มกุโธ สมฺโพชฌายาติ
ตฺปิ สมาปตฺติภาวนิ อนฺตงฺกริตฺวา สเทวกสฺส โลกสฺส อตฺตโน
ถามวิริยสนฺทสฺสนตฺถิ มหาปฺธานิ ปทหิตฺตุกาโม อูรฺวาลิ คนฺตฺวา
รมณิโย วตายิ ภูมิภาโคติ ตตฺถเว วาสิ อุปคนฺตฺวา มหาปฺธานิ
ปทหิ ฯ เตปิ โข โกณฺฑทณฺณปฺปมฺุชา ปญฺจ ปพฺพชิตา
คามนิกมราชธานีสุ ภิกฺขุขาย จรณฺตา ตตฺถ โโพชิสตฺตํ
สมฺปาปฺตฺตํ ฯ อถ นั ฌ วสฺसानิ มหาปฺธานิ ปทหนฺตํ
อิทานิ พุทฺโธ ภวิสฺสตี อิทานิ พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ ปริเวณ-
สมฺมชฺชนาทิกาย วตฺตปฺฏิปตฺติยา อุปญฺจหยมานา สนฺติกาวจรา
จสฺส อเหตุสิ ฯ โพชิสตฺตํเตปิ โข โกณฺฑปฺตฺตํ ทฺกกรการิกิ
กริสฺสามิติ เอกตฺลตฺตณฺฑลาทีหิปี วิตฺตินาเมสิ สพฺพโส อหารุปฺจเจทํ
อกาสิ ฯ เทวตาปี โลมกฺุเปหิ โอิชฺ อุปสิหฺรมาณา ปกฺุจิปิ ฯ
อถสฺส ตาย นิราหารตาย ปรมกสิมานปฺตฺตคฺายสฺส สุวณฺณ-
วณฺโณ กาโย กาวณฺโณ อโหสิ ฯ ทฺวตฺตีส มหาปฺริส-
ลกฺุขณานิ ปฺฏิจฺจนฺนานิ อเหตุสิ ฯ อปฺเปกทา อปฺปาณกฺุขณานิ
ณายนฺโต มหาเวทนาหิ อภิกฺุโต(๑) วิสฺถณฺณโต จงฺกมโกณฺฑิยํ ปติ ฯ
อถ นั เอกจฺจา เทวตา กาลกโต สมฺโณ โคตโมติ วทณฺติ
เอกจฺจา เทวตา วิหาโรว เอโส อรหฺตณฺติ อหํสุ ฯ ตตฺถ
๑. ม. อภิกฺุณฺโน ฯ

ยาสั กาลกโต อโหสีติ ตา คนฺตุวา สุทฺโชนมหาราชสฺส
อาโรเจสุ ตุมหากั ปฺตุโต กาลกโตติฯ มม ปฺตุโต พุทฺโธ
หุตฺวา กาลกโต อหุตฺวาติฯ พุทฺโธ ภวितฺถุ นาสกฺขิ ปฺธานญมียว
ปฺติตฺวา กาลกโตติฯ อิทํ สุตฺวา ราชา นาหิ สทฺทหามิ มม
ปฺตุตฺตสฺส โพรธี อปฺปตฺวา กาลกิริยา นาม นตฺถิติ ปฺฏิกฺขิปีฯ
กสฺมา ปน ราชา น สทฺทหตฺถิติฯ กาทฺเวทสฺส ตาปสฺส
วณฺทาปนทิวเส ชมฺพุรฺกฺขมฺมุเต จ ปาฏิหาริยานันฺ ทิฏฺฐตฺตาฯ
ปฺน โพรธิสฺสโต สยณฺมํ ปฺฏิลภิตฺวา อญฺจิตฺวฯ อญฺจิตฺเต มหาสฺตเต
ตา เทวตา อากนฺตุวา อโรโค เต มหาราช ปฺตุโตติ
รณฺโณ อาโรเจนฺติฯ ราชา ชานามหิ ปฺตุตฺตสฺส อมรณภาวนติ
วทติฯ

มหาสฺตตฺตสฺส ฉ วสฺसानิ ทฺกฺกรการิกั กโรนฺตสฺส อากาเส
คณฺจิกรณกาโล วิย อโหสีฯ โส อัย ทฺกฺกรการิกา นาม
มคฺโค น โหตฺถิติ โอปาริกั อาหาริ อหารเรตฺถุ
คามนิกเมสฺส ปิณฺฑาย จริตฺวา อาหาริ อหาริฯ อถสฺส ทฺวตฺถิสฺ
มหาปฺริสฺสทกฺขณานิ ปากติกานิ อหฺลฺลํ กาโย สุวณฺณวณฺโณ
อโหสีฯ ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ อัย ฉ วสฺसानิ ทฺกฺกรการิกั
กโรนฺโตปี สพฺพพญฺญตฺ ปฺฏิพฺพชฺฉิตฺตฺ(๑) นาสกฺขิ อิทานิ คามาทีสุ
ปิณฺฑาย จริตฺวา โอปาริกั อาหาริ อหารยมาโน ก็ สกฺขิสฺสติ
๑. ม. ปฺฏิวิชฺฉิตฺตฺฯ

*เล่มที่ 28 อวิทุเรณิทานํ หน้า 125

พาหุลลิกโก เอโส ปธานวิพฺภนฺโต สีลํ นุหยาติคฺคามสฺส
อุสุสาวินฺนุทตฺถํ วย อมฺหากํ เอตสฺส สนฺติกา วิเสตคฺกนฺนาม
กิณฺโน อิมินาติ มหาปฺริสํ ปหาย อตฺตโน ปตฺตจิวฺริ คเหตุวา
อภฺจาสโยชนมคฺคํ คนฺตฺวา อิติปตฺนํ ปวิสฺสํ ฯ

เตน โข ปน สมเยน อुरुเวลายิ เสนานิกเม(๑) เสนา-
กฺกมฺพิกสฺส(๒) เกเห นิพฺพตฺตา สุชาตา นาม ทาริกา วยปฺปตฺตา
เอกสฺมี นิโครธฺรูกฺเข ปภฺจัน อกาสิ สเจ สมชาติกํ กุลมฺริ
คนฺตฺวา ปจฺมคพฺเภ ปตฺตํ ลภิสฺสามิ อนุสฺสวฺจจฺริ เต
สตสฺสพฺริจฺจาเคน พลิกมฺมํ กริสฺสามิตี ฯ ตสฺสา सा ปตฺถนา
สมิขฺมิ ฯ สามมหาสตฺตสฺส ทฺกกรฺการิกํ กโรนฺตสฺส ญฺเจ
วสุเส ปฺริปฺณฺณเ วิสาขปฺณฺณมฺมายิ พลิกมฺมํ กาคฺคามา หุตฺวา
ปฺเรตฺริเยว จ เชนฺสฺสสฺสํ ลภฺจิมชฺคฺวเน จาราเปตฺวา ตาสิ
จิริ ปฺลยจ เชนฺสฺตานิ ปาเยตฺวา ตาสิ จิริ อพฺตฺตฺยานิตี
เอว ยาว โสพสนฺนํ เชนฺนํ จิริ อภฺจฺ เชนฺโย ปิวฺนฺติ ตาว
จิริสฺส พฺลตํ จ โอชวฺนฺตํ(๓) จ ปภฺจยฺมานา จิริปฺริวตฺตนฺนฺนาม
อกาสิ ฯ सा วิสาขปฺณฺณมิตฺวเส ปาโตว พลิกมฺมํ กริสฺสามิตี
รตฺตฺติยา ปจฺจฺจฺสสมฺยํ ปจฺจฺจฺจฺจาย ตา อภฺจฺ เชนฺโย ทฺหาเปสิ ฯ
วจฺจกา เชนฺนํ ถนฺมฺลํ น อคฺมฺสฺ ฯ ถนฺมฺเล ปน นวภาชเนสฺ
๑. สี. ยฺ. เสนานิกเม ฯ ๒. สี. ม. ยฺ. เสนานิกกฺกมฺพิกสฺส ฯ
๓. ม. มชฺชรตฺตยจ โอชวฺนฺตตฺตยจ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 126

อุปนีตมตเตสฺ อตฺตโน ฌมฺมตาย ชีรชารา ปวตฺตีสฺ ฯ ตํ อจฺฉริย
ทิสฺวา สุชตา สหตฺถเนว ชีริ กเหตุวา นวภาชเน ปกฺขิปิตฺวา
สหตฺถเนว อคฺคิ กตฺวา ปจฺจิตฺ อารภิ ฯ

ตสฺมีเยว ปายาเส ปจฺจมาเน มหนฺตา ปุพฺพลา อจฺฉหิตฺวา
ทกฺขิณาวตฺตา หุตฺวา สลฺยจฺรณฺติ ฯ เอกผุสฺสิตฺปิ พหิ น
ปตฺติ ฯ อุทฺชนโต อปฺปมตฺตโกปี ชฺโหม น อจฺฉติ ฯ ตสฺมี
สมเย จตฺตาริ โลกपालา อากนฺตฺวา อุทฺชเน อารกฺข
คณฺหีสฺ ฯ มหาพฺรหฺมา ฉตฺตํ ชาเรติ ฯ สกฺโก อลาตานิ
สมาเนนฺโต อคฺคิ ชาเลติ ฯ เทวตา หิ ทฺวิสทฺสฺสทฺธิปปริวารสฺ
จตฺตฺส ทิเปสฺ เทวานํ มนฺุสฺसानํ จ โอปกปฺปนกโธ อตฺตโน
เทวตานฺุภาเวเน ทณฺุทกพฺทฺชมรฺุปญฺุฉํ ปิเพตฺวา มชฺุ คณฺุหมานา
วिय สํหริตฺวา ตตฺถ ปกฺขิปนฺติ ฯ อณฺุณฺสฺ หิ กาลฺสฺ เทวตา
กพฺเพ โธ อจฺฉ ปกฺขิปนฺติ สมฺโพธิทิวเส จ ปนฺ ปรีนฺิพฺพานทิวเส
จ อุกฺขลฺิยเยว ปกฺขิปนฺติ ฯ สุชตา เอกทิวเสเนว ตตฺถ อตฺตโน
ปากฺกฺวานิ อนฺกานิ อจฺฉริยานิ ทิสฺวา ปุณฺณํ นาม ทาสี
อามนฺเตสิ อมฺม ปุณฺณเ อชฺช อมฺหากํ เทวตา อติวिय
ปสฺนฺนา มยา เอตฺตเก กาลเ เอวรูปิ อจฺฉริย นาม น
ทิกฺุชปฺพหิ เวเคน คนฺตฺวา เทวญฺุจํ ปฏฺิขคฺคาหิติ ฯ สาชฺุ
อยฺเยติ सा तससा वज्निं सम्पग्गिज्जित्त्वा त्तिरित्तिरिताเยव रुग्ग्ग्ग्ग्ग्
อคมมาสิ ฯ

โพธิสตุโตปี โข ตสฺมี รตฺติภาเค ปญฺจ มหาสุปีเน
ทิสฺวา ปรีคณฺหนุโต นิสฺสัสเยนาหํ อชฺช พุทฺโธ ภวิสฺสามิติ
กตสนฺนิฏฺฐาโน ตสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน กตสรีรปฺปฺพิชคฺคโน
ภิกฺขุจาจรเวถํ อากมฺยมาโน ปาโตว อากนฺตฺวา ตสฺมี รุกฺขมฺมูเล
นีสึทึ อุตฺตโน ปภาย สกถํ รุกฺขมฺมุตํ โอภาสยมาโน ๑ อถ
โฆ สว ปุณฺณา อากนฺตฺวา อทฺทส โพธิสตุตํ รุกฺขมฺมุตํ
ปาจันโลกธาตุํ โอลอกฺยมาณํ นิสินฺนํ ๑ สรีโรโต จสฺส นิกฺขนฺตาทึ
ปภาหึ สกถํ รุกฺขํ สุวณฺณวณฺณํ ทิสฺวา ตสฺสา เอตทโหสิ
อชฺช อมฺหากํ เทวตา รุกฺขโต โอรุยฺห สหตฺเถเนว พลิกมมํ
สมปฺปฺพิจฺจิต्तํ นิสินฺนา มณฺเฑติ สํเวคปฺปตฺตา(๑) หุตฺวา เวเคน
กนฺตฺวา สุชาตาย เอตมตฺถํ อารโจะสิ ๑

สุชาตา ตสฺสา วจันํ สุตฺวา ตฺถุจฺจมานสา หุตฺวา อชฺช
อิทานิ ปญฺจาย มม เขฏฺฐชฺชิตฺถุจฺจานเณ ตฺถุจฺจาทึทึ ชีตฺถุ อนฺุจฺจวิกํ
สพฺพาลงฺการิ อทาสึ ๑ ยสฺมา ปน พุทฺธภาวํ ปาปุณฺณทิวเส
สตสฺสสฺสคฺคณิกํ สุวณฺณปาตี ลทฺฐํ วฏฺฐติ ตสฺมา สว
สุวณฺณปาตึยํ ปายาสํ ปกฺขิปิสฺสามิติ จิตฺตํ อฺุปฺปาเทตฺวา
สตสฺสสฺสคฺคณิกํ สุวณฺณปาตี นึหฺราเปตฺวา ตตฺถ ปายาสํ
ปกฺขิปิตฺถุจฺจมา ปกฺกโกชนํ อวชฺเชสิ ๑ สพฺโพ ปายาโส
ปทุมปตฺตโต อุกกํ วยิ นึวตฺติตฺวา ปาตึยํ ปตฺติจฺจาสึ
๑. ม. อฺุพฺเพคปฺปตฺตา ๑

เอกปาติปุรณมตฺโตว อโหสิ ฯ สาทํ ปาตี อถฺวณฺณ-
 ปาติยา ปฏิกุชฺชิตฺวา โอทาทวตฺถณ(๑) เวเจตฺวา สพฺพาลงฺกาเรหิ
 อตฺตภาวํ อลงฺกริตฺวา ตํ ปาตี อตฺตโน สีเส จเปตฺวา มหนฺเตน
 อานุกาเวน นิโครธรฺกขมฺมํ คนฺตฺวา โโพธิสत्ตํ โอลฺลเกตฺวา
 พลวโสมนสฺสชาตา รุกฺขเทวตาติ สลฺยณฺณํ ทิฏฺฐจฺ्ञานโต ปฏฺฐาย
 โอนโตนตา คนฺตฺวา สีสโต โอตฺริตฺวา วิวริตฺวา สฺวณฺณ-
 กิงฺการณํ คนฺธปฺปฺพวาสิตํ อุกกํ กเหตุวา โโพธิสत्ตํ อฺปนฺคนฺตฺวา
 อฏฺฐาสิ ฯ อฏฺฐิการมมหาพฺรหฺมณา ทินฺโน มตฺติกาปฺตฺโต เอตฺตํ
 อทฺธานํ โโพธิสत्ตํ อวิชฺหิตฺวา ตสฺมี ขณฺ อทสฺสนงฺกโต ฯ
 โโพธิสत्ตโต ปตฺตํ อปสฺสนโต ทกฺขิณฺหตฺถํ ปสาเรตฺวา อุกกํ
 สมฺปฏฺฐิจฺฉิ ฯ สฺสาตา สฺวณฺณปาติปายาสิ มหาปฺริสฺสสฺส หตฺถ
 จเปสิ ฯ มหาปฺริโส สฺสาตํ โอลฺลเกสิ ฯ สาท อากาโร สลฺลทฺถเขตฺวา
 อยฺย มยา ตฺมฺหากํ ปฺริจฺจตฺตํ กเหตุวา ขถารุจฺฉิ กจฺฉณฺณติ
 วนฺทิตฺวา ขถา มยฺหํ มโนโรถ นิปฺพนฺโน เอวํ ตฺมฺหากํ
 นิปฺปชฺชตฺติ วตฺวา สตฺสทฺสสฺสคฺคณฺนิกาย สฺวณฺณปาติยา ปฺราณํ
 มตฺติกํ วิย(๒) อนเปกฺขา หุตฺวา ปกฺกามิ ฯ

โโพธิสत्ตโตปิ โข นิสินฺนจฺ्ञานา วุฏฺฐาย รุกฺขํ ปทกฺขิณฺ
 กตฺวา ปาตี อาทาย เนรณฺชราย ตีโร คนฺตฺวา อนเณถสิ
 โโพธิสत्ตตฺสทฺสสฺสานํ สมฺพุชฺฉนทิวเส โอตฺริตฺวา นฺหานจฺ्ञานํ
 # ๑. สี. ยฺ. วสเนน ฯ ๒. ม. ปฺราณปณฺณเณ ฯ
 # ๓. ม. โโพธิสत्ตตฺสทฺสสฺสานํ ฯ

สุปป์ติภูจิตติภูจนนาม อตฺถิ ตสฺส ตีเร ปาตี จเปตฺวา
โอตฺริตฺวา อนนฺกพฺพุทฺธสทฺสหสฺถานันฺนิวาสนันฺ อรหตฺตพฺพุทฺธชฺ
นิวาเสตฺวา ปฺรตฺถาภิมุโข นิสฺสีทิตฺวา เอกภูจิตฺตลปฺกุกปฺปมาณ
เอกฺกนปฺลณฺณาสปฺปิณฺเฑ กตฺวา สพฺพิ อปฺโปทกมฺรฺพายาสี
ปฺริภุชฺชติ ฯ โส เอวํ หิสฺส พฺพุทฺธภูตฺสฺส สตฺตสฺตตฺตาหํ โปธิมณฺเฑ
วสนฺนตฺสฺส เอกฺกนปฺลณฺณาส ทิวสฺยานี อาหาโร อโหสิ ฯ ตตฺตเก
กาเล เนว อณฺโณ อาหาโร อตฺถิ น นฺหานันฺ น มฺขโรวณฺ น
สฺริรวลลฺลชฺ ฌานสฺสุเขน มกฺกสฺสุเขน ผลสฺสุเขเนว
วิตฺตินาเมติ ฯ ตํ ปน ปายาสี ภูชิตฺวา สฺวณฺณปาตี
กเหตุวา สจฺาหํ อชฺช พฺพุทฺธ ภาวิตฺตุ สกฺขิสฺสํสามิ อัย เม
ปาตี ปฺภฺวิโสติ คจฺฉตฺตฺ โน เจ สกฺขิสฺสํสามิ อนฺนโสติ คจฺฉตฺตฺติ
ปฺกฺขิปิ ฯ สว โสติ ฉินฺนทฺมานา นทิมชฺฉนฺ คนฺตฺวา มชฺฉนฺนุจฺจาเนว
ชวสฺมปฺนโน อสฺโส วิย อสฺสีติหตฺถมตฺตภูจฺจัน ปฺภฺวิโสติ คนฺตฺวา
เอกสฺมี อวตฺเต นิมุชฺชิตฺวา กาลนาคราชภวณฺ คนฺตฺวา ตินฺฉนฺ
พฺพุทฺธานันฺ ปฺริโถกปาติโย กิลิ กิลิตฺติ รวํ การยฺมานา ปฺหริตฺวา
ตาสี สพฺพเหฏฺฐิมา หุตฺวา อญฺจาสี ฯ กาโล นาคราชา ตํ
สทฺทํ สุตฺวา หิยโย เอโก พฺพุทฺธ นิพฺพตฺติ ปฺน อชฺช เอโก
นิพฺพตฺโตติ อนนฺเกหิ ปทสฺเตหิ อุตฺติโย วทฺมานโน อญฺจาสี ฯ
ตสฺส กิร มหาปจฺฉเวยา เอกโยชนตฺติกาเวตฺตปฺปมาณันฺ นภํ ปฺุเรตฺวา
อาโรหนกาโล อชฺช วา หิยโย วาติ สทฺติโส อโหสิ ฯ

โพธิสตฺโตปิ นทีตีรมฺหิ สุปฺปฬิตสาลวเน ทิวาวิหาริ กตฺวา
สายณฺหสมเย ปุปฺพานํ วนฺชโต มุจฺจนกาเล เทวตาหิ อลงฺกเตน
อภฺยฺยสภวิตฺถาเรน มกฺเคน สีโห วย วิชฺมกฺมาโน โพธิรุกฺขาภิมฺโข
ปายาสี ฯ นาคยฺกฺขสุปฺณณาทโย ทิพฺเพหิ คณฺรปฺปฬาทิหิ
ปฺชยฺยีสฺสุ ฯ [๑] ทสสฺหสฺสึโลกธาตฺ อเอกคณฺธา เอกมาลา เอกสาธฺฐการา
อโหสิ ฯ ตสฺมี สมเย พฺราหฺมโณ โสตฺถิโย นาม ตินฺหารโก
ติณฺ อาทาย ปฏฺิเปถ อากฺจณฺโต มหาปฺริสฺสฺส อาการิ ฌตฺวา
อภฺยฺย ตินฺมฺภฺยฺโย ตสฺส อทาสี ฯ โพธิสตฺโต ตินฺ คเหตุวา
โพธิมณฺชํ อารุยฺห ทกฺขินฺทิสากาเค อุตฺตราภิมฺโข อภฺยฺยาสี ฯ
ตสฺมี ขณฺ ทกฺขินฺจกฺกवालํ โอสีทิตฺวา เภฏฺจา อวิจิสฺมปฺตตํ
วย อโหสิ ฯ อุตฺตราจกฺกवालํ อุลลฺงฺฆิตฺวา อฺปริ ภาวคฺคปฺตตํ
วย อโหสิ ฯ โพธิสตฺโต นยิทํ สมฺโพธิปาปฺณนฺภูจฺานํ ภวิสฺสตี
มณฺเฑติ ปทกฺขินฺ กโรนฺโต ปจฺฉิมฺทิสากากํ คณฺตฺวา ปฺรตฺถา-
ภิมฺโข อภฺยฺยาสี ฯ ตโต ปจฺฉิมฺจกฺกवालํ โอสีทิตฺวา เภฏฺจา
อวิจิสฺมปฺตตํ วย อโหสิ ฯ ปฺรตฺถิมฺจกฺกवालํ อุลลฺงฺฆิตฺวา ยาว(๒)
อฺปริ ภาวคฺคปฺตตํ วย อโหสิ ฯ จิตฺจิตฺภูจฺาเน กิรฺสฺส
เนมิวภฺยฺยปฺริยฺนฺเต(๓) อกฺกนฺตนาภียา ปตฺติภูจิตํ มหาสภฺยฺยจกฺกํ วย
มหาปจฺวี โอนฺตฺนฺนตา อโหสิ ฯ โพธิสตฺโต นยิทํ สมฺโพธิ-
ปาปฺณนฺภูจฺานํ ภวิสฺสตี มณฺเฑติ ปทกฺขินฺ กโรนฺโต
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ทิพฺพสฺงฺคีตาทีนํ ปวตฺตีสฺสูติ ทิสฺสตี ฯ
๒. ม. อัย สทฺโท นตฺถิ ฯ ๓. ม. เนมิวภฺยฺยปฺริยฺนฺเต ฯ

*เล่มที่ 28 อวิทุเรณิทานํ หน้า 131

อุตุตฺรทิสากาคํ คนฺตุวา ทกฺขินฺนํมิขุ โข อฏฺฐาสิ ๗ ตโต
อุตุตฺรจกฺกวาลํ โอสิตฺตฺวา เหฏฺฐา อวิจิสฺมปฺตตํ วิย อโหสิ ๗
ทกฺขินฺนจกฺกวาลํ อุตุตฺตฺตฺวา อฺปฺริ ภาวคฺคปฺตตํ วิย อโหสิ ๗
โพธิสตุโต อิทํปี สฺมฺโพธิปาปฺณนฏฺฐานํ น ภวิสฺสติ มณฺเฑติ
ปทกฺขินฺนํ กโรนฺตุโต ปฺรตฺตฺติมทิสากาคํ คนฺตุวา ปจฺจิมํมิขุ
อฏฺฐาสิ ๗ ปฺรตฺตฺติมทิสากาเค ปน สพฺพพฺพุทฺธานํ ปฺลลฺงกฏฺฐานํ
ตํ เนว ฉมฺภติ น กมฺปติ ๗ มหาสตุโต อิทํ สพฺพพฺพุทฺธานํ
อวิชฺหิตํ อจลฏฺฐานํ กิเลสฺปฺลชฺรวิทฺธฺสนฏฺฐานนฺติ ญตฺวา ตานิ
ติณฺนํ อคฺเค คเหตฺวา จาเลสิ ๗ ตาวเทว จุทฺทสฺสทฺโถ ปฺลลฺงโก
อโหสิ ๗ ตานิปี โข ติณฺนํ ตถารูเปน สฺนถาเรณ สฺนฺจหิสุ
ยถารูเป สฺกฺสโลปี จิตฺตกาโร วา ปฺตฺตฺตกาโร วา อาลิจิตฺตุ
สฺมตฺโถ นตฺถิ ๗

โพธิสตุโต โพธิรฺกฺขกฺขนฺธํ ปิฏฺฐิโต กตฺวา ปฺรตฺตฺถา มิขุ
ทพฺพหฺมานโส หุตฺวา

กามํ ตโจ นหารู จ อฏฺฐิ จ อวสิสฺสตุ
สพฺพํปี หิทํ สฺริเร มํสโลหิตํ อฺปฺสฺสฺสตุ(๑)

ตตฺถเวว สฺมฺมาสมฺโพธิํ อปฺปตฺวา อิมํ ปฺลลฺงกํ น กิณฺทิสฺสามิติ
อสฺนิตฺตสฺนนิปาเตนาปี อเกชฺชรูปํ อปฺราชิตํ ปฺลลฺงกํ อากฺขิตฺวา
นีสิตฺติ ๗

ตสฺมี สฺมเย มาโร เทวปฺตฺโต สิทฺทตฺถกฺมาโร มยฺหํ วถํ
๑. ม. อฺปฺสฺสฺสตุ นิสฺเสถ สฺริเร มํสโลหิตํ ๗

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 132

อติกกมิตุกาโม น ทานิมสฺส อติกกมิตฺตํ ทสฺสามิตฺติ มารพลสฺส
สนฺตีกํ คนฺตฺวา เอตมตฺถํ อารโจะตฺวา มारโฆสนฺนนาม
โฆสาเปตฺวา มारพลํ อาทาย นิกฺขมิฯ สา ปน มารเสนา
मारสฺส ปฺรโต ทฺวาทสโยชฺนา โหติ ทกฺขิณโต จ วามโต
จ ทฺวาทสโยชฺนา โหติฯ ปจฺจโต ปน จกฺกฺวาพปริยฺนตฺ
กตฺวา จิตฺตา อุทฺธํ นวโยชนฺพฺเพธา มारเสนา ยสฺสา
อุนฺนทนฺตฺติยา อุนฺนาทสทฺโท(๑) ปน โยชนสทฺสโต ปญฺจาย
ปจฺจวิยา อุทฺธิยนสทฺโท วิย สฺยฺยติฯ อถ มาโร เทวปฺตฺโต
ทियทฺฒโยชนสฺตีกํ กิริเมฆลนฺนาม หตฺถิ อภิรฺยฺหิตฺวา พาทฺสทฺสตี
มาเปตฺวา นานาวุชานิ อคฺคเหสิฯ อวเสสายปี มारปฺริสาย
เทว ชฺนา เอกสทิสํ อาวูชํ น คณฺหีสฺ [๒] นานปฺปการมุข
หุตฺวา มหาสคฺตํ อชฺโฆตฺถรมาณา วิย อาคมฺีสฺฯ

ทสสทฺสจกฺกฺวาพเทวตา ปน มหาสคฺตสฺส ภูติโย
วทมาณา อญฺจิสฺสุฯ สกโก ปน เทวราชา วิชฺยตฺตรสงฺขํ
ธมมาโน อญฺจาสิฯ โส กิร สงฺโข วิสฺติหตฺถสฺติโก โหติ
สกี วาตํ กาหาเปตฺวา ธมนฺโต จตฺตาโร มาเส สทฺทํ กริตฺวา
นิตฺสทฺโท โหติฯ มหากาลนาคราชา อติเรกํ ปทสฺเตน วณฺณํ
วทมาโน อญฺจาสิฯ มหาพฺรหฺมา เสตจฺจตฺตํ ธารยมาโน
อญฺจาสิฯ มारพลํ ปน โปธิมณฺฑํ อุปสงฺกมฺนฺเต(๓) เตสฺส เอโกปี
๑. สี. ย. ปถวิอุทฺธิยนสทฺโทฯ ม. ปถวิอุนฺนทฺธิยนสทฺโทฯ
๒. ม.เอตฺถนฺตฺเร นานปฺปการวณฺณาติ ทิสฺสติฯ
๓. สี. ย. อุปสงฺกมฺนฺเต อุปสงฺกมฺนฺเตฯ

*เล่มที่ 28 อวิทูเรนิทาน์ หน้า 133

จาดุ๋ นาสกขิ ฯ สมมุขสมมุขภูจนาเนว ปลายีสุ ฯ กาลนาคราชา
ปจวิยั นิมุขชิตวา ปญจโยชนสติกมนุทริ(๑) นากภานัน กนตุวา
อุโกหิ หตุเถหิ มุขัง ปิตทิตวา นิปนโน ฯ สกโก วิชยตุตรสงขัง
ปิฏจิชัย กตุวา จกกวาพมุขวภูฏิชัย อฏจาสิ ฯ มหาพุรหุมา
เสตจตุตต์ โกฏิชัย กเหตุวา(๒) พุรหุมาโลกเมว อคมาสิ ฯ เอกเทวตาปี
จาดุ๋ สมตถานา นาม นาโหสิ ฯ มหาปุริโส เอกโกว นิสีทิ ฯ

มาโรปี อตุตโน ปริสั อห ตาตา สุกุโธทนต์ตุเตน
สิทุชตุเตน สทิสอ อญโย ปุริโส นาม นตุถิ มัย สมมุขา
ยทุธั ทาดุ๋ น สกขิสุสาม ปจณาภาเคน ทสสามาติ ฯ
มหาปุริโสปี ตินปิ ปสุธานี โอโลเกตวา สพพเทวตานัน
ปลาตตุตา สุลณานิ อททส ฯ ปุน อตุตรปสุเสน มารพลั
อชุโฆตุตรมานัน ทิสวา อัย เอตุตโก ชโน มั เอกกั สนุชาย
มหนตุั วายามั ปรกุกมัม กโรติ อิมสุมี จาเน มาตาปีตโร
วา ชีตา วา ภาตา วา อญโย วา โกจิ ฌาตโก
นตุถิ อีมา ปน ทสปารมิโยว มยุหิ ทีฆมรตุตต์ ปุตุตปรีชนสทิสา
ตสุมา ปารมิโยปี ผลกั กตุวา ปารมิสตุเถเนว ปหริตุวา
อิมั พลกายั มยา วิทุธเสตุั วภูฏิตติ ทสปารมิโย อวชชมาโน
นิสึทิ ฯ

อถ มาโร เทวปุตุโต เอเตเนว สิทุชตุถั ปลาเปสุสามิติ
วาตมณุฑลั สมภูจาเปสิ ฯ ตั ขณัเยว ปุรุตุถิมาทิเกทา วาตา
๑. ม. ปญจโยชนสติกั มณุเชริกนากภานัน ฯ
๒. ม. จกกวาพโกฏิชัย จเปตุวา ฯ

สมุฏฺหิตฺวา อหฺมโชนติโชนปฺปมาณานิ ปพฺพตฺตฺถุณฺนิ
ปทาเลตฺวา วณฺคจฺจฺรฺกฺขาทีนํ อุมฺมุเลตฺวา สมฺนฺตา คามนิกเม
จฺจนฺณวิจฺจนฺเณ กาคฺคฺ สมตฺถาปี มหาปฺริสฺสฺส ปฺญฺณเตเชน
วิหฺตานุภาวํ โปธิสฺสฺสฺสฺส ปตฺวา จีวรกณฺณมตฺตฺปี จาเลตฺ
นาสกฺขีสุ ฯ ตโต อฺทฺทเกน อชฺโฆตฺถริตฺวา มาเรสุสามิตฺติ
มหาวัสฺสํ สมุฏฺจาเปตี ฯ ตสฺसानุภาเวน อฺปฺริ สตปฺปฺลสฺสทสฺส-
ปฺปฺลลาทีเกทา วลาหกา อฺฏฺฐหิตฺวา วสฺสํสุ ฯ วุฏฺฐิชาเรเวเคน
ปฺจวี ฉิทฺทา อโหตี ฯ วณฺรฺกฺขาทีนํ อฺปฺริภาเคน มหาเมโฆ
อาคณฺตฺวา มหาสฺสทสฺส จีวเร อฺสฺสาวินฺทฺตฺนมตฺตฺปี(๑) เตเมตฺ
นาสกฺขี ฯ ตโต ปาสาณวสฺสํ สมุฏฺจาเปตี ฯ มหฺนฺตานิ
ปพฺพตฺตฺถุณฺนิ ฐฺมายนฺตานิ ปชฺชนฺตานิ อากาเสนาคณฺตฺวา
โปธิสฺสฺสฺสฺส ปตฺวา ทิพฺพมฺมาลาคุพฺภาวํ อापชฺชีสุ ฯ ตโต
ปฺหรณวสฺสํ สมุฏฺจาเปตี ฯ เอกโตชฺรา อฺกฺโตชฺรา อสิ สฺสฺสฺส
ชฺรปฺปาทโย ฐฺมายนฺตานิ ปชฺชนฺตานิ อากาเสนาคณฺตฺวา โปธิสฺสฺสฺส
ปตฺวา ทิพฺพปฺปฺพานิ อหฺลฺสุ ฯ ตโต องฺการวสฺสํ สมุฏฺจาเปตี ฯ
กีสฺสฺสวณฺณํ องฺการา อากาเสนาคณฺตฺวา โปธิสฺสฺสฺสฺส ปาทฺมุเล
ทิพฺพปฺปฺพานิ หุตฺวา วิกรีสุ ฯ ตโต กุฏฺกฺกฺพวสฺสํ สมุฏฺจาเปตี ฯ
อจฺจฺจนฺโห อคฺคิวนฺโณ กุฏฺกฺกฺโพ อากาเสนาคณฺตฺวา โปธิสฺสฺสฺส
ปาทฺมุเล จนฺทฺนจฺจนฺณํ หุตฺวา นิปตี ฯ ตโต วาลูกาวสฺสํ
๑. ม. อฺสฺสาวินฺทฺตฺนจฺจนฺณมตฺตฺมปี ฯ

สมุฏฺฐาเปสิ ฯ อติสุขุมมา วาลุกา ชูมายนุตตา ปชฺชนุตตา
 อากาเสนาคนุตฺวา โพธิสตุตฺตสฺส ปาทุมฺเม เทพฺพปฺปฺพานิ หุตฺวา
 นิปตีสุ ฯ ตโต กลลวสุตี สมุฏฺฐาเปสิ ฯ กลลํ ชูมายนุตํ
 ปชฺชนุตํ อากาเสนาคนุตฺวา โพธิสตุตฺตสฺส ปาทุมฺเม เทพฺพวิเลปนํ
 หุตฺวา นิปตี ฯ ตโต อิมินาหํ ภีเสตฺวา สิทฺฐตฺถํ ปลาเปสฺสามิตี
 อนฺธการี สมุฏฺฐาเปสิ ฯ ตํ จตุรงฺกสมนฺนาคตํ วีย มหาตมํ
 หุตฺวา โพธิสตุตํ ปตฺวา สุริยปฺปภาวิหตํ วีย อนฺธการี
 อนฺตรธาเย ฯ

เอวํ มาโร อิมานิ นวหิ วาตวสุสฺสปาสาณปฺพรณฺจการ-
 กุกฺกพฺวาตูกกลอนฺธการวฺภูจฺจिหิ โพธิสตุตํ ปลาเปตฺ อสฺสโกนฺโต
 ก็ ภณฺเน ติฏฺฐตฺ อิมํ สิทฺฐตฺถกฺมารี คณฺหนฺนํ หนฺนํ ปลาเปถาติ
 ตํ ปรีสิ อานฺนาเปตฺวา สยฺปิ คิริเมฆลสฺส หตฺถิโน ขนฺเช
 นิสินฺโน จกฺกาวัธฺ อาทาย โพธิสตุตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา สิทฺฐตฺถ
 อุกฺกุเจหิ เอตฺสุมมา ปฺลลฺงกา นายํ ตฺยฺหํ ปาปฺพณาติ มยฺหํ
 เอโส(๑) ปาปฺพณาตีติ อาห ฯ มหาสตุโต ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา
 อโวจ มารเนว ตยา ทส ปารมิโย ปูริตา น อุปฺปารมิโย
 น ปรมตฺถปารมิโย นาปิ ปญฺจ มหาปรีจจาภา ปรีจจตฺตา
 น ฌาตฺตจฺริยา น โลกตฺถจฺริยา น พุทฺฐตฺถจฺริยา(๒) ปูริตา [๓]
 # ๑. ม. เอว ฯ ๒. ม. พุทฺธิจฺริยา ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺนฺตเร สพฺพา
 # ตา มยาเยว ปูริตา ตสฺมาติ ทิสฺสตี ฯ

นาย ปลุลงโก ตูยหิ ปาปฺณาติ มยฺหิ เอโส ปาปฺณาตีติ

อาห ฯ

มาโร กุฑฺโฆ โภชเวคํ อสหนฺโต มหาปุริสฺสฺส จกฺกาวัธํ
วิสุตฺตฺเชติ ฯ ตนฺตฺสฺส ทส ปารมิโย อวชฺเชนฺตฺสฺส อุปริภาเค
มาลาวิตานํ หุตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ ตํ กิร ชุรชาริ จกฺกาวัธํ
อณฺเณสุ เตน กุฑฺเชน วิสุตฺตฺจํ เอกมฺเน ปาสาณณมฺเก วัสกพิริ
วีย ฉินฺทนฺตํ กจฺจติ ฯ อิทานิ ปน ตสฺมี มาลาวิตานํ หุตฺวา
จิตฺเต อวเสสา มารฺปริสา อิทานิ ปลุลงฺกโต วุฏฺฐาย ปลายิสฺสตีติ
มหนฺตมหนฺตานิ เสลฺกฺฎานิ วิสุตฺตฺเชตฺสฺส ฯ ตานิปี มหาปุริสฺสฺส
ทส ปารมิโย อวชฺเชนฺตฺสฺส มาลาคุพฺภาวํ อาปชฺชิตฺวา ภูมียิ
ปตีสุ ฯ เทวตา จกฺกฺวาพมฺขวณฺญิยิ จิตฺตา คีวํ ปสาเรตฺวา สีลํ
อุกฺขิปีตฺวา นณฺโวจ วัต โภ สิทฺชตฺตฺกุมารฺสฺส รูปฺโตภกฺคปฺปตฺโต
อตฺตภาโว กีนฺนุ โข กริสฺสตีติ โอลเณนฺติ ฯ

ตโต มหาปุริโส ปุริตปารมิตํ โภชิตฺตฺตานํ อภิสมฺพุชฺฌน-
ทิวเส ปลุลงฺโก มยฺหิ ปาปฺณาตีติ วตฺวา จิตํ มาริ อาห
มาร ตูยหิ ทานฺสฺส ทินฺนภาเว โภ สกฺขีติ ฯ มาโร อิเม
เอตฺตกา สกฺขิโนติ มารคณาภิมุขํ(๑) หตฺถํ ปสาเรสิ ฯ ตสฺมี
ขณฺเณ มารฺปริสา ย อหิ สกฺขี อหิ สกฺขีติ ปวตฺตสทฺโท
ปจฺวีอุทฺริยนสทฺทสทิสฺส อโหสิ ฯ อถ มาโร มหาปุริสฺส อาห
สิทฺชตฺต ตูยหิ ทานฺสฺส ทินฺนภาเว โภ สกฺขีติ ฯ มหาปุริโส
๑. ม. มารพลาภิมุขํ ฯ

*เล่มที่ 28 อวิหุเรนิทาน์ หน้า 137

คฺยหิ ตาว ทานสฺส ทินฺนภาเว สเจตนา สกฺขิโน มยฺหิ
ปน อิมสฺมี จาเน สเจตโน โภจิ สกฺขี นาม นตฺถิ ตัญฺจตุ
ตาว เม อวเสตตตภาเวสุ ทินฺนทานัน เวสฺสนนฺตรตตภาเว ปน
จตฺวา สตฺตสตกมมหาทานสฺส ตาว ทินฺนภาเว อัย อเจตนาปี
ฉนมหาปจฺวี สกฺขีติ จีวรคพฺพนนฺตรโต ทกฺขิณหตฺถิ อภินิหริตฺวา
เวสฺสนนฺตรตตภาเว จตฺวา มยฺหิ สตฺตสตกมมหาทานสฺส ทินฺนภาเว
ตฺวํ สกฺขี น สกฺขีติ มหาปจฺวยาภิมุขํ หตฺถิ ปสาเรติ ฯ
มหาปจฺวี อหนฺเต ตทา สกฺขีติ วิราวสเตน วิราวสสฺเสน
मारพลํ อวตฺถรมาณา วิย อุนฺนาทินิ อโหสิ ฯ

ตโต มหาปจฺวี(๑) ทินฺนนฺเต สิทฺถตฺถ มหาทานัน
อฺตุตฺตมทานนฺติ ฯ เวสฺสนนฺตรตตภาเวเน ทินฺนทานัน สมฺมสนฺเต
สมฺมสนฺเต ทิยพฺพโยชนสตีโก คิริเมฆลหตฺถิ ชนฺนุเกหิ ปตฺติจฺจาสี ฯ
मारปริสา ทิสาวิตฺสา ปลาโย ฯ เทว เอกมกฺเคน คตา นาม
นตฺถิ ฯ สีสาภรณานิ เจว นีวตฺถวสนานิ จ ปหาย
สมฺมุขสมฺมุขา ทิสาทิเยว ปลาโยสุ ฯ ตโต เทวสงฺฆา ปลาโยมานัน
मारพลํ ทิสฺวา มารสฺส ปราชโย ชาโต สิทฺถตฺถกฺกุมารสฺส
ชโย ชยปฺุชํ กริสฺสามาติ นาคา นาคานัน สุปฺณณา สุปฺณณานัน
เทวตา เทวตานัน พุรฺหุมาโน พุรฺหุमानัน อุกฺโขเสตฺวา(๒)
วิชฺชาชฺรธา คนฺธมาลาทิตฺถตา มหาปฺริสฺสสฺส สนฺตีกิ โปธิปฺลุลงฺก
อาคมีสุ ฯ

๑. ม. มหาปฺริเส ฯ ๒. สี. ย. เปเสตฺวา

เอวํ คเตสุ ปน เตสุ

ชโย หิ พุทฺธสฺส สิริมโต อัย
มารสฺส จ ปาปมโต ปราชโย
อุคฺโขสยฺ โภชิมณฺเฑ ปโมทิตา
ชยํ ตทา นาคคณา มหสิโน ๑
ชโย หิ พุทฺธสฺส สิริมโต อัย
มารสฺส จ ปาปมโต ปราชโย
อุคฺโขสยฺ โภชิมณฺเฑ ปโมทิตา
สุปฺณฺสงฆาปิ ชยํ มหสิโน ๑
ชโย หิ พุทฺธสฺส สิริมโต อัย
มารสฺส จ ปาปมโต ปราชโย
อุคฺโขสยฺ โภชิมณฺเฑ ปโมทิตา
ชยํ ตทา เทวคณา มหสิโน ๑
ชโย หิ พุทฺธสฺส สิริมโต อัย
มารสฺส จ ปาปมโต ปราชโย
อุคฺโขสยฺ โภชิมณฺเฑ ปโมทิตา
ชยํ ตทา พุรหุมนคณาปิ ตาทิโนติ ๑

อวเสสา ทสฺส จกฺกวาพสฺสเสสฺส เทวตา มาลาคนฺธ-
วิเลปนาทีหิ ปุชฺยมานา นานปฺปการา ถุติโย วทมานาโย
อฏฺฐิสฺส ๑ เอวํ ธรรมานเวยว(๑) สุริเย มหาปุริโส มารพลํ วิธเมตฺวา
๑. ม. อนตฺถงฺกเตเยว ๑

จีวรุปริ ปตมานะหิ โปธิรุกขงุเรหิ รตตปวาพทเลหิ(๑) วีย
ปุษิมานโน ปจฺมยามะ ปุพฺเพนิวาสถาณํ อนุสฺสริตฺวา มชฺฌิมยามะ
ทิพฺพจกฺขุํ วิโสเธตฺวา ปจฺฉิมยามะ ปฏฺิจฺจสมุปฺปาเท ฌาณํ
โธตาเรตี ๑ อถสฺส ทฺวาทสฺงคิกํ ปจฺจยาการิ วมฺภูวิมฺภูวเสน
อนฺุโลมปฏฺิจฺจโลมโต สมฺมสนฺนตฺสฺส ทสฺสทสฺสีโลกธาตฺ อุกทปริยฺนตํ
กตฺวา ทฺวาทสฺกขตฺตํ สงฺกมฺปิ ๑

มหาปฺริโส ปน ทสฺสทสฺสีโลกธาตฺ อุนฺนาเทตฺวา
อรุณฺคกมฺนเวลาย สพฺพพฺลฺลตฺตฌาณํ ปฏฺิจฺจิมฺปิ ๑(๒) ตสฺมี สพฺพพฺลฺลตฺตํ
ปตฺเต สกททสฺสทสฺสีโลกธาตฺ อลงฺกตปฏฺิจฺจตฺตา อโหสิ ๑
ปาจฺินจกฺกวาพฺมขวภฺญิยิ อฺุสฺสาปีตานิ ๓ชานํ ปฏฺิกานํ รัสิโย
ปจฺฉิมจกฺกวาพฺมขวภฺญิยิ ปหรนฺติ ตถา ปจฺฉิมจกฺกวาพฺมขวภฺญิยิ
อฺุสฺสาปีตานิ ปาจฺ'inจกฺกวาพฺมขวภฺญิยิ อฺุตฺตรจกฺกวาพฺมขวภฺญิยิ
อฺุสฺสาปีตานิ ทกฺขิณจกฺกวาพฺมขวภฺญิยิ ทกฺขิณจกฺกวาพฺมขวภฺญิยิ
อฺุสฺสาปีตานิ อฺุตฺตรจกฺกวาพฺมขวภฺญิยิ ปหรนฺติ ๑ ปจฺวิตเต
อฺุสฺสาปีตานิ ปน ๓ชานํ ปฏฺิกานํ พฺรหฺมโลกํ อหาจ
อภฺุจฺสุ ๑ พฺรหฺมโลกํ ปตฺติภฺุจิตา(๓) ปจฺวิตเต ปตฺติภฺุจหิสุ ๑ ทส-
สทสฺสจกฺกวาเพสุ ปุปฺผปฺครุขา ปุปฺผิ คณฺหิสุ ๑ ผลุปฺครุขา
ผลปฺนิทฺทการภริตา อเหตุ ๑ ขนฺนเรสุ ขนฺนปฺทุมานิ ปุปฺผิสุ
สาขาสุ สาขาปทุมานิ ลตาสฺ ลตاپทุมานิ อกาเส
โอลมฺพกปทุมานิ ๑ สิลาลตานิ(๔) ภินฺนิตฺวา อฺุปรฺุปริ สตฺตสฺตต
๑. ม. รตตปวาพปลลเวหิ ๑ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑
๓. ม. พทฺธานํ ๑ ๔. ม. สิลตลานิ ๑

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 140

หุตฺวา ทณฺทกปทุมานิ อญฺจุหีสุ ฯ ทสสทสฺสีโลกธาตุ วญฺเญตฺวา
วิสุตฺถจฺจมาลาคุพา วิย สุตฺตญฺจิตฺตสนฺธาโร(๑) วิย จ อโหสิ ฯ
จกฺกวาพนฺตเรสุ อจฺจตฺตโยชนสทฺสโลกนฺตนิรยา(๒) สตฺตตฺตฺตริยปฺปภาหิ
อโนภาสิตปฺพุพา เอโกภาสา อเหตุํ ฯ จตุราสฺตีโยชนสทฺสคฺคมิโร
มหาสมฺพุโท มรฺุโรทโก อโหสิ ฯ นทโย นปฺปวตฺตีสุ ฯ ชจฺจนฺธา
รูปานิ ปตฺตีสุ ฯ ชาตฺพิริรา สทฺทํ สฺสนีสุ ฯ ชาตฺปีจตปฺปิโน
ปทสา กจฺฉีสุ ฯ อนฺทพฺพนฺธนาทินิ พนฺธนาทินิ ฉิขฺชิตฺวา
ปวตฺตีสุ ฯ

เอวํ อปริมาณน สิริวิภเวณ ปุชฺชมาโน มหาปุริโส
นानปฺปการเสสุ อจฺจฉริยชฺมเมสุ ปาตุญฺเตสุ สพฺพณฺณตฺตํ ปฏฺวิวิชฺฉิตฺวา
สพฺพพฺพุธานิ อวิชฺชหิตํ อุทานํ อุทานนสิ

อนเอกชาตีสํสาริ สนฺธาวิสุตฺติ อนิพฺพิสิ
คหการิ คเวสนฺโต ทุกฺขา ชาตฺติ ปุณฺปุณฺนิ ฯ
คหการก ทิฏฺฐโจสิ ปุณฺ เคหํ น กาสสิ
สพฺพาเต ผาสฺสุกา ภคฺคา คหญฺญํ วิสฺขขตฺติ
วิสฺขวารคตฺติ จิตฺตํ ตณฺหานํ ขยฺมชฺชณฺณคาคิ(๓) ฯ

อิติ ตฺตฺติตปฺปรโต ปญฺญาจาย ยาว อัย โปธิมณฺเฑ สพฺพณฺณตฺตปฺ-
ปตฺติ ตาว เอตฺตํ จานํ อวิทฺุเรนิทานํ นามาคิ เวทิตพฺพิ ฯ

อวิทฺุเรนิทานกถา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ม. สุตฺตญฺจิตฺตปฺปสนฺธาโร ฯ ๒. ม. อจฺจตฺตโยชนสทฺสโลกนฺตริกา ฯ
๓. พ. ฐ. ๒๕/๒๑/๓๕ ฯ

สนธิเกนิทาน

สนธิเกนิทาน ปน ภควา สาวตถิย วิหริติ เขตวเน
อนาถปญฺชทิกสฺส อาราม เวสาลีย วิหริติ มหาวเน ภูฏา-
การสาถายนฺติ เอว เตสฺ เตสฺ จาเนสฺ วิหรนฺโต ตสฺมี ตสฺมี
จาเนยว ลพฺภตฺตี วุตฺตํ ฯ กิณฺจาปี เอว วุตฺตํ อถ โข
ปน ตํ อาทิตฺโต ปฏฺจาย เอว เวทิตพฺพํ ฯ

อิมํ อุทานํ อุทานेतฺวา ชยปลฺลงฺเก นิสินฺนสฺส หิ ภควโต
เอตทโหสิ อหํ กปฺปสฺตสทฺสสาธิกานิ จตฺตาริ อสงฺเขยฺยานิ
อิมสฺส ปลฺลงฺกสฺส การณา สนฺธาวิ เอตฺตํ เม กาลํ
อิมสฺส ปลฺลงฺกสฺส การณา มยา อลงฺกตสีลํ คีวาย นินฺนิตฺวา
ทินฺนํ สฺวณฺชิตานิ อกฺขิณี ทพฺยมํสํ อุพฺพตฺเตตฺวา ทินฺนํ
ชาลิกุมารสทิสสา ปุตฺตา กณฺหาชินากุมาริกาสทิสสา ธีตโร
มทฺทิตเวทิสทิสสา ภริยาโย จ ปเรลํ ทาสตฺถาย ทินฺนา อยํ
เม ปลฺลงฺโก ชยปลฺลงฺโก วรปลฺลงฺโก เอตฺถ เม นิสินฺนสฺส
สงฺกปฺโป น ปริปฺมุโณ น ตาว อิตฺโต วุฏฺฐหิสฺสามีติ ฯ
อเนกโกฏฺฐิตสทฺสสา สฺมาปฺตฺติโย สฺมาปฺชฺชนฺโต สตฺตาทํ ตตฺถเว
นีสิตฺติ ยํ สนฺธาย วุตฺตํ อถ โข ภควา สตฺตาทํ เอกปลฺลงฺเกน
นีสิตฺติ วิมุตฺติสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวทิตฺติ ฯ

อถกฺจจฺจัน เทวตานํ อชฺชาปี นฺน สิทฺทตฺถสฺส
กตฺตพฺพกิจฺจํ อตฺถิ ปลฺลงฺกสฺมี หิ อาลยํ น วิชฺหิตฺติ

ปริวิตกโก อุทปาติ ฯ สตุถา เทวดานํ วิตกํ ฌตฺวา ตาสํ
วิตกกวุปสมนตฺถํ เวหาสํ อพฺภุคฺคณฺตฺวา ยมกปาฏิหาริยํ
ทสฺเสสิ ฯ มหาโพธิมณฺฑลํ หิ กตยมกปาฏิหาริยญฺจ ฌาติสมากเม
กตปาฏิหาริยญฺจ ปาฏฺฐิปฺตฺตสมากเม(๑) กตปาฏิหาริยญฺจ สพฺพํ
กณฺฑามพฺรุกฺขมฺมูเล(๒) ยมกปาฏิหาริยสทิสํ อโหสิ ฯ

เอวํ สตุถา อิมินา ปาฏิหาริเยน เทวดานํ วิตกํ
วุปสมตฺวา ปลฺลงฺกโต อีสกํ ปาจฺฉินฺนิตฺติเตน อุตฺตรทิสภาเกน
จตฺวา อิมสฺมี วต เม ปลฺลงฺเก สพฺพญตฺตวณฺํ ปฏฺฐิวิทฺชนฺติ
จตฺตาริ อสงฺเขยฺยานิ กปฺปสฺตสทฺสญฺจ ปูริตานํ ปารมีนํ
ผลาธิกมณฺญฺจานํ ปลฺลงฺกํ อนิมิสฺสํ อภิหิ
โอโลกยมาโน สตุตฺตาหํ วิตินาเมสิ ฯ ตํ จานํ อนิมิสเจตฺยํ
นาม ชาตํ ฯ อถ ปลฺลงฺกสฺส จ จิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
จงฺกมํ มาเปตฺวา ปฺรตฺถิมปจฺฉิมโต อายเต รตนจงฺกเม
จงฺกมณฺโต สตุตฺตาหํ วิตินาเมสิ ฯ ตํ จานํ รตนจงฺกมเจตฺยมนาม
ชาตํ ฯ

จตุตฺเถ ปน สตุตฺตาเห โพธิโต ปจฺฉิมุตฺตรทิสภาเก
เทวดา รตนฆริ มาปยีสฺสุ ฯ ตตฺถ ปลฺลงฺเก นิสฺสิตฺตฺวา
อภิธมฺมปิฏกํ วิเสสโต เจตฺถ อนนฺตณฺขํ สมนฺตปฏฺฐานํ วิจฺฉินฺนโต
สตุตฺตาหํ วิตินาเมสิ ฯ อภิธมฺมิกา ปนาหุ รตนฆรณฺนาม
๑. ม. ปาฏิกปฺตฺตสมากเม ฯ ๒. ม. กณฺฑามพฺรุกฺขมฺมูเล ฯ

รตนมยฺ(๑) เกหํ สตฺตุนนํ ปกรณานํ สมฺมสฺตีตฺตฺตฺจํ รตนฆรณฺติ(๒) ฯ
ยสฺมา ปเนตฺถ อุโภเปเต ปรียาया ยฺชฺชชฺนฺติ ตสฺมา อุภยเมตฺ
คเหตุพฺพเมว ฯ ตโต ปฏฺจาย ปน ตํ จานํ รตนฆรเจตฺยนฺนาม
ชาตํ ฯ เอวํ โภชฺสีมีเปยฺว จตฺตาริ สตฺตาทานิ วิตฺตินาเมตฺวา
ปฺลฺยจเม สตฺตาทเห โภชฺสีรฺกฺขมฺมฺลา เยน อชฺปาลนฺนิโครฺโ
เตนุสฺสงฺกมิ ตตฺตฺราปี ฆมฺมํ วิจฺฉินฺนุโตยฺว วิมฺตฺตฺติสฺสฺยจ
ปฏฺฐิตฺเวเทนุโต นิสฺสีทิ ฯ

ตสฺมี สมเย มารो เทวปฺตฺโต เอตฺตํ กาลํ อญฺพนฺนฺนุโต
โอดาราเปกฺโขปี อิมสฺส กิลฺลิจิ ขลิตํ นาทุทสฺ อตฺตฺกนฺนุโตทานิ
เอส มม วิสยฺนฺติ โทมนสฺสฺปฺตฺโต มหามกฺเค นิสฺสีติวฺวา โสพส
การณานิ จินฺเตนุโต ญฺมียํ โสพส เลขา นิกขุตฺติ อหํ
เอโส วิย ทานปารมี น ปุเรสี เตนมฺหิ อิมินา สฺทิสฺ
น ชาโตติ เอกํ เลขํ อากขุตฺติ ตถาหํ เอโส วิย สฺลปารมี
เนกขมฺมปารมี ปฺลฺยปารมี วิริยปารมี ขนฺตฺติปารมี สจฺจปารมี
อธิจฺจ
อิมินา สฺทิสฺ น ชาโตติ ทสฺมํ เลขํ อากขุตฺติ ตถาหํ
เอโส วิย อสฺส
ปรียวณฺส
อนาวรณวณฺส
ปฏฺฐิเวชฺชาย อฺปนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺน
๑. ม. น สตฺต
๒. ม. รตนฆรณฺติ วุจฺจ

ทส ปารมิโย น ปุเรสี เตนมฺหิ อิมินา สทิสฺโส น ชาโตติ
โสฬสมํ เลขํ อากทฺฐิฯ เอวํ อิเมหิ การณฺเหหิ มหามคฺเค
โสฬส เลขา อากทฺฐิมานเน นิสินฺเน ตสฺมี สมเย ตณฺหา
อรตี รากา จาติ ติสฺโส มารชิตโร ปิตา โน น ปญฺญาติ
กหํ นุ โข เอตฺรหิตี โอลอกยมานา ตํ โทมนสฺสปฺปตฺตํ ภูมียํ
วิเลขมานํ ทิสฺวา ปิตุ สนฺตํกํ คนฺตฺวา กสฺมา ตาต ทุกฺขี
ทุมฺมนฺตีสฺติ ปุจฺฉิสฺสุฯ อมฺมา อຍံ มหาสมฺโณ มยฺหํ วถံ
อติกกนฺโต เอตฺตํกํ โอลอกนฺโต โอลตารมสฺส ทญฺจํ นาสกฺขี
เตนาหํ ทุกฺขี ทุมฺมนฺตีสฺติฯ ยถิ เอวํ มา จินฺตยิตฺถ มยฺเมตํ
อตฺตโน วเส ปวตฺตํ กตฺวา อาทาย อากมฺิสฺสามาติฯ น
สกฺกา อมฺมา เอส เกนจि วเส กาคฺตุ อจลาเย สทฺชาย
ปติญฺจิสฺโต เอส ปุริสฺโสติฯ ตาต มยํ อิตฺถิโย นาม อิทาเนว
ตํ รากปาสาทิหิ พนฺธิตฺวา อาเนสฺสาม ตุมฺเห มา
จินฺตยิตฺถาติฯ ตา อิตฺถิ ภาควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา ปาเท เต
สมณฺ ปรีจาเรสฺสามาติ อาหํสฺสุฯ ภาควา เนว ตาสํ วจัน
มนสิ อกาสิ น อุกฺขิณิ อุมฺมิเลตฺวา โอลอกสิ อนุตฺตเร
อุปฺริสฺงฺขเย วิมุตฺตมานโส วิเวกสฺสขณฺเจว อนุภวานฺโต นิสิตฺติฯ

ปุณฺ มารชิตโร อุกฺจาวจา โข ปุริสฺสานํ อธิปฺปายา
เกสณฺจิ กุมาริกาสุ เปมํ อโหสิ เกสณฺจิ ปจฺมวเย จิตาสุ
เกสณฺจิ มชฺฉิมวเย เกสณฺจิ ปจฺฉิมวเย จิตาสุ ยนฺนุน มยํ
นानปฺปการเหหิ รูปเหหิ ปโลเกยฺยามาติ เอกเมกา กุมาริวณฺณา-

ทิวเสน สत् สत् อตฺตภาเว อภินิมฺมินิตฺวา กุมาริโย อวิชาตา
สกีวิชาตา ทูวิชาตา มชฺฌมิตฺติโย มหาอิตฺติโย จ หุตฺวา จกฺขตฺตํ
ภควนฺตํ อุปฺสงฺกมึสฺส ปาทะเต สมนฺนํ ปริจาเรสุสามาติ
อาหํสฺสํ ๑ ตํปี ภควา น มนฺสาภาสิ ยถา ตํ อนฺนตฺตเร อุปฺธิสฺงฺขเย
วิมฺุตโต ๑ เกจิ ปนาจริยา วทนฺติ ตา มหิตฺถิภาเวน อุปคตา
ทิสฺวา ภควา เอวเมวํ เอตา ขณฺฑททนฺตา ปลิตฺเตสา โหนฺตฺตติ
อธิฏฺฐาสีติ ๑ ตํ น คเหตุพฺพิ ๑ น หิ สตุตา เอวรूपํ
อธิฏฺฐานํ กโรติ ภควา ปน อเปถ ตุมฺเห กิทิสฺสา(๑) เอวํ
วายมถ เอวรूपํ นาม อวิตฺราคาทินํ ปฺรโต กาทํ วฏฺฏติ
ตถาคตฺส ปน ราโค ปหิโน โทโส โมโหติ อตฺตโน
กิเลสฺปปหานํ อารภติ ๑

ยสฺส ชิตฺติ นาวชียติ

ชิตฺมสฺส โนยาติ โกจิ โลเก

ตํ พุทฺทมณฺนตฺตโคจฺริ

อปทํ เกน ปเทน เนสฺสถ ๑

ยสฺส ชาลินี วิสตุตฺติกา

ตณฺหา นตฺติ กุหิณฺจิจิ เนตเว

ตํ พุทฺทมณฺนตฺตโคจฺริ

อปทํ เกน ปเทน เนสฺสธาติ(๒)

๑. ม. กิ ทิสฺวา ๑ ๒. ข. ฐ. ๒๕/๒๔/๓๕ ๑

อิมมา ชมฺมปเท พุทฺธวคฺเช เทว คถา วทฺนฺโต ชมฺม
กเถสิ ฯ ตา สจฺจํ กิร โน ปีตา อโวจ อรหํ สุกฺโต โลเก
น ราเคน สุวานโยติ อาทิณี วตฺวา ปีตุ สนฺตํ อคฺมฺสุ ฯ

ภควาปี ตตฺถ สตฺตาหํ วิดีนาเมตฺวา มุจฺจลินฺทมูล
อคมฺาสิ ตตฺถ สตฺตาหํ วทฺทลิกาย อุปฺปนฺนาย สีตาที-
ปฏฺิวาหนตฺถํ มุจฺจลินฺทเนน นาม นาคฺราเชน สตฺตกฺขตฺตุ โภเกหิ
ปริกฺขิตฺโต อสมฺพาชาย คนฺชกฺฎิยํ วิหรนฺโต วีย วิมุตฺติสฺสํ
ปฏฺิสํเวทยมาโน สตฺตาหํ วิดีนาเมตฺวา ราชายตฺนํ อุปฺสงฺกมิตฺวา
ตตฺถาปี สตฺตาหํ วิมุตฺติสฺสปฏฺิสํเวทีเยว นิสีทึ ฯ เอตฺตาวตา
สตฺตาหานิ ปริปฺณฺณานิ ฯ เอตฺถนฺตเร เนว มุขโรวณํ
น สรียปฏฺิษคฺคณํ น อาหารกิจฺจํ อโหสิ ฯ ฉานฺนสุเขน
มกฺคสุเขน ผลสุเขน จ วิดีนาเมสิ ฯ

อถสฺส ตสฺมี สตฺตสตฺตาหมตฺถเก เอกฺนปฺลฺยวสมทิวเส
ตตฺถ นิสินฺนสฺส มุขํ โรวิสฺสามิติ จิตฺตํ อุทปาที ฯ สกฺโก
เทวานมินฺโท อตฺตนา หรีตํ(๑) อหริตฺวา อทาสี ฯ สตฺธา
ตํ ปริภฺยชิ ฯ เตนสฺส สรียวลฺยชํ อโหสิ ฯ อถสฺส สกฺโกเยว
นาคลตาทนฺตคฺฎฺจฺเจว มุขโรวณฺอุทกฺกญฺจ อทาสี ฯ สตฺธา
ทนฺตคฺฎฺจํ ขาทิตฺวา อโนตฺตตทหฺอุทเกน มุขํ โรวิตฺวา ตตฺถเว
ราชายตฺนมูล นิสีทึ ฯ

๑. อคทหรีฎฺกํ ฯ

*เล่มที่ 28 สนฺติเกนิตานํ หน้า 147

ตสฺมี สมเย ตปฺสฺส(๑)ภฺลฺลิกา นาม เทว วาณิชา
ปฺลฺยจฺหิ สกฺกฺสฺเตหิ อุกฺกฺลาชนปฺทา มชฺฌิมปฺปเทสํ กจฺจนฺตา
อตุตฺตโน ฌาติสาลโหิตาย เทวตฺยา สกฺกฺวานิ สฺนฺนฺิรฺมฺหิตฺวา(๒)
สตุถฺ ออาหารสมปฺทาเน อสุสฺสํหิตา มนฺถลฺยจ มชฺฌิณฺทิกฺลฺยจ
อาทาย ปฏฺิกฺคณฺหาตุ โน ฆนฺเต ฆกฺวา อิมํ อาหารํ
อนุกมฺปํ อฺปาทายาติ สตุถฺาริ อฺปฺสฺงกมิตฺวา อฏฺิจฺสุ ฯ ฆกฺวา
ปน ปายาสปฏฺิกฺคณฺหณทิวเสเยว ปตฺตสฺส อนฺตรหิตตฺตา น
โฆ ตถาคตา หตฺถสฺส ปฏฺิกฺคณฺหนฺติ กิ นฺ โฆ อหํ
ปฏฺิกฺคณฺเหยยนฺติ จินฺเตสิ ฯ อถสฺส จิตฺตํ ฌตฺวา จตฺสูหิ ทิสฺสํ
จตฺตาโร มหาราชาโน อินฺทนีลมณฺนิมเย ปตฺเต อฺปนาเมสฺสุ ฯ
ฆกฺวา เต ปฏฺิกฺขิปี ฯ ปฺน มุคฺควณฺณเสถมเย จตฺตาโร ปตฺเต
อฺปนาเมสฺสุ ฯ ฆกฺวา จตฺนฺนํปี เทวปฺตฺตานํ อนุกมฺปาย จตฺตาโร
ปตฺเตปี ปฏฺิกฺคณฺหาตุ อฺปรฺปริ จเปตฺวา เอโก โหตุติ อธิฏฺฐหิ ฯ
จตฺตาโรปี มุขวฏฺฏฺิยํ ปฺลฺยณายมานา เลขา หุตฺวา มชฺฌิเมน
ปมาณฺเนน เอกตฺตํ อฺปคมีสฺสุ ฯ ฆกฺวา ตสฺมี ปจฺจกฺเข(๓) เสถมเย
ปตฺเต อาหารํ ปฏฺิกฺคณฺหิตฺวา ปรีภฺยชิตฺวา อนฺนโมทนํ
อกาสิ ฯ เทว ฆาตโร วาณิชา พุทฺธลฺยจ ฌมฺมลฺยจ สรณํ
คณฺตฺวา เทววาจิกา อฺปาสกา อหฺลฺสุ ฯ อถ เนสํ เอกนฺโน
ฆนฺเต ปรีจาริตพุทฺฐจฺานํ เทธาติ วทนฺตานํ ทกฺขิณฺหตฺถเณ
๑. สී. ยฺ. ตปฺสฺสฺภฺลฺลิกา ฯ ๒. ม. สฺนฺนฺิรฺมฺหิตฺวา ฯ
๓. ม. ปจฺจกฺเข ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 148

อตุตโน สีลั ปรามลิตวา เกสชาตุโย อทาสี ฯ เต อตุตโน
 นคร เกสชาตุโย(๑) อนุโต ปกขิปิตวา เจตีย์ ปติฏฐาเปสิ ฯ
 สมมาสมพุทฺธิโรปี โข ตโต ปฏฺฐาย ปุณ อชปาล-
 นิโครธเมว คนฺตวา นิโครธมฺเเล นิสีทึ ฯ อถสฺส ตตถ
 นิสินฺนมตฺตสฺเสว อตุตนา อธิคตสฺส ฆมฺมสฺส คมฺภีรํ
 ปจฺจเวกฺขนตฺสฺส สพุพพุทฺธานํ อาจิณฺโณ อธิคโต โข มยัย
 ฆมฺโมติ ปเรสํ ฆมฺมํ อเทเสตฺถกามฺยตาการปฺปตฺโต(๒) วิตฺถโก
 อุทปาที ฯ อถ พุรฺหฺมา สหฺมปฺติ นสฺสตี วต โภ โลโก
 วินสฺสตี วต โภ โลโกตี ทสฺหิ จกฺกวาพสฺสเสหิ สกฺกสุยฺยาม-
 สนฺตฺสิตฺตวสฺวตฺติมหาพุรฺหฺมาโน(๓) อาทาย สตฺถุ สนฺตีกํ คนฺตวา
 เทเสตฺถ ฆนฺเต ฆควา ฆมฺมนฺติ อาทินา นเยน ฆมฺมเทสนํ
 อายาจิ ฯ

สตฺถา ตสฺส ปฏฺธิณฺณํ ทตฺวา กสฺส นฺ โข อหํ
 ปจฺมํ ฆมฺมํ เทเสยฺยนฺติ จินฺเตนฺโต อาพาโร ปณฺฑิตโต โส
 อิมํ ฆมฺมํ จิปปิ อาชานิสฺสตีตี จิตฺตํ อุปฺปาเทตฺวา ปุณ
 โอโลเกนฺโต ตสฺส สตฺตาทํ กาลกตภาวํ ฌตฺวา อุททกํ
 อวชฺเชสิ ตสฺสาปี อภิโทสกาลกตภาวํ ฌตฺวา พหุปรการา
 โข เม ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขุติ ปณฺจวคฺคิเย อารพฺภ มนสิการํ
 # ๑. ม. นคร ตา ชาตุโย สุวณฺณสมฺมุคฺคสฺส ฯ
 # ๒. ม. อเทเสตฺถกามฺยตาการปวตฺโต ฯ
 # ๓. ม. สกฺกสุยฺยามสนฺตฺสิตฺตฺสนิมิตฺตวสฺวตฺติมหาพุรฺหฺมาโน ฯ

กตุวา กํ ญ โข เต เอตฺรหิ วิหรนฺตฺติ อวชฺเชนฺโต
พาราณสียํ มิกทาเยติ ฌตุวา ตตฺถ กนฺตุวา
ธมฺมจกฺกํ ปวตฺเตสฺสามิตฺติ กติปาหํ โพธิมณฺฑลํสามนฺตาเยว
ปิณฺฑทาย จรฺนฺโต อาสาพฺหปฺนฺณมาสียํ พาราณสี คมิสฺสามิตฺติ
จาตุทฺทสียํ ปจฺจุสสมเย ปภาตาย รตฺติยา กาลสฺเสว
ปตฺตจิวฺรมาทาย อฏฺฐารสโยชนมคฺคํ ปฏฺฐิปนฺโน อนฺตรามคฺเค
อุปกนฺนาม อาชีวกํ ทิสฺวา ตสฺส ตํ อตฺตโน พุทฺธภาวํ
อาจิกฺขิตฺวา ตํ ทิวสฺสเยว สายณฺหสมเย อสิปตฺนํ อคฺมาสิ ฯ
 ปณฺจวคฺคิยา เถรา ตถาคตํ ทูรโตว อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา
อํ อวฺโส สมโณ โคตโม ปจฺจยพาหุสฺสลาเยว อวตฺติตฺวา
ปรีปฺนฺณกาโย ปิณฺฑทริโย สุวณฺณวณฺโณ หุตฺวา อากจฺจติ
อิมสฺส อภิวาทนาทีนํ น กริสฺสาม มหากฺลปฺปสุโต โข
ปเนส อาสนาภิหารํ อรหติ เตนสฺส อาสนมตฺตํ ปณฺญา-
เปสฺสามาติ กตฺติกํ อํสุ ฯ ภควา สเทวกสฺส โลกสฺส จิตฺตวารี
ชานนสมคฺเถน ฌาณนํ กิ ญ โข อิมํ จินฺตยีสฺสูติ อวชฺเชตฺวา
จิตฺตํ อณฺญาสิ ฯ อถ เน สพฺพเทวมนฺุสฺเสสฺสุ อนฺทิสฺสกวเสน
ผรณสมคฺถํ เมตฺตจิตฺตํ สงฺขิปฺปิตฺวา โอทิสฺสกวเสน เมตฺตจิตฺเตน
ผริ ฯ เต ภควตา เมตฺเตน จิตฺเตน ผุฏฺฐา ตถาคเต อุปสงฺกมฺนฺเต
สกาย กติกาย สณฺจาทู อสกุโกนฺตา อภิวาทนปจฺจุฏฺฐานาทีนํ
สพฺพกิจฺจานิ อํสุ สมฺมาสมฺพุทฺธภาวํ ปนฺสฺส อชานมานา

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 150

เกวลํ นามเน จ อาวุโสวาเทเน จ วาจํ(๑) สมฺทาจรนฺติ ฯ

 อถ เน ภควา มา ภิกฺขเว ตถาคคํ นามเน จ

อาวุโสวาเทเน จ สมฺทาจรธ อรหํ ภิกฺขเว ตถาคโต

สมฺมาสมฺพุทฺโธติ อุตฺตโน พุทฺธภาวํ สญฺญาเปตฺวา ปญฺญตฺตปฺว-
พุทฺธาสเน นิสินฺโน อุตฺตราสาพฺहनฺกฺขตฺตโยเค วตฺตมานे

อภฺจาสพฺรหฺมโกภฺภีหิ ปรีวฺโต ปญฺจวคฺคิเย เถเร อามนฺเตติ

ชฺมมจกฺกปฺปวตฺตนสฺตฺตฺตนํ(๒) เทเสติ ฯ เตสุ อญฺญาโกณฺฑญฺญตฺตเถโร(๓)

เทสนานุสारेเน ฅาณํ เปสเนโต สุตฺตปรีโยसाने อภฺจาสหิ

พฺรหฺมโกภฺภีหิ สทฺธิ โสตาปตฺติมเถ ปตฺติภฺจาสิ ฯ สตฺถา ตตฺถเว

วสฺสํ อุปฺกนฺตฺวา ปฺนทิวเส วปฺปตฺเถโร โอิวทฺนโต วิหารเวย

นีสิติ ฯ เสสา จตฺตารโ ปิณฺฑาย จรีสุ ฯ วปฺปตฺเถโร

ปฺพุพฺพนฺเหเวว โสตาปตฺติมลํ ปาปฺมุณิ ฯ เอเตเนว อุปาเยเน จ

ปฺนทิวเส ภทฺทิตฺตฺเถโร ปฺนทิวเส มหานามตฺเถโร ปฺนทิวเส

อสฺสชิตฺเถรนฺติ สพฺเพ โสตาปตฺติมเถ ปตฺติภฺจาเปตฺวา ปญฺจมียิ

ปฺกฺขสฺส ปญฺจปี ชเน สนนฺิปาเตตฺวา อนตฺตลกฺขณสฺตฺตฺตนํ(๔)

เทเสติ ฯ เทสนาปรีโยसाने ปญฺจปี เถรา อรหตฺเต ปตฺติภฺจหีสุ ฯ

 อถ สตฺถา ยสฺสส กุลปฺตฺตสฺส อุปฺนิสฺสยํ ทิสฺวา ตํ

รตฺตภาเค นิพฺพิชฺชิตฺวา เคหํ ปหาย นิกฺขนฺตํ เอหิ ยสาติ

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ส. มหา. ๑๕/๑๖๖๔/๕๒๘ ฯ

๓. ม. อญฺญาสิ... ฯ ๔. ส. ขนฺธ. ๑๗/๑๒๗/๘๒ ฯ

วิ. มหา. ๔/๒๐/๒๔ ฯ

ปฏโกสิตฺวา ตสฺมีเยว รตฺติภาเค โสตาปตฺติผล ปตฺติฐาเปสิ ฯ
ปฺนทิวเส อรหตฺเต ปตฺติฐาเปตฺวา อปเรปี ตสฺส สหายเก
จตุปฺปญฺญาสฺส ชเน เอหิกฺกขุปฺพพชฺชาย ปฺพพาเซตฺวา อรหตฺตํ
ปาเปสิ ฯ

เอวํ หิ โลเก เอกสฺสจฺฉิยา อรหนฺเตสุ ชาเตสุ สตฺธา
วุตฺตวสฺโส ปวาระตฺวา จรธ กิกฺขเว จาริกนฺติ สฺสจฺฉิกิกฺขุ
ทิสาสฺส เปเสตฺวา สยํ อรุเวถํ คจฺฉนฺโต อนฺตรามกฺเค
กปฺปาติกวนสณฺเฑ เตสฺสชเน ภาทฺทวคฺคิยกฺมารเ วิเนสิ ฯ เตสุ
สพฺพปจฺฉิมโก โสตาปนฺโน สพฺพอตุตฺโต อนาคามี อโหสิ ฯ
เตปี สพฺเพ เอหิกฺกขุภาเวเนว ปฺพพาเซตฺวา ทิสาสฺส เปเสตฺวา
อรุเวถํ คนฺตฺวา อทฺตฺตฺตฺตานี ปาฎิหาริยสฺสทฺธานี ทสฺเสตฺวา
อรุเวลกสฺสปาทย สทฺสสชฺฉิลปฺริวเร เตภาทิกชฺฉิเล วิเนตฺวา
เอหิกฺกขุภาเวเนว ปฺพพาเซตฺวา คยาสิเส นิสิตฺทาเปตฺวา
อาทิตฺตปฺริยายเทสฺนายน อรหตฺเต ปตฺติฐาเปตฺวา เตน
อรหนฺตสทฺสเสน ปฺริวฺโต พิมฺพิสาร์รญฺโถ ทินฺนปฏฺธิญฺญํ
โมเจสฺสามิตฺติ ราชคฺคหนฺครูปจारे ลกฺขจิวญฺญานํ อคฺมาสิ ฯ
ราชา อญฺยานปาลสฺส สนฺติกา สตฺธา อากโตติ สุตฺวา
ทฺวาทสนฺนุเตหิ พุราหฺมณคหปฺติเกหิ ปฺริวฺโต สตฺถารํ
อุปสงฺกมิตฺวา จกฺกวิจิตฺตเตสฺส สฺวณฺณปฏฺฐวิตานํ วิย ปภาย
สมุทฺยํ วิสฺสชฺชเชนฺเตสฺส ตถาคตฺสฺส ปาเทสฺส สิริสา นิปตฺติวา

เอกมนุเต นิสีทิ สทุธิ ปริสาย ฯ

อถ โข เตสึ พุราหุมนคหปติกานัน เอตทโหสิ ก็
นุ โข มหาสมโณ อรุเวลกสุสเป พุหุมาจริยึ จรติ อุทาหุ
อรุเวลกสุสโป มหาสมณเถติ ฯ ภควา เตสึ เจโตปริวิตกุกมณฺเฑาย
เถริ คายา อชฺฌภาสิ

กิเมว ทิสฺวา อรุเวลวาสิ
ปหาสิ อคฺคึ กิสโก วทาโน
ปฺจุจฺจามิ ตํ กสุสเป เอตมตฺถึ
กถึ ปหีนันฺ ตว อคฺคิหุตฺตุนฺติ ฯ

เถโรปิ ภควโต อธิปฺปายึ วิทิตฺวา

รูเป จ สทุเท จ อโธ รเส จ
กามิตฺถึโย จาปิ วทฺนฺติ(๒) ขณฺเฑ
เอตํ มลนฺติ อฺปฺธิสฺสุ ญตฺวา
ตสฺมา น ยิฏฺเฐ น หุเต อรณฺชิณฺติ(๑)

อิมิ คาลํ วตฺวา อตฺตโน สวากภาวปฺปกาสนตฺถึ ตถาคตฺส
ปาทปิฏฺเฐ สีสึ จเปตฺวา สตฺถา เม ภนฺเต ภควา สวโก-
หมสมฺมิตฺติ วตฺวา เอกตาลึ ทฺวิตาลนฺติ ยาว สตฺตตาลปฺปมาณํ
สตฺตกฺขตฺตึ เวหาสิ อพฺภุคฺคณฺตฺวา โอรุหฺ ตถาคตฺ วนฺทิตฺวา
เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ ตํ ปาฏฺิหาริยึ ทิสฺวา มหาชโน อโ
๑. วิ. มหา. ๔/๕๗/๖๖ ฯ ๒. สุยา. ม. จาภิวทฺนฺติ ฯ

*เล่มที่ 28 สนฺติเกนิทานํ หน้า 153

มหานุภาโว พุทฺโธ เอวํ ถามคตทิฏฺฐิโก นาม อุตฺตานํ
อรหติ มณฺณมาโน อรุเวลกสฺสโปปี ทิฏฺฐิชาลํ ภินฺทิตฺวา
ตถาคเตน ทมิโตติ สตฺถุ คุณกถํเยว กเถสิ ฯ ภควา นานํ
อิทาเนว อรุเวลกสฺสปี ทเมมิโ อตีเตปี เอส มยา ทมิโตเยวาทิ
อิมิสฺสา อตฺตูปฺตติยา มหानารทกสฺสปชาตํ กเถตฺวา จตฺตาริ
สจฺจანი ปกาเสสิ ฯ มคฺชราชา เอกาทสนฺหุเตหิ สทุธิ
โสตาปตฺติผล เปรตฺตฺวาสิ ฯ เอกนหุตํ อูปาสกตฺตํ ปฏฺวิเวเทสิ ฯ
ราชา สตฺถุ สนฺติเก นิสินฺโนเยว ปญฺจ อสฺสาสเก ปเวเทตฺวา
สรณํ กนฺตฺวา สุวตฺตนาถ นิมนฺเตตฺวา อาสนา วุฏฺจาย
ภควนฺตํ ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

ปฺนทิวเส เยหิ จ ภควา ทิฏฺฐิโ เยหิ จ อทิฏฺฐิโ
สพฺเพปี ราชคหฺวาสิโน อฏฺฐารสโกฏฺฐิสงฺขา มนุสฺสา ตถาคตํ
ทฏฺฐกามา ปาโตว ราชคหโต ลฏฺฐิฉวนํ อคมํสุ ฯ ติกาวุโต
มกุโธ นปฺโปโหสิ ฯ สกถํ ลฏฺฐิฉวนุชฺชานํ นีรนฺตรํ สุกฺกั
อโหสิ ฯ มหาชนฺ ทสพลสฺส รูปโสภกคฺคปฺตตํ อตฺตภาวํ
ปสฺสณฺโต ติตฺตี กาคุํ นาสกฺขิ ฯ วนฺณรูปิโน(๑) นามเสา
เอวรูปสฺสปี จาเนสุ ตถาคตสฺส ลกฺขณานุพฺยณฺชนาทิปฺปเกทา
สพฺพาปี รูปกายสิริ วนฺณเฑตฺตพฺพา ฯ เอวํ รูปโสภกคฺคปฺตตํ
ทสพลสฺส สริริ ปสฺสมานนฺ มหาชนนฺ นีรนฺตรํ สุกฺกั(๒)
อูชฺชานนฺ จ มกุเ จ เอกภิกฺขุสฺสปี นิกฺขมโนกาโส นาโหสิ ฯ
๑. ม. วนฺณภูมิ ฯ ๒. ม. สุกฺเก ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 154

ตํ ทิวสํ กิร ภควโต ฉินฺนภตฺตํ ภเวยฺย ตํ มา อโหสิต

ํ สกฺกสฺส นิสินฺนาสนํ อุณฺหการํ ทสฺเสสิ ฯ โส อวชฺชมาโน

ตํ การณํ ฅตฺวา มาณวกฺวณฺณํ อภินิมฺมินิตฺวา พุทฺธมฺม-

สงฺฆปฏิสํยุตฺตา ฤติโย วทมาโน ทสฺพลสฺส ปุรโต โอตริตฺวา

เทวานุภาเวน โอกาสํ กตฺวา

ทนฺโต ทนฺเตหิ สห ปุราณชฎิเลหิ วิปฺปมุตฺเตหิ

สิงฺคินิกฺขสฺวณฺโณ ราชคหํ ปาวีสิ ภควา ฯ

มุตฺโต มุตฺเตหิ สห ปุราณชฎิเลหิ

สิงฺคินิกฺขสฺวณฺโณ(๑) ราชคหํ ปาวีสิ ภควา ฯ

ติณฺโณ ตินฺเนหิ สห ปุราณชฎิเลหิ

สิงฺคินิกฺขสฺวณฺโณ ราชคหํ ปาวีสิ ภควา ฯ

ทสฺวาโส ทสฺพลโ ทสฺสมฺมวิทฺทู ทสฺหิ จ อุเปโต

โส ทสฺสตปฺริวารो ราชคหํ ปาวีสิ ภควาติ(๒)

อิมานํ คาถานํ สจฺจํ วณฺณํ วทมาโน ปุรโต ปายาสิ ฯ

มหาชโน มาณวกฺสฺส รูปสิริํ ทิสฺวา อติวिय อภิรุโป อัย

माणวโก น โข ปนฺมเหหิ ทิฏฺฐปฺพุโพติ จินฺเตตฺวา กุโต

อัย มาณวโก กสฺส วา อยฺนติ อานํ ฯ ตํ สุตฺวา มาณวโก

โย ธีโร สพุพฺธิ ทนฺโต เสฏฺโฐ(๓) อปฺปปฏิปฺคฺคโต

อรหํ สุกโต โลเก ตสฺสํ ปฺริจาริโกติ(๔)

๑. ม. สิงฺคินิกฺขสฺวณฺโณ ฯ ๒. วิ. มหา. ๔/๖๑/๖๕-๗๐ ฯ

๓. สී. ยฺ. พุทฺโธ ฯ ม. สุกฺโธ ฯ ๔. วิ. มหา. ๔/๖๒/๗๐ ฯ

กาถิ อห ๕

สตฺถา สตฺถเกน กโตกาสิ มคฺคํ ปฏิปชฺชิตฺวา ภิกฺขุ-
สทฺสฺสปรวิฺวโต ราชคหิ ปาวีสี ๕ ราชชา พุทฺธปฺปมฺขสฺส สงฺฆสฺส
มหาทานํ ทตฺวา อหิ ฆนฺเต ตีณิ รตนานิ วินา วตฺติตฺตํ
น สกฺขิสฺสामी เวลาย วา อเวลาย วา ภควโต สนฺติกํ
อากมฺิสฺสामी ลกฺขจิวณฺยุยานนฺจ นาม อติทฺูเร อิทํ ปน
อมฺุหากํ เวพฺพนนฺนาม อฺุยฺยานํ นาทิทฺูเร นาจฺจาสนฺเน
คมนาคนสมฺปนฺนํ พุทฺธารหํ เสนาสนํ อิมํ เม ภควา
ปฏฺิกคณฺหาตฺติ สฺวณฺณภิงฺกาเรน ปุปฺผคนฺธวาสิตํ มณฺิวนฺณํ
อฺุทกํ อาทาย เวพฺพนํ อฺุยฺยานํ ปรฺิจจชนฺโต ทสฺพลสฺส หตฺเถ
อฺุทกํ ปาเปสี ๕ ตสฺมี อารามปฏฺิกคหณฺเ พุทฺธสาสนสฺส มฺูลานิ
โอดิณฺณานีติ มหาปรฺจวี กมฺปิ ๕ ชมฺพุทฺธิปสฺมี หิ จเปตฺวา
เวพฺพนํ อณฺุณํ ปรฺจวี กมฺเปตฺวา คหิตเสนาสนนฺนาม นตฺถิ ๕
ตามฺุพปณฺณิทีเปปี จเปตฺวา มหาวิหาริ อณฺุณํ ปรฺจวี กมฺเปตฺวา
คหิตเสนาสนนฺนาม นตฺถิ ๕ สตฺถา เวพฺพนารามิ ปฏฺิกคเหตุวา
รณฺุโล อณฺุโมทนํ กตฺวา อฺุญฺจายาสนา ภิกฺขุสงฺฆปรฺวิฺวโต
เวพฺพนํ อคมาสี ๕

ตสฺมี โข ปน สมเย สาริปฺุตโต โมคฺคคฺลฺลาโน จาติ
เทวปี ปรฺิพุพาสกา ราชคหิ อฺุปนฺิสฺสาย วิหรนฺติ อมตฺ
ปรฺิเยสมานา ๕ เตสุ สาริปฺุตโต อสฺสชิตฺเถริ ปิณฺุทาย ปวิญฺุจ

ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺโต ปยฺรูปาสิตฺวา ยะ ชมฺมา เหตุปฺปภฺวาติ
คาคํ สุตฺวา โสตาปตฺติผลฺล ปตฺติฏฺจาย อตฺตโน สหายกฺกุส
โมคฺคกฺกุลาณฺนํ สฺส ปรีพฺพาชกฺกุสสาปี ตเมว คาคํ อภาสิ ฯ โสปี
โสตาปตฺติผลฺล ปตฺติฏฺจหิ ฯ เต อุโภปี สณฺชยฺ โอลฺลเกตฺวา
ตฺตโน ปรีสาย สทฺธี สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา เตสุ
มหาโมคฺคกฺกุลาโน สตฺตาเหณ อรหตฺตํ ปาปฺณิ สารีปฺุตตฺเตโร
อทฺตมาเสน ฯ อุโภปี ชเน อกฺกสวากฺกุจฺจาเน จเปสิ
สารีปฺุตตฺเตเรณ อรหตฺตปฺุตตฺทิวเสเยว จ สวากฺกสนฺนิปาตํ
อภาสิ ฯ

ตถาคเต ปน ตสฺมิณฺนเวย เวพฺพวนฺนุชฺยานเ วิหรนฺเต
สุทฺโธทฺทนมหาราชา ปฺุตโต กิร เม จ วสุสฺยานิ ทฺกกรการิกํ
จริตฺวา ปรมายิสฺมโโพธิํ ปตฺวา ปวตฺติตปฺวรชฺมมฺจกฺโก ราชคหํ
นิสฺสาย เวพฺพเน วิหรตีติ สุตฺวา อณฺุตรํ อมจํ อามนฺเตสิ
เอหิ ภณฺเ ปรีสสทฺสฺสปรีวาโร ราชคหํ คนฺตุวา มม วจเนน
ปีตา เต สุทฺโธทฺทนมหาราชา ทฺกฺกุกาโมติ วตฺวา ปฺุตตํ
เม กณฺ्हิตฺวา เอหิติ อาห ฯ โส เอวํ เทวาติ รณฺโณ
วจนํ สิริสา สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา ปรีสสทฺสฺสปรีวาโร จิปปเมว
สฏฺฐิโยชนมฺกํ คนฺตุวา ทสฺพลสฺส จตฺปรีสมชฺเณ นิสีทิตฺวา
ชฺมมเทสนเวลาย วิหารํ ปาวิสิ ฯ โส ติฏฺฐตฺตฺวา รณฺโณ
ปหิตสาสนนฺติ ปรีสปรียนฺเต จิตฺ สตฺถุ ชฺมมเทสนํ สุตฺวา

ยถาจิโตว สทฺธิ ปุริสสทฺสเสน อรหตฺตํ ปตฺวา ปพฺพชฺชํ
ยาจิ ฯ ภควา เอถ ภิกฺขโวติ หตฺถํ ปสาเรสิ ฯ สพฺเพ
ตํ ขณฺเวย อิทฺธิมยปตฺตจิวรรธา วสฺสสตฺติกตฺเถรา วีย อเหตุํ ฯ
อรหตฺตปฺปตฺตกาลโต ปฏฺจาย ปน อริยา นาม มชฺฌตฺตาว
โหนติ ฯ ตสฺมา รณฺโณ ปหิตสาสนํ ทสพลสฺส น กเถสิ ฯ
ราชา เนว กโตว อากจฺฉติ น สาสนํ สฺยยติ เอहि
ภณฺเ ตวํ กจฺฉาติ เตเนว นียาเมน อณฺณํ อมจฺจํ เปเสสิ ฯ
โสปี กนฺตฺวา ปุริมเนเนว สทฺธิ ปริสาย อรหตฺตํ ปตฺวา
ตฺถนํ อโหสิ ฯ ราชา เอเตเนว นียาเมน ปุริสสทฺสปริวาร
นว อมจฺเจ เปเสสิ ฯ สพฺเพ อตฺตโน กิจฺจํ นิฏฺฐาเปตฺวา
ตฺถนํ ภูตา ตตฺเถว วิหริสฺสุ ฯ

ราชา สาสนมตฺตํปี อหริตฺวา อากฺขณฺตํ อลภิตฺวา
จินฺเตสิ เอตฺตกา จ ชนา มยฺ สินหาภาเวน สาสนมตฺตํปี
น ปจฺจาหริสฺสุ โโก นฺุ โข เม วจฺนํ กริสฺสตีติ สพฺพราชพลฺ
โโอโลเกนฺโต กาพฺุทายี อทฺทส ฯ โส กิร รณฺโณ สพฺพตฺถสาธโก
อมจฺโจ อพฺุณฺตริโก อตีวียวิสฺสาสิโก โพธิสฺตฺเตน สทฺธิ
เอกทิวเส ชาโต สหปฺสุกฺิพโก สหาโย ฯ อถ นํ ราชา
อามนฺเตสิ ตาต อฺุทายี อหํ มม ปฺุตฺตํ ปฺุสฺสิตฺุกาโม นว
ปุริสสทฺสธานี เปเสสิ เอกปุริโสปี อากนฺตฺวา สาสนมตฺตํ
อาโรเจนฺโตปี นตฺถิ ทฺุชฺชาโน โข ปน เม ชีวิตฺนฺตราโย

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 158

อหิ ชีวมาโน จ ปุตุตฺ ทุฏฺฐํ อิจฺฉามิ สกฺขิสฺสสฺสึ นุ
โฆ เม ปุตุตฺ ทสฺเสตฺตุนฺติ ฯ สกฺขิสฺสสามิ เทว สเจ ปพฺพชิตฺตํ
ลภิสฺสามิติ ฯ ตาต ตฺวํ ปพฺพชิตฺวา วา อปพฺพชิตฺวา วา
มม ปุตุตฺ ทสฺเสหิติ อาท ฯ โส สาธุ เทวาทิ รณฺโณ
สาสนํ อาทาย ราชคหํ คนฺตฺวา สตฺถุ ชมฺมเทสนเวลาย
ปฺริสฺปฺริยนฺเต จิตฺตํ ชมฺมํ สุตฺวา สปริวาริ อรหตฺตผลํ ปตฺวา
เอหิภิกฺขุภาเว ปตฺธิฏฺฐาสิ ฯ

สตฺถาปี พุทฺโธ หุตฺวา ปจฺมํ อนฺุตฺวาสุตฺถิ อิติปตฺเน
วสิตฺวา วุตฺถวสุโธ ปวารตฺวา อูรฺเวถิ คนฺตฺวา ตตฺถ ตโย
มาเส วสนฺโธ เตภาทิกชฺชฺเณ วิเนตฺวา ภิกฺขุสทฺสฺสปริวาริ
ปฺสุสฺมาเส ปุณฺณมายิ ราชคหํ คนฺตฺวา เทว มาเส วสิ ฯ
เอตฺตาวตฺตา พาราณสีโต นิภฺขมฺนตฺสฺส ปณฺจ มาสา ซาตา
สกลเหมนฺโธ อตฺถิกนฺโธ อูทายิตฺถเรสฺส อากตฺทิวสโต ปฏฺฐาย
สตฺตภูจฺทิวสา วิตีวตฺตา ฯ โส ผลฺกฺคุณฺปุณฺณมาสึยฺ จินฺเตสิ
อตฺถิกนฺโธ เหมนฺโธ วสฺสนตฺตสมโย อนฺุปฺปตฺโต มนฺุสฺเสหิ สสฺसानิ
อูทฺฐริตฺวา สมฺมุขสมฺมุขภูจฺจานเ มคฺคา ทินฺนา หริตฺติณฺสณฺจณฺนา
ปจฺวี สุปฺปตฺติตา วนฺสณฺทา ปฏฺธิปฺชชนฺกฺขโม มคฺโค กาโล
ทสฺพลสฺส ฅาตฺตฺสจฺคหํ กาคฺคฺนฺติ ฯ อถ ภควนฺตํ อฺุปฺสงฺกมิตฺวา

อํคาริโนทานิ ทฺมา ภทฺนฺเต
ผลฺลสิโน จทฺนํ วิปฺปฺหาย

*เล่มที่ 28 สนฺติเกนิตานํ หน้า 159

เต อจฺจิมฺนุโตว ปภาสยฺนฺติ

สมโย มหาวิร ภาคิ รสํ

นาสํติสํตี นาดิอุณฺหํ นาดิทุพุกุขจาทกํ

สทฺทลลา หริตา ภูมิ เอส กาโล มหามฺนํตี

สฏฺจิมตฺตาทิ คาทาหิ ทสพลสฺส กฺลนฺครคฺคมนตฺถาย คมนวณฺณํ

วณฺณเสตี ๑ อถ นํ สตฺถา กิณฺนุ โข อุทายิ มชฺฐรสฺสเรณ

คมนวณฺณํ วณฺณเสตี อหา ๑ ฆนฺเต ตฺมฺหากํ ปิตา

สฺทฺทโรทฺทนมหาธาธา ปสฺสํติกาโม กโรธ ฅาตฺกานํ สงฺคหนฺติ ๑

สาธฺ อุทายิ กริสฺสามิ ฅาตฺกานํ สงฺคหํ ภิกฺขุสงฺฆสฺส

อาโรเจหิ คมิกวตฺตํ ปุเรสฺสนฺตีติ ๑ สาธฺ ฆนฺเตติ เถโร

อาโรเจสิ ๑

ภควา องฺคคฺคทฺวาสิณํ กฺลปฺตฺตํ ทสฺหิ สหสฺเสหิ

กปิลวตฺตฺวาสิณํ ทสฺหิ สหสฺเสหิติ สพฺเพเหว วิสฺติสหสฺเสหิ

ชินฺนาสวภิกฺขุหิ ปริวฺโต ราชคฺหา นิภฺขมิตฺวา ทิวเส ทิวเส

โยชนมคฺคํ คจฺจติ ๑ ราชคฺหโต สฏฺจโยชนํ กปิลวตฺตํ ทฺวิหิ

มาเสหิ ปาปฺณิสฺสามิติ อตฺตริตจาริกํ ปกฺกามิ ๑ เถโรปี ภควโต

นิภฺขนฺตภาวํ อาโรเจสฺสามิติ เวหาสิ อพฺภุคฺคณฺตฺวา รณฺโถ

นิเวสเน ปาตฺรโหสิ ๑ ราชฯ เถโร ทิสฺวา ตฺถุจฺจิตฺโต มหารเห

ปลฺลงฺเก นิสฺสิทาเปตฺวา อตฺตโน ปฏฺิยาทิตฺตสฺส นานคฺครส-

โกชนสฺส ปตฺตํ ปุเรตฺวา อทาสิ ๑ เถโร อุฏฺจาย คมนาการิ

ทสฺเสสิ ฯ นิสิตฺติวรา ภูณฺช ตาตาดิ ฯ สตุถุ สนฺตํกํ คนฺตวรา
ภูณฺชิสฺสํมามิ มหาราชาติ ฯ กหํ ปน ตาด สตุถาดิ ฯ
วิสฺตีสหสฺสภิกฺขุปริวาโร ตุมฺหากํ ทสฺสนตฺถาย จาริกํ นิกฺขนฺโต
มหาราชาติ ฯ ราชา ตฺถุจฺจมานโส อาห ตุมฺเห อิมํ
ปริภฺวชิตฺวา ยาว มม ปฺตฺโต อิมํ นครํ ปาปฺณาติ ตาวสฺส
อิโต จ ปิณฺฑปาตํ หรธาติ ฯ เถโร อธิวเสสิ ฯ ราชา เถริ
ปริวิสิตฺวา ปตฺตํ คนฺธจฺจณฺเณน อุพฺพตฺเตตฺวา อุตฺตมโกชนสฺส
ปฺเรตฺวา ตถาคตสฺส เทธาติ เถรสฺส หตฺถे ปติภฺวจาเปสิ ฯ
เถโร สพฺเพสํ ปสฺสนตฺตานํเยว ปตฺตํ อากาเส จิปิตฺวา สยํปิ
เวหาสํ อุพฺภุกฺคนฺตวรา ปิณฺฑปาตํ อหริตฺวา สตุถุ หตฺถे
จเปสิ ฯ สตุถา ตํ ปริภฺวชิตฺวา เอเตนฺุปาเยน เถโร ทิวเส
ทิวเส อหริ ฯ สตุถापि อนุตฺรามกฺเค รลฺโยเยว ปิณฺฑปาตํ
ปริภฺวชิตฺวา เถโรปิ ภคฺตภิกฺขวสานเ ทิวเส ทิวเส อชฺช
เอตฺตํ ภควา อากโต อชฺช เอตฺตกฺนฺติ พุทฺธคฺคณฺปฏิสฺยตฺถาย
จ ฐมฺมกถาย สกฺลราชกฺลํ สตุถุ ทสฺสนํ วินาเยว สตุถริ
สญฺชาตํ ปสาทํ อกาสิ ฯ เตะเนว นํ ภควา เอตฺตคฺคํ
ภิกฺขเว มม สวากานํ กฺลปฺปสาทกานํ ยทิตํ
กาพฺุทายีติ เอตฺตคฺเค จเปสิ ฯณ

สาภิกฺขาปิ โข อนุปฺปตฺเต ภควติ อมฺหากํ ฌาติเสฏฺฐํ
ปสฺสิสฺสํมาติ สนฺนิปตฺติวรา ภควโต วสนฺภูจฺจานํ วิมฺสมานา

นิโครธสกุสส อาราโม รณนีโยติ สลลกุเขตฺวา ตตฺถ สพฺพิ
ปฏฺชคฺคณวฺธี การเวตฺวา คณฺธปฺปฬหตฺถา ปจฺจุคฺคณํ กโรนฺตา
สพฺพาลงฺการปฏฺมณฺเจเต ทหฺรทหฺเร นาคฺรทารเก จ
นาคฺรทาริกาโย จ ปจฺมํ ปหิณฺสีสุ ตโต ราชกฺุมารे จ
ราชกฺุมาริโย จ เตสํ อนฺตรา สามํ คณฺธปฺปฬจฺจนฺณาทีหิ
ปฺพูชฺยมาณา ภควนฺตํ คเหตุวา นิโครธารามเมว อคฺมํสุ ฯ
ตตฺถ ภควา วิสตีสหสฺสขีณาสวปริวฺโต ปณฺณตฺตปวฺรพุทฺธาสน
นีสีทิ ฯ สากิยา นาม มานชาติกา มานตฺถทฺธา ฯ เต
สิทฺฐตฺถกฺุมาริโ อมฺเหหิ ทหฺรตโร อมฺหากํ กณฺนิฏฺโจ ภากิเนยฺโย
ปฺคุโต นตฺตาคิ จินฺเตตฺวา ทหฺรทหฺเร ราชกฺุมารे อาหํสุ ตมฺเห
ภควนฺตํ วนฺทถ มยฺ ตมฺหากํ ปิฏฺฐิจิโต นีสีทิสฺสามาติ ฯ

เตสุ เอวํ อวณฺทิตฺวา นิสินฺเนสุ ภควา เตสํ อชฺฌาสยฺ
โอโลเกตฺวา น มํ ฌาตโย วนฺทนฺติ หนฺทาหิ เต
วณฺทาเปสฺสามิติ อภิญฺญาปาทกํ จตฺตถชฺฌานํ สมาเป็นฺชิตฺวา
วฏฺฐาย อากาสํ อพฺภคฺคณฺตฺวา เตสํ สีเส ปาทปป์สุ
โอกิริมาโน วิย คณฺฑามพฺรुकฺขมฺมุเล(๑) ยมกปาฏฺฐิหาริยสทิลํ
ปาฏฺฐิหาริยํ อกาสิ ฯ ราชา ตํ อจฺจริยํ ทิสฺวา อาห ภควา
ตมฺหากํ ชาตทิวเส อีสิกภาพเทวตฺสส วนฺทนฺตถิ อุปนิตานํ โว
ปาเท ปริวตฺเตตฺวา พุราหุณฺณสฺส มตฺถเก ปติฏฺฐิจิเต ทิสฺวาปี
๑. ม. กณฺฑามพฺรुकฺขมฺมุเล ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 162

อหิ คุมฺเห วนฺที อัยฺ เม ปจฺมวณฺทนา วัฏฺฏมจฺจลทิวเส
ชฺมพฺพญาเยย สิริสยเน นิปนฺนํ วั ชฺมพฺพญาเยย ปริวตฺตํ
ทิสฺวาปี ปาทะ วนฺที อัยฺ เม ทฺตยวณฺทนา อิทานิ
อิมิ อธิฏฺฐปฺพุพฺพิ ปาฎิหาริยํ ทิสฺวาปี คุมฺหากํ ปาทะ วนฺทามิ
อัยฺ เม ตฺตยวณฺทนาติ ฯ รัญฺเณ ปน วนฺทิตะ ภาควนฺตํ
อวนฺทิตฺวา จาตุ สฺมตฺโต นาม เอกสาภิโยปี นาโหสิ ฯ
สพฺเพ วนฺทิสฺสเยว ฯ

อิติ ภควา ฅาตโย วนฺทาเปตฺวา อากาสโต โอตริตฺวา
ปฺลยตฺเต อาสเน นิสิทิ ฯ นิสินฺเน ภาควติ สิขาปฺตฺโต
ฅาตีสฺมาคโม อโหสิ ฯ สพฺเพ เอกคฺคจิตฺตา หุตฺวา นิสิทิสฺสุ ฯ
ตโต มหาเมโฆ โปกฺขรวรฺสฺสํ วสฺสํ ฯ ตามฺพวณฺณํ อุทกํ
เหฏฺฐา วิรวนฺตํ กจฺจติ ฯ เตมิตฺตกาโม จ เตเมติ อเตมิตฺตกาเม
สริเร เอกวินฺทุมตฺโตปี น ปตติ ฯ ตํ ทิสฺวา สพฺเพ
อจฺจริยพฺพุตฺตชาตา อโห อจฺจริยํ อโห อพฺพุตฺตนฺติ กถิ
สมฺภูจฺจาเปสิ ฯ สตฺถา น อิทาเนว มยฺหิ ฅาตีสฺมาคเม
โปกฺขรวรฺสฺสํ วสฺสติ อตีเตปี วสฺสิติ อิมิสฺสา อตฺถุปฺตฺตติยา
เวสฺสนฺตรชาตกํ กเถสิ ฯ ชฺมมเทสนํ สุตฺวา สพฺเพ อุฏฺฐาย
วนฺทิตฺวา ปกฺกมฺิสฺสุ ฯ เอโกปี ราชา วา ราชมฺหามตฺโต วา
เสว อมฺหากํ ภิกฺขํ ฅณฺเถติ วตฺวา คโต นาม นตฺติ ฯ
สตฺถา ปฺนทิวเส วิสตีภิกฺขุสฺสพฺพริวโต กปิลวตฺถุ

*เล่มที่ 28 สนฺติเกนิตานํ หน้า 163

ปีณฺทาย ปาวิสิ ฯ น โกจิ คนฺตุวา นิมนฺเตสิ วา ปตฺตํ วา
อคุคฺคเหสิ ฯ ภควา อินฺทขีเเล จิโต อวชฺเชสิ กถํ นุ โข
ปฺพุพฺพุทฺธา กุลนคเร ปีณฺทาย จริสฺสึ กิ นุ อุปฺปฏิปาฏิยา
อิสฺสรชนานํ ฆรานิ อคมฺสฺส อุตฺทาหุ สฺปทานจาริกํ จริสฺสูติ ฯ
ตโต เอกพฺพุทฺธสฺสาปี อุปฺปฏิปาฏิยา คมนํ อทิสฺวา มยาปีทานิ
อยเมว (๑) เตสํ วิโส อยมฺ เม ปเวณิ ปคฺคเหตุพฺพา आयติณฺจ
เม สวากา มมณฺเฬว อนฺนสิกฺขณฺตา ปีณฺทจาริกวตฺตํ
ปริปุเรสฺสนฺตฺติ โกณฺธิยํ นิวิณฺจเคหโต ปฏฺจาย สฺปทานํ
ปีณฺทาย จริ ฯ อญฺโย กิร สิทฺฐตฺถกฺมาโร ปีณฺทาย จรตฺติ
ทฺวิณฺมิกตฺติณฺมิกาทิสฺส ปาสาทิสฺส สิหฺปณฺชริ วิวริตฺวา มหาชนโน
ทสฺสนพฺยวโต อโหสิ ฯ

ราหุลมาตาปี เทวี อญฺยปฺตฺโต กิร อิมสฺมีเยว นคเร
มหนฺเตน ราชานุกาเวน สุวณฺณสิวิกาทีหิ วิจริตฺวา อิทานิ
เกสมสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายวตฺถวสนโน กปาลหตฺโต ปีณฺทาย
จรติ โสภติ นุ โขติ สิหฺปณฺชริ วิวริตฺวา โอโลกยมานา
ภควนฺตํ นานาวิราคสมฺมุชฺชลาย สริริปฺปภาย นครวิถิโย
โอภาเสตฺวา พฺยามปฺปภา ปริกฺเขปสมฺมุพฺพุพฺพฺหายํ (๒) อสฺตีตฺยานุพฺยุณฺ-
ชนาวภาสิตาย ทฺวตฺตีสฺมาหาปฺริสทฺถกฺษณปฺฏิณฺณฺทิตาย อโนปมาย
๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๒. สฺ. ย. ...ปริกฺเขปสมฺมุพฺพุพฺพฺหาย ฯ
ม. ...ปริกฺเขปสมฺมุจฺจิตฺตํ ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 164

พุทธสิริยา วิโรจมานํ ทิสฺวา อุณฺหีสโต ปฏฺจาย ยาว ปาทตลา

สินิทฺชนีลมฺทุกฺกฺจิตฺเกโส

สุริยนิมฺมลตลาภินลาภฺญ

ยุตฺตตฺตฺกฺกฺกายตนาโส

รฺติชลาวิตโต นรสีโหติ(๑)

<p># ๑. ม. ๑. สินิทฺชนีลมฺทุกฺกฺจิตฺเกโส
สุริยนิมฺมลตลาภินลาภฺญ
ยุตฺตตฺตฺกฺกฺกายตนาโส
รฺติชลาวิตโต นรสีโห ๑</p>	<p>๖. สินิทฺชสุกฺกฺมภิรมฺชฺสโฆโส
หิงฺกุลวณฺณรตฺตฺสฺชิวโ
วิตฺติวิตฺติเสตฺสฺทฺทฺโต
เอส หิ ตฺยํ ปิตา นรสีโห ๑</p>
<p>๒. จกฺกวรฺจฺจิตฺรตฺตฺสฺปาโท
ลกฺขณมณฺฑิตายตปณฺหิ
จามริหตฺถวิภูสิตปณฺโห
เอส หิ ตฺยํ ปิตา นรสีโห ๑</p>	<p>๗. ขตฺตฺยสมฺภวอฺกฺกฺกฺลินฺโท
เทวมนุสฺสนมฺสฺสิตปาโท
สีสมาธิปติภูจิตฺจิตฺโต
เอส หิ ตฺยํ ปิตา นรสีโห ๑</p>
<p>๓. สกฺยกฺมาโร วรฺโท สุขฺมาโล
สกฺกฺขณวิจิตฺตปสนฺนสรฺโร
โลกฺหิตาย อากโต นรฺวีโร
เอส หิ ตฺยํ ปิตา นรสีโห ๑</p>	<p>๘. อณฺชนสมวณฺณสนฺนิลเกโส
สีนฺนุมนิกฺราชสรฺโร
กณฺจนฺสุจฺจวิอุตฺตมวณฺโณ
เอส หิ ตฺยํ ปิตา นรสีโห ๑</p>
<p>๔. อายตฺยุตฺตฺสฺสณฺจิตฺโตโต
โคปฺปุโม อภินิลเนตฺโต
อินฺทฺชนฺ อภินีลภฺมฺโก
เอส หิ ตฺยํ ปิตา นรสีโห ๑</p>	<p>๙. อณฺชนสมวณฺณสนฺนิลเกโส
กณฺจนฺปฏฺฐวิสฺสุทฺชนลาภฺญ
โอสธิปณฺฑรฺสฺสุทฺชฺสฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
เอส หิ ตฺยํ ปิตา นรสีโห ๑</p>
<p>๕. ปุณฺณจฺนฺทฺนิโก มุขวณฺโณ
เทวนรานํ ปิโย นรนาโค</p>	<p>๑๐. กจฺจนฺโต นรฺปเถ วิย จนฺโท
ตาราคณฺปริวทฺตฺมิตรฺโป</p>

มตุตคชินุทวืลาตีตคามี
เอส หี คยุห้ ปีตา นรตีโห ๗

สาวกมชุฒคโต สมณินุโท
เอส หี คยุห้ ปีตา นรตีโห ๗

เอมาทิกาทิ อฏฺฐหิ(๑) นรสีหคธาหิ นาม อภิตถวิตฺวา ตุมฺหากํ
 ปุตุโต ปิณฺฑทาย จรตฺติ รณฺโณ อาโรเจสิ ฯ ราชา สํวิคฺคหทโย
 หตฺถเณ สากฺกํ สณฺจเปนฺโต ตฺริตฺตฺริตํ นิกฺขมิตฺวา เวเคน
 คนฺตฺวา ภควโต ปฺรโต จตฺวา อาห กิ ฆนฺเต อมฺเห
 ลชฺชาเปถ กิมตฺถํ ปิณฺฑทาย จรต กิ เอตฺตกานํ ภิกฺขุณํ
 น สกฺกา ภตฺตํ ลทฺฐนฺติ สณฺณํ กริตฺถาติ ฯ วัสํ จาริตฺตเมตํ
 มหาราช อมฺหากนฺติ ฯ นนฺ ฆนฺเต อมฺหากํ มหาสมฺมตฺตชฺตฺติย-
 วัโส ตตฺถ จ เอกชฺตฺติโยปิ ภิกฺขาจาโร นาม นตฺถิติ ฯ
 อมฺ มหาราช วัโส นาม ตว วัโส อมฺหากํ ปน ทิปฺงฺกโร
 โกณฺฑทโย กสฺสโปติ อมฺ พุทฺธวัโส นาม อณฺเณ จ
 อนेกสทฺสสสงฺขา พุทฺธา [๒] ภิกฺขาจาเรเนว ชีวิตํ กปฺเปสนฺติ
 อนฺตรวีถิยํ จิโตว

อุตฺตฺติญฺเจ นปฺปมชฺเชยฺย ฐมฺมํ สฺจจริตํ จเร
 ฐมฺมจารี สฺขํ เสติ อสฺมี โลกเ ปรมฺหิ จาติ(๓)

อิมํ คธามาห ฯ คธาปรีโยसानเ ราชา โสตาปตฺติผล
 ปตฺติจาสี ฯ

ฐมฺมณฺจเร สฺจจริตํ น ตํ พุจฺจริตํ จเร
 ฐมฺมจารี สฺขํ เสติ อสฺมี โลกเ ปรมฺหิ จาติ(๔)

๑. ม. เอมามีมาหิ ทสฺหิ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ภิกฺขาจราติ ทิสฺสติ ฯ
 # ๓. พุ. ฐ. ๒๕/๒๓/๓๓) ฯ ๔. พุ. ฐ. ๒๕/๒๓/๓๔) ฯ

อิมิ ปน คาคิ สุตฺวา สกทาคามิผล ปติฏฺฐาสิ มหาธมฺม-
ปาลชาตกั สุตฺวา อนาคามิผล ปติฏฺฐาสิ มรณสมเย
เสตจฺจตฺตสฺส เหฏฺฐา สิริสยเน นิปนฺโนเยว อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ
อธฺมวาทาเสน ปธานานุโยคกัจจํ ญโย นวโหสิ ฯ
โสตปาตฺตผลิ สจฺฉิกตฺวาเยว ปน ภควโต ปตฺตํ คเหตุวา
สปริติ ภควนฺตํ มหาปาสาทํ อาโรเปตฺวา ปณฺเฑน ขาทนฺเฑน
โกชนฺเฑน ปรีวสิ ฯ ภตฺตกัจจปรีโยสานเ สพฺพิ อิตฺถาคาริ
อาคนฺตฺวา ภควนฺตํ วนฺทึ จเปตฺวา ราชุลมาตริ ฯ สา ปน
คจฺฉ อยฺยปฺตฺตํ วนฺทาทิตี ปรีชเนน วุจฺจมานาปี สเจ มยฺหิ
คุโณ อตฺถิ สยเมว เม สนฺติกั อยฺยปฺตฺโต อากมิสฺสตี
อากตเมว นั วนฺทิสฺสามิตี น อคมาสิ ฯ

ภควา ราชานํ ปตฺตํ คาทาเปตฺวา ทฺวิหิ อคฺคสาวเกหิ
สทฺธิ ราชธิตาย สิริคพฺภั คนฺตฺวา ราชธิตา ยถารูจี
วนฺทมานา น กิลฺลิจิ วตฺตพฺพาทิ วตฺวา ปญฺญตฺเต อาสเน
นสิตี ฯ สา เวเคนาคนฺตฺวา โคปฺสเกสุ คเหตุวา ปาทปฏฺฐิจิ
สิลลํ ปรีวตฺเตตฺวา ยถาชฺฌาสยํ วนฺทึ ฯ ราชา ราชธิตาย
ภควตี สินฺนพฺพหุมานาทิคุณสมปฺตฺตี กเถสิ ภนฺเต มม ธิตา
ตฺมฺเหหิ กาสายานิ วตฺถานิ นิวาสิตานีตี สุตฺวา ตโต
ปฏฺฐาย กาสาววตฺถา ซาตา ตฺมฺหากั เอกภตฺติกาวั

สุตฺวา เอกภตฺติกา ว ซาตา ตุมฺเหหิ มหาสยนสฺส จตฺตภาวํ
สุตฺวา ปฏฺฐิกมญฺจเกยว นิปนฺนา ตุมฺหากํ มาลาคนฺธาทีหิ
วิรหิตภาวํ ญตฺวา วิรหิตมาลาคนฺธาว ซาตา อตฺตโน ฌาตเกสุ
มยํ ปฏฺฐิกคฺคิสฺสามาติ สาสเน เปสิเต เอกํ ฌาตกํปี น โอลเกสิ
เอวํ คุณฺสมปนฺนา เม ภควา ชีตาติ ฯ อนฺจจฺริยํ มหาราช
ยํ อิทานิ ตยา รกฺขิยมาณา ราชชีตา ปรีปกฺเก ฌาณ
อตฺตานํ รกฺขเยยฺย เอสา ปุพฺเพ อนารกฺขา ปพฺพตปาเท
วิจฺรมาณา อปรีปกฺเก ฌาณ อตฺตานํ รกฺขตีติ วตฺวา ตสฺสา
โสภํ วิโนเทตฺวา จนฺตฺกิณฺนรีชาตกํ กเถตฺวา โสตาปตฺติผลํ
ทตฺวา อฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ฯ

ทตฺติยทิวเส นนฺทสฺส ราชกฺุมารสฺส อภิสกฺเคหฺปเวสน-
วิวาหฺมจฺจเลสุ วตฺตมาเนสุ ตสฺส เกหิ คนฺตฺวา กุมาริ ปตฺติ
คาหาเปตฺวา ปพฺพาเชตฺกามาโม มจฺจลํ วตฺวา อฏฺฐายาสนา
ปกฺกามิ ฯ ชนปทกฺลฺยาณิ กุมาริ คจฺจนฺตํปี ทิสฺวา ตฺวภูํ โข
อยฺยปฺตฺต อากจฺเจยฺยาสิตีติ วตฺวา ทิวํ ปสาเรตฺวา โอลเกสิ ฯ
โสปี ภควนฺตํ ปตฺติ คณฺหถาติ วตฺตุ อวิสหาโน วิหาริเยว
อคมาสิ ฯ ตํ อนฺจจฺจมานิเยว ภควา ปพฺพาเชสิ ฯ อิติ ภควา
กปิลปฺริ คนฺตฺวา ตตฺติยทิวเส นนฺทํ ปพฺพาเชสิ ฯ

สตฺตเม ทิวเส ราหุลมาตา กุมาริ อลงฺกริตฺวา ภควโต
สนฺติกํ เปเสสิ ปสฺส ตาต เอวํ วิสตีสหาสฺสสมณปรีวตฺติ สฺวณฺณ-

*เล่มที่ 28 นิทานกถา หน้า 168

วณฺณํ พุรหุํรूपวณฺณ(๑) สมณํ อัย เต ปิตา เอตสฺส
มหนฺตา นิธิโย อเหตุํ ตฺยาสฺส นิกฺขมฺนโต ปฏฺจาย น
ปสฺสามิ คจฺจ ตํ ทายชฺชํ ยาจ อหิํ ตาต กุมาโร
อภิเสกํ ปตฺวา จกฺกวตฺติ ภวิสฺสามิ ฐเนน เม อตุโถ ฐนํ
เม เทหิ สามิโก หิ ปุตฺโต ปิตุ สนฺตกสฺสาติ ฯ กุมาโร
ภควโต สนฺตํ กนฺตฺวาว ปิตุ สิเนหํ ปฏฺฐิลภิตฺวา หฏฺฐจิตฺโตว
สุขา เต สมณฺณ ฉายาติ วตฺวา อณฺณํ พหุํ อตฺตโน อนฺรูปี
วทฺนโต อฏฺฐาสิ ฯ ภควา กตภคฺตคฺจิโจ อนฺนโมทนํ กตฺวา
อฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ฯ กุมาโรปี ทายชฺชํ เม สมณฺณ เทหิ
ทายชฺชํ เม สมณฺณ เทหิติ ภควนฺตํ อนฺนพฺนฺธิ ฯ ภควา
กุมาริํ น นีวตฺตาเปสิ ฯ ปรีชโน ภควตา สทฺธิ คจฺจนฺตํ
นีวตฺเตตฺถุํ นาสกฺขิ ฯ อิติ โส ภควตา สทฺธิ อารามเมว
อคฺมาสิ ฯ

ตโต ภควา จินฺเตสิ ยํ อัย ปิตุสนฺตํ ฐนํ อิจฺฉติ
ตํ วฏฺฏานฺนคฺคํ สวิฆาตํ หนฺทสฺส โภชิมนฺเฑ ปฏฺฐิลทฺธิ
สคฺตวริํ อริยฐนํ เทมิ โลกุตฺตรทายชฺชสฺส สามิกํ กโรมีติ
อายุสฺมณฺตํ สารีปฺตํ อามนฺเตสิ เตนหิ ตฺวํ สารีปฺต
ราหุลกุมาริํ ปพฺพาเซหิติ ฯ ปพฺพชิตฺเต ปน กุมาเร รณฺโณ
อชิมนฺตํ ทฺกฺขํ อุปฺปนฺนํ ฯ ตํ อธิวเสตฺถุํ อสฺกโกนฺโต ภควโต
๑. สี่. ยู. พุรหุํรूपวณฺณ ฯ

นิเวเทตฺวา สาธุ ฆนฺเต อยฺยา มาตาปิตฺุหิ อนนฺนุณฺดาตํ
ปฺุคฺคํ น ปพฺุพาเชยฺยุณฺติ วริฺ ยาจิฯ ภาควา ตสฺส ตํ วจนํ
ปฺุทฺธิสฺส
นินฺสิเนน รณฺเณ ฆนฺเต ตุมฺหากํ ทุกฺกรการกกาเล เอกา
เทวตา มํ อฺุปสงฺกมิตฺวา ปฺุคฺคโต เต กาลกโตติ อหา ตสฺสา
วจนํ อสทฺทหนฺโต น มยฺหํ ปฺุคฺคโต โพธิ อฺุปฺปตฺวา กาลํ
กโรตีติ ตํ ปฺุทฺธิปฺุทฺธิปฺุทฺธิ วุคฺคเต อิทานิ ก็ สทฺททิสฺสฺสฺส
ตุมฺเห ปฺุพฺุเพปิ อฏฺุจิกานิ ทสฺเสตฺวา ปฺุคฺคโต เต มโตติ วุคฺคเต
น สทฺททิตฺถาติ อิมิสฺสา อคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
กเถสิฯ กาทาปริโยसानเ ราชา อนาคามิผล ปฺุทฺธิจฺุทฺธิฯ
อิติ ภาควา ปิตริฺ ติสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ปฺุณฺเทว ราชกหํ คณฺตุวา สิตฺวเน(๒) วิหาสิฯ

ตสฺมี สมเย อนาถปฺุณฺทิกอ คหปติ ปฺุณฺจหิ สกฏฺสฺสฺส
ภณฺจํ อาทาย ราชคเห อคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
เลหํ คณฺตุวา ตคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
พลวปฺุจฺุเส เทวตานฺุภาเวเน วิวณฺเณ ทฺุวาเรน สคฺคฺคฺค
อฺุปสงฺกมิตฺวา ฆมฺมํ สคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
ทฺุทฺธิปฺุทฺธิปฺุทฺธิปฺุทฺธิ สกฏฺสฺสฺส มหาทานํ ทคฺคฺคฺค
อากมนฺตฺถาย สคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
๑. ม. ตสฺส ตํ วริฺ ทคฺคฺคฯ ๒. ม. เวพฺุวเนฯ

จตุตทาพีสโยชเน จานเ (๑)สตตสหัสส์ ทตฺวา โยชนิกัม วิหาริ
กาเรตฺวา เขตฺวานัม โกฏิสฺนุถาเรน อฏฺฐารสฺหิรณฺณโกฏฺฐิหิ กิณฺตีตฺวา
นวกมฺมัม นิฏฺฐาเปสิ(๒) มชฺเฒ ทสฺพลสฺส คณฺธกฺฎฺฐิ กาทเรตฺวา
ตัม ปรีวาเรตฺวา อสิตฺติมหาเถรานิ ปฏฺฐิปาฏฺฐิยา เอกสนฺนิวาเสน
อวาเสน เอกกฺฎฺฐิกทฺวิกฺฎฺฐิกหํสฺวณฺฎฺฐิกทิมฺสาตมณฺฑปาทิวเสน(๓)
เสนาสนานิ โปกฺขรณฺธิจฺงกมฺนรตฺติฏฺฐจฺานทิวาฏฺฐจฺานานิ จาติ
อฏฺฐารสโกฏฺฐิปรีจฺจาเคน รณณฺธิเย ภูมิกฺภาเค มโนรมํ วิหาริ
กาเรตฺวา ทสฺพลสฺส อาคมฺนตฺถาย ทฺตัม เปเสสิ ๑ สตฺถา ทฺตสฺส
วณฺณํ สุตฺวา มหาภิกฺขุสงฺฆปรีวาโร ราชคฺหา นิกฺขมิตฺวา
อนฺุปฺพุเพน สาวตฺถินคฺรี ปาปฺุณิ ๑

มหาเสฏฺฐิปี โข วิหารมฺหํ สชฺชเขตฺวา ตถาคตฺสฺส เขตฺวานัม
ปวิสนทิวเส ปฺตฺตัม สพฺพาลงฺการปฏฺฐิมณฺฑิตัม กตฺวา อลงฺกต-
ปฏฺฐิตฺเตเหว ปญฺจหิ กุมารสฺเตหิ สทฺฐี เปเสสิ ๑ โส สปรีวาโร
ปญฺจวณฺณวตฺถสฺมุชฺชลาณิ ปญฺจชฺชสตานิ คเหตฺวา ทสฺพลสฺส
ปฺุโรโต อโหสิ ๑ เตสํ ปจฺฉโต สฺกทฺททา(๔) จุลฺลสฺกทฺททาติ เทว
เสฏฺฐิธีตโร ปญฺจหิ กุมาริสฺเตหิ สทฺฐี ปุณฺณมฺเฏ คเหตฺวา
นิกฺขมิตฺสู ๑ ตาสํ ปจฺฉโต เสฏฺฐิธีรียา สพฺพาลงฺการปฏฺฐิมณฺฑิตา
๑. ม.สตตสหัสส์ สตตสหัสส์ ทตฺวา โยชนิกเ โยชนิกเ วิหารเ
กาทเรตฺวา ๑ ๒. ปฏฺฐเปสิ ๑ ๓. ม. ปาฏฺฐิเยกฺกสนฺนิเวสเน อวาเส
เอกกฺฎฺฐาคารทฺวิกฺฎฺฐาคารหํสฺวณฺฎฺฐิกทิม... ๑
๔. ม. มหาสฺกทฺททา ๑

*เล่มที่ 28 สนฺตฺเกนิตานํ หน้า 171

ปญฺจหิ มาตฺคามสฺเตหิ สทฺธิ ปุณฺณปาติโย คเหตุวา นิกฺขมิ ฯ
สพฺเพสํ ปจฺจโต สยํ มหาเสฏฺฐิ อหฺตวตฺถนินฺวตฺโต อหฺตวตฺถ-
นินฺวตฺถเหว ปญฺจหิ เสฏฺฐิสฺเตหิ ภควนฺตํ อพฺภุคฺคณฺนิ ฯ
ภควา อิมํ อุปาสกปริสํ ปุรฺโต กตฺวา มหาภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต
อตฺตโน สรฺริปฺปภาย สุวณฺณรสเสกปิณฺชฺรานิ วิย วนฺนตฺรานิ
กฺุรฺมาโน อนนฺตฺราย(๑) พุทฺธลฺพิฬาย อปฺปฏิสฺมาย พุทฺธลฺริยา
เชตฺวนวิหารี ปาวีสิ ฯ

อถ นํ อนาถปิณฺชฺโก ปุจฺฉิ กถาหํ ภนฺเต อิมสฺมี
วิหारे ปฏฺิพฺชฺชามิตี ฯ เตนฺหิ กหฺปติ อิมํ วิหารี อากตฺตสฺส
ภิกฺขุสงฺฆสฺส เทหิตี ฯ สาธุ ภนฺเตติ มหาเสฏฺฐิ
สุวณฺณภิกฺกاريو อาทาย ทสฺพลสฺส หตฺถे อุกฺกํ ปาเตตฺวา
อิมํ เชตฺวนวิหารี อากตฺตสฺส จาตฺตทฺทิสฺส พุทฺธปฺปมฺขสฺส
สงฺฆสฺส ทมฺมิตฺติ อทาสี ฯ สตฺถา วิหารี ปฏฺิคฺคเหตุวา
อนฺุโมทนํ กโรนฺุโต

สฺตีํ อฺฉุหํ ปฏฺิหนฺติ	ตโต วาพฺมิกานิ จ
ลฺริสฺเป(๒) จ มกเส	ลฺสิเร จาปี วุฏฺฐิโย
ตโต วาตาทโป โฆโร	สณฺชาโต ปฏฺิหณฺยติ
เลณฺตฺถญจ สุขตฺถญจ	ฌายิตฺถญจ วิปฺสฺสิตฺถํ
วิหารทานํ สงฺฆสฺส	อคฺคํ พุทฺเธหิ วณฺณิตํ ฯ

๑. ม. อนนฺตฺราย ฯ ๒. ม. ลฺริสฺเป ฯ

*เล่มที่ 28 นิทานถกกา หน้า 172

ตสฺมา หิ ปณฺหิตโ ตโปโส สมฺปสฺสํ อตฺตมตฺตโน

วิหारे การเย รรมเม วาสเยตฺต พหุสฺสฺเต

เตสํ อนฺนณฺจ ปานณฺจ วตฺตเสนาสนานิ จ

ทเทยฺย อชฺชภูเตสฺ วิปฺปสฺนเนน เจตฺตา ฯ

เต ตสฺส ฆมฺมํ เทเสนฺติ สพฺพทฺทุกฺขาปฺนฺทนํ

ยํ โส ฆมฺมมิชฺฌณฺยา ย ปรีนิพฺพาทิ อนาสโวติ(๑)

วิหารานิสํสํ กเถสิ ฯ อนาถปิณฺหิกโก ทฺตฺยทิวสโต ปฏฺจาย

วิหารมหนํ อารภิ ฯ วิสาขาย ปาสาทมโห จตฺตฺหิ มาเสหิ

นิฏฺฐิตโ ฯ อนาถปิณฺหิกสฺส ปน วิหารมโห นวหิ มาเสหิ

นิฏฺฐจาสิ ฯ อฏฺฐจารเสว โกฏฺฐิโย อคมฺสฺ(๒) ฯ อิติ เอกสฺมีเยว วิหारे

จตฺตฺตฺปณฺณาสโกฏฺฐิสงฺขยํ ฐนํ ปรีจฺจชิ ฯ

อตีเต ปน วิปฺสฺสิสฺส ภาควโต กाले ปฺนพฺพสฺสมิตฺโต

นาม เสฏฺฐิ สฺวณฺณนิฏฺฐกาสนฺถาเรน กิณฺติวา ตสฺมีเยว จาเน

โยชนปฺปมาณํ สงฺฆารามํ การเสสิ ฯ สิขิสฺส ภาควโต กाले

สิริวทฺโฒ นาม เสฏฺฐิ สฺวณฺณชาลสนฺถาเรน กิณฺติวา ตสฺมีเยว

จาเน ติกาวตฺตปฺปมาณํ สงฺฆารามํ การเสสิ ฯ เวสฺสภุสฺส ภาควโต

กाले โสตฺถิโย(๓) นาม เสฏฺฐิ สฺวณฺณหตฺถิปทสนฺถาเรน กิณฺติวา

ตสฺมีเยว จาเน อทฺตโยชนปฺปมาณํ สงฺฆารามํ การเสสิ ฯ

๑. วิ. จุล. ๓/๒๐๓/๘๕ ฯ ๒. ม. วิหารมเหปี อฏฺฐจารเสว

โกฏฺฐิโย ปรีจฺจจํ อคมฺสฺ ฯ ๓. ม. โสตฺถิโย ฯ

*เล่มที่ 28 สนฺตฺเถนิตานํ หน้าที่ 173

กกุสนฺธสฺส ภควโต กाले อจฺจุโต นาม เสฏฺฐิ สฺวณฺณญฺจกา-
สนฺถาเรเนว กิณฺติวาทสฺส ตสฺมิณฺญเวย จานเ คาวตฺตปฺปมาณํ
สงฺฆารามํ กาลเรสิ ฯ โจนาคมนสฺส ภควโต กाले อจฺจุโค
นาม เสฏฺฐิ สฺวณฺณกจฺจปฺปสนฺถาเรณ กิณฺติวาทสฺส ตสฺมิณฺญเวย จานเ
อจฺจตฺตคาวตฺตปฺปมาณํ สงฺฆารามํ กาลเรสิ ฯ กสฺสปสฺส ภควโต
กाले สฺวมจฺจโค นาม เสฏฺฐิ สฺวณฺณกจฺจปฺปสนฺถาเรณ(๑) กิณฺติวาท-
ตสฺมิณฺญเวย จานเ โสพทกริสฺสปฺปมาณํ สงฺฆารามํ กาลเรสิ ฯ
อมฺหากํ ปน ภควโต กाले อนาถปฺปิณฺฑิตฺโก นาม เสฏฺฐิ
กหาปณโกฏฺฐิสฺนถาเรณ กิณฺติวาทสฺส ตสฺมิณฺญเวย จานเ อจฺจกริ-
สฺสปฺปมาณํ สงฺฆารามํ กาลเรสิ ฯ อิทํ กิร จานํ สพฺพพุทฺธานํ
อวิชิตฺตญฺจานเมว ฯ

อิติ มหาโพธิมณฺเฑ สพฺพพญฺตฺตปฺปตฺติโต ยาว มหา-
ปฺรินิพฺพานมญฺจา ยสฺมี จานเ ภควา วิहाสิ อิทํ สนฺตฺเถ-
นิตานนฺนาม ฯ ตสฺส วเสน สพฺพชาติกาณิ วณฺณยิสฺสามิตฺติ(๒) ฯ

อิติ นิตานกถา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. ส. ย. สฺวณฺณญฺจิก... ฯ ม. สฺวณฺณกจฺจปฺปสนฺถาเรณ ฯ

๒. ม. วณฺณยิสฺสามาติ ฯ

ชาติภูกฤตถา

เอกนิปาโต

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

อปฺณณกวกคฺวณฺณนา

อปฺณณกชาติกัม

อิมํ ตาว อปฺณณกธมฺมเทสนํ ภควา สาวตฺถิ อฺปนีสฺสาย
เชตวนมมหาวิหารเ วิหรนฺโต กเถสิ ฯ กัม ปน อารพฺภ อัยฺ กถา
สมฺภูจิทาติ ฯ เสฏฺฐิสฺส สหายเก ปญฺจสเท ติตฺถิยสาวเกติ ฯ

เอกสฺมี หิ ทิวเส อนาถปิณฺฑิกโก เสฏฺฐิ อตฺตโน สหายเก
ปญฺจสเท อญฺยติตฺถิยสาวเก อาทาย พหุมาลาคนฺธวิเลปนญฺเจว
เตลมรฺฐผาณิตวตฺตจฺฉาพนานิ(๑) จ กาหาเปตฺวา เชตวนํ คนฺตฺวา
ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา คนฺธมาลาทีหิ ปุเชตฺวา เกสชฺชานิ เจว
วตฺถานิ จ ภิกฺขุสงฺฆสฺส วิสฺสชฺเชตฺวา ฉ นิสชฺชโทเส วชฺเชตฺวา
เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เตปิ อญฺยติตฺถิยสาวกา ตถาคตํ วนฺทิตฺวา
สत्ถุ ปุณฺณจหนฺตสฺสสิริกัม มุขํ ลกฺขณานุพฺยญฺชนปฏิมณฺฑิตํ
พฺยามปฺปภาปฺริกฺขิตฺตํ พุรหฺมกายํ อาเวพาเวพา ยมกยมกา
หุตฺวา นิจฺจรฺนฺติโย จมนพุทฺธร์สิโย โโอโลกยมานา อนาถปิณฺฑิกสฺส
๑. ม. สປປိເຕລ... ฯ

*เล่มที่ 28 อปณณกชาตกัม หน้า 175

สมิเปเยว นิสีทิสฺสุ ฯ

อถ เนลฺลํ สตุถา มโนสิลาตเต สีนหาทํ นทนุโต
ตรุณสีโห วิย กขุเชนุโต ปาวุสฺสกเมโฆ วิย อากาสคฺงคํ
โธตาเรนุโต วิย รตนทามํ คนฺเถนุโต วิย จ อฏฺฐจฺงค-
สมนฺนาคเตน สวณฺเณน พุรหฺมสุสเรณ(๑) นานานยวิจิตฺตํ
มธฺรธมฺมกถํ กเถลีสฺส ฯ เต สตุถุ ธมฺมเทสนํ สุตฺวา ปสฺนุนจิตฺตา
อฏฺฐาย ทสพลํ วนฺทิตฺวา อณฺฺยตฺตฺถยสรณํ ภินฺทิตฺวา
พุทฺธสรณํ อคมฺสฺสุ ฯ เต ตโต ปฏฺฐาย นิจฺจกถํ อนาถปิณฺฑิเกน
สทฺฐี คนฺธมาลาทิตฺถา วิหารํ คนฺธฺวา ธมฺมํ สฺถนฺนติ ทานํ
เทนฺติ ลีลํ รกฺขนฺติ อุโปสถกมฺมํ กโรนฺติ ฯ

อถ ภควา สาวตฺถิตฺโต ปุณฺเทว ราชคหํ อคฺมาลีสฺสุ ฯ
เต ตถาคตฺสฺส กตฺถาเล ตํ สรณํ ภินฺทิตฺวา ปุณ
อณฺฺยตฺตฺถยสรณํ กตา อตฺตโน มฺลฏฺฐาเนเยว ปตฺติฏฺฐิตา ฯ
ภควาปี สตุตฺถฐมาเส วิดีนาเมตฺวา ปุณฺ เชตวนเมว อคฺมาลีสฺสุ ฯ
อนาถปิณฺฑิโก ปุณฺปี เต อาทาย สตุถุ สนฺตีกํ คนฺธฺวา
สตุถารํ คนฺธมาลาทิตฺถิ ปุเชตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ
เตปี ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทิสฺสุ ฯ อถ เนลฺลํ
อนาถปิณฺฑิโก ตถาคเต จาริกํ ปกฺกนฺเต คหิตฺสรณํ ภินฺทิตฺวา
ปุณฺ อณฺฺยตฺตฺถยสรณเมว คเหตุวา มฺลเ ปตฺติฏฺฐิตภาวํ ภควโต
๑. ม. สวณฺเณน กมณฺเณน พุรหฺมสุสเรณ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณฺณกวกคฺคณฺณนา หน้า 176

อาโรเจสิ ฯ

ภควา อปริมิตกปฺปโกฏิโย นิรฺนตฺรปวตฺติตวจีสุจฺริตานุภาเว
ทิพฺพคฺคณฺคณฺธิ(๑) นานาคณฺฐปฺริตํ รตนกฺคณฺทกํ วิวฺรณฺโต วิย
มุขมณฺทลํ(๒) วิวฺริตฺวา มชฺฐสฺสริํ นิจฺจนาเรณฺโต สจฺจํ กิร
ตุมฺเห อุปาสกา ตีณิ สฺรณานิ ภินฺนิตฺวา อณฺยตฺตฺติยสฺรณํ
คตฺตาติ ปุจฺจิมิ ฯ อถ เตหิ ปญฺจิจฺจนาเทตฺถุ อสฺสโกณฺเตหิ สจฺจํ
ภควาติ วุตฺเต สตฺธา อุปาสกา เหฏฺฐา อวีจิ อฺปฺริ ภวคฺคํ
ปฺริจฺเจทํ กตฺวา ติริยํ อปฺริมาณาสุ โลกชาตฺตฺสุ สีลาทีหิ
คฺุณฺเหิ พุทฺเธน สทฺธิโส นาม นตฺถิ กุโธ อธิกตโรติ (๓)ยวตฺตา
ภิกฺขเว สตฺธา อปฺทา วา ทฺวิปฺทา วา จตฺตฺปฺทา วา
พหุปฺปฺทา วา ฯเปฯ ตถาคโธ เตสํ อคฺคฺมกฺขายติ(๔) ยงฺกิลฺลิจิ
วิตฺตํ อิธ วา หุริํ วา ฯเปฯ อคฺคฺโต เว ปสนฺนํ นนฺติ
อาทีหิ(๕) สุตฺเตหิ ปกาสิเต รตนตฺตฺยคฺุณฺเ ปกาเสตฺวา เอวํ
อฺตฺตฺมคฺุณฺสมนฺนํ นาคคํ รตนตฺตฺยํ สฺรณํ คตฺตา อุปาสกา วา
อุปาสิกา วา นิรยาทีสุ นิพฺพตฺตฺนกา นาม นตฺถิ
อปฺบายนิพฺพตฺติโต ปน มุจฺจิตฺวา เทวโลเก อฺปฺปชฺชิตฺวา
มหาสมปฺตฺตี อณฺโณนฺติ กสฺมา(๕) ตุมฺเหหิ เอวรูปํ สฺรณํ
ภินฺนิตฺวา อณฺยตฺตฺติยสฺรณํ คจฺจนฺเตหิ อยฺตฺตํ กตฺนฺติ อาห ฯ

๑. ม. ทิพฺพคณฺคณฺธิตํ ฯ ๒. ม. มุขปทฺมํ ฯ

๓. ส. มหา. ๑๕/๒๔๕/๖๓ ฯ ๔. อัง. จตฺตฺก. ๒๑/๓๔/๔๕ ฯ

๕. ม. ตสฺมา ฯ

*เล่มที่ 28 อปณณกชถก หน้ 177

เอตถ จ ตีณิ รตนานิ โมกขวเสน อุตตมวเสน จ
สรณจกต่านิ อปายสุ นิพพตติยา อภวที่ปนตถั อิมานิ
สุตต่านิ ทสเสตพพานิ ๑

(๑)เยเกจิ พุทธี สรณั คตาส

น เต คมิสสนุติ อปายณูมิ

ปหาย มานุสั เทหิ เทวกายั ปรีปุเรสสนุติ ๑

เยเกจิ ฐมมึ สรณั คตาส

น เต คมิสสนุติ อปายณูมิ

ปหาย มานุสั เทหิ เทวกายั ปรีปุเรสสนุติ ๑

เยเกจิ สงงมึ สรณั คตาส

น เต คมิสสนุติ อปายณูมิ

ปหาย มานุสั เทหิ เทวกายั ปรีปุเรสสนุติ(๑) ๑

(๒)พหุ เว สรณั ษนุติ ปพพต่านิ วนานิ จ

อารามรูกขเจตุยานิ มนุสสา ภยตชชิตา

เนตติ โข สรณั เขมมิ เนตติ สรณมุตตมมิ

เนตติ สรณมวคคมม สพพทูกขา ปมจจติ ๑

โย จ พุทธรณจ ฐมมณจ สงงณจ สรณั คโต

จตุตาริ อริยสจจานิ สมนปปลณนาย ปสสติ

ทูกขั ทูกขสมปปาทำ ทูกขสส จ อติกุกมมิ(๒)

๑. ที. มหา. ๑๐/๒๓๕/๒๘๘ ๑ สั. สคถ. ๑๕/๑๒๑/๓๓ ๑

๒. ปุ. ฐ. ๒๕/๒๔/๔๐-๑ ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปฺณณกวกคฺวณฺณนา หน้า 178

(๑) อริยญฺชฏจฺจกัํ มคฺคัํ ทุกฺขุปสมคามินัํ

เอตํ โข สรณัํ เขมัํ เอตํ สรณมุตฺตมัํ

เอตํ สรณมากมฺม สพฺพทุกฺขา ปมฺจุจตีติ(๑) ฯ

น เภวลญฺจ เนสัํ สตุถา เอตฺตถญฺเฆว ฌมฺมึ เทเสติ ฯ

อปิํจ โข อุปาสกา พุทฺธานุสฺสติกมฺมญฺจานนฺนาม ฌมฺมานุสฺสติก-
กมฺมญฺจานนฺนาม สจฺจมานุสฺสติกมฺมญฺจานนฺนาม โสตาปตฺติมคฺคัํ
เทติ โสตาปตฺติผลัํ เทติ สกทาคามีอนาคามีอรหตฺตมคฺคัํ เทติ
อรหตฺตผลัํ เทตีติ เอวมาทีหิ นเยหิ ฌมฺมึ เทเสตุวา เอวรูปัํ

นาม สรณัํ ภินฺทนฺเตหิ อยฺยตฺตํ ตุมฺเหหิ กตฺนติ อหา ฯ เอตํ(๒)

จ พุทฺธานุสฺสติกมฺมญฺจานาทีนัํ โสตาปตฺติมคฺคาทีปฺปทานัํ เอก(๓)-
ฌมฺโม ภิกฺขเว ภาวิตฺโต พหุสิกฺโต เอกนตฺตํ นิพฺพิทาย วิราคาย
นิโรชาย อุปสมาย อภิญฺจาย สมฺโพชาย นิพฺพานาย สัวตฺตติ
กตฺโม เอกฌมฺโม พุทฺธานุสฺสตีติ เอวมาทีหิ สุตฺเตหิ ทีเปตฺตพฺพัํ ฯ

เอวญฺจ ปน ภควา นานปฺปกारेหิ อุปาสเก โโอวิทฺวา

อุปาสกา ปุพฺเพปิ มนุสฺสา อสรณัํ สรณฺนติ ตกฺกคาเหน
วิรุทฺธคาเหน(๔) คเหตุวา อมนุสฺสปรึคฺคหิตฺเต กนฺตारे ยกฺขภกฺขา(๕)
หุตฺวา มหาวินาสปฺปตฺตา อปฺณณกคาหฺมปฺน เอกัสิกคาหัํ
อวิรุทฺธคาหัํ คหิตฺมฺนุสฺสา ตสมึเวยว กนฺตारे โสตุถิภาวึํ ปตฺตาติ

๑. บ. ฐ. ๒๕/๒๔/๔๐-๑ ฯ ๒. ม. เอตฺถ ฯ

๓. อจฺ. เอก. ๒๐/๑๗๕/๓๕ ฯ ๔. ม. วิรุทฺธคฺคาเหน ฯ

๔. สึ. ยฺ. ยกฺขภกฺตึํ ฯ

*เล่มที่ 28 อปณณกชาตกั หน้า 179

วตฺวา ตฺถหิ อโหสิ ฯ อถ โข อนาถปิณฺฑโก กหปติ
อุฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา อภิตฺถวิตฺวา สิริสิ อญฺชลี
ปติฏฺฐเปตฺวา เอวมาห ภนฺเต อิทานิ ตาว อิมสิ อฺุปาสกานํ
อุตฺตมสรณํ ภินฺทิตฺวา ตกฺกคาหํ วิรุทฺธคาหํ สรณคหณํ อมฺหากํ
ปากฺกั ปุพฺเพ ปน อมนุสฺสปรึคฺคหิตฺเต กนฺตาริ ตกฺกคาหํ
คหิตมนุสฺसानญจ วินาโส อปณณกคาหํ คหิตมนุสฺसानญจ
โสตฺติภาโว อมฺหากํ ปฏฺิจฺจนฺโน ตุมฺหากเมว ปากฺกั สาธู
วต โน ภควา อากาเส ปุณณจฺนํ อฏฺฐาเปนฺโต วีย อิมํ
การณํ ปากฺกั กโรตฺติ ฯ อถ ภควา มยา โข กหปติ
อปริมิตกาเล ทสปรามิโย ปุเรตฺวา โลกสฺส กงฺขจฺเจทนตฺถเมว
สพฺพญฺญตฺถาณํ ปฏฺิจฺจวิทฺธํ สิวาสาย สุวณฺณปาตี ปุเรนฺโต
วีย สกฺกจฺจํ โสตํ โอทหิตฺวา สุโณหิตฺติ เสฏฺฐจฺจโน สตฺอุปฺปาหํ
ชเนตฺวา หิมคพฺกํ ปทาเลตฺวา ปุณณจฺนํ นีหเรนฺโต วีย
ภวนฺตเรนปี ปฏฺิจฺจนฺนการณํ ปากฺกั อกาสิ ฯ

อติเต กาสิกฺรฏฺฐเจ พาราณสีนคเร พุรหุมทตฺโต นาม
ราชา อโหสิ ฯ ตทา โพธิสฺสตฺโต สตฺถวาหกุเล ปฏฺิสนฺธิ
คเหตฺวา ทสมาสจฺเจเนน มาตฺตฺกจฺจิตฺโต นิกฺขมิตฺวา อนฺุพฺพเพน
วยปฺปตฺโต ปณฺจหิ สกฺกสฺเตหิ วณฺชชฺชํ กโรนฺโต วิจฺรติ ฯ โส
กทาจิ ปุพฺพนฺตฺโต อปรนฺตํ คจฺจติ กทาจิ อปรนฺตฺโต
ปุพฺพนฺตํ อากจฺจติ ฯ พาราณสียเยว หิ อญฺโวยปี สตฺถวาหปฺปตฺโต

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต อปณฺณกวกคฺวณฺณนา หน้า 180

อตุถิฯ โส พาโล อพฺยตฺโต อนุปายกฺสโล อโหสิฯ ตทา
โพธิสฺสโต พาราณสีโต มหคฺฆมณฺฑํ กเหตุวา ปญฺจสกฺกฺสตานิ
ปุเรตฺวา คมนสชฺชานิ กตฺวา จเปสิฯ โสปี พาลสฺสตฺตฺวาหปฺตฺโต
ตเถว ปญฺจสกฺกฺสตานิ ปุเรตฺวา คมนสชฺชานิ กตฺวา จเปสิฯ
โพธิสฺสโต จินฺเตสิ สเจ อัย พาลสฺสตฺตฺวาหปฺตฺโต มยา
สทฺธิเยว คมิสฺสตี สกฺกฺสทฺสเส เอกโต คจฺจนฺเต มกุโคปิ
นปฺปโหสฺสตี มนฺุสฺसानํ ทารุทกาทินิปี พลิตฺททานํ ตินฺยานิปี
ทูลลฺลทานิ ภวิสฺสนฺตี เอเตน วา มยา วา ปฺรโต คนฺตุ
วณฺฺนตีติฯ โส ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตมตฺถํ อารโจะตฺวา ทฺวิหิ
อมฺเหหิ เอกโต คนฺตุ น สกฺกา กิ ตฺวํ ปฺรโต คมิสฺสตี
อุทาทุ ปจฺจโตติ อหฯ โส จินฺเตสิ มยิ ปฺรโต คจฺจนฺเต
พฺหุ อานิสฺสา มกุเคน อภินฺเนเนว คมิสฺสามิ โคณา
อนามฺภุจฺจตีณํ ขาทิสฺสนฺตี มนฺุสฺसानํ อนามฺภุจฺจสุเปยฺยํ ปณฺณํ
ภวิสฺสตี ปสฺสนํ อุทกํ ภวิสฺสตี ขถารุจฺจิ คจฺจมาโน(๑) อคฺฆํ
จเปตฺวา ฆณฺฑํ วิภิกฺกิมฺสฺสามีติฯ โส อหํ สมฺม ปฺรโต
คมิสฺสามีติ อหฯ โพธิสฺสโต ปจฺจโต คมนเน พฺหุ อานิสฺเส
อทฺทสฯ เอวํ อสฺส อโหสิ เอเต ปฺรโต คจฺจนฺตา มกุเค
วิสมฺภุจฺจานํ สมํ ภวิสฺสนฺตี อหํ เตหิ คตมกุเคน คมิสฺสามิ
ปฺรโต คจฺจนฺเตหิ พลิตฺทเทหิ ปรีณตถทฺตฺติเณ ขาทิเต มม โคณา
๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิฯ

*เล่มที่ 28 อปถกชาตกั หน้า 181

ปฺน อญฺฺจิตานิ มชฺฐตฺติณานิ ขาทิสฺสฺสนฺติ กหิตฺปนฺณญฺจานโต
อญฺฺจิตํ มนุสฺसानํ สฺวเปยฺยํ ปณฺณํ มชฺฐํ ภวิสฺสฺติ นิรุตฺตญฺจานเน(๑)
อวาทฺถํ ขณฺติตฺวา เอเต อุตฺถํ อฺปฺปาเทสฺสฺสนฺติ ปเรหิ กเตสฺ
อวาทฺถสฺ มยฺ อุตฺถํ ปิวิสฺสาม ภณฺฑคฺคฺมญฺจปฺนํ นาม
มนุสฺसानํ จีวิตา โวโรปนสฺทิสฺ อหํ ปจฺจโต คนฺตฺวา เอเตหิ
จปิตคฺคฺเมณ ภณฺฑํ วิกกฺกณฺณิสฺสามิตี ๑ โส เอตฺตเก อนนฺตีเส
ทิสฺวา สมฺมํ ตฺวํ ปฺรโต กจฺจนาหิตี อาห ๑ สาธฺ สมฺมาตี
พาลสฺตถฺวาทฺปฺตฺโต สกฺกฺวานิ มหนฺตฺวานิ โยเชตฺวา นิกฺขนฺโต
อนฺุพฺพเพน มนุสฺสวาสํ อตฺถิกกมิตฺวา กนฺตฺวามุขํ ปาปฺณิ ๑

กนฺตฺวารี นาม โจรกนฺตฺวารี พาทกนฺตฺวารี นิรุตฺตกนฺตฺวารี
อมนุสฺสกนฺตฺวารี อปฺปภกฺขกนฺตฺวารนฺติ ปณฺจวิธํ ๑ ตตฺถ โจเรหิ
อริญฺฺจิตมคฺโค โจรกนฺตฺวารี นาม ๑ สิทฺทาทิหิ อริญฺฺจิตมคฺโค
พาทกนฺตฺวารี นาม ๑ ยตฺถ นฺุหายิตฺถํ วา ปิวิตฺถํ วา อุตฺถํ
นตฺถิ อิทํ นิรุตฺตกนฺตฺวารี นาม ๑ อมนุสฺสสาริญฺฺจิตมคฺโค
อมนุสฺสกนฺตฺวารี นาม ๑ มฺูลขาทนิยาทิวริหิตํ อปฺปภกฺขกนฺตฺวารี
นาม ๑ อิมสฺสมิ ปณฺจวิธเ กนฺตฺวारे ตํ กนฺตฺวารี นิรุตฺต-
กนฺตฺวารญฺเจว อมนุสฺสกนฺตฺวารญฺจ ๑ ตสฺมา โส พาลสฺตถฺวาทฺปฺตฺโต
สกฺกฺเกสฺ มหนฺตฺมหนฺตฺวา จาญฺโยจฺจ เปตฺวา อุตฺถสฺส ปฺรเวตฺวา
สญฺฺจิสฺสโยชนิกํ กนฺตฺวารี ปฏฺิพฺชชฺ ๑

๑. ม. อนฺุทเทจฺจานเน ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกควณณนา หน้า 182

อถสฺส กนฺตารมชฺชคตกาเล กนฺตารอ อธิวตฺถยกุโฆ
 อิมหิ มนุสฺเสหิ คหิตฺตอุทกํ ฉชฺชทาเปตฺวา ทุพฺพเล กตฺวา สพฺเพ
 เต ขาทิสฺสามีติ สพฺเพเสตฺตรุณฺณพลิตฺตทฺถยฺยตฺตํ มโนรมํ ยานกํ
 มาเปตฺวา อุทกกลลอลฺลเอหิ สผลกาฐาติหตฺเถหิ ทฺวาทสฺหิ(๑)
 อมนุสฺเสหิ ปริวฺโต อฺปฺปลกฺมฺทานิ ปิลนฺธิตฺวา อลฺลเกโส
 อลฺลวตฺโถ อิสฺสรปฺริโส วย ตสฺมี ยานเก นิสฺสีทิตฺวา
 กทฺทมมกฺขิตฺเทหิ จกฺเถหิ ปฏฺธิปถํ อคฺมาสิ ฯ ปริวารา
 อมนุสฺสาปิสฺส ปฺริโต จ ปจฺจโต จ กนฺตฺวา อลฺลเกสา
 อลฺลวตฺถา อฺปฺปลกฺมฺทานิ ปิลนฺธิตฺวา ปทฺมปฺนฺชฺชทริกฺกลาเป
 กเหตุวา ภิสฺมุลาเน ขาทนฺตา อุทกพิณฺฑุหิ เจว กลเลหิ จ
 ปคฺขรณฺเตเหว อคฺมฺสฺ ฯ สตฺถวาหา จ นาม ยทา ปฺริมฺวาโต(๒)
 วายติ ตทา ยานเก นิสฺสีทิตฺวา อฺปฺปฺญจกฺชนปฺริวฺตา มคฺครชฺ
 ปฺริหรนฺตา ปฺริโต กจฺจนฺติ ยทา ปจฺจิมฺวาโต วายติ ตทา
 เตเนว นเยน ปจฺจโต กจฺจนฺติ ฯ ตทา ปน ปฺริมฺวาโต(๒)
 อโหสิ ฯ ตสฺมา โส พาลสฺตฺถวาหปฺจฺโต ปฺริโต อคฺมาสิ ฯ

ยกุโฆ ตํ ตถาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา อตฺตโน ยานกํ มคฺคา
 โอกฺกมาเปตฺวา กหํ คจฺจถาติ เตน สทฺธิ ปฏฺธิสนฺถาร-
 มกาสิ ฯ สตฺถวาโหปี อตฺตโน ยานกํ มคฺคา โอกฺกมาเปตฺวา
 สกฺกานํ คมนอกาสํ ทตฺวา เอกมฺนฺเต จิโต ยกฺขํ อาห

๑. ม. ธนุกลาปผลกาฐหตฺเถหิ ทสฺหิ ทฺวาทสฺหิ ฯ

๒. ม. ฐรวาโต ฯ

*เล่มที่ 28 อปฺณณกชาตํ หน้า 183

อมฺโห มยฺปิ (๑) พาราณสีโต อากจฺฉาม ตุมฺเห ปน อุปล-
กฺมฺทานิ ปิลนฺธิตฺวา ปทุมฺปฺณฺฑริกฺหตฺถา ภิสฺมฺลานิ ขาทฺนฺตา
กทฺทมฺมกฺขิตฺตา อุทกฺพินฺนุหิ ปคฺฉมฺรฺนฺเตหิ อากจฺฉถ ก็ นุ
โฆ ตุมฺเหหิ อากตฺมคฺเค เทโว วสฺสติ อุปลฺลาทีหิ สลฺยณฺโน
สโร อตฺถิติ ฯ ยกฺโข ตสฺส กถิ สุตฺวา สมฺม กิณฺนาเมตฺติ
กเถสิ เอสา นีลวณฺราชิ ปณฺณายติ ตโต ปญฺจาย สกฺลอรณฺณํ
เอโกทกํ นิพฺพุทฺธํ เทโว วสฺสติ กนฺทราปี ปุรา ตสฺมี
ตสฺมี จานเ ปทุมฺสลฺยณฺนฺนํ สรานิตี วตฺวา ปฏฺิปาฎฺิยา
คจฺฉนฺเตสุ สกฺกฺเขสุ อิมานิ สกฺกฺขานิ อาทาย กหิ คจฺฉถาติ
ปฺจฺฉิ ฯ อสุกํ ชนปทํ นามาทิ ฯ อิมสฺมีณจ อิมสฺมีณจ สกฺกฺ
กิณฺนาม ภณฺฑนฺติ ฯ อสุกณฺจ อสุกณฺจาทิ ฯ ปจฺฉโต อากจฺฉนฺตํ
สกฺกฺ อติวिय ครุกํ หุตฺวา อากจฺฉติ เอตสฺมี ก็ ภณฺฑนฺติ ฯ
อุทกํ เอตฺถาติ ฯ ปจฺฉโต ตาว อุทกํ อานนฺเตหิ โว ปปฺณจํ(๒)
นาม กตํ อิตโต ปญฺจาย ปน อุทเกน กิจจํ นตฺถิ ปุโรโต
พหุ อุทกํ จาฎฺิโย ภินฺทิตฺวา อุทกํ ฉนฺนฺเตตฺวา (๑)สลฺลหฺนฺ
สกฺกฺเขน คจฺฉถาติ อาห ฯ เอวณฺจ ปน วตฺวา ตุมฺเห คจฺฉถ
อมฺหากํ ปปฺณจโ จ โหตีติ โถกํ คนฺตฺวา เตสํ อทสฺสนํ ปตฺวา
อตฺตโน ยกฺขนฺครเมว อคฺมาสิ ฯ

โสปิ พาลสฺตถฺวาโห อตฺตโน พาลตาย ยกฺขสฺส วจัน

๑. ม. โภ อมฺเห ฯ ๒. ม. มนํปี ฯ ๓. ม. สฺเชน ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกคณณณา หน้า 184

คเหตุวา จาฎิโย ภินทาเปตฺวา ปสทมตฺตปี อุทกั อนวเสเสตฺวา
สพฺพิ จตฺทาเปตฺวา สกฺฎานิ ปาชาเปสิ ฯ ปุโรโต อปฺปมตฺตกัปี
อุทกั นาม นาโหสิ ฯ มนุสฺสา ปานีโย อถภนฺตา กิลมึสฺสุ ฯ
เต ยาว สุริยสฺส อฏฺฐจฺจกมฺนา คนฺตฺวา สกฺฎานิ โมเจตฺวา
สกฺฎปฺริวตฺตเนเก จเปตฺวา โคณฺเ สกฺฎจกฺเกสฺ พนฺธิสฺสุ ฯ เนว
โคณานั อุทกั วา อโหสิ น มนุสฺसानญจ ยาคฺกุตฺต วา ฯ
ทพฺพลมนุสฺสาปี ตตฺถ ตตฺถ อโยนิโส มนฺสิกตฺวา นิปฺชชิตฺวา
สุปีสฺสุ ฯ รัตติภาคสมนฺนตฺเร ยกฺขา ยกฺขนฺครโต อากนฺตฺวา
สพฺเพยเว โคณฺเ จ มนุสฺเส จ ชีวิตกฺขยั ปาเปตฺวา เตสั
มัสสิ ขาทิตฺวา อฏฺฐิมตฺตานิ อวเสเสตฺวา อคมัสฺสุ ฯ เอวึ เอกั
พาลสฺตถวาทปฺตฺตํ นิสฺสาย สพฺเพปิ เต วินาสั ปาปฺณิสฺสุ ฯ
หตฺถฏฺฐิกาทินิ ทิสาวิตฺสาสุ วิปฺปกิณฺณานิ อहेสฺสุ ฯ ปญจ
สกฺฎสฺตานิ ยถาปฺริตฺตานเว อฏฺฐิสฺสุ ฯ

โพธิสฺสโตปี โข พาลสฺตถวาทปฺตฺตสฺส นิกฺขนฺตทิวสโต
ปฏฺฐาย มาสทฺตมมาสิ วิตฺตินาเมตฺวา ปญฺจหิ สกฺฎสฺเตหิ สทฺธิ
นฺครโต นิกฺขมฺม อณฺุพฺเพน กนฺตฺวามุจํ ปาปฺณิ ฯ โส ตตฺถ
อุทกฺจาฎิโย ปุเรตฺวา พหุ อุทกั อาทาย อนฺุโตขนฺธาวาเร
เกริญฺจาราเปตฺวา มนุสฺเส สนนฺิปาเตตฺวา เอวมาห อมฺุโก
มึ อนาปฺุจฺจิตฺวา ปสทมตฺตปี อุทกั มา อาสิญฺจิตฺถ(๑) กนฺตาเร
๑. ม. วพฺยชยิตฺถ ฯ

*เล่มที่ 28 อปถณกชาติกั หน้า 185

วิศวรูกขา นาม โหนติ ปตตัม วา ปุปุฝั วา ผลั วา
 ตุมเหหิ ปุเร จ อชาติตปุพพิ มปี อนาปุจจิตวา มา
 ขาติคฤถาติ ๑ เอว มนุสฺसानปี โอวาท ทตฺวา ปญจหิ สกฺกฺสเทหิ
 กนฺตาริ ปฎิปชฺชิ ๑ ตสฺมี กนฺตารมชฺเฌ สมปตฺเต โส ยกฺโข
 ปุริมเนเนว โโพธิสฺตตฺส ปฎิปเถ อตฺตานัน ทสฺเสสิ ๑ โโพธิสฺตโต
 ตั ทิสฺวาอ อญฺญาสิ อิมสฺมีเยว กนฺตารเ อุกกั นตฺถิ
 นิรุตฺทกนฺตาริ นามเโส อยญจ นิพฺภโย รตฺตเนตฺโต
 ฉายาปิสฺส น ปญฺญาติ นิสฺสัสมิ อิมินา ปุโรโต คโต
 พาลสฺตถฺวาหปฺตโต สพฺพิ อุกกั ฉทฺททาเปตฺวา กิลเมตฺวา
 สปริโส ขาติโต ภวิสฺสติ มยฺหิ ปน ปณฺทิตภาวํ อูปายโกสฺลลั
 น ขานาติ มญฺเฌติ ๑ ตโต นั อาท กจฺจถ ตุมฺเห มยฺ
 พาณิชา นาม อญฺญํ อุกกั อทิสฺวา คหิตฺตอฺกั น ฉทฺทเทม
 ทิฏฺฐจฺจฺจฺจเน ปน ฉทฺทเทตฺวา สกฺกฺวานิ สลฺลหุگانิ กตฺวา
 คมิสฺสามาติ ๑ ยกฺโขปี โถกั กนฺตฺวา อทฺสฺสนั อูปคฺมม อตฺตโน
 ยกฺขนครเมว คโต ๑

ยกฺเข ปน คเต สพฺเพ มนุสฺสา โโพธิสฺตตัม อูปกนฺตฺวา
 อาทิสฺส อยฺย เอเต มนุสฺสา เอสา นีลวนราชิ ปญฺญาติ
 ตโต ปฎฺจาย นิพฺพุทฺธิ เทโว วสฺสตีติ วตฺวา อูปปลกฺกมฺทมาลิน(๑)
 ปทุมปฺปญฺทริกกถาเป อาทาย ภิสฺมุตานิ ขาทนฺตา อลฺลวตฺถา
 # ๑. สี่. ย. อูปปลกฺกมฺทมาลามาลิโน ๑
 # ม. อูปปลกฺกมฺทมาลาธาริโน ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกควณณนา หน้า 186

อลลเกสา อุทกพินทุหิ เจว กถเลหิ(๑) จ ปคฺชมรณเตหิ อากตา
อุทกั ฉทฺเขตฺตวา สลลหุเกหิ สกณฺเฬหิ จิปฺปํ คจฺจนมาติ ฯ
โพธิสตุโตปิ เตสั วณฺํ สุตฺวา สกณฺฺานิ จปาเปตฺวา สพฺเพ
มนุสฺเส สนนฺิปาตาเปตฺวา ตุมฺเหหิ อิมสฺมี กนฺตาเร สโร
วา โปกฺขรณฺิ วา อตฺถิติ กสฺสจฺิ สุตฺปฺพพฺนฺติ ปุจฺฉิ ฯ
น อยฺย สุตฺปฺพพฺนฺติ ฯ นฺิรฺุทกกนฺตาโร นาม เอโส อิทานิ
เอกจฺเจ มนุสฺสา เอตาย นีลวณฺราชิยา ปฺรโต(๒) เทโว
วสฺสตีติ วทนฺติ วุฏฺจิวาโต นาม กิตฺตกั จานํ วายตีติ ฯ
ติโยชนมตฺตํ(๓) อยฺยาติ ฯ กิ ปน โว เอกสฺสาปิ สรีริ วุฏฺจิวาโต
ปฺหริตีติ ฯ นตฺถิ อยฺยาติ ฯ เมฆสีสนฺนาม กิตฺตเก จานเ
ปณฺณายตีติ ฯ ติโยชนมตฺเต อยฺยาติ ฯ อตฺถิ ปน โว เกนจฺิ
เอกั เมฆสีสั ทิฏฺจนฺติ ฯ นตฺถิ อยฺยาติ ฯ วิชฺชุตฺตา นาม
กิตฺตเก จานเ ปณฺณายตีติ ฯ จตฺตปณฺจโยชนเ อยฺยาติ ฯ นตฺถิ
ปน โว เกนจฺิ วิชฺชุตฺโตภาโส ทิฏฺจโจติ ฯ นตฺถิ อยฺยาติ ฯ
เมฆสทฺโท นาม กิตฺตเก จานเ สยฺยตีติ(๔) ฯ เอกทฺวิโยชนเ
อยฺยาติ ฯ อตฺถิ ปน โว เกนจฺิ เมฆสทฺโท สยฺยตีติ ฯ อตฺถิ
อยฺยาติ ฯ กิ(๕) ตุมฺเห เอเต ชานาถาติ ฯ น ชานาม
อยฺยาติ(๕) ฯ น เอเต มนุสฺสา ยกฺขา เอเต อมฺเห อุทกั
๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. สี. ย. ปฺรโต ฯ
๓. ม. โยชนมตฺตํ ฯ ๔. ม. สฺโตติ ฯ ๕. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 28 อปณฺณกชาตํ หน้า 187

ฉทุฑาเปตฺวา ทุพฺพล กตฺวา ขาติตุํ อากตา ภวิสฺสนฺติ
ปุโรโต คโต พาลสฺตถฺวาหฺปฺตุโต อนุปายกฺุสโล อทฺธา โส
เอเตหิ อุทกํ ฉทุฑาเปตฺวา กิลเมตฺวา ขาติโต ภวิสฺสติ ปญฺจ
สกกฺุสฺตานิ ยถาปุริตฺตานเวย จิตฺตานิ ภวิสฺสนฺติ อชฺช มยํ ตานิ
ปฺลฺลิสฺสํ ปสฺตมตฺตมฺปิ อุทกํ อฉทุฑาเปตฺวา สีนํ สีนํ
สกกฺุณิ ปาเชถาติ ฯ

โส อากจฺจนฺโต(๑) ยถาปุริตฺตานเวย ปญฺจ สกกฺุณิ โคณานํ
มนุสฺसानํ จ หนฺถกฺุจิกาทินิ(๒) ทิสาวิตฺตาสฺสู วิปฺปิกิณฺณานิ ทิสฺวา
สกกฺุณิ โมจาเปตฺวา สกกฺุปฺริวคฺตเคน ขนฺธาวาริ พนฺธาเปตฺวา
สกาลสฺเสว มนุสฺเส จ โคณเ จ สายมาสภตฺตํ โภชาเปตฺวา
มนุสฺसानํ มชฺเฌ โคณเ นิปฺชฺชาเปตฺวา สยํ (๓)พลนายเก กเหตฺุวา(๓)
ขคฺคหฺตฺโต ตियามรตฺตํ อารกฺุขํ จเปตฺวา(๔) จิตฺโกว อรุณํ
อุฏฺฐาเปสิ ฯ ปฺนทิวเส ปาโตว สพฺพกิจฺจანი นิฏฺฐาเปตฺวา
โคณเ โภเชตฺวา ทุพฺพลสกกฺุณิ ฉทุฑาเปตฺวา ธิรสกกฺุณิ
คหาเปตฺวา อปฺปคฺุณํ ภณฺฑํ ฉทุฑาเปตฺวา มหคฺุณภณฺฑํ
อาโรเปตฺวา ยถาอิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตฺกฺุณานํ คนฺตฺวา ทฺวิกุณฺตฺติคฺุณเณ
มุเลน ภณฺฑํ วิกิณฺตฺวา สพฺพํ ปฺริสํ อาทาย ปฺน อตฺตโน
นฺครเมว อคฺมาสิ ฯ

สฺตถฺวา อิมํ ชฺมมกถิ กเถตฺวา เอวํ คหฺปติ ปุพฺเพ

๑. ม. กจฺจนฺโต ฯ ๒. ม. หตฺถกฺุจิกาทินิ ฯ

๓. ม. พลนายโก หุตฺวา ฯ ๔. ม. กเหตฺุวา ฯ

*เล่มที่ 28 อปฺณกชาตํ หน้า 189

ณานํ วิปสฺสนา อภิญญา สมาปตฺติ อริยมคฺโค อริยผลํ
สพฺพมฺเบตํ อปฺณกภูจฺจานํ อปฺณกปฏฺธิปทา นิชฺยานิกปฏฺธิปทาติ
อตุโถ ฯ

ยสฺมา จ ปน นิชฺยานิกปฏฺธิปทาย เอตํ นามํ ตสฺมาเยว
นํ(๑) ภควา อปฺณกปฏฺธิปทํ ทสฺเสนฺโต อิมํ สุตฺตมาห ตีหิ
ภิกฺขเว ชมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อปฺณกปฏฺธิปทํ ปฏฺธิปนฺโน
โหติ วิริโย(๒) จสฺส อารทฺโธ โหติ อาสวานํ ขยาย กตเมหิ
ตีหิ อีช ภิกฺขเว ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสุ คฺคตฺทวารโ โหติ โภชเน
มคฺคตณฺญ โหติ ชาครियมฺนุยฺตุโต โหติฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
อินฺทฺริเยสุ คฺคตฺทวารโ โหติฯ อีช ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุณา
รูปํ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหิ โหติ ฯเปฯ เหวํ โข ภิกฺขเว
ภิกฺขุ อินฺทฺริเยสุ คฺคตฺทวารโ โหติ(๓) ฯ

กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โภชเน มคฺคตณฺญ โหติฯ
อีช ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏฺธิสงฺขา โยนิโส อาหารํ อหฺาเรติ
เนว ทวายน มทายน น มณฺฑนาย น วิภูสฺนาย
ยวาทเว อิมสฺส กายสฺส จิตฺติยา ยปนาย วิหีสฺปรติยา
พฺรหฺมจฺริยานุคฺคหาย อิติ ปฺราณญจ เวทนํ ปฏฺธิหฺงขามิ นวญจ
เวทนํ น อุปฺปาเทสฺสามิ ยาทฺรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา
จ ผาสฺวิหาโร จาติ ฯ เหวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ โภชเน

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. โยนิ ฯ

๓. อัง. ติก. ๒๐/๔๕๕/๑๔๒

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกควณณา หน้า 190

มตตณญ โหติ(๑) ฯ

กถญ ภิกขเว ภิกขุ ชาครियมนุยุตโต โหติ ฯ อิธ
ภิกขเว ภิกขุ ทิวสั จงกเมน นิสชชาย อวารณียะหิ ชมเมหิ
จิตตัม ปริโสเชติ รตติยา ปจัม ยามัม จงกเมน นิสชชาย
อวารณียะหิ ชมเมหิ จิตตัม ปริโสเชติ รตติยา มชณิมัม ยามัม
ทกขิณน ปสเสน สีสเสยยัม กปะเปติ ปาเทน ปาทำ อจจาชาย
สโต สมปะชาโน อฏฺฐานสณณัม มนสิกริตฺวา รตติยา ปจณิมัม
ยามัม ปจจฺญาย จงกเมน นิสชชาย อวารณียะหิ ชมเมหิ
จิตตัม ปริโสเชติ ฯ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ ชาครियมนุยุตโต
โหติ(๑) ฯ

อิมสมิณจ สุตเต ตโย ชมมา วุตตา ฯ อัย อปณณก-
ปฏิบัติปทา ยาว อรหตฺตผลลา ลพฺภเตว ฯ ตตฺถ อรหตฺตผลปี
ผลสมาปตฺติวิหารสฺส เจว อนุปาทาปรินิพฺพานสฺส จ ปฏิปทาเยว
นาม โหติ ฯ

เอเกติ เอกจเจ ปณฺหิตมนุสฺสา ฯ ตตฺถ กิณฺจาปี อสุโก
นามาติ นิยม นตฺถิ ฯ อิํ ปน สปริสํ โพรสิตตฺเตยว
สนฺชาย วุตตนฺติ เวทิตพฺพํ ฯ

ทุตฺติยํ อาหุ ตกฺกิกาทิ ทุตฺติยนฺติ ปจฺมอปณณกฏฺฐานโต
นियยานิกการณโต ทุตฺติยํ ตกฺกคาหการณํ อนิยนิกการณํ ฯ

๑. อ.จ. ต.ก. ๒๐/๔๕๕/๑๔๓ ฯ

*เล่มที่ 28 อปณณกชาตกั หน้า 191

อาหุ ตกุกิกาคิ เอตถ ปน สทฐี ปุริมปเทน อัย โยชนา
อปณณกฏจัน อเกนุติการณั อวิรุทธการณั นิยุยานิกการณั
เอเก โพธิสตุตตปมฺฆา ปณฺฑิตมนุสฺสา คณฺหีสุ เย ปน เต
พาลสตุตถวาหปุตตปมฺฆา ตกุกิกา อาหุ เต ทุตฺติยํ สาปราชั
อนกัสิกฏจัน วิรุทธการณั อนิยุยานิกการณั อคฺคเหตฺถุ เตสุ
เย อปณณกฏจัน อคฺคเหตฺถุ เต สุกกปฏฺธิปทํ ปฏฺธิปนฺนา
เย ทุตฺติยํ ปุโรโต ภวิตพฺพํ อุตเทนาคิ ตกุกกาหสงฺฆาตํ
อนิยุยานิกการณั อคฺคเหตฺถุ เต กณฺหปฏฺธิปทํ ปฏฺธิปนฺนา
ตตฺถ สุกกปฏฺธิปทา อปริหานิปฏฺธิปทา กณฺหปฏฺธิปทา
ปริหานิปฏฺธิปทา ตสฺมา เย สุกกปฏฺธิปทํ ปฏฺธิปนฺนา เต
อปริหีนา โสตุตฺถิภาวํ ปตฺตา เย ปน กณฺหปฏฺธิปทํ ปฏฺธิปนฺนา
เต ปริหีนา อนนฺยพฺยสนฺนํ อापฺนฺนาคิ อิมมตฺถํ ภควา
อนาถปิณฺฑทิกสฺส กหปติโน วตฺวา อุตฺตริ อิทมาห เอตทญฺญาย
เมธาวิ ตํ คณฺเห ยทปณฺณกนฺติ ฯ
ตตฺถ เอตทญฺญาย เมธาวิตติ เมธาติ ลทฺธนามาย วิสุทฺธาย
อฺตุตฺตมาย ปญฺญาย สมนฺนาคโต กุลปุตฺโต เอตํ อปณณเก
เจว สปณณเก จาติ ทฺวิสุ อปณณกกาหตกุกกาหสงฺฆาเตสุ(๑)
จानฺนํสฺส คฺคณฺโทสํ วุฑฺฒิหานี อตถานตฺถํ จานาจानญจ ญตฺวาติ
อตุโถ ฯ ตํ คณฺเห ยทปณฺณกนฺติ ยํ อปณณกํ เอกํสิกั
สุกฺกปฏฺธิปทาอปริหานิยปฏฺธิปทาสงฺฆาตํ นิยุยานิกการณั ตเวว
๑. ม. อตกุกคฺคาหตกุกคฺคาหสงฺฆาเตสุ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกคณณนา หน้า 192

คณฺหะย ๑ กสฺมา ๑ เอกํสิกาทิกาวโตเยว ๑ อิตฺรํ ปน น
คณฺหะย ๑ กสฺมา ๑ อนนํสิกาทิกาวโตเยว ๑ อยณฺหิ
อปณณกปฏิปทา นาม สพฺเพสํ พุทฺธปจฺเจกพุทฺธพุทฺธปุตฺตานํ
ปฏิปทาติ ๑ สพฺเพ ปน พุทฺธา อปณณกปฏิปทาเยว จตฺวา
ทพฺเพน วิริเยน ปารมมิตฺตํ ปุเรตฺวา โปชิตฺเต(๑) พุทฺธา นาม
โหนติ ๑ ปจฺเจกพุทฺธาปิ ปจฺเจกโพธิํ อุปาเทนฺติ ๑ พุทฺธปุตฺตาปิ
สาวกปารมมิตฺตํ ปฏิพฺุชฺฌนฺติ(๒) ๑

อิติ ภควา เตสํ อุปาสกานํ ติสฺโส กุสลสมฺปตฺติโย(๓)
จ กามาวจรสคฺเค พุทฺหมโลกสมฺปตฺติโย จ ทตฺวาปิ ปรีโยसानน
อรหตฺตผลทายกา(๔) อปณณกปฏิปทา นาม จตฺตฺส อปาเยสฺ
ปญฺจสฺ จ นิจฺกุลสฺ นินฺพตฺติทายกา สปณณกปฏิปทา นามาติ
อิมํ อปณณกขมฺมเทสนํ ทสฺเสตฺวา อุตฺตริ จตฺตฺริ สจฺจานิ
โสฬสฺหิ อากาเรหิ ปกาเสสิ ๑ จตฺตฺสจฺปรีโยसानน สพฺเพปิ
เต ปญฺจสตา อุปาสกา โสตาปตฺติผล ปตฺติจฺหิสฺ ๑

สตฺถา อิมํ ขมฺมเทสนํ ทสฺเสตฺวา เทว วตฺถุณิ กเถตฺวา
อนุสนฺธิ ฆญฺเฏตฺวา ชาตํ สโมธานตฺวา ทสฺเสสิ ๑ ตสฺมี สมเย
พาลสตฺถวาทฺปุตฺโต เทวทตฺโต อโหสิ ปรีสาปิสฺส เทวทตฺตปรีสา
ปณฺฑิตสตฺถวาทฺปุตฺตปรีสา พุทฺธปรีสา ปณฺฑิตสตฺถวาทฺปุตฺโต
ปน อหเมว อโหสิตี เทสนํ นิฏฺฐาเปสิ ๑

อปณณกชาตํ ปจฺมํ ๑

๑. ม. โพธิมฺล ๑ ๒. ม. ปฏิวิชฺฌนฺติ ๑ ๓. ม. กุสลสมฺปตฺติโย ๑

๔. ม.อรหตฺตมคฺคผลทายิกา ๑

วณณปถชาตกั

อภิลาสุนติ อิทั ชมมเทศนั ภควา สาวตถุยิ วิหรนุโต
กเถสิ ฯ กั ปน อารพุภาติ ฯ เอกั โอสสุภุจวิริยิ ภิกุขุ ฯ

ตถาคเต กิร สาวตถุยิ วิหรนุเต เอโก สาวตถุยิวาสิโก
กุลปุตโต เขตวนั คนตุวา สตถุ สนตติเก ชมมเทศนั สุตวา
ปสนนจิตโต กามesu อาทินวั เนกขมเม จ อานิสัตติ ทิสวา
ปพพชิตวา อุปสมปทาย ปณจวสุโส หุตวา เทว มาติกา
อุคคณหิตวา วิปัสสนาจารุ สิกขิตวา สตถุ สนตติเก อตตโน
จิตตจรุจยภมมภูจันนั คเหตุวา เอกั อรณณั ปวิสิตวา วสุตติ
อุปวสิตวา เตมาตติ วายมนุโต โอบาสมตติ วา นิमितตมตติ
วา อุปปาเทต্তু นาสกขิ ฯ อถสุส เอตทโทสิ สตถุอารา
จตตาริ ปุคคลา กถิตา เตสุ มยา ปทปรเมน ภวิตพัพ
นตถิ มณเณ มยหิ อิมสุมี อตตภาเว มคโค วา ผลั วา
อหิ กิ คริสสามิ อรณณวาเสน สตถุ สนตติกั คนตุวา
อติวियิ รูปโสภกคปปตติ พุทธรูปั โอบโถเกนุโต มจรุชชมมเทศนั
สุณนุโต วิหริสสามิติ ฯ ปุน เขตวนเมว ปจจากมาสิ ฯ อถ
นั สนทิงุสสมภตตวา ภิกขุ อาหิสุ อาวุโส ตวั สตถุ สนตติเก
กมมภูจันนั คเหตุวา สมณชมมัม คริสสามิติ คโต อิทานิ
ปน อากนตุวา สงกณิกาย อภิรมมาโน จรสิ กิ นุ โข
เต ปพพชิตกัจจัน มตถกั ปตติ อุปปฏิสนธิโก ชาโตสิตติ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต อปณณกวกควณณนา หน้า 194

อาวุโส อหิ มคฺคิ วา ผลิ วา อลภิตฺวา อภพฺพคฺคเลน
มยา ภวิตพฺพนฺติ วิริยิ โอสฺสชฺชิตฺวา อากโตมฺหิติ ฯ อการณฺนเต
อาวุโส กตฺติ ทพฺพหวิริยสฺส สตฺถุ สาสเน ปพฺพชิตฺวา วิริยิ
โอสฺสชฺชนฺเตน [๑]เอหิ ตถาคตฺสฺส ตํ ทสฺเสสฺสามาติ ฯ เต
ตํ อาทาย สตฺถุ สนฺติกํ อคมฺสฺสุ ฯ

สตฺถา ตํ ทิสฺวาว เอวมาห ภิกฺขเว ตฺมฺเห เอตฺติ
ภิกฺขุํ อนิจฺจมานํ อาทาย อากตฺตถ กิ กตฺติ อิมินาติ ฯ
ภนฺเต อยํ ภิกฺขุ เอวฺรฺุเป ปน นิชฺยานิกสฺสเน ปพฺพชิตฺวา
สมณฺชมฺมํ (๒)กาตุํ อสฺสโกนฺโต(๒) วิริยิ โอสฺสชฺชิตฺวา อากโตติ ฯ
ถ นํ สตฺถา อาห สจฺจํ กิร ภิกฺขุ วิริยนฺเต
โอสฺสจฺจนฺติ ฯ สจฺจํ ภควาติ ฯ กิ ปน ตฺวํ ภิกฺขุ เอวฺรฺุเป
นิชฺยานิกสฺสเน ปพฺพชิตฺวา อปฺปิจฺจโณติ วา สนฺตฺตฺถุจฺโจะติ วา
ปวิวิตฺโตติ วา อสฺสจฺจฺจฺโจะติ วา อารทฺทวิริโยติ วา เอวํ อตฺตฺตํ
อชานาเปตฺวา โอสฺสจฺจ
ปฺพเพ วิริยวา อโหสิ ตยา เอเกน กตฺติ วิริยิ นิสฺสาย
มรฺุณฺนตฺวาเร ปณฺจสฺสุ สกฺกฺสฺเตสฺสุ กจฺจนฺเตสฺสุ มนฺุสฺสา จ โคณา
จ ปานิชฺยิ ลภิตฺวา สฺวชิตา ชาตา อิทานิ กสฺมา วิริยิ
โอสฺสชฺชสีติ ฯ โส ภิกฺขุ เอตฺตฺเกน อุปตฺถมฺภิตฺโต อโหสิ ฯ

ตํ ปน กถํ สุตฺวา ภิกฺขุ ภควนฺตํ ยาจิสฺสุ ภนฺเต

๑. ม. เอตฺถนฺตฺเร อยฺตฺตํ เต กตฺนฺติ ทิสฺสตี ฯ

๒. ม. กโรนฺโต ฯ

อิทานิ อิมินา ภิกขุณา วิริยสุส โอสฺสภูจฺภาโว อมหากณฺเจว
ปากโฏ ปุพฺเพ ปน เอตฺส ภิกขุสุส กตฺวิริยํ นิสฺสาย
มรฺกนฺตารํ โคณมนฺุสฺสานํ ปานียํ ลภิตฺวา สุจิตฺภาโว อมหากั
ปฏฺิจฺจนฺโน ตุมฺหากั สพฺพญฺต
อมฺหากัเปตํ การณํ กเถถาติ ฯ เตนฺหิ ภิกขเว สุณาถาติ
ภควา เตสํ ภิกขุณํ สตฺอุปฺปาทํ ชเนตฺวา ภวนฺตฺเรน
ปฏฺิจฺจนฺนการณํ ปากภูํ อกาสิ ฯ

อตีเต กาสิกฺรฺภูเจ พาราณสียํ พุรฺหมทฺตฺเต รชฺชํ
กาเรนฺเต โปธิสฺสโต สตฺถวาหฺกุเล ปฏฺิสนฺธิ คณฺหิ ฯ โส
วยปฺตฺโต ปฺลจฺหิ สกฺกฺสฺเตหิ พณฺชิรฺชํ กโรนฺโต วิจฺรติ ฯ
โส เอกํ สกฺกฺชโยชนิกํ มรฺกนฺตารํ ปฏฺิปรฺชชฺชํ ตสฺมี ปน
กนฺตารํ สุขฺมา พาลุกา มฺภูจฺินา คหิตา หตฺถे น ตฺิจฺจนฺติ
สุริยฺกคฺมนโต ปฏฺุจาย องฺการราสิ วิย อฺจนฺหา โหนฺติ น
สกฺกา อตฺติกมิตฺตํ ตสฺมา ตํ ปฏฺิปรฺชชฺชฺชโต ทารุจฺกเตล-
ตฺต
สกฺกฺยานิ ปฺริวตฺตฺกานิ กตฺวา มตฺถเก มณฺทปํ กาทฺตฺวา
กาลสฺเสว ออาหารกิจฺจํ นิฏฺุจาทฺตฺวา ฉายาย นิสฺสินฺนา ทิวสํ
เขเปตฺวา อฏฺุจฺงคฺเต สุริเย สายมาสิ ภูจฺิตฺวา ภูมียา สีสฺตฺลาย
ชาตฺาย สกฺกฺยานิ โยเชตฺวา คจฺจนฺติ ฯ สมฺมทฺทคฺมนสฺทิสฺเมว
คมนํ ตตฺถ โหติ ฯ ถลนฺियามโก นาม ลทฺฐํ ฏฺุจฺตฺติ โส

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณฺณกวกคฺวณฺณนา หน้า 196

ตารกสณฺณาย สตุถกมนโยคํ การเตติ ฯ

โสปิ สตุถวาโห ตสฺมี กาลเ อิมินา นียาเมเนว ตํ
กนฺตารํ กจฺจนฺโต เอกฺนสฏฺฐิโยชนานิ กนฺตฺวา อิทานิ
เอกรตฺเตเนว มรฺกนฺตารา นิกฺขมน์ ภวิสฺสตีติ สายมาสิ
ภฺยชิตฺวา สพฺพํ ทารุทกํ เจเปตฺวา สกฺฎานิ โยเชตฺวา
ปายาสิ ฯ นียามโก ปุริมสกฺเฏ อาสนํ สนฺธราเปตฺวา(๑) อากาส
ตารกํ โอลเณโต อิตฺ ปาเชธฺ เอตฺโต ปาเชธาติ วทมาโน
นิปฺชชฺชิ ฯ โส ทิฆมทฺธานํ อนิทฺทายนภาเวน กิลมฺนฺโต นิทฺทํ
โอกฺกมิ โคเณ นีวตฺติตฺวา อากมนมกฺกเมว กณฺหนฺเต น
อณฺณาสิ ฯ โคณา สพฺพตฺตํ อคฺมฺสฺสุ ฯ นียามโก อรฺกคฺกมน-
เวลาย ปพฺพุโธ นกฺขตฺตํ โอลเณตฺวา สกฺฎานิ นีวตฺเตธ
สกฺฎานิ นีวตฺเตธาติ อาห ฯ สกฺฎานิ นีวตฺเตตฺวา ปฏฺฐิปาฏฺฐิยา
กโรนฺตानณฺเวย จ อรุโณ อุกฺกโต ฯ มนฺสฺสา หิโย อมฺหากํ
นีวตฺถนฺชวาวารุจฺจานเมเวตฺ(๒) ทารุทกํปิ โน จิณฺ อิทานิ
นณฺฐมฺหาติ สกฺฎานิ โมเจตฺวา ปรีวตฺตเกน เจเปตฺวา มตฺถเก
มณฺทปํ กตฺวา อตฺตโน สกฺฎสฺส เหาจฺจา อฺนุโสจฺนตา
นิปฺชชฺชิสุ ฯ โพรสิตฺโต มยิ วิริยํ โอสฺสชฺชนฺเต สพฺเพ เต
วินฺสฺสนฺตีติ ปาโต สีตลเวลายเมว อาหิณฺทนฺโต เอกํ
ทพฺพตฺติณฺจจฺจํ ทิสฺวา อิมานิ ตินฺยานิ เหาจฺจา อฺทกสีตเลน
๑. สี. ย. อาสนฺที สนฺธราเปตฺวา ฯ

ม. อาสนํ ปตฺถราเปตฺวา ฯ ๒. ม. นีวฺจฺจนฺชวาวารุ...

อุฏฐิตานิ ภวิสุสนุติติ จินเตตฺตวา กุทฺทาลิ คาทาเปตฺตวา ตํ
ปเทสิ ขณาเปสิ ฯ เต สญฺจิสหตฺตญฺจานํ ขณิสฺสุ ฯ เอตฺตํ จานํ
ขณิตฺตวา ปหรนฺตानํ กุทฺทาทโล เหฏฺฐา ปาสาณ ปฏฺิหณฺณิ ฯ
ปหมฺมตฺเต สพฺเพ วิริยํ โอสฺสขฺชีสุ ฯ โพธิสฺสโตปิ อิมสฺส
ปาสาณสฺส เหฏฺฐา อุทเกน ภวิตพฺพนฺติ โอตริตฺตวา ปาสาณ
จิตฺโต โอนมิตฺตวา โสติ โอทहितฺตวา สทฺทํ อวชฺเชนฺโต เหฏฺฐา
อุทกสฺส ปน สทฺทํ สุตฺตวา อุตฺตริตฺตวา จุพฺปญฺจกํ อาท
ตาท ตยา วิริเย โอสฺสญฺเจ วินสฺสิตฺตสาม ตํ วิริยํ
อนอสฺสขฺชิตฺตวา อิมํ อຍက္ခန္ဓိ ကေတုဝာ အာသန္ဓိ โอตริတฺตวา เอตສ္မိ
ปาสาณ ปหาริ เทหิติ ฯ โส ตสฺส วจฺนํ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺตวา
สพฺเพสุ วิริยํ โอสฺสขฺชิตฺตวา จิตฺตฺสฺปิ วิริยํ อนอสฺสขฺชนฺโต
โอตริตฺตวา ปาสาณ ปหาริ เทติ ฯ ปาสาณ ทฺวิธา
ภิน္ทิตฺตวา เหฏฺฐา ปตฺติตฺตวา โสติ สนนฺธิรุมฺหิตฺตวา อญฺจาสิ ฯ
ตาลขນฺธປປມာណာ อุทกาวက္ခန္ဓိ อุกฺคณฺณิ ฯ สพฺเพ ปານီယံ
ปฺวิตฺตวา นฺหาຍီสุ ฯ อติเรกานิ อက္ขຍုคฺคาทีนိ ฝาลေตฺตวา ยาคฺคမฺตฺตํ
ปจฺจิตฺตวา ภูณฺชิตฺตวา โคณฺေ จ โภเชตฺตวา สฺสุริเย จ อญฺจจฺงคเต
อุทกาวက္ခန္ဓမ္မိပေ ဇဉ်း ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိ
တေ တတုဂ္ဂ ဝဏ္ဏာနုပေ အကမ္မိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိ
အတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိ
ယထာကမ္မိ ကတေ ဘုဒ္ဓိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိတ္တိ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปฺณณกวกคฺวณฺณนา หน้า 198

ยถากมฺมเมว คโต ฯ

สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิมํ ฐมฺมเทสนํ กถตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ
อิมํ คาลํ กถสึ

[๒]ลอกิลาสฺโน วณฺณปฺเถ ขณฺนตา

อุทฺทกณฺเฑ ตตฺถ ปปี อวิฺนฺทํ

เอวํ มุณี วิริยพลฺลปฺนโน

อกิลาสฺ วิบฺุเท ททยสฺส สนฺตินฺนฺติ ฯ

ตตฺถ อกิลาสฺโนติ นิโกโกสชฺชา อารทฺธวิริยา ฯ วณฺณปฺเถติ

วณฺณ(๑) วุจฺจติ พาลุกา พาลุกมฺกฺเคติ อตุโธ ฯ ขณฺนตาคิ
ภูมึ ขณฺมานา ฯ อุทฺทกณฺเฑติ เอตฺถ อุทาคิ นิปาโต องฺกณฺเฑติ
อตุโธ ฯ มนฺสฺसानํ สลฺยจฺรณฺภูจฺจาเน อนาวณฺเณ ภูมิกาคติ
อตุโธ ฯ ตตฺถตฺติ ตสฺมี วณฺณปฺเถ ฯ ปปี อวิฺนฺทฺนฺติ อุทกํ
ลภึสฺสุ ฯ อุทกณฺหิ ปิวนภาเวเน ปปาติ วุจฺจติ ปวิภูจํ วา
อาปปี ปปี มโหทกนฺนฺติ อตุโธ ฯ เอวณฺนฺติ โอปมฺมปฺปฏิปาทนํ ฯ
มุณีติ โมนํ วุจฺจติ ฌาณํ กายโมเนยฺยาทีสฺสุ วา อณฺยตฺร
เตเน สมนฺนาคตตฺตา ปุคฺคโล มุณีติ วุจฺจติ ฯ โส ปเนส
อาคาริยฺมุณี อนาคาริยฺมุณี เสขมฺมุณี อเสขมฺมุณี ปจฺเจกมฺมุณี
มุณีมุณีติ อเนกวิธํ ฯ ตตฺถ อาคาริยฺมุณีติ คิหิ อากตฺสโล
วิญฺญาตสฺสโน ฯ อนาคาริยฺมุณีติ ตถารูปว ปพฺพชฺชิตฺโต ฯ
๑. ม. วณฺณ ฯ ๒. ม. ปปียนภาเวเน ฯ

เสขมุนีติ สตุตเสขา ฯ อเสขมุนีติ จีณาสโว ฯ ปจเจกมุนีติ
ปจเจกพุทฺโธ ฯ มุนิมุนีติ สมมาสมพุทฺโธ ฯ อิมสฺมี ปนตเถ
สพฺพสงฺกาคหิวกเสน โมนยฺยสงฺขาทาย ปญฺญาय สมนฺนาคโต
มุนีติ เวทิตพุโธ ฯ วิริยพลฺลุปนฺโนติ วิริเยน เจว กาย-
พลญาณเพลน จ สมนฺนาคโต ฯ อภิตาสฺสูติ นิกฺโกสชฺโช

กามํ ตโจ นหารู จ อญฺจิจ จ อวสิตฺตฺตฺ(๑)

อุปฺสฺตฺตฺตฺ เม สรีเร สพฺพพฺนตํ มํสโลหิตนฺติ(๒) ฯ

เอวํ วุตฺเตน จตฺตฺรํสมนฺนาคเตน วิริเยน สมนฺนาคตตฺตา
อนลโส อภิตาสฺสู ฯ วินฺเท หทยสฺส สนฺตฺนฺติ จิตฺตสฺสปี
หทยรूपสฺสปี สิตฺตภาวกรเณน สนฺตฺนฺติ สงฺขยํ กตํ ฌาน-
วิปฺสฺสนาภิญญาอรหตฺตมกฺกณฺณสงฺขาทํ อริยชฺมมํ วินฺทติ
ปฏฺฐิตฺตีติ อตฺโถ ฯ ภควตา หิ ทุกฺขํ ภิกฺขเว กุสฺสีโต วิหฺรติ
โวกฺกณฺโณ ปาปเกหิ อกฺุสเลหิ ชฺมเมหิ มหฺนตฺตฺยจ สทตฺถํ
ปริหาเปติ อารทฺชวิริโย จ โข ภิกฺขเว สฺขํ วิหฺรติ ปวิวิคฺโต
ปาปเกหิ อกฺุสเลหิ ชฺมเมหิ มหฺนตฺตฺยจ สทตฺถํ ปริปฺปูเรติ น
ภิกฺขเว หีเนน อตฺถสฺส(๓) ปตฺติ โหตีติ(๔)

เอวํ อนเนเกหิ สุตฺเตหิ กุสฺสิตฺตฺส ทุกฺขวิหาโร อารทฺช-
วิริยสฺส จ สฺขวิหาโร สํวณฺณโต ฯ อิทานิ อารทฺชวิริยสฺส
๑. สํ. นีทา. ๑๖/๖๖/๓๔ ฯ ๒. ม. นิสฺเสสํ สรีเร มํสโลหิตํ ฯ
๓. ม. อกฺุสสฺส ฯ ๔. สํ. นีทา. ๑๖/๖๖/๓๕ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกควณณา หน้า 200

อกตานิเวสสุส วิปัสสกสุส วิริยพลน อธิคนุตพุทฺธิ ตเมว
สุขวิหารี ทสฺเสนฺโต เอวํ มุนิ วิริยพลฺลปฺปนฺโน อภิลาสุ
วิญฺเฑ หทยสุส สนฺตินฺติ อห ๑ อิํ ฐตฺตํ โหติ ยถา
เต พาณิชา อภิลาสุโน วณฺณปฺเถ ขณฺนตา อุทกํ ลภีสุ
เอวํ อิมํสมิํ หิ สาสเน อภิลาสุ หุตฺวา วายมมาโน ปณฺฑิตो
ภิกฺขุ ปจฺมชฺฌานาภิเกทํ หทยสุส สนฺตี ลภตีติ ๑ โส ตว
ภิกฺขุ ปุพฺเพ อุทกมคฺคสุส(๑) อตฺถาย วิริยํ กตฺวา อิทานิ เอวรูเป
มคฺคผลตฺถาย(๒) นิยฺยานิเก สาสเน กสมฺมา วิริยํ โอสฺสชฺชสีติ ๑

เอวํ อิมํ ฌมฺมเทสนํ ทสฺเสตฺวา จตฺตาริ สจฺจานิ
ปกาเสสิ ๑ สจฺจปริโยसानเ โอสฺสภฺจวิริโย ภิกฺขุ อคฺคผล
อรหตฺเต ปติภฺจาสิ ๑ สตฺถาปิ เทว วตฺถุณี กเถตฺวา อนฺนสนฺธิ
ฌญฺเอตฺวา ชาตกํ สโมธานตฺวา ทสฺเสสิ ตสมิํ สมเย วิริยํ
อโนสฺสชฺชิตฺวา ปาสาณํ ภินฺทิตฺวา มหาชนสุส อุทกทายโก
จุพฺพญฺจาโก อโย โอสฺสภฺจวิริโย ภิกฺขุ อโหสิ อวเสสา ปริสา
อิทานิ พุทฺธปริสา ชาตา สตฺถวาทฺเชญฺจโก ปน อหเมว
อโหสีติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ นิญฺจาเปสิ ๑

วณฺณปฺถชาตกํ ทฺติยํ ๑

๑. ม. อุทกมคฺคสุส ๑ ๒. ม. มคฺคผลทายเก ๑

เสริววณิซชาตัก

อิซ เจ หิ นั วิราเชสีติ อิทั ฐมมเทศนั ภควา
สาวตฤธิยั วิหรนุโต เอกั โอสสุฏฐวิริยเมว ภิกขุ อารพุก
กเถสิ ๑ ตลหิ ปุริมนเยเนว ภิกขุหิ อานันตั ทิสฺวา สตุถา
อาห ภิกขุ ตวั เอวรูเป มคฺคผลทายเก สาสเน ปพฺพชิตฺวา
วิริยั โอสสุชฺชนุโต สตสหสฺสคฺคณิกาย กาลญจนปาดิยา ปรีหิโน
เสริวพณิซ วิย จิริ โสจิสฺสสีติ ๑ ภิกขุ ตสฺสตถสฺส
อาวิภาวนตถั ภควนตถั ยาจิสฺสุ ๑ ภควา ภวนตฺเรน ปฏิจฺจนน-
การณั ปากภู อกาลิ ๑

อติเต อิโต ปณฺจเม กปะเป โโพธิสตุโต เสริวรภูเจ เสริโว
นาม กจฺจนปุตฺตพณิซ(๑) อโหสิ ๑ โส เสริวนามเกน(๒) เอเกน
โลลกจฺจนปุตฺตพณิเชน สทุธิ โวหารตถาย กจฺจนุโต นิลพาคั(๓)
นาม นที อุตฺตริตฺวา อริฏฺฐปุริ นาม นครั ปวิสฺนุโต
นคฺรวีถิโย ภาชตฺวา อตฺตโน ปตฺตวีถิยั ภณฺฑา วิกุกิณฺนุโต
วิจิริ ๑ อิตโรปี อตฺตโน ปตฺตวีถิเยว คณฺหิ ๑ ตสฺมี จ นคเร
เอกเสฏฺฐิกุลั ปรีชิตฺถณั อโหสิ ๑ สพฺเพ ปุตฺตภาคิกา จ ฐนั
จ ปรีกขยั อคัมมสุ ๑ เอกา ทาริกา อยฺยิกาย สทุธิ อวเสสา
อโหสิ ๑ ตา เทวปี ปเรสั ภตี กตฺวา ชีวนฺติ ๑ เกเห
๑. ม. กจฺจนปฏฺฐวณิซ ๑ ๒. สී. ย. เสริวา นาม ๑
๓. สී. นิลวาคินิ ๑ ย. เตลวาคั ๑ ๔. อนฺธปุริ ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต อปณฺณกวกคฺวณฺณนา หน้า 202

ปน ตาสฺ มหาเสฏฺฐิณา ปริภุตฺตปฺพุพา สุวณฺณปาติ
ภาชนนฺตเร นิกฺขิตฺตา ทีฆรตฺตํ อนวตฺถชฺยมาณา มลคฺคหิตา
อโหสิ ฯ ตา ตสฺสา สุวณฺณปาติภาวมฺปิ น ชานนฺติ ฯ โส
โกลพาณิโช ตสฺมี สมเย มณฺฑิกเก(๑) คณฺหถ มณฺฑิกเก(๑) คณฺหถาติ
วิจฺรนฺโต ตํ ฆรทฺวารํ ปาปฺณิ ฯ สา กุมาริกา ตํ ทิสฺวา
อยฺยิกิ อหา อมฺม มยฺหิ เอกํ ปิตนฺธนํ คณฺหถาติ ฯ อมฺม
มยฺ ทคฺคตา ก็ ทตฺวา คณฺหิสฺสามาติ ฯ อยฺ โน ปาติ
อตฺถิ โน จ อมฺหากิ อุปการา อิมิ ทตฺวา คณฺหถาติ ฯ
สา พาณิชฺ ปกฺโกสาเปตฺวา อาสเน นิสิตฺทาเปตฺวา ตํ ปาตี
ทตฺวา อยฺย อิมิ คเหตุวา ตว ภกฺนินฺยา กิณฺจิทเวว เทหิติ
อาห ฯ พาณิโช ปาตี หตฺถเนน คเหตุวาว สุวณฺณปาติ
ภวิสฺสตีติ ปริวตฺเตตฺวา ปาติปิภุจฺยิ สุจฺยิา เลขํ กทฺถมิตฺวา
สุวณฺณภาวํ ฆตฺวา อิเมสฺ กิณฺจิ อทตฺวา อิมิ ปาตี หริสฺสามิติ
อยฺย ก็ อคฺฆมติ อทฺถมาสโกปิสฺสา มฺลํ น โหตีติ ภูมฺยิ
จิปิตฺวา อฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ ฯ เตน ปริสิตฺวา นิกฺขนฺตวீถิ
อิตโร ปริสิตฺตุํ ลกฺขิตฺติ โพรสิตฺตโต ตํ วีถิ ปริสิตฺวา มณฺฑิกเก
คณฺหถาติ ตเมว ฆรทฺวารํ ปาปฺณิ ฯ

ปฺน สา กุมาริกา ตเถว อยฺยิกิ อหา ฯ อถ นํ
อยฺยิกา อมฺม อิมิ อาคตพาณิโช ตํ ปาตี ภูมฺยิ จิปิตฺวา
๑. ม. มณฺฑิกเก ฯ

คโต อิทานิ ก็ ทตฺวา คณฺหิสฺสามิตฺติ อห ๑ อมฺม โส พานฺนิโช
ผรุสฺวาโจ อัย ปน ปิยทสฺสโน มุทฺสลุลาโป อปุเปว นาม
คณฺหะยฺยาติ ๑ เตนฺหิห ปกฺโกสาคีติ ๑ สว ตํ ปกฺโกสิ ๑ อถสฺส
เคหํ ปวิสิตฺวา นิสินฺนสฺส ตํ ปาตี อํทฺสุ ๑ โส ตสฺสา
สุวณฺณปาตีภาวํ ฅตฺวา อมฺม อัย ปาตี สตสฺสทฺสํ อคฺขมฺติ
ปาตีอคฺขมฺนํ(๑) ภาณํ มยฺหํ หตฺเถ นตฺถิตฺติ อห ๑ อยฺย ปจฺมํ
อากตพานฺนิโช อัย อทฺตมาสกํปี น อคฺขมฺตฺติ ภูมฺมियํ จิปีตฺวา
คโต อัย ปน ตว ปุณฺณเณน สุวณฺณปาตี ชาตา ภวิสฺสตี
มยฺ อิมํ ตฺยฺหํ เทม กิณฺจิทฺเวว โน ทตฺวา อิมํ
กเหตุวา ยาคีติ ๑ โปทิสฺสคฺโต ตสฺมึ ๑ ฅเน หตฺถคตฺตานิ ปญฺจ
กหาปณฺสตฺตานิ ปญฺจสคฺกมฺนิกํ ภาณํ จ สพฺพิ ทตฺวา มยฺหํ
อิมํ ตฺลลฺยจ ปสิพฺพกณฺยจ อฏฺฐจ จ กหาปณฺเ เทถาคี เอตฺตํ
ยาจิตฺวา ตํ อาทาย ปกฺกามิ ๑ โส สีมฺเมว นทีตีริ คนฺตฺวา
นาวิกสฺส อฏฺฐจ กหาปณฺเ ทตฺวา นาวิ อภิริยุหิ ๑

โลลพานฺนิโชปี ปุณฺณ เคหํ คนฺตฺวา อاهرถ ตํ ปาตี
ตฺมฺหากํ กิณฺจิทฺเวว ทสฺสามิตฺติ อห ๑ สว ตํ ปรีภาสิตฺวา
ตฺวํ อมฺหากํ สตสฺสทฺสคฺกมฺนิกํ สุวณฺณปาตี อทฺตมาสกคฺกมฺนิกํปี
อกาสี ตฺยฺหํ ปน สามิกสฺทิสฺโส เอโก ฅมฺมิกพานฺนิโช อมฺหากํ
สทฺสํ ทตฺวา ตํ อาทาย คโตติ อห ๑ ตํ สุตฺวา

๑. ม. สตสฺสทฺสคฺกมฺนิกภาณํ ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกควณณา หน้า 204

สตสหัสสคณนิกาย หิ สุวณณปาติยา ปรีหิโนมุหิ มหาชานิ-
 กโร วต เม อยุนติ สยชาติพลวโสโก สตี ปจจุปฏุสเปตุ
 อสกุโกนุโต วิสยณิ หุตฺวา อตฺตโน หตฺถกเต กหาปณเ เจว
 ภณฺทกถจ ชรทฺวารเรยว วิกิริตฺวา นิวาสนปารูปนํ ปหาย
 ตฺลาทณฺฑํ มุคฺคริ กตฺวา อาทาย โพรสิตฺตสฺส อนุปทํ ปกฺกนุโต
 ตํ นทีตีริ กนฺตฺวา โพรสิตฺตํ กจฺจนฺตํ ทิสฺวา อมฺโภ นาวิก
 นาวํ นีวตฺเตหิตี อาห ๑ โพรสิตฺตโต มา นีวตฺตยิตี ปฏฺิเสเชตี ๑
 อิตฺรสุสาปี โพรสิตฺตํ กจฺจนฺตํ ปสฺสนตฺตฺสเสว พลวโสโก อุทปาที
 หทฺยํ อุณฺ्हํ อโหสิ มุขโต โลหิตํ อุคฺคจฺฉิ ๑ วาปีกทฺทโม
 วีย หทฺยํ ผลิ ๑ โส โพรสิตฺตเต อาฆาตํ พนฺธิตฺวา ตตฺถเว
 ชีวิตกฺขยํ ปาปฺณิ ๑ อิทํ ปจฺมํ เทวทตฺตสฺส โพรสิตฺตเต
 อาฆาตพนฺธนํ ๑ โพรสิตฺตโต ทานาทีนิ ปฺลฺลฺณานิ กตฺวา ยถากมฺมํ
 อคมาสี ๑

สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิมํ ชมฺมเทสนํ กเถตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ
 หุตฺวา อิมํ คาถมาห

[๑]อิธ เจ นํ วิราเชสิ สทฺธมฺมสฺส นียามกํ(๑)

จิริ ตฺวํ อนฺตฺตปฺเปสิ เสริวายิว พาณิไซตี ๑

ตตฺถ อิธ เจ นํ วิราเชสิ สทฺธมฺมสฺส นียามกนฺติ

อิมสฺมี สาสเน เอวํ สทฺธมฺมสฺส นียามกสงฺฆาตํ โสตาปตฺติมคฺคํ

๑. ม. นียามกํ ๑

วิราเชสิ เจ ยถิ วิราเชสิ วิริยํ โอสฺสชฺชนฺโต นาธิกจฺจนฺติ
น ปฏฺฐิภสฺสตี อตุโถ ฯ จิรํ ตฺวํ อนุตฺตปฺเปสฺสตี เอวํ สนฺเต
ตฺวํ ทีฆมทฺธานํ โสจฺจนฺโต ปริเทวนฺโต สทา อนุตฺตปฺเปสฺสตี ฯ
อถวา โอสฺสจฺจวิริยตา ย อริยมคฺคสฺส วิราธิตตฺตา ทีฆรตฺตํ
นินฺยาทีสุ อุปฺปนฺโน นานปฺปการานิ ทฺถุขานิ อนุภวฺนฺโต
อนุตฺตปฺเปสฺสตี กิลมิสฺสสฺสตี อยมตฺถ อตุโถ ฯ กถํ ฯ เสรีวಾಯํ
พาณิไซติ เสรีวาทิ เอวํนามโก อयํ วาณิไซ ยถา ฯ อิํ
วุตฺตํ โหติ ยถา ปุพฺเพ เสรีวา นาม พาณิไซ สดสฺสทฺสคฺคณฺนิกํ
สุวณฺณปาตี ลภิตฺวา ตสฺสา กหนฺตถาย วิริยํ อกตฺวา ตโต
ปรีหิโน อนุตฺตปฺปิ เอวเมว ตฺวํปิ อิมสฺมึ สาสเน ปฏฺยตฺต-
สุวณฺณปาตีสทิสํ อริยมคฺคํ โอสฺสจฺจวิริยตา ย อนธิกจฺจนฺโต
ตโต ปรีหิโน ทีฆรตฺตํ อนุตฺตปฺเปสฺสตี สเจ ปน วิริยํ น
โอสฺสชฺชิสฺสตี ปณฺฑิตฺวาณิไซ สุวณฺณปาตี ปฏฺฐิภตฺติ วิย มม
สาสเน นววิธํปิ โลกุตฺตรธมฺมํ ปฏฺฐิภิสฺสสฺสตี ฯ

เอวมสฺส สตุถา อรหฺตฺเตน กุณฺฑิ คณฺหนฺโต อิมํ ธมฺมเทสนํ
ทสฺเสตฺวา จตฺตาริ สจฺจจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ สจฺจปรีโยसाने
โอสฺสจฺจวิริโย ภิกฺขุ อคฺคผล อรหฺตฺเต ปตฺติจฺจาสี ฯ สตุถาปิ
เทว วตฺถุณี เกตฺวา อนุสนฺธี ฆญฺเฏตฺวา ชาตกํ สโมธานสิ
ตทา พาลวาณิไซ เทวทตฺโต อโหสิ ปณฺฑิตฺวาณิไซ อหเมว
อโหสิตี เทสนํ นิฏฺฐาเปสิ ฯ

เสรีวาทิชชาตกั ตติยํ ฯ

จุดลกเสฏฐิชาตกั

อุปเปนปี เมธาวิติ อิทั ฐมมเทศนั ภควา ราชคหั
อุปนิสสาย ชีวกมพวเน วิหรนุโต จุดลปนถกตุเถริ อารพุก
กเถสิ ฯ

ตสส อมพวเน จุดลปนถกสส ตาว อุปุตติ จ
ปพพชชา จ กเถตพพา ฯ อัย อนุปพพิกถา ฯ

ราชคเห กิร มหาชนเสฏฐิกุลสส ชีตา อตตโน ทาเสเนว
สทฐี สนถวั กตวา อญเฬปี เม อิมั กมมึ ชานะยยุณติ
กิตา เอวมาท อมเหหิ อิมสุมิ จาเน วสิตุ น สกกา
สเจ เม มาตาปีตโร อิมั โทสั ชานิสสนติ ขณทาขณทิกั
กฤษิสสนติ วิเทสั คนตุวา วสิสสามาติ หตถสาร์ คเหตุวา
อคุทวาเรน นิกขमितวา ยตถ วา ตตถ วา อญเฬหิ
อชานนญจันนั คนตุวา วสิสสามาติ อุโภปี อคมัสสุ ฯ

เตสั เอกสุมิ จาเน วสนตानัน สัวาสมนุวาย ตสสา
กัจฉิยั คพุโก ปติญจาสิ ฯ สวา คพุกปริปากมาคมุม สามิเกน
สทฐี มนุเตตวา คพุโก เม ปรีปากั คโต ภาติพนุฐุวิริเท
จาเน คพุกญจันนั นาม อุภินันปี อมุหากั ทุกขเมว กุลเคหเมว
คจณามาติ ฯ โสทานิ สจาทั คมิสสามิ ชีวิตั เม นตถิตติ
อชช คจณาม เสว คจณามาติ ทิวเส อติกกาเมติ ฯ สวา
จินุเตสิ อัย พาโล อตตโน โทสส มหนุตตาย คนตุ
น อุตสหติ มาตาปีตโร นาม ปุเตเต เอกนุตหิตา อัย

*เล่มที่ 28 จุลลกเสฏฺฐิชาตกํ หน้าที่ 207

คจฺจตุ วา มา วา มยา คนฺตุํ วัณฺณตีติ ฯ สฺวา ตสฺมี
เคหา นิกฺขนฺเต เคหปริกฺขารํ ปฏฺฐิสฺมาเมตฺวา อตฺตโน กุลฆริ
คตภาวํ อนนฺตรเคหวาสินํ อาโรเจตฺวา มคฺคํ ปฏิปชฺชติ ฯ
 อถ โส ปุริโส ฆริ อากโต ตํ อทิสฺวา ปวิสฺสเก
 ปฺจฺฉิตฺวา กุลฆริ คตาทิ สุตฺวา เวเคน อนฺุพฺนฺธิตฺวา
 อนฺุตรามคฺเค สมฺปาปฺณิ ฯ ตสฺสาปี ตตฺถเวว คพฺภวฺภูจฺจํ
 อโหสิ ฯ โส ก็ อิทํ ภทฺเทติ ปฺจฺฉิ ฯ สฺวาปี เอโก
 ปฺจฺฉโต ชาโตติ ฯ อิทานิ ก็ กริสฺสามาติ ฯ ยสฺสตฺถาย มยํ
 กุลฆริ คจฺเจยฺยาม ตํ กมฺมํ อนฺุตราว นิปฺพนนํ ตตฺถ
 คนฺตฺวา ก็ กริสฺสาม นิวตฺตามาติ เทวปี เอกจิตฺตา
 หุตฺวา นิวตฺตีสุ ฯ ตสฺส จ ทารกสฺส ปนฺเถ ชาตตฺตา
 ปนฺถโกเตว นามํ กรีสฺสุ ฯ ตสฺสา นจิสฺเสว อปโร คพฺโภ
 ปติภฺจฺหิ ฯ สพฺพํ ปุริมฺนเยเนว วิตฺถาเรตฺพํ ฯ ตสฺสาปี
 ทารกสฺส ปนฺเถ ชาตตฺตา ปจฺมํ ชาตสฺส มหาปนฺถโกติ
 นามํ กตฺวา อิตฺรสฺส จุลลปนฺถโกติ นามํ กรีสฺสุ ฯ เต
 เทวปี ทารเก คเหตุวา อตฺตโน วสนฺภูจฺจํเมว อากตา ฯ
 เตสํ ตตฺถ วสนฺตํ มหาปนฺถกทารโก อญฺเญ ชเน
 จุลลปีตาติ อญฺเญโกติ อญฺเญกาติ วทฺนฺเต สุตฺวา
 มาตริ ปฺจฺฉิ อมฺม อญฺเญ ทารกา จุลลปีตาติ วทฺนฺติ
 อญฺเญกาติ วทฺนฺติ อญฺเญโกติ วทฺนฺติ อญฺเญกาติ วทฺนฺติ อมฺหากํ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต อปณณกวกคณณนา หน้า 208

ณาคกา นตฺถิติฯ อาม ตาต ตุมหากิ เอตถ ณาคกา นตฺถิ
ราชคหนคร ปน โว มหาชนเสฏฺฐิ นาม อยฺยโก ตตถ
ตุมหากิ พหู ณาคกาติฯ กสฺมา ตตถ น กจฺจาม
อมฺมาติฯ สา อตฺตโน อากมนการณํ ปุตฺตสฺส อกเถตฺวา
ปุตฺเตสฺ ปุณฺปุณฺ กเถนฺเตสฺ สามิกิ อห อิม มํ ทารกา
อติวีย กิลเมนฺติ กิโนโน มาตาปิตโร ทิสฺวา มํสิ ขาทิสฺสนฺติ
เอหิ ทารกานํ อยฺยกกฺลํ ทสฺเสสฺสามาติฯ อหํ สมฺมุขา คนฺตุ(๑)
น สกฺขิสฺสามิ ตมฺปน เนสฺสามิติ อหฯ สาธฺ เยน เกนจิ
นเยน(๒) ทารกานํ อยฺยกกฺลเมว ทฏฺฐํ วจฺจตีติฯ เต เทวปี
ชนา ทารเก อาทาย อนฺุพฺพเพน ราชคหํ ปตฺวา นครทฺวาร
เอกิสฺสา सालาย นิवासํ กตฺวา ทารกมาตา เทว ทารเก
คเหตุวา อาคตภาวํ มาตาปิตฺูนํ อาโรจาเปสิฯ

เต ตํ สาสนํ สุตฺวา ลํสาเร วิจฺรณฺตานํ อมฺหากิ
น ปุตฺโต น ธีตา นาม นตฺถิ เต อมฺหากิ มหาปราชิกา
น สกฺกา เตหิ อมฺหากิ จกฺขุเปเถ จาคฺคิ เอตฺตกนฺนาม ฐนํ
คเหตุวา เทวปี ชนา ผาสฺสกฺจฺจานํ คนฺตฺวา ชีวนฺตฺ ทารเก
ปน อีเชว เปเสนฺตฺติฯ เสฏฺฐิธีตา มาตาปิตฺูหิ เปสิตํ ฐนํ
คเหตุวา ทารเก อาคตพฺุตานํเยว หตฺเถ ทตฺวา เปเสสิฯ
ทารกา อยฺยกกฺลเถ วจฺจตฺตฺติฯ

๑. ม. ภวิตฺุฯ ๒. ม. อุปาเยนฯ

*เล่มที่ 28 จุลลกเสฏฺฐิชาตกั หน้าที่ 209

เตสุ จุลลปนฺณโก อติทโหโร มหาปนฺณโก ปน อyyเกน
 สทฺฐี ทสพลสฺส ฐมฺมกถํ โสคํ คจฺจนฺติ ฯ ตสฺส นิจฺจํ สตฺถ
 สมฺมุขา ฐมฺมํ สฺสณฺนตสฺส ปพฺพชฺชาย จิตฺตํ นมฺิ ฯ โส อyyกั
 อาห สเจ ตุมฺเห สมฺปฏฺิจฺจนฺถ อหํ ปพฺพชฺชยฺยนฺติ ฯ กิ
 วเทสิ ตาต ตุํ มยฺหํ ปิโย(๑) สกฺลโลกสฺสาปิ ปพฺพชิตโต
 ตเวว ปพฺพชฺชา ภทฺทกา สเจ สกฺโกสิ ปพฺพช ตาตาติ
 สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา สตฺถ สนฺติกั คโต ฯ สตฺถา กิ มหาเสฏฺฐิ
 อyy ทารโก เต ลทฺุชฺเชติ ฯ อาม ฆนฺเต อyy ทารโก
 มยฺหํ นตฺตา ตุมฺหากั สนฺติเก ปพฺพชามิตี วทสิตี อาห ฯ
 สตฺถา อณฺตฺรํ ปิณฺฑปาติกภิกฺขุ(๒) อิมิ ทารกั ปพฺพาเชหิตี
 อาณาเปสิ ฯ เถโร ตสฺส ตจฺปญฺจกมฺมฏฺฐานั อายิกฺขิตฺวา
 ปพฺพาเชสิ ฯ โส พหุํ พุทฺทวจนั อุกฺคณฺหิตฺวา ปริปฺญฺณวสฺโส
 อฺปสมฺปทํ ลภิตฺวา อฺปสมฺปนฺโน โยนิโสมนสิกาเรณ กมฺมฏฺฐานั
 กโรนฺโต อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ฯ

โส ฆานสฺุเขน จ มกฺคสฺุเขน(๓) จ วิดีนาเมนฺโต จินฺเตสิ
 สกฺกา นุ โข อิมิ สฺุขํ จุลลปนฺณกสฺส ทาคฺนฺติ ฯ ตโต
 อyyกเสฏฺฐิสฺส สนฺติกั คนฺตฺวา มหาเสฏฺฐิ สเจ ตุมฺเห
 สมฺปฏฺิจฺจนฺถ อหํ จุลลปนฺณกั ปพฺพาเชสฺสามิตี อาห ฯ
 ปพฺพาเชถ ฆนฺเตติ ฯ เถโร จุลลปนฺณกทารกั ปพฺพาเชตฺวา

๑. ม. อyy ปาโจ น ทิสฺสิต ฯ ๒. ม. ปิณฺฑจาริกั ภิกฺขุ ฯ
 # ๓. ม. ผลสฺุเขน ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกคณณนา หน้า 210

ทสสุ สีเลสุ ปติฏฐาเปตี ฯ จุลลปนฺนถกสามเณโร ปพฺพชิตฺตวาว
ทนฺโธ อโหสิ ฯ ยถาห

ปทุมม(๑) ยถา โกกนทํ สฺคนฺธํ

ปาโต สียา ผลฺลมวิตฺคนฺธํ

องฺคิรฺสํ ปสฺส วิโรจมานํ

ตปนฺตมาทิจฺจมิวนฺตลิกฺเขตฺติ(๑)

อิมํ เอกคานํ จตฺตฺหิ มาเสหิ คณฺหิตฺตํ นาสกฺขิ ฯ โส กิร กสฺสป-
สมฺมาสมฺพุทฺธกาเล ปพฺพชิตฺตวาว ปณฺณวาว หุตฺตวาว อณฺณตรสฺส
ทนฺธกิกฺขุโน อุตฺตเทศกคณฺณกาเล ปรีหาสเกพี อกาสิ ฯ โส กิกฺขุ
เตน ปรีหาเสน ลชฺชิตฺโต เนว อุตฺตเตสํ คณฺหิ น สชฺชฌายมกาสิ ฯ
เตน กมฺเมนายํ ปพฺพชิตฺตวาว ทนฺโธ ชาโต ฯ กหิตฺตคหิตปทํ
อุปรุปริปทํ คณฺหนุตฺตสฺส นสฺสติ ฯ ตสฺส อิมเมว คานํ คเหตุ
วายมนุตฺตสฺส จตฺตวโร มาสา อติกกนฺตวาท ฯ

อถ นํ มหาปนฺนถโก จุลลปนฺนถก ตฺวํ อิมสฺมี สาสเน
อภพฺโพ จตฺตฺหิ มาเสหิ เอกํ คานํ คเหตุ น สกฺโกสิ
ปพฺพชิตฺตจิจฺจํ ปน ตฺวํ กถํ มคฺคกํ ปาเปสฺสสิ นิกฺขม อิตฺติ
วิหารา นิกฺกทฺตฺติ ฯ จุลลปนฺนถโก พุทฺธสาสเน สีเนเหน คิหิภาวํ
น ปฏฺเจติ ฯ

ตสฺมี กาลे มหาปนฺนถโก ภคฺคตฺตฺเทศโก อโหสิ ฯ ชีวโก
๑. ม. ปทุมม ฯ ๑. ส. สกถ. ๑๕/๓๖๒/๑๑๘ ฯ

*เล่มที่ 28 จุลลกเสฏฐิชาตกั หน้าที่ 211

โกมารภจโจ พหุคนฐมาลี อาทาย อตฺตโน อมพวนั คนฺตฺวา
สตฺถารั ปุเชตฺวา ฐมมึ สฺตฺวา อฏฺฐายาสนา ทสพลั วนฺทิตฺวา
มหาปฺนถกั อุปสงกมิตฺวา กิตฺตกา ฆนฺเต สฺตฺถุ สนฺตฺเก
ภิกฺขุติ ปุจฺฉิฯ ปญฺจมตฺตานิ ภิกฺขุสฺตานีติฯ เสว ฆนฺเต
พฺพุทฺธปฺมุขานิ ปญฺจภิกฺขุสฺตานิ อาทาย อมฺหากั นิเวสเน ภิกฺขุ
คณฺหถาติฯ อุปาสก จุลลปฺนถโก นาม ภิกฺขุ ทนฺโธ
อวิรุพฺพหฺมโม ตั จเปตฺวา เสสํ นิมฺนตฺนํ ปฏฺิจฺฉามิตี เตโร
อาหฯ ตั สฺตฺวา จุลลปฺนถโก จินฺเตสิ มยฺหึ ภาตฺกตฺเตโร
เอตฺตกานั ภิกฺขุณั นิมฺนตฺนํ สมฺปฏฺิจฺฉนฺโต มํ พาทิรึ กตฺวา
สมฺปฏฺิจฺฉติ นิสฺสํสยฺ มยฺหึ ภาตฺกสฺส มยิ จิตฺตํ ฆนฺนํ
ภวิสฺสตี กิ อิทานิ มยฺหึ อิมินา สาสเนน กิหิ หุตฺวา
ทานาทินิ ปุญฺณานิ กโรนฺโต จีวิสฺสามิตีฯ โส ปฺนทิวเส
ปาโตว คิหิ ภวิสฺสามิตี ปายาสีฯ สฺตฺถา ปจฺจฺฐกาเล
โลกั โวลเณนฺโต อิมิ การณั ทิสฺวาเยว ปจฺมตฺรึ คนฺตฺวา
จุลลปฺนถกสฺส คมนมคฺเค ทวารโกฏฺฐเก จงฺกมฺนฺโต อฏฺฐาสีฯ
จุลลปฺนถโก ฆริ คจฺฉนฺโต สฺตฺถารั ทิสฺวา อุปสงกมิตฺวา
วนฺทิตฺวา อถ นั สฺตฺถากหึ ปน จุลลปฺนถก อิมาย เวลาย
คจฺฉสิตี อาหฯ ภาตา มํ ฆนฺเต นิกฺกขฺตฺติ เตนาหึ (๑) กิหิ
ภวิสฺสามิตี คจฺฉามิตีฯ จุลลปฺนถก ตว ปพฺพชฺชา นาม มม
๑. ม. วิพฺภมิตฺตุฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกคณณนา หน้า 212

สนฺตฺเก(๑) ภาตฺรา นิกฺกทฺตฺมิโต กสฺมา มม สนฺตฺกํ นาคจฺนฺติ
เอหิ กิณฺเต คิหิภาเวณ มม สนฺตฺเก ภวิสฺสตีติ จุลฺลปฺนฺถกํ
อาทาย คนฺตฺวา คนฺชกฺกุฏฺปิปฺมุเข นํ นิสีทาเปตฺวา จุลฺลปฺนฺถก
ปฺรตฺถาภิมฺโข หุตฺวา อิมํ ปิโลตฺกํ รโฆหรณฺํ รโฆหรณฺนฺติ
ปฺริมชฺชนฺโต อีเชว โหหีติ อิทฺธิยา อภิสงฺขตํ ปฺริสฺสุทฺธิปิโลตฺกํ
ทตฺวา กาเล อาโรจิตฺเก ภิกฺขุสงฺฆมฺปฺริวฺโต ชีวกสฺส นีเวสนํ
คณฺตฺวา ปณฺณตฺตฺตฺสเน นิสีทฺธิ ฯ

จุลฺลปฺนฺถโกปี สุริยํ โอลฺลเกณฺโต ตํ ปิโลตฺกขณฺฑํ
รโฆหรณฺํ รโฆหรณฺนฺติ ปฺริมชฺชนฺโต นิสีทฺธิ ฯ ตสฺส ตํ
ปฺริมชฺชนฺตสฺส กิลฺลิจฺจํ อโหสิ ฯ ตโต จินฺเตสิ อิทํ ปิโลตฺกขณฺฑํ
อติวีย ปฺริสฺสุทฺธิ อิทํ ปน อตฺตภาวํ นิสฺสาย ปฺริมปกตฺตี
ปชฺหิตฺวา เอวํ กิลฺลิจฺจํ ชาตํ อนิจฺจา วต สงฺขาราติ
ขยวํ ปญฺจเปณฺโต วิปฺสฺสนํ วทฺเตติ ฯ สตฺถา จุลฺลปฺนฺถกสฺส
จิตฺตํ วิปฺสฺสนํ อารุพฺพหฺนฺติ ฌตฺวา จุลฺลปฺนฺถก ตฺวํ เอตํ
ปิโลตฺกขณฺฑเมว สงฺกิลฺลิจฺจํ รชฺรณฺชิตฺ(๒) ชาตฺนฺติ มา สณฺณํ
กริ อพฺพนฺตเร ปน เต รากฺรชาทโย อตฺถิ เต หราหีติ
วตฺวา โอลฺลภาสํ วิสฺสชฺเชตฺวา ปฺรโต นิสินฺโน วีย ปณฺณาย-
มานรฺูโป หุตฺวา อีมา คธา อภาสิ

ราโค รโฆ น จ ปน เรณฺ วุจฺจติ

รากฺสฺเสตํ อธิวณฺํ รโฆติ

๑. ม. สนฺตฺกิกา ฯ ๒. ม. รโฆรณฺชิตํ ฯ

*เล่มที่ 28 จุลลกเสฏฺฐิชาตกํ หน้า 213

เอตํ รัชํ วิปฺปชหิตฺว ภิกฺขโว

วิหรนฺติ เต วิคตฺรชฺสฺส สาสเน ๑

โทโส รโชน จ ปน เรณฺว วุจฺจติ

โทสเสตํ อธิวณฺํ รโชนํ

เอตํ รัชํ วิปฺปชหิตฺว ภิกฺขโว

วิหรนฺติ เต วิคตฺรชฺสฺส สาสเน ๑

โมโห รโชน จ ปน เรณฺว วุจฺจติ

โมหเสตํ อธิวณฺํ รโชนํ

เอตํ รัชํ วิปฺปชหิตฺว ภิกฺขโว

วิหรนฺติ เต วิคตฺรชฺสฺส สาสเนติ(๑) ๑

กาถาปริโยसाने จุลลปนฺถโก สห ปฏฺฐิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ
ปาปฺมฺนิ ๑ ปฏฺฐิสฺมภิทาหิเยวสฺส ติณฺนิ ปิฎฺฎกาณิ อากมฺมึสุ ๑ โส
กิริ ปุพฺเพ ราชา หุตฺวา นคฺรปทกฺขิณฺํ กโรนฺโต นลาณฺโต
เสเท มฺลฺยจฺนเต ปฺริสุทฺเทเน สาณฺเณน นลาณฺนฺตํ ปุณฺณิ ๑
สาณฺโโก กิลฺกิโจ อโหสิ ๑ โส อิมิ สรฺริํ นิสฺสาย เอรูโรโป
ปฺริสุทฺโธ สาณฺโโก ปกฺตี ชหิตฺวา กิลฺกิโจ ชาโต อนิจฺจา
วต สฺงขาราติ อนิจฺจสณฺณํ ปฏฺฐิลภิ ๑ เตนสฺส การเณน
รโชนฺรณเมว ปจฺจโย ชาโต ๑

ชีวโกปิ โข โกมารภจฺโจ ทสพลสฺส ทกฺขิณฺเณทกํ

๑. ขุ. มหา. ๒๕/๕๘๐/๖๒๔ ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกควณณนา หน้า 214

อุปนามลลิตี ๗ สตุถา นนุ ชีวก วิหารเ ภิกขุ อตุถิตี หตุถเณ
ปตุตตี ปิททิตี ๗ มหาปนุถโก นนุ ฆนุเต วิหารเ ภิกขุ
นตุถิตี อาท ๗ สตุถา อตุถิ ชีวกาทิ อาท ๗ ชีวกโก เตนหิ
ภณเ คจจ วิหารเ ปน ภิกขุณั อตุถิภาวั วา นตุถิภาวั
วา ชานาหิตี ปุริสั เปเสลลิตี ๗ ตสุมั ขณเ จุลลปนุถโก มยหั
ภาตโก วิหารเ ภิกขุ นตุถิตี ฆณุตติ วิหารเ ภิกขุณั
อตุถิภาวมสสุ ปกาเสสสามิตี สกลอมพวนั ภิกขุณเยว ปุเรติ
เอจเจ ภิกขุ จีวรกมมัม กโรนุติ เอจเจ รชนกมมัม กโรนุติ
เอจเจ สขมมายั กโรนุติ เอวั อณณมณณสทิสั ภิกขุสทิสั
มาเปลลิตี ๗ โส ปุริโส วิหารเ พหุ ภิกขุ ทิสวา นิวตุตติตวา
อຍຍ สกลอมพวนั ภิกขุหิ ปุริปุณณนุติ ชีวกสสุ อาโรเจลลิตี ๗
เถโรปี โข ตตุเถว

สทสสทกขตุตุมตุตตานัน นิมมินิตวาน ปนุถโก
นิตีหิ อมพวเน รมเม ยาว กาลปุปเวทนาติ ๗

อถ สตุถา ตั ปุริสั อาท วิหารั คนตุวา สตุถา
จุลลปนุถกั นาม ปกุโกสตีติ วเทหิตี ๗ เตน คนตุวา ตถา
วตุเต อหั จุลลปนุถโก อหั จุลลปนุถโกติ มุขสทิสั
อฎฐหิ ๗ ปุริโส คนตุวา สพเพปี กิร ฆนุเต จุลลปนุถกาเยว
นามาติ อาท ๗ เตนหิ คนตุวา โย ปจมัม อหั จุลลปนุถโกติ
วทติ ตั หตุถเ คณห อวเสสา อนนุทธรายิสสนุติติ ๗ โส

*เล่มที่ 28 จุลลกเสฏฺฐิชาตกั หน้าที่ 215

ตถา อกาสิ ฯ ดาวเทว สหสฺสมตฺตทา ภิกฺขุ อนุตฺตรชายีสุ ฯ
เถโร เตน สทฺธี อคมาสิ ฯ สตฺถา ภตฺตกิจฺจปฺริโยसानเ
ชีวกั อามนฺเตสิ ชีวก จุลฺลปฺนฺถกสฺส ปตฺตํ คณฺห อัย เต
อนุโมทนั กฺริสฺสตีติ ฯ ชีวโก ตถา อกาสิ ฯ เถโร สีหนาทั
นทฺนโต ตฺรณฺสีโห วิย ตีหิ ปิฏฺเฏหิ สงฺโฆเกตฺวา อนุโมทนั
อกาสิ ฯ

สตฺถา อุฏฺฐายาสนา ภิกฺขุสงฺฆปฺริวาริ วิหาริ คนฺตฺวา
ภิกฺขุหิ วตฺเต ทสฺสีเต อุฏฺฐายาสนา คนฺธกฺฎิปปมฺุเข จตฺวา
ภิกฺขุสงฺฆสฺส สฺคโถวาทั ทตฺวา กมฺมกฺุจันํ กเถตฺวา ภิกฺขุสงฺฆั
อุยฺโยเชตฺวา สฺสรภิกนฺชวาสิตั คนฺธกฺฎิ ปฺวิสิตฺวา ทกฺขิณฺเณ
ปสฺเสน สีหเสยฺยั อุปฺคโต ฯ

อถ สาขณฺ्हสมเย ฐมฺมสภายั ภิกฺขุ อีโต จีโต จ
สโมสฺริตฺวา รตฺตกมฺพลสาณิ ปฺริกฺขิปนฺตา วิย นิสีทิตฺวา สตฺถ
คฺุณกถั อารภีสุ อาวุโส มหาปฺนฺถโก จุลฺลปฺนฺถกสฺส อชฺฌาสยั
อชานนฺโต จตฺหิ มาเสหิ เอกั คากถั คณฺหาเปตฺตุน สกฺโกติ
ทนฺุโร อยฺนฺติ วิหารา นิกฺกขฺุติ สมฺมาสมฺพุทฺุโร ปน
อตฺตโน อนุตฺตรฐมฺมราชทาย เอกสฺมีเยวสฺส อนุตฺตราภตฺเต สห
ปฺฐิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ อทาสิ ตีณิ ปิฏฺกานิ สห ปฺฐิ-
สมฺภิทาหิเยว อากตานิ อโห พุทฺุชพลั นาม มหนฺตฺนฺติ ฯ

อถ ภควา ฐมฺมสภายั อิมั กถาปฺวตฺตี ฌตฺวา อชฺช

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกคณณา หน้า 216

มยา คนตุ วฏฐิตีติ พุทธเสยยาย อฏฐาย สุตตทปฏฐิ
 นิวาเสตวา วิชชุตติ วิย กายพนุชนั พนุชิตวา รตตกมพลสทิสั
 สุกตมหาจีวร ปารุปีตวา สุรภิกนุชกุกุโธ นิกขमितวา มตตวาร์
 วารณสีหวิกกนุตวิลาสเน(๑) อนนุตาย พุทธลีพุหาย ฆมมสภั
 คนตุวา อลงกตมณทปมชเณ ปณณตตปวาร์พุทฐาสนั อภีรยห
 ญพพณณพุทฐรสมิโย วิสสชเชนโธ อณณวากุจนี สงโฆภยมาโน(๒)
 ยุกนุชรมตตเก พาลสุริโย วิย อาสนมชเณ นิสีทิ ฯ
 สมมาสมพุทฐเ ปน อาคตมตเต ภิกขุสงโฆ กถิ ปจฉินนิตตวา
 ตถนหิ อโหสิ ฯ

สตถา มุทฺเณ เมตตจิตฺเตน ปรีสั โอลเกตฺวา อัย
 ปรีสา อติวิย โสภติ เอกสุสปี หตถกุกุกุจิจ วา ปาทกุกุกุจิจ
 วา อุกกาสิตสทโท วา จิปิตสทโท วา นตฺถิ สพฺเพปิเม
 พุทฺฐการเวณ สการวา พุทฺฐเตเชน ตชชิตา มยิ आयุกปปี
 อกเถตฺวา นิสินฺเน ปจฺม กถิ สมฺภูจาเปตฺวา น กเถสุสนฺติ
 กถาสมฺภูจาปนวตฺตุนนาม มยา ชานิตพฺพิ อหเมว ปจฺม
 กเถสุสามิติ มฐฺเรน พุรหฺมสุสเรน ภิกขุ อามนฺเตตฺวา กาย-
 นุคฺถ ภิกขเว เอตฺรหิ สนฺนินฺนนา กา จ ปน โว
 อนฺตรา กถา วิปฺปกตาทิ อาห ฯ ฆนฺเต น มยิ อิมสฺมี จาเน
 # ๑. ม. มตตวาร์โณ วิย สีหวิกกนุตวิลาสเน วิชหมภมาโน สีโห วิย ฯ
 # ๒. ม. โอภาสยมาโน ฯ

*เล่มที่ 28 จุลลกเสฏฐิชาตกั หน้า 217

นิสินฺนา อณฺณํ ตีรจฺฉานกถํ กถมฺ ตุมฺหากํเยว ปนฺ คุณฺ
 วนฺณยมาณา นิสินฺนมหา อาวุโส มหาปฺนถโก จุลลปฺนถกสฺส
 อชฺฉาสนํ อชานนฺโต จตุหิ มาเสหิ เอกคถํ คณฺหาเปตฺตํ น
 สกฺโกติ ทนฺโร อยฺนติ วิหารา นิกฺกทฺธิ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ
 ปนฺ อตฺตโน อนฺตฺตรชมฺมราชตยา เอกสฺมีเยวสฺส อนฺตรากตฺเต
 สห ปฺฐิสฺมกฺกิทาหิ อรหตฺตํ อทาสิ อโห พุทฺธานํ พลํ
 นาม มหฺนตฺตํ ๑ สตฺถา กิกฺขุณฺณํ กถํ สุตฺวา กิกฺขเว
 จุลลปฺนถโก มํ นิสฺสาย อิทานิ ตาว ชมฺเมสฺสุ จ ชมฺมมฺหตฺตํ
 ปตฺโต ปุพฺเพ ปนฺ มํ นิสฺสาย โภเคสฺสุปี โภคมฺหตฺตํ ปาปฺณิตี
 อาห ๑ กิกฺขุ ตสฺสตฺถสฺส อาวิภาวตฺถํ ภควนฺตํ ยาจิสฺสุ ๑
 ภควา ภวนฺตเรณ ปฺฐิจฺฉนฺนํ การณํ ปากฺกํ อกาสิ ๑

อตีเต กาสีรฺกฺเช พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การเณเต
 โปธิสฺสโต เสฏฺฐิกฺเกเล นินฺพตฺติตฺตวา วยปฺปตฺโต เสฏฺฐิจฺฉานํ
 ลภิตฺวา จุลลกเสฏฺฐิ นาม อโหสิ ๑ โส ปณฺฑิโต พุยฺตฺโต
 สพุพฺพนิมิตฺตานิ ชานาติ ๑ โส เอกทิวสํ ราชูปฺญฺจานํ คจฺฉนฺโต
 อนฺตรวีถียํ มตฺตมุสึกํ ทิสฺวา ตํขณฺเน นกฺขตฺตํ สมนฺเนตฺวา
 อิทมาห สกฺกา จกฺขุมตา กุลปฺตฺเตน อิมํ อุนฺทฺรํ กเหตุวา
 ทาราภรณฺณจ กาคฺตํ กมฺมนฺเต จ ปโยเชตฺตุนฺติ ๑ อณฺณตโร
 ทุกฺคตฺตกุลปฺตฺโต จุพฺนฺเตวาสิโก นาม ตํ เสฏฺฐิสฺส วจฺนํ สุตฺวา
 นายํ อชานิตฺวา กเถสฺสตีตี มุสึกํ กเหตุวา เอกสฺมี อาปณฺเ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต อปฺณณกวกคฺวณฺณนา หน้า 218

วิพาลสฺสตุถาย วิภิกฺกิตฺตฺวา กากณฺณิกํ ลภิตฺตฺวา ตาย กากณฺณิกาย
ผาณิตฺตํ คเหตุวฺวา เอกเนน ฆมฺเณน ปานีโย คณฺหิ ฯ โส อรณฺณโต
อากจฺจนฺเต มาลาการเ ทิสฺสว โถกํ โถกํ ผาณิตฺตขณฺฑํ
ทตฺตวฺวา อุลฺลฺลเกน ปานีโย อทาสี ฯ เต ตสฺส เอกเกํ ปุํปฺมฏฺฐี
อํทิสฺส ฯ โส เตน ปุํปฺมฏฺฐเณน ปุํนทิวเสปี ผาณิตฺตจฺจ ปานีโยฆมฺมจ
คเหตุวฺวา ปุํปฺมารามเมว คโต ฯ ตสฺส ตํ ทิวสํ มาลาการา
อทฺตโวจิตฺเต ปุํปฺผจฺเจ ทตฺตวฺวา อคมฺิสฺส ฯ โส นจิริสฺเสว อิมินา
อุปาเยน อฏฺฐ กหาปณฺเณ ลภี ฯ

ปุํน เอกสมฺมึ วาตวฏฺฐิติวเส ราชฺยฺยานเ พหุ สฺกฺขทณฺฑทกา
สาขา จ ปฺลาสจฺจ วาเตน ปตฺติตํ โหติ ฯ อุยฺยานปาโล
นทฺทเหตุํ อุปาโย น ปสฺสตี ฯ โส ตตฺถ คนฺตฺตวฺวา สจ
อิมานี ทารุปณฺณานี มยฺหํ ทสฺสตี อหํ เต อิมินา
สพฺพานี นีหริสฺสามิตี อุยฺยานปาลํ อาห ฯ โส คณฺห อยฺยาตี
สมฺปฏฺฐิจฺฉิ ฯ จุพนฺเตวาสีโก ทารกานํ เกพิมณฺฑลํ(๑) คนฺตฺตวฺวา
ผาณิตฺตํ ทตฺตวฺวา มุหฺตฺเตน สพฺพานี ทารุปณฺณานี นีหราเปตฺตว
อุยฺยานทวฺวาเร ราสี การตี ฯ ตทา ราชกฺุมภกาโร ราชกฺุลา-
ภานานํ ปจฺนตฺถาย ทารุณี ปรีเยสฺมาโน อุยฺยานทวฺวาเร
ตานี ทิสฺสว ตสฺส หตฺถโต กิณฺตฺตวฺวา คณฺหิ ฯ ตํ ทิวสํ
จุพนฺเตวาสีโก ทารุวิกฺกเยน โสฬส กหาปณฺเณ จาฏฺฐีอาทีนึ จ
๑. ม. กิพนมณฺฑลํ ฯ

ปญจ ภาษานานิ ลภี ฯ

โส จตุวิสตติยา กหาปณฺเสฺส ชาเตสฺส อตฺถิ อัยฺ อูปาโย
มยฺหนฺติ นกรทวารโต อวิทฺฐรฺกฺขานเ เอกํ ปานียจฺญี จเปตฺวา
ปญจสฺเต ตินฺนหารเก ปานีเยน อูปฺภุจฺหิ ฯ เตปี อ่าหฺสฺสฺสฺสฺ
สมฺม อมฺหํ พหุปการโ กิณฺเต กโรมาติ ฯ โส มยฺหํ
กิจฺเจ อูปฺปนฺเน กริสฺสธาติ วตฺวา อิโต จิโต จ วิจฺรนฺโต
ถลปถกมฺมิเกน จ ชลปถกมฺมิเกน จ สทฺธิ มิตฺตสนฺถวํ
อกาสิ ฯ ตสฺส ถลปถกมฺมิโก เสว อิมํ นครํ อสฺสพานิชโก
ปญจ อสฺสสฺตานิ คเหตุวา อากมฺิสฺสตีติ อัจฺจิกฺขิ ฯ โส
ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา ตินฺนหารเก อ่าห อชฺช มยฺหํ เอเกกํ
ตินฺนกลาปํ เทถ มยา จ ตินฺเน อวิกฺกิณฺเต อตฺตโน ตินฺนํ มา
วิกฺกิณฺตีตฺธาติ ฯ เต สาธฺฐติ สมฺปฺภุจฺจิตฺวา ปญจ ตินฺนกลาปสฺตานิ
อ่าหริตฺวา ตสฺส ฆรทฺวารเ ปาตยีสฺสฺสฺ อสฺสพานิชโ สกฺลนฺนเร
อสฺสสฺสานํ อ่าหริ อลภิตฺวา ตสฺส สหสฺสํ ทตฺวา ตํ ตินฺนํ
คณฺหิ ฯ

ตโต กติปาหจฺเจเนนสฺส ชลปถกมฺมิทฺสหายโก อ่าโรเจสิ
ปญฺญํ มหानาวา อากตาติ ฯ โส อตฺถิ อัยฺ อูปาโยติ
อญฺจฺหิ กหาปณฺเหสิ สพฺพปริวารสมฺปนฺนํ ตาวกาสิกรธํ คเหตุวา
มหนฺเตน ยเสน นาวาย ปญฺญํ คณฺตฺวา เอกํ อญฺจฺจฺมิทฺทิกํ
นาวิกสฺส สจฺจการํ ทตฺวา อวิทฺฐเร จานเ สานฺนียา

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกควณณนา หน้า 220

ปริกขิปาเปตฺวา นิสินฺโน ปุริเส อาณาเปสิ พาหิรพาณิเชสุ
อากเตสุ ตติเยน ปรีหารเณ อาโรเจถาติ ฯ นาวา อากตาติ
สุตฺวา พาราณสีโต สตมตฺตา พาณิชา ภาณํ คณฺหามาติ
อากมีสุ ฯ ภาณํ ตุมฺเห น ลภิสฺสธ อสุกฺกุจฺจานเ นาม
มหาพาณิเชน สจฺจกาโร ทินฺโนติ ฯ เต ตํ สุตฺวา ตสฺส
สนฺตํ อากตา ฯ ปาทุมฺติกา ปุริสา ปุริมสญฺญาวเสน ตติเยน
ปรีหารเณ เตสิ อากตภาวํ อาโรเจตุ ฯ เต สตมตฺตา พาณิชา
เอเกกํ สหสฺสํ ทตฺวา เตน สทฺธิ นาวาย ปตฺติกา หุตฺวา
ปฺน เอเกกํ สหสฺสํ ทตฺวา ปตฺตี วิสฺสชฺชาเปตฺวา ภาณํ
อตฺตโน สนฺตํ อํสุ ฯ

จุพนฺเตวาลิโก เทว สตสฺสหาสนานิ คณฺหิตฺวา พาราณสี
อากนฺตฺวา กตญฺญนา ภวิตฺวํ วญฺญตีติ เอกํ สตสฺสหาสนํ
คาหาเปตฺวา จุลลกเสฏฺฐิสฺส สมิปี กโต ฯ อถ นํ เสฏฺฐิ
กิบฺเต ตาต กตฺวา อิํ ฌนํ ลทฺชนฺติ ปุจฺฉิ ฯ โส ตุมฺเหหิ
กถิตฺวาเย จตฺวา จตฺมาสพฺพนฺตเรเยว ลทฺชนฺติ มตฺมุสิกํ
อาที กตฺวา สพฺพํ ปวตฺตี กเถสิ ฯ จุลลกมหาเสฏฺฐิ ตสฺส
วจนํ สุตฺวา อิทานิ เอวรूपํ ทารกํ มม สนฺตํ กาคู
วญฺญตีติ วยปฺปตฺตํ อตฺตโน ธีตฺรํ ทตฺวา สกลกฺกุญฺมพฺสส สามิกํ
อกาสิ ฯ โส เสฏฺฐิโน อจฺจเยน ตสฺมี นคเร เสฏฺฐิญฺจานํ
ลภิ ฯ โพธิสฺสโตปี ยถากมมํ อคมาสิ ฯ

สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิมํ ฌมฺมเทสนํ กเถตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ

*เล่มที่ 28 จุลลกเสฏฺฐิชาตกํ หน้า 221

หุตฺวา อิมํ คาลํ กเถสิ

[๔]อปปเคนปี เมธาวิ ปากฺเณน วิจฺกฺขโณ
สมฺภูจฺจาเปติ อุตฺตานํ อณฺณ อคฺคิวั สนฺธมนฺนุติ ฯ

ตตฺถ อปปเคนปีติ โถเคนาปี ปริตฺเตนาปี ฯ เมธาวิติ
ปลฺลววา ฯ ปากฺเณนาติ ภาณฺฑมฺมุเลน ฯ วิจฺกฺขโณติ โวหารกฺุสโล ฯ
สมฺภูจฺจาเปติ อุตฺตานนฺนุติ มหนฺตํ ฌนยสํ อฺุปปาเทตฺวา ตตฺถ
อุตฺตานํ สณฺจฺจาเปติ ปติฏฺฐาเปติ ฯ ยถา กิ ฯ อณฺณ อคฺคิวั
สนฺธมนฺนุติ ยถา ปณฺฑิโต ปฺริโส ปริตฺตํ อคฺคิ อนุกฺกเมน
โคมยจฺจณฺณาทีนํ ปกฺกขิปิตฺวา มุขฺวาเตน ฌมนฺโต สมฺภูจฺจาเปติ
วฑฺฒเถติ มหนฺตํ อคฺคิกฺกขนฺธํ กโรติ เอวเมว ปณฺฑิโต โถกํปี
ปากฺกํ ลภิตฺวา นานาอฺุปปาเยหิ ปโยเชตฺวา ฌนญจ ยสญจ
อฺุปปาเทสิ วฑฺฒเถติ วฑฺฒเถตฺวา จ ปน ตตฺถ อุตฺตานํ
ปติฏฺฐาเปติ ตายเอว วา ปน ฌนยสมหนฺตตาย อุตฺตานํ
สมฺภูจฺจาเปติ อภิญฺญาตํ ปากฺกํ กโรตีติ อตฺถ โธ ฯ

อิติ ภควา น ภิกฺขเว จุลฺลปนฺนโก มํ นิสฺสาย
อิทานิ ฌมฺเมสุ ฌมฺมมฺหตฺตํ ปตฺโต ปุพฺพเพ ปน โภเคสุปี
โภคมฺหตฺตํ ปาปฺณิตี เอวํ อิมํ ฌมฺมเทสนํ ทสฺเสตฺวา เทว
วตฺถุณี กเถตฺวา อนุสนฺธิ ฆมฺเฏตฺวา ชาตกํ สโมธานสิ ตทา
จฺุพนฺเตวาสิโก จุลฺลปนฺนโก อโหสิ จุลฺลกมฺมหาเสฏฺฐิ ปน อหเมว
อโหสีติ ฯ

จุลฺลกเสฏฺฐิชาตกํ จตฺตุถํ ฯ

ตณฺหุลนาฬิชาตกั

กิมคฺชตี ตณฺหุลนาฬิกา จาติ อิทํ สตุถา เขตวเน

วิหรนุโต โลพูทายิตฺเถรี(๑) อารพุก กเถสิ ฯ

ตสฺมี สมเย อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปฺปฺโต สงฺฆสฺส

ภตฺตทฺเทศโก อโหสิ ฯ ตสฺมี ปาโตว สลากภตฺตาทีนํ อุทฺทิสฺมานे

อุทายิตฺเถรสฺส กทาจิ วรภตฺตํ ปาปฺณาติ กทาจิ ลามภตฺตํ ฯ

โส ลามภตฺตสฺส ปตฺตทิวเส สลากคฺคํ อากุลํ กโรติ ก็

ทพฺโพว สลากํ ทาตุ ชานาติ อมฺเห น ชานามาติ

วทติ ฯ ตสฺมี สลากคฺคํ อากุลํ กโรนฺเต หนฺททานิ ตฺวเอา

สลากํ เทหิติ สลากปจฺฉิ อทฺสุ ฯ ตโต ปญฺจาย โส สงฺฆสฺส

สลากํ อทาสิ ฯ ททฺนุโต จ ปน อิทํ วรภตฺตนฺติ วา

ลามภตฺตนฺติ วา อสุกฺวสฺสคฺเค วรภตฺตํ จิตฺ อสุกฺวสฺสคฺเค

ลามภตฺตนฺติ วา น ชานาติ จิติกํ กโรนฺโตปิ อสุกฺวสฺสคฺเค

จิติกาติ น สลฺลภฺเขตติ ฯ ภิกฺขุณฺํ จิตฺเวลาย อิมสฺมี จาเน

อัย จิติกา จิตา อิมสฺมี จาเน อยฺนฺติ ภูมียํ วา ภิตฺติยํ

วา เลขํ กทฺถมิ ฯ ปุณฺทิวเส สลากคฺเค ภิกฺขุ มนฺทตรา

วา โหนฺติ พหฺตรา วา ฯ เตสุ มนฺทตฺเรสุ เลขา เหฏฺฐา

โหติ พหฺตฺเรสุ อุปริ ฯ โส จิติกํ อชานนฺโต เลขาสนฺถาย

สลากํ เทติ ฯ

๑. ม. ลาลูทายิตฺเถรี ฯ

อถ นั ภิกฺขุ อาวุโส อุทายิ เลขา นาม เหฏฺฐา วา
โหตุ อุปริ วา วรภคตํ ปน อสุกฺวสฺสกุเค จิตํ ลามกภคตํ
อสุกฺวสฺสกุเคติ อาหํสุ ฯ โส ภิกฺขุ ปฏิปฺพรนฺโต ยทิ เอวํ
อัยฺย เลขา กสฺมา เอวํ จิตา ก็ อหํ ตุมฺหากํ สทฺทหามิ อิมิสฺส
เลขา ย สทฺทหามิติ วทติ ฯ อถ นั ทหฺรา จ สามณฺเหรา
จ อาวุโส โลพุทายิ ตยิ สลากํ เทนฺเต ภิกฺขุ ลาเภน
ปริหายนฺติ น ตวํ ทาคู อนุจฺฉวิโก นิกฺคจฺฉ อิตฺติ
สลากกฺคโต นิกฺคทฺตํสิสุ ฯ ตสฺมี ขณฺเณ สลากกฺเค มหนฺตํ โกลาหลํ
อโหสิ ฯ ตํ สุตฺวา สตฺธา อานนฺทตฺเถรํ ปุจฺฉิ อานนฺท
สลากกฺเค มหนฺตํ โกลาหลํ ก็ สทฺโท นามโสติ ฯ เถโร
ตถาคตฺสส ตมตฺถํ อาโรเจสิ ฯ อานนฺท น อิทาเนว อุทายิ
อตุตฺตโน พาลตาย ปเรสิ ลากฺหานี กโรติ ปุพฺเพปิ
อกาสิยฺเววติ อาห ฯ เถโร ตสฺสตฺถสฺส อาวิภาวตฺถํ ภควนฺตํ
ยาจิ ฯ ภควา ภวนฺตเรณ ปุจฺฉนฺนํ การณํ ปากฺกั อกาสิ ฯ

อตีเต กาสิริภูเจ พาราณสิยํ พุรหุมทตฺโต นาม ราชา
อโหสิ ฯ ตทา อมฺหากํ โปธิสฺสโต ตสฺส อคฺฆาปนิโก(๑)
อโหสิ ฯ หตฺถิอฺสสาทีนํ เจว มณฺสิวณฺณาทีนํ จ อคฺฆาเปสิ
อคฺฆาเปตฺวา ภณฺทสามิกานํ ภณฺทานุรูปเมว มฺลํ ทาเปติ ฯ
ราชา ปน ลุทฺโธ โหติ ฯ โส โลกปฺกตฺตาย เอวํ จินฺเตสิ
๑. สี่. ย. อคฺฆการโก ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกควณณนา หน้า 224

อัย เอว อคฺขมาเปนุโต นจิสฺเสว มม เกเห ฐนํ ปริกฺขยํ
คมิสฺสตี อญฺญํ อคฺขมาปนิกํ กริสฺสามิติ ฯ โส สีหปฺลยฺชริ
อุคฺขมาญฺเฏตฺวา ราชํคณฺโณ โอลิเกนุโต เอกํ คามิกมนุสฺสํ โลลพาลํ
ราชํคณฺเณน คจฺจนฺตํ ทิสฺวา เอส มยฺหํ อคฺขมาปนิกกมฺมํ
กาตุํ สกฺขิสฺสตีตี ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา สกฺขิสฺสตี ภูณ อมฺหากํ
อคฺขมาปนิกกมฺมํ กาคฺคฺนฺติ อห ๑ สกฺขิสฺสามิ เทวตี ๑ ราชฯ
อดฺตโน ฐนํ รกฺขณฺตถาย ตํ พาลํ อคฺขมาปนิกกมฺเม จเปสิ ๑
ตโต ปฏฺจาย โส พาลो หตฺถิอฺสฺสาทีนํ อคฺขมาเปนุโต อคฺขํ
หาเปตฺวา ยถารูจียา กเถสิ ๑ ตสฺส จานนฺตเร จิตฺตฺตา ยํ
โส กเถสิ ตเมว มฺมํ โหติ ๑

ตสฺมี กเถ อุตฺตราปถโต เอโก อสฺสพานิโซ ปญฺจ
อสฺสสตานํ อานสิ ๑ ราชฯ ตํ ปุริสํ ปกฺโกสาเปตฺวา อสฺเส
อคฺขมาเปสิ ๑ โส ปญฺจนฺนํ อสฺสสตานํ เอกตณฺฑุลนาพิยา
อคฺขมกาสิ กตฺวา จ ปน อสฺสพานิซสฺส เอกตณฺฑุลนาพิกํ
เทถาติ วตฺวา อสฺเส อสฺสสาลายํ สจฺจาเปสิ ๑ อสฺสพานิโซ
ไปราณกอคฺขมาปนกสฺส สนฺตํกํ คนฺตฺวา ตํ ปวุตฺตี อโรเจตฺวา
อิทานิ กิ กตฺตพฺพนฺติ ปุจฺฉิ ๑ โส อห ตสฺส ปุริสสฺส
ถญฺจ(๑) ทตฺวา เอวํ ปุจฺฉถ อมฺหากํ ตาว อสฺสา เอกํ
ตณฺฑุลนาพิกํ อคฺขมนฺติ ฅาตเมตํ ตุมฺเห ปน นิสฺสาย
๑. ม. ถญฺช ๑ เอวมฺปฺริปี ๑

*เล่มที่ 28 ตณฺหุลนาฬิชาตกั หนา 225

ตณฺหุลนาฬิยา อคฺฆํ ชานิตฺตกาโมมฺหิ สกฺขิสฺสถ โว รมฺโณ
สนฺตฺติเก จตฺวา สว ตณฺหุลนาฬิกา อิทนฺนาม อคฺฆตฺติ
วตฺตุนฺติ สเจ สกฺขิสฺสทามฺมิตฺติ วทติ ตํ กเหตุวา รมฺโณ สนฺตฺติกั
คจฺจถ อหํปี ตตฺถ คมฺมิตฺตทามฺมิตฺติ ฯ

อสุสพณฺนิโช สาธฺตฺติ โปธิสฺตตฺตสฺส วจฺนํ สมฺปญฺญิจฺจิตฺวา
อคฺฆาปนิกสฺส ลลฺยจํ ทตฺวา ตมตฺถํ อวโรเจติ ฯ โส ลลฺยจํ
ลภิตฺวา สกฺขิสฺสทามฺมิตฺติ ตณฺหุลนาฬิ อคฺฆาเปตฺตุนฺติ ฯ เตนฺนํ
คจฺจถ ราชกฺลนฺติ ตํ อาทาย รมฺโณ สนฺตฺติกั อคฺฆมาติ ฯ
โปธิสฺตโตปี อณฺเณปี พหุ อมจฺจา อคฺฆมฺมํ ฯ อสุสพณฺนิโช
ราชานํ วนฺทิตฺวา อหํ เทว ปณฺจจฺนํ อสุสสฺตานํ เอก-
ตณฺหุลนาฬิอคฺฆนฺทาวํ ชานามิ สว ปน ตณฺหุลนาฬิ กิ
อคฺฆตฺติ อคฺฆาปนิกั ปุจฺจถ เทวติ ปุจฺจติ ฯ ราชว ตํ
ปวฺตฺติ อชานนฺโต อมฺโห อคฺฆาปนิก ปณฺจ อสุสสฺตานํ
กิ อคฺฆนฺตฺติ ปุจฺจติ ฯ ตณฺหุลนาฬิ เทวติ ฯ โหตุ ภูณ
อสุสา ตาว ตณฺหุลนาฬิ อคฺฆนฺติ สว ปน กิ อคฺฆตฺติ
ตณฺหุลนาฬิกาทิ ปุจฺจติ ฯ โส พาลปฺริโส พาราณสี สนฺตรพาทิ
อคฺฆตฺติ ตณฺหุลนาฬิกาทิ อาห ฯ โส กิร ปุพฺเพ ราชานํ
อนฺวตฺเตนฺโต เอกํ ตณฺหุลนาฬิ อสุสฺตานํ อคฺฆมฺกาสิ ปน
พณฺนิชกสฺส หตฺถโต ลลฺยจํ ลภิตฺวา ตสฺสา ตณฺหุลนาฬิกาย
พาราณสี สนฺตรพาทิ อคฺฆมฺกาสิ ฯ ตทา ปน พาราณสียา

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต อปณฺณกวกุคฺควณฺณนา หน้า 226

ปภากรปริกฺเขโป ทฺวาทสโยชนิโก อโหสิฯ อิมิสฺสา อนุตฺรพาหิรํ
ปนฺนํ ติโยชนสติกํ รุกฺขณฺติฯ อิติ โส พาโล เอวํ มหนฺตํ
พาราณสี สนฺตฺรพาหิรํ ตณฺฑุลนาฬิกาย อคฺขมกาสิ ฯ

(๑) ตํ สุตฺวา โปธิสฺสโต ปุจฺจนฺโต อิมํ คาถมาห(๑)

[๕] กิมคฺขมติ ตณฺฑุลนาฬิกาย

พาราณสีอนุตฺรพาหิรานิ

อสุสฺสปลยฺจสฺเตตานิ เอกา ตณฺฑุลนาฬิกาทิ(๒) ฯ

ตํ สุตฺวา อมจฺจา ปาณิํ ปหริตฺวา หสฺมานา มยํ

ปุพฺเพ ปจฺฉินฺนํ รชฺชณฺนํ อนคฺขณฺติ สลฺยณฺโน อหฺมฺหา เอวํ
มหนฺตํ กิรํ สฺราจกํ พาราณสีรชฺชํ ตณฺฑุลนาฬิมตฺตํ อคฺขมติ
อโห อคฺขมาปฺนิกสฺส สมฺปทา(๓) กหํ เอตฺตํ กาลํ อคฺขมาปฺนิก
จิตฺติ อมฺหากํ รลฺโยเอว อนฺจฺฉวิโกติ ปฺริหาสมกํสุฯ ตสฺมี
กาเล ราชา ลชฺชิตํ ตํ พาลํ นิกฺกขฺตฺวาเปตฺวา โปธิสฺสตฺสเสว
อคฺขมาปฺนิกฺจฺจํ อทาสิ ฯ โปธิสฺสโต ยถากมฺมํ คโต ฯ

สฺสฺสตา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา ทสฺเสตฺวา เทว วตฺถุณิ

กเถตฺวา อนฺุสนฺธิํ จมฺเฏตฺวา ชาตกํ สโมธานฺสิ ตทา

๑. ม. อิมํ ปาจา น ทิสฺสนฺติ ฯ

๒. ม. กิมคฺขมติ ตณฺฑุลนาฬิกาย

อสุสฺสาน มฺลายุ วเทหิ ราช

พาราณสี สนฺตฺรพาหิรํ

อยมคฺขมติ ตณฺฑุลนาฬิกาย

๓. ม. ฉานฺสมฺปทา ฯ ๔. ม. วิหาสิ ฯ

*เล่มที่ 28 เทวธมฺมชาตกํ หน้า 227

คามิกพาลอคฺคฺมาปนิโก โลพูทายี อโหสิ ปณฺฑิตอคฺคฺมาปนิโก
อหเมว อโหสิตี เทสนํ นิฏฺฐาเปสิ ฯ
ตณฺฑุลนาพิชาตกํ ปณฺจมี ฯ

เทวธมฺมชาตกํ

หิริโอดตฺตปฺปสมฺปนฺนาติ อิทํ ภควา เขตวเน วิหรนฺโต
อณฺตรํ พหุภณฺฑํ ภิกฺขุํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
สาวตฺถิวาสี กิเรโก กุญฺจมฺพิโก ภริยาย กาลกตตาย
ปพฺพชิ ฯ โส ปพฺพชนฺโต อตฺตโน ปรีเวณฺณจ อคฺคิสาถลจ
ภณฺฑทกพฺภจ การตฺวา ภณฺฑทกพฺภํ สปฺปิตณฺฑุลาทีนํ ปฺเรตฺวา
ปพฺพชิ ปพฺพชิตฺวา จ ปน อตฺตโน ทาเส ปกฺโกสาเปตฺวา
ยถารุจิตํ อาหารํ ปจาเปตฺวา ภุชฺชติ พหุปริกฺขาโร จ
อโหสิ ฯ รตฺตี อณฺถํ นิवासนปารุปนํ โหติ ทิวา อณฺถํ ฯ
วิหารปจฺจนฺเต วสตี ฯ ตสฺสเสกทิวสํ จีวรปจฺจตุธรรมาทีนํ
นีหริตฺวา ปรีเวณฺณํ ปตฺถริตฺวา สุกฺขาเปนตสฺส สมฺพหุลา
ชานปทา ภิกฺขุ เสนาสนจาริกํ อาหิณฺฑนฺตฺวา ปรีเวณฺณํ
คนฺตฺวา จีวรทีนํ ทิสฺวา กสฺสิมานีติ ปุจฺฉีสฺสุ ฯ โส มยฺหํ
อาวฺโสติ อาห ฯ อาวฺโส อิทมฺปิ จีวรํ อิทมฺปิ นิवासนํ
อิทมฺปิ ปจฺจตุธรรณํ สพฺพํ ตฺยฺหเมวาทิ ฯ อาม มยฺหเมวาทิ ฯ
อาวฺโส นนฺ ภควตา ตีณิ จีวรานิ อณฺถณฺฑานานิ ตฺวํ เอวํ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต อปณฺณกวกคฺวณฺณนา หน้า 228

อปฺปิจฺจสฺส พุทฺทสฺส สาสเน ปพฺพชิตฺวา เอวํ พหุปริกฺขารโ
ชาโต เอหิ ตฺวํ ทสฺพลสฺส สนฺตํกํ เนสฺสามาติ ตํ อาทาย
สตุถฺว สนฺตํกํ อคฺมํสุ ฯ

สตุถฺวา ตํ ทิสฺวาว กิํ นฺุ ภิภฺขเว อนิจฺจมานกํเยว
ภิภฺขํ คณฺ्हิตฺวา อากตฺตถาติ อาห ฯ ฆนฺเต อยฺม ภิภฺข
พหุภณฺโฑ พหุปริกฺขารโติ ฯ สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิภฺข
พหุภณฺโฑสิตี ฯ สจฺจํ ภควาติ ฯ กสฺมา ปน ตฺวํ ภิภฺข
พหุภณฺโฑ ชาโต นนฺุ อหํ อปฺปิจฺจตฺตาย สนฺตฺตฺวจิตฺตาย
ปวิเวกสฺส วิริยารมฺภสฺส วณฺณํ วทามิตี ฯ โส สตุถฺว วจฺนํ
สุตฺวา กุปีโต อิมินาทานิ นีหาเรณ จริสฺสามิตี ปารุปนํ
ฉนฺทเทตฺวา ปริสฺมชฺเฌ เอกจิวโร อฏฺฐาสิ ฯ อถ นํ สตุถฺวา
อุปตฺถมฺภยมาโน นนฺุ ตฺวํ ภิภฺข ปุพฺเพ หิโรตฺตปฺปกเวสโก
ทกรกฺขสกาเลปิ หิโรตฺตปฺปํ คเวสมาโน ทฺวาทส สํวจฺจรานิ
วิหาสิ อถ กสฺมา อิทานิ เอวํ ครุเก พุทฺทสฺสเน ปพฺพชิตฺวา
จตุปฺปริสฺมชฺเฌ ปารุปนํ ฉนฺทเทตฺวา หิโรตฺตปฺปํ ปหาย จิโตสิตี ฯ
โส สตุถฺว วจฺนํ สุตฺวา หิโรตฺตปฺปํ ปจฺจุปฺภฺรเปตฺวา ตํ จิวโร
ปารุปีตฺวา สตุถฺวาริ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตี ฯ ภิภฺข
ตสฺสตฺถสฺส อวิภาวตฺถํ ภควนฺตํ ยาจิสฺสุ ฯ ภควา ภวณฺตเรณ
ปฏฺิจฺจนฺนํ การณํ ปากฺกํ อกาสิ ฯ

อตีเต กาสิริภฺจฺเ พาราณสียิ พุรหฺมทตฺโต ราชา อโหสิ ฯ

ตทา โพธิสตุโต ตสฺส อคฺคมเหสียา กุจฺฉิมฺหิ ปฏฺฐินฺธี คณฺหิ ฯ
สา ทสฺมาเสสฺส ปฺริปฺนฺณเณสฺส ปฺตุตฺตํ วิชายิ ฯ ตสฺส นามคหณทิวเส
มหิสฺสาสกฺมาโรติ(๑) นามํ อํกํสุ ฯ ตสฺส อาชาวิตฺวา ปฺริชาวิตฺวา
วิจฺรณกาเล อณฺโณปี ปฺตุโต ชาโต ฯ ตสฺส จนฺตฺกฺมาโรติ
นามํ อํกํสุ ฯ ตสฺส อาชาวิตฺวา ปฺริชาวิตฺวา วิจฺรณกาเล
โพธิสตุตสฺส มาตา กาลมกาสิ ฯ ราชา อณฺณํ อคฺคมเหสีกฺุจฺฉาน
จเปสิ ฯ सा रणฺโณ ปिया ओहि सि मनापा ฯ सापि सिवासमनुवाय
เอกํ ปฺตุตฺตํ วิชายิ ฯ สุริยกฺมาโรติสฺส นามํ อํกํสุ ฯ ราชา
ปฺตุตฺตํ ทิสฺวา คฺกุจฺฉิตฺโต ภาทฺเต ปฺตุตสฺส เต วริ ทมฺมิติ
อาห ฯ เทวํ ตํ वरि अजित्ताले कहेत्तुपि कत्वा जपेति ฯ
सा ปฺตุเต वยปฺตุเต ราชานํ आह तेव ननु मयहि
पुत्तसฺส चात्ताเล वโร तिनुโน पुत्तसฺส मे रञ्छं तेहिदि ฯ
ราชา मयहि तेव पुत्ता अकฺกิกฺขनुชา विय चลमाना विจฺรนฺติ
न सग्गा त्व पुत्तसฺส रञ्छं तात्नुदि ปฏฺกฺขिपิต्वा ตं
पुनपुनं याจमानमेव तिसฺवा अयि मयहि पुत्तानं पापग्मपि
जिन्तेयยาति पुत्ते पग्โกसापेत्वा आह ताता अहि सुริय-
कुमारसฺस चात्ताले वरि अतासी अितानิสฺस माता रञ्छं
याजति अहि तसฺस न तात्ताโม मात्ताโม नाम पापो
त्तุมहाकि पापकिपि जिन्तेय्य तुम्हे अरण्णि पวิสित्वा ममजฺเยन
๑. สี่. ยู. มหีสาส... ฯ ม. มหีสาส... ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกควณณนา หน้า 230

กุตสนุตเก นนเร รชชั กอาระยาถาติ โรทิตฺวา กนฺทิตฺวา
สีเส จุมฺพิตฺวา อฺยโยเชติฯ เต ปิตฺร วนฺทิตฺวา ปาสาทา
โอโรหนฺเต ราชฺกณฺเ กิพฺมานิ สฺริยกุมารโ ทิสฺวา ตํ การณฺ
ณตฺวา อหฺมปิ ภาติเกหิ สทฺธิ คมิสฺสามิติ เตหิ สทฺธิเยว
นิกฺขมิฯ เต หิมวนฺตํ ปวิสีสุฯ

โพธิสฺสโต มคฺคา โอกกมฺม รุกฺขมฺมูเต นิสฺสิตฺวา สฺริย-
กุมาริ อามนฺเตสิ ตาต สฺริย เอตํ สฺริ คนฺตฺวา นฺหาตฺวา
จ ปวิตฺวา จ ปทฺฐมิณิปนฺณเหหิ อมฺหากมฺปิ ปานียฺ อานเหิติฯ
ตมฺปน สฺริ เวสฺสวณฺสฺส สนฺติกา เอเกน ทกรฺกฺขเสน ลทฺธิ
โหติฯ เวสฺสวโณ ตํ อาท จเปตฺวา เทวธมฺมชานนเกเยว
อณฺเณ อิมิ สฺริ โอตฺรนฺติ เต ขาทิตฺุ ลภฺสิ อโนติณฺเณ
น ลภฺสีติฯ ตโต ปฏฺจาย โส รุกฺขโส เย ตํ สฺริ
โอตฺรนฺติ เต เทวธมฺเม ปุจฺฉิตฺวา เย น ชานนฺติ เต
ขาทติฯ อถ โข สฺริยกุมารโ ตํ สฺริ คนฺตฺวา อวิมฺสิตฺวาว
โอตฺรติฯ อถ นํ โส รุกฺขโส คเหตฺวา เทวธมฺเม ชานาสีติ
ปุจฺฉิฯ โส อาม ชานามิ เทวธมฺโม นาม จนฺทิมสฺริยาติ
อาทฯ อถ นํ ตฺวํ เทวธมฺเม น ชานาสีติ อฺทกํ ปเวเสตฺวา
อตฺตโน วสนฺภูจฺจเน จเปสิฯ โพธิสฺสโตปิ ตํ จิรายนฺตํ
ทิสฺวา จนฺทกุมาริ เปเสสิฯ รุกฺขโสปิ ตํ คเหตฺวา เทวธมฺเม
ชานาสีติ ปุจฺฉิฯ อาม ชานามิ เทวธมฺโม นาม จตฺสฺโส

ทิสาดิ ๗ รกขโส น ตูว เทวธมเม ชานาสีติ ตมปี คเหตุวา
ตตุเถว จเปลิ ๗

โพธิสตุโต ตสุมี จิรายนุเต เอเกน อนุตธาเยน
ภวิตพุนฺติ สยมปี ตตุถ คนตุวา ทูวินนฺมปี โอตฺรณปทวลญฺช
ทิสฺวา รกขสปรึคฺคหิเตน อิมินา สเรณ ภวิตพุนฺติ ขคฺค
สนนฺยหิตฺวา ธนฺนุ คเหตุวา อฏฺฐาสี ๗ ทกรกขโส โพธิสตุต
อุทกํ อโนตฺรณตํ ทิสฺวา วนกมฺมิกปฺริโส วิย หุตฺวา โพธิสตุต
อาห โภ ปฺริส ตูว มคฺคกิลนฺโต กสุมา อิมํ สฺรํ โอตฺริตฺวา
นฺหาตฺวา ปิวิตฺวา ภิสมฺมูลานิ ขาทิตฺวา ปุปฺผานิ ปิลนฺธิตฺวา
ยถาสฺขํ น กจฺฉลฺลิตฺติ ๗ โพธิสตุโต ตํ ทิสฺวา เอโส ยกฺโข
ภวิสฺสตีติ ฉตฺวา ตยา เม ภาทิกา คหิตาติ อาห ๗
อาม มยาติ ๗ กิการณฺนาติ ๗ อหํ อิมํ สฺรํ โอตฺถณฺนเก
ลภามิตี ๗ กิ ปน สพฺเพว ลภลฺลิตฺติ ๗ เย เทวธมฺเม ชานนฺติ
เต จเปตฺวา อวเสเส ลภามิตี ๗ โส อตุถิ ปน เต เทวธมฺเมหิ
อตุถิตฺติ อาห ๗ อาม อตุถิตฺติ ๗ ยทิ เอวํ อหํ เต เทวธมฺเม
กเถสฺสามิตี ๗ เตนหิ กเถหิ อหํ เทวธมฺเม สฺถนฺนิตฺติ ๗
โพธิสตุโต อหํ เทวธมฺเม กเถยฺยํ กิลิฏฺฐกตุโต ปนฺมหิติ
อาห ๗ ยกฺโข โพธิสตุตํ นฺหาเปตฺวา ปานียํ ปาเยตฺวา ปุปฺผานิ
ปิลนฺธาเปตฺวา คนฺเชหิ วิลิมฺปาเปตฺวา อลงฺกตมณฺฑปมชฺฌ
ปลฺลสงฺกํ อตุถริตฺวา อทาสี ๗

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกคณณา หน้า 232

โพธิสตุโต อาสเน นิสีทิตฺวา ยถํ ปาทมฺเเล นิสีทาเปตฺวา
เตนหิ โอิหิตโสโต สกุกจํ เทวธมฺเม สฺนาหิติ วตฺวา อิมํ
กาถมาห

[๖]หิริโอดตฺปฺปสมฺปนฺนา สุกกธมฺมสมาหิตา
สนฺโต สปฺปริสา โลเก เทวธมฺมาติ วุจฺเจติ ฯ

ตตฺถ หิริโอดตฺปฺปสมฺปนฺนาติ หิริยา จ โอดตฺปฺเปน จ
สมนฺนาคตา ฯ เตสฺส กายทฺวจฺจริตาทีหิ หิริยตีติ หิริ ฯ ลขฺชาเยตํ
อริวจํ ฯ เตหิเยว โอดตฺปฺปตีติ โอดตฺปฺปี ฯ ปาปโต อฺพเพลฺลเสตํ
อริวจํ ฯ ตตฺถ อชฺฉตฺตสมฺภูจฺจนา หิริ พหิทฺธาสมฺภูจฺจนํ
โอดตฺปฺปี ฯ อตฺตาริเปเตยฺยา หิริ โลกาธิเปเตยฺยํ โอดตฺปฺปี ฯ
ลขฺชาสกาवสณฺจिता หิริ ภยสกาवสณฺจิตํ โอดตฺปฺปี ฯ
สปฺปติสฺสวลกฺขณา หิริ วชฺชภิริกกฺภยทสฺสาวิลกฺขณํ โอดตฺปฺปี ฯ
ตตฺถ อชฺฉตฺตสมฺภูจฺจนํ หิริ จตฺตฺหิ การณฺเหหิ สมฺภูจฺจาเปติ
ชาติํ ปฺจฺจเวกฺขิตฺวา วยํ ปฺจฺจเวกฺขิตฺวา สฺวรภาวํ ปฺจฺจเวกฺขิตฺวา
พาหุสจํ ปฺจฺจเวกฺขิตฺวา ฯ ถลํ ฯ ปาปกรณฺณนาเมตํ น
ชาติสมฺปนฺนानํ กมฺมํ หินชจฺจนํ เกวณฺณฺญาทีนํ กตฺตพฺพกมฺมํ
ตาทิสฺส(๑) ชาติสมฺปนฺนสฺส อิทํ กมฺมํ กาคฺคํ น ยุตฺตฺนฺติ เอวํ
ดาว ชาติํ ปฺจฺจเวกฺขิตฺวา ปาณาติปาตาทิปาปํ อกโรนฺโต
หิริ สมฺภูจฺจาเปติ ฯ ตถา ปาปกรณฺณนาเมตํ ทหเรหิ กตฺตพฺพํ
๑. ม. มาทิสฺส ฯ เอวฺมฺปริปี ฯ

*เล่มที่ 28 เทวธมมชาตกัม หน้าที่ 233

กम्मํ ตาทิสสฺส วเย จิตฺตสฺส อิทํ กम्मํ กาคฺคํ น ยุตฺตนฺตํ
 เอวํ วยํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปาณาติปาตาทึปปาปํ อกรโณโต หิริ
 สมฺภูจฺจาเปติ ฯ ตถापึ ปาปกรรมนฺนาเมตํ ทุพฺพลชาตีกานํ กम्मํ
 ตาทิสสฺส สฺตรภาวสมฺปนฺนสฺส อิทํ กम्मํ กาคฺคํ น ยุตฺตนฺตํ
 เอวํ สฺตรภาวํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปาณาติปาตาทึปปาปํ อกรโณโต
 หิริ สมฺภูจฺจาเปติ ฯ ตถา ปาปกรรมนฺนาเมตํ(๒) อนฺธพาลานํ
 กम्मํ น ปณฺชิตานํ ตาทิสสฺส(๑) ปณฺชิตสฺส พหุสฺสฺตสฺส
 อิทํ กम्मํ กาคฺคํ น ยุตฺตนฺตํ เอวํ พาหุสจฺจํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา
 ปาณาติปาตาทึปปาปํ อกรโณโต หิริ สมฺภูจฺจาเปติ ฯ เอวํ อชฺฉตฺต-
 สมฺภูจฺจานํ หิริ จตฺตฺติ การณฺเหติ สมฺภูจฺจาเปติ สมฺภูจฺจาเปตฺวา
 จ ปน อตฺตนา จิตฺเต หิริ ปเวเสตฺวา ปาปํ น กโรติ ฯ
 เอวํ หิริ อชฺฉตฺตสมฺภูจฺจานา นาม โหติ ฯ

กถํ โอตฺตปฺปํ พหิทฺธาสมฺภูจฺจานํ นาม ฯ สเจ ตฺวํ
 ปาปกम्मํ กริสฺสตี จตฺตฺสฺส ปรีสาสฺสฺส ครหฺปฺปตฺโต ภวิสฺสตีติ
 ครหิสฺสนฺตํ ตํ วิญญู อสฺสจึ นาคริโก ยถา
 วิวชฺชิตฺโต สีสฺวานฺเตหิ กถํ ภิกฺขุ กริสฺสตีติ
 ปจฺจเวกฺขนฺโต พหิทฺธาสมฺภูจฺเจเตน โอตฺตปฺเปน ปาปกम्मํ น
 กโรติ ฯ เอวํ โอตฺตปฺปํ พหิทฺธาสมฺภูจฺจานํ นาม โหติ ฯ

กถํ หิริ อตฺตาริพเตยฺยา นาม ฯ อิเชกฺจฺจโ จ กุลปฺปฺตฺโต
 # ๑. ม. มาทิสสฺส ฯ เอวมฺปรีปิ ฯ ๒. ม. ปาปกम्मํ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกคณณา หน้า 234

อตุตตานํ อธิปตี เชฏฐกํ กตุวา ตาทิสสุส สทุธาปพพิชิตสุส
พหุสุตสุส ฐตวาทสุส(๑) น ยุตฺตํ ปาปกมมํ กาคุนฺติ ปาปํ
น กโรติ ฯ เอวํ หิริ อตุตธาธิปเตยฺยา นาม โหติ ฯ เตนานห
ภควา โส อตุตตานํเยว อธิปตี กตุวา อกฺขลํ ปชหติ กฺขลํ
ภาเวติ สวชฺชํ ปชหติ อนวชฺชํ ภาเวติ สุตฺตมตุตตานํ
ปริหฺรตีติ(๒) ฯ

กถํ โอตฺตปฺปํ โลกธาธิปเตยฺยํ นาม ฯ อิเชกฺขจฺโจ กฺลปฺตุโต
โลกํ อธิปตี เชฏฐกํ กตุวา ปาปกมมํ น กโรติ ยถาน
มहा โข ปนายํ โลกสนฺนิวาโส มหนฺตสฺสํ โข ปน
โลกสนฺนิวาเส วสนฺติ (๓) สมณพฺรหฺมณา อิทธิมนฺโต ทิพฺพจกฺขุกา
ปรจิตฺตวิทฺโธ เต ทูโรโตปิ ปสฺสนฺติ อาสนฺเนปิ ปสฺสนฺติ(๔)
เจตสาปิ จิตฺตํ ปชานนฺติ เตปิ มํ เอวํ ชานิสฺสนฺติ ปสฺสถ
โก อิมํ กฺลปฺตุตฺตํ สทุธาย อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพิชิต
สมาโน โวकिณฺโณ วิหฺรติ ปาปกเกหิ อกฺขเลหิ ฐมฺเมหิตี

สนฺติ เทวา อิทธิมนฺโต ทิพฺพจกฺขุกา ปรจิตฺตวิทฺโธ
เตปิ ทูโรโตปิ ปสฺสนฺติ อาสนฺเนปิ ปสฺสนฺติ เจตสาปิ จิตฺตํ
ปชานนฺติ เตปิ มํ ชานิสฺสนฺติ ปสฺสถ โภ อิมํ กฺลปฺตุตฺตํ
สทุธาย อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพิชิต สมาโน โวकिณฺโณ

- # ๑. สี่. ย. ฐตวาทิสฺส ฯ ม. ฐตงฺกชฺรสุส ฯ
- # ๒. อจ. ติก. ๒๐/๔๗๕/๑๘๗ ฯ ๓. ม. สนฺติ ฯ
- # ๔. ม. อาสนฺนาปิ น ทิสฺสนฺติ ฯ ๕. ม. สทุธา ฯ

*เล่มที่ 28 เทวธมมชาตกั หน้า 235

วิหริติ ปาปเกหิ อกุสเลหิ ธมเมหิตี ฯ โส โลกัเยว อธิปตี
กริตฺวา อกุสลั ปชหติ กุสลั ภาวติ สาวชฺชั ปชหติ
อนวชฺชั ภาวติ สุทฺธั อุตฺตานั ปริหริตี(๑) ฯ
 เอวั โอตฺตปฺปึ โลกาธิปเตยฺยึ นาม โหติ ฯ
 ลชฺชาสภาวสณฺจิตา หิริ ภยสภาวสณฺจิตั โอตฺตปฺปนฺติ
เอตฺถ ปน ลชฺชาติ ลชฺชนากาโร เตน สภาวน สณฺจิตา
หิริ ฯ ภยนฺติ อปายภยึ เตน สภาวน สณฺจิตั โอตฺตปฺปึ ฯ
ตทฺถมฺปิ ปาปปริวชฺชเน ปากฺกั โหติ ฯ เอกจฺโจ หิ ยถา
นาม กุลปฺตโต อจฺจารปฺสฺสาวาทีนึ กโรนฺโต ลชฺชิตพฺพยุตฺตกั
เอกั ทิสฺวา ลชฺชนาการปฺตโต ภเวยฺย (๒) อจฺจารปฺสฺสาวึ น
กเรยฺย อจฺจเมสฺสิเก อจฺจารปฺสฺสาวปีพิตฺโต(๒) เอวเมว อชฺฌตฺตึ
ลชฺชชฺรมมึ โอกฺกมิตฺวา ปาปกมฺมึ น กโรติ ฯ เอกจฺโจ
อปายภยึโต หุตฺวา ปาปกมฺมึ น กโรติ ฯ ตตฺริทึ โอปมฺมึ
ยถา หิ ทวีสุ อโยคุเพสุ เอโก สิตฺโต ภเวยฺย กฺุณฺมกฺขิตฺโต
เอโก อฺุณฺโห อาทิตฺโต ตตฺถ ปณฺฑิตฺโต สิตฺตลฺลสฺ(๓) กฺุณฺมกฺขิตฺตฺตา
ชฺิจฺจฺจฺนฺโต น กณฺฺหติ อิตฺริ ทหนภเยน(๔) ฯ ตตฺถ สิตฺตลฺลสฺ
กฺุณฺมกฺขิตฺตฺสฺ ชฺิจฺจฺจฺนฺาย อคณฺฺหนึ วีย อชฺฌตฺตึ ลชฺชชฺรมมึ
โอกฺกมิตฺวา ปาปสฺส อกรณฺฺ อฺุณฺฺหสฺส ทหนภเยน อคณฺฺหนึ
วีย อปายภเยน ปาปสฺส อกรณฺฺ เวทิตพฺพิ ฯ
๑. อจฺ. ติก. ๒๐/๔๗๕/๑๘๘ ฯ ๒. - ๒. ม. หีพิตฺโต ฯ
๓. ม. สิตฺตึ ฯ ๔. ม. ทาหภเยน ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณฺณกวกุณฺณา หน้า 236

สปรฺตีสฺสวลกฺขณา หิริ วชฺชกรฺกภยทสฺสาวิลกฺขณํ
โอดตฺตปรฺนติ อิทฺปิ ทวยฺ ปาปปริวชฺชเนเยว ปากฺกฺ โหติ ฯ
เอกฺจฺโจ หิ ชาติมหตฺตปรฺจฺจเวกฺขณา สตฺถุมหตฺตปรฺจฺจเวกฺขณา
ทายชฺชวมหตฺตปรฺจฺจเวกฺขณา สพุรฺหมจฺจริมหตฺตปรฺจฺจเวกฺขณาติ จตฺตฺหิ
การณฺเหหิ สปรฺตีสฺสวลกฺขณํ หิริ สฺมฺภูจฺจาเปตฺวา ปาปํ น
กโรติ ฯ เอกฺจฺโจ อตฺตานุวาทภยํ ปฺรานุวาทภยํ ทณฺฑภยํ
ทูกฺคตฺติภยณฺติ จตฺตฺหิ การณฺเหหิ วชฺชกรฺกภยทสฺสาวิลกฺขณํ
โอดตฺตปรฺ สฺมฺภูจฺจาเปตฺวา ปาปํ น กโรติ ฯ ตตฺถ ชาติ-
มหตฺตปรฺจฺจเวกฺขณาทีนํ เจว อตฺตานุวาทภยาทีนํ จ วิตฺถาเรตฺวา
กเถตฺตพฺพานิ ฯ เตสํ วิตฺถาโร องฺคุตฺตรภุชกถายํ วุตฺโต ฯ

สูกฺกธมฺมสมมาหิตาติ อิทฺเมว หิโรตฺตปรฺปํ อาที กตฺวา
กาตพฺพา กุสลา ธมฺมา สูกฺกธมฺมา นาม เต สพฺพสงฺคาหิก-
นเยน จตฺตฺถมิกโลกิยโลกุตฺตฺตรา ธมฺมา เตหิ สมมาหิตา
สมนฺนาคตาติ อตฺถโธ ฯ สนฺโต สปรฺปฺริสา โลเกติ กายกมฺมาทีนํ
สนฺตตฺตาย สนฺโต ฯ กตฺถญฺญกตเวทิตาย โสภนา ปฺริสาติ
สปรฺปฺริสา ฯ โลเกติ ปน สงฺขารโลโก สตฺตโลโก โอกาสโลโก
ขนฺธโลโก आयตฺนโลโก ธาตุโลโกติ อเนกวิโร ฯ ตตฺถ เอโก
โลโก สพฺเพ สตฺตา อาหารญฺจติกา ฯ เป ฯ อญฺจารสโลกา
อญฺจารสธาตุโยติ เอตฺถ สงฺขารโลโก วุตฺโต ฯ ขนฺธโลกาทโย
ตทฺหนฺโตคฺชาเยว ฯ อัย โลโก ปฺรโลโก เทวโลโก มนุสฺสโลโกติ

*เล่มที่ 28 เทวธมมชาตคภุ หน้า 237

อาทิสฺ ปน สตฺตโลโก วุตฺโต ฯ

ยวตา จนฺทิมสุริยา (๑)ทิสภนฺตฺติ วิโรจนา(๑)

ดาวตา(๒) สหสฺสธา โลโก เอตฺถ เต วตฺตตี วโสติ(๓)

เอตฺถ โอกาสโลโก วุตฺโต ฯ เตสุ อิทฺ สตฺตโลโก อธิปฺเปโต ฯ

สตฺตโลกสมฺมึ หิเยว เอวรูปา สปฺปริสา เต เทวธมฺมาติ

วฺจฺเจเรติ ฯ

ตฺตฺถ เทวาติ สมฺมติเทวา อุปฺปตฺติเทวา วิสุทฺธิเทวาติ

ติวิทฺวา ฯ เตสุ มหาสมฺมตฺกาลโต ปฏฺจาย โลกฺเณ เทวาติ

สมฺมตฺตฺตา ราชราชกุมาราทโย สมฺมติเทวา นาม ฯ เทวโลเก

อุปฺปนฺนา อุปฺปตฺติเทวา นาม ฯ จินฺนสฺวา วิสุทฺธิเทวา นาม ฯ

วุตฺตฺปิ เจตฺติ สมฺมติเทวา นาม ราชานโน เทวียโย ราชกุมารา

จ อุปฺปตฺติเทวา นาม ภูมฺมเทเว อุปาทาย ตฺตฺตฺตรี เทวา

วิสุทฺธิเทวา นาม พุทฺธปฺจฺเจกพุทฺธจินฺนสฺวาติ ฯ อิมฺสํ เทวานํ

ธมฺมา เทวธมฺมาติ ฯ วฺจฺเจเรติ วฺจฺจฺนฺติ ฯ หิโรตฺตฺปฺปมฺลกา หิ

กฺุสลา ธมฺมา กฺุสลสมฺปทาย(๔) เทวโลเก นิพฺพตฺติยา จ

วิสุทฺธิภาวสฺส จ การณฺญฺเจน(๕) ติวฺวานํ เจเตสํ เทวานํ

ธมฺมาติ เทวธมฺมา เตหิ เทวธมฺเมหิ สมฺนฺนาคตา ปุคฺคฺลาปิ

เทวธมฺมา ฯ ตฺตฺมา ปุคฺคฺลาธิฏฺฐานาย เทสฺนายน เต ธมฺเม

๑. ม. ปฺริหรนฺตฺติ ทิสภนฺตฺติ วิโรจนา ฯ ๒. ม. ดาว ฯ

๓. ม. มฺ. ๑๒/๕๕๔/๕๕๔ ฯ ๔. ม. กฺุสลสมฺปทาย ฯ

๕. ม. การณฺตฺตา การณฺญฺเจน ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต อปฺณกวกคฺวณฺณา หน้า 238

ทสฺเสนฺโต สนฺโต สปฺปริสา โลกฺ เทวธมฺมาติ วุจฺเจเรติ
อาห ฯ

ยฺกฺโข อิํ ฌมฺมเทสนํ สุตฺวา ปสนฺโน โพธิสฺสตุํ อาห
ปฺณฺทิต อํ ฌมฺมหํ ปสนฺโน เอกํ ภคฺตํ เทมิ กตฺร
อาเนมิตฺติ ฯ กนิฏฺจํ อาเนหิตฺติ ฯ ปฺณฺทิต ตฺวํ เกวลํ เทวธมฺเม
ชานาสฺยิว น ปนฺ เตสฺส วตฺเตสฺสิตฺติ ฯ กิจฺการณฺตฺติ ฯ ยํการณฺ
เชฏฺฐกํ จเปตฺวา กนิฏฺจํ อหฺราเปนฺโต เชฏฺฐาปจายิกกมฺมํ
น กโรสฺสิตฺติ ฯ เทวธมฺเมวาทํ ยฺกฺข ชานามิ เตสฺส ปวตฺตตามิ
มยฺ หิ อิํ อรณฺณํ เอตํ นิสฺสาย ปวิฏฺฐา เอตสฺส หิ
อตุถาย อมฺหากํ ปิตฺรํ เอตสฺส มาตา รชฺชํ ยาจิ อมฺหากํ
ปนฺ ปิตา ตํ วริํ อทตฺวา อมฺหากํ อนฺรฺกฺษณฺตุถาย
อรณฺณเว วาสํ อนฺชานิ โส กุมาริ อนฺวคฺตฺตฺวา อมฺเหหิ
สทฺฐิ อากโต ตํ อรณฺณเว ยฺกฺโข ขาทิตฺติ วุคฺเตปิ น
โกจิ สทฺฐหิสฺสฺสฺติ เตนาหํ กรหฺยภิตฺโต ตเมว อานาเปมิตฺติ ฯ
สาธฺฐุ สาธฺฐุ ปฺณฺทิต ตฺวํ เทวธมฺเม ชานาสฺยิ เตสฺส จ
วตฺเตสฺสิตฺติ ปสนฺนจิตฺโต ยฺกฺโข โพธิสฺสตุสฺส สาธฺฐกํ ทตฺวา
เทวปี ภคฺตโร อาเนตฺวา อทาสฺยิ ฯ

อถ นํ โพธิสฺสโต อาห สมฺม ตฺวํ ปุพฺเพ อตุตฺนา
กเตน ปาปกมฺเมน ปเรสฺสํ มํสฺโลหิตกฺโข ยฺกฺโข หุตฺวา
นิพฺพตฺโต อิทานิ ปฺนปี ปาปเมว กโรสิ ปาปกมฺมํ หิ

*เล่มที่ 28 เทวธมมชาตกั หน้า 239

นิริยาทีหิ (๑)มฺจุจิตฺตํ น ทสฺสติ(๑) ตสฺมา อิโต ปญฺจาย ปาปํ
ปหาย กุสลํ กโรหิติ ฯ อสฺกฺขิ จ ปน นํ ทเมตฺตํ ฯ โส
ตํ ยกฺขํ ทเมตฺวา เตน สํวิทหิตารกฺโข ตตฺถเวว วสนฺโต
เอกทิวสํ นกฺขตฺตํ โอลเถตฺวา ปิตฺตํ กาลกตภาวํ ฌตฺวา ยกฺขํ
อาทาย พาราณสี ฌนฺตฺวา รชฺชํ คเหตฺวา จนฺตฺกุมารสฺส
อุปรชฺชํ สุริยกุมารสฺส เสนาปตฺติจฺจานํ ทตฺวา ยกฺขสฺส รมณฺิเย
จानเน อวาตํ(๒) การตฺวา ยถา โส อคฺคปฺชํ(๓) อคฺคปฺปฝิ
อคฺคคณฺธํ อคฺคผลํ อคฺคภตฺตตฺถจ ลภติ ตถา อกาสิ ฯ
โส ฌมฺเมน รชฺชํ การตฺวา ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตุถา อิํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ทสฺเสตฺวา สจฺจานิ
ปกาสสิ ฯ สจฺจปริโยसानเน โส ภิกฺขุ โสตาปตฺตนิสฺเส ปตฺติจฺจหิ ฯ
สมฺมาสมฺพุทฺโธปิ เทว วตฺถุณิ กเถตฺวา อนุสนฺธิ ฌเฏตฺวา
ชาตกั สโมธานสสิ ตทา อุตฺถกรกฺขโส พหุภณฺฑทกภิกฺขุ อโหสิ
สุริยกุมารโ อานนฺโท จนฺตฺกumarโ สารีปฺตฺโต เชฏฺฐภากา
มหิสฺสาสกุมารโ ปน อหเมว อโหสิตี ฯ

เทวธมมชาตกั จจฺจํ ฯ

๑. ม. มฺจุจิตฺตํ โอคาสํ น ทสฺสติ ฯ ๒. ม. อายตฺนํ ฯ

๓. ม.อคฺคมาถิ ฯ

กกุจฉหาริชาตกํ

ปุตฺโต ตฺยาคํ มหาราชาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
วาสภตฺตียํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วาสภตฺตียาย วตฺถุ ทฺวาทสนิปาเต ภทฺทสาตชาตเก
อาวิภวิสฺสตี ฯ สทา กิริ มหานามสฺส สกฺกสฺส ชีตา
นาคมณฺฑาย(๑) นาม ทาสียา กุจฺฉิสฺมี ชาตา โกสลราชสฺส
อศฺคมเหสี อโหสิ ฯ สทา รณฺโณ ปุตฺตํ วิชಾಯิ ฯ ราชา ปนสฺสา
ปจฺฉา ทาสีภาวํ ฅตฺวา จานา ปรีหาเปสิ ปุตฺตสฺส
วิทฺฐภกฺสฺสาปี(๒) จานา(๓) ปรีหาเปสิเยว อุภปิ อตฺตโน นิเวสเนเยว(๔)
วสนฺตี ฯ สตุถา ตํ การณํ ฅตฺวา ปุพฺพณฺ्हสมเย
ปญฺจสตฺกิกฺขุปริวฺโต รณฺโณ นิเวสนํ คนฺตฺวา ปญฺจตฺตาสเน
นีสิตฺตฺวา มหาราช กหํ วาสภตฺตียาติ อาห ฯ ราชา ตํ
การณํ อาโรเจสิ ฯ มหาราช วาสภตฺตียา กสฺส ชีตาติ ฯ
มหานามสฺส ภนฺเตติ ฯ อากจฺจมานา กสฺส อากตาติ ฯ มยฺหํ
ภนฺเตติ ฯ มหาราช เอสา รณฺโณ ชีตา รณฺโณ จ อากตา
ราชานณฺเวย ปฏิจฺจ ปุตฺตํ ลภิ โส ปุตฺโต ก็การณา
ปีตุ สนฺตกสฺส รชฺชสฺส สามิโก น โหติ ปุพฺเพ ราชานो
มฺหุตฺติกาย กกุจฉหาริกาย กุจฺฉิสฺมี ปุตฺตํ ลภิตฺวา ปุตฺตสฺส
รชฺชํ อทฺสูติ ฯ ราชา ตสฺสตฺถสฺสาวิภาวตฺถาย ภควนฺตํ ยาจิ ฯ
๑. ม. นาคมณฺฑาย ฯ ๒. ม. วิทฺฐภกฺสฺสาปี ฯ
๓. ม. จานํ ฯ ๔. ม. อนฺโตนิเวสเนเยว ฯ

ภควา ภวนุตเรน ปฏิจันนั การณั ปากภู์ อกาสิ ฯ

อดีเต พาราณสิยั พรหมทตโต ราชา มหนฺเตน ยเสน
อุยฺยานั คนฺตุวา ตตถ ปุปฺพลโลเกน วิจฺรฺนโต อุยฺยาน-
วณฺสณฺเฑ คายิตฺวา ทารุณิ อุทฺธรมานั เอกั อิตฺถิ ทิสฺวา
ปฏิพทฺชิตโต ลัวาสั กปฺเปสิ ฯ ตั ขณฺณเวยว โพรสิตโต
ตสฺสา กุจฺฉิยั ปฏิสนฺธิ์ กณฺหิ ฯ ตาวเทว ตสฺสา วชิรฺปุริตา
วियฺ ครุกา กุจฺฉิ อโหสิ ฯ सा कपुससु प्रतिगुचित्तावु वदुवा
कपुगो मे तेव प्रतिगुचित्ति आह । राजा अङ्कुलिमुत्तिकं तदुवा
सजे रीता होदि इत्तं विसुखचेदुवा पोसेय्यासि सजे
पुदुतो होदि मुत्तिकाय सत्थि मम सन्तिकं आनेय्यासिदि
वदुवा पकुगामि ฯ

สาปิ परिपुककफุภา โพรสิตตु विचायि ฯ तसुस आचावदुवा
परिचावदुवा विज्जनकाले किपामणुत्ते(१) किपुनत्सुस ऐव वदुताโร
โหนฺติ นิปฺปิदिเกนฺมหา ปหฺญาติ ฯ ตั सुदुवा โพรสิตโต มาตุ
สन्तिकं คนฺตุวา อมฺม โโก มยฺหं ปีตาติ पुज्ฉि ฯ दात्
दुवु พาราณสิरुवो पुदुโตदि ฯ अम्म अत्ति पन गोจิ
सगुचित्ति ฯ दात् राजा इत्तं मुत्तिकं तदुवा सजे रीता
होदि विसुखचेदुवा पोसेय्यासि सजे पुदुतो होदि इमाय
मुत्तिकाय सत्थि आनेय्यासिदि वदुवा कโตदि ฯ अम्म ऐव
๑. สี่. ยู. เกพิมณฺทะเล ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกคณณนา หน้า 242

สนฺเต กสฺมา มํ ปิตฺ สนฺติกํ น เนสีติ ฯ สฺวา ปุตุตฺตสฺส
อชฺฌาตฺถิ ฌตฺวา ราชนฺวารี คนฺตฺวา รณฺโณ อาโรจาเปตี
รณฺณา จ ปกฺโกสาปิตา ปวิสิตฺวา ราชนํ วนฺทิตฺวา อัย
เต เทว ปุตุโตติ อาห ฯ ราชา ชานนฺโตปิ ปริสมชฺฌ
ลชฺชาย น มยฺหํ ปุตุโตติ อาห ฯ อยนฺเต เทว มุทฺทิกา
อิทํ สณฺชานาสีติ ฯ อัยปิ มยฺหํ มุทฺทิกา น โหสีติ ฯ เทว
อิทานิ จเปตฺวา สจฺจกิริยํ อยฺโณ มม สกฺขี นคฺติ สจายํ
ทารโก ตุมฺเห ปฏฺิจจ ชาโต ชิตฺโต อากาเส ติฏฺฐตฺตฺ โน
เจ ภูมฺิยํ ปตฺติตฺวา มรตฺตฺติ โพรตฺตตฺตฺตฺ ปาเท กเหตุวา
อากาเส จิปี ฯ โพรตฺตตฺโต อากาเส ปลฺลงฺกํ อากฺขิตฺวา
นินฺโน มรฺตฺตฺสเรณ ปิตฺตฺตฺมํ กเถนฺโต อิทํ คาทมาห

[๗]ปุตุโต ตฺยาหํ มหาราช ตฺวํ มํ โปส ชนาธิป
อยฺเยปิ เทโว โปเสติ กิลฺลจ เทโว สกํ ปชฺนติ ฯ

ตตฺถ ปุตุโต ตฺยาหนฺติ ปุตุโต เต อิหํ ฯ ปุตุโต จ
นามส อตฺตรโฆ เขตฺตรโฆ อนฺเตวาสิโก ทินฺนโกติ จคฺคฺพิโฆ ฯ
ตตฺถ อตฺตานิ ปฏฺิจจ ชาโต อตฺตรโฆ นาม ฯ สยณปิฏฺเจ
ปลฺลงฺเก อูเรติ เอวมาทิสฺสู นินฺนทฺโต เขตฺตรโฆ นาม ฯ สนฺติเก
สิปฺปคฺคณฺหนโก อนฺเตวาสิโก นาม ฯ โปสวานตฺถาย ทินฺโน
ทินฺนโก นาม ฯ อิธ ปน อตฺตรจฺจ สนฺชาย ปุตุโตติ วุตฺตํ ฯ
จตฺถิ สจฺจทฺถุทฺถิ ชนํ รณฺเชตีติ ราชา ฯ

มหนุโต ราชา มหาราชา ๑ ตั อามนุเตนุโต อาห มหาราชาติ ๑ ตุวั มั
โปส ชนาธิปาติ มหาชนเชฏฐก ตุวั มั โปส ภรสุสุ
วาเสหิติ ๑ อญเฬปี เทโว โปเสตีติ อญเฬ หตุธิพนุชาทโย
มนุสุเส หตุธิอสุสาทโย ติริจฺจนาคเต จ พหุชเน เทโว
โปเสตี ๑ กิลฺจ เทโว สกั ปชนุติ เอตุถ ปน กิลฺจชาติ
ครหตุเถ จ อนุคฺคหตุเถ จ นิปาโต ๑ สกั ปชั อตุตโน
ปฺตุตตี มั เทโว น โปเสตีติ โววหนุโต ครหติ นาม ๑
อญเฬ พหุ ชเน โปเสตีติ วหนุโต อนุคฺคณฺหาติ นาม ๑
อิติ โพิสตุโต ครหนุโตปี กิลฺจ เทโว สกั ปชนุติ อาห ๑

ราชา โพิสตุตสุส อากาเส นิสีทิตฺวา เอวั ชมมัม
เทเสนุตสุส สตุวา เอหิ ตาต ตั อหเมว โปเสสุสามิติ
หตุถั ปสारेตี ๑ หตุถสหัสสั ปสارينตุถ ๑ โพิสตุโต อญฺลสุส
หตุเถ อโนตริตุวา รญฺโฆว หตุเถ โอตริตุวา องฺเก นิสีทิ ๑
ราชา ตสุส อฺปรชชั หตุวา มาตริ อคฺคมहेสี อกาสิ ๑
โส ปิตุ อจฺจเยน กฤกพาหนราชา นาม หตุวา ชมฺเมน
รชชั กಾರೆตุวา ยถากมฺมงฺคโต ๑

สตฺถา โกสฺสทรญฺโฆ อิทั ชมฺมเทสนั อหริตุวา เทว
วตุถฺนึ ทสุเสตุวา อนุสนฺธิ ชมฺเฏตุวา ชาตกั สโมชานสิ
ตทา มาตา มหามาयाเทวี อโหสิ ปิตา สฺทุโชทนมหาราชา
กฤกพาหนราชา ปน อหเมว อโหสีติ ๑

กฤกหาริชาติกั สตฺตมัม ๑

คามนิชาตกั

อปี อตรมานานนติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
โอสฺสฏฺฐจวิริยํ ภิกฺขุํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

อิมสฺมี ปน ชาตเก ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถุญจ อตีตวตฺถุญจ
เอกาทสนิปาเต สัวรชาตเก อาวิภวิสฺสตี ฯ วตฺถุํ หิ ตสฺมิญจ
อิมสฺมี จ เอกสทิสเมว กถา ปน นานา ฯ คามนิกฺมาโร
โพธิสตฺตสฺส โอวาเท จตฺวา ภาตีกสตฺตสฺส กนิฏฺโงปิ หุตฺวา
ภาตีกสตฺปรีวาริโต เสตจฺจตฺตสฺส เหฏฺฐา วรปฺลลฺงเก นิสินฺโน
อตุตฺโน ยสสมฺปตฺตี โอลเกตฺวา อัย มยฺหํ ยสสมฺปตฺติ อมฺหากํ
อาจริยสฺส สนตฺกาทิ ตฺถุโง อิทํ อุทานํ อุทาเนสิ

[๘]อปี อตรมานานํ ผลาสาว สมฺชฺชตี
วิปฺกุกพฺรหฺมจริโยสฺมิ เอวํ ชานาหิ คามนิตี ฯ

ตตฺถ อปีติ นิปาตมตฺตํ ฯ อตรมานานนติ ปณฺหิตานํ
โอวาเท จตฺวา อตฺริตฺวา(๑) อเวคายิตฺวา อุปาเยน กมฺมํ
กโรนฺตานํ ฯ ผลาสาว สมฺชฺชตีติ ยถาปฺภูจิตฺเต ผลเ อาสา
ตสฺส ผลสฺส นิปฺพตฺติยา สมฺชฺชตีเยว ฯ อถวา ฯ ผลาสาติ
อาสาย ผลํ ยถาปฺภูจิตฺตํ ผลํ สมฺชฺชตีเยวาติ อตุโถ ฯ
วิปฺกุกพฺรหฺมจริโยสฺมิติ เอตฺถ จตฺตารี สฺงคหฺวตฺถุณี เสฏฺฐจฺจริยตฺตา
พฺรหฺมจริยํ นาม ฯ ตถจ ตํมฺลิกาย ยสสมฺปตฺติยา ปฏฺฐิตทฺฐตฺตา
๑. ม. อตฺริตฺวา ฯ

*เล่มที่ 28 ความนิชาตกั หน้า 245

วิปกุกั นามเยว ๑ โส(๑) ตสฺส ยโส นิปฺพนฺโน โสปี เสฏฺฐญฺเณ
พฺรหฺมจฺริยํ นาม(๑) ๑ เตนานห วิปกุกพฺรหฺมจฺริโยสฺมีติ ๑ เอว
ชานานหิ ความนํตี กตฺถจฺจิ ความิกปฺริโสปิ ความเชฏฺฐโกปิ ความนิ
อิธ ปน สพฺพชนเชฏฺฐกั อตฺตานิ สนฺชทายาห อมฺโภ ความนิ
ตฺวํ เอตํ การณํ เอว ชานานหิ อจฺริยํ นิสฺสาย ภาติกสฺตํ
อติกกมิตฺวา อิํ มหารัชฺชํ ปตฺโตสฺมีติ อุทานํ อุทานนฺสิ ๑

ตสฺมี ปน รัชฺชํ สมฺปตฺเต สตฺตญฺจทิวสจฺจเยน สพฺเพ
ภาตโร อตฺตโน วสนญฺจานํ กตา ๑ ความนํราชา ฅมฺเมน
รัชฺชํ การตฺวา ยถากมฺมงฺกโต ๑ โโพธิสฺตฺโตปิ ปุณฺณานิ กตฺวา
ยถากมฺมงฺกโต ๑

สฺตถา อิํ ฅมฺมเทสนํ อหฺริตฺวา ทสฺเสตฺวา สจฺจานิ
ปกาเสสิ ๑ สจฺจปฺริโยसानเน โอสฺสญฺจวิริโย ภิกฺขุ อรหฺตฺเต
ปติญฺจิสฺสตี ๑ สฺตถา เทว วตฺถุณี กเถตฺวา อนุสนฺธิ ฅญฺเฐตฺวา
ชาตกั สโมธานนฺสิ ตทา ความนํราชา โอสฺสญฺจวิริโย ภิกฺขุ
อานนฺโท อจฺริโย ปน อหฺเมวาติ ๑

ความนิชาตกั อญฺจมนํ ๑

๑. ม. โย วาสฺส ยโส นิปฺพนฺโน โสปี

เสฏฺฐญฺเณ พฺรหฺมจฺริยํ นาม ๑

มฆเทวชาตกั

อุตฺตมจฺรฺหา มยฺหฺนฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
มหาภินิกฺขมน์ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตํ เหฏฺฐา นิตานกถาย กถิตเมว ฯ ตสฺมี ปน กาเถ
ภิกฺขุ ทสพลสฺส เนกฺขมฺมํ วณฺณยฺนฺตา นิสิตฺสู ฯ อถ สตุถา
ธมฺมสํ อากนฺตฺวา พุทฺธาสเน นิสินฺโน ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา
กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺตินฺนาติ ปุจฺฉิ ฯ
ภนฺเต น อลฺลยาย กถาย ตุมฺหากํเยว ปน เนกฺขมฺมํ
วณฺณยฺมานา นิสินฺนมหาติ ฯ น ภิกฺขเว ตถาคโต เอตฺรหิเยว
เนกฺขมฺมํ นิกฺขนฺโต ปุพฺเพปิ นิกฺขนฺโตเยวติ อาห ฯ ภิกฺขุ
ตสฺสตฺถสฺสาวีภาวตฺถํ ภควนฺตํ ยาจิสฺสู ฯ ภควา ภวนฺตเรณ
ปฏฺิจฺจนฺนํ การณํ ปากฺกํ อกาสิ ฯ

อตีเต วิเทหฺรภูเจ มิถิลายํ มฆเทโว(๑) นาม ราชา อโหสิ
ธมฺมิโก ธมฺมราชา ฯ โส [๒] ที่มฺมทฺธานํ เขเปตฺวา เอกทิวสํ
กปฺปกํ อามนฺเตสิ ยทา เม สมฺม กปฺปกํ สิริสฺมี ปลิตานิ
ปสฺเสยฺยาสิ อถ เม อาโรเจยฺยาสิตฺติ ฯ กปฺปกโปกปี ที่มฺมทฺธานํ
เขเปตฺวาเอกทิวสํ รมฺโฆ อลฺลชนวณฺณนํ เกสานํ อนฺตเร
เอกเมว ปลิตํ ทิสฺวา เทว เอกํ เต ปลิตํ ทิสฺสตีติ อาโรเจสิ ฯ
๑. สී. ย. มฆาเทโว ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร จตฺราสิตฺติ วสฺสสทฺสฺสานิ กุมารกัฬ
กัฬิตถา โอปฺรชฺชํ ตถา มหารชฺชํ กตฺวาติ อตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 28 มฆเทวชาตกํ หน้า 247

เตนหิ เม สมฺม ตํ ปลิตํ อุทฺทริตฺวา ปาณิมฺหิ จเปหิติ ฯ
เอวํ วุตฺเต สุวณฺณสณฺฑาทาเสน อุทฺทริตฺวา รมฺโณ ปาณิมฺหิ
ปติฏฺฐาเปสิ ฯ ตทา รมฺโณ จตุราสีติวสฺสสทฺสทานิ आयु
อวสิฏฺฐํ อโหสิ ฯ เอวํ สนฺเตปิ ปลิตํ ทิสฺวา มจฺจุราชานํ
อาคณฺตฺวา สมิเป จิตํ วยิ อตฺตานํ อาทิตฺตปณฺณสาถํ ปวิฏฺฐํ
วยิ จ มณฺณมาโน สํเวกํ อาปชฺชิตฺวา พาลมฆเทว ยาว
ปลิตสฺสุปฺปาทา นาม อิเม กิเลเส ชหิตุํ นาสกฺขิติ จินฺเตสิ ฯ

ตสฺเสว ปลิตปาตฺถุตฺตํ อวชฺเชนตสฺส อนฺโตทาโห อุปฺปชฺชิ
สรีเร เสทา มุณฺจิสฺสุ สาฎกา ปิเพตฺวา อปเนตฺตพฺพาการปฺปตฺตา
อเหตุํ ฯ โส อชฺเชว มยา นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชฺชิตุํ วฏฺฐิติ ฯ
กปฺปกสฺส สตฺตสทฺสสุฏฺฐจฺจานกํ กามวริ ทตฺวา เชฏฺฐปฺตฺตํ
ปโกโกสาเปตฺวา ตาต มม สีเส ปลิตํ ปาตฺถุตฺตํ มหฺลลโกมฺหิ
ชาโต ภูตฺตา โข ปน เม มนฺุสฺสกามา อิทานิ ทิพฺพกาเม
ปริเยสิสฺสามิ เนกขมฺมกาโล มยฺหิ ตวํ อิทํ รัชฺชํ ปฏฺธิปชฺช
อหํ ปน ปพฺพชฺชิตฺวา มฆเทวอมฺพวณฺุยฺยานเ วสนฺโต สมณฺธมฺมํ
กริสฺสามิตี อาห ฯ ตํ เอวํ ปพฺพชฺชิตฺกามํ อมจฺจา อุปฺสงฺกมิตฺวา
เทว กิํ ตุมฺหากํ ปพฺพชฺชชาการณฺฺนติ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ ราชา ปลิตํ
หตฺถเณ กเหตุวา อมจฺจानํ อิทํ กถมาห

[๕] อุตฺตมจฺจกรฺหา มยฺหิ อิเม ชาตา วโยหฺรา

ปาตฺถุตฺตา เทวทูตา ปพฺพชฺชชาสมโย มมนฺติ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกคณณา หน้า 248

ตตุถ อุตตมงฺกรุหาคี เกสาฯ เกสา หี สพุเพสฺส หตฺถ-
ปาทาทีนํ องฺกานํ อุตฺตเม สิริสฺมี รุพฺพหตฺตา อุตฺตมงฺกรุหาคี
วฺจฺจนฺตฺติฯ อิมเ ชาตา วโยหฺราติ ปสฺสส ตาตา ปลิตปาตุภาเว
ติณฺณํ วยานํ หฺรณฺโต อิมเ ชาตา วโยหฺราฯ ปาตุภูตาคี
นิพฺพตฺตาฯ

เทโวติ มจฺจุ ตสฺส ภูตาคี เทวภูตฺตาฯ สิริสฺมี หี
ปลิตเตสฺส ปาตุภูเตสฺส มจฺจฺราหฺสฺส สนนฺติเก จิโต วีย โหติ ตสฺมา
ปลิตตาคี(๑) มจฺจุเทวสฺส ภูตาคี วฺจฺจนฺตฺติฯ เทวา วีย ภูตาคีปี
เทวภูตฺตาฯ ยถา หี อลงฺกตปฺภฺยิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อสุกทิวเส ตฺวํ มริสฺสสฺสึติ วุตฺโต(๒) วีย ตเถว โหติฯ เอว
สิริสฺมี ปลิตเตสฺส ปาตุภูเตสฺส เทวตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ตสฺมา ปลิตตานี เทวสทิสฺสา ภูตาคี วฺจฺจนฺตฺติฯ วิสุทฺธิเทวานํ
ภูตาคีปี เทวภูตฺตาฯ สพุพโพธิสฺสตฺตฺตา หี ชินฺณพฺยาธิมตปฺพพฺชิต
ทิสฺวาว สํเวคมาปชฺชิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

ชินฺณณฺจ ทิสฺวา ทุกฺขิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

มตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

กาสาवตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

ตสฺมา อหํ ปพฺพชิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต

อิมินา ปรียาเยน ปลิตตานี วิสุทฺธิเทวานํ ภูตฺตฺตฺตา

๑. ม. ปลิตตานีฯ ๒. ม. วุตฺเตฯ

*เล่มที่ 28 มจทวชาตกั หนา 249

เทวทูตาคี วุจฺจนฺตึ ฯ ปพฺพชฺชาสมโย มมนฺตึ คีหิภาวโต
นิกฺขมณฺญฺเรน ปพฺพชฺชาตึ ตทฺชฺนามสฺส สมณฺณลฺกคฺคหณฺสส
กาโล มยฺहनฺตึ ทสฺเสตึ ฯ

โส เอวํ วตฺวา ตํ ทิวสเมว รชฺชํ ปหาย อีสิปพฺพชฺชํ
ปพฺพชฺชิตฺวา ตสฺมีเยว มจฺมอมฺพวเน วิหรนฺโต จตุราสีติ-
วสฺสสทฺสฺสานิ จตฺตาริ พุรฺหมวิหารเภาเวตฺวา อปริหิณฺชฺฌานเ
จฺโต กาลํ กตฺวา พุรฺหมโลเก นีพฺพตฺติตฺวา ปุณฺ ตโต จฺโต
มิตฺติลายเมว เนมิ นาม ราชา หุตฺวา โอสฺสทฺกฺกมานํ อตฺตโน
วํสํ จมฺเฏตฺวา ตตฺถเอว อมฺพวเน ปพฺพชฺชิตฺวา พุรฺหมวิหาร
ภาเวตฺวา ปุณฺ พุรฺหมโลกฺุปฺโกว อโหสิ ฯ

สตฺถาปี น ภิกฺขเว ตถาคโต อิทานเภา มหาภินิกฺขมณํ
นิกฺขมณฺโต ปุพฺเพปี นิกฺขนฺโตเยวาคี วตฺวา อิทํ ชมฺมเทสณํ
อาหริตฺวา ทสฺเสตฺวา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ ปกาเสสิ ฯ
สจฺจปริโยसानเ เกจิ โสตาปนฺนา อเหตุํ เกจิ สกทาคามิโน
เกจิ อนาคามิโน ฯ อิติ ภควา อิมานิ เทว วตฺถุณี กเถตฺวา
อนุสนฺธิ จมฺเฏตฺวา ชาตกํ สโมธานสิ ตทา กปฺปโก อานนฺโท
อโหสิ ปุตฺโต ราหุโล มจฺมเทวราชา ปน อหเมวาคี ฯ

มจทวชาตกั นวมี ฯ

สุขวิหาริชาตกั

ยณจ อณเณ น รกขณุตติ อิทั สตุถา อณูปิยนกรั
นิสุสาย อณูปิยอมพวเน วิหรนุโต สุขวิหาริ ภัททิยตุเถริ
อารพุก กเถสิ ฯ

สุขวิหาริ ภัททิยตุเถโร ฉขตุตติยสมาคเม อุปาติสตุตโม
ปพุพชิโต ฯ เตสุ ภัททิยตุเถโร จ กิมพิตตุเถโร จ ภคุตุเถโร
จ อุปาติตุเถโร จ อรหตุตติ ปตุตา อานนุทตุเถโร โสตาปนโน
ชาโต อณुरुทตุเถโร ทิพพจกุโข เทวทตุโต ฉานลาภิ
ชาโต ฯ ฉนุณั ปน ขตุตติยานัน วตุถุ ยาว อณูปิยนครา
กณทหาลชาตเก(๑) อาริภวิสุตติ ฯ อายสุมา ปน ภัททิโย
ราชกาลเอ อตุตตานัน รกขนุโต รกขาสัวิธานเทวดาว(๒) พหุหิ
รกขาหิ รกขิยमानสุส อุปริ ปาสาทเตเล มหาสยเน ปริวตุต-
มานสุสาปี อตุตโน ภยุปตุตติยจ ทิสวา อิทานิ อรหตุตติ
ปตุวา อรณญาทิสู ยตุถกตุถจ วิหรนุโตปี อตุตโน
วิกตภยตุตตยจ สมนุปสุสนุโต อโห สุขั อโห สุขนุติ อุทานัน
อุทานเอสิ ฯ ตั สตุควา ภิกขุ อายสุมา ภัททิโย อณณั
พุยากรโธตติ ภควโต อาริเจสุ ฯ ภควา น ภิกขเว ภัททิโย
อิทาเนว สุขวิหาริเยว ปุพเพปี สุขวิหาริเยวาติ อาห ฯ ภิกขุ
๑. ม. ขณทหาลชาตเก ฯ ๒. สี่. อตุตตานัน รกขนุโต รกขสัวิธานญเจว
ดาว ฯ ม. อตุตโน รกขสัวิธานญเจว ดาว ฯ

ตสฺสตถสฺสาวิภาวตถาย ภควนฺตํ ยาจิสฺส ฯ ภควา ภวนฺตเรณ
ปฏิจฺจนฺนํ การณํ ปากภูํ อกาสิ ฯ

อติเต พาราณสียํ พุรหุमतเต รชฺชํ การยมาเน
โพธิสฺสโต อุทิจฺจพุราหุณฺนมหาสาโล หุตฺวา กามสฺส อาทินฺวํ
เนกขมฺเม จานิสฺสํ ทิสฺวา กามे ปหาย หิมวฺนตํ ปวิสฺสวา
อิสฺสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อญฺจ สฺมาปตฺติโย นิพฺพตฺเตสิ ฯ
ปริวาริปิสฺส มหาอโหสิ ปลฺจ ตาปสฺสทานิ ฯ โส วสฺสกาเล
หิมวฺนตโต นิกฺขมิตฺวา ตาปสคณฺปริวฺโต กามนิคฺมาทิสฺ
จาริกถฺจรฺนฺโต พาราณสึ ปตฺวา ราชานํ นิสฺสาย ราชยฺยานे
วาลํ กปฺเปสิ ฯ ตตถ วสฺสิเก จตฺตาโร มาเส วสิตฺวา ราชานํ
อาปฺจุสิ ฯ อถ นํ ราชา ภนฺเต ตุมฺहे มหฺลลกาเก
โว หิมวฺนเตน อนฺตฺเววสิเก หิมวฺนตํ เปเสตฺวา อิเชว วสธาติ
ยาจิ ฯ โพธิสฺสโต เชฏฺจนฺตฺเววสิกํ ปลฺจ ตาปสฺสทานิ
สมฺปฏิจฺจาเปตฺวา คจฺจ ตวํ อิมฺหิ สทฺธิํ หิมวฺนเต วส
อหฺมฺปน อิเชว วสิสฺสามิติ เต อฺยุโยเชตฺวา สยํ ตตฺถเวว วาลํ
กปฺเปสิ ฯ

โส ปนสฺส เชฏฺจนฺตฺเววสิโก ราชปพฺพชิตโต มหฺนตํ รชฺชํ
ปหาย ปพฺพชิตฺวา กสิณฺปริกมฺมํ กตฺวา อญฺจสฺมาปตฺติลาเก
อโหสิ ฯ โส ตาปเสหิ สทฺธิํ หิมวฺนเต วสฺมาโน เอกทิวลํ
อาจริยํ ทญฺจกาโม หุตฺวา เต ตาปเส อามฺนฺเตตฺวา ตุมฺहे

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต อปณณกวกควณณนา หน้า 252

อนุกฤษณมานา อิเชว วสธ อหิ อจาริยิ ทิสฺวา อากฺขณิสฺสามิตี
 อจาริยสฺส สนฺติกั กนฺตฺวา วนฺทิตฺวา ปฏิสนฺถาริ กตฺวา เอกั
 ตภูฏิกั(๑) อตฺถริตฺวา อจาริยสฺส สนฺติเกเยว นิปชฺชิ ฯ ตสฺมี จ
 สมเย ราชา ตาปสึ ปสฺสิสฺสามิตี อุตฺยานันฺ กนฺตฺวา วนฺทิตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ อนฺตฺวาตีกตาปสฺส ราชานันฺ ทิสฺวาปี เนว
 อุกฺกาสึ นิปนฺนโกเยว ปน อโห สฺขํ อโห สฺขนฺติ อุตฺทานัน
 อุตฺทานนฺสิ ฯ ราชา อัย ตาปสฺส มํ ทิสฺวาปี น อุกฺกจิโตติ
 อนตฺตมโน โปธิสฺตตํ อห ภนฺเต อัย ตาปสฺส ยถิจจกั
 กฺตฺโต ภวิสฺสตี อุตฺทานันฺ อุตฺทานนฺโต สฺขเสยฺยเมว กปฺเปตีติ ฯ
 มหาราช อัย ตาปสฺส ปุพฺเพ ตุมฺหาทิสฺสว เอโก ราชา
 อโหสิ สฺวายั อหิ ปุพฺเพ คิหิกาลे रश्चसिरी अनुग्वानुโต
 อารุทฺตเถหิ พฺหุหิ รกฺขิยมาโนปี เอวรूपิ สฺขํ นาม นาลตฺถนฺติ
 อตฺตโน ปพฺพชฺชาสฺขํ ฆานสฺขํ อารพฺภ อิทํ อุตฺทานันฺ อุตฺทานนฺสิตี
 เอวญจ ปน วตฺวา โปธิสฺตฺโต รณฺโณ รมฺมกถํ กเถตุ อิทํ
 คากมาห

[๑๐] ยญจ อญฺเณ น รกฺขนฺติ โย จ อญฺเณ น รกฺขตี
 ส เว ราช สฺขํ เสตี กามสฺส อนเปกฺขวาตี ฯ
 ตตฺถ ยญจ อญฺเณ น รกฺขนฺตีติ ยิ ปุคฺคกั อญฺเณ
 พฺหุ ปุคฺคกา น รกฺขนฺติ ฯ โย จ อญฺเณ น รกฺขตีติ
 # ๑. ม. กฤษณตฺถริกั ฯ

*เล่มที่ 28 สุขวิหาริชาตกั หนา 253

โยปี เอกโก อหิ รชชั การเมตี อญเณ พหู น รกขนุติ ๑
ส เว ราช สุขั เสดตีติ มหาราช โส ปุคฺคโล เอโก อหุติโย
ปวิวิตโต กายิกเจตสิกสุขสมงฺคี หุตฺวา สุขั เสดตี ๑ อิทญจ
เทสนาสีสเมว น เกวลเมว สุขั เสดตีเยว เอวรูปโป ปน
ปุคฺคโล สุขั กจฺจติ ติฏฺฐติ นิสิตติ สยติ สพุพริยาปเถสุ
สุขปฺปตฺโตว โหติ ๑ กามesu อนเปกฺขวาตี วตฺตुकามกิลเสกามesu
อเปกฺขาวิริหิตो विकตจฺจนฺทราโค นิตตฺตณฺโห เอวรูปโป ปุคฺคโล
สพุพริยาปเถสุ สุขั วิหฺรติ มหาราชชาติ ๑

ราชา ฆมฺมเทสนั สุตฺวา ตฺถจฺจมานโส วนฺทิตฺวา
นิเวสนเมว คโต ๑ อนฺเตวาสิโกปี อจฺจริยั วนฺทิตฺวา หิมวณฺตเมว
คโต ๑ โพธิสฺสโต ปน ตตฺถเอว วิหฺรณฺโต อปริหีนชฺฌาโน
กาลั กตฺวา พุรหุํโลเก นีพุพฺตฺติ ๑

สตุถา อิทั ฆมฺมเทสนั อหริตฺวา ทสฺเสตฺวา เทว
วตฺตุนิ กเถตฺวา อนุสนฺธิ ฆมฺเฏตฺวา ชาติกั สโมธานสิ
ตทา อนฺเตวาสิโก ภทฺทิตฺยตฺถโร อโหสิ คณฺสตุถา ปน
อหเมวาทิ ๑

สุขวิหาริชาตกั ทสมั ๑

อปณฺณกวกฺคโค ปจโม ๑

*เล่มที่ 28 เอกนปต อปณกวกควณณน หน้ 254

ตสสุททหน้

วราปณณก วณณปถ เสรวโร

สววกุณณ ตณทูลนพกสสา

หรี ปุตุต วรตุคณนินน

โย จ น รกขติ เตน ทสึ ๗

๑. ม. อปณณกั วณณปถั เสรวี จุพเสฏจิจ

ตณทูลั เทวธมมณจ ปฏฐวณนคณณ

มณทว้ วหารีติ ปณทิตถ ทส ชาตกถติ ๗

สํลวคฺควณฺณนา

ลกฺขณชาติกํ

โหติ สํลวตํ อตฺถโถติ อิทํ สตฺถา ราชคหํ อุปนิสฺสาย
เวพฺพเวเน วิหรนฺโตะ เทวทตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เทวทตฺตสฺส วตฺถุ ยาว อภิมารปโยชนา กณฺฑททาล-
ชาติเก(๑) อวิภวิสฺสติ ยาว ชนปาลกวิสฺสชฺชนา ปน จุลลหํส-
ชาติเก อวิภวิสฺสติ ยาว ปจฺวิปฺปเวสนา พารสนิปาเต(๒)
สมฺมุตฺตพานิชชาติเก อวิภวิสฺสติ ฯ

เอกสฺมี สมเย เทวทตฺโต ปญฺจ วตฺถุณี ยาจิตฺวา อลภนฺโตะ
สงฺฆํ ภินฺทิตฺวา ปญฺจ ภิกฺขุสฺตานิ อาทาย คยาสิเส วิหรติ ฯ
อถ เตสํ ภิกฺขุณฺํ ฉานฺถํ ปรีปํกํ อคฺมาสิ ฯ ตํ ญตฺวา
สตฺถา เทว อคฺคสวเก อามนฺเตสิ สารีปฺตฺตา ตุมฺหากํ
นิสฺสิตกา ปญฺจสฺตา ภิกฺขุ เทวทตฺตสฺส สทฺธิ โรเจตฺวา เตน
สทฺธิ คตา อิทานิ ปน เตสํ ฉานฺถํ ปรีปํกํ คตํ ตุมฺहे
พฺพหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ ตตฺถ คนฺตฺวา เตสํ ฆมฺมํ เทเสตฺวา
เต ภิกฺขุ มคฺคผลเหหิ ปโปเชตฺวา กเหตฺวา อากจฺจถาติ ฯ เต
ตตฺถเวว คนฺตฺวา เตสํ ฆมฺมํ เทเสตฺวา มคฺคผลเหหิ ปโปเชตฺวา
ปฺนทิวเส อรฺุณฺคฺคฺมนเวลาย เต ภิกฺขุ อาทาย เวพฺพเวเน
๑. ม. ขณฺฑททาลชาติเก ฯ ๒. ส. ย. โสฬสนิปาเต ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณนา หน้า 256

อาคมีสุฯ อาคนตุวา จ ปน สาริปุตฺตตฺเถรสฺส ภควนฺตํ
วณฺทิตฺวา จิตกาเถ ภิกฺขุ เถรํ ปัสสีตฺวา ภควนฺตํ อาหํสุ
ภนฺเต อมฺหากํ เชฏฺฐกฺภาติโก ชมฺมเสนาปติ ปญฺจหิ ภิกฺขุสฺสเทหิ
ปริวฺโต อาคจฺฉนฺโต อติวีย โสภติ เทวทฺโต ปน
ปริหีนปริวาริ ชาโตติฯ น ภิกฺขเว สาริปุตฺโต อิทาเนว
ณฺาติสงฺฆปริวฺโต อาคจฺฉนฺโต โสภติ ปุพฺเพปิ โสภติเยว
เทวทฺโตปิ น อิทาเนว กณฺโถ ปริหีนินฺ ปุพฺเพปิ ปริหีนินฺ-
เยวติฯ ภิกฺขุ ตสฺสตฺถสฺสาวีภาวตฺถาย ภควนฺตํ ยาจีสฺสุฯ
ภควา ภวนฺตเรณ ปฏิจฺฉนฺนํ การณํ ปากฺกํ อกาสิฯ

อตีเต มคฺชรฏฺฐเจ ราชคฺชนฺคร เอโก มคฺชราชารชฺชํ
การสิฯ ตทา โพธิสฺสโต มิคโยนินฺยํ ปฏิสฺสนฺธิ กเหตุวา วุฑฺฒิ
ปุตฺโต มิคสฺสทฺสปริวาริ อรณฺเย เวสติฯ ตสฺส ลกฺขโม
จ กาโฬ จาติ เทว ปุตฺตา อเหตุฯ โส อตฺตโน มหฺลลฺกกาเถ
ตาตา อหํ อิทานิ มหฺลลฺโก ตุมฺเห อิทํ คณฺํ ปริหรณฺาติ
ปญฺจ ปญฺจ มิคสตานิ เอเกกํ ปุตฺตํ ปฏิจฺฉนาเปสิฯ ตโต
ปฏฺฐาย เทวปี ชนา มิคคณฺํ ปริหรนฺติฯ มคฺชรฏฺฐสฺสมิณฺจ
สฺสสฺสมเย(๑) กิฏฺฐสฺสมฺพาธ อรณฺเย มิคานํ ปริปนฺโน โหติฯ
มนุสฺสา สฺสสฺสขาทกานํ มิคานํ มารณฺตฺถาย ตตฺถ โอบาตํ
ขณฺฺติ สฺถานิ โรเปนฺติ ปาสาณยนฺตานิ สชฺชนฺติ ญฺญปาสาทโย
๑. ม. สฺสสฺสปากสฺสมเยฯ

ปาเส โอิเทนุติ ฯ พหุ มิกา วินาสั อापชชุนุติ ฯ โพธิสตโต
กิกุสสมุพารสมยั ฌตฺวา ปุตุเต ปกุโกสาเปตฺวา อาห ตาตา
อัย กิกุสสมุพารสมโย พหุ มิกา วินาสั ปาปฺณนุติ มยั
มหลลกา เยน เตนุปาเยน เอกสุมิ จาเน วิดีนาเมสุสาม ตุมเห
ตุมหากั มิคคณเ คเหตุวา อรณฺเณ ปพพตปาถั ปวิสิตฺวา
สสุสานั อุตฺรฎฺฎกาเล อากฺขณฺเยยาถาติ ฯ เต สาธฺฐติ ปิตุ วจนั
ปฏิสสุณฺตีตฺวา สปริวารา นิกฺขมึสุ ฯ เตสั ปน คมนาคมนมกฺเค
มนุสุสา ชานนุติ อิมสุมิ กाले มิกา ปพพตฺ อารโหนุติ
อิมสุมิ กाले โอิโรหนุตีติ ฯ เต ตตฺถ ตตฺถ ปฏิจฺจนฺนญฺจาเน
นินฺนนา พหุ มิเก วิชฺฌิตฺวา มาเรณฺตี ฯ

กาพมิโคปิ อตฺตโน ทนฺชตฺาย อิมาย นาม เวลาย
คนฺตพพฺนุติ อชานนุโต มิคคณฺ อาทาย ปุพพณฺเหปี
สาชณฺเหปี ปโทเสปี ปจฺจุเสปี คามทฺวารเณ คจฺจติ ฯ มนุสุสา ตตฺถ
ตตฺถ ปกตฺิยาว จิตฺา จ นินฺนนา(๑) จ พหุ มิเก วินาสั
คเมนุติ ฯ เอวํ โส อตฺตโน ทนฺชตฺาย พหุ มิเก วินาสั
ปาเปตฺวา อปฺปกเหว มิเคหิ อรณฺเณ ปาวีสิ ฯ ลกขณฺมิโค
ปน ปณฺจทิตฺอ พุยฺตฺอ อูปายกฺุสโล อิมาย เวลาย คนฺตพพั
อิมาย เวลาย น คนฺตพพฺนุติ ชานาติ ฯ โส คามทฺวารเณ
น คจฺจติ ทิวาปี น คจฺจติ ปโทเสปี ปจฺจุเสปี น คจฺจติ
๑. ม. นินฺนนา ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต สีสวคฺควณฺณนา หน้า 258

มิกคณฺ์ อาทาย อฑฺฒรตฺติกสมเยเนว คจฺจนฺติ ตสฺมา เอกํปี
มิกฺ์ อวินาสตฺวา อรณฺณํ ปาวิสิ ฯ เต ตตฺถ จตฺตาโร มาเส
วสิตฺวา สสฺเสสฺ อฑฺฐญฺเฐสฺ ปพฺพตา โอตฺริสฺ ฯ

กาโฬ ปจฺจมา คจฺจนฺโตปี ปุริมนเยเนว อวเสสฺมิเคปี
วินาสํ ปาเปนฺโต เอกโกว อากฺมิ ฯ ลกฺขโณ ปน เอกํ มิกฺมฺปี
อวินาสตฺวา ปณฺจหิ มิกฺสเทหิ ปริวฺโต มาตาปีตฺถนํ สนฺตํ
อากฺมิ ฯ โโพธิสฺตฺโตปี เทว ปฺตฺเต อากจฺจนฺเต ทิสฺวา มิกฺยา(๑)
สทฺฐี มนฺเตนฺโต อิํ คาลํ สมฺภฺจาเปสิ ฯ

[๑๑] โหติ สีสวตํ อตฺโถ ปฏฺิสนฺถารวฺตฺตินํ
ลกฺขณํ ปสฺส อายนฺตํ ฅาติสฺงฆปรกฺขิตํ
อถ ปสฺสสิมํ กาลํ สฺวหีนํ ฅาติภิตํ ฯ

ตตฺถ สีสวตฺนฺติ สฺขสิลตฺาย สีสวตฺนํ อจาร-
สมฺปนฺนํ ฯ อตฺโถติ วฺฑฺฒิ ฯ ปฏฺิสนฺถารวฺตฺตินนฺติ ฅมฺม-
ปฏฺิสนฺถาโร จ อามิสฺปฏฺิสนฺถาโร จ เอเตสฺ วฺตฺติโนติ
ปฏฺิสนฺถารวฺตฺติโน ฯ เตสํ ปฏฺิสนฺถารวฺตฺตินํ ฯ เอตฺถ จ
ปาปนิวารณ โอิวาทานุสฺสาสนาทิวเสน ฅมฺมปฏฺิสนฺถาโร โคจร-
ลาภาปนคิลาณฺฎฺจานฅมฺมิกรกฺขาวเสน อามิสฺปฏฺิสนฺถาโร
เวทิตฺพฺโพ ฯ อิํ วฺตฺตํ โหติ อิมฺสฺ ทฺวิสฺ ปฏฺิสนฺถารสฺ
จิตฺนํ อจารสมฺปนฺนํ ปณฺทิตนํ วฺฑฺฒิ นาม โหติ ฯ
๑. ม. มิกคณฺน ฯ

อิทานิ ตํ วุฑฺฒิํ ทสฺเสตฺถํ มิคฺคาตฺร(๑) อาลปฺนฺโต ลกฺขณํ
ปสฺสาติ อาทิมาย ๑ ตตฺตฺราຍံ สงฺเขปฺตฺโต อาจารปฏิสฺนฺธการ-
สมฺปนฺนํ อตฺตโน ปุตฺตํ เอกํ มิคฺคปปี อวินาสฺตฺวา ฌาติสงฺฆเณ
ปรุกฺขิตํ ปรีวาริตํ อากฺขณฺนํ ปสฺส ตาย ปน อาจารปฏิ-
สฺนฺธการสมฺปทาย วิหิณฺ ทนฺธปญฺญํ อถ ปสฺสสิมฺมํ กามฺ
เอกมฺปี ฌาตี อวเสสฺตฺวา สุวิหิณฺเมว ฌาตีหิ เอกกํ
อากฺขณฺนตฺนฺติ ๑

เอวํ ปุตฺตํ อภินนฺทิตฺวา ปน โปชิสฺสฺโต ยาวตายุกํ
จตฺวา ยถากมฺมงฺกโต ๑

สฺตถา น ภิกฺขเว สาริปฺตฺโต อิทานว ฌาติสงฺฆปรีวฺโต
โสภติ ปุพฺเพปิ โสภติเยว น เทวตฺตฺโต เอตฺรหิเยว คณฺมฺหา
ปรีหิโน ปุพฺเพปิ ปรีหิโนเยวติ อิหํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา
ทสฺเสตฺวา เทว วตฺถุณี กเถตฺวา อนุสนฺธิ ฆญฺเฐตฺวา ชาตกํ
สโมธานฺสิ ตทา กาโฬ เทวตฺตฺโต อโหสิ ปรีสาปิสฺส
เทวตฺตฺตปรีสา ลกฺขโณ สาริปฺตฺโต ปรีสาปิสฺส พุทฺธปรีสา
มาตา ราหุลมาตา อโหสิ ปีตา ปน อหเมว อโหสีติ ๑

ลกฺขณชาตกั(๒) ปจฺมํ ๑

๑. ม.ปุตฺตมาตฺร ๑ ๒. ม. ลกฺขณมิกชาตกาวณฺณนา ๑

นิโครมคชาตค

นิโครมเวว เสเวยชาติ อิมิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
กุมารกสฺสปตฺเตรสฺส มาตฺริ ภิกฺขุณี อารพุก กเถสิ ฯ

สา กิร ราชคหนคเร มหาวิภวสฺส เสฏฺฐิโน ชีตา
อโหสิ อุตฺสนนุคฺสลมฺลลา ปริมทิตตฺสงฺขารา ปจฺฉิมภวิกสตุตฺตา ฯ
อนฺโตฏฺเฏ(๑) ปทึโป วิย ตสฺสา ททเย อรหตุตฺตฺปนีสฺสโย ชลติ ฯ
อถ สา อตฺตานํ ชานนกาลโต ปฏฺฐาย เกहे อนภิรตา
ปพฺพชิตฺตุกามา หุตฺวา มาตาปิตโร อหา อมฺมตาตา มยฺหํ
จฺมราวาเส จิตฺตํ นาภิรมติ อหํ นิยฺยานิเก พุทฺธสาสเน
ปพฺพชิตฺตุกามา ปพฺพาเซถ มนฺติ ฯ อมฺม กิ วเทสิ อิมิ
กฺลํ พหุวิภวํ ตฺวณฺจ อมฺหากํ เอกชีตา น ลพฺภา
ตยา ปพฺพชิตฺตฺนติ ฯ สา ปฺนปฺปฺนํ ยาจิตฺวาปี มาตาปิตฺตฺนํ
สนฺติกา ปพฺพชฺชํ อลภมานา จินฺเตสิ โหตุ ปติกฺลํ กตา
สามิกํ อาราเซตฺวา ปพฺพชิสฺสามิติ ฯ สา วยปฺปตฺตา ปติกฺลํ
คฺนตฺวา [๒] สีสฺวตี กฺลฺยาณจฺมมา อคฺาริ อชฺฉาวาสิ ฯ

อถสฺสา สํวาสมนฺวาย กุจฺฉิยํ คพฺโภ ปติฏฺฐหิ ฯ สา
คพฺภสฺส ปติฏฺฐจิตฺถาวํ น อณฺเณสิ ฯ อถ ตสฺมี นคเร นภฺขตฺตํ
โฆสยีสฺสุ ฯ สกฺลนคฺรวาสิโน นภฺขตฺตํ กิพีสฺสุ ฯ นคฺริ เทวนคฺริ
วีย อลงฺกตปฏฺิยตฺตํ อโหสิ ฯ สา ปน ตาว อฺพารายปี
๑. ม. อนฺโตฏฺเฏ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ปติเทวตา หุตฺวาติ
ทิสฺสติ ฯ

นกขตุตกีฬาย วตตมานาย อตตโน สริริ น วิลิมปติ
 นาลงฺกโรติ ปกตเวเสเนว จรติ ฯ อถ นํ สามิโก อาห
 ภทฺเท สกถนคฺริ นกขตุตนิสฺสิตํ ตฺวํ ปน สริริ น ปฏฺิขคฺคสิ
 อลงฺการิ น กโรสิ ก็การณาคิ ฯ สว อาห อยฺยปฺตต
 ทฺวตฺตีสายเมว กุณเปหิ ปฺริตํ สริริ ก็ อิมินา อลงฺกเตน
 อยิํ หิ กาโยเนว เทวตานิมนฺมิโต น พุรหฺมณิมนฺมิโต น
 สุวณฺณมโย น มณฺนิมโย น หริจฺนุทนมโย น ปุณฺฑริกกุมฺภ-
 นิลุปลลคพฺกสมฺภูโต กฺุคฺคปฺริปุณฺโณ อสฺจึ น อมโตสฺชปฺริปุริโต
 อถ โข กุณเป ชาโต มาตาเปตฺกสมฺภโว นิจฺจุจฺฉาทน-
 ปริมทฺทนภทฺทนิทฺฐิสฺนธมฺโม(๑) กฺุคฺคสิวทฺตโน ตณฺหุปาทินฺโน
 โสกาณิ นิทานิ ปฺริเทวานิ วตฺถุ สพฺพโรคาณิ อาสโย(๒)
 กมฺมกฺรณานิ ปฏฺิคฺคโห อนฺโตปฺตติ พหิ นิจฺจํ ปคฺขมฺรติ กิมิถฺถานิ
 อาวาโส สิวตฺถิกปฺยาโต(๓) มรณปฺริโยสาโน สพฺพโลกสฺส
 จกฺขุปเถ ปฺริวตฺตมาโนปิ

อฏฺุจฺฉินหารุสฺสยฺตุโต	ตจฺฉิมฺสวเลปโน(๔)
ฉวียา กาโย ปฏฺิจฺฉนฺโน	ยถากฺุคฺคํ น ทิสฺสติ
อนฺตปฺปุโร อุทฺรปฺปุโร	ยกเปพฺสส วตฺถิโน
ททยสฺส ปฺปฬาสสฺส	วกฺกสฺส ปิหกสฺส จ

๑. ม. อนิจฺจุจฺฉาทน... ฯ ๒. ม. อาสโย ฯ ๓. ส. ย. สิวตฺถิกปฺรายโต ฯ
 # ม. สิวตฺถิกปฺยาโต ฯ ๔. ม. ตจฺฉิมฺสวเลปโน ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต สีสวคฺควณฺณนา หน้า 262

สิงฆาณิกาย เขฬสฺส	เสทสฺส เมทกสฺส จ
โลहितสฺส ลลิกาย	ปีตตสฺส จ วสาย จ ฯ
อถสฺส นวหิ โสเตหิ	อสูจิ สวติ สพฺพทา
อกฺขิมฺหา อกฺขิคุถโก	กณฺณมฺหา กณฺณคุถโก
สิงฆาณิกา จ นาสาโต	มฺุเขน วมฺติ เอกทา
ปีตตํ เสมฺหณจ วมฺติ	กายมฺหา เสทชฺลลิกา ฯ
อถสฺส สฺสูริ สีสํ	มตฺถลฺลฺกเณ ปฺุริตํ ฯ
สฺกโต มณฺณตี พาโล	อวิชฺชาย ปฺุรฺกฺขโต(๑) ฯ
อนนฺดาทีนโว กายโย	วิสฺรฺกฺขสมฺบุโป
อาวาโส สพฺพโรคานํ	ปฺุณฺโซ ทฺุภฺขสฺส เกวโล(๒) ฯ
สเจ อิมสฺส กายสฺส	อนฺโต พาหิโร ตียา
ทณฺฑํ นฺน คเหตุวาน	กาทฺโสณฺเน นีวารเย ฯ
ทฺุคฺคนฺโร อสูจิกายโย	กฺุณโป อฺุคฺครูปโป
นินฺนุทีโต จกฺขุญฺเตหิ	กายโย พาลาภินฺนุทีโต
อถลจมฺมปฺุฏฺจจฺนโน	นวทฺุวาโร มหาวโณ
สมนฺนตโต ปคฺุฆรฺติ	อสูจิปฺุติคฺนฺธิโย(๓) ฯ
[ยทา จ โส มโต เสติ	อฺุทฺุรฺมาโต วินีลโก
อปฺุวิญฺโจะ สฺุสถานสฺมี	อนเปกฺุขา โหนฺนติ ฌาตโย

๑. พ. ส. ๒๕/๓๑๒/๓๖๒ ฯ ๒. พ. อ. ๓๓/๑๒๒/๑๘๔ ฯ

๓. วิสุทฺธิ. ๑/๒๕๕ ฯ

*เล่มที่ 28 นิโครธมิกชาตกั หน้า 263

ขาทนต์ นั สุวาณา จ	สิงคาลา จ พกา กิมิ
กาคา คิขุมา จ ขาทนต์	เย จณฺเณ สพุพปาณโน ๗
สุตฺวาน พุทฺธวณฺ	ภิกฺขุ จ ฌาณา อิศ
โส โข นั อภิขานาติ	ยถาภูตํ หิ ปสฺสติ
ยถา อิทํ ตถา เอตํ	ยถา เอตํ ตถา อิทํ
อชฺชตฺตลจ พหิทฺธา จ	กาเย นนฺทํ วิวชฺชหํ] ๗

อยฺยปฺตฺต อิมํ กายํ อลงฺกริตฺวา ก็ กริสฺสามิ นนุ
 อิมสฺส อลงฺกตกรณํ ฌฺถปฺณณมฺภุสฺส พหิจิตฺตกมฺมกรณํ วย
 โหตีติ ๗ เสฏฺฐิปฺตฺโต ตํ ตสฺสา วณฺ

สุตฺวา อาห ภทฺเท
 ตวํ อิมสฺส สรฺริสฺส เอวํ โทเส ปสฺสมานา กสฺมา น
 ปพฺพชิสฺสตีติ ๗ อยฺยปฺตฺต อหํ ปพฺพชฺชํ ลภมานา อชฺเชว
 ปพฺพชเยยฺยนฺติ ๗ เสฏฺฐิปฺตฺโต สาธุ อหํ ตํ ปพฺพาเชสฺสามิตี
 วตฺวา มหาทานํ ปวตฺเตตฺวา มหาสกฺกาโร กตฺวา มหนฺเตน
 ปรีวารเณ ภิกฺขุณฺสปสฺสยํ เนตฺวา นํ ปพฺพาเชนฺโต เทวทตฺต-
 ปกฺขิยานํ ภิกฺขุณฺนํ สนฺติเก ปพฺพาเชสิ ๗ สา ปพฺพชฺชํ ลภิตฺวา
 ปรีปฺณณสงฺกปฺปา อตฺตมฺนา อโหสิ ๗

อถสฺสา กพฺเภ ปรีปากํ กจฺจนฺเต อินฺทฺริยานํ อณฺณตฺตํ
 หตฺถปาทปฺภฺจันํ พหฺลตฺตํ อฺทฺรปฺภฺลสฺส จ มหตฺตํ ทิสฺวา
 ภิกฺขุณฺนิโย ตํ ปุจฺฉีสุ อยฺเย ตวํ กพฺภินิ วย ปณฺณายสิ
 # [] มรฺมมโปตฺถเก นตฺถิ ๗

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณนา หน้า 264

กี เอตฺตุนฺติ ฯ อยฺยา อิทํ นาม การณฺนฺติ น ชานามิ
สึลฺมฺปน เม ปริปฺปฺณฺนฺติ ฯ อถ นํ ตา ภิกฺขุณีโย เทวทตฺตสฺส
สนฺติเก เนตฺวา เทวทตฺตํ ปุจฺฉีสุ อยฺย อยํ กุลธีตา กิจฺเณ
สํมิกํ อาราเชตฺวา ปพฺพชฺชํ ลภิ อิทานิ ปนฺสฺสา คพฺโภ
ปฺลฺยณฺยติ มยํ อิมสฺส คพฺภสฺส คิหิกาลे वा ปพฺพชิตกाले
วา लक्षणां न चानाम गीतानि क्रोमादि च तेवทत्तो
อตุตฺโน อพฺพุทฺธาเวน ขนฺติเมตฺตานุทฺยานญจ นตฺติตฺยา เอวํ
จินฺเตสิ เทวทตฺตสฺส ปกฺขิกา ภิกฺขุณี กุจฺฉิยา คพฺภํ ปริหรติ
เทวทत्तो ปน อชฺฉนฺนฺเปกฺขติเยวาติ มยฺหํ ครหา อุปฺปชฺชิสฺสติ
มยา อิมํ อุปฺปพฺพาเชตฺตุ ฆฏฺฐิตีติ ฯ โส อวิมฺสิตฺวา เสลคฺคํ
ปวณฺณฺยมาโน วีย ปกฺขนฺนฺทิตฺวา คจฺฉถ อิมํ อุปฺปพฺพาเชถาติ
อาห ฯ ตา ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา อุจฺจาย วนฺทิตฺวา อุปฺสฺสยํ
คตา ฯ อถ สา ทหฺรา ภิกฺขุณีโย อาห อยฺยา น
เทวทตฺตเตโร พุทฺโธ นปี ตสฺส สนฺติเก มยฺหํ ปพฺพชฺชา
โลเก ปน อคฺคปฺคฺคสฺส สมนฺมาสมพฺพุทฺทสฺส สนฺติเก มยฺหํ
ปพฺพชฺชา สา ปน เม ทฺกฺเขน ลทฺธา มา นํ อนฺตรธาเปถ
เอถ มํ คเหตฺวา สตฺถุ สนฺติเก เชตฺวานํ คจฺฉถาติ ฯ ตา
ตํ อาทาย ราชคฺหา ปญฺจจตฺตาพีสโยชนิกมคฺคํ อติกฺกมฺม
อนฺุพฺพเพน เชตฺวานํ ปตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา ตมตฺถํ
อาโรเจสุ ฯ

*เล่มที่ 28 นิโครธมิกชาตกั หน้า 265

สตถา จินฺเตสิ กิณฺจาปี คิหิกาเถ เอติสฺสา กพฺโก
ปติฏฺฐิตฺโต เอวํ สนฺเตปี สมโณ โคตโม เทวทตฺเตน ชหิตักฺ(๑)
อาทาย จรตฺติ อณฺฺตติตฺถิยานํ โอกาโส ภวิสฺสติ ตสฺมา
อิมํ กถํ ปจฺฉินฺนํ สราชิกาย ปริสาช มชฺเช อิมํ อธิกรณํ
วินิจฺฉิตฺตํ ฏฺฐิตฺติ ๗ ปุณฺทิวเส ราชานํ ปเสนทิกอสถํ มหา-
อนาถปิณฺฑิกํ จูพอนาถปิณฺฑิกํ วิสาขํ มหาอุปาสิกํ อณฺฺณานิ
จ อภิญฺญาตานิ มหากุลานิ ปกฺโกสาเปตฺวา สายณฺฺหสมเย
จตุสฺส ปริสาสฺส สนฺนิปตฺตาสฺส อุปาสิตฺถเร อามนฺเตสิ กจฺฉ
จตุปรฺสสมชฺเช อิมิสฺสา ทหฺรภิกฺขุณฺเีย กมฺมํ โสเชหิติ ๗ สาธ
ภนฺเตติ เถโร ปริสมชฺฉํ กนฺตฺวา อตฺตโน ปณฺฺตตฺตาสเน
นินฺสิทิตฺวา รณฺโณ ปุโรโต วิสาขํ อุปาสิกํ ปกฺโกสาเปตฺวา
อิมํ อธิกรณํ ปฏฺิจฺฉาเปสิ กจฺฉ วิสาเช อยํ ทหฺรา
อสุกมาเส อสุกทิวเส ปพฺพชิตาติ ตตฺตโต ญตฺวา อิมิสฺส
คพฺภสฺส ปุเร วา ปจฺฉา วา ลทฺฐภาวํ ชานาหิติ ๗ อุปาสิกา
สาธฺติ สมปฏฺิจฺฉิตฺวา สานฺนํ ปริกฺขิปาเปตฺวา อนฺฺโตสานนฺธิ
ทหฺรภิกฺขุณฺเีย หตฺถปาทนาภิกฺขุทฺรปฺริโยसानานิ โอลเกตฺวา
มาสทิวเส สมานตฺวา คิหิกาเว คพฺภสฺส ลทฺฐภาวํ ตถโต
ญตฺวา เถรสฺส สนฺตํ กนฺตฺวา ตมตฺถํ อารโจะสิ ๗ เถโร
จตุปรฺสสมชฺเช ตํ ภิกฺขุณฺเีย สฺสทฺฐกาสิ ๗ สว สฺสทฺฐา หุตฺวา
๑. ม. ชหิตํ ๗

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณนา หน้า 266

ภิกฺขุสงฺฆมฺลจ สตุถารมฺลจ วณฺทิตฺวา ภิกฺขุณีหิ สทฺธี อุปฺสยเมว
คตาฯ สว คพฺภสฺส ปรีปาทมนฺวาย ปทุมุตฺตรปาทมูล
ปติภูจิตฺปญฺจนํ มหานุภาวํ ปุตุตฺติ วิชาเยฯ

อถกทิวสํ ราชว ภิกฺขุณีอุปฺสยสมิเปน กจฺจนฺโต
ทวรกสทฺทํ สุตฺวา อมจฺเจ ปุจฺฉิฯ อมจฺจา ตํ การณํ ฅตฺวา
เทว สว ทหฺรภิกฺขุณี ปุตุตฺติ วิชาเย ตสฺเสว โส สทฺโทติ
อาหํสฺฯ ภิกฺขุณีนํ ภณฺเ ทวรกชคฺคณนฺนาม ปติโพชฺ มยํ นํ
ปฏฺิขคฺคิสฺสามาติฯ ราชว ตํ ทวรกํ นาฏกิตฺถินํ ทาเปตฺวา
กุมารปรีทวเรณ วทฺฒาเปสิฯ นามคณฺทิวเส จสฺส กสฺสโปติ
นามํ อกํสฺฯ อถ นํ กุมารปรีทวเรณ วทฺฒิตตฺตา กุมาร-
กสฺสโปติ สณฺขานีสฺฯ โส สตุตฺตวสฺสติกกาเถ สตุถฺ สนฺตฺติเก
ปพฺพชิตฺวา ปรีปญฺณวิสฺติวสฺโส อุปฺสมปฺทํ ลภิตฺวา กจฺจนฺเต
กาเถ ฐมฺมกถิเกสฺ จิตฺรกถิโก(๑) อโหสิฯ อถ(๒) นํ สตุถว เอตทคฺคํ
ภิกฺขเว มม สวากานํ จิตฺรกถิกานํ ยทิตฺทํ กุมาร-
กสฺสโปติ เอตทคฺเค จเปสิฯ โส ปจฺจว วมฺมิกสฺสตุเต อรหตุตฺติ
ปาปุณฺนิฯ มาตาปิตฺส ภิกฺขุณี วิปฺสฺสิตฺวา มคฺคผลํ ปตฺตาฯ
กุมารกสฺสปฺตเถโร พุทฺธสฺสเน กคณมฺชเฒ ปุณฺณจฺนโท วิย
ปากโฏ ชาโต(๒)ฯ

อถกทิวสํ ตถาคโต ปจฺจวาทฺเต ปิณฺฑปาตปฏฺิกกนฺโต

๑. ม. จิตฺรกถิฯ ๒. ม. ม. ๑๒/๒๘๘/๒๘๒ฯ

*เล่มที่ 28 นิโครธมิกชาตกั หน้า 267

ภิกขุณั โอวาทำ ทตฺวา คนฺธกฺขี ปาวิสึ ฯ ภิกขุ โอวาทำ คเหตุวา
อตุตโน อตุตโน รตฺติฏฺฐานทิวาฏฺฐานนฺสู ทิวสภาคั เขเปตฺวา
สายนฺหสมเย ชมฺมสภายั สนฺนิปตฺติวา อาวุโส เทวทตฺเตน
อตุตโน อพฺพุทฺทภาเวน เจว ขนฺติเมตฺตาทินฺนญจ อภาเวน
กุมารกสฺสปตฺเตโร จ เถรี จ อุโภ นาสิตา สมฺมาสมฺพุทฺโธ
ปน อตุตโน ชมฺมราชตฺาย เจว ขนฺติเมตฺตานุทยสมฺปตฺติยา
จ อุภินฺนั เตสั ปจฺจโย ชาโตติ พุทฺธคฺคณฺเ วณฺณยมานา
นีสึทึสุ ฯ สตฺถา พุทฺธลีพฺุหาย ชมฺมสภั อากนฺตฺวา
ปฺลยตฺตาสเน นีสึทิตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิ ฯ ฆนฺเต ตุมฺหากเมว คฺคณฺกถายาติ สพฺพิ
อาโรจยีสฺสุ ฯ น ภิกฺขเว ตถาคโต อิทาเนว อิมสั อุภินฺนั
ปจฺจโย จ ปตฺติฏฺจา จ ชาโต ปุพฺุเพปี อโหสิยฺเววาทิ ฯ ภิกฺขุ
ตสฺสตฺถสฺสาวีภาวตฺถาย ภควนฺตึ ยาจีสฺสุ ฯ ภควา ภวนฺตฺเรน
ปฺฏิจฺจนฺนั การณฺ์ ปากฺกั อกาสิ ฯ

อตีเต พาราณสียั พุรฺหมทตฺเต รชฺชั การยมาเน
โพธิสฺตฺโตปี มิกโยนียั ปฺฏิสนฺธิ คณฺหิ ฯ โส มาตุ กุจฺฉิตฺโต
นิกฺขมฺนฺโต สุวณฺณวณฺโณ อโหสิ ฯ อกฺขินิสฺส มณฺิคุพฺสทิสานิ
อहेสฺสุ สิงฺคานิ รชตฺวณฺณานิ มุขั รตฺตกมฺพลปฺลยชวณฺณั
หตฺถปาทปฺริยนฺดา ลาขารสปริกมฺมกตา วิย พาลธิ จามริ(๑)
๑. ม. จมฺรสฺส ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สีสวคฺควณฺณนา หน้า 268

วีย อโหสิ ฯ สรฺรุมฺปนฺสฺส มหฺนฺตํ อสฺสโปตกฺปฺปมาณฺ อโหสิ ฯ
โส ปฺลยจสฺตปฺริวาโร อรฺณฺยเณ วาสํ กฺปฺเปสิ นามเณ
นิโครฺชมิคฺรราชา นาม ฯ อวิทฺฐเร ปนฺสฺส อญฺโณปิ ปฺลยจ-
มิคฺสฺตปฺริวาโร สาขมิโค นาม วสฺติ ฯ โสปี สุวณฺณวณฺโณ
อโหสิ ฯ

เดณ สมเณน พาราณสีราชา มิควชปฺสุโต โหติ วินา
มฺเเสน น ภูณฺชติ ฯ มนฺุสฺसानํ กมฺมจฺเจทํ กตฺวา สพฺเพ
เนคมชนปฺเท สนนฺิปาเตตฺตฺวา เทวสิกํ มิควธฺ(๑) กจฺจติ ฯ มนฺุสฺสา
จินฺเตสุ อยํ ราชานํ อมฺหากํ กมฺมจฺเจทํ กโรติ ยนฺุณ
มยํ อญฺยานเณ มิคานํ นิวาปี จปยิตฺวา(๒) ปานียํ สมฺปาเตตฺวา
พหุ มิเค อญฺยานํ ปเวเสตฺวา ทฺวารํ พนฺชิตฺวา รณฺโณ
นิยฺยาเทยฺยามาติ ฯ เต สพฺเพ อญฺยานเณ มิคานํ นิวาปฺตึณฺ
โรเปตฺวา อุกฺกํ สมฺปาเตตฺวา ทฺวารํ โยเชตฺวา วาคุรานิ(๓)
อาทาย มุคฺคราทินานาวุชฺหตฺถา อรณฺญํ ปวิสิตฺวา มิเค
ปฺริเยสฺมานา มชฺเฒ จิตฺเต มิเค คณฺุหิสฺสามาติ โยชนมฺตตํ
จानํ ปฺริกฺขิปิตฺวา สงฺขิปฺมานา นิโครฺชมิคฺสาขมิกานํ วสนฺุจฺจานํ
มชฺเฒ จ กตฺวา ปฺริกฺขิปีสุ ฯ อถ นํ มิคคณฺํ ทิสฺวา
รฺกฺขคฺคฺมพาทโย จ ภูมึ จ มุคฺคเรหิ ปฺหรนฺตฺวา มิคคณฺํ
คหฺนฺุจฺจานโต นีหริตฺวา อสฺสิตฺตฺธิชฺนฺุอาทีนํ อาวฺธานํ อุกฺคิริตฺวา
๑. ม. มิควํ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๒. ส. ม. วปีตฺวา ฯ
๓. ส. ย. นาคเร ฯ

*เล่มที่ 28 นิโครทมิกชาตกัม หน้าที่ 269

มหานาถิ นทนฺตา ตํ มิคคณฺ์ อุตฺยานํ ปเวเสตฺวา ทวาริ
ปีชาย ราชานํ อุปสงฺกมิตฺวา เทว นีวทุธิ มิควธิ คจฺจนฺตา
อมุหํกํ กมุํ นาสถ อมุเหหิ อรณฺญโต มิเค อานตฺวา
ตุมุหํกํ อุตฺยานํ ปุริตํ อีโต ปญฺจาย เตสํ มํลํ ขาทถาติ
ราชานํ อापฺจฺฉิตฺวา ปกุกมํสิสุ ๑

ราชา เตสํ วจนํ สุตฺวา อุตฺยานํ คนฺตฺวา มิเค
โอโลเกนฺโตเทว สฺวณฺณมิเค ทิสฺวา เตสํ อภยํ อทาสิ ๑
ตโต ปญฺจาย ปน กทาจิ สามํ คนฺตฺวา เอกํ มิคํ
วิษฺมิตฺวา อานตฺวา ๑ กทาจิสุส ภูตฺตการโก คนฺตฺวา วิษฺมิตฺวา
อาหฺรติ ๑ มิกา ธนุํ ทิสฺวาว มรณฺภเยน ตชฺชิตา ปลายนฺติ
เทว ตโย ปหาเร ลภิตฺวา กิลมนฺติปี กิลานาปี โหนฺติ มรณฺปี
ปาปฺนฺติ ๑ มิคคณา ตํ ปวฺตฺตี โภชิตฺตฺสฺส อารโจะสิสุ ๑
โส สางํ ปกุกโกสาเปตฺวา อาห สมมุ พหุ มิกา นสฺสนฺติ
เอกํเสน มริตพฺเพ สติ อีโต ปญฺจาย มา กณฺเฑน มิเค
วิษฺมนฺตุ ฐมฺมคณฺจิกฺกฺจฺจาเน มิคานํ วาโร โหตุ เอกทิวสํ
มม ปริสาย วาโร ปาปฺนฺตฺว เอกทิวสํ ตว ปริสาย
ปาปฺนฺตฺว วารปฺตฺโต มิโค คนฺตฺวา ฐมฺมคณฺจิกาย สีลํ(๑)
จเปตฺวา นิปชฺชตุ เอวํ สนฺเตปี มิกา ภิตา(๒) น ภวิสฺสนฺตีติ ๑
โส สาธฺติ สมฺปฺญฺจฺฉิ ๑ ตโต ปญฺจาย วารปฺตฺโต มิโค
๑. ม. คีว ๑ ๒. ม. กิลนฺตา ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณนา หน้า 270

คณฺตุวา ฐมฺมคณฺจิกาย คีวํ จเปตฺวา นิปชฺชติ ฯ ภตฺตการโก
อาคณฺตุวา ตตฺถ นิปฺนฺนกเมว คเหตุวา คจฺจติ ฯ

อถกทิวสํ สาขมิกสฺส ปรีสาย เอกิสฺสา คพฺภินิมิกิยา
วาโร ปาปฺณาติ ฯ สา สาขํ อุปสงฺกมิตฺวา สามิ อหํ
คภฺภินี ปฺตุตํ วิชายิตฺวา เทว ชนา วาริ คมิตฺสาม มยฺหํ
วาริ อตฺถิกามเหตี อหา ฯ โส น สกฺกา ตว วาริ
อณฺเณสํ ปาเปตฺตุ ตวเมว ตยฺหํ ปฺตุตํ ชานิสฺสตี คจฺจนาหีติ
อาหา ฯ สา ตสฺส สนฺติกา อนฺนคฺคหํ อถมมานา โพธิสฺสตฺตํ
อุปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ อาโรเจสิ ฯ โส ตสฺสา วจฺนํ สุตฺวา
[จินฺเตสิ ปุพฺเพ โพธิสฺสตา หิ ปเรสํ ทฺวํ ทิสฺวา อตฺตโน
ชีวิทํ นาเปกฺขนฺติ อตฺตहितโต ปรีหิตเมว เตสํ กรุตฺรํ โหติ

สยํ ชีวนฺติ สกฺกา	ปฺสู สพฺเพ วเน มิกา
ชีวนฺติ ปเร ธีรา	สนฺโต สตฺตหิตเร ตา
วิตฺตํ องฺคณฺจ ปาณณฺจ	จตฺตํ เตหิ หิตาย จ ฯ
โส สมตฺโถ พฺหุ สตฺเต	สนฺตาราสุสํ สเทวเก
อิมินา สารหิเนน	กาเยน จ อปฺปณฺยตา
อหนฺเต นฺน ยํ ลาภํ	ลภิสฺสามิ สยํ ชฺวณฺติ ฯ

อติ จินฺเตตฺวา อาหา] โหตุ คจฺจ ตวํ อหนฺเต วาริ
อตฺถิกมิตฺสามีติ ฯ สยํ คณฺตุวา ฐมฺมคณฺจิกาย สีสํ กตฺวา
[] มรฺมมโปตฺถเก นตฺถิ ฯ

*เล่มที่ 28 นิโครธมิกษตัก หน้า 271

นิปชชช ๑ ภตตการโก ตั ทิสวา ลทฐาภโย มิคราชา
คณจิกาย นิปนโน กิณฺณ โข การณนติ เวเคน คนฺตฺวา
รณฺโณ อาโรเจสิ ๑

ราชา ตาวเทว รถิ อารุห มหนฺเตน ปริวารน
คณฺตฺวา โภชิสตฺตํ ทิสฺวา อาห สมฺม มิคราช นนฺ มยา
ตุมฺหากิ อภยํ ทินฺนํ กสฺมา ตฺวํ อิธ นิปนฺโนสฺสตี ๑ มหาราช
คพฺภินิ มิกิ อากนฺตฺวา มม วาริ อณฺณสฺส มิคสฺส ปาเปหิตี
อาห น สกฺกา โข ปน มยา เอกสฺส มรณฺทุกํ อณฺณสฺส
อุปริ จิปีตุ(๑) สฺวํ อตฺตโน ชีวิติ ตสฺสา ทตฺวา ตสฺสา
สนฺตํ มรณฺ กเหตฺวา อิธ นิปนฺโน มา อณฺณํ กิณฺจ
อาสฺงกิตฺถ มหาราชาคี ๑ ราชา อาห สามิ สฺวณฺณมิกราช
มยา น ตาทิสฺ ขนฺติเมตฺตานุทยสมฺปนฺโน มนฺุสฺเสสฺสปี
ทิกฺุชฺปฺโพ เตน เต ปสนฺโนสฺมิ อุกฺุเจหิ ตฺยฺหฺลจ ตสฺสา
จ อภยํ ทมฺมิติ ๑ ทฺวิหิ อภเย ลทฺเช อวเสสา กิ
กริสฺสนฺติ นรินฺทาคี ๑ อวเสसानมฺปี อภยํ ทมฺมิ สามิติ ๑
มหาราช เอวํปี อฺุยฺยานเยว มิกา อภยํ ลภิสฺสนฺติ เสสา กิ
กริสฺสนฺตีตี ๑ เอเตสมฺปี อภยํ ทมฺมิ สามิติ ๑ มหาราช มิกา
ตาว อภยํ ลภนฺติ เสสา จตฺปฺปาทา กิ กริสฺสนฺตีตี ๑
เอเตสมฺปี อภยํ ทมฺมิ สามิติ ๑ มหาราช จตฺปฺปาทา ตาว
๑. ส. ย. ปกฺุชฺปีตุ ๑ ม. นิกฺุชฺปีตุ ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณนา หน้า 272

อภยํ ลภนฺติ ทิชคณา กิํ กริสฺสนฺตึติ ฯ เอเตสมปิ อภยํ
 ทมฺมิ สามึติ ฯ มหาราช ทิชคณา ตาว อภยํ ลภิสฺสนฺติ
 อุกเก วสนกมจฺจนา กิํ กริสฺสนฺตึติ ฯ เอเตสมปิ อภยํ ทมฺม
 ิ สามึติ ฯ เอวํ มหาสตุโต ราชานํ สพุพสตุตฺตานํ อภยํ ยาจิตฺวา
 อุกฺกชาย ราชานํ ปญฺจสุ สิวเสสุ ปตฺติจฺจาเปตฺวา ชมฺมณฺจ
 มหาราช มาตาปิตฺุสุ ปุตฺตธึตาสฺสุ พุราหฺมณคหปตฺิเสสุ
 เนคมชานปเทสุ ชมฺเม จรฺนโต สมิํ จรฺนโต กายสฺส เกทา
 ปรมฺมรณา สุกฺตี สคฺคํ โลกํ คมิสฺสสึติ รณฺโณ พุทฺธลึพฺุหาย
 ชมฺมํ เทเสตฺวา กตฺิปาหํ อฺุยฺยานเ วสิตฺวา รณฺโณ โอวาทํ
 ทตฺวา มิกคณฺปรีวโต อรณฺณํ ปาวิสิ ฯ สปิ โข มิกฺเชนุ
 ปุปฺผกณฺณคิสิทึสิํ ปุตฺตํ วิชายิ ฯ โส กิพฺมานอ สาขมิกฺสฺส
 สนฺตึกํ คจฺจติ ฯ อถ นํ มาตา ตสฺส สนฺตึกํ คจฺจนฺตํ
 ทิสฺวา ปุตฺตํ อโโต ปญฺุชาย มา เอตสฺส สนฺตึกํ คจฺจ
 นิโครฺชสฺเสว สนฺตึกํ คจฺเจยฺยาสึติ โอวทฺนตี อิมํ คาทมาห

[๑๒] นิโครฺชเมว เสเวยฺย นฺ สาขํ อฺุปลั้วเส

นิโครฺชสฺมิ มตฺ เสยฺโย ยณฺเจ สาขสฺมิ จีวิตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ นิโครฺชเมว เสเวยฺยาคิ ตาตฺ ตฺวํ วา อณฺโณ วา
 อตฺตโน หิตกาโม นิโครฺชเมว เสเวยฺย ภาเชยฺย นํ อฺุปลงฺกเมยฺย ฯ
 นฺ สาขํ อฺุปลั้วเสติ สาขมิกํ ปน น อฺุปลั้วเส อฺุปลมฺม น สั้วเสยฺย
 เอตํ นิสฺสาย จีวิตํ น กปฺเปยฺย ฯ

*เล่มที่ 28 นิโครธมิกชาติกั หน้า 273

นิโครธสมิ มตฺ เสยฺโยติ นิโครธรรณฺโณ ปาทมฺเณ มรณฺมปิ
เสยฺโย วรฺ อุตฺตมํ ฯ ยณฺเจ สาขสมิ ชีวิตฺนฺติ ยมฺปนฺ สาขสฺ
สนฺติเก ชีวิตํ ตํ เนว เสยฺโย น วรฺ อุตฺตมฺนฺติ อุตฺโต ฯ

ตโต ปญฺจาย ปน อภยลทฺธกา มิกา มนุสฺसानํ สสฺसानิ
ขาทฺนฺติ ฯ มนุสฺสา ลทฺธาภยา อิเมติ มิเค ปหริตฺถุ วา
ปลาเปตฺถุ วา น วิสทฺนฺติ ฯ เต ราชนฺกณฺเณ สนฺนิปตฺติตฺวา
รรณฺโณ ตมตฺถํ อารโจะตฺถุ ฯ ราชา มยา ปสนฺนเนน นิโครธ-
มิกราชสฺส วโร ทินฺโน อหิ รชฺชํ ชเหยยฺยํ น จ ตํ
ปญฺญลฺลํ กิณฺทามิ กจฺจถ น โกจิ มม วิชิตฺ มิเค ปหริตฺถุ
ลภตฺติ อหา ฯ นิโครธมิโค ตํ ปวฺตฺตี สฺตฺวา มิกคณฺ
สนฺนิปาตาเปตฺวา อิตโต ปญฺจาย ปเรตฺถิ สสฺสํ ขาทิตฺถุ น
ลภตฺติ(๑) มิเค โววทิตฺวา(๒) มนุสฺसानํ อารโจาเปสิ อิตโต
ปญฺจาย สสฺสการกา มนุสฺสา สสฺสรกฺขนตฺถํ วตี มา กโรนฺตุ
เขตฺตํ ปน อวิชฺฉิตฺวา ปณฺณสลฺลํ พนฺชนฺตฺติ ฯ ตโต
ปญฺจาย กิร เขตฺเตสฺส ปณฺณพนฺชนสฺลฺลา อุตฺปาติ ฯ ตโต
ปญฺจาย ปณฺณสลฺลํ อติกฺกมฺนกมิโค นาม นตฺถิ ฯ อยํ กิร
เนตฺถิ โพรสิตฺตฺโต ลทฺธโรวาทิ ฯ เอวํ มิกคณฺ โววทิตฺวา
โพรสิตฺตฺโต ยาวตฺยาถึ จตฺวา สทฺธิ มิเคหิ ยถากมฺมจฺจโต ฯ
ราชาปี โพรสิตฺตฺตฺส โววาเท จตฺวา ปุณฺณานิ กตฺวา
๑. ม. น ลภิสฺสธตฺติ ฯ ๒. ส. ย. วาเรตฺวา ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณา หน้า 274

ยถากมฺมงฺคโต ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว อิทาเนวahi เถรียา จ กุมาร-
กสฺสปสฺส จ อวสฺสโย ชาโต ปุพฺเพปิ อวสฺสโยเยวติ อิมญจ
ธมฺมเทสนํ อหริตฺวา จตฺตสจฺจเทสนํ วินิวฺญฺญตฺวา เทว วตฺถุณี
กเถตฺวา อนฺุสนฺธิ ฆญฺญตฺวา ชาตํ สโมธานสฺสิ ตทา สาขมิโค
เทวทฺโต อโหสิ ปรีสาปิสฺส เทวทตฺตปรีสาว มิคฺเชนฺุ เถรี
อโหสิ ปฺคฺโต กุมารกสฺสโป ราชานนฺโท นิโครธมิก-
ราชา ปน อหเมว อโหสิตีติ ฯ

นิโครธชาตํ(๑) ทฺติยํ ฯ

กณฺฑนินชาตํ

ธีรตฺถุ กณฺฑนินํ สลฺลนฺติ อิทํ สตฺถา เชตฺวเน วิหรนฺุโต
ปุราณทฺติยิกปฺปโลภนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตํ อญฺจนินปาเต อินฺุทฺริยชาตเก อาวิภวิสฺสติ ฯ ภควา
ปน ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ ภิกฺขุ ปุพฺเพปิ ตฺวํ เอตํ มาตฺถคามํ
นินฺุสสาย ชีวิตกฺขยํ ปตฺวา วิตจฺฉิเตสุ องฺการตเลสุ(๒) ปกฺโกสิตีติ ฯ
ภิกฺขุ ตสฺสตฺถสฺสวาวิภาวตฺถาย ภควนฺุตํ ยาจิสฺสุ ฯ ภควา
ภวานฺุตเรน ปฏิจฺจนนํ การณํ ปากฺกมกาสิ ฯ อโธ ปรมฺปน
ภิกฺขุณํ อายาจนํ ภวานฺุตฺรปฺปฏิจฺจนนตฺถจ อวตฺวา อตีตํ
๑. ม. นิโครธมิกชาตกถวณฺณา ฯ ๒. ม. วิตจฺฉิเตสุ องฺการเรสุ ฯ
เอวมฺปรีปี ฯ

*เล่มที่ 28 กณฺฑนินชาตํ หน้า 275

อาหริตี เอตตคเมว วกฺขาม ฯ เอตตเก วุตเตปี อายาจัน
พลาหคคพฺภโต จนนฺนํหฺรณฺูปมา จ ภวนฺตรปฺปฏิจฺจนฺน-
การณภาโว จาติ สพฺพเมตํ เหฏฺฐา วุตตนเยเนว โยเซตฺวา
เวทิตพฺพํ ฯ

อตีเต มคฺชรญฺเฐ ราชคเห มคฺชราชา นาม รชฺชํ
การลลิตํ ฯ มคฺชวาสิگانํ สสฺสสมเย มิคานํ มหาปรีปนฺโถ
โหติ ฯ เต อรณฺเณ ปพฺพตปาทำ ปวิสฺนฺติ ฯ เอโก อรณฺณวาสิ
ปพฺพตเตยฺยมิโก เอกาย คามวาสินียา มิคโปตีกาย สทฺธิ สนฺถวํ
กตฺวา เตสํ มิคานํ ปพฺพตปาทโต โอรุยฺห ปฺน คามนฺตํ
โอดิณฺณกาเล มิคโปตีกาย ปฏฺิพฺทฺชิตตฺตตาย เตหิ สทฺธิเยว
โอดริ ฯ อถ นํ สาอาห ตวํ โขสิ อຍฺย ปพฺพตฺเตยฺโย
พาลมิกํ คามนฺโต จ นาม สาสงฺโก สปฺปฏิภโย มา
อมฺเหหิ สทฺธิ โอดราติ ฯ โส ตสฺสา ปฏฺิพฺทฺชิตตฺตตาย
อนิวตฺติตฺวา ตาย สทฺธิเยว อคมาสิ ฯ มคฺชวาสิโน อิทานิ
มิคานํ ปพฺพตปาทา โอดรณฺกาโลติ ฌตฺวา มคฺเค ปฏฺิจฺจนฺน-
โกฏฺฐเกสุ ติฏฺฐนฺติ ฯ เตสมฺปิ ทฺวินฺนํ อากมนมคฺเค เอโก
ลฺลทฺทโก ปฏฺิจฺจนฺนโกฏฺฐเก จิโต โหติ ฯ มิคโปตีกา มนุสฺสคณฺฐ
ฌายิตฺวา เอโก ลฺลทฺทโก จิโต ภวิสฺสตีติ ตํ พาลมิกํ ปฺรโต
กตฺวา สยํ ปจฺจโต อโหสิ ฯ ลฺลทฺทโก เอเกเนว สรปฺปหาเรน
มิกํ ตตฺถเวว ปาเตสิ ฯ มิคโปตีกา ตสฺส วิทฺธภาวํ ฌตฺวา

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณา หน้า 276

อุปฺปติตฺวา วาตเวคคตฺติยา ปฺลายุ ฯ ลุทฺทโก โโกฏฺฐกโต
นิกฺขมิตฺวา มิคฺ โอกฺกนฺตฺติตฺวา อคฺคิ กตฺวา วิตฺตฺติเกสฺสุ
องฺคาเรสฺสุ มฺหฺรฺมํสํ ปฺจิตฺวา ขาทิตฺวา ปานียํ ปิวิตฺวา อวเสถํ
โลหิตวินฺทฺหิ ปกฺขมฺรฺนฺเตหิ กาเชนาทาย ทารเก โตเสนฺโต
ฌริ อคฺมาสิ ฯ

ตทา โพธิสฺสโต ตสฺมี วนฺสณฺเฑ เทวตา หุตฺวา
นิพฺพุตฺโต โหติ ฯ โส ตํ การณํ ทิสฺวา อิมสฺส พาลมิกสฺส
มรณํ เนว มาตริ นิสฺสาย น ปิตริ อถ โข กามํ
นีสฺสาย กามนฺิมิตฺตตฺตฺหิ สตฺตา สุกฺตฺติยํ หตฺถจฺเจทาที
ทฺสกฺตฺติยจฺจ ปฺลจฺจวิธพฺนฺธนาที นานปฺปการิ ทฺกขํ ปาปฺณนฺติ
ปเรถํ มรณทฺกขุปฺปาทนํ นาม อิมสฺมี โลกํ ครหิตเมว ยํ
ชนปทํ มาตฺคาโม วิจาเรติ อนุสาสตี โส อิตฺถิปริณายโก
ชนปโทปิ ครหิตาเยวติ เอกาย คาถาย ตีณิ ครหฺวตฺถฺนํ
ทสฺเสตฺวา วนฺเทวตาสุ สาธฺกการิ ทตฺวา คนฺธปฺปฺพาทีหิ
ปฺุชฺยมานาสุ มฺหฺรฺสฺสเรณ ตํ วนฺสณฺทํ อุนฺนาเทนฺโต อิมาย
คาถาย ฌมฺมํ เทเสถิ

[๑๓] ชิริตฺถุ กณฺฑิณิ สลฺลํ ปฺริสํ คาพฺุทฺเววริณํ
 ชิริตฺถุ ตํ ชนปทํ ยตฺถิตฺถิ ปริณายิกา
 เต วาปิ ชิกฺกิตา สตฺตา เข อิตฺถิณํ วสํ คตาติ ฯ

*เล่มที่ 28 กณฺฑนินชาตกํ หน้าที่ 277

ตตฺถ ชิริตฺถุติ ครหนตฺถเถ นิปาโต ๑ สุวายมิชฺช อุตฺตาส-
อุพฺเพควเสน ครหนเ ทฏฺฐพฺโพ ๑ อุตฺตสิตฺถุพิคฺโค หิ โหนฺโต
โพธิสฺสโต เอวมาห ๑ กณฺฑมสฺส อตฺถิติ กณฺฑี ๑ ตํ
กณฺฑนํ ๑ ตมฺปน กณฺฑํ อนุปฺปวิสนฺภูเจน สลฺลนฺติ วุจฺจติ
ตสฺมา กณฺฑนํ สลฺลนฺติ เอตฺถ สลฺลกณฺฑนินฺติ อตฺถโธ ๑
สลฺลํ วา อสฺส อตฺถิติ สลฺลโธ ๑ ตํ สลฺลํ ๑ มหนฺตํ วณฺมุขํ
กตฺวา พลวปฺปหารํ ททฺนฺโต คาพฺหํ วิชฺฌตีติ คาพฺหเวรี ๑ ตํ
คาพฺหเวรีนํ ๑ นานปฺปการเกน กณฺฑเฑน กุมฺภตฺตตฺตจฺจจฺจ-
ณเฑน(๑) อุกฺกมเนเนว สลฺลเณ สมนฺนาคตํ คาพฺหเวรีนํ ปฺริสํ
ชิริตฺถุติ อยเมตฺถ อตฺถโธ ๑ ปฺริณายิกาคิ อิสฺสรวา สํวิธายิกา ๑
ชิภิกิตาติ ครหิตา ๑ เสสเมตฺถ อุตฺตตานตฺถเมว ๑

อิโต ปรมฺปนฺน เอตฺตกมฺปิ อวตฺวา ยํ ยํปี อนุตฺตानํ
ตํ ตเทว วณฺณยิสฺสาม ๑ เอวํ เอกาย คากาย ตีณิ ครหฺวตฺถุณิ
ทสฺเสตฺวา โพธิสฺสโต วณฺ อุนฺนาเทตฺวา พุทฺธลีพฺุหาย ฌมฺมํ
เทเสสิ ๑

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสสิ ๑
สจฺจปฺริโยसानเ อุกฺกณฺจติภิกฺขุ โสตาปตฺติผลเ ปตฺติจฺจหิ ๑
สตฺถา เทว วตฺถุณิ กเถตฺวา อนุสนฺธิ ฌณฺเฑตฺ วา ชาตกํ
สโมธานสิ ๑ อิโต ปรมฺปนฺน เทว วตฺถุณิ กเถตฺวาติ อิทํ
๑. ส. ม. ย. กุมฺภตฺตตฺตจฺจจฺจณเฑน ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณนา หน้า 278

อวตฺวา อฺนุสนฺธิ ฆณฺเฑตฺวาติ เอตฺตกเมว วุฑฺฒามิ ฯ อวตฺตมปิ
ปนฺน เภฏฺฐาธุตฺตนเยเนว โยเชตฺวา กเหตุพฺพิ ฯ ตทา
พฺพเตยฺยมิโค อุกฺกณฺจิตฺติกฺขุ อโหสิ มิคโปตฺติกา ปฺราณ-
หุตฺติยิกา กามสุ ฺโทสํ ทสฺเสตฺวา ฆมฺมเทสิกเทวตา ปน
อหเมว อโหสิตี ฯ

กณฺฑนฺชาตกํ(๑) ตติยํ ฯ

วาทมิกชาตกํ

น กิรตฺถิ รเสหิ ปาปิโยหิ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
จูพฺปิณฺฑปาตฺติกตฺสฺสฺตฺเถโร อารพฺภ กเถสิ ฯ

สตฺถุริ กิร ราชคหํ อฺปนฺนํสฺสาย เวพฺพเน วิหรนฺเต
ตฺสฺสฺกมาโร นาม มหาวิภวสฺส เสฏฺฐิกุลสฺส ปฺตฺโต เอกทิวสํ
เวพฺพนํ คนฺตฺวา สตฺถุ ฆมฺมเทสนํ สฺตฺวา ปพฺพชิตฺตกาโม
ปพฺพชฺชํ ยาจิตฺวา มาตาปิตฺตฺหิ อนนฺนุณฺณตตฺตา ปฏฺิกฺขิตฺโต
สตฺตาทํ ภตฺตจฺเจทํ กตฺวา รฏฺฐปาลตฺเถโร วิย มาตาปิตฺโร
อนฺุชานาเปตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชฺชํ สตฺถา ตํ ปพฺพชาเชตฺวา
อจฺจตฺตมาสมตฺตํ เวพฺพเน วิหริตฺวา เขตฺวณํ อคมาสิ ฯ ตตฺตรายํ
กฺลปฺตฺโต เตรส ฐตฺตฺกานิ สฺมาทาย สาวตฺถิยํ สปทานํ
ปิณฺฑาย จรนฺโต กาลํ วิตฺตนาเมสิ จูพฺปิณฺฑปาตฺติกตฺสฺสฺตฺเถโร
๑. ม. กณฺฑนฺชาตกํ ฯ

นามาติ วุตโต คคนตเล ปุณณจनुโท วิย พุทธสาสเน ปากโฏ
ปณณาโต อโหสิ ฯ

ตสุมิ กाले राखहे नकुखत्तकिपाय वत्तमानाय णेरसुस
मातापितरो यं तसुस किहिकाले अโहोसि आग्रणणणत्तं
रखत्तजुगोणुके(๑) निकुखिपित्ता उरे जपेत्ता अणुणासु नकुखत्तकिपासु
อมहाकं पुत्तो अिमिना अलग्गारेण अलग्गतो नकुखत्तं किप्ति तं
नो अेकपुत्तकं कहेत्ता समणे कोत्तो सावत्तिनकरि कत्तो
कहं नु खो सो अेत्रहि निसिनुनो कहं जित्तत्ति वत्ता
रोत्तत्ति ฯ अेक्का वण्णत्तासी तं कुत्तं कन्त्ता सेणुजिกรियं
रोत्तत्ति तिस्वा पुत्ति कि अय्ये रोत्तत्ति ฯ ता त्तत्तं
आरोजेत्ति ฯ कि पन अय्ये अय्यपुत्तो पिपायत्ति ฯ असुग्ग
असुग्गजात्ति ฯ सजे तुम्हे अिमस्सुमि केहे सप्पं अिसुत्तियं मय्हं
तेठ अहनत्ते पुत्तं आनेसुत्तामित्ति ฯ सेणुजिग्रिया सात्तत्ति
सम्पत्तिजित्ता परिप्पयं तत्ता महन्तेण प्रियारेण तं
अय्येत्तेत्ति कज्ज अत्ततो वसेण(๒) म्म पुत्तं आनेत्ति ฯ
सा प्रिज्जनन्धाने निसिनुना सावत्ति कन्त्ता णेरसुस
गिग्गखारविट्ठियं निवासं कहेत्ता सेणुजिग्गला आकत्तम्मसुसे
णेरसुस अत्तसेत्ता अत्ततो प्रियारेण प्रिवत्ता णेरसुस
पिण्णाय प्रिवुत्तसुस आत्तित्तो अलग्गयाकुण्ण रत्तगिग्गण्ण(๑) तत्ता
॑. म. रत्तजुगोणुके ฯ ॒. म. पण्णेण ฯ ॑. सी. यु. वरगिग्गण्ण ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนินปเต สิวคควณณน หน้ 280

รสตณหฬ พนุธิตว อนุกุกเมน เคเห นิสีทหเปตว ภิกุข
ททมณน เทรสส อตุตโน วสิ อุกคทภว ญตว คิลนณลย
ทสเสตว อนุโตคพุกเ นินชชช ๗ เโรปี ภิกุขจรเวลย
สปทณ จรณโต เคททวาร์ อคมณสิ ๗ ปริชโน เทรสส
ปตุต คเหตุว เอร์ ฆเร นิสีทหเปลี ๗ เโร นิสีทิตว
กห อุปสติกติ ปุจณิ ๗ คิลนณ ภนุเต ตุมหกก ทสสน
อิจณตีติ ๗ โส รสตณหฬ พนุโร อตุตโน วตุตสมทณ
ภินุทิตว ตสสณ นินนณจณน ปวสิ ๗ สอ อตุตโน
อคตकरण กเหตุว ต ปโลเหตุว รสตณหฬ พนุธิตว
อูปพพหเชตว อตุตโน วเส จเปตว ยนเน นิสีทหเปตว
มหนุเตน ปริวเรณ รชคเหมว อคมณสิ ๗ สอ ปวตุติ
ปกณฐชต ๗

ภิกุข ฐมมสภย สนนินนณ จูพินนทปतिकติสตุเอร
กิริ เอกอ วณณทหสิ รสตณหฬ พนุธิตว อทห คตติ
กถิ สมณฐหเปลี ๗ สตุถ ฐมมสภ อูปคณตว อลงคตสเน
นिसีทิตว กย นตุถ ภิกุขเว เอตริท กถย สนนินนณติ
อห ๗ เต ต ปวตุตี กถยีส ๗ น ภิกุขเว อิทนเนว เอโส
ภิกุข รสตณหฬ พชณิตว ตสสณ วสงคโต ปุพเพปี ตสสณ
วสงคโตยเวติ วตว อตีต อหริ ๗

อตีเต พารณสิย รณโย พุรหมทตสส สณชโย นน

อุยฺยานปาโล อโหสิ ฯ อเถโก วาตมิโค ตั อุยฺยานํ อากนฺตุวา
สณฺชยํ ทิสฺวา ปลายติ ฯ สณฺชโยปี น ตั ตชฺเชตฺวา
นีหฺรติ ฯ โส ปุณฺปุณฺํ อากนฺตุวา อุยฺยานเนยฺว จรติ ฯ
อุยฺยานปาโล ปาโตว อุยฺยานโต นานปฺปการานิ ปุปฺผผลานิ
คเหตุวา ทิวเส ทิวเส รณฺโณ อภิหฺรติ ฯ อถ นํ เอกทิวสํ
ราชา ปุจฺฉิ สมฺม อุยฺยานपाल อุยฺยานเน กิณฺฉิ อจฺฉริยํ
ปสฺสสํติ ฯ เทว อณฺณํ น ปสฺสสามิ เอโก ปน วาตมิโค
อากนฺตุวา อุยฺยานเน จรติ เอตํ ปสฺสสามิติ ฯ สกฺขิสฺสสิ ปน
ตั คเหตุนฺติ ฯ โลกํ มํธึ ลภฺนฺโต อิมํ อนฺโตราชนินฺเวสนมฺปิ
อานตฺถุ สกฺขิสฺสามิติ ฯ ราชา ตสฺส มํธึ ทาเปสิ ฯ โส
ตั คเหตุวา อุยฺยานํ กนฺตุวา วาตมิกสฺส จรณฺภูจฺจเน ตินฺฉานิ
มธฺจฺจนา มกฺเชตฺวา นิลิยิ ฯ มิโค อากนฺตุวา มธฺมกฺขิตฺตานิ ตินฺฉานิ
ขาทิตฺวา รสตณฺหยา พนฺโธ อณฺณตฺถ อากนฺตุวา อุยฺยานเมว
อากจฺฉติ ฯ อุยฺยานปาโล ตสฺส มธฺมกฺขิตฺตินฺฉนฺสุ ปฺลุทฺชภาวํ
ณฺตุวา อนฺุกกเมน อตฺตानํ ทสฺเสสิ ฯ โส ตั ทิสฺวา กติปาหํ
ปลายิตฺวา ปุณฺปุณฺํ ปสฺสนฺโต วิสฺสาสํ อापชฺชิตฺวา อนฺุกกเมน
อุยฺยานपालสฺส หตฺถे จิตฺตินฺฉานิ ขาทิตฺถุ อารภิ ฯ

โส ตสฺส วิสฺสาสํ อापนฺนภาวํ ณฺตุวา ยาว
ราชนินฺเวสนา วิถิํ กิลฺลเชหิ ปริกฺขิปิตฺวา ตหิ ตหิ สาขางฺคํ
ปาเตตฺวา มธฺฉลาพุกํ องฺเส ลคฺคเหตุวา ตินฺฉกฺลาปี อุปกจฺฉเก

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณนา หน้า 282

จเปตฺวา มชฺฌมกฺขิตานิ ตินฺหานิ มิคฺสฺส ปุรโต วิกรินฺโตะ
อนฺุตฺราชนิเวสนํเขว อคฺมาสิ ฯ มิเค อนฺฺโต ปวิฏฺเฐ ทฺวาริ
ปีทหิํสุ ฯ มิโค มนฺุสฺเส ทิสฺวา กมฺปมาโน มรณภยภิโต
อนฺฺโตนิเวสนงฺกฺเณ อาธาวติ ปรีธาวติ ฯ ราชา ปาสาทา
โอรุยฺห ตํ กมฺปมานํ ทิสฺวา มิโค นาม มนฺุสฺसानํ ทิฏฺฐจฺ्ञานํ
สตฺตทาหํ น กจฺจติ ตชฺชิตฺตจฺ्ञานํ ยาวชิวํ น กจฺจติ โส
เอวรฺูโป คหฺนนิสฺสึโต วาตมิโค รสฺตคฺคฺหาย พนฺุชฺโ อิทานิ
เอวรฺูปี จานํ อาคโต นตฺถิ วต โภ โลเก รสฺตคฺคฺหาย
ปาปกตฺรณฺนามาติ อิมาย คากาย ชมฺมเทสนํ ปฏฺุจเปสิ

[๑๔] น กิรตฺถิ รเสหิ ปาปีโย

อาวาเสหิ วา สนฺุถเวหิ วา

วาตมิกํ คหฺนนิสฺสึตํ(๑)

วสฺมานะสิ รเสหิ สณฺุชโยติ ฯ

ตตฺถ กิรติ อนฺุสฺสวณฺุถเถ นิปาโต ฯ รเสหิตี ชิวหา-
วิญฺเญยฺเยหิ มชฺชรุมฺพิลาทีหิ ฯ ปาปีโยติ ปาปตโร ฯ อาวาเสหิ
วา สนฺุถเวหิ วาติ นิพทฺฐวสนฺุจฺ्ञานสงฺขาเตสุ อาวาเสสุปี
मितฺตสนฺุถเวสุปี จนฺุทฺธาโค ปาปโกว เอเตหิ ปนฺุ สจฺจณฺุท-
ราคปรีโภเคหิ อาวาเสหิ วา มิตฺตสนฺุถเวหิ วา สตคฺคฺเณน
สทฺสฺสคฺคฺเณน จ ชฺวปฺภูเสวณฺุจฺเณน อาหาริ วินา ชิวิตินฺุทฺธิย-
๑. สิว. เกหนิสฺสึตํ ฯ

ปาลนาย อภาเวน จ สจฺจนุทราคปริโกครสาว ปาปตราติ
โพธิสตุโต ปน อนุสุวาคตัม มิคํ วิย อิมมตถํ กตฺวา น
กิริตฺถิ รเสหิ ปาปิโย อาวาเสหิ วา สนฺถเวหิ วาติ อาห ฯ
อิทานิ เนสํ ปาปิยภาวํ ทสฺเสนุโต วาตมิกนฺตฺติ อาทิมาย ฯ
ตตฺถ คหณนฺิสฺสิตนฺตฺติ คหณญฺานนฺิสฺสิตํ ฯ อิํ ฺวตฺตํ โหติ
ปสฺสสธ รसानํ ปาปิยภาวํ อิํ นาม อรณฺญายตเน คหณนฺิสฺสิตํ
วาตมิกํ สลฺยชโย อฺยฺยานปาโล มชฺฐรเสหิ อตฺตโน วสํ อาเนสิ
สพฺพถาปี สจฺจนุทราคปริโกเกหิ รเสหิ นาม อณฺุณํ ปาปตรํ
ลามกตรํ นตฺถิตฺติ รสตณฺุหาย อาทินํว กเถสิ กเถตฺวา จ
ปน ตํ มิคํ อรณฺญเมว เปเสสิ ฯ

สตุถา น ภิกฺขเว สา วณฺณทาสี อิทานว
เอตํ รสตณฺุหาย พนฺธิตฺวา อตฺตโน วเส กโรติ ปุพฺพเพปี
อกาสิยวาติ อิํ ชมฺมเทสนํ อาหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆณฺเฑตฺวา
ชาตกํ สโมธานสิ ตทา สลฺยชโย อํ วณฺณทาสี อโหสิ
วาตมิโค จูพฺปิณฺุทปาติโก พาราณสิราชา ปน อหเมว
อโหสิติ ฯ

วาตมิกชาตกั จตฺตถํ ฯ

ขราทียชาตกั

อฏฺฐชฺฐริ ขราทียเตติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อณฺณตรํ ทุพฺพจกิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ

โส กิร กิกขุ ทุพฺพโจ โอวาทํ น คณฺหาติ ฯ อถ
นํ สตุถา ปุจฺฉิ สจฺจํ กิร ตฺวํ กิกขุ ทุพฺพโจ โอวาทํ
น คณฺหสิตี ฯ สจฺจํ ภควาติ ฯ สตุถา ปุพฺเพปี ตฺวํ
ทุพฺพจตาย ปณฺชิตานํ โอวาทํ อคเหตุวา ปาเสน พนฺโธ
ชีวิตกฺขยํ ปตฺโตติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โโพธิสตุโต
มิโก หุตฺวา มิคคณฺปริวฺโต อรณฺเณ วสติ ฯ อถสฺส ภิกฺขิณี มิกิ
ปุตฺตกํ ทสฺเสตฺวา ภาติก อยเนเต ภาคิเนยฺโย เอกํ มิคมายํ
อุคฺคณฺหาเปหิตี ปฏิจฺฉาเปสิ ฯ โส ตํ ภาคิเนยฺยํ อสุกเวลาย
นาม อากนฺตฺวา อุคฺคณฺหาหิตี อห ฯ โส วุตฺตเวลาย น
คจฺฉติ ฯ ยถาเปกทิวสํ เอวํ (๑)สตุตทิวเส อติกกนฺเต โส
มิกมายํ อนุคฺคณฺหิตฺวา วิจรนฺโต ปาเส พชฺฉิ ฯ มาดาปีสฺส
ภาตริ อุปสงฺกमितฺวา กิเนเต ภาติก ภาคิเนยฺโย มิคมายํ
อุคฺคณฺหาปีโตติ ปุจฺฉิ ฯ โโพธิสตุโต จ ตสฺส อโนวาทกสฺส
มา จินฺตยิ น เต ปุตฺเตน มิคมายา อุคฺคณฺหิตาติ วตฺวา
อิทานิ ตํ อโนวาทิตฺกาโมว หุตฺวา อิทํ คาถมาห
๑. ม. สตุตทิวเส สตุโตวาเท อติกกนฺโต ฯ

*เล่มที่ 28 ขราทียชาตกั หน้า 285

[๑๕] อฏฺฐชฺฐริ ขราทียเย มิคั วงฺกาทิวงฺกนิ
สตฺตกาเลหติกฺกนฺตํ(๑) น นั โอวทิตฺตฺสฺสเหติ ฯ

ตตฺถ อฏฺฐชฺฐรฺนฺติ เอเกกฺสฺมี ปาเท ทฺวินฺนํ ทฺวินฺนํ ชฺชรานํ(๒)
วเสน อฏฺฐชฺฐริ ฯ ขราทียเยติ ตํ นามเนน อาลปติ ฯ มิคฺนฺติ
สพฺพสงฺกาทิกวณฺํ ฯ วงฺกาทิวงฺกนิ นฺติ มฺมุเล วงฺกานิ อคฺค
อติวงฺกานีติ วงฺกาทิวงฺกานิ ฯ ตาทิสานิ สิงฺกานิ อสฺส อตฺถิติ
วงฺกาทิวงฺกั ฯ ตํ วงฺกาทิวงฺกนิ ฯ สตฺตกาเลหติกฺกนฺตฺนฺติ สตฺตหิ
โอวาทกาเลหิ โอวาทํ อติกฺกนฺตํ ฯ น นั โอวทิตฺตฺสฺสเหติ เอคํ
ทฺพฺพจฺมิคั อหํ โอวทิตฺตํ น อฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
จิตฺตมฺปิ น อฺปฺปชฺชตีติ ทสฺเสติ ฯ

อถ นั ทฺพฺพจฺมิคั ปาเสน พนฺธํ ลฺลทฺโท มาเรตฺวา
มัสฺส อาทาย ปกฺกามิ ฯ

สตฺถาปี น ตฺวํ ภิกฺขุ อิทาเนว ทฺพฺพโจ ปุพฺเพปิ
ทฺพฺพโจเยวาทิ อิทํ ชฺชมฺมเทสนํ อหริตฺวา อนฺนฺสนฺธิ ฆณฺเฑตฺวา
ชาตกั สโมชานเสติ ตทา ภากิเนยฺยมิโค ทฺพฺพจฺมิคั อโหสิ
ภากินิ อฺปฺปลวณฺณา โอวาทกมิโค ปน อหเมว อโหสีติ ฯ

ขราทียชาตกั ปณฺจมํ ฯ

๑. สี่. ยฺ. สตฺตหิ กลาหติกฺกนฺตํ ฯ ม. สตฺตหิ กาลาติกฺกนฺตํ ฯ

๒. ม. ชฺชรานนฺติ นตฺถิ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ

*เล่มที่ 28 ตีปลุลตถมิกชาตกั หน้า 287

ชานาหิตี ๙ ปุพฺเพ ปน เต ภิกฺขุ ภควติ จ คารวํ ตสฺส
 จายสุมโต สิกฺขากามตํ ปฏิจฺจ ตํ อตฺตโน วสนนฺจฺฉานํ อาคตํ
 อติวिय สงฺกณฺหนฺติ ขุทฺทกมณฺจกํ ปญฺญาเปตฺวา อุตฺตีสกฺกกรณฺตถาย
 จิวริ เทนฺติ ตํ ทิวสมฺปน สิกฺขาปทกเยน วสนนฺจฺฉานมฺปิ น
 อํสฺ ๙ ราหุโล ภโทฺรปิ ปิตา เมติ ทสพลสฺส วา อุปชฺฌาโย
 เมติ ชมฺมเสนาปติโน วา อจฺริโย เมติ มหาโมคฺคัลลานสฺส
 วา จุฬปีตา เมติ อานนฺทสฺส วา สนฺติกํ อคนฺตฺวา
 ทสพลสฺส วลฺลชนวจฺจกฺขี พุรหฺมวิมานํ ปวิสนฺโต วिय ปวิสิตฺวา
 วาสํ กปฺเปสิ ๙ พุทฺธานณฺหิ วลฺลชนกฺขียา ทวาริ สุปิทหิตํ
 โหติ คนฺธรูปปริภณฺฑกตา ญฺมิ คนฺธทามมาลาทามานิ
 โอสาริตาเนว โหนฺติ สพฺพรตฺตี ทีโป ฉายติ ๙ ราหุลกโทฺร
 ปน ตสฺสา กฺขียา อิํ สมฺปตฺตี ปฏิจฺจ ตตฺถ วาสํ อุปคโต
 ภิกฺขุหิ ปน วสนนฺจฺฉานํ ชานาหิตี วุตฺตตฺตา โอวาทการเวน
 สิกฺขากามตาย ตตฺถ วาสํ อุปคโต ๙ อนฺตรนฺตฺรา หิ
 ภิกฺขุ ตํ อายสฺมนตํ ทูรโตว อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวา ตสฺส
 วิมฺสนตฺถาย อนฺโต(๑) มฺญฺจิสฺสมฺชชนี วา กจฺจรรณฺทฺทนิกํ วา
 พหิ จิปีตฺวา ตสฺมี อากเต อวฺโส อิํ เกน ฉทฺทิตนฺติ
 วทนฺติ ๙ ตตฺถ เกหิจิ ราหุโล อิมินา มกฺเคน คโตติ
 วุตฺเต โส จายสฺมา นาหิ ฆนฺเต เอตํ ชานามีติ อวตฺวา
 # ๑. ม. อัย ปาโจ น ทิสฺสติ ๙

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณนา หน้า 288

ตํ ปฏิสามेतฺวา ขมถ เม ฆนฺเตติ ขมาเปตฺวา คจฺจติ ฯ
เอวเมส สิกฺขาภาโม ฯ โส จายสฺมา อุกกาสิ ฯ โโก เอโสติ
อหํ ราชุโลติ นิภุมิตฺวา วนฺติ ฯ กสฺมา ตฺวํ ราชุล อิช
นิปนฺโนสิตี ฯ วสนฺภูจฺจานสฺส อภาวโต ปุพฺเพ हि ฆนฺเต
ภิกฺขุ มม สจฺจหํ กโรนฺติ อิทานิ อตฺตโน อาปตฺติภเยน
วสนฺภูจฺจานํ น เทนฺติ สุวํหํ อิทํ อญฺเณลํ อสงฺฆมฺภูจฺจานฺนฺติ
อิมินา การเณน อิช นิปนฺโนติ ฯ อถ ภควโต ราชุลํ ตาว
ภิกฺขุ เอวํ ปริจฺจชนฺติ อญฺเณ กุลทารเก ปพฺพาเซตฺวา ก็
กริสฺสนฺตฺติ ฆมฺมสํเวโก อุตฺปาติ ฯ

อถ ภควา ปาโตว ภิกฺขุ สนนฺิปาเตตฺวา ฆมฺมเสนาปตี
ปุจฺฉิ ชานาสิ ปน ตฺวํ สาริปุตฺต อชฺช กตฺถจิ ราชุลสฺส
นิวุตฺถภาวนฺติ ฯ น ชานามิ ฆนฺเตติ ฯ สาริปุตฺต อชฺช ราชุโล
วจฺจกฺกฺขิ วสิ สาริปุตฺต ตฺมฺเห ราชุลํ เอวํ ปริจฺจชนฺตา
อญฺเณ กุลทารเก ปพฺพาเซตฺวา ก็ กริสฺสธ เอวํปี สนนฺเต
อิมสฺมี สาสเน ปพฺพชิตา นิปฺปติภฺจฺจา ภวิสฺสนฺติ อิตฺทานิ
ปฏฺจาย อนฺุปสมฺปนฺเน เอกํ เทว ทิวเส อตฺตโน สนนฺติเก
วสาเปตฺวา ตตฺยทิวเส เตลํ วสนฺภูจฺจานํ ฌตฺวา พหิ วาเสถาติ
อิทํ อนฺุปลฺลยตฺตี กตฺวา ปฺน สิกฺขาปทํ ปลฺลยาเปสิ ฯ

ตสฺมี สมเย ฆมฺมสภายํ สนนฺิสินฺนา ภิกฺขุ ราชุลสฺส
คุณกถํ กเถนฺติ ปสฺสธาวุโส ยาว สิกฺขาภาโม วตฺยํ ราชุโล

*เล่มที่ 28 ตีปลุลตฺถมิกชาติกั หน้าที่ 289

ตว วสนภูจัน ชานาหิติ วุตฺโต นาม อหิ ทสพลสฺส
ปฺตุโต ตุมฺเห เก(๑) ตุมฺเหเยว นิกฺขมถาติ เอกํ ภิกฺขุมฺปิ
อปฺปฏิปฺพริตฺวา วจฺจกฺุณฺนํ วาสํ กปฺเปสฺสตี ๑ เอวํ เตสฺ
กถยมาเนสฺส สตฺถา ฐมฺมสํ อฺปนฺนตฺวา อลงฺกตาสเน นิสฺสิตฺวา
กาย นฺตุถ ภิกฺขเวเอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ อหา ๑
ภนฺเต ราหุสฺส สิกฺขาการมกถาย น อณฺเวย กถายาติ ๑
สตฺถา น ภิกฺขเว ราหุโล อิทาเนว สิกฺขาการโม ปฺพุเพปี
ติรจฺจณโยนินฺนํ นิพฺพุตฺโตปี สิกฺขาการโมเยวาติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ ๑

อตีเต ราชกเห เอโก มคฺชราชา รชฺชํ กอารตี ๑ ตทา
โพธิสตฺโต มิกโยนินฺนํ นิพฺพุตฺติตฺวา มิกคณฺปริวฺโต อรณฺเณ
วสตี ๑ อถสฺส ภคินิ อตฺตโน ปฺตุตฺถกํ อฺปนฺนตฺวา ภาติก
อิทํ เต ภาคินฺนุຍํ มิกมายํ สิกฺขาเปหิตี อหา ๑ โพธิสตฺโต
สาธฺตตี ปฺปฏิสฺสุณฺนิตฺวา กจฺจ ตาต อสฺสเวลาย นาม อากนฺตฺวา
สิกฺขเขยฺยาสีตี อหา ๑ โส มาตฺุเลน วุตฺตเวลํ อนตฺติกมิตฺวา
ตํ อฺปนฺนสํกมิตฺวา มิกมายํ สิกฺขี ๑ โส เอกทิวสํ วเน วิจฺรณฺโต
ปาเสน พนฺโธ พนฺธวฺริวํ วิรวี(๒) ๑ มิกคโณ ปลายิตฺวา ปฺตุโต
เต ปาเสน พนฺโธติ ตสฺส มาตฺุยา อารโจะตี ๑ สทา ภาตฺุ
๑. ส. ย. ตุมฺเห เก เสนาสนสฺส ๑ ม. ตุมฺหากํ เสนาสนสฺสมา ๑
๒. ม. พนฺโธ พนฺธวฺริวํ วิว ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณา หน้า 290

สนฺตํ คณฺฐวา ภาทิก ภากิเนยฺโย เต มิคมายํ สิฏฺขาปีโตติ
ปฺจุจฺจํ ๑ โปชิตฺตฺโต มา ตฺวํ ปฺุตตฺสฺส กิณฺจํ ปาปกํ อาสฺงฺกิ
สุคฺคหิตา เตน มิคมายา อิทานิ ตํ ปหาย ปฺลายมาโน(๑)
อาคจฺฉิสฺสตีติ วตฺวา อิทํ คาทมาห

[๑๖]มิกนฺติปลฺลตฺถมเนกมายํ

อฏฺฐชฺฐริ อฏฺฐมฺรตฺตาปฺปายี

เอเกน โสเตน ฉมาสุสฺสนฺโต

ฉหิ กลาหตีโกติ(๒) ภากิเนยฺโยติ ๑

ตตฺถ มิกนฺติ ภากิเนยฺยํ มิกํ ๑ ติปฺลตฺถนฺติ ปลฺลตฺถํ
วฺจฺจติ สยนํ อุโกหิ ปฺสฺเสหิ อฺชฺชกเมว จ โคนิปนฺนากาเรนาติ(๓)
ตีหากาเรหิ ปลฺลตฺถํ อสุสฺ ตีณิ วา ปลฺลตฺถานิ อสุสฺสาคิ
ตีปลฺลตฺถโต ๑ ตํ ติปฺลตฺถํ ๑ อนเนกมายนฺติ พหุมายํ พหฺวณฺจณํ ๑
อฏฺฐชฺฐนฺติ เอเกกสฺมี ปาเท ทฺวินฺนํ ทฺวินฺนํ ชฺชรานํ วเสน
อฏฺฐหิ ชฺชเรหิ สมฺนฺนาคตํ ๑ อฏฺฐมฺรตฺตาปฺปายินฺติ ปฺริมยामํ
อติกกมิตฺวา มชฺฉิมยाम อรณฺญโต อาคมม ปานียสุส ปิวฺนโต
อฏฺฐมฺรตฺเต อาปํ ปิวฺตีติ อฏฺฐมฺรตฺตาปฺปายี(๔) ๑ ตํ ๑ อฏฺฐมฺรตฺเต
อาปํ อปายินฺติ(๕) อตฺถโต ๑ มม ภากิเนยฺยมิกํ อิทํ สาธุกํ มิคมายํ
๑. ม.ตํ หาสยมาโน ๑ ๒. ม. กลาหิติโกติ ๑
๓. สී. โคนิสินฺนกวเสนาคิ ๑ ม. นิปนฺนกวเสนาคิ ๑
๔. สී. ยฺ. อฏฺฐมฺรตฺเต อวปิวฺตีติ อฏฺฐมฺรตฺตาปฺปายี ๑
๕. ม. อฏฺฐมาตฺเต อปายินฺติ ๑

*เล่มที่ 28 ตีปลุลตถมิกชาตกั หน้า 291

อุคฺคณฺหาเปสี ๗ ถลั ๗ ยถา เอเกน โสเตน จมาสฺสสนฺโต
ฉหิ กลาหติโกติ ภาคิเนยฺโยติ ๗ อิทํ วุตฺตํ โหติ อหฺมฺหิ
ตว ปฺตฺตํ ตถา อุคฺคณฺหาเปสี ยถา เอกสฺมี อุปริมนาสิโกโสเต
วาทํ สนนฺนิรุมฺหิตฺวา(๑) ปจฺวียํ อลฺลิสเนน เอเกน เหฏฺฐิมโสเตน
ตตฺถเวว จมฺมายํ อสฺสสนฺโต ฉหิ กลาหิ ลฺลทฺทกํ อติโกติ ฉหิ
โกฏฺฐาเสหิ อชฺโฆตฺถรตี วณฺเจตฺติ อตฺถโถ ๗ กตฺมาหิ ฉหิ ๗
จตฺตาโร ปาเท ปสาเรตฺวา เอเกน ปสฺเสน เสยฺยาย ชฺุเรหิ
ติณฺปัสฺสจฺฉเนน ชิวฺหานินฺนามเนน อุทฺรสฺส อุทฺฐมาตภาวกรณฺเณน
อุจฺจารปสฺสาววิสฺสชฺชเนน วาตสนฺนิรุมฺหเนนาติ ๗

อปโร นโย ปัสฺสุ คเหตุวา(๒) อภิมุขากทฺธเนน ปฏฺิปป-
ปณฺามเนน อุโกสฺส ปสฺเสสฺส สณฺจเรณฺเณ อุทฺร์ อุทฺธิ์ อุกฺขิปนเนน(๓)
อโธ ปกฺขิปนเนนาติ(๔) อิม่าหิ ฉหิ กลาหิ ยถา อติโกติ มโต
อยนฺติ สณฺณํ อุปฺปาเทตฺวา วณฺเจติ เอวํ ตํ มิคมฺมายํ
อุคฺคณฺหาเปสินฺติ ทิเปติ ๗

อปโร นโย ตถา นํ อุคฺคณฺหาเปสี ยถา เอเกน
โสเตน จมาสฺสสนฺโต ฉหิ กลาหติ ทฺวิสฺสุปี นเยสฺส ทสฺสีเตหิ
ฉหิ การณฺเหหิ กลาหติ กลายิสฺสตี ลฺลทฺทกํ วณฺเจสฺสตีติ
อตฺถโถ ๗ โภตฺตีติ ภคินิ อาลปติ ๗ ภาคิเนยฺโยติ เอวํ ฉหิ

- # ๑. ม. สนนฺนิรุมฺหิตฺวา ๗ เอวมฺปฺริปี ๗
- # ๒. สී. ยู. ปาเทสฺส คเหตุวา ๗ ม. ปาเทน ปัสฺสุ คเหตุวา ๗
- # ๓. ม. ปกฺขิปนเนน ๗ ๔. ม. อวฺกฺขิปนเนนาติ ๗

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต สีสวคฺควณฺณนา หน้า 292

การณฺเห วิญจนกั ภาคิเนยฺยํ นิทฺทิสฺสตี ฯ

เอวํ โปธิสฺสโต ภาคิเนยฺยสฺส มิคมายาย สาธุกั
อุคฺคหิตภาวํ ทสฺสเสนฺโต ภคินี สมสฺสสาเสตี ฯ โสปี มิคโปตโก
ปาเสน พนฺโธ อวิปฺพนฺทิตฺวาเยว ภูมียํ มหาผาสูกปฺสฺเสน ปาเท
ปฺสฺเรตฺวา นิปฺนโน ปาทานํ อาสนนฺนฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
ปฺสฺสจฺจ
สีสิ ปาเตตฺวา ชิวฺหํ นินฺนฺนามेतฺวา สรีริ เขพฺกิลินฺนํ กตฺวา
วาทคฺคหณฺเนน อุทฺธฺมาตกั กตฺวา อกฺขิณี ปรีวตฺเตตฺวา เหฏฺฐา
นาสิกโสเตน วาตํ สลฺยจฺราเปนฺโต อุปริมนาสิกโสเตน วาตํ
สนฺนิรุมฺหิตฺวา สกฺลสรีริ ๑ ทฺธฺธฺธฺธฺธฺธฺธฺธฺธฺธฺธฺธฺธฺธ
ทสฺสเสตี ฯ นิลมกฺขิกาปี นํ สมฺปรีวาเรตฺสุ ฯ ตสฺมึ ตสฺมึ
จฺจ
ปาเทตฺวา อติปาโตว พนฺโธ ภวิสฺสตี ปฺปฺติโก ชาโตติ ตสฺส
พนฺธฺนรชฺชุกั โมเจตฺวา เอตฺถเวทานิ นํ อุกฺกนฺติตฺวา มํสํ
อาทาย คมิสฺสสามิติ นีราสฺงโก หุตฺวา สาขาปฺลาสิ คเหตฺ
อารทฺโธ ฯ มิคโปตโกปี อุกฺกฺจาย จตฺตฺหิ ปาเทหิ จตฺวา กาย
วิฐฺนิตฺวา คีวํ ปฺสฺเรตฺวา มหาวาเตน จินฺนพฺลาหโก วิย
เวเคน มาตฺ สนฺตีกั อคฺมาสิ ฯ

สตฺถาปี น ภิกฺขเว ราหุโล อิทาเนว สิกฺขาภาโม
ปฺพุเพปี สิกฺขาภาโมเยวติ อิทํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา อนฺุสนฺธิ

*เล่มที่ 28 มาลุตชาตกั หน้า 296

ฉมฏฺเตวา ชาตกั สโมธานะสี ตทา ภาคินะยมิคโปตโก
ราหุโล อโหสี มาตาปี อุปฺปลวณณนา มาตุลมิโค ปน อหเมว
อโหสีตี ฯ

ติปลุตตถมิกชาตกั ฉฏฺฐัง ฯ

มาลุตชาตกั

กาเพ วา ยทิ วา ชุณฺเหติ อิทํ สตุถา เขตวเน
วิหรนฺโต เทว วุฑฺฒปพฺพชิตะ อารพฺภ กเถสี ฯ
เต กิร โกสลชนปเท เอกสุมี อรณฺณวาเส วสนฺติ เอโก
กาพฺตเถโร นาม เอโก ชุณฺหตุเถโร นาม ฯ อเถกทิวสั
ชุณฺโห กาลั ปุจฺฉิ ฆนฺเต กาพฺ สิตนฺนาม กิสุมี กालะ
โหตีตี ฯ โส กาเพ สีตํ โหตีตี อห ฯ อเถกทิวสั กาโว
ชุณฺหํ ปุจฺฉิ ฆนฺเต ชุณฺห สิตํ นาม กิสุมี กาละ
โหตีตี ฯ โส ชุณฺเห โหตีตี อห ฯ เต อุโกปี อตุตโน
กงฺขั ฉินฺทิตฺตุ อสกุโกนฺดา สตุถุ สนฺติกั คนฺตุวา สตุถารั
วณฺทิตฺวา ฆนฺเต สีตํ นาม กิสุมี กาละ โหตีตี ปุจฺฉิสฺสุ ฯ
สตุถา เตสั กถั สตุถวา ปุพฺเพปาหิ ภิกฺขเว ตุมฺหากั อิมั
ปญฺหํ กเถสี ภาวสงฺเขปคตตฺตา ปน น สลฺลภฺยยิตฺถาตี วตุวา
อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต เอกสุมี ปพฺพตปาเท สีโห จ พุยฺคุโฆ จ เทว

*เล่มที่ 28 เอกนปเต สลวคควณณน หน้ 294

สหายกา เอกสสาเยว คุหาย วสนุตต ๑ ตทา พอสตตตปี
อสิปพพชช ปพพชชควา ตสมเยว ปพพตปาเท วสตี ๑ อถกทวส
เตส สหายน สีส นิสสาเย ววาโท อุทปาตี ๑ พยคโฆ
กาเพเยว สีส โหตีตี อห ๑ สโห ชุณเหเยวตี ๑ เต
อุโกปี อตตโน กงข นินทิตู อสกโกนุตตา พอสตตต
ปจจิสสุ ๑ พอสตตต อิท คากมาห

[๑๗] กาเพ วา ยตี วา ชุณเห ยทา วายตี มาลุต
วตชานี หี สีสานี อุโกตถมปราชิตาตี ๑

ตตถ กาเพ วา ยตี วา ชุณเหตี กภาพกเย วา
ชุณหปกเย วา ๑ ยทา วายตี มาลุตตี ยสมเย สมเย
ปรตถิตมาทเทโท วาโต วายตี ตสมเย สมเย สีส โหตี ๑
กัการณน ๑ วตชานี หี สีสานี ยสมมา วาเต วิชชชเตเยว
สีสานี โหนตี กภาพกโย วา ชุณหปกโย วา เอตถ
อปุปมาณนตี วุตต โหตี ๑ อุโกตถมปราชิตาตี อุโกปี คุมเห
อิมสมเย ปญเห อปราชิตาตี ๑

เอว พอสตตต เต สหายเก สญญาเปตี ๑ สตถาปี
ภิกขเว ปุพเพปี มยา คุมหาก อัย ปญโห กถิตตี อิม
ธมมเทสน อหริตวา สจจانی ปกาเสตี ๑ สจจปรโยसान
เทวปี เต เถรา สโตปาตตตผล ปตทฐหีส ๑ สตถาปี อนุสนธิ

*เล่มที่ 28 มตกภตตชาตกั หน้าที่ 295

จมฏตฺวา ชาตกั สโมธานะสิ ตทา พุยกุโฆ กาโพ อโหสิ
สีโห ชุณฺโห อโหสิ ปญฺหํ วิสฺสชฺชนกตาปโส ปน อหเมว
อโหสีติ ฯ

มาลุตชาตกั สตฺตมํ ฯ

มตกภตตชาตกั

เอวณฺเจ สตฺตา ชาเนยฺยุนฺติ อิํ สตฺตา เขตฺวเน วิหรนฺโต
มตกภตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตฺสุมิํ หิ กาลเ มนุสฺสา พหุ อเชพกาทโย มาเรตฺวา
กาลกเต ฌาตเก อุตฺทิสฺส มตกภตฺตํ นาม เทนฺติ ฯ ภิกฺขุ
เต มนุสฺเส ตถา กโรนฺเต ทิสฺวา สตฺถาริํ ปุจฺฉิสฺสุ เอตฺรหิ
ภนฺเต มนุสฺสา พหุ ปาณเ ชีวิตกฺขยิํ ปาเปตฺวา มตกภตฺตํ
นาม เทนฺติ อตฺถิ นฺ โข เอตฺถ วุฑฺฒิํติ ฯ สตฺถา น
ภิกฺขเว มตกภตฺตํ ทสฺสามาติ กเตปี ปาณาติปาเต กาจิ
วุฑฺฒิํ นาม อตฺถิ ปุพฺเพปิ ปณฺฑิตา อากาเส นิสฺชช
ธมฺมํ เทเสตฺวา เอตฺถ อาทีนํว กเถตฺวา สกฺลชฺมพฺพิทฺวาสิเก
เอตํ กมฺมํ ชหาเปสฺสุ อิทานิ ปน ภวสฺงเขปคตฺตตา ปุณ
ปาตฺถุณฺตนิ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียิํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเณเต เอโก

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณนา หน้า 296

ดิณฺณ เวทานํ ปารคู ทิสปาโมกุโข อจริโย พุราหุมนโ
มตภคฺตํ ทสฺสามิตฺติ เอกํ เอพฺกํ คาหาเปตฺวา อนฺเตวาสิเก
อาห ตาตา อิทํ เอพฺกํ นทึ เนตฺวา นฺหาเปตฺวา กณฺเจ
มาลํ ปริกฺขิปิตฺวา ปญฺจคุลิกํ ทตฺวา มณฺเฑตฺวา อาเนถาติ ฯ
เต สาชฺฐติ ปฏฺฐิสฺสูณฺติตฺวา ตํ อาทาย นทึ คนฺตฺวา
นฺหาเปตฺวา มณฺเฑตฺวา นทึตีเร จเปลฺลํ ฯ โส เอพฺโก อตฺตโน
ปฺพพกมฺมํ ทิสฺวา เอวรูปา นาม ทุกฺขา อชฺช มุจฺจิสฺสามิตฺติ
โสมนสฺสชาโต มตฺติกมฺภู กิณฺทนฺโต วีย มหาหสิตฺติ หสิตฺวา
ปฺน อยํ พุราหุมนโ มํ ฆาณฺเตตฺวา มยา ลทฺธํ ทุกฺขํ
ลภิสฺสตีติ พุราหุมนเณ การุณฺณํ อุปฺปาเทตฺวา มหนฺเตน
สทฺเทน ปโรทึ ฯ

อถ นํ เต มาณวกา ปุจฺฉิสฺสู สมฺม เอพฺกํ ตฺวํ
มหาสทฺเทน หสิ เจว โรทึ จ เกน นฺ โข การณฺน
หสิ เกน การณฺน โรทิตฺติ ฯ ตุมฺเห มํ อิทํ การณฺ
อตฺตโน อจฺริยสฺส สนฺติเก ปุจฺเจยฺยาถาติ ฯ เต ตํ อาทาย
คนฺตฺวา อิทํ การณฺ อจฺริยสฺส อาโรเจลฺลํ ฯ อจฺริโย เตลฺลํ
วณฺํ สุตฺวา เอพฺกํ ปุจฺฉิ กสฺมา ตฺวํ เอพฺกํ หสิ
กสฺมา โรทิตฺติ ฯ เอพฺโก อตฺตนา กตฺกมฺมํ ชาติสฺสรณาณฺน
อนฺุสฺสริตฺวา พุราหุมนฺสฺส กเถสิ อหํ พุราหุมนฺ ปุพฺเพ
ตาทิสฺว มนฺตฺชฌายกพุราหุมนโ หุตฺวา มตภคฺตํ ทสฺสามิตฺติ

*เล่มที่ 28 มตกภตฺตชาตกั หน้าที่ 297

เอกั เอพกั มาเรตฺวา อทาสี สุวาทั เอกสฺส
เอพกสฺส ฆาติตตฺตา เอเกนฺเนสฺส ปญฺจสฺส อตฺตภาวสฺเตสฺ
สีสฺจเจทํ ปาปฺณั อัย เม โกภฺยิ จิตฺ ปญฺจสฺติโม อตฺตภาโว
สุวาทั อชฺช เอรูปา ทุกฺขา มุจฺจิสฺสามิตฺ โสมนสฺสชาโต
อิมินา การณฺน หสี โรทฺนุโต ปน อหํ ตาว เอกั
เอพกั มาเรตฺวา ปญฺจ ชาติสฺตานิ สีสฺจเจทนฺทุกฺขั ปตฺวา
อชฺช ตมฺหา ทุกฺขา มุจฺจิสฺสามิ อยมฺปน พุราหฺมโณ มํ
มาเรตฺวา อหํ วยิ ปญฺจ ชาติสฺตานิ สีสฺจเจทนฺทุกฺขั ลภิสฺสตีติ
ตฺยิ การุณฺณโรทฺินฺติ ฯ เอพก มา ภายิ นาทั
ตํ มาเรสฺสามิตฺ ฯ พุราหฺมณ กิ วเทสิ ตฺยิ มาเรนฺเตปี
อมาเรนฺเตปี น สกฺกา อชฺช มยา มรณฺา มุจฺจิตฺนฺติ ฯ
เอพก มา ภายิ อหฺนฺเต อารกฺขั กเหตุวาทฺยา สทฺธิเยว
วิจฺริสฺสามิตฺ ฯ พุราหฺมณ อปฺปมคฺตโก ตว อารกฺโข มยา
ปกตํ ปาปํ ปน มหฺนตํ พลวฺนฺติ ฯ

พุราหฺมโณ เอพกั โมเจตฺวา อิทํ เอพกั กสฺสจิปิ
มาเรตฺตํ น ทสฺสามิตฺ อนฺเตวาสิเก อาทาย เอพเกเนว สทฺธิ
วิจฺริ ฯ เอพโก วิสฺสภูจฺมตฺโตว เอกั ปาสาณปิภูจฺสี นิสฺสาย
ชาเต कुมฺเพ คีว อุกฺขิปิตฺวา ปณฺณานิ ฆาทิตฺตํ อารทฺุโร ฯ
ตํ ฆณฺณเณว ตสฺมี ปาสาณปิภูเจ อสนิ ปตฺติตา ฯ เอกา
ปาสาณสกลิกา นิชฺชิตฺวา เอพกสฺส ปสฺริตคิไวยํ ปตฺติตฺวา

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณนา หน้า 298

สีลํ ฉินฺทิตฺตํ มหาชนโน สนนฺธิปติํ ตทา โพธิสตุโต ตสฺมี
จําเน รุกฺขเทวตา หุตฺวา นิพฺพุตฺโต ๑ โส ปสฺสนนฺตสฺเสว
มหาชนสฺส เทวตานุภาเวน อากาเส ปถลฺลํเกน นิสิตฺติวํ
อิเม สตุตา เอวํ ปาปสฺส ผลํ ชานมํนา อปฺเปว นาม
ปาณาติปาตํ น กรเขยฺยุณฺติ มชฺฐเรน สเรน ชมมํ เทเสนฺโต
อิทํ คถามาห

[๑๘] เอวญฺเจ สตุตา ชานเยยฺยํ ทุคฺขาเย ชชาติสมฺภโว
น ปาโณ ปาณินํ หญฺเณ ปาณจําตี หิ โสจตีติ ๑

ตตุถ เอวญฺเจ สตุตา ชานเยยฺยุณฺติ อิเม สตุตา เอวํ
ชานเยยฺยํ ๑ ถถํ ๑ ทุคฺขาเย ชชาติสมฺภโวติ อยํ ตตุถ ตตุถ
ชาติ จ ชชาติสฺส อนุกฺกเมน วุฑฺฒิสงฺขาโต สมฺภโว จ ชรา-
พุยาธิมรณอปฺปิยสมฺบุโยคปิยวิปฺปิโยคหตุถปาทจฺเจทาทีนํ ทุคฺขานํ
วตุถฺกุตตุตา ทุคฺโขติ ยทิ ชานเยยฺยํ ๑ น ปาโณ ปาณินํ
หญฺเณติ ปรี วชฺฐนฺโต ชชาติสมฺภเว วชฺฐี ลภติ(๑) ปีเพนฺโต
ปีลํ ลภตีติ ชชาติสมฺภวสฺส ทุคฺขวตุถฺตาย ทุคฺขภาวํ ชานนฺโต
โกจิ ปาโณ อญฺลํ ปาณินํ น หญฺเณ สตุโต สตุตํ น
หเนยฺยติ อตุโถ ๑ กิจการณา ๑ ปาณจําตี หิ โสจตีติ ยสฺมา
สาหตุถิกาทิสฺส ฉสฺส ปโยเคสฺส เยนเกนจิ ปโยเคนน ปรสฺส
ชีวิตินฺทุริยฺยฺจฺเจเทนเนน ปาณจําตี ปุคฺคโถ อญฺจสฺส มหํนริเยสฺส
๑. ม. ปรี วชฺฐนฺโต ชชาติสมฺภเว วชฺฐี ลภติ ๑

โศพสสุ อุตสหนิรเยสุ นานปุปการาย ตีรจจณโยนินยา
เปตติวิสเย อสุรกายเยติ อิมสุ จตุสุ อปาเยสุ มหาทุกขัม
อนุกวมาโน ทิฆมตตัม อนโตนิชฌายนลกขณน โสเคน โสจติ ฯ
ยถา วายเ อพโก มรณภเยน โสจิ เอวมุปี ทิฆมตตัม
โสจตีติ ญตวา น ปาโณ ปาณินิ หลเย เกจิ
ปาณาติปาตกมัม นาม น กเรยเย โมเหน ปน มุพโห
อวิชขาย อนฐีกตาย อิทิ อาทินิว อปสุสนโต ปาณาติปาต
กโรตีติ ฯ

เอว มหาสโต นิรยภเยน ตชเชตวา ฆมัม เทเสสิ ฯ
มนุสสา ตัม ฆมมเทสนันิ สุตวา นิรยภเยน กิตา ปาณาติปาตา
วิรมีสุ ฯ โภชิตโตปี ฆมัม เทเสตวา มหาชนิ ปญจสีเลสุ
ปติฏฐาเปตวา ยถากมมจโต ฯ มหาชนปี โภชิตตตสสุ โอวาเท
จตวา ทานาทินิ ปุณณานิ กตวา เทวนกรั ปุเรสิ ฯ

สตถา อิทิ ฆมมเทสนันิ อหริตวา अनुสนธิ ฆมฺเฏตวา
ชาติกั สโมธานนสิ ภิกขเว อหนฺเตน สมเยน รุกขเทวตา
อโหสินฺติ ฯ

มตกภตตชาติกั อฏฐมัม ฯ

อายุจิตภตตชาตกั

สเจ มุญฺเจติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต เทวตานํ
อายุจนพลิกมมํ อารพุก กเถสิ ฯ

ตทา กิร มนุสฺสา วณฺชิชชาย คจฺจนฺตา ปาณ วริตฺวา
เทวตานํ พลิกมมํ กตฺวา มยฺ อนนฺตราเยน อตุถสิทฺธิํ ปตฺวา
อาคนฺตฺวา ปุณฺ คุมฺหากํ พลิกมมํ กริสฺสามาติ อายุจิตฺวา
คจฺจนฺติ ฯ ตตฺถ อนนฺตราเยน อตุถสิทฺธิํ ปตฺวา อาคนฺตฺวา
เทวตานุภาเวณ อิทํ ชาตฺนฺติ มณฺญมาณา พหุ ปาณ วริตฺวา
อายุจนฺโต มุจฺจิตฺตุํ พลิกมมํ กโรนฺติ ฯ ตํ ทิสฺวา ภิกฺขุ
อตุถิ นฺ โข ภาเนเต เอตฺถ อตุถโถติ ภควนฺตํ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ
ภควา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต กาสิรญฺเจ เอกสฺมี คามเก เอโก กุญฺมุพฺปิโก
คามทฺวารे จิตฺเต นิโคธฺรฺรฺกฺเข อธิวตฺถาย เทวตฺตาย พลิกมมํ
ปฏฺิชาเนตฺวา อนนฺตราเยน อาคนฺตฺวา พหุ ปาณ วริตฺวา
อายุจนฺโต มุจฺจิสฺสามิตี รุกฺขมฺมูลํ คโต ฯ รุกฺขเทวตา ขนฺธวิญฺญเป
จตฺวา อิทํ คาทมาห

[๑๕] สเจ มุญฺเจ(๑) เปจฺจ มุญฺเจ(๑) มุจฺจมาโน หิ พชฺฉลฺสิ
น เหวํ ชีรา มุจฺจนฺติ มุตฺติ พาลสฺส พนฺชนนฺติ ฯ
ตตฺถ สเจ มุญฺเจ เปจฺจ มุญฺเจติ โภ ปุริสฺ ตฺวํ

๑. ม. มุจฺเจ ฯ

*เล่มที่ 28 อายาจิตกตฺตชาตกํ หน้าที่ 301

สเจ มุญฺเจ ยถิ มุจฺจิตฺตกาโมสิ เปจฺจ มุญฺเจ ยถา ปฺรโลเคน
พชฺชสิ เอวํ มุญฺจ ๑ มุจฺจมาโน หิ พชฺชสิติ ยถา ปน
ตฺวํ ปาณํ วริตฺวา มุจฺจิตฺตํ อิจฺฉสิ เอวํ มุจฺจมาโน หิ
ปาเปน กมฺเมน พชฺชสิ ๑ กสฺมา ๑ น เหวํ ชีรา มุจฺจนฺตฺติ
เย ปน ปณฺทิตา ปุริสา เต เอวํ ปฏฺฐิสฺวาโต น
มุจฺจนฺตฺติ ๑ กิการณา เอวรูปา หิ มุตฺติ พาลสฺส พนฺชนํ
เอสา ปาณาติปาตํ กตฺวา มุตฺติ นาม พาลสฺส พนฺชนเมว
โหติติ ชมฺมํ เทเสสิ ๑

ตโต ปฏฺฐาย มนุสฺสา เอวรูปา ปาณาติปาตกมฺมา วิรตา
ชมฺมํ จริตฺวา เทวนกริ ปุริยิสฺสุ ๑

สตฺถา อิทํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา อนุสนฺธิ ฆญฺเฏตฺวา
ชาตกํ สโมธานสิ อหํ เตน สมเยน รุกฺขเทวตา อโหสิ นฺติ ๑

อายาจิตชาตกํ นวํ ๑

นพปानชาตกั

ทิสฺวา ปทมฺนุตฺตณฺณนฺติ อิทํ สตฺถา โกสเลสุ จาริกญ-
จรมานโน นพกปानคามํ ปตฺวา นพกปानโปกฺขรณฺธิยํ เกตกฺวเน
วิหรนฺโต นพทณฺฑเท อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตทา กิร ภิกฺขุ นพกปानโปกฺขรณฺธิยํ นฺหาตฺวา
สูจิมฺรตฺถาย สามณฺเระหิ นพทณฺฑเท คาทาเปตฺวา เต
สพฺพตฺถกเมว นิตฺเท ทิสฺวา สตฺถาริ อุปสงฺกमितฺวา ฆนฺเต
มยํ สูจิมฺรตฺถาย นพทณฺฑเท คณฺหาเปม เต มฺลโต ยาว
อคฺคา สพฺพตฺถกเมว นิตฺทา กิ นฺ โข เอตฺนฺติ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ
สตฺถา อิทํ ภิกฺขเว มยฺหํ โปราณกาธิฏฺฐานนฺติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต ปุพฺเพปิ กิร โส วนสณฺโฑ อรณฺณํ อโหสิ ฯ
ตสฺสาปิ โปกฺขรณฺธิยา เอโก ทกรกฺขโส โอตินฺนโมตฺตณฺเ
ขาทติ ฯ ตทา โพธิสตฺโต โรหิตมิกโปตฺตปฺปมาโณ กปฺปราชา
หุตฺวา อสฺตีสทสฺมตฺตวานรปริวฺโต ยฺถํ ปฺริหรนฺโต ตสฺมี
อรณฺเณ วสติ ฯ โส วานรคณฺสฺส โอวาทํ อทาสิ ตาตา
อิมสฺมี อรณฺเณ วิสฺรูกฺขาปิ อมนุสฺสปรึคฺคหิตฺชาตโปกฺขรณฺธิโยปิ
ตตฺถเวว โหนฺติ ตุมฺहे อขาทิตฺตฺตฺตํ ผลาผลํ ขาทนฺตา วา
อปีตฺตฺตฺตํ ปานียํ ปิวฺนฺตา วา มํ ปฺฏิปฺจุญฺเญยฺยาถาติ ฯ เต
สาธฺตฺติ ปฺฏิสฺสุณฺตีวฺวา เอกทิวสํ อคตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตํ กตา ตตฺถ

*เล่มที่ 28 นพปानชาติกั หน้า 303

พหุเทว ทิวสั จริตฺวา ปานียั คเวสฺมานา เอกั โปกฺขรณฺนี
ทิสฺวา ปานียั อปฺวิตฺวาว โปธิสฺตฺตฺสฺส อากมฺนั โอลอทยมานา
นีสึทึสุฯ โปธิสฺตฺโต อากนฺตฺวา กึ ตาตา ปานียั น
ปิวถาติ อหาฯ ตุมฺหากั อากมฺนั โอลอเกมาติฯ สฺกุจฺ
ตาตา กตฺนฺติ โปธิสฺตฺโต ตั โปกฺขรณฺนี อวิชฺฌิตฺวา ปทํ
ปริจฺฉินฺทฺนฺโต โอลิตฺถณฺเมว ปสฺสิ โน อุตฺตฺถณฺณํฯ โส นิสฺสัสมิ
เอสา อมฺนุสฺสปรึคฺคหิตาติ ฉตฺวา สฺกุจฺ วอ กตํ ตาตา
ปานียั อปฺวันฺเตหิ อมฺนุสฺสปรึคฺคหิตา อยฺนฺติ อหาฯ
ทกรกฺขโสปี เตสึ อโนตรณฺภาวํ ฉตฺวา นิลอโร ปณฺฑรฺมฺโข
สุรตฺตฺหตฺถปาโท ภยานกรฺวโป วิภจฺจทสฺสโน หุตฺวา อุกกั
ทฺวิธา กตฺวา นิกฺขมิตฺวา กสฺมา ตุมฺเห นีสึทถ อิทํ
โปกฺขรณฺนี โอลตฺริตฺวา ปานียั ปิวถาติ อหาฯ อถ นั
โปธิสฺตฺโต ปุจฺฉิ ตฺวํ อิชฺ นินฺพฺพตฺตทกรกฺขโสติฯ อาม อหํ
นินฺพฺพตฺโตมฺหึติฯ ตฺวํ โปกฺขรณฺนี โอลิตฺถโนตฺถณฺณ ลภสึติฯ
อาม ลภามิ อหํ อิชฺตฺถณฺณํ อนฺตฺมโส สกฺกณฺกั อฺปาทาย
น กิลฺลิจิ มฺลฺลจามิ ตุมฺเหปึ สพฺเพ ขาทิสฺสามิติฯ น
มยํ อตฺตํ ตฺยฺหํ ขาทิตฺถุ ทสฺสามาติฯ ปานียฺมฺปน กึ
ปิวสฺสธาติฯ อาม มยํ ปานียฺญจ ปิวสฺสาม น จ เต
วสั คมฺิสฺสามาติฯ อถ กถํ ปานียั ปิวสฺสธาติฯ กึ ปน
ตฺวํ มลฺลยสิ โอลตฺริตฺวา ปิวสฺสนฺตึติ มยํ หิ อโนตริตฺวา อสึติ-

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคควณฺณา หน้า 304

สทฺสวานราปี เอกเมกํ นพทณฺทกํ คเหตุวา อุปลนาเพน

อุทกํ ปิวฺนตา วีย ตว โปกฺขรณฺนิยา ปานีโย ปิวฺสสาม เหว

โน ตฺวํ ขาทิตฺตํ น สกฺขิสฺสตีติ ฯ เอตมตฺถํ วิทิตฺวา สตุถา

อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมิสฺสา คากาย ปุริมปททวฺย อภาสิ

[๒๐] ทิสฺวา ปทมนฺตฺติณฺณํ ทิสฺวาโนตฺริตํ ปทํ

นเพน วารี ปิวฺสสาม เนว มํ ตฺวํ วรฺชิสฺสตีติ ฯ

ตสฺสตุโถ ภิกฺขเว โส กปฺปราชา ตสฺสา โปกฺขรณฺนิยา

เอกมฺปิ อุตฺติณฺณปทํ นาทุทส โอตฺริตํ ปทํ โอตฺติณฺณปทเมว

อทุทส เหว ทิสฺวา ปทมนฺตฺติณฺณํ ทิสฺวาน โอตฺริตํ ปทํ

อทุธา อโย โปกฺขรณฺนิ อมนฺตฺสปริกฺกหิตาติ ฌตฺวา เตน สทฺธี

สลลฺปนฺโต มหาปุริโส อาห นเพน วารี ปิวฺสสามาติ ฯ

ตสฺสตุโถ มโย ตว โปกฺขรณฺนิยา นเพน ปานีโย ปิวฺสสามาติ ฯ

ปุณ มหาสตุโถ อาห เนว มํ ตฺวํ วรฺชิสฺสตีติ ฯ เหว นเพน

ปานีโย ปิวฺนตํ สปริสมฺปิ มํ ตฺวํปิ เนว วรฺชิสฺสตีติ อตุโถ ฯ

เอวํ วตฺวา ปน โปทิสฺสตุโถ เอกํ นพทณฺทกํ

อาหฺราเปตฺวา ปารมิโย อาวชฺชิตฺวา สจฺจกิริโย กตฺวา มุเขน

ธมิ ฯ นโป อนฺโต กิณฺจิ คณฺจึ อนนฺวเสเสตฺวา สพุทฺตถกเมว

สุสิโร อโหสิ ฯ อิมินา นียาเมน อปรีปี อาหฺราเปตฺวา ธมิตฺวา(๑)

อทาสีติ เหว สนฺเต ปน น สกฺกา นิฏฺฐเปตฺติ ตสฺมา

๑. ม. มุเขน ธมิตฺวา ฯ

*เล่มที่ 28 นพปानชาติกั หน้า 305

เอวํ น คเหตุพฺพํ ฯ โปธิสตุโต ปน อิทํ โปกฺขรณฺี ปริวารेतฺวา
ชาติา สพฺเพปิ นพาเอกจฺฉิทฺทา โหนฺตุติ อธิฏฺฐาสิ ฯ
โปธิสตุตฺตานณฺหิ หิตฺตฺจารสฺส มหนฺตตาย อธิฏฺฐานํ สมฺชฺฉติ ฯ
ตโต ปฏฺฐาย สพฺเพปิ ตํ โปกฺขรณฺี ปริวารेतฺวา อฏฺฐิตนพา
เอกจฺฉิทฺทาว ชาติา ฯ

อิมสฺมี หิ กปฺเป จตฺตาริ กปฺปฏฺฐิจฺฉิตฺยาปาฏฺฐิหาริยานิ
นาม ฯ กตฺมานิ จตฺตาริ ฯ จนนฺเต สสฺสทฺถณฺี สกฺลมฺปิ อิทํ
กปฺปํ จสฺสติ ฯ วมฺภูกชาติเก อคฺคิโน นิพฺพุตฏฺฐานํ สกฺลมฺปิ
อิทํ กปฺปํ อคฺคิ น ฌาเปสฺสติ ฯ ฌณฺเฑการนิเวสนฏฺฐานํ
สกฺลมฺปิ อิทํ กปฺปํ อโนวสฺสํ จสฺสติ ฯ อิทํ โปกฺขรณฺี
ปริวารेतฺวา อฏฺฐิตนพา สกฺลมฺปิ อิทํ กปฺปํ เอกจฺฉิทฺทา
ภวิสฺสนฺตฺติ อิมานิ จตฺตาริ กปฺปฏฺฐิจฺฉิตฺยาปาฏฺฐิหาริยานิ นาม ฯ

โปธิสตุโต เอวํ อธิฏฺฐหิตฺวา เอกํ นลฺลํ อาทาย
นิสิทฺธิ ฯ เตปิ อสีตฺติสทฺสพฺพานรา เอกํ นลฺลํ อาทาย
โปกฺขรณฺี ปริวารेतฺวา นิสิทฺธิสฺสุ ฯ เตปิ โปธิสตุตฺตสฺส นเพน
อากทฺตฺติตฺวา ปานีเยปฺวนกาเล สพฺเพ ตีเร นิสินฺนาว ปวีสฺสุ ฯ
เอวํ เตหิ ปานีเย ปวีเต ทกรกฺขโส กณฺจิ อลภิตฺวา
อนตฺตมโน สกฺนิเวสนเมว คโต ฯ โปธิสตุโตปิ สปริวารो
อรณฺญเมว ปาวิสฺสิ ฯ

สตุถา ปน อิมสฺสิ ภิกฺขเว นพานํ เอกจฺฉิทฺทภาโว

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต สิวคฺควณฺณนา หน้า 306

นาม มยฺหเมเวตฺ โปราณกํ อธิฏฺฐานนฺติ อิทํ ฌมฺมเทศนํ
อาหริตฺวา อนฺุสนฺธิ ฌณฺเฑตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ ตทา
ทกรกฺขโส เทวตฺโต อโหสิ อสฺตีตฺสหฺสฺสพานรา พุทฺธปริสา
อุบายกฺุสโล ปน กปิราชา อหเมว อโหสิตฺติ ฯ

นพฺพานชาตกํ ทสมํ ฯ

สิวคฺโค ทฺติโย ฯ

ตสฺสุทฺธานํ

อถ ลกฺขณฺ สขา ธีรตฺถุ

ปฺน นกิริตฺถิ รเสนฺ ขราทฺธิยา

อติโกติ รสฺมาลฺลุต ปาณ

มฺจุเจน นพฺพวฺหยเนน ภาวนฺติ ทส(๑) ฯ

๑. ม. นิโคธฺธิ ลกฺขณฺ กณฺฑิ วาตมิกํ ขราทฺธิย

ติปลฺลตฺถิ มาลฺลุตฺถจ มตฺกตฺต อยาจิตฺติ ฯ

นพฺพานนฺติ เต ทสชาติ ฯ

กรุงควคควณณา

กรุงคมิกชาตัก

ฌาตเมตติ กรุงคตฺสชาติ อิทํ สตุถา เวพฺวเน วิหรนฺโต
เทวทตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสมิํ หิ สมเย ชมฺมสภายิํ สนฺนิปตฺติววา ภิกฺขุ อาวโส
เทวทตฺโต ตถาคตฺสส ฌาตนตฺถาย ชนฺนุกฺกเห ปโยเชสิ ลิตฺติ
ปวิชมฺมิ ชนฺนปาลกํ วิสฺสชฺเชสิ สพฺพทาปี ทสพลฺลสฺส วชาย
ปฺริสทฺกตฺติเต เทวทตฺตสฺส อวณฺณํ กเถนฺตา นิสิํทิสฺสุ ฯ สตุถา
อาคณฺตววา ปญฺจตฺตาสเน นิสินฺโน กาย นุตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิ ฯ ฆนฺเต เทวทตฺโต ตุมฺหากํ
วชาย ปฺริสทฺกตฺติเต เทวทตฺตสฺส อคฺคณกถาย สนฺนินฺนินฺนมฺหาติ ฯ
สตุถา น ภิกฺขเว เทวทตฺโต อิทานเว มม วชาย ปฺริสทฺกตฺติ
ปุพฺเพปิ ปฺริสทฺกตฺติเยว น จ ปน มํ วชิตฺตุํ อสทฺกฺขิตฺติ วตฺวา
อตฺติตํ อหริ ฯ

อตฺติเต พาราณสียิํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตุโต
กรุงคมิโค หุตฺวา เอกสมิํ อรณฺญายตเน ผลาผลานิ ขาทนฺโต
วสติ ฯ โส เอกสมิํ กาลे ผลสมฺปนฺเน เสปณฺณิรฺกฺข
เสปณฺณิผลานิ ขาทติ ฯ อเถโก कामวาสิํ อญฺญกฺลฺลทฺโก
ผลิตฺรฺกฺขมฺมุเลสุ(๑) มิคานํ ปทานิ อุปรชาเรตฺวา อุปริรฺกฺข อญฺญกํ
๑. ม. ผลรฺกฺขมฺมุเลสุ ฯ

พนุชิตฺวา ตตฺถ นิสิตฺติวา ผลานิ ขาทิตฺตํ อากเต มิเค
สตฺติยา วิชฺฌิตฺวา เตสํ มํสํ วิกุกฺคินฺนโต ชีวิตํ กปฺเปสิ ฯ
โส เอกทิวสํ ตสฺมี รุกฺขมฺมูเล โโพธิสตฺตสฺส ปทวลณฺชํ ทิสฺวา
ตสฺมี เสปณฺณิรูกฺเข อฏฺฐกํ พนุชิตฺวา ปาโตว ภูณฺชิตฺวา
สตฺตี อาทาย วณฺํ ปวิสิตฺวา ตํ รุกฺขํ อภิรฺหิตฺวา อฏฺฐเก
นิสิตฺติ ฯ โโพธิสตฺโตปิ ปาโตว วสนฺนฺจฺจานา นิกฺขมิตฺวา
เสปณฺณิผลานิ ขาทิสฺสามิตฺติ อากมฺมํ ตํ รุกฺขมฺมํ สหสฺวา
อปฺวิสิตฺวา กทาจิ อฏฺฐกฺคฺคฺทกฺกา รุกฺเขสุ อฏฺฐกํ พนุชฺนฺติ
อตุลฺลิ นฺุ โข เอวฺรุโป อุปทฺทโวติ ปริกฺคณฺหนฺโต พาหิรโตว
อฏฺฐจาสิ ฯ

ลฺุทฺทโกปิ โโพธิสตฺตสฺส อนากมฺนภาวํ ฌตฺวา อฏฺฐเก
นิสินฺโนว เสปณฺณิผลานิ จิปีตฺวา ตสฺส ปฺรุโต ปาเตสิ ฯ
โพธิสตฺโต อิมานิ ผลานิ อากนฺตฺวา มยฺหิ ปฺรุโต ปตฺนฺติ
อตุลฺลิ นฺุ โข ตสฺส อุปฺริ ลฺุทฺทโกติ ปฺนปฺปฺนํ โอลฺเณนฺโต(๑)
ลฺุทฺทกํ ทิสฺวา อปฺสฺสนฺโต วิย หุตฺวา อมฺโภ รุกฺข
ปฺุพฺเพ ตฺวํ โอลมฺพกํ จาเลนฺโต(๒) วิย อุชฺุกเมว ผลานิ
ปาเตสิ อิทานิ รุกฺขธมฺมํ ปฺริจฺจชฺสิ เอวํ ตยา รุกฺขธมฺเม
ปฺริจฺจตฺเต อหฺมณฺณปี รุกฺขมฺมํ อุปฺสจฺกมิตฺวา มยฺหิ อาหารํ
ปฺริเยสิสฺสามิตฺติ วตฺวา อิมํ คาถมาห
๑. ม. อุลฺโลเกนฺโต ฯ ๒. สฺ. โอาเรนฺโต ฯ

*เล่มที่ 28 กุรุํคมิกชาตกํ หน้าที่ 309

ฅาตเมตํ กุรุํคสฺส ยํ ตุवं เสปณฺณิ เสยฺยสิ
อณฺณํ เสปณฺณิ คจฺฉามิ น เม เต รุจฺเจเต ผลนฺติ ฯ

ตตฺถ ฅาตนฺติ ปากฺกั ชาติ ฯ เอตนฺติ อิํ กมฺมํ ฯ
กุรุํคสฺสชาติ กุรุํคมิกสฺส ฯ ยํ ตุवं เสปณฺณิ เสยฺยสิตี ยํ
ตุवं อมฺโห เสปณฺณิรุจฺจ ปุโรโต ผลานิ ปาติยมาโน เสยฺยสิ
วิสิณฺณผลโต อโหสิ ตํ สพฺพํ กุรุํคมิกสฺส ปาปกํ(๑) ชาติ ฯ
น เม เต รุจฺเจเตติ เอวํ ผลํ ททมานาย น เม ตว ผลํ
รุจฺเจติ ติฏฺฐ ตุवं อิํ อณฺณตฺถ คมิตฺสामीติ อคฺมาสิ ฯ

อถสฺส ลุทฺทโก อฏฺฐเก นิสินฺโนว สตฺตี จิปีตุวา คจฺฉ
วิรฺทฺโชนานิหมฺหิ ตนฺติ อาห ฯ โปธิสฺสโต นีวตฺติตุวา จิโตว
อาห อมฺโห ปุริส อิทานิปี กิลฺจาปี มํ วิรฺทฺโช อฏฺฐ
ปน มหานิรเย โสฬส อุตฺสทนิรเย ปณฺจวิรฺพนฺธนาทีนิ จ
กมฺมการณานิ(๒) อวิรฺทฺโชเยวาสีติ ฯ เอวณฺจ ปน วตุวา ยถารุจฺ
คโต ฯ ลุทฺโทปี โอตริตุวา ยถารุจฺ คโต ฯ

สตุถาปี น ภิกฺขเว เทวทตฺโต อิทานว มม วชาย
ปริสทกฺติ ปุพฺเพปิ ปริสทกฺติเยว น จ ปน มํ วริตุํ
อสทฺธิตี อิมํ ฅมฺมเทสนํ อหริตุวา อนุสนฺธิ ฅมฺเฏตุวา ชาตกํ
สโมชานสิ ตทา อฏฺฐกฺลทฺทโก เทวทตฺโต อโหสิ กุรุํคมิโค
ปน อหเมวาทิ ฯ

กุรุํคมิกชาตกํ ปจฺมํ ฯ

๑. ม. ปากฺกั ฯ ๒. ม. กมฺมการณานิ ฯ

กุกฺกุรชาตกั

เย กุกฺกุราติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต ฌาตตุถจริย
อารพุก กเถสิ ฯ

สา ทฺวาทสนิปาเต ภทฺทสาตชาตเก อาวิภวิสฺสติ ฯ
อิมํ ปน วตุถํ ปติญฺจเปตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปชิสฺตุโต
ตถารูปํ กมมํ ปญฺจิจ กุกฺกุรโยนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา อนน-
กุกฺกุรปริวฺโต มหาสุसानเน วสติ ฯ อเถกทิวสํ ราชา
เสตสินฺชวตฺตํ สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิตํ รถํ อภิรฺยห อุตฺถยานํ
คนฺตฺวา ตตฺถ ทิวสภากํ กิพิตฺวา อญฺจงฺกเต สุริเย นครํ
ปาวิสิ ฯ ตสฺส ตํ รถวรตฺตํ ยถานทฺธิเมว ราชงฺกณฺเ จปยีสฺสุ ฯ
โส รตฺตี เทเว วสุสนฺเต ตินฺโต ฯ อุปฺริปาสาทโต โกลยฺยก-
สุนฺขา โอตริตฺวา ตสฺส จมฺมณฺจ นทฺธิณฺจ ขาทิสฺสุ ฯ ปฺนทิวเส
รณฺโถ อาโรจยีสฺสุ เทเว นิตฺถมนฺมุขเน สุนฺขา ปวิสิตฺวา รตฺสฺส
จมฺมณฺจเวว นทฺธิณฺจ ขาทิสฺสติ ฯ ราชา สุนฺขานํ กุชฺฉิตฺวา
ทิจฺจทิจฺจญฺจานเน สุนฺขเ ฌาเตถาติ อหา ฯ ตโต ปญฺจาย
สุนฺขานํ มหาพฺยสนํ อุทปาติ ฯ เต ทิจฺจทิจฺจญฺจานเน
ฌาตฺติยมาณา ปลายิตฺวา สุสานํ คนฺตฺวา โปชิสฺตุตฺสฺส สนฺตักกํ
อกมฺสฺสุ ฯ

๑. ม. อเนกสฺต... ฯ

*เล่มที่ 28 กุฏกรชาตัก หน้า 311

โพธิสตโต ตุมเห พหู สนนิปตติตา กิ นุ โข การณนติ
ปฺจฺจึ ฯ เต อนฺเตปฺเร กิร รตฺสฺส จมฺมณฺเจว นทฺธิณฺจ สุนฺเขหิ
ชาติคฺคฺนติ กุทฺโธ ราชฺยา สุนฺขวธฺ อานฺนาเปสฺสิ พหู สุนฺขา
วินฺสฺสนฺติ มหาภยฺ อฺปฺปนฺนฺติ อานฺสฺส ฯ โพธิสตโต จินฺเตสิ
อารกฺขณฺจฺยานฺ พหิ สุนฺขานํ โอกาโส นคฺติ อนฺโตราชนิเวสเน
โกเลยฺยคฺคฺนฺนํเยเวตฺถ กมฺมํ ภวิสฺสติ อิทานิ ปน โจรานํ
กิลฺยจฺจि ภยํ นคฺติ อโจรา มรณํ ลกฺคฺนติ ยนฺนฺนาทํ โจเร
รณฺโณ ทสฺเสตฺวา ภาตฺติสงฺฆสฺส ชีวิตทานํ ททฺทยนฺติ ฯ โส
ภาตฺเต สมนฺตฺสาเสตฺวา ตุมฺเห มา ภายิตฺถ อหํ โว
อภยํ อานฺริสฺสํ ยาว ราชานํ ปสฺสํ ตาว อีเชว
โหธาติ ปารมฺมิโย อวชฺเชตฺวา เมตฺตาภาวนํ ปฺเรจาริกํ กตฺวา
มยฺหํ อฺปฺริ เลทฺทฺทว วา มุคฺครี วา มา โกจฺจि จิปีตฺถ อฺสฺสํหิ
อธิกฺกฺจฺยา เอกโกว อนฺโตนคฺริ ปาวิสฺสิ ฯ อถ นํ ทิสฺวา
เอกสฺตโตปี กุชฺฉิตฺวา โอลฺเลนฺโต นาม นานโหสิ ฯ ราชานํ
สุนฺขวธฺ อานฺนาเปตฺวา สยํ วินิจฺฉเย นิสฺสินฺโน โหติ ฯ
โพธิสตโต ตตฺถเวว คณฺตฺวา ปกฺขนฺทิตฺวา รณฺโณ อาสนสฺส
เหฏฺฐา ปาวิสฺสิ ฯ อถ นํ ราชปฺริสฺตา นีหริตฺถ อารทฺธา ฯ
ราชานํ ปน นินฺวาเรสิ ฯ

โส โถกํ วิสเมตฺวา(๑) เหฏฺฐาสนา นิกฺขมิตฺวา ราชานํ
๑. สິงฺ สมนฺตฺสสิตฺวา ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิပါတ กุรุงควคควณฺณา หน้า 312

วนฺทิตฺวา สจฺจํ กิรฺ คฺคฺมฺเห(๑) กุกฺกุเร มาราเปถาติ ปุจฺฉิ ฯ
อาม มาราเปมิหนฺติ ฯ โโก เนสํ อปราโช นรินฺทาทิ ฯ
รตฺสฺส เม ปรีวารจมฺมฺลฺจ นทฺธิลฺจ ขาทิสฺสูติ ฯ เย ขาทิสฺสุ
เต ชานาถาติ ฯ น ชานามาติ ฯ อิเม นาม จมฺมฺขาทกโจธาติ
ตตฺตโต อชานิตฺวาว ทิฏฺฐทิจฺฐทิจฺฐาเนเยว มาราปนํ น ยุตฺตํ
เทวาทิ ฯ รตจมฺมฺสฺส กุกฺกุเรหิ ขาทิตตฺตา ทิฏฺฐทิจฺฐเจ สพฺเพว
มารเถาติ สุนขวฺธ อานาเปสินฺติ ฯ กิ ปนฺ เต มนฺสฺสา สพฺเพว
กุกฺกุเร มารเณติ อูทาหุ มรณํ อลภนฺตาปี อตฺถิติ ฯ อตฺถิ
อมฺหากํ ฆเร โกลเยยกา มรณํ น ลภนฺตีติ ฯ มหาราช
อิทาเนว คฺคฺมฺเห รตจมฺมฺสฺส กุกฺกุเรหิ ขาทิตตฺตา ทิฏฺฐทิจฺฐเจ
สพฺเพว มาราเถาติ สุนขวฺธ อานาเปสินฺติ อโวจฺจตุลฺล อิทานิ
ปนฺ อุมฺหากํ ฆเร โกลเยยกา มรณํ น ลภนฺตีติ วเทถ
นฺนุ เอวํ สนฺเต คฺคฺมฺเห ฉนฺทาทิวเสน อคฺคิคมนํ คจฺจถ
อคฺคิคมนฺลฺจ นาม น ยุตฺตํ น จ ราชธฺมฺโม รลฺลยา
นาม การณาการณคเวสเกน คฺคฺลาสทิวเสน ภวิทฺตุ วฏฺฐติ อิทานิ
โกลเยยกา มรณํ น ลภนฺติ ทุพฺพลฺลสุนฺขา ลภนฺติ เอวํ
สนฺเต นายํ สพฺพลฺลสุนฺขจฺจา ทุพฺพลฺลมาติกา นามเสาติ เอวญฺจ
ปนฺ วตฺวา มหาสฺตโต มธฺรฺสฺสรํ นิจฺฉาเรตฺวา มหาราช
ยํ คฺคฺมฺเห กโรถ นายํ ธฺมฺโมติ รลฺลโย ธฺมฺมํ เทเสนฺโต
๑. ม. เทว คฺคฺมฺเห ฯ

*เล่มที่ 28 กุฏฐชาตกั หน้า 313

อิมิ คาทมาห

[๒๒] เย กุฏฐรา ราชกุลสุมิ วฑฺฒา

โกเลยฺยกา วณฺณพลฺลุปปนฺนา

เตเม น วฑฺฒา มยฺมสุม วฑฺฒา

นายิ สฆฺจจา ทุพฺพลฆาติกายนฺติ ฯ

ตตฺถ เย กุฏฐราติ เย สุนฺขา ฯ ยถา หิ ธารุณฺโหปิ
ปสฺสาโว ปุตฺติมุตฺตนฺติ ตทหฺซาโตปิ สิงฺคาโล ชรสิงฺคาโลติ
โกมลาปิ คโลจิตฺตา ปุตฺติลตาติ สุวณฺณวณฺโณปิ กาโย
ปุตฺติกาโยติ วุจฺจติ เอวเมว วสฺสสฺสติโกปิ สุนฺโข กุฏฐโรติ
วุจฺจติ ตสฺมา มหฺลลกา กายพลฺลุปปนฺนาปิ(๑) เต กุฏฐราเตว
วุตฺตา ฯ วฑฺฒาติ วฑฺฒิตา ฯ โกเลยฺยกาติ ราชกุลฺเล ชาตา สฆฺจฺจตา
สั้วฑฺฒา ฯ วณฺณพลฺลุปปนฺนาติ สรีรวณฺณเณน เจว กายพลฺเลน
จ สฆฺจปนฺนา ฯ เตเม น วฑฺฒาติเต อิเม สสฺสามิกา
सारกฺขา น วฑฺฒา ฯ มยฺมสุม วฑฺฒาติ อสฺสามิกา อนารกฺขา
มยิ วฑฺฒา นาม ชาตา ฯ นายิ สฆฺจฺจติ เอวิ สนฺเต อยิ
อวิเสเสน สฆฺจฺจา นาม น โหติ ฯ ทุพฺพลฆาติกายนฺติ อยิ
ปนฺ ทุพฺพลานํเยว ฆาตฺนโต ทุพฺพลฆาติกา นาม โหติ
ราชูหิ นาม โจรา นิคฺคหิตฺตพฺพา โน อโจรา อธิ ปน
โจรานํ กิณฺจิ นตฺถิ อโจรา มรณฺํ ลกฺนฺติ อโห อิมฺสุมิ
๑. สี. ย. กายูปปนฺนาปิ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุรุงควคควณณนา หน้า 314

โลเก อยุตต์ วัตตติ อโห อธมโม วัตตตีติ ฯ

ราชา โพธิสตุตสฺส วจันํ สุตฺวา อาห ชานาสี ปน
ตุํ ปรณฺหิต อสุเกหิ นาม รตจมฺมํ ขาทิตนฺติ ฯ อาม
ชานามิตี ฯ เกหิ ขาทิตนฺติ ฯ ตุมฺหากํ เคเห วสนเกหิ โกลยฺยก-
สุนเขหิตี ฯ กถํ เตหิ ขาทิตภาโว ชานิตพุโพติ อาห ฯ
อหํ เตหิ ขาทิตภาวํ เทสิสฺสามิตี ฯ ทสฺเสหิ ปรณฺหิตาติ ฯ
ตุมฺหากํ จมฺเร โกลยฺยกสุนเข อานาเปตฺวา โถกํ ตกฺเก จ
ทพฺพติณฺยานิ จ อหฺราเปถาติ ฯ ราชา ตถา อกาสิ ฯ
อถ นํ มหาสตุโต อิมานิ ตินฺยานิ ตกฺเกน มทฺทาเปตฺวา
เอเต สุนเข ปาเยถาติ อาห ฯ ราชา ตถา กตฺวา
ปายาเปสิ ฯ ปิตปีตา สุนขา สทฺธิ จมฺเมหิ วมิสฺสุ ฯ ราชา
สพฺพณฺณพฺพทฺธสฺส พฺยากรณฺมํ วิทยาติ ตฺถุโจ โพธิสตุตสฺส
เสตจฺจตุเตน ปุชฺชํ อกาสิ ฯ โพธิสตุโต ฐมฺมณฺจฺร มหาราช
มาตาปิตฺตฺสฺส ขตฺติยาติ อาทีหิ เต สกฺกนฺชาตเก อาคตาหิ ทส-
ฐมฺมจฺริยคาถาหิ รมฺโถ ฐมฺมํ เทเสตฺวา มหาราช อิติ
ปฏฺฐาย อปฺปมตฺโต โหหิตี ราชานํ ปญฺจสุ สึเสสุ ปตฺติฏฺฐาเปตฺวา
เสตจฺจตุตฺตํ รมฺโถว ปฺน อทาสิ ฯ

ราชา มหาสตุตสฺส ฐมฺมกถํ สุตฺวา สพฺพสตุตฺตานํ
อภฺยํ ทตฺวา โพธิสตุตฺตํ อาที กตฺวา สพฺพสฺนขานํ อตฺตโน
โกชนสทิสเมว นิจฺจกตฺตํ ปฏฺฐาเปตฺวา โพธิสตุตสฺส โอวาเท

*เล่มที่ 28 โภชาซานิยชาตกั หน้า 315

จโธ ยาวตายุกั ทานาทินิ ปุณฺณานิ กริตฺวา กาลั กตฺวา
เทวโลเก อุปฺปชฺชิตฺวา กุกฺกุโรวาทิ ทสฺวสฺสสฺสทานิ ปวตฺตติ ฯ
โพธิสฺสโตปิ ยาวตายุกั จตฺวา ยถากมฺม คโธ ฯ

สตุถา น ภิกฺขเว ตถาคโธ อิทาเนว ฅาตกานั อตุถั
จรติ ปุพฺเพปิ จริเยวติ วตฺวา อิมั ฅมฺมเทสนั อหริตฺวา
อนุสนฺธิ ฅมฺมุตฺวา ชาตกั สโมฅานเถสิ ตทา ราชา อานนฺโท
อโหสิ อวเสสา ปริสา พุทฺธปริสา กุกฺกุรปณฺฑิโต ปน
อหเมวาทิ ฯ

กุกฺกุรชาตกั ทุตฺยิ ฯ

โภชาซานิยชาตกั

อปี ปสฺสเสน เสมานอติ อิทั สตุถา ฅตฺวเน วิหรนฺโต
เอกั โอสฺสฏฺฐวิริยั ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสมึ หิ สมเย สตุถา ตั ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา ภิกฺขุ
ปุพฺเพปิ ปณฺฑิตา อนายตเนปี วิริยั อักฺสุ ปหารั ลทฺธาปี
เนว วิริยั โอสฺสชฺชิสฺสูติ วตฺวา อตีตฺ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนเต

โพธิสฺสโต โภชาซานิยสินฺชฺวกุลเถ นิพฺพตฺโต สพุพการสมฺปนฺโน(๑)

พาราณสึรณฺโถ มจฺจลอสฺโส อโหสิ ฯ โส สตสฺสสฺสฅมฺนิกาย

๑. ม. สพุพาลงฺการสมฺปนฺโน ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต กुरुควกุควณณา หน้า 316

สุวรรณปาดิยเยว นานคฺรสมฺปนฺนํ ติวสฺสติกนฺรสาตีโกชนํ
ภฺยชติ จตฺตชาตียกนฺรวิทฺตตายเมว(๑) ภูมียํ ติจฺจติ ฯ ตํ จานํ
รตฺตกมฺพลสาณิปริกฺขิตฺตํ อุปริ สุวณฺณตารกวิจิตฺตเจตวิตานํ(๒)
สโมสริตคนฺรทามมาลาทามํ อวิหิตคนฺรเตลปฺปทีปํ อโหสิ ฯ
พาราณสีรชฺชํ ปน อปฺภูเจนฺดา ราชานโน นาม นตฺติ ฯ
เอกํ สมยํ สตฺต ราชานโน พาราณสี ปริกฺขิปิตฺวา อมหากํ
รชฺชํ วา เทตฺต ยฺยทฺธํ วาติ พาราณสีรณฺโณ ปณฺณํ
เปสยีสฺสุ ฯ ราชานโน อมจฺเจ สนนิปาตาเปตฺวา ตํ ปวฺตฺตํ
อาจิกฺขิตฺวา อิทานิ กิ กโรม ตาตาคิ ปฺจฺฉนํ ฯ เทว
ตฺตมฺเหหิ ตาว อาทิตฺตว ยฺยทฺธตฺตตาย น กนฺตพฺพิ อสุกํ
นาม อสฺสาโรหํ เปเสตฺวา ยฺยทฺธํ กาทเรถ ตสฺมี อสฺกโกนฺเต
ปจฺฉนํ ชานิสฺสามาติ ฯ ราชานโน ตํ ปกโกสาเปตฺวา สกฺขิสฺสตี
ตาค สตฺตหิ ราชานโน สทฺธิ ยฺยทฺธํ กาทฺตฺตตี อาห ฯ เทว
สเจ โภชานานียสินฺรโว ลภามิ ติจฺจจฺจตฺต สตฺต ราชานโน
สกลชมฺพฺพิปฺราฐหิปี สทฺธิ ยฺยทฺธมิตฺตํ สกฺขิสฺสตี ฯ ตาค
โภชานานียสินฺรโว วา โหตฺต อณฺโณ วา ยํ อิจฺฉตี ตํ
คเหตฺวา ยฺยทฺธํ กโรหิตฺติ ฯ

โส สาธุ เทวติ ราชานโน วนฺทิตฺวา ปาสาทา โอรุยฺห
โภชานานียสินฺรโว อหฺราเปตฺวา อตฺตนาปี(๓) สพฺพสนฺนาห-
๑. ม. จาตฺตชาตียกนฺรวิทฺตตายเมว ฯ ๒. ม. สุวณฺณตารกขจิต... ฯ
๓. ม. อหฺราเปตฺวา สวณฺณมิตฺตํ กตฺวา อตฺตนาปี ฯ

*เล่มที่ 28 โภชาชานียชาติกั หน้า 317

สนนทุโธ ขกัคฺคํ พนฺธิตฺวา สีนฺธวปีฏฺฐจิวรคโต นครา นิกฺขมฺม
 วิชฺชุตฺตา วิย จรมาโน ปจฺมํ พลโกฏฺฐกั กิณฺทิตฺวา เอกั
 ราชานั ชีวคฺคาหเมว คเหตุวา อาคนฺตฺวา นกรे พลสฺส
 นิยุยาเทตฺวา ปุณฺ คนฺตฺวา ทฺตฺยิ พลโกฏฺฐกั กิณฺทิตฺวา ตถา
 ตตฺยิณฺตฺติ เอวํ ปณฺจ ราชานो ชีวคฺคาหํ คเหตุวา ฉฏฺฐั
 พลโกฏฺฐกั กิณฺทิตฺวา ฉฏฺฐสฺส รณฺโถ คหิตกाले โภชาชานีโย
 ปหารั ลกฺทิ โลหิตั ปกฺขมฺรติ เวทนา พลวติโย วตฺตณฺตฺติ ฯ
 อสฺสาโรโห ตสฺส ปหฺภูภาวํ ฅตฺวา โภชาชานียสีนฺธวํ
 ราชทฺวารे นปฺชฺชาเปตฺวา สนนานํ สิจฺฉิถึ กตฺวา อณฺณํ
 อสฺสั สนนฺยหิตฺตุ อารทฺุโธ ฯ โพธิสฺสโต มหาผาสูกปฺสเสน
 นิปฺนโนว อกฺขิณิ อุมฺมิเลตฺวา อสฺสาโรหํ ทิสฺวา อัย อณฺณํ
 อสฺสั สนนฺยหติ อยณฺจ อสฺโส สตฺตมํ พลโกฏฺฐกั กิณฺทิตฺวา
 สตฺตมํ ราชานั คณฺหิตฺตุ น สกฺขิสฺสตี มยา กตฺถํ กมฺมณฺจ
 นสฺสิสฺสตี อปฺปฏิสโม อสฺสาโรโหปี นสฺสิสฺสตี ราชापि
 ปฺรหตฺถั คมิสฺสตี จเปตฺวา มํ อณฺโถ อสฺโส สตฺตมํ
 พลโกฏฺฐกั กิณฺทิตฺวา สตฺตมํ ราชานั คณฺหิตฺตุ สมตฺโถ
 นาม นตฺถิตฺติ นิปฺนโนว อสฺสาโรหํ ปกฺโกสาเปตฺวา สมฺม
 อสฺสาโรห สตฺตมํ พลโกฏฺฐกั กิณฺทิตฺวา สตฺตมํ ราชานั
 คณฺหิตฺตุ สมตฺโถ จเปตฺวา มํ อณฺโถ อสฺโส นาม นตฺถิ
 นานํ มยา กตฺถกมฺมํ นาสฺสสामิ มมณฺเฒว อฏฺฐจาเปตฺวา
 สนนฺยหาติ วตฺวา อิมํ คาลมาห

*เล่มที่ 28 เอกนิပါတ กุรุงควคควณณา หน้า 318

[๒๓] อปี ปสฺเสน เสมานो สลฺเลหิ สลฺลล็กโต
เสยฺโยว วพวา โภชฺโณ(๑) ยฺยช มณฺเณว สारถीติ ๑
ตตฺถ อปี ปสฺเสน เสมานोติ เอเกน ปสฺเสน สยมาโนปี ๑
สลฺเลหิ สลฺลล็กโตติ สลฺเลหิ วิทฺธิโรปี สมานो ๑ เสยฺโยว วพวา
โภชฺโณติ วพโวติ สินฺชวกุลฺเล อชาโต ขพฺงกสฺโส ๑ โภชฺโณติ
โภชานนียสินฺชโว ๑ อิติ เอตสฺมา วพวา สลฺเลหิ วิทฺธิโรปี
โภชานนียสินฺชโวว เสยฺโย วโร อุตฺตโม ๑ ยฺยช มณฺเณว
सारถीติ ยสฺมา เอวํ กโตปี อหเมว เสยฺโย ตสฺมา มณฺเณว
โยเชหิ มา อณฺเณปีติ(๒) วทติ ๑

อสฺสารโหโร โพรธสตฺตํ อญฺจาเปตฺวา วณฺํ พนฺธิตฺวา
สฺสนนฺทฺธิ สนฺนยฺหิตฺวา ตสฺส ปญฺจิชฺย นิสฺสิตฺวา สตฺตมํ
พลโกญฺจกํ ภินฺทิตฺวา สตฺตมํ ราชานํ ชีวีกุคาคํ กเหตุวา
ราชพลสฺส นียยาเทติ ๑ โพรธสตฺตํปี ราชทวารํ อานยีสฺสุ ๑
ราชา ตสฺส ทสฺสนตฺถาย นิกฺขมิ ๑ มหาสตุโต ราชานํ
อาห มหาราช สตฺต ราชานो มาฆาตยิตฺถ สปลํ
กาเรตฺวา วิสฺสชเชถ มยฺหณฺจ อสฺสารโหโรสฺส จ ทาตพฺพิ
ยสํ อสฺสารโหโรสฺสเวท สตฺต ราชานอ กเหตุวา ทินฺนํ
โยชนฺนาม นาเสตฺตํ น วญฺญติ ตมฺเหปี ทานํ เทถ สีสํ
รกฺขถ ฐมฺเมน รชฺชํ กาเรธาติ ๑ เอวํ โพรธสตฺเตน รณฺโณ
๑. สี. โภชฺโช ๑ ๒. ม. มํ วมฺเมหีติ ๑

*เล่มที่ 28 โภชาขานียชาตกั หน้าที่ 319

โหวาเท ทินฺเน โปธิสตุตสฺส สนนํ โมจยีสฺส ๑ โส สนนํ
มุตฺตมตฺเตเยว(๑) นีรุชฺฌิ ๑ ราชาตสฺส สรีริกัจฺจึ การเตวา
อสฺสโรหสฺส มหนฺตํ ยสึ ทตฺวา สตุต ราชาโน ปฺน อตฺตโน
อหุพฺภาย สปลั กการเตวา สกฺกุจฺจานานิ เปเสตฺวา ฐมฺเมน
สเมน รชฺชํ การเตวา จีวิทปริโยसानเ ยถากมฺมํ คโต ๑

สตุถา เอวํ กิกฺขเว ปุพฺเพ ปณฺทิตา อนายตเนปี
วิริยํ อํกฺสุ เอวรूपึ ปหาริ ลทฺธาปี น โอสฺสชฺชีสฺส ตฺวํ
ปน เอวรूपึ นียฺยานิกสาสเน ปพฺพชิตฺวา กสฺมา วิริยํ
โอสฺสชฺชีสฺสตี วตฺวา จตฺตาริ สจฺจานิ ปกาเสสิ ๑ สจฺจปริโยसानเ
โอสฺสภฺจวิริโย กิกฺขุ อรหตฺตผลเ ปตฺติภฺจาสิ ๑ สตุถาปี อิมํ
ฐมฺมเทสนํ อหาริตฺวา อนุสนฺธิ ฆญฺเฏตฺวา ชาตกั สโมชานสิ
ตทา ราชา อานนฺโท อโหสิ อสฺสโรโห สารีปฺตุโต
โภชาขานียสินฺธุโว ปน อหเมว อโหสิตี ๑

โภชาขานียชาตกั ตติยํ ๑

๑. สี่. มุญฺจนฺเต มุญฺจนฺเตเยว ๑

อาชณฺณชาตกั

ยทา ยทาติ อิหิ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต โอสฺสฏฺจ-
วิริยเมว ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตํ ปน ภิกฺขุ สตุถา อามนฺเตตฺวา ภิกฺขุ ปุพฺเพ
ปณฺฑิตา อนายตเนปิ ลทฺธปรปหาราปิ หุตฺวา วิริยํ อํกํสูติ
วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนต
ปุริมฺนเยเนว สตุต ราชานโน นครํ ปริวารยีสฺสุ ฯ อเถโก
รติโกโยโซ เทว ภาติกสิณฺธเว รเถ โยเชตฺวา นครา นิกฺขมฺม
ณ พลโกฏฺจเก ภินฺทิตฺวา ณ ราชานโน อคฺคเหสิ ฯ ตสฺมี
ขณฺเฑ เชฏฺจกอสฺโส ปหาริ ลภิ ฯ สารถิโก รถํ เปเสนฺโต(๑)
ราชทวาริ อากนฺตฺวา เชฏฺจกภาติกํ รธา โมเจตฺวา สนนฺหา
สิถิลํ กตฺวา เอเกน ปสฺเสน นิปชฺชาเปตฺวา อณฺณํ อสุลํ
สन्नฺนยฺหิตฺตุ อารทฺโส ฯ โพธิสตุโต ตํ ทิสฺวา ปุริมฺนเยเนว จินฺเตตฺวา
สารถิกํ ปกฺโกสาเปตฺวา นิปन्नฺโกว อิมํ คาถมาห

[๒๔] ยทา ยทา ยตฺถ ยทา ยตฺถ ยตฺถ ยทา ยทา

อาชณฺโณ กุรุเต เวคํ หายนฺติ ตตฺถ วาพฺวาติ ฯ

ตตฺถ ยทา ยทาติ ปุพฺพพณฺหาทิสฺสุ ยสฺมี ยสฺมี กาลे ฯ

ยตฺถาติ ยสฺมี จานเน มคฺเค วา สงฺคามสีเส วา ฯ ยทาติ

๑. สี่. รถํ โยเชตฺวา ปาเชนฺโต ฯ

*เล่มที่ 28 อาชณยชาตกั หน้า 321

ยสุมี ขณ ๑ ยตุถ ยตุถาติ สตุตุนันิ พลโกฏจกานันิ วเสน
พหูสุ ยุฑมณฺฑลเสสุ ๑ ยทา ยทาติ ยสุมี ยสุมี กาลे ปหาริ
ลทุชกาลे วา อลทุชกาลे วา ๑ อาชณฺโย กुरुเต เวคฺนุติ
สารถิสฺส จิตฺตฺรุจิตฺ การณันิ อาชานนสภาโว อาชณฺโย
วรสิฺนฺชโว เวคฺ กโรติ วายมติ วิริยํ อารภติ ๑ หายนฺติ
ตตุถ วาพวาติ ตสุมี เวคเ กรियมาเน อิตเร วพวสงฺขาทา
ขพุงกสฺสา หายนฺติ ปรีหายนฺติ ตสุมา อิมสุมี รเถ มณฺเฒว
โยเชหิตี อาห ๑

สารถิ โโพธิสตุตฺติ อฏฺฐาเปตฺวา โยเชตฺวา สตุตฺมํ
พลโกฏจกั กิณฺทิตฺวา สตุตฺมํ ราชานันิ อาทาย รตฺติ ปาเชนฺโต
ราชทวาริ อากนฺตฺวา สิณฺชวํ โมเจสิ ๑ โโพธิสตุตฺโต เอเกน
ปสฺเสน นิปนฺโน ปุริมฺนเยเนว รณฺโย โอวาทํ ทตฺวา
นिरุชฺฉิ ๑ ราชา ตสฺส สรริริกฺจจํ กาทเรตฺวา รติกสฺส สมฺมานันิ
กตฺวา ฐมฺเมน สเมน รชฺชํ กาทเรตฺวา ยถากมฺมจฺกโต ๑

สตุถา อิมํ ฐมฺมเทสนันิ อาหริตฺวา สจฺจจاني ปกาเสสิ ๑
สจฺจปรีโยसाने โส กิฏฺฐุ อรหตฺเต ปติฏฺฐาสิ ๑ สตุถา ชาตกั
สโมธานสิ ตทา ราชา อานนฺทตฺเถโร อโหสิ สารถิ
สารถิปุตฺโต อสุโส ปน อหเมว สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ๑

อาชณยชาตกั จตุตฺถิ ๑

ติฎฐชาตกั

อญญมณเฑหิ ติฎฐเหทีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
ชมมเสนาปติสฺส สทฺฐิวิหาริกํ เอกํ สุวณฺณการปฺพุพฺกั(๑) ภิกฺขุ
อารพฺภ กเถสิ ฯ

อาสยานุสยวณณฺหิ พุทฺธานญเฑว โหติ น อญเฑสํ
ตสฺมา ชมมเสนาปติ อตฺตโน อาสยานุสยวณฺสส นตฺถิตาย
สทฺฐิวิหาริกสฺส อาสยานุสยํ อชานนุโต อสุภกมฺมฏฺฐานเมว
กเถสิ ฯ ตสฺส ตํ น สປฺปายมโหสิ ฯ กสฺมา ฯ โส กิร
ปฏฺธิปาฎฺฐิยา ปณฺจ ชาตีสตานิ สุวณฺณการเคเหเยว ปฏฺฐินฺธี
กณฺหิ ฯ อถสฺส ทิฆรตฺตํ ปริสฺพุทฺฐวณฺณทสฺสนสฺเสว ปริจิตตฺตา
อสุภํ น สປฺปายมโหสิ ฯ โส ตตฺถ นิมิตฺตมตฺตมปี อุປฺปาเทตฺถ
อสภโกณฺโถ จตฺตาโร มาเส เขเปสิ ฯ ชมมเสนาปติ อตฺตโน
สทฺฐิวิหาริกสฺส อรหตฺตํ ทาตฺถ อสภโกณฺโถ อทฺธา อัย
พุทฺฐเวเนยฺโย ภวิสฺสตี ตถาคตสฺส สนฺตีกํ เนสฺสามิตี จินฺเตตฺวา
ปาโถว ตํ อาทาย สยํ สตฺถุ สนฺตีกํ อคมาสิ ฯ สตุถา
กึ นฺุ โข สารีปฺพุตฺต เอกํ ภิกฺขุ อาทาย อากโถสึตี
ปฺจุจฺฉิ ฯ อหํ ภนฺเต อิมสฺส กมฺมฏฺฐานํ อทาสี อยมฺปน
จตฺถหิ มาเสหิ นิมิตฺตมตฺตมปี น อุປฺปาเทสิ สุวาทํ
พุทฺฐเวเนยฺโย เอส ภวิสฺสตีตี จินฺเตตฺวา ตุมหากํ สนฺตีกํ
๑. สึ. สุวณฺณการปฺพุตฺตํ ฯ

*เล่มที่ 28 ตัญญาชาตกั หน้าที่ 323

อาทาย อากโตติ ฯ สารีปุตฺต กตฺร ปน เต กมฺมภูจฺานํ
 สทฺฐิวิหาริกสฺส ทินฺนุนฺนติ ฯ อสุภกมฺมภูจฺานํ ภควาติ ฯ สารีปุตฺต
 นตฺถิ ตว สตฺตฺตานํ อาสยฺานุสยณฺณํ คจฺฉ คุวํ สยณฺนหสมเย
 อากนฺตฺวา ตว สทฺฐิวิหาริกํ อาทาย คจฺฉเยยาสีติ ฯ เอวํ
 สตฺถา เถรํ อูยฺโยเชตฺวา ตสฺส ภิกฺขุโน มนํปํ นิवासนญจ
 จีวรญจ ทาเปตฺวา ตํ อาทาย คามํ ปิณฺฑทาย ปวิสิตฺวา
 ปณฺธิตํ ขาพฺนียํ โภชนียํ ทาเปตฺวา มหาภิกฺขุสงฺฆมฺปริวฺโต
 ปุณฺ วิหาร์ อากนฺตฺวา กนฺธกฺฎฺิยํ ทิวสภากํ เขเปตฺวา
 สยณฺนหสมเย ตํ ภิกฺขุํ คเหตฺวา วิหารจาริกํ จรมาโน
 อมฺพวเน เอกํ โปกฺขรณฺิ มาเปตฺวา ตตฺถ มหนฺตํ ปทุมฺนิคจฺฉํ
 ตตฺรํปํ จ มหนฺตํ เอกํ ปทุมฺปฺปฬํ มาเปตฺวา ภิกฺขุ อิมํ
 ปทุมํ โอลเณนฺโต นิสิตฺทาหิติ นิสิตฺทาเปตฺวา กนฺธกฺฎฺิ ปาวิสิ ฯ
 โส ภิกฺขุ ตํ ปฺปฬํ ปุณฺปฺปุณฺ โอลเเกติ ฯ ภควา ตํ
 ปฺปฬํ ชริ ปาเปสิ ฯ ตํ ตสฺส ปสฺสนฺตสฺเสว ชริ เปตฺวา
 วิวณฺณํ อโหสิ ฯ อถสฺส จ ปฺริยนฺตโต ปฏฺุจาย เปตฺตานิ
 เปตฺนฺตานิ มฺหุตฺเตน สพฺพานิ ปตฺีสุ ฯ ตโต กิณฺชกฺขํ ปติ
 กณฺณิกา อวสิสฺสตี ฯ โส ภิกฺขุ ตํ ปสฺสนฺโต จินฺเตสิ อิทํ
 ปทุมฺปฺปฬํ อิทาเนว อภิรूपํ อโหสิ ทสฺสนฺนียํ อถสฺส วนฺโณ
 ปฺริณฺโต เปตฺตานิ จ กิณฺชกฺขญจ ปติ กณฺณิกมตฺตเมว
 จิตฺ(๑) เอวรูปสฺส นาม ปทุมฺสฺส ชรา เปตฺตา มยฺหํ สรฺีรสฺส
 # ๑. ม. อวสิฏฺจํ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต กุรุํงควคควณฺณนา หน้า 324

กี น ปาปฺณิสฺสตี สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ วิปฺสฺสนํ
ปฏฺฐเปตี ฯ สตุถา ตสฺส จิตฺตํ วิปฺสฺสนํ อารุพฺพหนฺติ ฌตฺวา
คณฺธกฺกุญฺธิ นิสินฺโนว โอภาสํ ฬริตฺวา อิมํ คาถมาห

อุจฺฉินฺท สินฺหนมตฺตโน กุมฺภํ สารทิกํว ปาณินา
สนฺติมคฺคเมว พฺรุหย นีพฺพานํ สุกเตน เทสิตฺตุนฺติ ฯ

โส ภิกฺขุ กาถาปริโยसानเ อรหตฺตํ ปตฺวา มุตฺโต

วตฺมฺหิ สพฺพภเวหิตี จินฺเตตฺวา

โส วุตฺตวาโส ปริปฺญณฺมานโส

จีณาสโว อนฺติมเทหฺชาริ

วิสฺสุทฺธิโล สฺสมาหิตินฺทริโย

จฺนุโท ยถา ราหุมุขา ปมุตฺโต

ตโมกตฺ(๑) โมหมฺหนฺชการิ

วิโนทยิ สพฺพมลํ อเสสํ

อาโลกปฺชฺโชตฺกโร(๒) ปภงฺกโร

สทฺสฺสรํสิ วิย ภาณุมา นภติ

อาทิหิ กาถาหิ อุทานํ อุทานฺสิ อุทานฺตฺวา จ ปน

คณฺตฺวา ภควนฺตํ วนฺทิ ฯ เถโรปิ อาคณฺตฺวา สตุถาริ วนฺทิตฺวา

อตุตฺตโน สทฺธิวิหาริกํ คเหตฺวา อคมาสิ ฯ อยํ ปวฺตฺติ ภิกฺขุณฺ

อนฺตเร ปากฺกา ชาตา ฯ ภิกฺขุ ฌมฺมสภายิ ทสฺพลสฺส คฺคณฺ

๑. ม. สโมตตํ ฯ ๒. ส. อาตลกมุชฺโชตฺกโร ฯ

*เล่มที่ 28 ตัญญาชาติกั หน้า 325

วณณยมนา นิสีทิสู อาวุโส สาริปุตตตเถโร อาสยานุสย-
ณาสส อภาเวน อตฺตโน สทฺธิวิหาริกสฺส อาสยํ น ชานาติ
สตุถา ปน ญตฺวา เอกทิวเสเนว ตสฺส สห ปฏิสมฺภิทาหิ
อรหตฺตํ อทาสิ อโห พุทฺธา นาม มหानุภาวติ ฯ สตุถา
อาคนฺตฺวา ปญฺญตฺตาสเน นิสีทิตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา น ภควา อญฺเวย
กถาย ตุมฺหากญฺเวย ปน ฌมฺมเสนาปติโน สทฺธิวิหาริกสฺส
อาสยานุสยณณกถายาติ ฯ สตุถา น ภิกฺขเว เอตํ อจฺฉริยิ
สุวาทํ เอตฺรหิ พุทฺโธ หุตฺวา ตสฺส อาสยํ ชานามิ ปุพฺเพปาหํ
ตสฺส อาสยํ ชานามิเยวาทิ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหุมทตฺเต รชชํ การเนตฺเต ตทา
โพธิสตุโต ตํ ราชานํ อตฺถे จ ฌมฺเม จ อนฺุสาสติ ฯ
ตทา รณฺโฆ มงฺกลสฺสสฺส นฺุหานตฺถิเญ อญฺเวยตฺรํ ปจฺมํ วพฺว
ขพฺุงกสฺสํ นฺุหาเปสฺสุ ฯ มงฺกลสฺโส วพฺเวน นฺุหานตฺถิเญ
โอดาริยมาโน ชิกฺุจฺฉิตฺวา โอดริตฺตํ น อิจฺฉิ ฯ อสฺสโคปโก
คนฺตฺวา รณฺโฆ อาโรเจสิ เทว มงฺกลสฺโส ตฺถิเญ โอดริตฺตํ
น อิจฺฉิตฺติ ฯ ราชา โพธิสตุตฺตํ เปเสสิ กจฺฉ ปรณฺุจิต ชานาหิ
เกน การณฺเนน อสฺโส ตฺถิเญ โอดาริยมาโน น โอดริตฺติ ฯ
โพธิสตุโต สาธุ เทวาทิ นทิตฺริ คนฺตฺวา อสฺสํ โอลเกตฺวา
นิโรคภาวมสฺส ญตฺวา เกน นฺุ โข การณฺเนน อยํ อิมํ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุรุงควคควณฺณนา หน้า 327

ติฏฺฐํ น โอตฺรตีติ อุปรชาเรนฺโต ปจฺมตรํ เอตฺถ อณฺโณ
นุหาปีโต ภวิสฺสตี เตน สํชิกฺขจฺจนฺมาโน ติฏฺฐํ น โอตฺรตี
มณฺเฑติ จินฺนเตตฺวา อสฺสโคปกเก ปุจฺฉิ อมฺโภ อิมสฺมี ติฏฺฐเจ
กํ ปจฺมํ นุหาปีตฺถาติ ฯ อณฺณตรํ วพวสฺสํ สามีติ ฯ โโพธิสฺสโต
เอส อตฺตโน สิํการตาย(๑) ชิกฺขจฺจนฺโต เอตฺถ นุหาปีตํ น อิจฺฉตี
อิมํ อณฺณสฺมี ติฏฺฐเจ นุหาเปตฺุ วฏฺฐตีติ ตสฺส อชฺฉมาสยํ ฌตฺวา
โภ อสฺสโคปก สปฺปิมชฺฐผาณฺนิตาภิสงฺขตํ ปายาสมฺปี ตาว
ปฺนปฺปนํ ภูณฺชนตสฺส ติตฺติ โหติ อยํ อสฺโส พหฺวาร
อิชฺ ติฏฺฐเจ นุหาโต อณฺณมฺปี ตาว นํ ติฏฺฐจํ โอตฺราเรตฺวา
นุหาเปถ จ ปายถ จาติ วตฺวา อิมํ ภาถมาห

[๒๕] อณฺณมณฺเฑหิ ติฏฺฐเจหิ อสฺสํ ปายะหิ สารถิ
อจฺจาสนสฺส ปฺริโส ปายาสสฺสปี ตปฺปตีติ ฯ

ตตฺถ อณฺณมณฺเฑหีติ อณฺเฑหิ อณฺเฑหิ ฯ ปายะหีติ เทสนา-
สีสเมตฺ ฯ นุหาเปหิ จ ปายะหิ จาติ อตฺถโถ ฯ อจฺจาสนสฺสชาติ
กรณฺตเถ สามิวจฺนํ ฯ อติอสนน อติภฺตฺเตนาติ อตฺถโถ ฯ
ปายาสสฺสปี ตปฺปตีติ สปฺปิอาทิกภิสงฺขเตน มชฺฐปายาสเสนาปี
ตปฺปตี ติตฺโต โหติ ธาโต สฺหิโต น ปฺน ภูณฺชิตฺถกามตํ
อาปชฺชตี ตสฺมา อยมฺปี อสฺโส อิมสฺมี ติฏฺฐเจ นินฺวทฺธิ
นุหาปนฺน ปฺริยตฺตี อาปนฺโน ภวิสฺสตี อณฺณตฺถ น
๑. ม. สินฺทวตาย ฯ

นุหาเปลาติ ฯ

เต ตสฺส วจันํ สุตฺวา อสุํ อณฺณํ ตีฎุจํ โอตฺวาเรตฺวา
ปายีสฺส เจว นุหาเปสฺส จ ฯ โปธิสตุโต อสุสฺส ปานียํ ปิวิตฺวา
นุหาคกาลฺล ญฺโณ สนฺตีกํ อคฺมาสิ ฯ ราชา กิํ ตาต
อสุโส นุหาโต จ ปิวิตฺวา จาติ ปุจฺฉิ ฯ อาม เทวติ ฯ
ปจฺฉมํ กิํการณฺน น อิจฺฉตีติ ฯ อิมินาปี นาม เทว
การณฺนติ สพุพฺ อัจฺฉิ ฯ ราชา เอวรูปสฺส ติริจฺฉานสฺสาปี
นาม อาสยํ ชานาติ อโห ปณฺชิตฺโตติ โปธิสตุตสฺส มหนฺตํ
ยสํ ทตฺวา ชีวิตปริโยสานเณ ยถากมฺมจฺจโต ฯ โปธิสตุโตปี
ยถากมฺมเมว คโต ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว อหิํ เอตสฺส อิทาเนว อชฺฉมาสยํ
ชานามิ ปุพฺเพปิ ชานามิเยวติ อิมิํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา
อนุสนฺธิ อมฺเฏตฺวา ชาตกั สโมธานฺสิ ตทา มจฺจลสฺโส
อัย ภิกฺขุ อโหสิ ราชา อานนฺโท ปณฺชิตอมจฺจโจ ปน
อหเมว อโหสิติ ฯ

ตีฎุจชาตกั ปญฺจมํ ฯ

มหิพามุขชาติกั

ไปราณโจราน วโจ นิสุมมาติ อิทั สตุถา เวพฺวเน
วิหรนุโต เทวทตฺต อารพุก กเถสิ ฯ

เทวทตฺโต อชาติสตุตฺตุมาริ ปสาเทตฺวา ลากสกุการิ
อุปาเทสิ (๑) ฯ อชาติสตุตฺตุมาริ เทวทตฺตสฺส คยาสิเส วิหาริ
การาเปตฺวา นานคฺครเสหิ ติวสฺสติกนฺชสาติโกชนสฺส ทิวเส
ทิวเส ปณฺจ ถาลิกสตานิ (๒) อภิหริ ฯ ลากสกุการิ นิสฺสาย
เทวทตฺตสฺส ปรีวาริ มหนฺโต ชาโต ฯ เทวทตฺโต ปรีวารเณ
สทฺฐิ วิหารเยว โหติ ฯ เตน สมเยน ราชคฺหวาลิกา เทว
สหายา ฯ เตสุ เอโก สตุถุ สนฺติเก ปพฺพชิโต เอโก
เทวทตฺตสฺส สนฺติเก ปพฺพชิโต ฯ เต อณฺณมณฺณํ ตสฺมี ตสฺมี
จําเนปิ ปสฺสนฺติ วิหาริ คนฺตฺวาปิ ปสฺสนฺติเยว ฯ

อถกทิวสฺ เทวทตฺตสฺส นิสฺสิตโก อิตฺริ อําห อาวุโส
กั ตฺวํ เทวสิกํ เทวสิกํ เสเทหิ มฺลจฺมานเหหิ ปิณฺฑาย จรสิ
คยาสิเส วิหารเ นิสฺสิทิตฺวาว นานคฺครเสหิ สฺโกชนํ ภูณฺช (๓)
เอวรูโป ปายาโส (๔) อิท นตฺถิ กั ตฺวํ ทุกํ อนุโกสิ กิณฺเต
ปาโตว คยาสิสํ อาคนฺตฺวา สอฺตฺตริภงฺกํ ยาคุํ ปิวิตฺวา
อฏฺฐารสฺวิธํ ขชฺชกํ ขาทิตฺวา นานคฺครเสหิ สฺโกชนํ ภูณฺชิตุํ
๑. ม. นิปฺพาเทสิ ฯ ๒. ม. ถาลิปากสตานิ ฯ
๓. ม. เทวทตฺโต ภูณฺชติ ฯ ๔. ม. เอวรูโป อุปาโย ฯ

*เล่มที่ 28 มหิพามุขชาติกั หน้า 329

น วฏฺฐิตีติฯ โส ปุณฺปุณฺํ วุจฺจมาโน คนฺตุกาโม หุตฺวา
ตโต ปฏฺจาย คยาสีสิ คนฺตุวา ภูณฺชิตฺวา กาลสฺเสว เวพฺพนํ
อากจฺจติฯ โส สพฺพกาลे ปฏิจฺฉาเทตฺถึ นาสกฺขิฯ คยาสีสิ
คนฺตุวา เทวทตฺตสฺส อุปฏฺจาปีตภตฺตํ ภูณฺชิตีติ นจิริสฺเสว
ปากโฏ ชาติฯ อถ นํ สหายา ปุจฺฉิสฺสุ สจฺจํ กิริ ตฺวํ
อาวุโส เทวทตฺตสฺส อุปฏฺจาปีติ ภตฺตํ ภูณฺชิตีติฯ โโก
เอวมาหาคีฯ อสุโก จ อสุโก จาคีฯ สจฺจํ อหํ อาวุโส
คยาสีสิ คนฺตุวา ภูณฺชามิ น ปน เม เทวทตฺโต ภตฺตํ
เทติ อญฺเฐ มนุสฺสา เทนฺตีติฯ อาวุโส เทวทตฺโต พุทฺธานํ
ปฏิกณฺจโก หุสฺสีโล อชาตสฺสत्तํ ปสาเทตฺวา อชฺมเมเน อตฺตโน
ลาภสฺสกาโร อุปฺปาเทสิ ตฺวํ เอวฺรุเป นิยุยานิกสฺสเน
ปพฺพชิตฺวา เทวทตฺตสฺส อชฺมเมเนว อุปฺปนฺนํ โภชนํ ภูณฺชสิ
เอหิ ตํ สตฺถุ สนฺตีกํ เนสฺสามาติ ตํ ภิกฺขุ อาทาย
ชฺมมสภํ อากมฺิสฺสุฯ สตฺถา ตํ ทิสฺวาว ก็ ภิกฺขเว เอตํ
ภิกฺขุ อนิจฺจมานญฺเฐว อาทาย อากตฺตฺถาติฯ อาม ภนฺเต
อโย ภิกฺขุ ตุมฺหากํ สนฺตีกะ ปพฺพชิตฺวา เทวทตฺตสฺส อชฺมเมเน
อุปฺปนฺนํ โภชนํ ภูณฺชิตีติฯ สจฺจํ กิริ ตฺวํ ภิกฺขุ เทวทตฺตสฺส
อชฺมเมเน อุปฺปนฺนํ โภชนํ ภูณฺชิตีติฯ น ภนฺเต เทวทตฺโต
มยฺหํ ภตฺตํ เทติ อญฺเฐ มนุสฺสา มยฺหํ เทนฺตี ตมฺหํ
ภูณฺชามิตีติฯ สตฺถา มา ภิกฺขุ เอตฺถ ปรีหารํ กิริ เทวทตฺโต

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต กุรุงควคฺควณฺณนา หน้า 330

อนาจาโร ทุสสีโล กถณฺหิ นาม ตฺวํ อิธ ปพฺพชิตฺวา มม
สาสนํ ภขณฺโตเยว เทวตตฺตสฺส ภตฺตํ ภูณฺชติ นิจฺจกาลมฺปิ
ภขณฺสีโลว ตฺวํ ทิฏฺฐทิจฺญเยว ภชสีติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การณฺเต โปชิสฺสโต
ตสฺส อมจฺโจ อโหสิ ฯ ตทา รยฺโล มหิพามุโข นาม มงฺกฺลหฺตฺถิ
อโหสิ สีลวา อาจารสมฺปนฺโน น กถฺจि วิเหเจติ ฯ อถกทิวสํ
ตสฺส สาตสมิเป รตฺติภาคสมนฺนตฺเร โจรา อากนฺตฺวา ตสฺส
อวิทุเร นิสินฺนา โจรมนฺตํ มนฺตยีสฺส เอวํ อุมฺมงฺโก(๑) กิณฺทิตฺพุโป
เอวํ สนฺธิจฺเจทนกมฺมํ กตฺตพฺพิ อุมฺมงฺกถฺจ สนฺธิจฺเจทนถฺจ
มกฺกสทิสํ ติจฺญสทิสํ นิชฺชกฺกํ นิกฺกมฺพิ กตฺวา ภณฺฑํ หริตฺถุ
วฏฺฐติ หรณฺเตน มาเรตฺวาว ปหริตฺวา จ หริตฺตพฺพิ เอวํ
อุฏฺฐาตุํ สมตฺโต นาม น ภวิสฺสติ โจเรน จ นาม
สีลาจารยฺตุเตน น ภวิตฺตพฺพิ กกฺขเพน ผรุเสเนว สาหสิเกน
ภวิตฺตพฺพนฺติ ฯ เอวํ มนฺเตตฺวา อถฺถมถฺถํ อุกฺกณฺหาเปตฺวา
อคมฺสฺส ฯ เอเตเนว นเยน ปฺนทิวเสปิ ปฺนทิวเสปีติ พหุทิวเส
ตตฺถ อากนฺตฺวา มนฺตยีสฺส ฯ โส เตสํ วจันํ สุตฺวา มํ
สิกฺขาเปนฺตีติ สลฺถาย อิทานิ มยา กกฺขเพน ผรุเสน
สาหสิเกน ภวิตฺตพฺพนฺติ ตถารูโป อโหสิ ปาโตว อากตฺ
หตฺถิโกปกํ โสณฺฑาย คเหตฺวา ภูมฺยํ โปถตฺวา มาเรสิ
๑. สී. ยฺ. อุมฺมงฺโก ฯ

*เล่มที่ 28 มหิพามุขชาตกั หน้า 331

อปรมฺปิ อปรมฺปีติ(๑) อากตาคคํ มาเรตีเยว ฯ

มหิพามุโข อุมฺมตฺตโก ชาโต ทิฏฺฐทิจฺฐเจ มาเรตีติ รณฺโณ
อาโรจยีสฺ ฯ ราชา โพธิสฺสคํ ปหิณฺณิ คจฺจนฺ ปณฺฑิต ชานาหิ
เคน การณฺน โส ทุฏฺฐโ จ ชาโตติ ฯ โพธิสฺสคโต คนฺตฺวา
ตสฺส สรีเร อโรคาว่า ฌตฺวา เคน นฺ โข การณฺน
เอส ทุฏฺฐโ จ ชาโตติ อูปราราเรนฺโต อทฺธา อวิทฺฐเร เกสณฺจิ
วณฺํ สุตฺวา มํ เอเต สิกฺขาเปณฺตีติ สณฺณาย ทุฏฺฐโ จ ชาโตติ
สนฺนิฏฺฐานํ กตฺวา หตฺถิโกปเก ปุจฺฉิ อตฺถิ นฺ โข
หตฺถิสาลสมฺเป รตฺติภาเค เกหิจิ กิณฺจิจิ กถิตฺปุพฺพนฺติ ฯ อาม
สามิ โจรา อากนฺตฺวา กถยีสฺสูติ ฯ โพธิสฺสคโต คนฺตฺวา รณฺโณ
อาโรเจสิ เทว รณฺโณ หตฺถิสฺส สรีเร วิกาโร นตฺถิ
โจรานํ กถํ สุตฺวา ทุฏฺฐโ จ ชาโตติ ฯ อิทานิ กิ กาคํ
วณฺฺฏีติติ ฯ สีลวณฺเต สมณฺพฺราหฺมณฺเ หตฺถิสาลายํ นิสีทาเปตฺวา
สีลาจารกถํ กถํ วณฺฺฏีติติ ฯ เอวํ กโรหิ ตาตาคิ ฯ

โพธิสฺสคโต สีลวณฺเต สมณฺพฺราหฺมณฺเ หตฺถิสาลายํ
นีสีทาเปตฺวา สีลกถํ กถํ ฆนฺเตติ อาห ฯ เต หตฺถิสฺส
อวิทฺฐเร นิสินฺนา น โกจि ปฺรามสฺสิตพฺโพ น มาเรตพฺโพ
สีลาจารสมฺปนฺเนน ขนฺติเมตฺตานุทฺทยฺยุตฺเตน ภาวิตฺ วณฺฺฏีติ
สีลกถํ กถยีสฺ ฯ โส ตํ สุตฺวา มํ เอเต สิกฺขาเปณฺติ อิตฺทานิ
๑. ม. อปรมฺปิ ตถา อปรมฺปิ ตถาคิ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุรุงควคฺควณฺณนา หน้า 332

ปฏฺฐาย สีลวตา ภวิตพฺพนฺติ สีลวา อโหสิ ฯ ราชา โพธิสฺสตุตฺ
ปฺจฺฉิ กิ ตาต สีลวา ชาโตติ ฯ โพธิสฺสตุโต อาม
เทวติ ฯ เอวฺโรโป นาม ทฺวฺจฺจหฺตฺถิ ปณฺฑิตฺเต นิสฺสาย
โปราณกฺขมฺเมยฺว ปติภฺจฺจิตฺติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๒๖] โปราณโจราน วโจ นิสฺมม
มหิพามฺโข โปถยมานุจาริ(๑)
สุสณฺณตํ นํ หิ วโจ นิสฺมม
กชฺชุตฺตโม สพฺพกฺุณฺณสุ อฏฺฐาติ ฯ

ตตฺถ โปราณโจรานนฺติ ปฺราณโจรานํ ฯ นิสฺมมาติ สุตฺวา
ปจฺฉํ โจรานํ วจฺฉํ สุตฺวาติ อตฺถโธ ฯ มหิพามฺโขติ หตฺถินิมฺมุขน
สทิสฺมโข ฯ อถวา ฯ ยถา มหิพา ปฺรโต โอลิกฺยมานา
โสภติ น ปจฺฉโต ตถา โสปี ปฺรโต โอลิกฺยมาโน โสภติ
ตสฺมา มหิพามฺโขติสฺส นามํ อํสุ ฯ โปถยมานุจาริตี โปถยนฺโต
มาเรนฺโต อนฺวจาริ ฯ อยเมว วา ปาโจ ฯ สุสณฺณตํ นํ
สุภฺจฺจ สณฺณตํ นํ สีลวตํ นํ ฯ กชฺชุตฺตโมติ อุตฺตมกฺโข
มจฺจกฺลหฺตฺถิ ฯ สพฺพกฺุณฺณสุ อฏฺฐาติ สพฺพेषฺสุ โปราณกฺุณฺณสุ
ปติภฺจฺจิตฺติ ฯ

ราชา ติริจฺจานกตฺสสาปี อาสยํ ชานาตีติ โพธิสฺสตุตฺส
มหนฺตํ ยสิ อทาสิ ฯ โส ยาวตายุํ จตฺวา สทฺธิ โพธิสฺสตุเตน
๑. ม. โปถยมนฺวจาริ ฯ

*เล่มที่ 28 อภินฺนุชาตกํ หน้าที่ 333

ยถากมฺมํ กโต ๑

สตฺถา ปุพฺเพปิ ตฺวํ ภิกฺขุ ทิฏฺฐทิจฺฐเจเยว ภชิ โจรานํ
กถํ สุตฺวา โจเร ภชิ ฌมฺมิกานํ วจนํ สุตฺวา ฌมฺมิเก
ภชิติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา อนฺนสนฺธิ ฌมฺมุตฺวา ชาตกํ
สโมชานสิ ตทา มหิพามุโข วิปกฺขเสวกภิกฺขุ อโหสิ ราชา
อานนฺโท อมจฺโจ ปน อหเมว สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ๑
มหิพามุขชาตกํ ฉนฺนํ ๑

อภินฺนุชาตกํ

นาลํ กพลํ ปทาทเวติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
เอกํ อุปาสกณฺจ มหุลลกตฺตฺเถรณฺจ อารพฺภ กเถสิ ๑
สาวตฺถิยํ กิร เทว สหaya ๑ เตสุ เอโก ปพฺพชิตฺวา
เทวสิกํ อิตฺรตฺส ฌรํ กจฺจติ ๑ โส ตตฺส ภิกฺขํ ทตฺวา
สยฺปิ ภูณฺชิตฺวา เตเนว สทฺธิ วิหารํ คนฺตฺวา ยาว
สุริยสฺสฏฺฐจฺจมา อลฺลาปสฺลฺลาเปน(๑) นิสิตฺตฺวา นครํ ปวิสฺติ ๑
อิตโรปี นํ ยาว นครทวารา อนฺนคนฺตฺวา นีวตฺตติ ๑ โส
เตสํ วิสฺสาโส ภิกฺขุณฺํ อนฺตเร ปากโณ ชาโต ๑ อเถกทิวสํ
ภิกฺขุ เตสํ วิสฺสาสกถํ กเถนฺตา ฌมฺมสภายํ นิสิตฺตฺวา ๑
สตฺถา อาคนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
๑. ม. อาลาปสฺลฺลาเปน ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุรุงควคควณณนา หน้า 334

สนุนิตินุนาติ ปุจฺฉิ ฯ เต อิมาย นาม ภนฺเตติ กถยีสฺสุ ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว อิเม อิทาเนว วิสุตาสิกา ปุพฺเพปิ

วิสุตาสิกาว อเหตุตฺตํ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต ตทา

โพธิสตฺโต ตสฺส อมจฺโจ อโหสิ ฯ ตทา เอโก กุกฺกุโร

มฺงฺคฺลหตฺติสาลํ คนฺตฺวา มฺงฺคฺลหตฺติสฺส ภูณฺชนฺภูจฺจเน ปตฺติตานิ

ภตฺตตฺติตฺตานิ ขาทติ ฯ โส เตเนว โภชนเนน ลํวทฺตมาโน

มฺงฺคฺลหตฺติสฺส วิสุตาสิกิโก ชาโต หตฺติสฺเสว สนฺติเก ภูณฺชติ ฯ

อุโปปี วินา วตฺติตฺตํ น สกฺโกนฺติ ฯ โส หตฺติ นํ โสณฺฑาย

กเหตุวา อปราปฺริ กโรนฺโต กิพฺติ อุกฺขิปปิตฺวา กุมฺภปิ

จเปสิ ฯ อเถกทิวสํ เอโก กามิกมนฺุสฺโส หตฺติโคปกสฺส มฺถํ

ทตฺวา ตํ กุกฺกुरิ อาทาย อตฺตโน คามํ อคฺมาสิ ฯ ตโต

ปฏฺจาย โส หตฺติ กุกฺกुरิ อปฺสฺสนฺโต เนว ขาทติ น ปิวดิ

น นฺุหายติ ฯ ตมตฺถํ รณฺโวย อาโรจยีสฺสุ ฯ ราชา โพธิสตฺตํ

ปหิณฺนิ คจฺฉนฺ ปณฺฑิต ขานาหิ กิการณา หตฺติ เอวํ

กโรตฺติติ ฯ

โพธิสตฺโต หตฺติสาลํ คนฺตฺวา หตฺติสฺส ทุมฺมนภาวํ

ณฺตฺวา อิมสฺส สรีเร โรโค น ปญฺญายติ เกนจิ ปนสฺส

สทฺฐี มิตฺตสนฺถเวณ ภวิตพฺพิ ตํ อปฺสฺสนฺโต เอส มณฺเณ

โสกาภิกฺกโตติ หตฺติโคปเก ปุจฺฉิ อตฺติ นฺุ โข อิมสฺส เกนจิ

*เล่มที่ 28 อภินฺหชาตํ หน้า 335

สทฺฐี วิสุสาโสติ ฯ อาม สามิ เอเกน สุนฺเชน สทฺฐี
พลววิสุสาสเมตฺติ(๑) ฯ กหํ โส เอตฺรหีติ ฯ เอเกน มนุสฺเสน
นีโตติ ฯ ชานาถ ปนฺสฺส นีวาสนนฺฏจฺานนฺติ ฯ น ชานามิ
สามิติ ฯ โพธิสฺสโต รณฺโณ สนฺติกํ คนฺตุวา นตฺถิ เทว
หตฺถิสฺสข โกจิ อาพาโห เอเกน ปนฺสฺส สุนฺเชน สทฺฐี
พลววิสุสาโส ตํ อปฺสฺสนฺโต น กุณฺชติ มณฺเณติ วตฺวา
อิมํ คาถมาห

[๒๗] นาลํ กพลํ ปทาตเว
น ปิณฺฑํ น กุเส น ฆมฺมิตฺตุ
มณฺเณนามิ อภินฺหทสฺสนา
นาโค สีนฺหมกาสิ กุกฺกุเรติ ฯ

ตตฺถ นาลนฺติ น สมตฺโถ ฯ กพลนฺติ โภชนกาเล ปจฺมเมว
ทินฺนํ กพลํ (๒) ฯ ปทาตเวติ ปาทาตเว(๓) ฯ สนฺธิวเสน อาการโลโป
เวทิตพฺโพ ฯ กเหตุนฺติ อตฺโถ ฯ น ปิณฺฑนฺติ วฑฺฒเตตฺวา ทียมานํ
ภคฺตปิณฺฑํปี นาลํ กเหตุํ ฯ น กุเสติ ขาทนตฺถาย ทินฺนานิ
ติณฺนานิปี นาลํ กเหตุํ ฯ น ฆมฺมิตฺตุนฺติ นฺหาปียมาโน สรรีปี
ฆมฺมิตฺตุ นาลํ ฯ เอวํ ยํ ยํ โส หตฺถิ กาคฺตุ น สมตฺโถ
ตํ ตํ สพฺพิ รณฺโณ อาโรเจตฺวา ตสฺส อสมตฺถภาเว อตฺตนา
สกลฺกขิตํ การณํ อาโรเจนฺโต มณฺเณนามิติ อาทิมาย ฯ
๑. ม. พลวเมตฺตฺติติ ฯ ๒. กุกฺกกพลํ ฯ ๓. ม. ปอาทาตเว ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุรุงควคควณณา หน้า 336

ราชา ตสฺส โภชิตตสฺส วจันํ สุตฺวา อิทานิ กิ
กตฺตพฺพํ ปณฺหิตาติ ปุจฺฉิ ๗ อมฺหากํ กิร มงฺกฺลหตฺถิสฺส สหาย
สุนํ เอโก มนุสฺสโส คเหตุวา คโต ยสฺส ฆเร ตํ สุนํ
ปสฺสฺสนฺติ ตสฺส อัย นาม ทณฺโฑติ เภรี จาราเปถ
เทวติ ๗ ราชา ตถา การสิ ๗ ตํ ปวฺตฺตี สุตฺวา โส
ปุริโส สุนํ วิสฺสชฺเชสิ ๗ โส สุนโข เวเคน คนฺตฺวา หตฺถิสฺส
สนฺติกเมว อคมาสิ ๗ หตฺถิ ตํ โสณฺฑาย คเหตุวา กุมฺภ
จเปตฺวา โรทิตฺวา ปรีเทวิทฺวา กุมฺภา โอตฺวาเรตฺวา เตน ภูตฺเต
ปจฺฉา อตฺตนา ภูชฺชิ ๗ ติรจฺฉานคตสฺส อาสยฺ ชานาตีติ
ราชา โภชิตตสฺส มหนฺตํ ยสฺ อทาสิ ๗

สตุถา น ภิกฺขเว อิเม อิทาเนว วิสฺสาสิกา ปุพฺเพปิ
วิสฺสาสิกาติ อิมํ ฆมฺมเทสนํ อาหริตฺวา จตฺสฺสจฺจกถาย
วินิวิญฺญตฺวา อนุสนฺธิ ฆญฺเจตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ ๗
อิทํ จตฺสฺสจฺจกถาย วินิวิญฺญันํ นาม สพฺพชาตเกสุปี อตฺถิเยว
มยฺ ปน นํ ขตฺถสฺส อานิสฺสโส ปญฺญาติ ตตฺถเว
ทสฺสยิสฺสามาติ ๗ ตทา สุนโข อุปาสโก อโหสิ หตฺถิ
มหลฺลคตฺถโร ราชา อานนฺโท อมจฺจปณฺหิตโต ปน อหเมว
อโหสิติ ๗

อภิณหชาตกํ สตุตมํ ๗

นनुทิวีสาลชาตัก

มนุญณเมว ภาเสยยาติ อิทํ สตุถาเชตวเน วิหรนุโต
ฉพพคฺคิยานํ ภิกฺขุณํ โอมสวาทํ อารพฺภ กเถสี ฯ

ตสมึํ หิ สมเย ฉพพคฺคิยา ภิกฺขุ กลหํ กโรนฺตา
เปสเถ ภิกฺขุ ขงเสนฺติ วมฺเภนฺติ โอวิชฺฌนฺติ ทสฺหิ อุกโกสวตฺถุหิ
อุกโกสนฺติ ฯ ภิกฺขุ ภควโต อารโจะสุํ ฯ ภควา ฉพพคฺคิเย
ภิกฺขุ ปุกโกสาเปตฺวา สจฺจํ กิร ตุมฺเห กลหํ กโรถ ภิกฺขเวติ
ปฺจฺฉิตฺวา สจฺจนฺติ วุตฺเต วิครหิตฺวา ภิกฺขเว ผรุสฺวาจา
นาม อนตฺถการิกา ติรจฺฉานคตानมฺปิ อมฺนาปา ปฺพเพปิ
เอโก ติรจฺฉานคโต อตฺตานํ ผรุเสน สมฺทาจรนฺตํ สหสฺเสน
ปราเชสีติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต คนฺธารรรณฺเจ ตกฺกสึลาຍํ คนฺธาโร นาม ราชา
รชฺชํ กอารสี ฯ โพธิสตุโต โคโยนียํ นิพฺพตฺติ ฯ อถ นํ
ตฺรณวจฺฉกกาเลเยว เอโก พฺราหฺมโณ ทกฺขิณทายกานํ(๑) สนฺติกา
ลภิตฺวา(๒) นนุทิวีสาลโลติ นามํ กตฺวา ปฺตฺตจฺฉานเน จเปตฺวา
สมฺปิยายมาโน ยาคฺคตฺตาทีนํ ทตฺวา โปเสสี ฯ โพธิสตุโต
วยปฺปตฺโต จินฺเตสี อหํ อิมินา พฺราหฺมณฺเนน กิจฺฉเนน ปฺภิชฺคฺคิโต
มยา สทิสฺโส สกถสมฺพุทฺธิเป อญฺโฆ สมฺฐโร โคโณ นาม
นตฺถิ ยนฺนุนาหํ อตฺตโน พลํ ทสฺเสตฺวา พฺราหฺมณฺสฺส
๑. ม. โคทกฺขิณาทายกานํ ฯ ๒. ส. ย. สนฺติกํ คนฺตฺวา โคณํ
ลภิตฺวา ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุรุงควคควณณนา หน้า 338

โปสาวนินิย ทเพยุนติ ๙ โส เอกทิวลั พุราหุณณ อห คจจ
 พุราหุณณ เอต โควินทกเสฏฐี(๑) อุปสงกมิตวา มยห พลิตุโท
 อติพทฐ สกฏสตี ปวตเตตีติ วตวา สหสเสน อพุกุ(๒)
 กโรหิตี ๙ โส พุราหุณโณ เสฏฐิสส สนตีกั กนตวา กถิ
 สมุฏฐาเปสิ อิมสมิ นกเร กสส โคโณ ถามสมปนุโนติ ๙
 อถ นั เสฏฐี อสุกสส จ อสุกสส จาติ วตวา สกถนกร
 ปน อมหากั โคณหิ สทิส โนาม นตติติ อห ๙ พุราหุณโณ
 มยห เอโก โคโณ อติพทฐ สกฏสตี ปวตเตตุ สมตโต อตติติ
 อห ๙ เสฏฐี คหปติ กุโต เอวรูป โคโณติ อห ๙
 พุราหุณโณ มยห เกห อตติติ ๙ เตนหิ อพุกุ กโรหิตี ๙
 สาธู กโรมิติ สหสเสน อพุกุ(๒) อกาสิ ๙

โส สกฏสตี วาลุกสกุขรปาสาณาทีนเวย ปุเรตวา
 ปฏิปาฎิยา จเปตวา สพพานิ อกขพนุชนโยคเตน เอกโต
 พนุชิตวา นนทิวิสาลิ นุหาเปตวา คนุชปญจางคูลิกั ทตวา(๓)
 กณเจ มालิ ปิตนุชิตวา ปุริมสกฏฐเร เอกเมว โยเชตวา สยิ
 ฐเร นิสิติตวา ปโตท อุกขิปิตวา อณจ กุญ วหสสุ กุฎาติ
 อห ๙ โพรสสโต อัย มั อุกุญ กุฎวาเทน สมุทาจรตีติ
 จตตาโร ปาเท ถมูเก วिय นิจจลั กตวา อฏฐาสิ ๙ เสฏฐี
 ตั ขณณเวย พุราหุณณ สหสสิ อหธาเปสิ ๙ พุราหุณโณ
 # ๑. ม. โควิตตกเสฏฐี ๙ ๒. ม. อพุกุ ๙ เอวมุปริปิ ๙
 # ๓. ม. กตวา ๙ ๔. ม. คจจ ๙

*เล่มที่ 28 นนทิวีสาลชาตกั หนา 339

สทสฺสปราชิโต โคณั มุณฺจิตฺวา ฆริ คณฺตฺวา □ โสกาภิกฺภูโต
นิปฺชชิ ฯ นนทิวีสาลโต จริตฺวา อาคโต พุราหฺมณั โสกาภิกฺภูตึ
ทิสฺวา อุปฺสงฺกมิตฺวา ก็ พุราหฺมณ นินฺทาทายสีติ อาห ฯ
กฺโต เม นินฺททา สทสฺสปราชิตฺสฺสาติ ฯ พุราหฺมณ มยา เอตฺตกั
กาลั ตว เคเห วสนฺนฺเตน อตฺถิ กิณฺจิ ภาชนั วา กิณฺทิตฺปฺพุพฺ
โกจิ วา มทฺทิตฺปฺพุโพ อญฺจानเน วา ปน อญฺจารปฺสฺสาโว
กตฺปฺพุโพติ ฯ นตฺถิ ตาตาติ ฯ อถ มั กสฺมา กุณฺวาเทน
สมฺมทาจฺรสิ ตเวว โส โทโส มยฺหึ โทโส นตฺถิ คจฺจ
เตน สทฺธี ทฺวึหิ สทสฺเสหิ อพฺภุทึ กโรหิ เกวลั อญฺญั
กุณฺวาเทน มา สมฺมทาจริติ ฯ

พุราหฺมโณ ตสฺส วจัน สุตฺวา คณฺตฺวา ทฺวึหิ สทสฺเสหิ
อพฺภุทึ กตฺวา ปุริมฺนเยเนว สกฺกฺสตี อติพนฺธิตฺวา นนทิวีสาลั
มณฺเฑตฺวา ปุริมฺสกฺกั ชฺเร โยเชสิ ฯ กถั โยเชสีติ ฯ ยุกั
ชฺเร นิจฺจลั พนฺธิตฺวา เอกาย โกณฺฑิยา นนทิวีสาลั โยเชตฺวา
เอกั โกณฺฑี ชฺเรโยคฺเตน ปรีเวเจตฺวา ยุกโกณฺฑิณฺจ อกฺขานิ ปาทณฺจ
นินฺสฺสาย มณฺฑารุกฺขทณฺฑกั(๑) ทตฺวา เตน โยคฺเตน นิจฺจลั
พนฺธิตฺวา จเปสิ ฯ เอวณฺหิ กเต ยุกั เอตฺโต วา อิตฺโต
วา น คจฺจติ สกฺกา โหติ เอเกเนว โคณฺเนน อากทฺตฺมิตฺตุ ฯ
อถสฺส พุราหฺมโณ ชฺเร นินฺทิตฺวา นนทิวีสาลสฺส ปิณฺจึ
๑. ม. มณฺฑารุกฺขทณฺฑกั ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุรุงควคควณณา หน้า 340

ปริมชชิตฺวา คจฺจ ภทฺร วหสฺสุ ภทฺราติ อาท ฯ โโพธิสตุโต
อดิพทฺธิ สกฏฺสตี เอกเวเคนเนว อากทฺตฺติตฺวา ปจฺจนา จิตฺ สกฏฺ
ปุโรโต จิตฺสกฏฺสฺส จาเน จเปตี ฯ โควินฺนทกเสฏฺฐี ปราชิตฺ
พฺรหฺมณฺสฺส เทว สหสฺसानิ อทาสี ฯ อญฺเฌปี มนฺุสฺสา
โพธิสตุตฺสฺส พฺหุ ฌนมํทฺสุ ฯ ตํ สพฺพิ พฺรหฺมณฺสฺสเสว
อโหตี ฯ เอวํ โส โโพธิสตุตฺติ นิสฺสาย พฺหุ ฌนํ ลภี ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว ผรุสฺวจฺนํ นาม กสฺสจฺจ มนาปฺนฺติ
ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขู ครหิตฺวา สิฏฺขาปทํ ปญฺญาเปตฺวา
อภิสมฺพทฺุโธ หุตฺวา อิมํ กาคมาห

[๒๘] มนฺุญฺณเมว ภาเสยฺย นามนฺุญฺณํ กุทาจฺนํ
มนฺุญฺณํ ภาสมานฺุสฺส ครุภารํ อุททฺุทธิ
ฌนญจ นํ อลาภเสี(๑) เตน จตฺตมโน อหฺูติ ฯ

ตตฺถ มนฺุญฺณเมว ภาเสยฺยาติ ปเรณ สทฺุธี ภาสมาโน
จตุโทสวิริหิตํ มชฺุรํ มนาปี สณฺุหมุทฺุทํ ปิยวาจเมว ภาเสยฺย ฯ
ครุภารํ อุททฺุทธิติ นนฺุทิวิสาลโธ พลิพฺพโท อมนาปี ภาสมานฺุสฺส
ภารํ อนฺุททฺุทธิตฺวา ปจฺจนา มนาปี ปิยวจฺนํ ภาสมานฺุสฺส
พฺรหฺมณฺสฺส ครุภารํ อุททฺุทธิตฺวา ปาเปสีติ อตุโล(๒) ฯ ตตฺถ
ทกาโร ปเนตฺถ พุยฺยชนสนฺุชิวเสณ ปทสนฺุชิกโรติ ฯ

อิติ สตฺถา มนฺุญฺณเมว ภาเสยฺยาติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ
๑. สี. อลภเสี ฯ ๒. ม. ครุ ภารํ อุททฺุทธิตฺวา อุททฺุทธิตฺวา
กทฺุตฺติตฺวา ปวฏฺเฐสีติ ฯ

*เล่มที่ 28 กณฺหชาตกํ หน้าที่ 341

อาหริตฺวา ชาตกํ สโมธานฺสิ ตทา พฺราหฺมโณ อานนฺโท
อโหสิ นนฺทิวิสาลโต ปน อหเมว สมฺมาสมฺพุทฺโธติ ฯ
นนฺทิวิสาลชาตกํ อฏฺฐมํ ฯ

กณฺหชาตกํ

ยโต ยโต ครุ ชฺรณฺติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
ยมกปาฏิหาริยํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตํ สทฺธิํ เทโวโรหณฺน เทรสนิปาเต สรณฺกชาตเก(๑)
อาวิภวิสฺสติ ฯ สมฺมาสมฺพุทฺธเช ปน ยมกปาฏิหาริยํ กตฺวา
เทวโลเก วสิตฺวา มหาปวารณาย สงฺกสฺสนครทฺวาเร โอรุยฺห
มหนฺเตน ปรีวารเณ เขตฺวานํ ปวิฏฺฐเจ ภิกฺขุ ชฺมมสฺถายํ
สนฺนิปตฺติตฺวา อาวุโส ตถาคโต นาม อสมฺชฺโร เตน ตถาคเตน
วฺพฺหุชฺรํ อยฺโฌ วหิตฺุ สมตฺโต นาม นตฺถิ ฉ
สตุถาโร มยเมว ปาฏิหาริยํ กริสฺสาม มยเมว ปาฏิหาริยํ
กริสฺสามาติ วตฺวา เอกมฺปี ปาฏิหาริยํ น อํสุ อโห
สตุถา อสมฺชฺโรติ สตุถุ คฺุณกถํ กเถนฺตา นิสฺสีทฺสุ ฯ สตุถา
อาคณฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสินฺนาติ
ปฺจุจฺฉิ ฯ น ภนฺเต อญฺาย กถาย เอวฺรูปาย นาม
ตฺมฺหากเมว คฺุณกถายาติ ฯ สตุถา น ภิกฺขเว อิทาเนว
๑. ม. สรณฺมิกชาตเก ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุรุงควคควณณนา หน้า 342

มยา วุพหุรุ โกจิ วหิสฺสติ ปุพเพปิ ตีรจฺจนานโยนีย
นิพฺพตฺโตปิ อหํ อตฺตนา สมฺมรุ กณฺจि นาลตฺถนฺติ วตฺวา
อตีตํ อาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต โพธิสฺสโต
โคโยนียํ ปฏิสนฺธิํ คณฺหิ ฯ อถ นํ สามิกา ตฺรณวจฺจกกาเลเยว
เอกิสฺสาย มหฺลลิกาย ฆเร วสิตฺวา นิवासเวตฺนํ ปริจฺฉินฺทิตฺวา
อหํสุ ฯ สว ตํ ยากุภตฺตาทิหิ ปฏิชคฺคมาณา ปุตฺตจฺจนาน
จเปตฺวา วทฺເສສີ ฯ โส อຍ္ຍិကာกาวโกเตวว ปฺลณฺยิตฺถ ฯ
วຍປປຕ໌ໄຕ ຈ ອວໝວມໄໝ ມຸຕຸວາ ກາມໂຄເນຫີ ສທຸຫີ ຈຣຕີ
ສີລາຈາຣສມປນໂນ ອໂຫສີ ຯ ກາມທາຣກາ ສິງເສສຸປີ ກມເສສຸປີ
ຄເລປີ ຄເຫວວາ ອໂລມພນຕີ ນງຄຸເຈປີ ຄເຫວວາ ກິພນຕີ ກທຸຜນຕີ
ປີກຸຈິຍປີ ນິສິທນຕີ ຯ ໂສ ອເກຫິວສີ ຈິນເຕສີ ມຍຸຫີ ມາຕາ
ທຸຄຄຕາ ມໍ ປຸຕຕຸຈານ ຈເປຕວາ ທຸກເຂນ ໂປເສສີ ຍນຸນນາຫີ
ກຕີ ກຕວາ ອິມໍ ທຸຄຄຕກາວໂຕ ໂມເຍຍນຕີ ຯ ໂສ ຕໂຕ ປກຸຈາຍ
ກຕີ ອຸປຮາເຣນຸໂຕ ຈຣຕີ ຯ

ອເຄກຫິວສີ ອໂກ ສຕຸຄວາຫປຸຕ໌ໄຕ ປລຸຈຫີ ສກຸສເຕຫີ
ວິສມຕິກຸຈິ ສມປຕ໌ໄຕ ຯ ຕສຸສ ໂຄໝາ ສກຸຖານີ ອຸຕຕາເຣຕຸ ນ
ສກຸໂກນຕີ ຯ ປລຸຈສຸ ສກຸສເຕສຸ ໂຄໝາ ຍຸຄປຣມປຣາຍ ໂຍຈິຕາ
ເອກມປີ ສກຸກຸ ອຸຕຕາເຣຕຸ ນາສກຸຈິສຸ ຯ ໂປຫິສຕ໌ໄຕປີ ກາມໂຄເນຫີ
ສທຸຫີ ຕິກຸຈສມິເປ ຈຣຕີ ຯ ສຕຸຄວາຫປຸຕ໌ໄຕປີ ໂຄສຸຕຕວິຕຸຕໂກ ຯ

*เล่มที่ 28 กณหชาตกั หน้า 343

โส อตุถิ นุ โข เอเตสั कुनुมนนุตरे ओमानी सगुणानी
 उदुतारेतुं समतुलो उदुसगुणानीयोति उपुरचारयमानो पोचिसत्तुं
 तिसुवा ओय ओषानीयो सिकुचिसुसति मयुहं सगुणानी उदुतारेतुं
 गो नु โข असुस सामीगोति कोपालके पुजुधि गो नु โข
 गो ओमसुस सामीगो ओहं ओमं सकुणुसु योचेतुवा सकुणुसु
 उदुतारितेसु वेदनं तसुसामीति ५ ते ओहंसु कहेतुवा नं
 योचेद नदुधि ओमसुस ओमसुमी जाने सामीगोति ५ सो दुं
 नासाय ररुचुकेन पुनुचितुवा ककुठुमनुतो जालेदत्तपी नासगुचि ५
 पोचिसत्तुतो गिर गधिया गधिताय कमिसुसामीति न ओकमासि ५
 सत्तुदुवाहपुदुतो तसुसाथिपुपायं कदुवा सामी तया पुणुजु
 सकुणुसुतेसु उदुतारितेसु ऐकेकसुस सकुणुसुस तेव तेव कथापणे
 गती कदुवा सहसुसं तसुसामीति ओह ५ दथा पोचिसत्तुतो
 सयमेव ओकमासि ५ ओठ नं पुसिसा सकुणुसु योचेसुं ५ ओठ
 नं ऐकेवेकेनेव ओकुचिपुदुवा ठले पुदुगुजापेसि ऐकेनुपायेन
 सपुपुसगुणानी उदुतारेसि ५

सत्तुदुवाहपुदुतो ऐकेकसुस सकुणुसुस ऐकं कदुवा पुणुजु
 सतानी गणुचिकं कदुवा तसुस कले पुनुचि ५ सो ओयं
 मयुहं यथापुसिचिनुनं गती न तेति नथानीसुस कनुदुं तसुसामीति
 कनुदुवा सपुपुपुसुस सकुणुसुस पुसुतो मकुदं निवारेतुवा
 ओगुजासि ५ ओपनेदुं वायमनुतापी नं ओपनेदुं नासगुचिसु ५

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต กุรุงควคควณฺณนา หน้า 344

สตถวาหปุโต ชานาติ มณฺเฒ เอส อตฺตโน ภคฺติยา
โอนภาวนฺติ เอกกสฺมี สกณฺเฏ เทว เทว กตฺวา สหสฺสํ ภณฺฑิกํ
พนฺธิตฺวา อัย เต สกณฺฑตฺตารณฺณทีติ คีวํยํ ลกฺเขสิ ฯ
โส สหสฺสภณฺฑิกํ อาทาย มาตุ สนฺติกํ อคมาสิ ฯ
คามทารกา กิณฺนาเมตํ อัยยิกาภาพสฺส คเลติ โภชิสตฺตสฺส
สนฺติกํ กจฺจนฺติ ฯ โส เตหิ อนุพนฺธิโต ทูโรโต ปลาณฺโต
มาตุ สนฺติกํ คโต ปณฺจนฺนํ ปน สกณฺฑสถานํ อุตฺตาริตตฺตา
รตฺเตหิ อภฺษีหิ กิลนฺตฺรโป ปณฺณายิตฺถ ฯ อัยยิกา ตสฺส
คีวํย สหสฺสตฺวิกํ ทิสฺวา ตาต อิทํ กหํ ลทฺชนฺติ(๑)
โคपालทารเก ปุจฺฉิตฺวา ตมตฺถํ สฺตฺวา ตาต กิ อหํ ตยา
ลทฺชนฺติยา ชีวิตฺูกามา กิการณา เอวรूपํ ทฺกขํ อนุโกสิตี
วตฺวา โภชิสตฺถํ อุนฺโหนทเกน นฺหาเปตฺวา สกฺลสฺริริ เตเลน
มกฺเขตฺวา ปานียํ ปาเยตฺวา สปฺปายโกชนํ โภเชตฺวา
ชีวิตฺปฺริโยसानเ สทฺธิ โภชิสตฺเตน ขลาทมมฺงคฺตา ฯ

สตถวาปี น ภิกฺขเว ตถาคโต อิทาเนว อสมฺมชฺโร
ปุพฺเพปิ อสมฺมชฺโรยฺเววาคิ อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา อนุสนฺธิ
จฺมณฺเฏตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมํ คาถมาห

[๒๕] ยโต ยโต ครุ ชฺริ ยโต คมฺภีรวตฺตนิ
ตทาสุสุ กณฺหํ ยฺยชฺชนฺติ สุวาสุสุ ตํ วาเต ชฺรชนฺติ ฯ

๑. ม. ตาต อัย เต กหํ ลทฺชชาติ ฯ

*เล่มที่ 28 กณฺหชาตกํ หน้าที่ 345

ตตฺถ ยโต ยโต ฅรฺ ฐรฺนฺติ ยสฺมี ยสฺมี จาเน
ฐฺรํ ฅรฺ ภาริยํ โหติ อญฺเฐ พลฺพิพฺพทา อุกฺขิปปิตฺตํ น
สฺกฺโกณฺติ ฯ ยโต ฅมฺภีรฺวตฺตฺนฺตี วตฺตฺนฺติ เอตฺถาติ วตฺตฺนฺติ ฯ
มคฺคสฺเสตฺตํ นามํ ฯ ยสฺมี จาเน อุกฺกจิกฺขลฺมหนฺตฺตาย วา
วิสมจฺฉินฺนตฺตฺถาเวเน วา มคฺโค ฅมฺภีโร โหตีติ อตฺถโถ ฯ
ตทาสุสุ กณฺหํ ยฺยชฺชนฺตีติ อสฺสุติ นิปาตมตฺตํ ฯ ตทา กณฺหํ
ยฺยชฺชนฺตีติ อตฺถโถ ฯ ยทา ฐฺรณฺจ ฅรฺ โหติ มคฺโค จ ฅมฺภีโร
ตทา อญฺเฐ พลฺพิพฺพเท อปฺเนตฺวา กณฺหเมว ยฺยชฺชนฺตีติ
วตฺตํ โหติ ฯ สุวาสุสุ ตํ วหเต ฐฺรนฺติ เอตฺถาปิ อสฺสุติ
นิปาตมตฺตเมว ฯ โส ตํ ฐฺรํ วหตีติ อตฺถโถ ฯ

เอวํ ภควา ตทา ภิกฺขเว กณฺโหว ตํ ฐฺรํ วหตีติ
ทสฺเสตฺวา อนุสนฺธิ ฅมฺเฏตฺวา ชาตกํ สโมธานฺสิ ตทา
มหลฺลิกา อฺปฺปลวณฺณา อโหสิ อยฺยิกาภาปกิ ปน อหเมว
อโหสีติ ฯ

กณฺหชาตกํ นวํ ฯ

มุณิกชาตกั

มา มุณิกสุสาติ อิหิ สตุถาเซตวเน วิหรนุโต
ถุลลกุมาริกปโปโลภนั อารพุก กเถสิ ฯ

ตํ เทรสนิปาเต จุลลนารทกสุสพชาตเก อาวิภวิสฺสติ ฯ
สตุถา ปน ตํ ภิกขุํ สจฺจํ กิร ตวํ ภิกขุ อุกฺกณฺจโธสิตี
ปฺจุณฺธิ ฯ อาม ภนฺเตติ ฯ ก็ นิสฺสายาติ ฯ ถุลลกุมาริกปโปโลภนั
ภนฺเตติ ฯ สตุถา น อิทาเนว ภิกขุ เอสา ตว อนตฺถการิกา
ปฺพุเพปี ตวํ อิมิสฺสา วิวาหทิวเส ชีวิตกฺขยํ ปตฺวา มหาชนสฺส
อตุตฺตริภฺงกภาวํ ปตฺโตติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โโพธิสตุโต
เอกสฺมี คามเก เอกสฺส กุญฺญมฺพิทสฺส เกहे โคโยนียํ นิพฺพตฺติ
มหาโลหิโตติ นามเนน ฯ กนิญฺจภาตาปิสฺส จุฬโลหิโต นาม
อโหสิ ฯ เตเยว เทว ภาติเก นิสฺสาย ตสฺมีเยว กุเล กมฺมธฺรํ
วตฺตติ(๑) ฯ ตสฺมี ปน กุเล เอกา กุมาริกา อตุถิ ฯ ตํ เอโก
นกรวาสี กุลปฺตุโต อตุตฺตโน ปฺตุตฺตสฺส วาเรสิ ฯ ตสฺสา
มาตาปิตโร กุมาริกาย วิวาหกาเล อาคตानํ ปาหฺนฺกานํ
อตุตฺตริภฺงโก ภวิสฺสตีติ ยากฺกตฺตํ ทตฺวา มุณิกนฺนาม สฺวกฺรํ
โปเสสิ ฯ ตํ ทิสฺวา จุฬโลหิโต ภาตฺรํ ปฺจุณฺธิ อิมสฺมี กุเล
กมฺมธฺรํ วตฺตมานํ อมฺเห เทว ภาติเก นิสฺสาย วตฺตติ อิม
๑. สี่. ยู. วฑฺฒติ ฯ

*เล่มที่ 28 มุณิกชาตกั หน้า 347

ปน อมหากั ตินปลาสาทีเนว(๑) เทนฺติ สุกฺริ ยาคุกฺตฺเตน
โปเสนฺติ เกน นฺ โข การณฺเนสฺ เอตํ ลภตฺตีติ ฯ อถสฺส
ภาคา ตาต จุฬโลหิต มา ตฺวํ เอตสฺส โภชนํ ปิหฺยิ
อัยํ สุกฺโร มรณฺภตฺตํ ภูณฺชติ เอติสฺสาปิ กุมาริกาย วิวาทกาลे
อาคตปาหฺนฺกานํ อุตฺตริภฺงฺโก ภวิสฺสตีติ อิมํ เอตํ สุกฺริ โปเสนฺติ
อิโต กติปาหฺจเยน เต มนฺุสฺสา อากมิตฺสฺนฺติ อถ นํ
सुकฺริ ปาทेषु กเหตุวา กทฺุณฺนิยमानํ(๒) เหฏฺฐามลฺจโต นีหริตฺวา
ชีวิตฺกฺขยํ ปาเปตฺวา ปาหฺนฺกานํ สฺวปฺพยลฺขณํ กรियमानํ
ปสฺสตีสฺสตีติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๓๐] มา มุณิกสฺส ปิหฺยิ อาศฺรณฺนํ ภูณฺชติ
อปฺโปสฺสุโก ภูสฺงฺขาท เอตํ ทีฆายุลฺกฺขณฺนฺติ ฯ

ตตฺถ มา มุณิกสฺส ปิหฺยิตฺติ มุณิกสฺส โภชเน ปิหํ
มา อปฺปาทยิ เอส สฺวโภชนํ ภูณฺชตีติ มา มุณิกสฺส ปิหฺยิ
กทา นฺ โข อหฺมปิ เอวํ สฺวจิตฺโต ภเวยฺยนฺติ มา มุณิกภาวํ
ปฏฺฐยิ อยลฺหิ อาศฺรณฺนํ ภูณฺชติ ฯ อาศฺรณฺนํ นีติ
มรณฺโภชนานํ ฯ อปฺโปสฺสุโก ภูสฺงฺขาทาคิ ตสฺส โภชเน
นिरุสฺสุโก หุตฺวา อุตฺตนา ลทฺุธิ ภูสฺงฺขาท ฯ เอตํ ทีฆายุ-
ลฺกฺขณฺนฺติ เอตํ ทีฆายุภาวสฺส การณํ ฯ

ตโต นจิริสฺเสว เต มนฺุสฺสา อากมิตฺสุ ฯ มุณิกํ ฆาเตตฺวา

๑. ม. ตินปลาสาทีเนว ฯ ๒. ม. กทฺุณฺนฺตา ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุรุงควคฺควณฺณนา หน้า 348

นนานปฺปการเหหิ ปจีสฺสุ ฯ โปธิสตุโต จูพลโหิตํ อห ทิฏฺฐโ
เต ตาต มุณฺโโกติ ฯ ทิฏฺฐํ เม ภาทิก มุณฺโณสฺส โภชนผลํ
เอตสฺส ภตฺตโต สตคฺคณฺน สหสฺสคฺคณฺน อมหากํ ตินฺนปฺลาส-
ภุสฺมตฺตเมว อุตฺตมณฺจ อนวชฺชณฺจ ที่ฆายุลกฺขณฺณจาทิ ฯ

สตฺถา เอวํ โข ตํ วิกฺขุ ปุพฺเพปิ อิมํ กุมาริํ
นินฺนสฺสาย ชีวิตกฺขยํ ปตฺวา มหาชนสฺส อุตฺตริภงฺกภาวํ คโตติ
อิมํ ฆมฺมเทสนํ อahrtฺตฺวา สจฺจานิ ปกาเสติ ฯ สจฺจปรีโยसान
อูกฺกณฺจิตฺตวิกฺขุ โสตาปตฺตพิลล ปตฺติฏฺฐาติ ฯ สตฺถาปี อนฺนสนฺธิ
ฆณฺเฑตฺวา ชาตํ สโมชานฺติ ตทา มุณฺโณสฺสโร อูกฺกณฺจิตฺตวิกฺขุ
อโหสิ อุลลกุมาริกา เอสาเอว จูพลโหิตอ อานนฺโท
มหาโลหิตอ ปน อหเมวาทิ ฯ

มุณฺโณชาตํ ทสมํ ฯ
กุรุงควคฺโค ตติโย ฯ

ตฺสฺสุทฺทานํ

(๑)กุรุงคฺคสฺส กุกฺกร โภชวโร
ปฺน วาพวสฺสสิริวโน
มหิพามฺข นามนฺนุณฺวโร
วหเต ชฺฐ มุณฺโณเกน ทส(๑) ฯ

๑. ม. กุรุงคํ กุกฺกรณฺจเวจ โภชาชานียณฺจ อาชณฺณํ
ติตฺถํ มหิพามฺขาภินฺนํ นนฺนํทิกณฺหณฺจ มุณฺโณนฺติ ฯ

กฺลวากวคฺควณฺณนา

กฺลวากชาตกั

กฺลวากาติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต อปฺริสฺสาเวตฺวา
ปานีโย ปิตํ ภิกฺขุํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิโต กิร เทว สหายกา ทหรา ภิกฺขุ ชนปทํ
คนฺตฺวา เอกสฺมี ฆาสุกฺกฺจฺจเน ยถาชฺฌาสยํ วสิตฺวา สมฺมาสมพฺพุทฺธํ
ปสฺสิสฺสสามาติ ปฺน ตโต นิภฺขมิตฺวา เขตฺวนาภิมฺขา ปายีสฺสุ ฯ
เอกสฺส หิ ปฺริสฺสาวนํ อตฺถิ เอกสฺส นตฺถิ ฯ เทวปี เอกโต
ปานีโย ปฺริสฺสาเวตฺวา ปิวนฺติ ฯ เต เอกทิวสํ วิวาทํ อกัสมฺ ฯ
ปฺริสฺสาวนสามิโก อิตฺรสฺส ปฺริสฺสาวนํ อทตฺวา สยเมว ปานีโย
ปฺริสฺสาเวตฺวา ปิวิ ฯ อิตโร ปน ปฺริสฺสาวนํ อลภิตฺวา ปิปาสิ
สนฺธาเรตฺถุ อสฺสโกนฺโต อปฺริสฺสาวิตํ ปานีโย ปิวิ ฯ เต อฺโภปิ
อนฺุพฺพุเพน เขตฺวานํ อากนฺตฺวา สตฺถาริ วนฺทิตฺวา นิสีทิสฺสุ ฯ
สตฺถา สมฺโมทนีโย กถิ กเถตฺวา กฺโต อากตฺตฺถาติ ปุจฺฉิ ฯ
ภนฺเต มโย โภสฺสชนปเท เอกสฺมี คามเก วสิตฺวา ตโต
นิภฺขมิตฺวา ตุมฺหากํ ทสฺสนตฺถาย อากตาติ ฯ กจฺฉิ ปน
โว สมคฺคา อากตฺตฺถาติ ฯ อปฺริสฺสาวนโก อหา อโย
ภนฺเต อนฺุตรามคฺเค มยา สทฺธี วิวาทํ กตฺวา ปฺริสฺสาวนํ
นาทาสีติ ฯ อิตโร อหา อโย ภนฺเต อปฺริสฺสาเวตฺวาว ชานํ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกคควณณนา หน้า 350

สปรปานกั อุกกั ปวีติ ฯ สจจัม กิร ตุวั ภิกขุ ชานัน สปรปานกั
อุทกั ปวีติ ฯ อาม ภนฺเต อปริสฺสาวิตฺตํ อุทกั ปวีณฺติ ฯ
สตุถา ภิกขุ ปุพฺเพ ปณฺชิตา เทวนคเร รชฺชํ การณฺตา
ยฺหุทฺสปราชิตา สมฺมทฺทปิฏฺเฐน ปลาณฺตา อิตฺตริยํ นิสฺสาย
ปาลนฺวํ น กริสฺสามาติ ตาว มุหนฺตํ ยถํ ปริจฺจชิตฺวา
สุปณฺณโปตกานันํ ชีวิตทานันํ ทตฺวา รถํ นีวตฺตยฺสฺสูติ วตฺวา
อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต มคฺชรฎฺเฐ ราชคฺเห เอโก มคฺชราชา รชฺชํ
การลสิ ฯ ตทา โพธิสฺตฺโต ยถา เอตฺรหิ สกฺโก ปุริเม
อตุตฺถาเว มคฺชรฎฺเฐ มจลคามเก นีพฺพตฺติ เอวํ ตสฺมีเยว
มจลคามเก มหากุลสฺส ปุตฺโต หุตฺวา นีพฺพตฺติ ฯ นามคฺคหณฺทิวเส
จสฺส มฆกฺมาโรติ นามํ อํกฺสฺ ฯ โส วยฺปตฺโต มฆมาณฺโวติ
ปญฺญาชิตฺถ ฯ อถสฺส มาตาปิตโร สฺमानชาตियกุลโต ทาริกํ
อานยฺสฺ ฯ โส ปุตฺตชิตฺทาหิ วฑฺฒมาโน ทานปติ อโหสิ ปญฺจ
สีลานิ รกฺขติ ฯ ตสฺมีญจ คามเก ตีเสว กุลานิ โหนฺติ ฯ
เต จ ตีสฺกุลมนฺุสฺสา เอกทิวสํ คามมชฺเฒ จตฺวา คามกมฺมํ
กโรนฺติ ฯ โพธิสฺตฺโต จิตฺกฺุจฺาเน ปาเทหิ ปัสฺสู วิยฺหิตฺวา ตํ
ปเทสํ รมฺมณฺยํ กตฺวา อญฺุจาสิ ฯ อถญฺโธ เอโก อากนฺตฺวา
ตสฺมี จฺาเน จิโต ฯ โพธิสฺตฺโต อปริ จานัน รมฺมณฺยํ กตฺวา
๑. ม.เตตฺตฺสีเสว ฯ

*เล่มที่ 28 กุลาวกชาตกั หน้า 351

อฏฐาสิ ฯ ตตุถาปี อณโธ จิตฺ ฯ โโพธิสตุโต อปรมปิ อปรมปีติ
สพเพสิปี จิตฏจัน รम्मณียิ กตุวา อปรน สมเยน ตสมิ
จान มณฺหปปี กอารสิ มณฺหปมปิ อปรเนตฺวา สาลิ กอารสิ
ตตุถ ผลกาสนานิ สนฺถริตฺวา ปานียจฺฐี จเปสิ ฯ อปรน
สมเยน เตปี เตตฺตีส ชนา โโพธิสตุเตน สมานจฺจนฺทา
อเหตุ ฯ เต โโพธิสตุโต ปญฺจสุ สีเลสุ ปติฏฺฐาเปตฺวา ตโต
ปฏฺจาย เตหิ สทฺธิ ปุณฺณานิ กโรนฺโต วิจฺรติ ฯ เตปี เตเนว
สทฺธิ ปุณฺณานิ กโรนฺตา กาลสุเสว วุฏฺจาย วาสิพรสุมฺสล-
หตุถา จาตุम्महाปถาทีสุ มฺสเลน ปาสาณ อพฺพตฺเตตฺวา
ปวตฺเตนฺติ ยานานิ อกฺขปฏฺิฆาตรุกฺเข หรณฺติ วิสมสมิ กโรนฺติ
เสตุ อตุถรณฺติ โปกฺขรณฺนิโย ขณฺนฺติ สาลิ กโรนฺติ ทานานิ
เทนฺติ สีลานิ รุกฺขนฺติ ฯ เอว ยญฺญเยน สกลกามวาสิโน
โโพธิสตุตฺตฺส โอวาทะ จตุวา สีลานิ รุกฺขีสุ ฯ

อถ เนสิ คามโกชโก จินฺเตสิ อหิ ปุพฺเพ เอเตสุ
สุริ ปิวนฺเตสุ ปาณาติปาตาทีนิ กโรนฺเตสุ จาฏิกหาปณาทิวเสน
เจว ทณฺฑพทิวเสน จ ฐนํ ลภามิ อิทานิ ปน มโฆ
มาณโว สีลํ รุกฺขาเปติ(๑) เตสิ ปาณาติปาตาทีนิ กาคู น
เทติ อิทานิ ปน โน ปญฺจ สีลานิ รุกฺขาเปสฺสตีติ(๒) กุฑฺโธ
๑. สี. ย. รุกฺขาเปมีติ ฯ ๒. สี. ย. เต ปญฺจ สีลานิ
รุกฺขาเปสฺสสามีติ ฯ ม. เต ปญฺจสีลานิ น รุกฺขาเปสฺสสามีติ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกุกวณฺณนา หน้า 352

ราชานํ อุปสงกมิตฺวา เทว พหู โจรา ความฆาตาทินิ
กโรนฺตา วิจฺรณฺตีติ อาห ฯ ราชฯ ตสฺส วจันํ สุตฺวา กจฺฉ
เต อาเนหิติ อาห ฯ โส กนฺตฺวา สพฺเพปิ เต พนฺธิตฺวา
อานตฺวา อิม อานิตา เทว โจราติ รณฺโโล อโรเจสิ ฯ
อถ ราชฯ เตสํ กมฺมํ อโสเชตฺวาว หตฺถินา เน มทฺทาเปถาติ
อาห ฯ ตโต สพฺเพปิ เต ราชงฺกณฺเ นิปชฺชาเปตฺวา หตฺถิ
อานยีสฺว ฯ โพรหิตฺตโต เตสํ โอวาทํ อทาสิ ตุมฺहे สีตานิ
อวชฺเชถ เปสฺสณฺณการเก จ รณฺเณ จ หตฺถิมฺหิ จ อตฺตโน
สรีเร จ เอกสทิสเมว เมตฺตํ ภาเวถาติ ฯ เต ตถา กรีสฺว ฯ
อถ เนสํ มทฺททตฺถาย หตฺถิ อุปเนสฺว ฯ โส อุปนียมาโนปิ
น อุปกณฺนิ มหาวิรวํ วิรวิตฺวา ปลายติ ฯ อถ อณฺณํ อณฺณํ
หตฺถิ อานยีสฺว ฯ เตปิ ตเถว ปลายีสฺว ฯ

ราชฯ เอเตสํ หตฺถเ กิณฺจ โอสธํ ภาวิสฺสติ วิจฺนถาติ
อาห ฯ วิจฺนนฺตา อทิสฺวา นตฺถิ เทวาติ อาหํสฺว ฯ เตนหิ
กิณฺจ มนฺตํ ปริวตฺเตสฺสนฺติ ปุจฺฉถ เน อตฺถิ โว
ปริวตฺตนมนฺโตติ ฯ ราชปฺริสา ปุจฺฉีสฺว ฯ โพรหิตฺตโต อตฺถิติ
อาห ฯ ราชปฺริสา อตฺถิ กิร เทวาติ อโรเจยีสฺว ฯ ราชฯ
สพฺเพปิ เต ปกฺโกสาเปตฺวา ตุมฺหากํ ชานนมนฺตํ กเถถาติ
อาห ฯ โพรหิตฺตโต อโวจ เทว อณฺโโล อุมฺหากํ มนฺโต
นาม นตฺถิ อุมฺहे ปน เตตฺถีสฺมตฺตา ชนา ปาณํ น

*เล่มที่ 28 กุลาวกชาตกั หน้า 353

หนาม อทินฺนํ นาทิยาม มิฉฺฉาจารย์ น จราม มุสาวาทิ
น ภณาม มชฺชํ น ปิวาม เมตฺตํ ภาเวม ทานํ เทม
มคฺคํ สมิ กโรม โปกฺขรณฺนิโย ขณาม สาลํ กโรม อัย
อมุหากํ มนฺโต จ ปริตฺตลฺลจ วฑฺฒิ จาติ ฯ ราชา เตสํ
ปสนฺโน เปสฺลลํ การกสฺส สพฺพิ เคะหวิภวํ ตลฺลจ เตสฺลลเวย
ทาสํ กตฺวา อทาสิ หตฺถิลฺลจ คามลฺลจ เตสฺลลเวย อทาสิ ฯ
เต ตโต ปญฺจายยถารุจฺฉิยา ปุณฺณานิ กโรนฺตา จาตุम्मหาปเถ
มหนตฺติ สาลํ การเสสฺสามาติ วฑฺฒเกิ ปกฺโกสาเปตฺวา สาลํ
ปญฺจเปสฺสุ มาตุคามสฺส ปน วิคตจฺจนฺนตฺตาย ตสฺสา สาลาย
มาตุคามานํ ปตฺตี นาทิสฺสุ ฯ

เตน จ สมเยน โพิสฺสตฺตสฺส เคะเห สฺฐมฺมา สฺวจิตฺตา
สุนนฺทา สฺฐาตาติ(๑) จตฺสฺโส อิตฺถิโย โหนฺติ ฯ ตาสฺ สฺฐมฺมา
วฑฺฒกิณา สทฺธิ เอกโต หุตฺวา ภาติก อิมาย สาลาย
มํ เชฏฺจกํ กโรหิตี วตฺวา ลลฺลจ(๒) อทาสิ ฯ โส สาธฺวติ
สมปฺปฏิจฺฉิตฺวา ปจฺมเมว กณฺณิกฺรูกฺขํ สฺกฺขาเปตฺวา ตจฺเจตฺวา
วิชฺฉิตฺวา กณฺณิกํ นิฏฺจาเปตฺวา วตฺถเนน ปลิเวเจตฺวา จเปสิ ฯ
อถ สาลํ นิฏฺจาเปตฺวา กณฺณิกาโรปนกาเล อโห อยฺยา
เอกํ น สริมหฺมาติ อห ฯ กิณฺนาม โภติ ฯ กณฺณิกํ ลทฺฐํ
วญฺญตีติ ฯ โหตุ อหริสฺสามาติ ฯ อิทานิ จินฺนรูกฺเขน กาคฺตุ
๑. ม. จิตฺตา นนฺทา สฺฐาติ ฯ ๒. ม. ลลฺลจ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกวคควณณนา หน้า 354

น สกกา ปุพเพเวว ฉินฺทิตฺวา ตจฺเจตฺวา วิชฺฌิตฺวา จปิตกณฺณิกํ
 ลทฺฐํ วัฏฺฐตฺติ ฯ อิทานิ ก็ กาทพฺพนฺติ ฯ สเจ กสฺสจฺจิ เกเห
 นิฏฺฐาเปตฺวา จปิตฺวิกุทายิกกณฺณิกา อตฺถิ สฺวา ปริเยสิตพฺพาติ ฯ
 เต ปริเยสนฺตา สุรรมฺมาย เกเห ทิสฺวา มฺเเลน น ลภีสุ สเจ
 มํ สาลายํ ปตฺตํ กโรธ ทสฺสามิตี วุตฺเต ปน มยฺ มาตุคามานํ
 ปตฺตี นาทมฺหาตี อ่าหฺสุ ฯ อถ เน วทฺธมฺกึ อ่าห อยฺยา
 ตุมฺเห ก็ กถฺเฏ จเปตฺวา พฺรหฺมโลกํ อณฺณํ มาตุคามวิริทฺฏฺจฺจํ
 นาม นตฺถิ คณฺหนฺต กณฺณิกํ เอวํ สนฺเต อมฺหากํ กมฺมํ นิฏฺฐจฺจ
 คมิสฺสตีติ ฯ เต สาธฺฐตี กณฺณิกํ กเหตุวา สาลํ นิฏฺฐาเปตฺวา
 อาสนผลกานิ สนฺถริตฺวา ปานียจฺญายิ จเปตฺวา ยาคฺคตฺตาทีนิ
 นิพฺพทฺธิ ปฏฺฐเปตฺตุ(๑) สาลํ ปากาเรน ปริกฺขิปิตฺวา ทวาริ โยเชตฺวา
 อนฺโตปกาเร วาลุกํ อากิริตฺวา พหิปากาเร ตาลปนฺติโย
 โรเปตฺตุ ฯ สฺวจิตฺตาปี ตสฺมี จาเน อฺยฺยานํ กಾರೆสิ ฯ ปุปฺปฺสฺสโป
 ผลฺลฺลโป รุกฺโข อสุโก นาม ตสฺมี นตฺถิตฺติ นานโหสิ ฯ สุนฺนทาปี
 ตสฺมีเยว จาเน โปกฺขรณฺนิ กಾರೆสิ ปญฺจวณฺเณหิ ปทฺเมหิ
 สลฺลนฺนํ รมฺมณฺนํ ฯ สุชาตา กิลฺลจฺจิ น อกาสิ ฯ

โพธิสฺสโต มาตุอุปฺภูจฺจํ ปิตฺอุปฺภูจฺจํ กุเล เชฏฺฐาปจายิ-
 กมฺมํ สจฺจวาจํ อพฺรฺสวาจํ อปีสุณฺวาจํ มจฺเจรวิณฺยนฺติ อิมานิ
 สตฺตวตฺตปทานิ ปุเรตฺวา

๑. ม. ยาคฺคตฺตํ นิพฺพทฺธิสุ ฯ

*เล่มที่ 28 กุลาวกชาตกั หน้า 355

มาตาเปติกริ(๑) ชนฺตุํ กุเล เชฏฺฐาปจายินํ
สณฺ्हํ สจิลสมภาสํ เปสฺสณฺเอยฺยปฺปหายินํ
มจฺเจรวินเย ยุตฺตํ สจฺจํ โภชณิกภณฺ นริ
ตํ เว เทวา ตาวตีสสา อาหุ สปฺปริโส อิตฺติ(๒) ฯ

เอวํ ปลัสนิภาวํ อापชฺชิตฺวา ชีวิตปริโยसानเ ตาวตีสภวเน
สกุโก เทวราชา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ เตปิสฺส สหายา ตตฺถเว
นิพฺพตฺตีสฺสุ ฯ

ตสฺมี กาลे ตาวตีสภวเน อสุรา ปฏฺิวสนฺติ ฯ สกุโก
เทวราชา ก็ โน สาธารณฺรชฺเชนาติ อสุเร ทิพฺพปानํ
ปาเยตฺวา มตฺเต สมานे ปาเทสฺส กหาเปตฺวา สิเนรฺupaเท(๓)
จิปาเปสิ ฯ เต อสุรภวเนว ปาปฺณิสฺสุ ฯ อสุรภวนํ นาม
สิเนรฺุสฺส เหฏฺฐิมตฺเต ตาวตีสเทวโลกปฺปมาณเมว ฯ ตตฺถ เทวานํ
ปาริจฺจตฺตโก วิย จิตฺตปาตลิ นาม กปฺปญฺจิชฺรฺกุโ อโหสิ ฯ
เต จิตฺตปาตลียา ปุปฺพิตาย ชานนฺติ นายํ อมฺหากํ
เทวโลกิ เทวโลกสฺมี หิ ปาริจฺจตฺตโก ปุปฺพิตฺติ ฯ อถ เต
ชรสกุโก อมฺเห มตฺเต กตฺวา มหาสมุทฺทปิฏฺฐे จิปิตฺวา
อมฺหากํ เทวณฺคริ คณฺหิ เต มยฺ เตน สทฺธิํ ยุชฺฉิตฺวา
อมฺหากํ เทวณฺครเมว คณฺหิสฺสามาติ กปิลฺลิกา(๔) วิย ถมฺภํ
สิเนรฺุ อณฺุสยฺจรมาณา อญฺฺฐหีสฺสุ ฯ สกุโก อสุรา กิร อญฺฺฐจิตฺตาติ

๑. ม. มาตาเปตฺติกริ ฯ ๒. สฺยา. ๑๕/๕๑๑/๓๓๓ ฯ
๓. สฺ. ย. สิเนรฺupaเต ฯ ม. สิเนรฺupaพฺพตปาเท ฯ
๔. ม. กิปิลฺลิกา ฯ

*เล่มที่ 28 กุลาวกชาตกั หน้า 356

สุตฺวา สมฺมทฺปิฏฺเจเยว อพฺภุคฺคณฺตุวา ยฺชฺชมาโน เตหิ ปฺราชิโต
ทฺยทฺฆโยชนสฺติเกน เวชยนฺตรเถน ทกฺขิณสมฺมทฺทสฺส มคฺคเถน
ปฺลาโยคฺค อารทฺโท ๑ อถสฺส รโถ สมฺมทฺปิฏฺเจ เวเคน คจฺจนฺโต
สิมฺพลิวณฺํ ปกฺขณฺโต ตสฺส คมนมคฺเค สิมฺพลิวณฺํ นพวนฺ(๑) วย
ภินฺนิตฺวา ฉินฺนิตฺวา สมฺมทฺปิฏฺเจ ปตฺติ ๑ สฺุปฺณณโปตกา
สมฺมทฺปิฏฺเจ ปฺริปตฺนตา มหาวีรฺว วิรฺวีสุ ๑ สกโก มาตลึ
ปฺจฺฉิ สมฺม มาตลึ กีสทฺโท นามส อติการุณฺณรโว
วตฺตตีติ ๑ เทว คฺคุมฺหากํ รถเวเคน วิจฺจนฺตีเต สิมฺพลิวเน
ปตฺนเต สฺุปฺณณโปตกา มรณภยตฺชชิตา เอกวีรฺว วิรฺวนฺตีติ ๑
มหาสฺตฺโต สมฺม มาตลึ มา อมฺเห นิสฺสาย เอเต กิลมนฺตุ
น มยฺ อิสฺสรียํ นิสฺสาย ปาณวชกมฺมํ กโรม เตสฺ ปน
อตุถาย มยฺ ชีวิตฺ ปฺริจฺจชิตฺวา อสุรานํ ทสฺสาม นีวตฺตเยตฺ
รณฺตี วตฺวา อิมํ คาถมาห

[๓๑]กฺุลาวกา มาตลึ สิมฺพลิสฺสุมี

อิสฺสามฺเขน ปฺริวชชยสฺสุ

กามํ จชาม อสุเรสุ ปาณํ

มายิเม(๒) ทิชา วิกุลาวา อเหสนฺนติ ๑

ตตฺถ กฺุลาวกาติ สฺุปฺณณโปตกา ๑ มาตลึตี สारถึ

อามนฺเตสึ ๑ สิมฺพลิสฺสุมีนฺตี ปสฺส เอเต สิมฺพลีรฺกฺเข โอลมฺพนฺตา

๑. สึ. ยฺ. ตาลวนํ ๑ ๒. ม. มา เม ๑

*เล่มที่ 28 กุลาวกชาตกั หน้า 357

จิตาติ ทสฺเสติ ฯ อีสามุเขน ปรีวชฺชยสฺสูติ เอเต เอตสฺส รตสฺส
อิสามุเขน ยถา น หณฺณนฺติ เอวนฺเต ปรีวชฺชยสฺสุ ฯ
กามํ จชาม อสุเรสุ ปาณนฺติ ยถิ อมฺเหสุ อสุรานํ ปาณํ
จชนฺเตสุ เอเตสํ โสตฺถิ โหติ กามํ จชาม เอกํเสเนว มยิ
อสุเรสุ อมฺหากํ ปาณํ จชาม ฯ มายิเม ทิชา วิกุลาวา
อหฺเสนฺนฺติ อิเม ปน ทิชา อิเม ปน กรุพฺโปตกา วิทฺฐสฺต-
วิจฺจนฺตีกุลาวกตาย วิกุลาวา มา อหฺลํ มา อมฺหากํ ทุกฺขํ
เอเตสํ อูปริ จิปี นีวตฺตย รตฺนฺติ ฯ

มาตลิสงฺกาหโก ตสฺส วจันํ สุตฺวา รตํ นีวตฺเตตฺวา
อณฺเณน มกฺเคน เทวโลกาภิมุขํ อกาสิ ฯ อสุรา ปน ตํ
นีวตฺตมานเมว ทิสฺวา อทฺฐา อณฺเณหิปี จกฺกวาเพหิ สกฺกา
อากจฺจนฺติ พลํ ลภิตฺวา รโถ นีวตฺโต ภวิสฺสตีติ มรณฺภยภิตา
ปลายิตฺวา อสุรภวนเมว ปวีสีสุ ฯ

สกุโกปี เทวนคริ ปวีสิตฺวา ทฺวีสุ เทวโลเกสุ เทวคณฺเณ
ปรีวฺโต นครมชฺเณ อญฺจาสิ ฯ ตสฺมี ขณฺ ปจวี ภินฺทิตฺวา
โยชนสทฺสสุพฺเพโธ เวชยนฺตปาสาโท อญฺจหิ ฯ วิชยนฺเต
อญฺจิตฺตฺตา เวชยนฺโตเตวว นามํ อกํสุ ฯ อถ สกุโก ปฺน
อสุรานํ อนาคมนตฺถาย ปน ปญฺจสุ จาเนสุ อารกฺขํ
จเปสิ ฯ ยิ สนฺธายวฺตฺตํ

อนฺตรา ทฺวินฺนํ อยฺชณฺปฺรานํ

ปญฺจวิธา จปีตา อภिरกฺขา

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกวคฺควณฺณนา หน้า 358

อฺรโค กโรติ ปยสฺส จ หารี(๑)

มทนยฺตุตา จตุโร จ มหนฺตาดิ ฯ

เทว นกรานิปี ยฺทุเชเนว คเหตุ อสฺกฺกฺญเยยฺตาย
อฺยฺทุชฺปฺรานิ นาม ชาตานิ เทวนกรณฺจ อสุรนกรณฺจ ฯ
ยทา หิ อสุรา พลวนฺตา โหนฺติ อถ เทเวหิ ปฺลยิตฺวา
เทวณฺกริ ปฺวิสิตฺวา ทฺวารเ ปิทหิตเ อสุรานํ สตสฺหสฺสมฺปิ
กิลฺยจิ กาคฺคฺ น สกฺโกติ ฯ ยทา เทวา พลวนฺตา โหนฺติ
อถ อสุเรหิ ปฺลยิตฺวา อสุรนกรสฺส ทฺวารเ ปิทหิตเ(๒)
สกฺกานํ สตสฺหสฺสมฺปิ กิลฺยจิ กาคฺคฺ น สกฺโกติ ฯ อิติ อิมานิ
เทว นกรานิ อฺยฺชฺฌปฺรานิ นาม ฯ เตสํ อนฺตรา เอเตสุ
อฺรคาทิสฺส ปฺยจฺสุ จาเนสุ สกฺเกน รกฺขา จปีตา ฯ ตตฺถ
อฺรคสทฺเทน นาคา คหิตา ฯ เต อฺรคา อฺทเก พลวนฺตา
โหนฺติ ตสฺมา สินฺรุสฺส ปจฺมาลินฺเท เตสํ อารกฺขา ฯ
กโรติสทฺเทน สฺปณฺณา คหิตา ฯ เตสํ กิร กโรติ นาม
ปानโกชนํ(๓) เตน นามํ ลภิสฺส ทฺติยาลินฺเท เตสํ อารกฺขา ฯ
ปยสฺส หาริสทฺเทน กุมฺภณฺทา คหิตา ฯ ทานวรกฺขสา กิร
เต ตติยาลินฺเท เตสํ อารกฺขา ฯ มทนยฺตุสทฺเทน ยกฺขา
คหิตา ฯ วิสมจาริโน กิร เต ยฺทุชฺโสณฺทา จตฺตุถาลินฺเท
เตสํ อารกฺขา ฯ จตุโร จ มหนฺตาดิ จตฺตาโร มหาราชาโน

๑. ม.อฺรคกโรติปยสฺส จ หารี ฯ

๒. ม. ปิทหิตเ ฯ ๓. สී. ปานโกชนํ ฯ

*เล่มที่ 28 กุลาวกชาตกั หน้า 359

วุดตาฯ ปรณจมาลินเท เตลั อารกษาฯ ตสุมา ยทิ อสุรา
กุปิตา อาวิตจิตตา เทวปรี อุปยนติ ปรณจวิเชสุ ยทุเชสุ
ยั คิริโน ปจมี ปรริณจันท์ ตั อูรคา ปฎิพาหิย ติฎุจันติ ฯ
เอวิ เสเสสุ เสสา ฯ

อิเมสุ ปน ปรณจสุ จาเนสุ อารกษั จเปตวา สกุกเ
เทวานมินเท ทิพพสมปตตี อนุภวมาเน สุชมมา จวิตวา
ตสุเสว ปาทปรริจาริกา หุตวา นิพพตติ ฯ กณณิกาย
ทินนนิสฺสนุเทน จสุสา ปรณจโยชนสตติกา สุชมมา นาม เทวสภา
อุทปาติ ยตถ ทิพพเสตจจตตสุส เทฎุจา โยชนปฺปมาเน
กาณจนปลุลงเก นิสินโน สกโก เทวานมินุโท เทวมนุสฺसानั
กตตพพกิจจანი กโรติ ฯ สฺวจิตตาปิ จวิตวา ตสุเสว
ปาทปรริจาริกา หุตวา นิพพตติ ฯ อุยฺยานสุส กรณนิสฺสนุเทน
จสุสา จิตตลตาวนั นาม อุยฺยานั อุทปาติ ฯ สุนนทาปิ จวิตวา
ตสุเสว ปาทปรริจาริกา หุตวา นิพพตติ ฯ โปกฺขณินิสฺสนุเทน
จสุสา นนุทา นาม โปกฺขรณิ อุทปาติ ฯ

สุชาตา ปน กุสลกมฺมสุส อกตตตา เอกสุมี อรณฺเ
กนุทราย พกสกุณิกา หุตวา นิพพตติ ฯ สกโก สุชาตา น
ปรณญายติ กหั นุ โข นิพพตตติ อาวชฺเชนุโต ตั ทิสฺวา
ตตถ คนฺตุวา ตั อาทาย เทวโลกั คนฺตุวา ตสุสา รมฺมณิยั
เทวนคริ สุชมมาเทวสภั จิตตลตาวนั นนุทโปกฺขรณิณฺจ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกวคฺควณฺณนา หน้า 360

ทสฺเสตฺวา เอตา กุสลํ กตฺวา มยฺหํ ปาทปริจาริกา หุตฺวา
นิพฺพตฺตา ตฺวํ ปน กุสลํ อกตฺวา ตีรจฺฉานโยนินฺยํ นิพฺพตฺตา
อิโต ปฏฺจาย สึลํ รกฺขาทิ ตํ โอวทิตฺวา ปณฺจสุ สึเสสุ
ปติฏฺฐาเปตฺวา ตตฺถเนตฺวา วิสฺสขฺเชติ ฯ สาปี ตโต
ปฏฺจาย สึลํ รกฺขติ ฯ สกฺโก กติปาหจฺเจเนน สกฺกา นุ
โฆ สึลํ รกฺขิตฺตุนฺติ คนฺตฺวา มจฺจรูปเนน อุตฺตานิ หุตฺวา ปฺรโต
นิปฺชฺชิ ฯ सा मत्तमज्जगोति स्सन्वाय सीसे अकुकहेति ฯ मज्जि
नज्जुञ्जं जालेति ฯ ओ नं चि्वति मण्ण्वेति विस्सख्खेति ฯ सक्को
साธु साधु सक्खित्तुสฺสि สึลํ रกฺขितฺตุนฺติ เทวโลกं อคฺมาตี ฯ
सा ततो ज्ञता पारान्णसिंघं गुम्भकारकेहे निपुत्तति ฯ

สกฺโก กหํ นุ โฆ นิพฺพตฺตาติ ตตฺถ นิพฺพตฺตภาวํ
ถตฺวา สุวณฺณเอลาพุกานํ ยานกํ ปฺรตฺตฺวา มชฺเชน กามสฺส
มหลลทเวเสน นิสิตฺตฺวา เอลาพุกานิ คณฺหาติ อุกฺโขเสติ ฯ
มนุสฺสา อากนฺตฺวา เทหิ ตาตาติ อาหํสุ ฯ อหํ สึลรกฺขกานํ
ทมฺมิ ตุมฺเห สึลํ รกฺขเถติ ฯ มยฺหํ สึลํ นาม น ชานาม
มุเลน เทหิตฺติ ฯ น มยฺหํ มุเลน อตฺถิ สึลรกฺขกานญฺเวยวาทํ
ทมฺมิตฺติ ฯ มนุสฺสา โกจึ อยฺหํ นุ เอลาพุโกติ(๑) ปกฺกมฺมิตฺติ ฯ
สุชาตา ตํ ปวตฺตํ สุตฺวา มยฺหํ อานิตํ ภวิสฺสตีติ คนฺตฺวา
เทหิ ตาตาติ อาห ฯ สึลํ รกฺขสิ อมฺมาตี ฯ อาม สึลํ
๑. สึ. ยุ. โภ จายํ ลาลโกติ ฯ ม. โภ จายํ เอพาลุโกติ ฯ

*เล่มที่ 28 กุลาวกชาตกั หน้า 361

รกขามิติ ฯ อิทธิ มยา ตูยหเมว อตถาย อากตฺนฺติ สทฺธิ
ยานเกน เคหทฺวารเร จเปตฺวา ปกฺกามิ ฯ

สาปี ยาวชีวํ สีลํ รกฺขิตฺวา ตโต จุตฺตา เวปจิตฺติ-
อสุรินฺทสฺส ชีตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ สีลานิสฺเสน อภิรฺูปา
อโหสิ ฯ โส ตสฺสา วยปฺตตฺกาลเ มยฺหิ ชีตา อตฺตโน
รฺูจิตํ สามิกํ กณฺหตฺติ อสุเร สนนฺิปาเตสิ ฯ สกฺโก กหิ
นฺุ โข สา นิพฺพตฺตาคิ โอลเณโต ตตฺถ นิพฺพตฺตภาวํ
ณตฺวา สุชาตา จิตฺตรฺูจิตฺตสามิกํ กณฺหนฺติ มํ กณฺหิสฺสตีติ
อสุรวณฺณํ มาเปตฺวา ตตฺถ อคฺมาสิ ฯ สุชาตํ อลงฺกริตฺวา
สนนฺิปาตญฺานํ อานตฺวา จิตฺตรฺูจิตํ สามิกํ กณฺหาติ อหํสุ ฯ
สา โอลเณตี สกฺกํ ทิสฺวา ปุพฺพสิเนหฺวเสน [๑] อัย เม
สามิโกติ อคฺคเหสิ(๒) ฯ โส ตํ เทวณฺคริ อานตฺวา อจฺจตฺเตยฺยานํ
นาฏกโกฏฺฐิณํ เขฏฺฐจกํ กตฺวา ยาวตฺายุกํ จตฺวา ยถากมฺมํ
คโต ฯ

สตฺถา อิมิ ฐมฺมเทสนํ อahrtฺวา เอวํ ภิกฺขุ ปุพฺเพ
ปณฺฑิตา เทวราชฺ์ การยมาณา อตฺตโน ชีวิตํ ปริจฺจนฺตฺวาปี
๑. ม. เอตฺถนฺตเร อูปฺปนฺนเปเมน มโหเณน วิย อชฺโฆตฺถญฺาทยา
หุตฺวาติ ทิสฺสนฺติ ฯ ๒. ม. อัย เม สามิโกติ วตฺวา ตสฺส อูปริ
ปุพฺพทามํ ชิปีตฺวา อคฺคเหสิ ฯ อสุรา อมฺหากํ ราชา เอตฺตกํ
กาลํ ชีตุ อณฺุจฺจวิกํ อลภิตฺวา อิทานิ ลภติ อยเมวตฺสา ชีตุ
ปีตฺามหโต มหฺลลโก อณฺุจฺจวิโกติ ลชฺชมาณา ปกฺกมฺีสุ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกคฤคถา หน้าที่ 362

ปาณาติปาตํ น กรีสฺสํ ตฺวํ นาม เอวรูเป นิยุยานิกสาสนเน
ปพฺพชิตฺวา อปริสุตาวิตํ สปลฺปนํ อุกทํ ปวิสุตสีติ ตํ ภิกฺขุ
ครหิตฺวา अनुสนฺธิं ฆมฺเมตฺวา ชาตํ สโมธานสิ ตทา
มาตลิสงฺกาหโก อานนฺโท อโหสิ สกฺโก ปน อหเมวติ ฯ
กุลาวกชาตํ ปจฺมํ ฯ

นจฺจชาตํ

รुทํ มนฺุณฺณติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺุโต เอกํ
พหุภณฺุฑิํ ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตุถฺว เภฏฺจา เทวธมฺมชาตเก วตุตฺสทิสเมว ฯ สตุถา
ตํ ภิกฺขุ สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ พหุภณฺุฑิํ ปุจฺฉิ ฯ อาม
ภนฺุเตติ ฯ กิการณา ตฺวํ พหุภณฺุฑิํ ชาโตติ ฯ โส เอตฺตํ
สุตฺตวาว กุฑฺุโร นิवासนปารุปนํ นพฺุเตตฺวา กิ อิมินาทานิ
นิหารเน วิจรามิติ สตุถฺว ปุโรโต นคฺุโค อภฺุจาสิ ฯ มนฺุสฺสา
ธิธิติ(๑) อาหํสุ ฯ โส ตโตว ปลายิตฺวา หินายาวภฺุญฺุ ฯ ภิกฺขุ
ธมฺมสภายํ สนฺุณฺุสินฺุณา สตุถฺว นาม ปุโรโต เอวรูปี กริสฺสตีติ
ตฺสฺส อคฺุณฺุณฺุ กเถสิ ฯ สตุถา อากนฺุตฺวา กาย นฺุตฺถ
ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺุณฺุสินฺุณาติ ปุจฺฉิ ฯ ภนฺุเต โส
หิ นาม ภิกฺขุ คฺุมฺุหากํ ปุโรโต จตฺุปริสฺมชฺุเม หิโรตฺตปฺปิ
๑. ม. ธิธิติ ฯ

ปหาย คามทารโก วย นคฺโค จตุวา มนุสฺเสหิ ชิกฺขุณฺณิยาโน
หีนายาวญฺญิตฺวา ศาสนา ปรีหีนฺติ ตสฺส อคฺคณกถาย
สนฺนิสินฺนมหาติ ฯ สตุถา น ภิกฺขเว อิทาเนว โส ภิกฺขุ
หิโรตฺตปฺปาภาเวน รตนศาสนา ปรีหีนฺ ปุพฺเพปิ อิตฺติ-
รตนปฏฺฐิลาภโตปิ ปรีหีนฺยเววติ วตุวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต ปจฺมกปฺเป จตุปฺปาทา สีหิ ราชานํ อํกํสุ มจฺฉา
อานนฺทมจฺฉิ สกฺกมา สุวณฺณหํสํ ฯ ตสฺส ปน สุวณฺณราช-
หํสสฺส ธีตา หํสโปตฺติกา อภิรฺฐา โหติ ฯ โส ตสฺสา วริ
อทาสี ฯ สา อตฺตโน จิตฺตรูจิตํ สามิกํ วาเรสิ ฯ หํสราชา
ตสฺสา วริ ทตุวา หิมวฺนเต สพฺพสฺกฺเณ สนฺนิปาตาเปสิ ฯ
นानปฺปการา หํสโมราทโย สกฺกคณา สมาคฺนตุวา เอกสฺมี
มหนฺเต ปาสาณเตล สนฺนิปตฺตีสุ ฯ หํสราชา อตฺตโน จิตฺตรูจิตํ
สามิกํ อาคฺนตุวา คณฺหตฺติ ธีตรํ ปกฺโกสาเปติ ฯ สา
สกฺกสงฺฆํ โอลเณนฺตี มณฺวิณฺณคิํ จิตรเปกฺขุณฺม โมริ ทิสฺวา
อัย เม สามิกโ โหตฺติ อาโรเจสิ(๑) ฯ สกฺกสงฺฆมา โมริ
อุปสงฺกมิตฺวา อาหํสุ สมฺม โมโร อัย ราชธีตา เอตฺตกานํ
สกฺกานํ มชฺเณ สามิกํ โรเจนฺตี ตยิ รุจฺจึ อุปฺปาเทสิติ ฯ
โมโร อชฺชาปี ตาว เม พลํ น ปสฺสนฺตีติ อตฺตญฺจียา
หิโรตฺตปฺปํ ภินฺทิตฺวา ตาว มหโต สกฺกสงฺฆสฺส มชฺเณ ปกฺเข
๑. สี. โรเจสิ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกวควณณา หน้า 364

ปสาเรตฺวา นจฺจิตฺ อารภิ นจฺจนฺโต อปฺปฏิจฺจนฺโน อโหสิ ฯ
สุวณฺณหํสฺราชา ลชฺชิตฺ อิมสฺส เนว อชฺมตฺตสมฺภูจฺจนา หิริ
อตุถิ น พหิทฺฐาสมฺภูจฺจัน โอตฺตปฺปํ ตสฺส ภินฺนหิโรตฺตปฺปสฺส
มม ชีตฺรํ น ทสฺสามิตฺติ สกฺกณสงฺฆสฺส มชฺเฌ อิมํ คาถมาห

[๓๒] รุํ มนฺุณฺณํ รุจฺจิรา จ ปิฏฺฐิ
เวพฺุริยวณฺณูปฺปฏิภา(๑) จ คีวา
พฺุยามมตฺตานิ จ เปกฺขณานิ
นจฺเจน เต ชีตฺรํ โน ททามิตฺติ ฯ

ตตฺถ รุํ มนฺุณฺณนฺติ ตการสฺส ทกาโร กโต ฯ รุตฺตํ
มฺนาปี วสฺสิตสทฺโท มรฺุโรติ อตฺโถ ฯ รุจฺจิรา จ ปิฏฺฐิตฺติ ปิฏฺฐิปี
เต จิตฺุรา เจว โสภนา จ ฯ เวพฺุริยวณฺณูปฺปฏิภาติ
เวพฺุริยมณฺิวนฺณสทิสฺสา ฯ พฺุยามมตฺตานิตฺติ เอกพฺุยามปฺปมาณานิ ฯ
เปกฺขณานิตฺติ ปิณฺขานิ(๒) ฯ นจฺเจน เต ชีตฺรํ โน ททามิตฺติ
หิโรตฺตปฺปํ ภินฺนิตฺุวา นจฺจิตฺภาเวเนว เต เอวรูปสฺส นิลลชฺชสฺส
ชีตฺรํ โน เทมิตฺติ วตฺวา หํสฺราชา ตสฺมีเยว ปริสฺมชฺเฌ อตฺตโน
ภาคิเนยฺยสฺส หํสฺโปตฺกสฺส ชีตฺรํ อทาสิ ฯ

โมโร หํสฺโปตฺกํ อลภิตฺุวา ลชฺชิตฺุวา ตโตว อฺุปฺปตฺติตฺุวา
ปฺลายุ ฯ หํสฺราชาปี อตฺตโน วสนฺภูจฺจานเมว คโต ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว อิทาเนเวส หิโรตฺตปฺปํ ภินฺนิตฺุวา

๑. ม. เวพฺุริยวณฺณูปฺนิภา ฯ ๒. ม. ปิณฺขานิ ฯ

*เล่มที่ 28 สมุโหมมานชาติกั หน้าที่ 365

รตนสาสนา ปรีหิโน ปุพฺเพปิ อิตฺถิรตนปฏิลาภโตปิ ปรีหิโน-
ยเวติ อิมํ ชมฺมเทศนํ อหริตฺวา อนุสนฺธิํ ชมฺมุตฺวา ชาติกั
สโมธานสิ ตทา โมโร พหุภุญฺชโก ภิกฺขุ อโหสิ หังสราชา
ปน อหเมวติ ฯ

นจฺจชาติกั ทุตฺติยํ ฯ

สมุโหมมานชาติกั

สมุโหมมานาติ อิทํ สตุถา กปิลวตฺถุ อุนฺนิสฺสาย
นิโครฺชารามे วิหรนฺโต ฅาตกกลหํ (๑) อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กุณฺลาตเต อาวิกฺขิตฺติ ฯ ตทา ปน สตุถา
ฅาตเก อามนฺเตตฺวา มหาราชาโน ฅาตกานํ อญฺณมญฺณํ
วิกฺกโห นาม น ยุตฺโต ติริจฺจานกตาปี หิ ปุพฺเพ สมกฺกกาเล
ปจฺจามิตฺเต อภิกฺขิตฺวา โสตุถิมฺปตฺตา ยทา วิวาทมาปนฺนา
ตทา มหาวินาสํ ปตฺตาติ วตฺวา ฅาติราชกุเลหิ ยาจิโต
อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต
วญฺญกโยนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา อนเกวญฺญกสหัสสปริวาโร อรณฺเย
วสติ ฯ ตทา เอโก วญฺญกภูทโก เตสํ วสนญฺจานํ กนฺตฺวา
วญฺญกวาสิตํ กตฺวา เตสํ สนนฺิปตฺติภาวํ ฅตฺวา เตสํ อฺปฺริ
๑. ม. จุมฺพญฺกกลหํ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกฤกถา หน้าที่ 366

ชาลั ขิปิตวา ปริยนเตสุ มทุทนต์โต สพเพ เอกโต กตุวา
ปจฉิ ปุเรตวา ฆริ คนตุวา เต วิกกิณิตวา เตน มูเลน
ชีวิตั กปเปตี ฯ อเอกทิวสิ โพรธิตโต เต วฏฏเก อาห
อัย สากุณโก อมหากั ฌาตเก วินาสั ปาเปตี อหิ เอกั
อุพายั ชานามิ เขเนส อมหะเห กณหิตุ น สกขิสฺสตี
อิโตทานิ ปฏุจาย เอเตน อมหากั(๑) อุปริ ชาเล ขิตตมตเต
เอเกกา เอเกกสมิ ชาลกขิกเก สีสิ จเปตวา ชาลั อุกขิปิตวา
อิฉฉิตฏุจันนั หริตวา เอกสมิ กณฏุกคฺมุเพ ปริกขิปถ เอวั
สนเต เหฏฐาภาเคน เตน จาเนน ปลายิสฺสามาติ ฯ เต
สพเพ สาฐติ ปฏิสฺสณิสฺสุ ฯ ทุคยทิวเส อุปริ ชาเล ขิตเต
โพรธิตเตน วุตตนเขเนว ชาลั อุกขิปิตวา เอกสมิ กณฏุกคฺมุเพ
ขิปิตวา สยั เหฏฐาภาเคน ตโต ตโต ปลายิสฺสุ ฯ สากุณิกสฺส
คฺมุพโต ชาลั โมเจนตสฺส โมเจนตสฺเสว วิกาโล ชาโต ฯ
โส คฺจจหตฺโตว อคมาสิ ฯ

ปุนทิวสโต ปฏุจายปี เต วฏฏกา ตเถว กโรนติ ฯ โสปี
ยาว สุริยสฺสฏุจกมนนา ชาลเมว โมเจนโต กณจิ อลภิตวา
คฺจจหตฺโตว เกหิ คฺจจติ ฯ อถสฺส ภริยา กุชฉิตวา ตฺวั
ทิวเส ทิวเส คฺจจหตฺโตว อากจฺจสิ อณณมปี เต พหิ
โปสิตพฏุจันนั อตฺถิ มณฺเณติ อาห ฯ สากุณโก ภทฺเท
๑. ม. คฺมุหากั ฯ

*เล่มที่ 28 สมุโหมมานชาตกั หน้า 367

มม อณฺณํ โปสิตพพญฺจํ นตฺถิ อปีจ โข ปน เต
วฏฺฏกา สมคฺคา หุตฺวา วิจฺรนฺติ มยา ชิตฺตมตฺตํ ชาลํ อาทาย
กณฺฏกคฺคฺมุเพ จิปิตฺวา คจฺจนฺติ น โข ปเนเต สพฺพกาลเมว
สมุโหมมานา วิหริสฺสฺสนฺติ ตฺวํ มา จินฺตยิ ยทา เต
วิวาทมาปชฺชิสฺสฺสนฺติ ตทา เต สพฺเพว อาทาย ตว มุขํ
หาสมานโน อากมิสฺสามิติ วตฺวา ภริยาย อิมํ คาลมาห

[๑๓] สมุโหมมานา คจฺจนฺติ ชาลมาทาย ปกฺจโน
ยทา เต วิวทิสฺสฺสนฺติ ตทา เอหิฺนฺติ เม วสนฺติ ฯ
ตตฺถ ยทา เต วิวทิสฺสฺสนฺตฺติ ยสฺมี กาลे เต

วฏฺฏกา นานาลทฺธิกา นานาคาหา หุตฺวา วิวทิสฺสฺสนฺติ กลหํ
กริสฺสฺสนฺตฺติ อตฺโถ ฯ ตทา เอหิฺนฺติ เม วสนฺติ ตสฺมี กาลे
สพฺเพปี เต มม วสํ อากมิสฺสฺสนฺติ อถาหํ เต คเหตุวา
ตว มุขํ หาสนฺโต อากมิสฺสามิติ ภริยํ สมสฺสาเสติ ฯ

กตฺติปาหจฺจเยน เอโก วฏฺฏโก โคจฺรณฺมึ โอตฺรนฺโต
อสลฺลกฺเขตฺวา อณฺณสฺส สีสํ อกฺกมึ ฯ อิตโร โโก มํ สีสํ
อกฺกมิตฺติ กุชฺฉิ อหํ อสลฺลกฺเขตฺวา อกฺกมึ มา กุชฺฉิตฺติ
วตฺเตปี กุชฺฉิเยว ฯ เต ปุณฺปุณฺนํ กเถนฺตา ตวเมว มณฺเณ
ชาลํ อุกฺขิปสฺสีติ อณฺณมณฺเณ วิวาทํ กรีสฺสุ ฯ เตสุ วิวทฺเตสุ
โพธิสฺสโต จินฺตเส วิวาทสฺส สโตตฺติภาโว นาม นตฺถิ
อิทาเนว เต ชาลํ น อุกฺขิปิสฺสฺสนฺติ ตโต มหาวินาลํ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต กุลาวกุกวณฺณนา หน้า 368

ปาปฺนิสฺสนฺติ สากุณฺโโก โอกาสํ ลภิสฺสฺติ มยา อิมสฺมี
จฺแน น สกฺกา วสฺตุนฺติ ฯ โส อตฺตโน ปริสํ อาทาย
อณฺยตฺถ คโต ฯ สากุณฺโโกปี โข กติปาหฺจเยน อากฺนฺตฺวา
วฏฺฏกฺวสฺสํ วสฺตฺวา เตสํ สนนฺิปตฺตานํ อฺปฺริ ชาลํ จิปี ฯ
อเถโก วฏฺฏโก ตฺยํหํ กิร ชาลํ อุกฺขิปนฺตฺสฺเสว มตฺถกโลมานิ
ปตฺตานิ อิทานิ อุกฺขิปาติ อาท ฯ อปฺโร ตฺยํหํ กิร
ชาลํ อุกฺขิปนฺตฺสฺเสว ทฺวีสุ ปกฺเขสุ ปตฺตานิ ปตฺตานิ อิทานิ
อุกฺขิปาติ อาท ฯ อิติ เตสํ ตฺวํ อุกฺขิปี ตฺวํ อุกฺขิปาติ
วทฺนฺตานเยว สากุณฺโโก ชาลํ สงฺขิปีตฺวา สพฺเพว เต เอกโต
กตฺวา ปจฺนี ปฺเรตฺวา ภริยํ หาสฺมาโน เกหํ อคฺมาสิ ฯ

สจฺจธา เอวํ มหาราชาโน ฌาตฺกานํ กลโห นาม
น ยฺตุโต กลโห หิ วินาสฺมฺลเมว โหตีติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ
อาหริตฺวา อนฺุสนฺธิ ฌมฺเฏตฺวา ชาตํ สโมชานสิ ตทา
เทวทฺโต อโหสิ ปณฺทิตวฏฺฏโก ปน อหเมว
อโหสีติ ฯ

สมฺโมทฺมานชาตํ ตติยํ ฯ

มจฺจนชาติกั

น มํ สิตํ น มํ อุณฺหนฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน
วิหรนฺโต ปฺราณหฺตฺยิกปฺปโลภนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
ตทา หิ สตุถา ตํ ภิกฺขุํ สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ
อุกฺกณฺจฺโติสฺสิติ ปุจฺฉิ ฯ สจฺจํ ภควาติ ฯ เกนาสิ อุกฺกณฺจฺโติติ ฯ
ปฺราณหฺตฺยิกาเม ภนฺเต มจฺจฺรหฺตฺถรสา ตํ ชหิตุํ น
สกุโกมิติ ฯ อถ นํ สตุถา ภิกฺขุ เอสา อิตฺถิ ตว อนตฺถการิกา
ปฺพเพปิ ตฺวํ เอตํ นิสฺสาย มรณํ ปาปฺพนฺโต มํ อากมฺม
มรณโต มุตฺโตติ วตฺวา อตฺตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต
ตสฺส ปุโรหิตอ อโหสิ ฯ ตทา เกวณฺณฺญา นทียํ ชาลํ จิปีสุ ฯ
อเถโก มหามจฺจฺโน รติวเสน อตฺตโน มจฺฉิยา สทฺธิ กิพฺมานโน
อากจฺฉติ ฯ ตสฺส สา มจฺฉิ ปฺรโต กจฺฉมานา ชาลคฺนฺธิ
ฌายิตฺวา ชาลํ ปฺริหรนฺตา คตา ฯ โส ปน กามกิทฺโธ
โลลมจฺจฺโน ชาลกจฺฉิเมว ปวิญฺโจ ฯ เกวณฺณฺญา ตสฺส ชาลํ
ปวิญฺจฺภาวํ ฌตฺวา ชาลํ อุกฺขิปิตฺวา มจฺฉิ คเหตุวา อมาเรตฺวา
วาลุกปฺปิเย จิปีตฺวา อิมํ องฺการเสสุ ปจิตฺวา ขาทิสฺสามาติ
องฺการเ กโรนฺติ สฺวเล ตจฺเจนฺติ ฯ มจฺจฺโน เอตํ องฺการตาปนํ
วา สฺวลเวชนํ(๑) วา อญฺญํ วา ปน ทฺวํ น มํ กิลเมติ ยํ
๑. ม. สฺวลวิชนํ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกุกวณฺณนา หน้า 370

ปน สามี มจฺฉิ อญฺฉิ มจฺฉิ โส นฺน รติวเสน คโตติ
มยิ โทมนสฺสํ อปชฺชติ ตเทว มํ พาสตีติ ปริเทวมาโน
อิมํ คาลมาห

[๓๔] น มํ สิตํ น มํ อญฺหํ น มํ ชาลสฺมิ พาชนํ
ขยจ มํ มลฺลเต มจฺฉิ อญฺฉิ โส รติยา คโตติ ฯ

ตตฺถ น มํ สิตํ น มํ อญฺหนฺติ มจฺฉานํ อุกกา
นิหฺนฺกาเล สิตํ โหติ ตสฺมี วิคเต อญฺหํ โหติ ฯ ตทฺถยมฺปิ
สนฺธาย น มํ สิตํ น มํ อญฺหํ พาสตีติ ปริเทวติ ฯ
ยมฺปิ อญฺคารสฺส ปจฺนมฺลทํ ทุกํ ภาวีสฺสติ ตมฺปิ สนฺธาย
น มํ อญฺหนฺติ ปริเทวเตว ฯ น มํ ชาลสฺมิ พาชนนฺติ ยมฺปิ
ชาลสฺมี พาชนํ อโหสิ ตมฺปิ มํ น พาสตีติ ปริเทวติ ฯ
ขยจ มนฺติ อาทิสฺส อยํ ปิณฺฑตฺโต สามี มจฺฉิ มม
ชาเล ปติญฺจิสฺส อเมหิ เกวญฺญฺเหหิ คหิตภาวํ อชานนฺติ มํ
อปฺสฺสมานา โส มจฺฉิ อิทานิ อญฺฉิ มจฺฉิ กามรติยา
คโต ภาวีสฺสตีติ จินฺเตสิ ตํ ตสฺสา โทมนสฺสํ ปตฺตํ จินฺตํ
มํ พาสตีติ วาลุกปิฏฺเจ นิปนฺโนว ปริเทวติ ฯ

ตสฺมี สมเย ปุโรหิตํ ทาสปริวฺโต นฺนทานตฺถาย นทีตีริ
อากโต ฯ โส ปน สพฺพรฺุทญฺญ โหติ ฯ เตนสฺส มจฺฉิ ปริเทวิตํ
สุตฺวา เอตทโหสิ อยํ มจฺฉิ กิเลสปริเทวิตํ(๑) ปริเทวติ เอว
๑. ส. กิเลสปริเทวนํ ฯ ม. กิเลสวเสน ฯ

*เล่มที่ 28 มจฺจนชาตกํ หน้า 371

อาตุรจิตฺโต โข ปเนส มียฺยมาโน นฺริเยเยว นินฺพพตฺติสฺสตี อหํ
อิมสฺส อวสฺสโย ภวิสฺสามีติ ฯ เกวณฺเณวํ สนนฺตํ กนฺตฺวา
อมฺโห ตฺมฺเห อมฺหากํ เอกทิวสมฺปิ พุยฺชนตฺถาย มจฺจํ น
เทถาติ อายฺ ฯ เกวณฺเณวํ กิ วเทถ สามี ตฺมฺหากํ รุจฺจนกํ
มจฺจํ กณฺหิตฺวา กจฺจถาติ อายฺสฺส ฯ อมฺหากํ อณฺเณน กมฺมํ
นตฺถิ อิมณฺเณว เทถาติ ฯ กณฺหถ สามีติ ฯ โปชฺชิตฺโต ตํ
อุโภหิ หตฺถเอหิ คเหตุวํ นทีตีเร นิสีทิตฺวา อมฺโห มจฺจ
สเจ ตาหํ อชฺช น ปสฺเสยฺยํ ชีวิตกฺขยํ ปาปฺปณฺเณยฺยาสิ อิทานิ
อิโต ปญฺจาย มา กิเลสวสิโกว อโหสีติ โอวทิตฺวา อุทเก
วิสฺสชฺเชตฺวา นครํ ปาวิสิ ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อายฺหิตฺวา สจฺจจานิ ปกาเสสิ ฯ
สจฺจปรีโยसानเ อุกฺกณฺจิตฺติกฺขุ โสตาปตฺติสฺสเล ปตฺติจฺจาสิ ฯ
สตุถาปี อนุสนฺธิ ฆณฺเณตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ ตทา มจฺจํ
ปฺรารณฺทตฺติยิกา อโหสี มจฺจโณ อุกฺกณฺจิตฺติกฺขุ ปฺโรหิตฺโต ปน
อหเมว อโหสีติ ฯ

มจฺจนชาตกํ จตฺตถํ ฯ

วฏฏกชาตกั

สนฺติ ปกฺขาคี อิทํ สตฺถา มคฺเชสฺส จาริกญฺจรมาโน
ทาวคฺคินิพฺพวาปนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมิณฺหิ สมเย สตฺถา มคฺเชสฺส จาริกํ จรมาโน
อณฺณตรสฺมี มคฺชคามเก ปิณฺฑทาย จริตฺวา ปจฺจนากตฺตํ
ปิณฺฑทปาตปฏิกฺกนฺโต ภิกฺขุคณฺปิรวฺโต มคฺคํ ปฏฺธิปชฺชิตฺวา ตสฺมี
สมเย มหาทาโว(๑) อฏฺฐหิ ฯ ปฺรโต จ ปจฺจโต จ พหุ
ภิกฺขุ ทิสฺสนฺติ ฯ โสปี โข อคฺคิ เอกธฺมโม เอกชาโล
หุตฺวา อวตฺถรมาโน อากจฺจนเตว ฯ ตตฺถเถเก ปุณฺณชฺชนภิกฺขุ
มรณภยภิดา ปฏฺฐคฺคิ ทสฺสาม เตน ททฺตมฏฺฐจันํ อิตโร
อคฺคิ น โอตฺถวิสฺสตีติ อรณฺนิสฺหิตํ นีหริตฺวา อคฺคิ กโรนฺติ ฯ
อปฺเร อาหํสฺส อวฺโส ตุมฺเห กิณฺณาม กโรถ คคนมชฺชเม
จิตฺตํ จนฺทมนฺฑลํ ปาจิณฺโลกธาตฺโต อุกฺคจฺจนนฺตํ สหสฺสรฺสี-
ปฏฺธิมณฺฑลํ สฺสรियมณฺฑลํ เวลาตีเร จิตฺตา สมฺมทฺทํ สฺสิเนรฺ
นิสฺสสาย จิตฺตา สฺสิเนรฺ อปฺสฺสนฺตา วิย สเทวเก โลเก
อคฺคปฺคคฺคิ อตฺตนา สทฺธี คจฺจนนฺตเมว สมฺมาสมฺมทฺทํ
อโนโลเกตฺวา ปฏฺฐคฺคิ เทมาตี วเทถ พุทฺธพลํ นาม น
ชานาถ เอถ สตฺถุ สนฺติกํ คมฺิสฺสามาตี ฯ เต ปฺรโต
จ ปจฺจโต จ คจฺจนนฺตา สพฺเพปี เอกโต หุตฺวา ทสฺพลสฺส
๑. ม. มหาทาโว ฯ

*เล่มที่ 28 วรรณกษัตกั หน้า 373

สนตักิ อคมัส ๙ สตุตา มหาภิกขุสงฆปริวาโร อญตรสมึ
 ปเทเส อฏฐาสี ๙ ทาวคฺคิ อภิภวนฺโต วีย วิรวนฺโต อากจฺจติ
 อากนฺตฺวา ตถาคตฺสฺส จิตฺตฺจฺจํ ปตฺวา ตสฺส ปเทสฺส
 สมนฺตา โสฬสกรีสมตฺตํ จํนํ ปตฺโต อูทเก โอปิตาปิตติณฺฏกา
 วีย นิพฺพายติ วินิพฺเพชฺโต ทฺวตฺตีสกรีสมตฺตจฺจํ อวตฺถริตฺตํ
 นาสกฺขิ ๙ ภิกขุ สตฺถุ คฺคณกถิ อหํสฺ อโห พุทฺธานํ
 คฺคณา นาม อยฺยหิ นาม อเจตโน อคฺคิ พุทฺธานํ จิตฺตฺจฺจํ
 อวตฺถริตฺตํ น สกฺโกติ อูทเกน ติณฺฏกา วีย นิพฺพายติ อโห
 พุทฺธานํ อานฺนภาโว นามาติ ๙ สตุตา เตสํ กถิ สุตฺวา
 น ภิกขเว อิํ เอตฺรหิ มยฺหํ พลํ ยํ อิมํ ญฺมิปฺปเทสํ
 ปตฺวา เอส อคฺคิ นิพฺพายติ อิทมฺปน มยฺหํ โปราณก-
 สจฺจพลํ อิมสฺมึ หิ ปเทเส สกฺลมฺปิ อิมํ กปฺปิ อคฺคิ น
 ชลิสฺสติ กปฺปญฺจติปาญฺจาริยํ นามตฺนติ อห ๙ อถายสฺมา
 อานนฺโท สตฺถุ นิสฺสีทนตฺถาย จตฺตคฺคณํ สงฺฆาญฺจึ ปญฺญเปสึ ๙
 นิสฺสีทิ สตุตา ปลฺลงฺกํ อานฺนชิตฺวา ๙ ภิกขุสงฺโฆปิ ตถาคตฺ
 วนฺทิตฺวา ปริวารตฺวา นิสฺสีทิ ๙ อถ สตุตา อิํ ตาว
 ภนฺเต อมฺหากํ ปากญฺ อตฺตํ ปญฺจิจฺจนฺนํ ตํ โน ปากญฺ
 กโรถาติ ภิกขุหิ ยาจิโต อตฺตํ อหริ ๙

อตฺเต มคฺชรญฺเจ ตสมึเยว ปเทเส โปธิสตุโต วรรณกโยนีย
 ปญฺจิสฺนธิ คเหตุวา มาตฺตคฺคจฺจิตฺโต ชาโต อณฺทโกสมฺปทาเลตฺวา

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกคควณณนา หน้า 376

อตุถิ อุปลพุนฺตึ น จ โข สกุกา เอเตหิ อุปฺปติตุํ
 อากาเสน คนฺตุนฺตึ อปตนาฯ สนฺตึ ปาทา อวณฺจนาติ
 ปาทาปี เม อตุถิ เตหิ ปน วณฺจิตฺตํ ปทวารคมเนน คนฺตํ
 น สกุกาติ อวณฺจนาฯ มาตาปิตา จ นิกฺขนฺตาทิ เย จ
 มํ อลฺลตฺตํ เนยฺยํ เตปี มรณฺภเยน มาตาปิตโร นิกฺขนฺตาทิ
 ชาตเวทาติ อคฺคิ อาลปติฯ โส หิ ชาโตว เวทยติ ปญฺญาตติ
 ตสฺมา ชาตเวโทติ วุจฺจติฯ ปฏิกฺกมาติ ปฏิกฺจจฺจ นีวตฺตาทิ
 ชาตเวทํ อาณาเปสิฯ อิติ มหาสตุโต สเจ มยฺหํ ปกฺขานํ
 อตุถิภาโว เต จ ปสारेตฺวา อากาเส อปตนาภาโว ปาทานํ
 อตุถิภาโว เต จ อุกฺขิปิตฺวา อวณฺจนาภาโว มาตาปิตูนํ มํ
 กุลาวเกยว นนฺตฺเวตฺวา ปลาตภาโว จ สพฺโพ(๑) สภาวณฺโฑยเว
 ชาตเวท เอเตน สจฺเจน ตฺวํ อิตฺโต ปฏิกฺกมาติ กุลาวเก
 นิปนฺนโกว สจฺจกิริยํ อกาสิฯ

ตสฺส สห สจฺจกิริยาโย โสฬสกริสมตฺเต จาเน ชาตเวโท
 ปฏิกฺกมิ ปฏิกฺกมนฺโต จ ปน ฌายมาโน วเน อลฺลํ คโต
 อุกฺเก ปน โอปิลาปิตา อุกฺกา วิย ตตฺถเวว นิพฺพายิฯ
 เตน วุตฺตํ

สห สจฺเจ กเต มยฺหํ มหาปชฺชลิโต สิจิ
 วชฺเชสิ โสฬส กริสาณิ อุกฺกํ ปตฺวา ยถา สิจิ(๒)ฯ

๑. ม. สจฺโจฯ ๒. พ. จริยา. ๓๓/๒๙/๕๘๕ฯ

*เล่มที่ 28 วรรณกษัตกั หน้้า 377

ต้ ปเนต้ จานั สกเลปี อิมสุมี กปุเป อคฺคินา
อนภิกวณิยตุตา กปุปฺภุจฺติยนฺนาม ปาฎิหาริยั ชาตฺ(๑)ฯ เอวั
โพธิสตุโต สจฺจกิริยั กตุวา จีวิตปริโยसानเณ ยถากมฺมํ คโต ฯ
สตุถาน ภิกฺขเว อิมสุส ปนสุส อคฺคิโน(๒) อนชฺโฆตฺถรณั
เอตฺรหิ มยฺหํ พลั ปุรานั ปเนต้ วรรณกฺโกปตกกาเล มยฺหเมว
สจฺจพลนฺตึ อิมั ชมฺมเทสนั อหริตฺวา สจฺจจานิ ปกาเสตี ฯ
สจฺจปริโยसानเณ เกจิ โสตาปนฺนา อเหตุุ เกจิ สกทาคามิโน
เกจิ อนากามิโน เกจิ อรหตุตฺตึ ปตฺตฺตาตี ฯ

สตุถาปี อนุสนฺธิ์ ชฺฆเรตุวา ชาตกั สโมธานเณตี ตทา
มาตาปีตโร เอตฺรหิ มาตาปีตโรว อเหตุุ วรรณกฺกราชา ปน
อหเมวาทิ ฯ

วรรณกษัตกั ปญจมัม ฯ

๑. ม. กปุปฺภุจฺติยปาฎิหาริยั นาม ชาตฺ ฯ

๒. ม. อิมสุส วนสุส อคฺคินา ฯ

สกถุณชาติกั

ยณฺนิสฺสิตาติ อิทํ สคฺคธา เขตฺวเน วิหรนฺโต

ททฺฒปณฺณสาลํ ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอโก กิร ภิกฺขุ สคฺคฺ สนฺติเก กมฺมฏฺฐานํ คเหตุวา
เขตฺวเนโต นิภฺขมฺม โกสเลสุ เอกํ ปจฺจนตฺคามํ อุปฺนิสฺสาย
เอกสฺมี อรณฺณเสนาสเน วสติ ฯ อตฺสฺส ปจฺมมาเสเยว
ปณฺณสาลา ทฺยหิตฺถ ฯ โส ปณฺณสาลา เม ททฺฒา ทฺกฺขํ
วตฺติสฺสามิตฺติ มนฺุสฺसानํ อากฺขิ ฯ มนฺุสฺสา อิทานิ โน เขตฺตํ
ปฺริสฺสทฺกํ เกทาเร ปาเยตฺวา กริสฺสาม ตสฺมี ปายิตฺเต พิชฺ
วปีตฺวา พิชฺ วปีเต(๑) วตี กตฺวา วตฺติยา กตฺยา นิทฺทฺทฺทฺทฺวา(๒)
ลายิตฺวา มทฺทฺทฺทฺวาติ เอวํ ตนฺตํ กมฺมํ อปฺทิสฺสนฺตาเยว เตมาสํ
วิตฺตินาเมสฺสุ ฯ โส ภิกฺขุ เตมาสํ อพฺุโฆกาเส ทฺกฺขํ วสนฺโต
กมฺมฏฺฐานํ วทฺฒเตตฺวา วิเสสํ นิพฺพตฺเตตฺถุ นาสทฺกฺขิ ปฺวาเรตฺวา
ปน สคฺคฺ สนฺติกํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสิทฺติ ฯ
สคฺคธา เตเน สทฺธิ ปฺฐิสฺสนฺถารํ กตฺวา กิ ภิกฺขุ สฺุเขน
วสฺสํ วุตฺถโถสิ กมฺมฏฺฐานนฺเต มตฺถกํ ปตฺตฺนฺติ ปฺุจฺฉิ ฯ
โส ตํ ปฺุจฺฉตี อากฺขิขิตฺวา เสนาสนสฺปฺปายสฺส เม อภาเวน
กมฺมฏฺฐานํ มตฺถกํ น ปตฺตฺนฺติ อาท ฯ สคฺคธา ปฺุพฺเพ
ภิกฺขุ ตฺริจฺจนนคตฺวาปี อตฺตโน สฺปฺปายาสฺปฺปายํ ชานีสุ ตฺวํ
๑. ม. วุตฺเต ฯ ๒. ม. นิทฺทฺทฺทฺวา ฯ ๓. ม. อชฺุโฆกาเส ฯ

*เล่มที่ 28 สกุนชาติกั หน้า 379

กสฺมา น อณฺณาสีติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียิ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปชิสฺสโต
สกุนโยนินิ นิพพตฺติตฺวา สกุนสงฺฆปริวฺโต อรณฺณายตเน
สาขาวิภูปสมฺปนฺนํ มหารุกฺขํ นิสฺสาย วสตี ฯ อถกทิวสํ
ตสฺส รุกฺขสฺส สาขาสุ อณฺณมณฺณํ ฆํสนฺตีสฺสุ จุณฺณํ ปตติ
ฐโม อญฺจาทิ ฯ ตํ ทิสฺวา โปชิสฺสโต จินฺเตสิ อีมา เทว
สาขา เอว ฆํสมานา อकुทึ วิสฺสชฺเชตฺสสนฺติ โส ปตติว
ปฺราณปณฺณานิ คณฺหิสฺสตี ตโต ปญฺจาย อิมํปี รุกฺขํ
ณฺนาเปสฺสตี น สกฺกา อิช อมฺเหหิ วสิตฺุ อีโต ปลายิตฺวา
อณฺณตฺถ คนฺตุ วฏฺฏตีติ ฯ โส สกุนสงฺฆสฺส อิมํ กาดมาห

[๓๖] ยนฺนินิสฺสิตา ชคฺติรฺหํ วิหงฺกมา สุวายํ อकुทึ ปมฺลจติ

ทิสฺวา ภชถ วงฺกกา(๑) ชาตํ สรณฺโต ภยนฺติ ฯ

ตตฺถ ชคฺติรฺหนฺติ ชคฺติ วุจฺจติ ปจฺวี ตตฺถ ชาตตฺตา
รุกฺโข ชคฺติรฺโหติ วุจฺจติ ฯ วิหงฺกมาติ วิหํ วุจฺจติ อากาสํ
ตตฺถ คมนฺโต ปกฺขิ วิหงฺกมาติ วุจฺจนฺติ ฯ ทิสฺวา ภชถาติ
อิมํ รุกฺขํ มุณฺจิตฺวา อีโต ปลายนฺตา จตฺสฺโส ทิสฺวา ภชถ ฯ
วงฺกกาติ สกฺเณ อาลปตี ฯ เต หิ อฺชฺศุกํ(๒) คลิ กทาจิ
วงฺกํ กโรนฺติ ตสฺมา วงฺกกาติ วุจฺจนฺติ ฯ วงฺกา วา เนลฺล
อุโภสุ ปสฺเสสุ ปกฺขา ชาตาติปี วงฺกกา ฯ ชาตํ สรณฺโต
๑. ม. วกฺกกา ฯ ๒. ม. อุตฺตมงฺกํ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกวคควณณนา หน้า 380

ภยนิติ อมหากิ อวสุสยรูกขโตเยว ภย นิพพตติ เอถ
อณฺณตถ คจฺจามาติ ฯ

โพธิสตุตฺตสฺส วจนกรา ปณฺฑิตา สกฺกนา เตน สทฺธิ
เอกปฺปหารเนว อุปฺปตฺติวา อณฺณตถ คตา ฯ เย ปน
อปณฺฑิตา เต เอวเมว อหํสุ เอส พินฺนุทฺตเต อุกเก
กฺกมฺภีเล ปสฺสตีติ ฯ ตสฺส วจฺนํ อคฺคเหตฺวา ตตฺถเวว วลีสุ ฯ ตโต
นจิริสฺเสว โพธิสตุตฺตเนน จินฺติตากาเรเนว อคฺคิ นิพพตฺติวา
ติ รูกฺขํ อคฺคเหตี ฯ ชฺฐเมสุ จ ชาลาสุ จ อญฺฺจิตาสุ ชฺฐมนฺธา
สกฺกนา อณฺณตถ กนฺตุํ นาสกฺขีสุ อคฺคิมฺหิ ปตฺติวา วินาสี
ปาปฺณีสฺสุ ฯ

สตฺถา เอวํ ภิกฺขุ ปุพฺเพ ติริจฺจานคตาปี รูกฺขคฺเค
วสนฺตา อตฺตโน สປປายาสປປายํ ชานีสฺสุ ตฺवं กสฺมา น
อณฺณาสีติ อิมํ ชฺฐมฺเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตี ฯ
สจฺจปฺริโยसानเ โส ภิกฺขุ โสตาปตฺติมฺเล ปตฺติจฺหิ ฯ สตฺถาปี
อนฺุสนฺธิ ฆญฺเฏตฺวา ชาตกํ สโมธานเตี ตทา โพธิสตุตฺตสฺส
วจนกรา สกฺกนา พุทฺธปฺริสา อหฺลํ ปณฺฑิตสกฺกโณ ปน
อหฺเมว อโหสีติ ฯ

สกฺกชาตกํ ญฺญํ ฯ

ติตฺติรชาตกำ

เย วุฑฺฒมปจายนฺตฺติ อิทํ สตุถา สวาคฺถี คจฺจนฺโต
สารีปฺตฺตตุเถรสฺส เสนาสนปฺปฏิพาหนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
อนาถปิณฺฑิกเณ หิ วิหารํ การตฺวา ทูเต เปสิเต สตุถา
ราชคหา นิกขมฺม เวสาลี ปตฺวา ตตฺถ ยถาภินฺนํ วิหริตฺวา
สวาคฺถี คมิสฺสามิตฺติ มกฺคํ ปฺฏิปชฺชิ ฯ เตน สมเยน ฉพฺพกฺคิยานํ
อนฺตฺเววาสิกา ปฺรโต ปฺรโต กนฺตฺวา เถรานํ เสนาสเนสุ
อภฺทิตฺเสว อิทํ เสนาสนํ อมฺหากํ อุปชฺฌายสฺส อิทํ
เสนาสนํ อจฺริยสฺส อิทํ อมฺหากเมว ภวิสฺสตีติ เสนาสนานิ
ปฺลิตฺพุทฺชนฺติ(๑) ฯ ปจฺฉา อากตา เถรา เสนาสนานิ น ลภนฺติ ฯ
สารีปฺตฺตตุเถรสฺสาปี อนฺตฺเววาสิกา เถรสฺส เสนาสนํ ปฺริเยสนฺตานิ
น ลภิสฺสุ ฯ เถโร เสนาสนํ อลภนฺโต สตุถุ เสนาสนสฺเสว
อวิทูเร เอกสฺมี รุกฺขมฺมูเล นิสชฺชชย จ จงฺกเมน จ วิดีนาเมสิ(๒) ฯ
สตุถา ปจฺจฺจสสมเย นิกขมิตฺวา อุกกาสิ ฯ เถโรปี อุกกาสิ ฯ
โก เอโสติ ฯ อหํ ภนฺเต สารีปฺตฺโตติ ฯ สารีปฺตฺต อิมาย
เวลาย อิทํ กโรสีติ ฯ โส ตํ ปวฺตฺตี อารโจะสิ ฯ สตุถา
เถรสฺส วจฺนํ สตุถวา อิทานิ ตาว มยิ ชีวนฺเตเยว ภิกฺขุ
อณฺณมณฺณํ อการวอ อปฺปติสฺสา ปฺริณีพฺพุเต กิ นฺ โข
กริสฺสนฺตฺติ อวชฺเชนฺตฺสส ฐมฺมสฺสเวโค อุตฺปาติ ฯ
๑. ม. ปฺลิตฺพุทฺชนฺติ ฯ ๒. ม. จงฺกเมน จ รตฺตี วิดีนาเมสิ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกคควณณนา หน้า 382

โส ปภาตาย รตติยา ภิกขุสงฆ์ สนนีปาตาเปตฺวา ภิกขุ
 ปฏิปุจฺฉิ สจฺจํ กิร ภิกฺขเว ฉพฺพคฺคิยา ปุโรโต ปุโรโต
 คนฺตุวา เถรานํ ภิกฺขุณํ เสนาสนํ ปฏิพาหนตฺติ ฯ สจฺจํ
 ภควาติ ฯ ตโต ฉพฺพคฺคิเย ครหิตฺวา ฌมฺมกถํ กตฺวา ภิกขุ
 อามนฺเตสิ โโก นฺุ โข ภิกฺขเว อคฺคาสนํ อคฺคโศทกํ อคฺคปิณฺฑํ
 อรหตฺติ ฯ เอกจฺเจ ภิกขุ ขตฺติยกุลฺลา ปพฺพชฺชิตฺติ อหํสุ
 เอกจฺเจ พุราหฺมณกุลฺลา เอกจฺเจ คหปตฺติกุลฺลา ปพฺพชฺชิตฺติ ฯ อปเร
 วินยธโร ฌมฺมกถิโก ปจฺมสฺส ฌมานสฺส ลาภิ ทฺติยสฺส ตติยสฺส
 จตฺตตสฺส ฌมานสฺส ลาภิติ ฯ อปเร โสตาปนฺโน สกทาคามี
 อนาคามี อรหา เตวิชฺโฆ ฉพฺพิณฺโณติ อหํสุ ฯ เอวํ เตหิ
 ภิกขุหิ อตฺตโน รุจิตฺวเสน อคฺคาสนาทิรหานํ กถิตกาเล สตฺถา
 อาห น ภิกฺขเว มยฺหํ สาสเน อคฺคาสนาทินิ ปตฺวา
 ขตฺติยกุลฺลา ปพฺพชฺชิตฺ ปมาณํ น พุราหฺมณกุลฺลา น คหปตฺติกุลฺลา
 ปพฺพชฺชิตฺ น วินยธโร น สุตฺตนฺติโก นาภิฌมฺมิโก น
 ปจฺมฌานาทิลาภิโน น โสตาปนฺนาทโย ปมาณํ อถ โข
 ภิกฺขเว อิมสฺมี สาสเน ยถาวุฑฺฒํ อภิวาทนํ ปจฺจกฺุจฺจานํ
 อณฺุชฺลิกมฺมํ สามิจิกมฺมํ กาทพฺพํ อคฺคาสนํ อคฺคโศทกํ
 อคฺคปิณฺฑํ ลทฺธพฺพํ อิทเมตฺถ ปมาณํ ตสฺมา วุฑฺฒตโร ภิกขุ เอเตลฺลํ
 อณฺุจฺฉวิโก อิทานิ โข ปน ภิกฺขเว สาริปฺตฺโต มยฺหํ
 อคฺคสาวโก อณฺุฌมฺมจกฺกปฺปวตฺตโก มม อนนฺุตรํ เสนาสนํ

*เล่มที่ 28 ติตฺติรชาตํ หน้า 383

ลทฺฐํ อรหติ โส อิมํ รตฺตี เสนาสนํ อลภนฺโต รุกฺขมูเล
วีตินาเมสิ ตุมฺเห อิทาเนว เอวํ อการวา อปฺปติสฺสา
อสภาควตฺติโน คจฺจนฺเต คจฺจนฺเต กาลे กินฺติ กตฺวา
วิหริสฺสเถว ๑ อถ เนลํ โอวาททานตฺถาย ปุพฺเพ ภิกฺขเว
ติรจฺจานคตฺตาปี น โข ปเนตํ อมหากํ ปฏฺฐูปิ ยํ มยํ
อณฺณมณฺณํ อการวา อปฺปติสฺสา อสภาควตฺติโน วิหเรยฺยาม
อมฺहेสุ มหฺลลกตฺโร ชานิตฺวา ตสฺส อภิวาทนาทีนํ กริสฺสามาติ
สาธุกํ วิมฺสิตฺวา ยนฺโน มหฺลลโกติ ฅตฺวา ตสฺส อภิวาทนาทีนํ
กตฺวา เทวปถํ ปุรยมาณา คตฺตาติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ๑

อตีเต หิมวณฺตปฺปเส(๑) เอกํ มหานิโครธํ อุปนิสฺสาย ตโย
สหายา วิหริสฺส ติตฺติโร มกฺกโฏ หตฺถิติ ๑ เต อณฺณมณฺณํ
อการวา อปฺปติสฺสา อสภาควตฺติโน อหฺลํ ๑ อถ เนลํ
เอตทโหสิ น ยุตฺตํ อมหากํ เอวํ วิหริตฺถุ ยนฺนุน มยํ
โย โน มหฺลลกตฺโร ตสฺส อภิวาทนาทีนํ กโรนฺตา
วิหเรยฺยามาติ ๑ โก ปน โน มหฺลลกตฺโรติ จินฺเตนฺตา
เอกทิวลํ อตฺถเอโส อุปาโยติ ตโยปี ชนา นิโครธมฺเเล นิสฺสิตฺวา
ติตฺติโร จ มกฺกโฏ จ หตฺถิ ปุจฺฉิสฺส สมฺม หตฺถิ ตฺวํ
อิมํ นิโครธรูกฺขํ กิ่วปฺปมาณกาลโต ปฏฺจาย ชานาสีติ ๑ โส
อาห สมฺมา อหิ ตฺรณฺโปตกกาลे อิมํ นิโครธคจฺฉํ
๑. สี. ยู. หิมวณฺตปฺปเส ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกคฺควณฺณนา หน้า 384

อนฺตรสตุถิสฺส กตฺวา คจฺฉามิ อุตฺตริตฺวา(๑) จิตฺกาเล จ ปน
เม เอตฺสฺส อกฺคสาขา นากิ ฆณฺเฑติ เอวาทํ อิมํ คจฺฉกกาลโต
ปฏฺจาย ชานามิตฺติ ฯ ปฺน อุโภปิ ชนา ปฺริมนเยเนว มกฺกภู
ปฺจจฺฉิสฺส ฯ โส อาห อหํ สมฺมา มกฺกภูจฺฉาปโก สมาน
ภูมียํ นิสิตฺติวาทํ กิํ อนุกฺขิปิตฺวาอ อิมสฺส นิกฺคโรชโปตกสฺส
องฺกุเร(๒) ขาทามิ เอวาทํ อิมํ ขุทฺทกกาลโต ปฏฺจาย
ชานามิตฺติ ฯ อถ อิตฺเร อุโภปิ ปฺริมนเยเนว ติตฺติโร ปฺจจฺฉิสฺส ฯ
โส อาห สมฺมา ปุพฺเพ อสุกฺกสมิ นาม จานเน มหา-
นิกฺคโรชรุกฺโข อโหสิ อหํ ตสฺส ผลานิ ขาทิตฺวา เอตฺสมิ
จานเน วจฺจํ ปาเตสึ ตโต เอส รุกฺโข ขาโต เอวาทํ
อิมํ อชาตกาลโต ปฏฺจาย ชานามิ ตสฺมา อหํ ตุมฺहेหิ
ชาติยา มหฺลลกตโรติ ฯ

เอวํ วุตฺเต มกฺกโฏ จ หตฺถิ จ ติตฺติโรปณฺหิตํ อหํสฺส
สมฺมํ ตวํ อมฺเหหิ มหฺลลกตโร อิตฺโต ปฏฺจาย มยํ ตว
สฺสการกรฺการมานนฺนพฺพชานานิ เจว อภิวัตฺนปจฺจภูจฺฉาน-
อญฺชลิกมฺมสามิจิกมฺมานิ จ กริสฺสาม โอวาทะ จ เต จสฺสาม
ตวํ ปน อิตฺโต ปฏฺจาย อมฺหากํ โอวาทานุสฺสานิ ทเทยฺยาสีติ ฯ
ตโต ปฏฺจาย ติตฺติโร เตสํ โอวาทํ อทาสิ สึเลสฺส ปตฺติจฺฉาเปสิ
สยฺมปิ สึลานิ สฺมาทียิ ฯ เต ตโยปิ ชนา ปญฺจสฺส สึเลสฺส
๑. สึ. ย. อนฺตริตฺวา ฯ ม. อวตฺตริตฺวา ฯ ๒. ม. อคฺคองฺกุเร ฯ

*เล่มที่ 28 ติตฺติรชาตํ หน้า 385

ปติฏฺจาย อณฺณมณฺณํ สคารวา สปฺปติสฺสา สภาควุตฺติโน
หุตฺวา ชีวิตปริโยसानเ ทวโลกปฺรายนา อเหตฺุ ๗ เตสํ ตินฺณํ
สมาทานํ ติตฺติรพฺรหฺมจฺริยํ นาม อโหสิ ๗

เต หิ นาม ภิกฺขเว ตีรจฺจนคตา อณฺณมณฺณํ สคารวา
สปฺปติสฺสา วิหรีสุ คฺคุมฺเหปี เอวํ สุวากฺษาเต ชฺมมวินเย
ปพฺพชิตฺวา กสฺมา อณฺณมณฺณํ อคารวา อปฺปติสฺสา วิหฺรต
อนุชานามิ ภิกฺขเว อิติ ปฏฺจาย คฺคุมฺหากํ ยถาวุฑฺฒํ อภิวัตฺนํ
ปจฺจุจฺจนํ อณฺชติกมฺมํ สามิจิกมฺมํ ยถาวุฑฺฒํ อคฺคาสนํ
อคฺคโคทกํ อคฺคปิณฺฑํ อิติ ปฏฺจาย นวกตเรน วุฑฺฒเตโร
เสนาสเนน น ปฏฺิพาหิตพฺโพ โย ปฏฺิพาหะย อปฺตติ
ทฺฤกฺกฺสฺสาติ เอวํ สตฺถา อิมํ ชฺมมเทสนํ อหริตฺวา
อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมํ คาถมาห

[๓๗] เย วุฑฺฒมปจายนฺติ นรา ชฺมมสุส โกวิทา

ทฺิฏฺเฐ ชฺมเม จ ปาสฺสา สมฺปฺราโย(๑)จ สุกฺคตฺติ ๗

ตตฺถ เย วุฑฺฒมปจายนฺตฺติ ชาตฺิวุฑฺโฒ วโยวุฑฺโฒ
คฺณวุฑฺโฒติ ตโย วุฑฺฒา เตสุ ชาตฺิสมฺปนฺโน ชาตฺิวุฑฺโฒ
นาม วเย จิตฺโต วโยวุฑฺโฒ นาม คฺณสมฺปนฺโน คฺณวุฑฺโฒ
นาม เตสุ คฺณสมฺปนฺโน วโยวุฑฺโฒ อิมสฺมี จานเ วุฑฺโฒติ
อธิปฺเปโต ๗ อปจายนฺตฺติ เชฏฺจาปจายิกกมฺเมน ปุเชนฺติ ๗

๑. ม.สมฺปฺราเย ๗

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกวคฺควณฺณนา หน้า 386

ชฺมมสฺส โกวิทาทิ เชฏฺฐาปจายิกชฺมมสฺส โกวิทา กุสลา ฯ
ทิกฺกุเช ชฺมเมติ อิมสฺมีเยว อตฺตภาเว ฯ ปาสฺสาคิ ปัสฺสาราหา ฯ
สมฺปฺราโย จ สุกฺคตฺตีติ สมฺปฺเรตพุโป อิมํ โลกํ หิตฺวา
คนฺตพุโปติ สมฺปฺราโย ฯ ปรโลโก หิ เตสํ สุกฺคิเยว โหตฺตีติ ฯ
อยมฺปเนตฺถ ปิณฺฑตฺโถ ภิกฺขเว ขตฺติยา วา โหนฺตุ พุราหฺมณา
วา เวสฺสา วา สฺฐา วา คหฺภูจฺจา วา ปพฺพชิตฺตา วา
ติรจฺฉานคฺคา วา เยเกจิ สตฺตา เชฏฺฐาปจายนชฺมเม(๑) เมกา
กุสลา คุณสมฺปนฺนํ วโยวฑฺฒนํ อปฺจิติ กโรนฺติ เต
อิมสฺมิณฺจ อตฺตภาเว เชฏฺฐาปจิติการกาคิ ปัสฺสํ วณฺณนํ
โถมนํ ลภนฺติ กายสฺส เกทา สกฺเค นิพฺพตฺตนฺตฺตีติ ฯ

เอวํ สตฺตา เชฏฺฐาปจิติชฺมมสฺส คุณํ กเถตฺวา อนุสนฺนํ
ชฺมญฺเฐตฺวา ชาตํ สโมชานเสติ ตทา หตฺถิณาโค โมกฺคผลฺลาโน
อโหสิ มกฺกโฏ สารีปฺตฺโต ติตฺติรปฺนฺฑิโต ปน อหเมว
อโหสิตีติ ฯ

ติตฺติรชาตํ สตฺตมํ ฯ

๑. ม. เชฏฺฐาปจิติกมฺเม ฯ

พกชาตกั

นาจจนตํ นิกติปฺปญฺโฆติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
จิวรวฑฺฒกั ภิกขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอโก กิร เขตวนวาสโก ภิกขุ ยงฺกิลฺลิจิ จิวเร กตฺตพฺพํ
เจทนฉนฺนวิจารณสิพฺพนาทิกั กมฺมํ ตตฺถ สุกฺสโล โส
ตาย กุสฺลตาย จิวริ วฑฺฒเถติ ตสฺมา จิวรวฑฺฒโกเตว
ปฺลญฺยติตฺถ ฯ กิ ปเนส กโรตีติ ฯ ชินฺณปิไลติกาย หตฺถกมฺมํ
ทสฺเสตฺวา สฺมุสิตํ มนาปํ จิวริ กตฺวา รชนปรีโยसान
ปิฏฺโฆทเกน รชิตฺวา สงฺเขน ฉนฺนตฺวา อุชฺชตํ มนฺุญญํ กตฺวา
นิกฺขิปปติ ฯ จิวรกมฺมํ กาคุ อชานนฺตา ภิกขุ อหเต สากฺกเก
กเหตุวา ตสฺส สนฺติกั คนฺตฺวา มยฺ จิวริ กาคุ น
ชานาม จิวริ โน กตฺวา เทถาติ วทฺนฺติ ฯ โส จิวริ
อาวฺโส กยิรมานํ จิเรน นิฏฺฐาติ มยา กตํ จิวรเมว อตฺถิ
อิม สากฺกเก จเปตฺวา ตํ คณฺ्हิตฺวา คจฺจนฺตาติ นีหริตฺวา
ทสฺเสติ ฯ เต ตสฺส วณฺณสมฺปตฺตีเยว ทิสฺวา อนฺตรํ อชานนฺตา
ถิรฺนฺติ สญฺญาช อหตฺสากฺกเก จิวรวฑฺฒกสฺส ทตฺวา ตํ
คณฺ्हิตฺวา คจฺจนฺติ ฯ ตํ เตหิ โถกั กิลิฏฺฐกาเถ อญฺโฆทเกน
โรวียมานํ อตฺตโน ปกตี ทสฺเสติ ฯ ตตฺถ ตตฺถ ชินฺณญฺจานํ
ปฺลญฺยติ ฯ เต วิปฺปฏิสาริโน โหณฺติ ฯ เอวํ อาคตาคเต
ปิไลติกาหิ ญฺเจเนโต โส ภิกขุ สพฺพตฺถ ปากโฏ ชาโต ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกวคฺควณฺณนา หน้า 388

ยถา เจส เขตวเน ตถา อณฺตรสุมี คามเปปี เอโก
จิวรวฑฺฒโก โลกั วยเจติฯ ตสฺส สมฺภตฺตา ภิกฺขุ ฆนฺเต
เขตวเน กิร เอโก จิวรวฑฺฒโก เอว โลกั วยเจติติ
อาโรจยีสฺสุฯ อตฺสฺส เอตโหสิ หนฺทาทั ตั นครวาสิกั
วยเจมีติ ปีโลติกั จิวริ อติมนนปี กตฺวา สุรตฺตํ รชิตฺวา
ตั ปารุปีตฺวา เขตวณั อคฺมาสิฯ อิตโร ตั ทิสฺวาว โลกั
อุปฺปาเทตฺวา ฆนฺเต อิทั จิวริ ตฺมฺเหหิ กตฺนฺติ ปุจฺฉิฯ
อาม อาวุโสติฯ ฆนฺเต อิมั จิวริ มยฺหั เทถ ตฺมฺเห อณฺถั
ลภิสฺสธาคิฯ อาวุโส มยั คามวาสิกา ทฺลลภฺจฺจา อิมาทั
ตฺยฺหั ทตฺวา อตฺตนา กิ ปารุปีสฺสามิติฯ ฆนฺเต มม สนฺติเก
อหตฺสาฎฺกกา อตฺถิ เต คเหตุวา ตฺมฺหากั จิวริ กโรธาคิฯ
อาวุโส มยา เอตฺถ หตฺถกมฺมึ ทสฺสิตฺตํ ตยิ ปน เอว วทฺนฺเต
กิ สกฺกา กาคฺตุ คณฺหนฺต นนฺติ ตสฺส ปีโลติกัจิวริ ทตฺวา
อหตฺสาฎฺกเก อาทาย ตั วยเจตฺวา ปกฺกามิฯ เขตวณฺวาสิโกปี
ตั จิวริ ปารุปีตฺวา กติปาหจฺเจนฺ อณฺโหทเกน โชรฺวฺนฺโต
ชฺฉินฺนปีโลติกาวั ทิสฺวา ลชฺชิตฺโตฯ คามวาสินา จิวรวฑฺฒเกน
กิร เขตวณฺวาสิโก วยจฺจิตฺติ ตสฺส วยจฺจิตฺตาโว สจฺจมฺชฺเชน
ปากโฏ ชาโตฯ

อถกทิวสั ภิกฺขุ ชฺมมฺสภายั ตั กถั กถฺนฺตา นิสฺสีทิสฺสุฯ
สฺตถา อาคณฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย

สนุนิสินุนาติ ปุจฺฉิ ฯ เต ตมตถิ อารอจยีสฺ ฯ สตุถา น
ภิกฺขเว เขตวนวาสี จีวรจตุตโก อิทาเนว อญฺเฆ วญฺเจติ
ปุพฺพเพปี วญฺเจติเยว คามวาสีเกนาปี น อิทาเนว เอส
เขตวนวาสีโก จีวรจตุตโก วญฺจโถ ปุพฺพเพปี วญฺจโถเยวาติ
วตุวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต เอกสฺมี อรณฺญาตเน โปธิสตุโถ อญฺจตริ ปทุมสฺริ
นิสฺสาย จิต รุกฺเข รุกฺขเทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ ตทา
อญฺจตรสฺมี นาคิมหนฺเต สเร นิทาฆสมเย อุกกั มนุํ อโหสิ
พหู เจตฺถ มจฺฉา โหนฺติ ฯ อเถโก พโก มจฺฉ ทิสฺวา
เอเกนฺปาเยเนว อิม มจฺฉ วญฺเจตฺวา ขาทิสฺสามิติ คนฺตุวา
อุทกปริยญฺเต จินฺเตนฺโต นิสิทธิ ฯ อถ นั มจฺฉา ทิสฺวา
กั อยฺย จินฺเตนฺโต นิสินฺโนสึติ ปุจฺฉีสฺ ฯ ตุมฺหากั จินฺเตนฺโต
นิสินฺโนมฺหิทธิ ฯ อมฺหากั จินฺเตสิ อยฺยาติ ฯ อิมสฺมี สเร
อุทกั ปริตฺตํ โคจโร จ มนฺโท นิทาโฆ จ มหนฺโต
อิทานิเม มจฺฉา กิณฺนาม กริสฺสนฺตึติ ตุมฺหากั จินฺเตนฺโต
นิสินฺโนมฺหิทธิ ฯ อถ กั กโรม อยฺยาติ ฯ สเจ มยฺหิ วจัน
กเรยฺยาถ อหิ โวเอเกกั มุขตฺถนฺทเกน คเหตุวา เอกั
ปญฺจวณฺณปทุมสณฺณนุํ มหาสฺริ เนตฺวา วิสฺสชฺเชยฺยนฺติ ฯ อยฺย
ปจฺมกปฺปโต ปฏฺจาย มจฺฉานั จินฺตณฺพโก นาม นตฺถิ ตฺวํ
อมฺहेสุ เอเกกั ขาทิตฺถกาโมส น มยฺหิ ตฺยหิ สทฺทหามาติ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกคควณณนา หน้า 390

นาหิ ขาทิสฺสามิ สเจ ปน สรฺสฺส อตฺถิภาวํ มยฺหิ น
สทฺทหฺถ เอกํ มจฺฉํ มยา สทฺธี สฺริ ปสฺสฺสิดุํ เปเสถาติ
อาห ๑ มจฺฉา ตสฺส สทฺทหิตฺวา อยิ ชฺเลปิ ติเลปิ สมฺตฺโตติ
เอกํ กาทฺมฺหามจฺฉํ (๑) อํหิสฺสู อิมํ คเหตฺวา คจฺฉนฺนาติ ๑ โส
ตํ คเหตฺวา เนตฺวา สเร วิสฺสชฺเชตฺวา สพฺพิ สฺริ ทสฺเสตฺวา
ปฺปนฺ อาเนตฺวา เตสํ มจฺฉนํ สนฺติเก วิสฺสชฺเชติ ๑ โส เตสํ
มจฺฉนํ สรฺสฺส สมฺปตฺตี วณฺณเณติ ๑ เต ตสฺส กถิํ สุตฺวา
คณฺตุกาโม หุตฺวา สาธุ อยฺย อมฺเห คณฺหิตฺวา คจฺฉนฺนํ
อาหิสฺสู ๑

พโก ปจฺฉมํ ตํ กาทฺมฺหามจฺฉเมว คเหตฺวา สรฺตีริ เนตฺวา
สฺริ ทสฺเสตฺวา สรฺตีเร ชาตฺวารุณฺรฺกฺเข(๒) นิสฺสิยิตฺวา ตํ วิญฺญปฺนฺตเร
ปภฺจิปิตฺวา ตฺถนฺเพน วิชฺฉนฺนฺโต จีวิตฺกฺขยิํ ปาเปตฺวา มํลํ
ขาทิตฺวา กณฺณฺเก รฺกฺขมฺมุเล ปาเตตฺวา ปฺปนฺ คณฺตุกาโม วิสฺสญฺโโจ
เม โส มจฺฉโณ อญฺโณ อาคจฺฉตฺตติ เอเตนฺุปาเยน เอเกกํ
คเหตฺวา สพฺเพ มจฺฉนฺ ขาทิตฺวา ปฺปนฺ อาคโต เอกํ มจฺฉนฺปิ
นาทฺทส ๑ เอโก ปเนตฺถ กกฺกญฺโก อวสฺสิญฺโโจ ๑ พโก ตมฺปิ
ขาทิตฺกาโม หุตฺวา โภ กกฺกญฺก มยา สพฺเพ เต มจฺฉา
เนตฺวา ปทุมสฺสญฺนฺเน มหาสเร วิสฺสชฺชิตฺวา เอหิ ตมฺปิ
เนสฺสามิติ ๑ มํ คเหตฺวา คจฺฉนฺโต กถิํ คณฺหิสฺสฺสิติ ๑ ํหิตฺวา
๑. สฺ. ยฺ. กาทฺมฺหามจฺฉนํ ๑ ๒. ม. ชาเต วรณฺรฺกฺเข ๑
เอวมฺปฺริปี ๑

*เล่มที่ 28 พกชาตกั หน้า 391

คณฺหิสฺสามิตี ฯ ตฺวํ เอวํ กเหตุวา คจฺจนฺโต มํ ปาเตสฺสตี
นาหํ ตยา สทฺฐี คมิตฺสามิตี ฯ มา ภายิ อหํ ตํ สุกฺหิตํ
คเหตุวา คมิตฺสามิตี ฯ กกุกฺกุโก จินฺเตสิ อิมฺสฺส มจฺเณ
คเหตุวา สเร วิสฺสชฺชนนฺนาม นตฺถิ สเจ ปน มํ สเร
วิสฺสชฺเชสฺสตี อิจฺเจตํ กุสํถํ โน เจ วิสฺสชฺเชสฺสตี คีวฺมสฺส
ฉินฺนิตฺตฺวา ชีวิตํ หริสฺสามิตี ฯ

อถ นํ เอวมาห สมฺม พก น โข มํ สุกฺหิตํ คเหตุ
สกุขิสฺสตี อมฺหากมฺปน คหณฺํ สุกฺหณฺํ สจําหํ อเพนฺ ตว
กีวํ คเหตุ ลภิสฺสามิ ตว กีวํ สุกฺหิตํ กตฺวา ตยา สทฺฐี
คมิตฺสามิตี ฯ โส ตํ วณฺเจตฺตกาโม เอส มนฺติ อชานนฺโต
สาธฺฐตี สมฺปฏฺิจฺฉิ ฯ กกุกฺกุโก อตฺตโน อเพหิ กมฺมารสณฺฑาเสน
วีย ตสฺส กีวํ สุกฺหิตํ กตฺวา อิทานิ คจฺจนฺหิตี อาห ฯ
โส ตํ เนตฺวา สรํ ทสฺเสตฺวา วรฺณรฺกฺขากิมฺโข ปายาสี ฯ
กกุกฺกุโก อาห มาตฺถล อຍํ สโร เอตฺโต ตฺวํ ปน อิตฺ
เนสฺสตี ฯ พโก ปิยมาตฺถโล อหํ น ภคินิปฺตฺโตสิ วัต เม
ตฺวานฺติ(๑) วัตฺวา ตฺวํ เอส มํ อุกฺขิปิตฺวา วิจฺรนฺโต มยฺหํ
ทาโสตี สณฺถํ กโรสิ มณฺเณ ปสฺเสตํ วรฺณรฺกฺขมฺมุเล กณฺฏฺกราสี
ยถา เจเต สพฺเพ มจฺฉา ขาทิตา ตมฺปิ ตเถว ขาทิสฺสามิตี
๑. สී. ย. ปิยมาตฺถโล อติภคินิปฺตฺโตสิ เม ตฺวานฺติ ฯ
ม. น เต มาตฺถโล อหํ น ภคินิปฺตฺโตสิ วัต เม ตฺวานฺติ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต กุลาวกคฺวณฺณา หน้า 392

อาห ๗ กกุกฏโก เอเต มจฺญา อตุตฺตโน พาลตาย ตยา
ขาทีตา อหฺมปฺน เต เม ขาทิตฺตํ น ทสฺสามิ ตญฺเณว ปน
วินาสํ ปาเปสฺสามิ ตฺวํ หิ พาลตาย มยา วญฺจิตฺถาวํ น
ชานาสี มรณฺตา อุโภปี มริสฺสาม เอส เต สีสํ ฉินฺหิตฺวา
ภฺมมฺยํ ขิปิสฺสามิตี วตฺวา สณฺหาเสน วิย อเพน ตสฺส คีวํ
นิปฺปีเพสิ ๗ โส วิวญฺเณ(๑) มุเขน อุกฺขีหิ อสฺสุนา ปกฺขมรณฺเตน
มรณฺภยตฺตฺตฺตํ สามี อหํ ตํ น ขาทิสฺสามิ ขีวิทํ เม
เทหิตี อาห ๗ ยที เอวํ โอตริตฺวา มํ สรฺสฺมี วิสฺสชฺเชหิตี ๗
โส นีวตฺติตฺวา สรเมว โอตริตฺวา กกุกฏกํ สรปรียนฺเต
ปฺงกฺปิฏฺเจ จเปสิ ๗ กกุกฏโก กตฺตริกาย กุมฺหนาลํ กปฺเปนฺโต
วีย ตสฺส คีวํ กปฺเปตฺวา อุทกํ ปาวิสสิ ๗ ตํ อจฺนริยํ ทิสฺวา
วรฺณรฺกฺเข อธิวตฺถา เทวตา วณฺํ อุนฺนาทฺยมาณา สาธุการี
ททมาณา มรฺุรฺสฺสเรน อิมํ คาถมาห

[๑๘] นาจฺจนฺตํ นิกฺติปฺปฺลฺโย นิกฺตฺยา สุขเมรฺตติ
อาราเชติ นิกฺติปฺปฺลฺโย พโก กกุกฏกามิวาติ ๗

ตตฺถ นาจฺจนฺตํ นิกฺติปฺปฺลฺโย นิกฺตฺยา สุขเมรฺตตีติ นิกฺติ
วฺจฺจติ วญฺจนา นิกฺติปฺลฺโย วญฺจนปฺลฺโย ปฺกฺคฺโคโต ตาย
นิกฺตฺยา นิกฺติยา วญฺจนาย นาจฺจนฺตํ สุขเมรฺตติ นิจฺจกาลี
สุขสฺมึเวย ปติฏฺฐาตุํ น สกฺโกติ เอกนฺตํ ปน วินาสํ
๑. สี่. ย. วญฺจนาเตน ๗

ปาปฺณาติเยวาทิ อตุโธ ฯ อาราเชตีติ ปฏฺฐิตฺถิ นิกฺคิปปญฺโธ
เกราฎฺฐิกภาวํ สิกฺขิตฺตปญฺโธ ปาปฺปฺคฺคฺโค อตุตฺตนา กตฺตสฺส ปาปฺสฺส
ผลํ ปฏฺฐิตฺถิ วินฺทตีติ อตุโธ ฯ กถํ ฯ พโโก
กกฺกฏฺฐกามิวาทิ ยถา พโโก กกฺกฏฺฐกา คีวฺจฺเจทํ ปาปฺปฺณิ เอวํ
ปาปฺปฺคฺคฺโค อตุตฺตนา กตฺตปาปฺโต ทิฎฺฐชฺมเม วา สมฺปฺราเย
วา ภยํ อาราเชตีติ ปฏฺฐิตฺถิ ฯ อิมฺมตฺถํ ปกาเสนฺโต มหาสตุโต
วณฺํ อุณฺฺนาเทนฺโต ชฺมมํ เทเสตี ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว อิทาเนว เตน คามวาทิฉีวร-
วฑฺฒเกเนว วณฺฺจิตฺ อตีเตปี วณฺฺจิตฺเยวาทิ อิมํ ชฺมมฺเทสนํ
อาหริตฺวา อนฺุสนฺธิ ฆณฺฺตฺวา ชาตกั สโมชานเสตี ตทา
พโโก เชตวนวาทิ ฉีวรวฑฺฒโก อโหสิ กกฺกฏฺโก คามวาทิ
ฉีวรวฑฺฒโก รุกฺขเทวตา ปน อหเมว อโหสีตี ฯ

พกชาตกั อฏฺฐมํ ฯ

นนทชาตกั

มณฺเฑ โสวณฺณโย ราสีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
สาริปฺุตตฺเตรสฺส สทฺธิวิหาริกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร ภิกฺขุ สุวโจ อโหสิ วจนฺกฺขโม เถรสฺส มหนฺเตน
อุสุสาเหเน อุปการิ กโรติ ฯ อเถกํ สมยํ เถโร สตุถาริ
อาปฺุจฺฉิตฺวา จาริกํ ปกฺกนฺโต ทกฺขิณฺนาคิริชนปทํ อคมาสิ ฯ
โส ภิกฺขุ ตตฺถ คตกาเล มานตฺถทฺโฆ หุตฺวา เถรสฺส วจนํ
น กโรติ ฯ อาวฺโส อิทํ นาม กโรหิติ วุตฺเต ปน เถรสฺส
ปฺุฏฺปิโก อโหสิ ฯ เถโร ตสฺส อชฺฌมาสยํ น ชานาติ ฯ
โส ตตฺถ จาริกํ จริตฺวา ปฺุณ เขตวณํ อาคโต ฯ โส ภิกฺขุ
เถรสฺส เขตวณวิหาริ อาคตกาเล ปฺุณฺจาย ปฺุณ ตาทีโสว
ชาโต ฯ เถโร ตถาคตฺสฺส อาโรเจสิ ฆนฺเต มยฺหํ เอโก
สทฺธิวิหาริโก เอกสฺมี จาเน สเตน กิตทาโส วิย อโหสิ
เอกสฺมี จาเน มานตฺถทฺโฆ หุตฺวา อิทนฺนาม กโรหิติ วุตฺเต
ปฺุฏฺปิโก โหตีติ ฯ สตุถา นายํ สาริปฺุตตฺ ภิกฺขุ อิทาเนว
เอวํสีโล ปฺุพฺเพเปสฺส เอกํ จานํ คโต สเตน กิตทาโส วิย
โหติ เอกํ จานํ คโต ปฺุฏฺปิโก ปฺุณฺสตุตฺ โหตีติ วุตฺวา
เถเรณ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพธิสตุโต
เอกสฺมี กุณฺุมพิภฺกฺกุล ปฺุณฺิสนฺธิ คณฺหิ ฯ ตสฺเสโก สหายโก

กุกุมพิโก สยั มหุลลโก ฯ ภริยา ปนสฺส ตรุณี ฯ สธา ตั
นิสฺสาย ปุตุตฺตํ ปฏิลลิกิ ฯ โส จินฺเตสิ อัย อิตฺถิ ตฺรณฺตฺตาว
มม อจฺเจเนน กณฺจิวทว ปุริสํ คเหตุวา อิมํ มม ฌนํ วินาเสยฺย
ปุตุตฺตสฺส เม น ทเทยฺย ยนฺนุนาหิ อิมํ ฌนํ ปจฺจิวคตฺตํ
กเรยฺยนฺตฺติ ฯ ฆเร นนฺทํ นาม ทาสํ คเหตุวา อรณฺณํ คนฺตฺวา
เอกสฺมี จาเน ตํ ฌนํ นินฺทิตฺวา ตสฺส อจฺจิกฺขิตฺวา ตาต
นนฺท อิมํ ฌนํ มม อจฺเจเนน มยฺหํ ปุตุตฺตสฺส อจฺจิกฺเขยฺยาสิ
มา ฌนํ ปฺริจฺจชิตฺติ โอวทิตฺวา กาลมกาสิ ฯ ปุตุโตปิสฺส
อนุกฺกเมเนน วยฺปฺปฺโต ชาโต ฯ อถ นํ มาตาอาห ตาต
ตว ปิตา นนฺททาสํ คเหตุวา ฌนํ นินฺเตสิ ตํ อาหาราเปตฺวา
กุกุมพิ สณฺจเปหิตฺติ ฯ โส เอกทิวสํ นนฺทํ อาห มาตฺล
อตุถิ กิลฺลิจิ มยฺหํ ปิตฺรา ฌนํ นินฺทิตฺตฺติ ฯ อาม สามีติ ฯ กหํ
นินฺทิตฺตฺติ ฯ อรณฺณเเว สามีติ ฯ เตนฺหิ คจฺจมาติ กุฑฺทาลปฺปิฏกํ
อาทาย นินฺทิจฺจันํ คนฺตฺวา กหํ มาตฺล ฌนฺตฺติ อาห ฯ
นนฺโท อารุยฺห ฌนฺมคฺตฺเก จตฺวา ฌนํ นิสฺสาย มานํ
อุปฺปาเทตฺวา อเร ทาสีปุตุตฺตเจตฺก กุโต เต อิมสฺมี จาเน
ฌนฺตฺติ กุมาริ อุกโกสฺติ ฯ กุมาริ ตสฺส ผรุสฺวจฺนํ อสุณฺนฺโต
วีย เตนฺหิ คจฺจมาติ ตํ คเหตุวา ปฏินิวตฺติตฺวา ปุณ
เทว ตโย ทิวเส อตฺติกฺกมิตฺวา อคมาสิ ฯ นนฺโท ตเถว
อุกโกสฺติ ฯ กุมาริ เตน สทฺธิ ผรุสฺวจฺนํ อวตฺวา อัย

*เล่มที่ 28 เอกนิปาเต กุลาวกุกวณณา หน้า 396

ทาโส อิตโต ปฏุจาย ฐนํ อัจจขิสฺสามิตฺติ คจฺจติ คนฺตุวา
ปนฺน อุกฺโกสฺสตี ตตฺถ การณํ น ชานามิ อตฺถิ นฺ โข
ปนฺน เม ปิตุ สหาโย กุญฺมฺพโก ตํ ปฏิปฺจฺจติวา ชานิสฺสามิตฺติ
โพธิสฺสตฺสส สนฺตํ กนฺตุวา สพฺพํ ตํ ปวฺตุตี อโรเจตฺวา
กิณฺนุ โข ตาต การณฺนติ ปฺจฺจติ ฯ

โพธิสฺสโต ยสฺมี เต ตาต จาเน จิตฺตํ นนฺโท
อุกฺโกสฺสตี ตตฺถเวว ปิตุ สนฺตํ ฐนํ ตสฺมา ยทา เต
นนฺโท อุกฺโกสฺสตี ตทา นํ เอहि อเร ทาสก(๑) อุกฺโกสฺสตี
อากทฺถิตฺวา กุทฺทาลํ คเหตฺวา ตณฺจํ ภิณฺทิตฺวา กุสฺสนตํ
ฐนํ นีหริตฺวา ทาสํ อุกฺขิปาเปตฺวา ฐนํ อหฺราตี วตฺวา
อิมํ กาดมาห

[๑๕] มณฺเณ โสวณฺณโย ราสี โสวณฺณมาลา จ นนฺทโก
ยตฺถ ทาโส อามชาโต จิตฺตํ กุลฺลานิ คชฺชตีติ ฯ

ตตฺถ มณฺเณติ เอวํ อหํ ชานามิ ฯ โสวณฺณโยติ สุนฺทโร
วณฺโณ เอเตสนฺติ สุวณฺณานิ ฯ กานิ ตานิ ฯ รัชตมณฺเณ-
กาณฺจนปวาพาทินิ รตนานิ ฯ อิมสฺมี หิ จาเน สพฺพพานตานิ
สุวณฺณานีติ อธิปฺเปตานิ ฯ เตสํ ราสี โสวณฺณโย ราสี ฯ
โสวณฺณมาลา จาตี ตฺยหํ ปิตุ สนฺตกา สุวณฺณมาลาปิ จ
เอตฺถเววตี มณฺเณมิ ฯ นนฺทโก ยตฺถ ทาโสติ ยสฺมี จาเน
๑. ม. ทาส กิ ฯ

*เล่มที่ 28 นนฺทชาตกํ หน้า 397

จิตฺ นนฺทโก ทาโส ๑ อามชาโตติ อาม อหํ โว ทาสีติ
เอวํ ทาสพฺยํ อุปคตาย อามทาสีสงฺฆาตาย ทาสียา ปฺตุโต ๑
จิตฺ อุตฺถานี คชชตีติ โส ยสฺมี จาเน จิตฺ อุตฺถานี
ผรุสวจนานี วทติ ตตฺถเว เต กุถชนํ เอวมหนฺตํ มณฺณามีติ
โพธิสตุโต กุมารสฺส ชนคหณฺปาโย อัจฺจิกิ ๑

กุมารโ โพธิสตุตํ วนฺทิตฺวา ฆริ คนฺตฺวา นนฺทํ อาทาย
นิธิจฺจานํ คนฺตฺวา ยถานุสติจฺจํ ปฏิปชฺชิตฺวา ตํ ชนํ อahrtitฺวา
กฺกฺมพิ สณฺจเปตฺวา โพธิสตุตฺสส โอวาเท จตฺวา ทานาทินิ
ปฺลฺลณานี กตฺวา ชีวิตปริโยसानเน ยถากมฺมํ กโต ๑

สตฺถา ปฺพุเพเปโส เอวํสิโลยฺวาติ วตฺวา อิมํ ฆมฺมเทสนํ
ahrtitฺวา อนฺุสนฺธิ ฆมฺเฏตฺวา ชาตกํ สโมธานฺสิ ตทา นนฺโท
สาร์ิปฺตุตฺสส สทฺธิวหาริโก อโหสิ กฺกฺมพิกปฺตุโต สาร์ิปฺตุโต
ปฺลฺลทิตกฺกฺมพิโก ปน อหเมวาทิ ๑

นนฺทชาตกํ นวมํ ๑

ขทิจฺจการชาตกั

กามั ปตามิ นิริยนฺติ อิทํ สตุถาเชตวเน วิหรนฺโต
อนาถปิณฑิกสุส ทานั อารพุก(๑) กเถสิ ฯ

อนาถปิณฑิกโก หิ วิหารเมว อารพุก จตุปฺปยุถาส-
โกฏฺฐนั พุทฺธสาสนे วิกิริตฺวา ตีหิ รตนเห อญฺจตุถ รตน-
สญฺญเมว อนุปฺปาเทตฺวา สตุถริ เชตวเน วิหรนฺเต เทวสิกั
ตีณิ มหาอุฏฺฐานานิ กจฺจติ ปาโตว เอกวาริ กจฺจติ
กตปาตราโส เอกวาริ สายณฺเห เอกวาริ ฯ อญฺญานิปี
อนฺตรปฺภูจฺจานานิ(๒) โหนฺติเยว ฯ กจฺจนฺโต จ กิณฺนุ อาทาย
อากโตติ สามณฺเระ วา ทหรา วา หตฺถมฺปิ เม โอลิเกยฺยนฺติ
ตฺถจฺจหฺตฺโต นาม น คตฺตฺพุโพ ปาโตว กจฺจนฺโต ยากุ
คาหาเปตฺวา กจฺจติ กตปาตราโส สปฺปิณฺวณิ ตมฺรฺฐาณิตาทีนึ
สายณฺหสมเย กนฺธมาลาวตฺถหฺตฺโต กจฺจติ ฯ เอวํ ทิวเส ทิวเส
ปริจฺจชฺนตฺตฺส ปนสฺส ปริจฺจาเค ปมาณั นตฺถิ ฯ

พหู โวหารูปชีวิโนปิสฺส หตฺถโต ปณฺเณ อารोเปตฺวา
อฏฺฐารสโกฏฺฐิสฺสขุยั ฐนั อธิณั กณฺหีสฺสุ ฯ เตสั มหาเสฏฺฐิ ฐนั
อาหฺราเปติ(๓) ฯ อญฺญา ปนสฺส กุลสนฺตกา อฏฺฐารสโกฏฺฐิโย
นทีตีเร นิตฺทิตฺวา จปีตา อจิรวโตทเกน(๔) นทีภูเล กิณฺเ
๑. ม. อนาถปิณฑิกั อารพุก ฯ ๒. ม. อนฺตรนฺตรปฺภูจฺจานานิ ฯ
๓. ม. เต มหาเสฏฺฐิ น อาหฺราเปติ ฯ ๔. สී. ย. วาโตทเกน ฯ

*เล่มที่ 28 ขทิงฺการชาตกั หนา 399

มหาสมุทฺทํ ปวิภูจาท ๑ ตา ยถาปีทหิตลณฺจิตาว(๑)โลหจาทฺธิโย
อณฺณวภูจฺธิยํ ปวตฺตมาณา วิจรนฺติ ๑ เคเห ปนสฺส ปญฺจนํ
ภิกฺขุสฺตานิ นิจฺจกตฺตํ นินฺพทฺธเมว โหติ ๑ เสฏฺฐจฺโณ หิ เภหํ
ภิกฺขุสงฺฆสฺส จาตุมฺมหาปเถ ขณฺติโปกฺขรณฺีสทิสํ สพฺเพสํ ภิกฺขุณํ
มาตาปีตฺถุจฺาเน จิตํ ๑ เตนสฺส ฌรํ สมฺมาสมฺพุทฺโธปี คจฺฉติ
อสีติมหาเถราปี คจฺฉนฺติเยว เสสภิกฺขุณํ ปน อากจฺฉนฺตานณฺจ
คจฺฉนฺตานณฺจ ปมาณํ นตฺถิ ๑

ตมฺปน ฌรํ สตฺตภุมฺมิกํ สตฺตทวารโกภุจปฏฺิณณฺฑิตํ ๑ ตสฺส
จตฺตเถ ทวารโกภุจเก เอกา มิจฺฉาทิภุจิกา เทวตา วสฺติ ๑
สา สมฺมาสมฺพุทฺธเ เภหํ ปวิสฺนเต นิกฺขมฺนเต จ อตฺตโน
วิมานเป จาคฺคํ น สกฺโกติ ทารเก กเหตุวา โอตฺริตฺวา ภูมฺิยํ
ปติภุจติ อสีติมหาเถเรสุปี ปวิสฺนเตสุ จ นิกฺขมฺนเตสุ จ
ตเถว กโรติ ๑ สา จินฺเตสิ สมณฺโคตเม จ สาวเกสุ จสฺส
อิมํ เภหํ ปวิสฺนเตสุ มยฺหํ สุขนฺนาม นตฺถิ นิจฺจกาลํ
โอตฺริตฺวา ภูมฺิยํ จาคฺคํ น สกฺขิสฺสามิ ยถา อิมเ เอตํ
ฌรํ น ปวิสฺนติ ตถา มยา กาคฺคํ วภูจฺฉิตฺติ ๑ อเถกทิวสํ
สยฺนุปลคตฺสเสว มหากมฺมฺนตฺติกสฺส สนฺตีกํ คนฺตฺวา โอภาสํ
ผริตฺวา อภูจาสี โก เอตฺถาติ จ วุตฺเต อหํ จตฺตถทวาร-
โกภุจเก นินฺพพตฺตเทวตาติ อาห ๑ กสฺมา อากตาสิตี ๑ ตุมฺเห
๑. ม. ยถาปีทหิตลณฺจิตาว ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกฤทถวณณนา หน้า 400

เสฏฐิสฺส กิริยํ น ปสฺสธ อตฺตโน ปจฺฉิมกาลํ อโนโลเกตฺวา
ธนํ นีหริตฺวา สมณโคตมํเยว ปุเรติ เนว วณฺชิชฺชํ ปโยเชติ
น กมฺมฺนฺเต ปฏฺฐเปติ ตุมฺहे เสฏฐี โอวทถ ยถา อตฺตโน
กมฺมํ กโรติ ยถา จ สมโณ โคตโม สสาวโก อิมํ ฃริ
น ปวิสฺติ ตถา กโรธาติ ฯ อถ นํ โส อาห พาลเทวเต
เสฏฐี ธนํ วิสฺสชฺเชนฺโต นิยุยานิเก พุทฺธสาสเน วิสฺสชฺเชติ
โส สเจ มํ จุพายํ กเหตุวา วิกุกฺคิสฺสตี เนวาทํ กิลฺยจิ
กเถสฺสามิ กจฺจ ตฺวนฺติ ฯ ตา ปุเนกทิวสํ เสฏฐิโน เชฏฺฐปฺตฺติ
อุปสงฺกมิตฺวา ตเถว โอวทํ โสปี ตํ ปุริมฺนเยเนว ตชฺเชติ ฯ
เสฏฐินา ปน สทฺธี กเถตฺตเยว น สกโกติ ฯ

เสฏฐิโนปิ นิรฺนตฺริ ทานํ เทนฺตสฺส โวหารเ อกรโณตฺสฺส
สาปเตยฺเย(๑) มนฺทีฏฺเฐ ธนํ ปริกฺขยํ อคฺมาสี ฯ อถสฺส อนุกฺกเมน
ทาพิทฺธิยํ สมฺปตฺตสฺส ปรีโกทสาฏฺกสยฺนภาชนานิ ปุราณ-
สทิสฺทานิ น ภวีสุ ฯ เอวํภูโตปี ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทานํ เทติ
ปณฺธีตํ กตฺวา ปน ทาคฺ์ น สกโกติ ฯ อถ นํ เอกทิวสํ
วณฺทิตฺวา นิสินฺนํ สตฺถา ทิยฺยติ ปน เต คหปฺติ กุเล
ทานนฺติ ปุจฺฉิ ฯ โส ทิยฺยติ ฆนฺเต ตถจฺจ ลูหํ กานฺนาชิกํ(๒)
พิลฺงฺกทฺตฺติยนฺติ อาห ฯ อถ นํ สตฺถา คหปฺติ ลูหํ ทานํ
เทมฺมิตฺติ มา จิตฺตํ สงฺโกปยิตฺถ จิตฺตสฺสมี หิ ปณฺธีเต พุทฺธ-
๑. ม. อาเย ฯ ๒. ม. ตถจฺจ โข กานฺนาชิกํ ฯ
๓. ม. สงฺโกจยิตฺถ ฯ

*เล่มที่ 28 ขทิงฺการชาตกํ หน้า 401

ปจฺเจกพุทฺธสาวกานํ ทินฺนํ ทานํ ลูขํ นาม น โหติ กสฺมา
วิปากมหนุตตฺตาติ อาท ฯ จิตฺตํ หิ ปณฺธิตํ กาคฺ์ สกฺโกณตฺส
ทานํ ลูขํ นาม นตฺถิติ เจตํ เอวํ เวทิตพุทฺ์

นตฺถิ จิตฺเต ปสนฺนํหิ อปฺปกา นาม ทกฺขิณา

ตถาคเต วา สมฺพุทฺเ อดฺวา ตฺสฺส สาวเก(๑)

น กิรตฺถิ อโนมทฺสฺสิสุ

ปาริจริยา พุทฺเสุ อปฺปิกา

ลูขาย(๒) อโลณิกาย จ

ปฺสฺส ผลํ กุมฺมาสปีณฺทียาติ ฯ

อปรมฺปิ อาท คหปฺติ ตฺวํ ตาว ลูขํ ทานํ ททมาโน
อฏฺฐนฺนํ อริยปฺกฺคลานํ เทสิ อหํ เวลามกาเล สกฺลชมฺพุทฺ์ปี
อุนฺนงฺกคฺ์ กตฺวา สตฺต รตนานิ ททมาโน ปญฺจ มหานทฺิโย
เอโกชฺมปฺณฺณํ กตฺวา วิย จ มหาทานํ ปวตฺตยมาโน ติสฺรณคคฺ์
วา ปญฺจสีลรกฺขกํ วา กณฺจิ นาลตฺถิ ทกฺขิณฺเยยฺยปฺกฺคลา
นาม เอวํ ทูลลภา ตสฺมา ลูขํ เม ทานนฺติ มา จิตฺตํ
สฺงฺโกปยิตฺถาติ เอวญฺจ ปน วตฺวา เวลามสฺตฺต(๓) กเถสิ ฯ

อถ โข สฺวา เทวตา อิสฺสรกาเล เสฏฺฐิณา สทฺธิ กเถตุ
อสกฺโกณตฺ์ อิทานายํ ทกฺคตตฺตา มม วจฺนํ คณฺหิสฺสตีติ
มณฺญมามา อทฺตมฺรตฺตฺกสมเย สิริคพฺภํ ปวิสิตฺวา โอภาสิ

๑. ขุ. วิมาน. ๒๖/๔๗/๘๒๒ ฯ ๒. ม. ลูขาย ฯ

๓. อัง. นวก. ๒๓/๒๒๔/๔๐๖ ฯ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกคฺควณฺณนา หน้า 402

ผริตฺวา อากาเส อฏฺฐาสิ ๗ เสฏฺฐิ ตํ ทิสฺวา โโก เอโสติ
อาห ๗ อหํ มหาเสฏฺฐิ จตุตฺถทวารโกฏฺฐเก อธิวตฺถา เทวตาดิ ๗
กิมตฺถํ อากตาสีติ ๗ ตฺยหํ โอวาทํ กเถตฺถกามา หุตฺวา อากตาดิ ๗
เตนหิ กเถหีติ ๗ มหาเสฏฺฐิ ตฺวํ ปจฺฉิมกาลํ
น จินฺเตสิ ปุตฺตธิตโร น โอลเกสิ สมณฺสฺส โคตมฺสฺส
สาสเน พุทฺธนํ วิปฺปกิณฺณํ โส ตฺวํ อติเวลํ ฌนวิสุตฺตชฺชเนน
วา วณฺชิชฺชกมฺมนฺตานิ อกรณฺเน วา สมณฺํ โคตมํ นิสฺสาช
ทฺถกฺโคต ชาโต เอวํกุโตปิ สมณฺํ โคตมํ น มฺลฺลจติ อชฺชาปี
เต สมณฺา ฌริ ปวิสนฺติเยว เตหิ นีหํ น สกฺกา
ปจฺจาหาราเปตฺถุ กหิตเมว โหติ อิตฺถ ปฏฺฐาย ปน สยญจ
สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สนฺติกํ มา คมิตฺถ สวากานญฺจสฺส
อิมํ ฌริ ปวิสิตฺถุ มา อทาสิ สมณฺํ โคตมํ นินฺวตฺติตฺวาปี
อนฺโกลเกนฺโต อตฺถโน โวหารเ จ วณฺชิชฺชญจ กตฺวา กุญฺญมฺพิ
สณฺฺจเปหีติ ๗ อถ นํ โส เอวมาห อยํ ตยา มยฺหํ ทาทพฺโพ
โอวาโทติ ๗ อาม อยนฺติ(๑) ๗ ตาทิสานํ เทวตานิ สเตนปี
สทฺสฺเสนปี สตสทฺสฺเสนปี อกมฺปนีโย อหํ ทสพฺเลน กโต มม
จ สทฺธา สินฺธุ วิช อจลา สฺปติฏฺฐิตา มยา นิชฺยานิก
รตนสาสเน ฌนํ วิสุตฺตชฺชิตํ อยุตฺตํ เต กถิตํ พุทฺธสาสเน
ปหาโร ทินฺโน เอวรฺูปาย อนาจาราช ทฺสฺสีลาช กาลกณฺณนิยา
๑. ม. อยฺยาติ ๗

*เล่มที่ 28 ขทิงฺรคารชาตกั หนา 403

สทฺฐี ตยา มม เอกเคเห วสนกิจจํ นตฺถิ สีนํ มม เคหา
นิกฺขमितฺวา อลฺลตฺถ คจฺฉาติ ฯ

สา โสตาปนฺนสฺส อริยสาวกสฺส วจันํ สุตฺวา จาคู
อสกฺโกนฺตี อตฺตโน วสนญฺจันํ คนฺตฺวา ทารเก หตฺถเณ
คเหตฺวา นิกฺขมิ นิกฺขमितฺวา จ ปน อลฺลตฺถ วสนญฺจันํ
อลภมาณา เสฏฺฐี จมาเปตฺวา ตตฺถเวว วสิตฺสามีติ นกร-
ปริคฺคาหกเทวปฺตตฺสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ตํ วนฺทิตฺวา อญฺจาสี
เกนตฺถเณ อาคตาสีติ จ วุตฺตา อหํ สามิ อนุปฺชาเรตฺวา
อนาถปิณฺฑิกเณ สทฺฐี กเถสี โส มํ กุชฺฉิตฺวา วสนญฺจานา
นิกฺกทฺทฺมิ มํ เสฏฺฐิสฺส สนฺติกํ เนตฺวา จมาเปตฺวา วสนญฺจันํ
เม เทถาติ ฯ กิ ปน ตยา เสฏฺฐี วุตฺโตติ ฯ สามิ อิตฺ
ปญฺจาย พุทฺธปญฺจันํ สงฺฆปญฺจันํ มา กริ สมณฺสฺส
โคตมสฺส จเร ปเวสนํ มา อทาสีติ เอวํ เม วุตฺโต
สามีติ ฯ อยฺยตฺตํ ตยา วุตฺตํ สาสเน ปหาโร ทินฺโน อหํ
ตํ อาทาย เสฏฺฐิโน สนฺติกํ คนฺตํ น อุตฺสสามีติ ฯ สา
ตสฺส สนฺติกา สงฺกหํ อลภิตฺวา จตฺตุนํ มหาราชานํ สนฺติกํ
อคมาสี เตหิปี ตเถว ปฏิกฺขิตฺตา สกฺกํ เทวราชํ อุปสงฺกमितฺวา
ตํ ปวุตฺต อาจิกฺขิตฺวา อหํ เทวราช วสนญฺจันํ อลภมาณา
ทารเก หตฺถเณ คเหตฺวา อนาถา วิจรามิ ตุมหากํ สิริยา
มยฺหํ วสนญฺจันํ ทาเปถาติ สฺสญฺจตรํ ยาจิ ฯ โสปี ตํ อาห

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกคฺควณฺณนา หน้า 404

ตยา อยุตฺตํ กตฺติ ชินสาสเน ปหาโร ทินฺโน อหฺมปีตํ
นิสฺสาย เสฏฺฐิณา สทฺธิ กเถตุํ น สกฺโกมิ เอกมฺปน เต
เสฏฺฐิสฺส ขมนฺุปายํ กเถสฺสามิตฺติ ฯ สาธุ เทว กเถหิตฺติ ฯ
มหาเสฏฺฐิสฺส หตฺถโต มนุสฺเสหิ ปณฺณํ อาโรเปตฺวา
อฏฺฐารสโกฏฺฐิสฺสขุํ ฐนํ คหิตํ อตฺถิ ตฺวํ ตสฺส आयุตฺตกเวตฺติ
คเหตุวา กณฺจि อชานาเปตฺวา ตานิ ปณฺณานิ อาทาย
กตฺติเปหิ ยกฺขตฺรณฺเหหิ ปรีวาริโต เอกเนน หตฺถเนน ปณฺณํ
เอกเนน เลขฺ(๑) คเหตุวา เตสฺสึ เกหํ คนฺตฺวา เกหฺมชฺเฒ จิตฺตา
อตฺตโน ยกฺขานูภาเวน เต อุตฺตาเสตฺวา อิมํ ตุมฺหากํ
อิณฺปนณฺณํ ปสฺสถ อมฺหากํ เสฏฺฐิ อตฺตโน อิตฺสสรกาเล
ตุมฺहे น กิณฺจि อาห อิทานิ ทฺกคฺโต ชาโต ตุมฺहेหิ
คหิตกหาปณฺเ เทถาติ วตฺวา อตฺตโน ยกฺขานูภาวํ ทสฺเสตฺวา
สพฺพาปิ อฏฺฐารส หิรณฺณโกฏฺฐิโย โสเชตฺวา(๒) เสฏฺฐิสฺส ตฺจจฺจโกฏฺฐเ
ปุเรตฺวา อณฺณํ อจิรวตฺตีนทิตฺติเร นิตฺทิตฺตณฺณํ นทิกฺกุเล ภินฺเน
สมฺมทํ ปวีญฺจกํ อตฺถิ ตมฺปิ อตฺตโน อานูภาเวน อาหริตฺวา
โกฏฺฐเ ปุเรตฺวา อณฺณมฺปิ อสฺสกุจฺจเน นาม อสฺสามิกํ
อฏฺฐารสโกฏฺฐิมตฺตํ ฐนํ อตฺถิ ตมฺปิ อาหริตฺวา ตฺจจฺจโกฏฺฐเ
ปุเรหิ อิมานิ จตฺตปฺปณฺณาสโกฏฺฐิหิ อิมํ ตฺจจฺจโกฏฺฐปุรณฺ(๓)
ทณฺฑทกมฺมํ กตฺวา มหาเสฏฺฐิ ขมาเปหิตฺติ ฯ
๑. ม. เลขนี้ ฯ ๒. ม. สาเชตฺวา ฯ ๓. ส. ตฺจจฺจโกฏฺฐเก ปุรณฺเนน ฯ

*เล่มที่ 28 ขทิงการชาติกั หน้า 405

สา สาธุ เทวติ ตสฺส วจันฺ สมปฏิจฺฉิตฺวา วุตฺตนเยเนว
สพฺพิ ฐนํ อหริตฺวา อพฺพมรตฺติกสมเย เสฏฺฐิสฺส สิริกพฺภํ
ปวิสิตฺวา โสภาสํ ฝริตฺวา อากาเส อญฺจาสิ โก เอโสติ
วุตฺเต อหนฺเต มหาเสฏฺฐิ จตฺตตฺตวฺวารโกญฺจเก อธิวตฺตา
อนฺชพาลเทวตา มยา มหาโมหฺมพฺพหยา พุทฺชคฺคฺเช อชานิตฺวา
ปฺริเมสฺส ทิวเสสฺส ตฺมเหหิ สทฺธิ กิณฺจ กถิตํ อตฺถิ ตํ เม
โทสํ ขมถ สกฺกสฺสาปี เม เทวราชสฺส วจเนน ตฺมฺหากํ
อิณฺํ โสเชตฺวา(๑) อญฺจารส โกญฺโย สมฺพุทฺธิ คตา อญฺจารสโกญฺโย
ตสฺมี ตสฺมี จาเน อสฺสามิกชนสฺส อญฺจารส โกญฺโยติ
จตฺตปฺลยฺณาสโกญฺโย อหริตฺวา ตฺจจฺจโกญฺจปฺรณฺเณน ทณฺฑกมฺมํ
กตํ เชตวนวิหารํ อารพฺภ ปริกฺขยํ กตฺชนํ สพฺพิ สมฺปิณฺฑิตํ
วสนญฺจानํ อลภมาณา กิลมามิ มยา อญฺญาณตฺยา กถิตํ
มนสิ อกตฺวา ขมถ มหาเสฏฺฐิฉิตฺติ อห ๑

อนาถปิณฺฑิโก ตสฺสา วจันฺ สุตฺวา จินฺเตสิ อัย
เทวตา ทณฺฑกมฺมมฺยจ เม กตฺนฺติ วทติ อตฺตโน จ โทสํ
ปฺฏิชานาติ สตฺถา อิมํ วินิตฺวา(๒) อตฺตโน คฺคฺเช ชานาเปสฺสติ
สมฺมาสมฺพุทฺชสฺส ปน ทสฺเสสฺสามิฉิตฺติ ๑ อถ นํ อห สมฺม
เทวเต สเจปี มํ ขมาเปตฺกามา สตฺถุ สนฺติเก ขมาเปหิฉิตฺติ ๑
สา สาธุ เอวํ กริสฺสามิ สตฺถุ ปน มํ สนฺติกํ คเหตฺวา
๑. สี่. สาเชตฺวา ๑ ๒. สี่. ย. จินฺเตตฺวา ๑

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกวคฺควณฺณนา หน้า 406

คจฺฉาหีติ ฯ โส สาธฺตฺติ วตฺตฺวา วิภาตฺยา รตฺติยา ปาโธว
ตํ คเหตุวฺวา สตฺถุ สนฺตฺกํ คนฺตฺวา ตาย กตฺถํ กมฺมํ สพฺพํ
ตถาคตฺสฺส อาโรเจสิ ฯ สตฺถา ตสฺส วจฺนํ สุตฺตฺวา อิธ
คหปฺติ ปาปฺปคฺคฺโลปี ยาว ปาปํ น ปจฺจติ ตาว ภทฺรานิ
ปสฺสตี ยทา ปนสฺส ปาปํ ปจฺจติ ตทา ปาปเมว ปสฺสตี
ภทฺรปฺคฺคฺโลปี ยาว ภทฺร์ น ปจฺจติ ตาว ปาปานิ
ปสฺสตี ยทา ปนสฺส ภทฺร์ ปจฺจติ ตทา ภทฺรเมว ปสฺสตีติ
วตฺตฺวา อีมา ฆมฺมปฺเท เทว คธา อภาสิ

ปาโปปี ปสฺสตี ภทฺร์ ยาว ปาปํ น ปจฺจติ
ยทา จ ปจฺจติ ปาปํ อถ ปาปานิ ปสฺสตี
ภทฺร์โรปี ปสฺสตี ปาปํ ยาว ภทฺร์ น ปจฺจติ
ยทา จ ปจฺจติ ภทฺร์ อถ ภทฺรานิ ปสฺสตีติ(๑) ฯ

อีมาสญฺจ ปน คถานํ ปรีโยसानฺเน สทา เทวตา

โสตฺวาปตฺติผลฺล ปตฺติฏฺฐาสิ ฯ สทา จกฺกจฺกิตฺเตสุ สตฺถุ ปาเทสุ
นิปตฺติตฺวา มยา ฆนฺเต รากฺรตฺตฺยา โทสทฺฏฺฐาย โมหฺมพฺุหาย
อวิชฺชนฺธาย ตฺมฺหากํ คฺุณฺเน อชานนฺตฺติยา ปาปํ วจฺนํ วุตฺตํ
ตํ เม ขมถาติ สตฺถารํ ขมาเปตฺวา มหาเสฏฺฐี ขมาเปสิ ฯ

ตสฺมี สมเย อนาถปฺินฺทฺธิโก สตฺถุ ปฺุรโต อตฺตโน คฺุณฺ
กเถสิ ฆนฺเต อโย เทวตา พุทฺธปฺุฏฺฐานาทีนิ มา กโรหีติ

๑. พ. ฐ. ๒๕/๑๕/๓๐-๑ ฯ

*เล่มที่ 28 ขทิงการชาตกั หน้า 407

วารยมานาปี มั วาเรตุ๋ นาสกขิ ทานัน น ทาทพพุนติ
อิมาย วารียมาโนปี อหิ อทาสิเมว นนุ(๑) เอส ฆนเต มยหิ
คุณติ ๗ สตุถา ตุวั โขสิ คหปติ โสตาปนโน อริยสาวโก
อจลสทุโธ วิสุททสฺสโน ตยหิ อิมาย อปเปสกุขเทวดาย
วารนุตียา อวาริตภาโว อนจฺจริโย ยมฺปน ปุพฺเพ ปณฺทิตา
อนุปฺปนเน พุทฺเฐ อปริปกฺกณฺณาณเ จิตา กามาวจริสฺสเรน
มารณ อากาเส จตุวา สเจ ทานัน ทสฺสตี อิมสฺมี นริเย
ปจิสฺสตีติ อตีติหตฺถคมฺภีริ องฺการกาตุ๋ ทสฺเสตฺวา มา ทานัน
อทาสีติ วาริตา ปทุมกณฺณิกมชฺเฒ จตุวา ทานัน อทฺสุ อิทํ
อจฺจริยนฺติ วตุวา อนาถปิณฺฑิกิเณ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ๗

อตีเต พาราณสียํ พุรหมมทตฺเต รชฺชํ การณเต
โพธิสตุโต พาราณสีเสฏฺฐจิสฺส กุเล นิพฺพตฺติตฺวา นานปฺปการเห
สพฺพุปกฺรณเห ทเวกฺมาโร วิย สํวทฺตียมมาโน อนุกฺกเมน
วิญญุตํ ปตฺวา โสพสวสฺสสิกกาเลเยว สพฺพสิปฺเปสฺสุ นิปฺพตฺตี
ปตฺโต ๗ โส ปิตุ อจฺจเยน เสฏฺฐิจฺจุจฺจเน จตุวา จตุสฺ
นกรทฺวารสฺสุ จตฺสฺโส ทานสาลาโย มชฺเฒ นกรสฺส เอกํ อตฺตโน
นิเวสนทฺวารเ เอกนฺติ จ ทานสาลาโย การเตวา มหาทานัน
เทติ สีลํ รกฺขติ อูโปสถกมฺมํ กโรติ ๗ อเถกทิวสํ ปาตฺราสเวลาย
โพธิสตุตฺส นานคฺครสมฺนุญฺญโกชเน อุปนียมานเ เอโก

๑. ม. ฐน ๗

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกคควณณนา หน้า 408

ปจเจกพุทฺโธ สตฺตาหจฺเยน นิโรธา วุฏฺจาย ภิกฺขุจาจรเวถิ
สลลฺกเขตฺวา อชฺช มยา พาราณสีเสฏฺฐิสฺส เภททวาริ คนฺตุ
วภูฏีตี นาคลตาทนฺตภฺจฺจ ขาทิตฺวา อโนตตฺตทเห มุขํ โชรฺวิตฺวา
มโนสีลาตเล จิโต นิวาเสตฺวา กายพนฺธนํ พนฺธิตฺวา จิวริ
ปารุปีตฺวา อิทธิมยฺมตฺตคปตฺตํ อาทาย อากาเสนาคนฺตฺวา
โพธิสฺตตฺสส ภตฺเต อุปนิตมตฺเต เภททวารเ อฏฺฐาสี ๙ โพธิสฺตฺโต
ตํ ทิสฺวาว อาสนา วุฏฺจาย นิปจฺจการิ ทสฺเสตฺวา ปุริสํ
กมฺมการกํ (๑) โอลเกสิ ๙ ก็ กโรมิ สามีตี วุตฺเต อยฺยสฺส
ปตฺตํ อahrธาคี อahr ๙ ตํ ขณฺณเวย มาโร ปาปีมา
วิกมฺปมาโน อฏฺฐาย อัย ปจเจกพุทฺโธ อิโต สตฺต(๒) ทิวเส
อาหาริ น ลภิ อชฺช อลภมาโน นสฺสิสฺสตี อิมญจ วินาเสสฺสามิ
เสฏฺฐิโน จ ทานนฺตรายิ กริสฺสามีตี ตํ ขณฺณเวย อากนฺตฺวา
อนฺตรวตฺตุมฺหิ อสีตีหตฺถมตฺตํ องฺการกาสุ นิมฺมิณี ๙ สา
ขทฺริงการปฺนุณา สมฺปชฺชลิตา สชฺชิตฺถิตฺวา อวิจิมหานิโรโย วีย
ขายิตฺถ ๙ ตมฺปน มาเปตฺวา สยิ อากาเส อฏฺฐาสี ๙
ปตฺตทahrธตฺถาย คจฺจมาโน ปุริโส ตํ ทิสฺวา มหาภยิ ปตฺโต
นิวตฺติ ๙ โพธิสฺตฺโต ก็ ตาต นีวตฺโตตีตี ปุจฺฉิ ๙ อัย
สามิ อนฺตรวตฺตุมฺหิ มหตี องฺการกาสุ สมฺปชฺชลิตา อตฺถิ
สชฺชิตฺถิตฺวา อถฺถโย อถฺถโยตี เอว อากตาคตา สพุเพปี
๑. ม. ปริกมฺมการกํ ๙ ๒. ม. สตฺตเม ทิวเส อาหาริ ลภิ ๙

ภยปุตตา เวเคน ปลายีสุ ฯ

โพธิสตุโต จินเตสิ อชช มยหิ ทานนุตรายิ กาคูกาโม
 วสวคฺติ มาโร อุตฺตฺโต ภูวิสฺสติ น โข ปน ชานาคิ
 มารสเตน มารสหัสเสน มารสตสหัสเสนานปิ มยหิ อคมฺปิยภาวํ
 อชชทานิ มยหิ วา มารสฺส วา พลมหนตฺตํ อานุภาว-
 มหนตฺตํ ชานิสฺสามิตี ตํ ยถาสชฺชิตเมว ภตฺตปาตี สยิ อาทาย
 เคาหา นิกฺขมิ องฺการกาสุยา ตณฺเฏ จตฺวา อากาสํ โอโลเกนฺโต
 มาริ ทิสฺวา โกสิ ตฺวนฺตฺติ อาท ฯ อหิ มาโรติ ฯ อยิ
 องฺการกาสุ ตยา นิมนฺตาคิ ฯ อาม มยาคิ ฯ กิมตฺถายาคิ ฯ
 ตว ทานสฺส อนฺตรายกรณตฺถาย จ ปจฺเจกพฺพุทฺทสฺส จ
 ชีวิตินาสนตฺถายาคิ ฯ โพธิสตุโต เนว เต อหิ อตฺตโน
 ทานสฺส อนฺตรายิ น ปจฺเจกพฺพุทฺทสฺส ชีวิตินฺตรายิ กาคู
 ทสฺสามิ อชชทานิ มยหิ วา ตว วา พลมหนตฺตํ
 อานุภาวมหนตฺตํ ชานิสฺสามิตี องฺการกาสุยา ตณฺเฏ จตฺวา
 ภนฺเต ปจฺเจกพฺพุทฺท อหิ อิมิสฺสาปิ องฺการกาสุยา อโรสิโส
 ปตฺมานปิ น นินฺตฺติสฺสามิ เกวลํ ตุมฺเห มยา ทินฺนํ โภชนํ
 ปฏิกฺคณฺหถาคิ วตฺวา อิมิ คถมาห

[๔๐] กามิ ปตามิ นิริยิ อุตฺทฺปาโท อวิสิโร
 นานริยิ กริสฺสามิ หนนฺท ปิณฺฑํ ปฏิกฺคณฺหถาคิ ฯ
 ตฺตรายิ ปิณฺฑตฺโต ภนฺเต สจฺหาหิ ตุมฺหากํ ปิณฺฑปาตํ

*เล่มที่ 28 เอกนิปาต กุลาวกวคควณณนา หน้า 410

เทนุโต เอก์เสเนว อิมั นิรยั อุทุธปาโท อวิสิโร หุตฺวา ปตานิ
ตถาปี ยทิตฺ อทานญจ อสีลญจ(๑) อริเยหิ อกตฺตพฺพตฺตา อนริเยหิ
จ กตฺตพฺพตฺตา อนริยนฺติ วุจฺจติ น ตั อนริยั กริสฺสามิ
หนุท อิมั มยา ทิยฺยมานัน ปิณฺฑํ ปฏิกฺคณฺหาหีติ ฯ เอตถ
จ หนุทาทิ อุปสคฺคตฺเถ(๒) นิปาโต ฯ

เอวํ วตฺวา โพรหิตฺโต ทพฺพหสมาทาเนน ภตฺตปาตี
คเหตุวา องฺการกาสุมตฺถเกน ปกฺขนฺโต ฯ ตาวเทว อสีติ-
หตฺถคณฺภีราย องฺการกาสุยา ตลโต อุปฺรุปริ ชาตํ สตปฺปฺพิตฺตํ(๓)
เอกั มหาปทุมํ อุกฺคณฺตฺวา โพรหิตฺตตฺส ปาเท สมปฺปฺจฺฉิ ฯ
ตโต มหาตุมฺพมตฺตา เรณฺ อุกฺคณฺตฺวา มหาสตฺตตฺส มุทฺธนิ
จตฺวา ปตฺติวา สกตฺสรีริ สุวณฺณจฺฉณฺสโมกิณฺณมิว อกาสิ ฯ
โส ปทุมกณฺณิกาย จตฺวา นานคฺครสโกชนัน ปจฺเจกพฺพทฺธสฺส
ปตฺเต ปตฺติจฺจาเปสิ ฯ โส ตั ปฏิกฺคเหตุวา อนฺโมทนัน กตฺวา
ปตฺตํ อากาเส จิปีตฺวา ปสฺสนตฺสเสว มหาชนสฺส สยมปี
เวหาสิ อพฺภูกฺคณฺตฺวา นานปฺปการี วลาหกปฺนตี มทฺธมาโน
วिय หิมวณฺตเมว คโต ฯ มาโรปี ปราชิตฺโต โทมนสฺสํ ปตฺวา
อตฺตโน วสนญฺจานเมว คโต ฯ โพรหิตฺโต ปน ปทุมกณฺณิกาย
จิตฺโต มหาชนสฺส ทานสีลสฺสวณฺณเนน ฐมฺมํ เทเสตฺวา มหาชน
ปริวูโต อตฺตโน นิเวสนเมว ปวิสิตฺวา ยาวชีวั ทานาทินิ
๑. สී. ย. อสีลียญจ ฯ ๒. สී. ย. ววสฺสคฺคตฺเถ ฯ
ม. สตปตฺตปฺปพิตฺตํ ฯ

*เล่มที่ 28 ขทิงการชาตกั หน้า 411

ปุลณานิ กริตฺวา ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตฺถา นยิทํ คหปติ อจฺจริยํ ยํ ตฺวํ เอวํทสฺสน-
สมฺปนฺโน เอตฺรหิ เทวตาย น กมฺปิโต ปุพฺเพปิ ปณฺตฺเตหิ
กตเมว อจฺจริยนฺติ อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา อนุสนฺธิ
ฆมฺมุตฺวา ชาตกั สโมธานสฺสิ ตทา ปจฺเจกพฺพุโธ ตตฺถเอว
ปรินิพฺพายิ มาริ ปฺราษยิตฺวา ปทุมกณฺณิกาย จตฺวา
ปจฺเจกพฺพุทฺสสฺส ปิณฺฑปาดทายโก พาราณสีเสฏฺฐิ ปน อหเมว
อโหสิตีติ ฯ

ขทิงการชาตกั ทสมํ ฯ

กุลาวกฺวโก จตฺตฺโต ฯ

ตสฺสุทฺธานํ

สิริ มาตลิ ธีตฺร ปกฺขิวโร

รติราคโต มาตาปีตาจ ปฺน

ชคฺติรุห วุฑฺฒ สุกกฺกโก

ตถา นนฺทก ปิณฺฑวาเรน ทส(๑) ฯ

๑. ม. กุลาวกฺยจ นจฺจจฺจ

สมฺโมทมจฺจวณฺณกั

สกุณํ ติตฺติริ พกั

นนฺทจฺจ ขทิงการนฺติ ฯ
